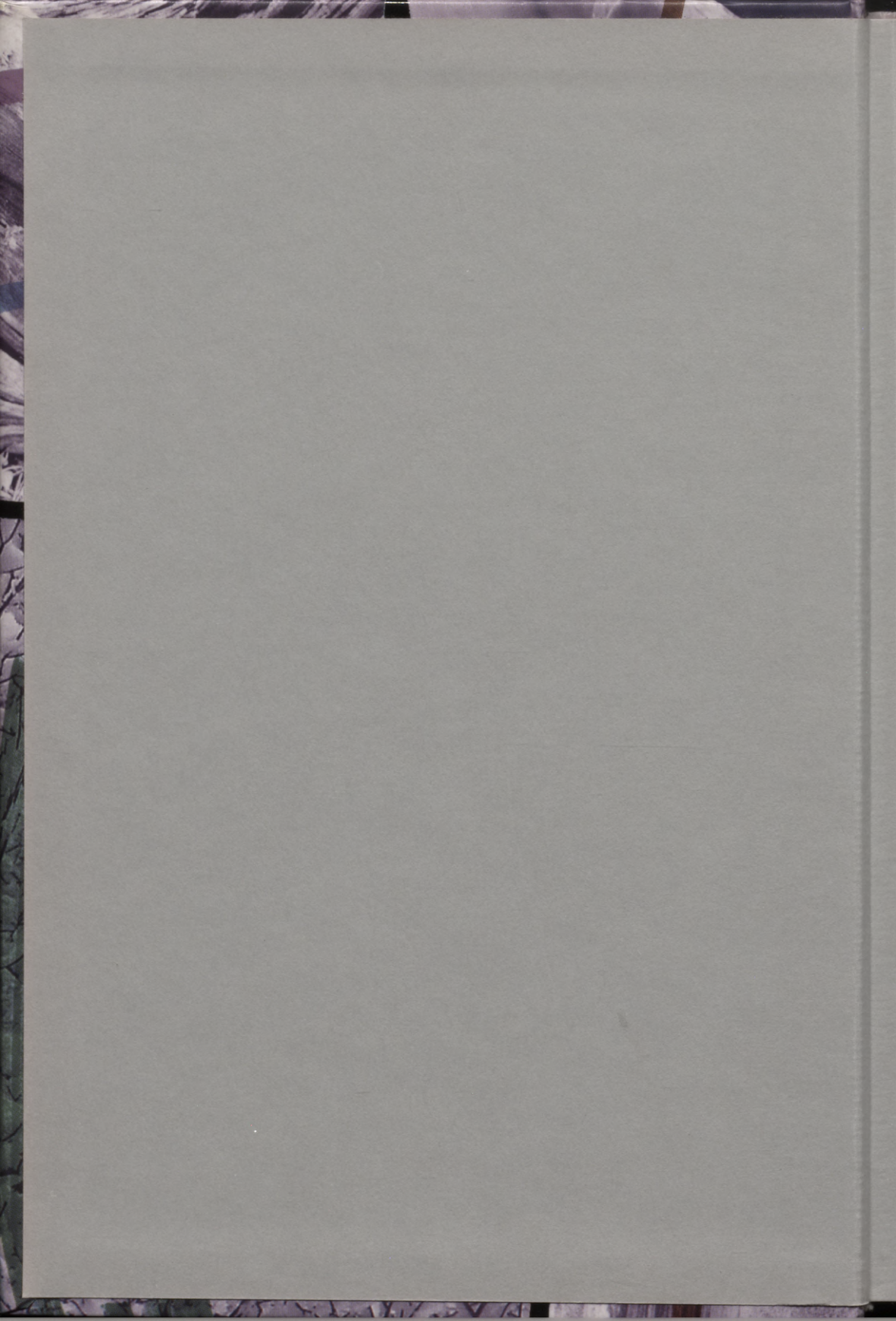
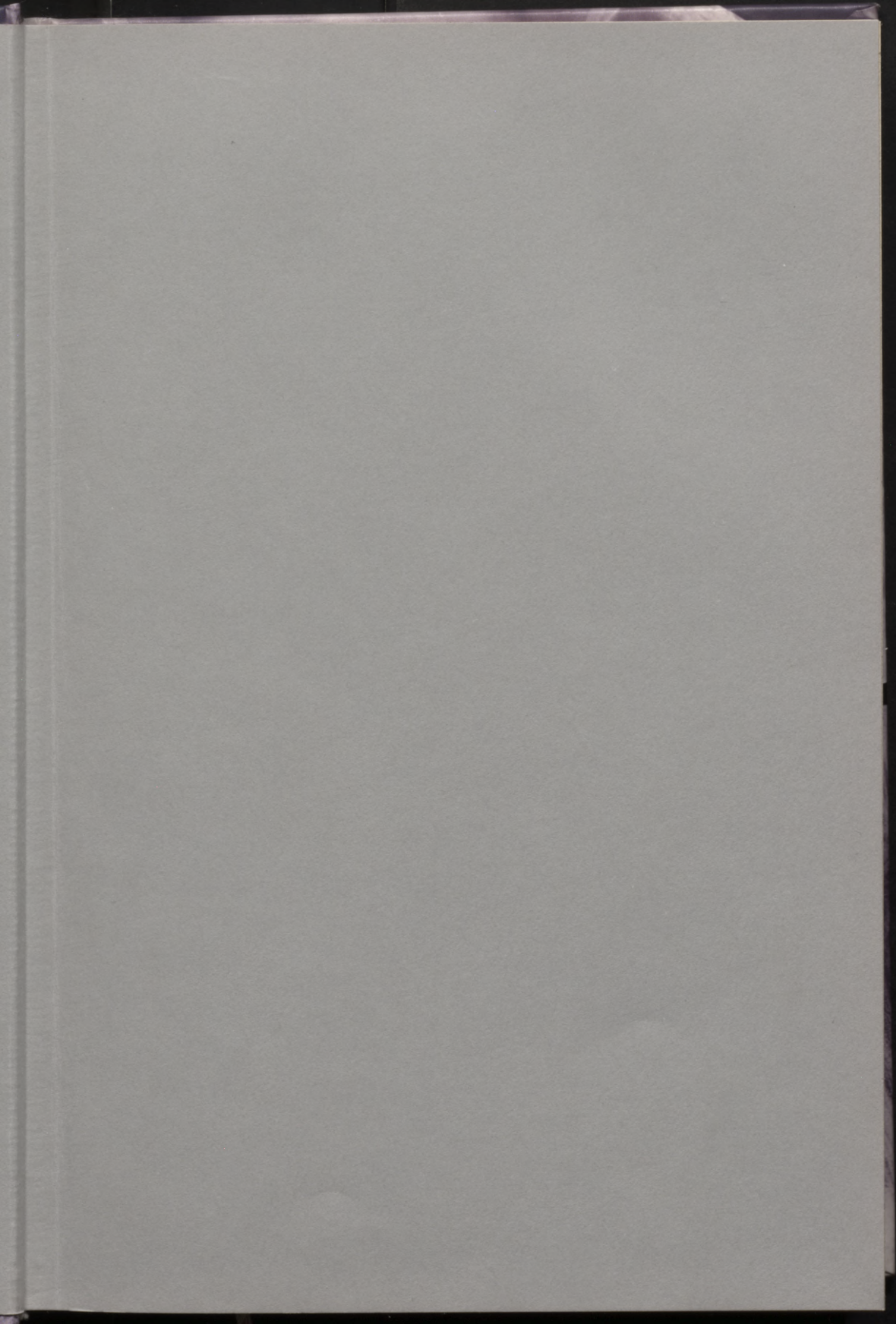

RAKSTI

**REGĪNA
EZERA**

184571

REGĪNA
EZERA

RAKSTI
3 SĒJUMOS

III SĒJUMS

2001 - 4

50

REGĪNA
EZERA

STĀSTI

III SĒJUMS

nordik

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0302008878

UDK 821.174-3(081)
Ez 350

Raksti nāk klajā
ar Latvijas Kultūrkapitāla fonda atbalstu

Mākslinieks ALEKSANDRS BUSSE

GUNTA BEREĻA pēcvārds

Grāmatas iekārtojumā izmantoti
GUNĀRA JANAIŠA fotoattēli

ISBN 9984-675-48-3

© R. Ezera, 2001
© G. Bereļa pēcvārds, 2001
© A. Busses mākslinieciskais iekārtojums, 2001
© Nordik, 2001

VISS PAR SIEVIETI UN
ŠIS TAS ARĪ PAR VĪRIETI

JEB PIECI STĀSTI PAR SUĢESTIJU

MISS SAR ELIZABETH W
SHE WAS BORN IN VIRGINIA
ON THE 15TH OF JANUARY 1840

Šos gandrīz neticamos un visnotaļ nepamācošos stāstus divas sievietes un trīs vīrieši pavēstīja cits citam taksometrā kādā septembra vakarā, kad tehnisku iemeslu dēļ tika atcelts autobusa reiss starp divām apdzīvotām vietām – A. un B. Šī brauciena ierosinātāja bija jaunākā no abām daiļā dzimuma pārstāvēm, kuru tālab sauksim par Pirmo sievieti. Savukārt uz stāstīšanu netieši pavedināja vecākā – Otrā sieviete – ar apgalvojumu, kas iesākumā izraisīja vispārējas zobgalības un jautrību, jo viņa teicās jutusi – tieši tā viņa sacīja –, ka autobusa nebūšot, kaut gan savu nojausmu nekādi nespēja pierādīt un vēl jo mazāk mācēja pamatot, kālab tad nākusi uz autobusu, kura nenākšanu jutusi. Lai arī iebildumi bija, kā redzams, loģiski, Otrā sieviete palika pie sava, ka nebūt ne visu pasaulē varot ar prātu izskaidrot, uz ko vīrieši atbildēja ar ironiskām asprātībām, turpretim Pirmā sieviete pēkšņi apklusā un kļuva domīga, un pēc tam sacīja, ka viņa teiktu varbūt savādāk – ne viss pasaulē notiekošais katrreiz iekļaujoties mūsu ierastajos un nereti nepilnīgajos priekšstatos, un tikai to, kas tur neiederoties, mēs uzreiz esot gatavi apšaubīt, noliegt un pasludināt par māņiem. Un, to pasacījusi, Pirmā sieviete lūdza noklausīties stāstu, ko viņa – kā pati apgalvoja – droši vien uzskatītu par minhauzeniskas fantāzijas augli, ja atgadījums nebūtu noticis tieši ar viņu.

DUBULTNIECE

jeb

Pirmās sievietes stāsts

Tas aizsākās pirms dažiem gadiem, tāpat kā tagad – brauciena laikā. Atgriezdamās no komandējuma uz lauku skolu, ar satiksmes autobusiņu devos uz rajona centru, lai tur tālāk pārsēstos Rīgas autobusā. Toreiz strādāju ministrijā. Pēc izglītības esmu fiziķe, tātad ar eksaktu prāta ievirzi, varētu sacīt, visā visumā drīzāk drusku pasausa nekā īpaši jūteliģa tipa cilvēks, kas atbilstoši ieņemamajam amatam un profesijai turklāt noskaņots visam cēloņus un izskaidrojumus meklēt matērijas kategorijās, nevis aizprāta jomās. Un, ja to šeit pieminu, tad tikpat lielā mērā bez lepošanās, kā bez nožēlas, vienīgi tālab, lai cienījamajiem ceļabiedriem uzsvērtu, ka nekad sevī neesmu manījusi tieksmi uz mistiku un tāpat arī citi, cik zīnu, manī nav uztvēruši nekādu noslieci uz māņticību un iztēles kūleņiem. Tāpēc šaubas par to, ko stāstīšu... Nu, bet labi – lai paliek! Neuzstādīšu nekādus noteikumus, kas savā ziņā būtu arī muļķīgi, jo manis stāstīto ikkatrs tik un tā uztvers citādāk, atbilstoši savai pieredzei un dzīves uzskatiem, raksturam un domāšanai. Reiz esmu iesākusi, pavēstīšu līdz beigām, ja tās vispār var saukt par beigām...

Taču viss iesākās, kā jau minēju, komandējuma braucienā Kurzemē. Tuvojās vakars. Pa ceļam stipri sakrēšloja. Braucot skatījos pa logu – gan tālab, ka nokrēslā neko citu nevarēja uzsākt, gan arī vēl tāpēc, ka agrāk šajā pusē nekad netiku bijusi. Un vienā reizē, kad ar acīm pavadīju ļoti īpatnēji veidotu ēku un, dabiski, tādējādi pagriezu galvu atpakaļ vairāk nekā iepriekš, arī sākās tas, par ko gribu pavēstīt. Kaut arī skatiens, kā jau teicu, bija vērstš aukā pa logu, mans redzes loks tagad daļēji uztvēra arī aizmugures sēdekli.

Un piepeši man likās, ka tur sēžu es!

Pirmajā brīdī tā bija kaut kāda nenoteikta, ar prātu līdz galam nepajausta jutoņa, vēl nevis atskārtums, bet vienīgi zemapziņas impulss, kas neizraisīja nekādu pārdzīvojumu vai kaut jel attieksmi pret notiekošo, nepārsteidza un pat īsti neizbrīnīja ar skaidro bezjēdzību un

pilnīgo aplamību. Smadzenes tikai bezkaislīgi kā mašina ierakstīja savās šūnās šo faktu. Taču dažās sekundēs tas sasniedza bezdarbīgo apkārtnes vērojumu un noguruma mazliet notrulināto apziņu, un mani – kā droši vien līdzīgos gadījumos notiktu arī ar jums, cienījamie līdzbraucēji, – sagrāba grūti valdāma ziņkārība. Man neizturami sakārojās paraudzīties atpakaļ. Likās pat, ka sajūtu svešu skatienu savā pakausī, – un, kā izrādījās vēlāk, nebūt nekļūdijos.

Beidzot nenocietos un paraudzījos atpakaļ. Aiz muguras sēdēja man pārsteidzoši līdzīga sieviete. Teicu sev, ka tas droši vien ir tikai mijkrēšļa stundas māns, tomēr miera man nebija. Visu laiku tā vien dzīros atskatīties vēlreiz un tik tikko valdījos, lai to nedarītu. Taču, kad jau netālu no rajona pilsētas šoferis iededza salonā ugunis, no jauna nenoturējos un atkal palūkojos pār plecu. Pretēji manam pieņēmumam par iespējamu šķietamību, gaismā sieviete izskatījās vēl līdzīgāka man. Arī viņa, kā redzēju, bija to ievērojusi un raudzījās mani gan ar dzīvu interesi, gan ar satraukumu, es pat teiktu, gandrīz vai ar tādām klusām bailēm – kā uz rēgu. Un tāpat es līdztekus ziņkārībai samanīju augošu neomulību, itin kā būtu saskārusies ar nez ko pārdabisku.

Šeit, apsteidzot minējumus, godājamie ceļabiedri, man jāizdara neliela atkāpe un jāaizkavē jūsu uzmanība vēl ar dažām ziņām par sevi. Esmu vienīgais bērns ģimenē, un tāpat manam tēvam nebija nedz brāļu, nedz māsu. Savukārt mātesmāsa nomira agrā jaunībā, tātad neatstādama pēcnācējus, tā ka man praktiski nav tuvāku radnieku un nav iespējama māsiņa nedz otrajā, nedz trešajā pakāpē. Un, lai arī kā mēs savā laikā necentāmies, mums ar Ligitu tomēr neizdevās uzaustīt kaut aptuvenas kopīga ciltskoka aprises.

Bet nu jau esmu apsteigusi notikumu secību un nosaukusi viņas vārdu, ko viņa man minēja drusku vēlāk. Tas norisinājās autoostā, kur abas izkāpām un sākām sarunāties. Tagad vairs nevaru droši pasacīt, vai viņa pienāca klāt man jeb vai es piegāju pie viņas. Lai būtu kā būdams, katrā ziņā mūsu abu rīcību vadīja dibināta nojausma, ka nespēsīm rast mieru un, tā sakot, dvēseles līdzsvaru, ja nenoskaidrosim, kas īsti esam viena otrai. Tobrīd bijām vēl maldīgajos ieskatos, ka to izdibināt nenāksies pārlietu grūti, jo visām parādībām – tātad, loģiski, arī mūsu ārējai līdzībai – taču jāsakņojas stingrā cēlonībā, tāpēc ka viss pasaulē norisinās likumsakarīgi. Jānoskaidro tikai fakti, un secinājumi, kā mēdz teikt, uzprasisies paši. Taču tieši fakti, nākdami gaismā cits pēc cita, nevis radīja skaidrību, bet, gluži pretēji, burtiski, meta izaicinājumu mūsu veselajam saprātam.

Sikāk nepakavēšos pie tā, kā radās un pēc tam dažus gadus pastāvēja mūsu... Es gandrīz pasacīju «draudzība», bet tas nav pareizi teikts. Vēl jo mazākā mērā mūsu attiecību raksturošanai neder vārds «pazīšanās». «Draudzība», pēc manas saprašanas, ietver interešu kopumu, kura mums nebija. Savukārt «pazīšanās» liek domāt par attieksmju virspusību un nenopietnību, taču mums tās bija vairāk nekā nopietnas. Abas – tiklab es, kā, domāju, arī viņa – jutāmies savstarpēji vienotas ar mīklainām, noslēpumainām saitēm un, varētu sacīt, gluži liktenīgām važām, kas mūs turēja kopā neatkarīgi no mūsu vēlēšanās un brīžiem pretēji mūsu gribai, itin kā kopš tikšanās autobusiņā viens veselums mēs būtu tikai abas kopā.

Un, lai tas neizklausītos pēc tukšas runāšanas, cienījamie līdzbraucēji, gribu iepazīstināt jūs ar faktiem, kas Ligitā un manī viesa šo dīvaino sajūtu un sākotnēji ne mazumu mulsināja. Es laikam nepārspīlēšu, apgalvodama, ka nereti pat biedēja un tanī pašā laikā mudināja un urdīja uzzināt vienai par otru cik iespējams vairāk.

Viss praktiski sākās ar to brīdi, kad – kā jau sacīju – mēs autoostā piegājām viena otrai klāt, sākām runāties un viņa man nosauca savu vārdu, teikdama, ka tas esot Ligita, un pēc tam piebilda, ka mājās viņu kopš bērna kājas aizvien dēvējuši par Gitu. Kad viņa to pateica, es satrūkos, jo, redzat, Gita – tas ir mans vārds. Uz mūsu abu, tā teikt, ārējās līdzības fona, kas jau pati par sevi bija pārsteidzoša parādība, vēl arīdzan vārdu līdzība atstāja, varētu sacīt, vairāk nekā negaidītu iespaidu. Šķita, ka mēs viena otru – vai, vēl ticamāk, kāds cits mūs abas – taisītos izjokot. Un es iesmējos un sacīju, ka nūdien vairs nebrīnītos, ja sakristu arī mūsu dzimšanas dienas. Un arī viņa, savukārt iesmējusies, apgalvoja to pašu. Tie, protams, bija tikai vārdi, bet kad... Jūs nekļūdiaties, šoferit! Lai cik savādi tas neizklausītos, izrādījās, ka arī dzimušas mēs esam viena un tā paša gada vienā un tajā pašā dienā. Četrdesmit piektā gada trīsdesmit pirmajā decembrī.

Noskāršu cienījamo vīriešu skepsi un atkārtoju, ka tik lielai sakrišanai neticētu arī es, ja tanī, kā saka, konkrētajā gadījumā nebūtu iejaukta pati. Tāpat pieļauju, ka jūs, Ādama dēli, labi pazīstot sava dzimuma tikumus un vajības, esat jau paguvuši izdarīt pieņemumus un iekšēji, iespējams, smīnat par sieviešu, tā teikt, apbrīnojamo naivitāti. Taču, ja šajos savos minējumos nekļūdos, tad man nāksies jūs apbēdināt, jo mēs ar Ligitu neesam un pat nevaram būt viena tēva meitas. Turklāt tas, ja varbūt zināmā mērā arī izskaidrotu mūsu ārējo līdzību un stipri vienādos priekšvārdus, kā labi saprotat, tomēr nekādi nedērtu par kopīgās dzimšanas dienas kaut cik loģisku iztulkojumu. Bet,

lai pamatotu savus apgalvojumus, paskaidrošu, ka, vāciešiem atkāpjoties, mūsu ģimene kopā ar evakuējamu fabriku, kurā strādāja mans tēvs, tika izvesta no Rīgas uz Vāciju. Atgriezāties tieši pēc divpadsmit mēnešiem, četrdesmit piektā gada oktobrī. Es – un arī Ligita –, kā jums jau zināms, piedzimu decembrī, tātad četrpadsmit mēnešus pēc tam, kad bijām atstājuši Latviju, kur Ligitas vecāki visu šo laiku nostrādāja Kurzemē, mazā dzelzceļa stacijā.

Sēžot taksometrā, godājāmie ceļabiedri, un jautrā pulciņā mēļojot par to, ko cilvēka prāts, tā teikt, var un nevar izskaidrot, viss, ko patlaban stāstu, iespējams, šķiet drusku uzjautrinošs vai vismaz gauži nepopietns. Taču, ticiet man, toreiz, kad rajona centra autoostā stāvējām viena otrai pretim luminiscējošo spuldžu zilganajā atblāzmā, kas atgādināja mēness bālo, nedzīvo gaismu, kad raudzījies Ligitas sejā un redzēju tur sevi kā spoguļi, kad dzirdēju, ka viņu dēvē par Gitu, tāpat kā mani, un ka viņa dzimusi tanī pašā datumā kā es... Lūdzu, nesmeļieties, taču mani ar kaut kādām klusām šaušalām pārņēma nojauta, ka droši vien arī mīrsim vienā un tanī pašā dienā. Iztēlojieties sevi manā vietā, un arī jums tas neliksies nemaz tik neiespējami.

Ar Ligitu nekad par to neesmu runājusi, tālab nevaru ar pilnu pārliecību apgalvot, ka arī viņai toreiz – vai varbūt vēlāk – uznāca līdzīgas domas. Tiklab jā, kā nē. Taču viens apstāklis mani tomēr vedina uz pieļāvumu, ka arī Ligitai tas vismaz šad tad iešāvās prātā, jo viņa izrādīja ārkārtīgas rūpes par manu veselību. Kad reiz saslimu mazliet nopietnāk un ar abpusējo plaušu karsoni nokļuvu slimnīcā, Ligita tūlīt pat steigšus ieradās Rīgā, lai ne vien apciemotu mani palātā, bet aprunātos arī ar nodaļas ārstu. Protams, līdzības dēļ viņa tika noturēta par manu miesīgo māsu un kā tāda saņēma vispusīgu informāciju – cik nu mediķi tādās reizēs piederīgajiem vispār izpauž. Kā man vēlāk stāstīja viena sanitāre, Ligita bija ļoti nobažījiesies par manu stāvokli un atkārtoti prašņājusi, vai tikai nedraudot briesmas manai dzīvībai.

Skeptiski lūkojoties, šāda rīcība, protams, simtprocentīgi neliecina par to, ko nule sacīju, vēl jo vairāk tādēļ, ka pēc dabas Ligita bija žēlsirdīga un līdzcietīga. Taču tanī pašā laikā nav izslēgta arī iespēja, ka viņa sargāja manu veselību – vienalga, mērķtiecīgi vai netīši – kā pati savu dzīvesspēju mērauklu. Savukārt par sevi, kaut arī tas man nedara godu, vaļsirdīgi varu sacīt, ka manai attieksmei pret Ligitas veselības stāvokli – kā es vismaz vēlāk sapratu – piemita gan drīzāk nejaušs nekā apzināts, taču zināms savtības moments. Tā ka attiecības, kas no malas šķīta cieša draudzība, cik nu cieša tā var pastāvēt simts piecdesmit kilometru atstatumā, kā jau sacīju, bija nevis draudzība, bet

visdrīzāk simbioze – cik nu arī tā iespējama simts piecdesmit kilometru distancē. Mēs sargājām viena otru, kā būtu sargājušas pašas sevi. Mūsu dzīvība šķita šķidrums savienotajos trakos, kur divos savstarpēji saistītajos stobriņos, kā zināms, limenis ir vienāds.

Bet nu, pirms stāsts strauji tuvojas noslēgumam, man, kā saka, notikumi ir jāpaņem drusku atpakaļ, jo bīstos, ka, visu laiku tīšuprāt uzsverot un pasvītrotot vienīgi to, kas mums ar Ligitu bija līdzīgs, būšu radījusi aplamu priekšstatu par divām bezmaz fantastiskām būtņēm vai pēc viena rasējuma štancētām detaļām. Īstenībā tā tas nemaz nav. Bez šaubām, mums bija nesalīdzināmi vairāk atšķirīgu nekā kopīgu iezīmju un dzīves faktu, tā ka, piemēram, ar dažādu roku rakstītajās autobiogrāfijās pat ļoti vērīga un erudīta kadru daļas vadītāja acs neatrastu nemaz tik daudz paralēlisma. Nu, varbūt acis krītošākos faktus, kā, teiksim, dzimšanas datumu sakritību, kas bez konteksta, citiem vārdiem, mūsu ārējās līdzības nebija nekas sevišķs vai neparasts... Bet citādi... Mums bija dažāda izglītība un profesija. Viņa strādāja kolhoza grāmatvedībā. Par sevi es jau sacīju. Viņai bija dēls, man – meita. Pat mūsu šķirtie vīri piederēja pie dažādu specialitāšu pārstāvjiem. Nu, bet būt šķirtenei – tas šodien nav nekas ārkārtējs. Un dažu labu reizi es pieķēru sevi ar labpatiku un pat zināmu tiksmi domās kavējamies tieši pie tā, kas mūs ar Ligitu nevis vienoja, bet šķīra. Tas notika īpaši tādos brīžos, kad mūsu līdzīgums neskaidri, taču uzbudinoši sāka likties draudīgs un ļaunu vēstījošs, un mani sagraβα tumša, ar prātu neizskaidrojama trauksme.

Un šī sajūta sevišķi pastiprinājās, kad Ligita kādā vēstulē, starp citu, pasūdzējās, ka droši vien esot sastaiņusies, jo beidzamajā laikā samanot sāpes vēderā. Es viņai steigšus atbildēju, ieteikdama noteikti griezties pie ārsta. Iespējams, ka tieši Ligitas vēstule pamudināja arī mani vairāk ieklausīties sava organisma iekšējās norisēs, jo arī es reizi pa reizei sāku novērot vēderā vājas, neskaidras sāpes, kas gan neko daudz netraucēja, drīz mitējās un nekad nekļuva neciešamas. Pa to starpu saņēmu vēl vienu vēstuli no Ligitas, kurā viņa, arī šoreiz tikai starp citu, rakstīja, ka feldšere vietējā ambulancē izsakot aizdomas itin kā uz ginekoloģisku kaiti, pie kuras tuvāk nepakavēšos, kaut arī slimības raksturs neapkaunotu nevienas sievietes cieņu un, protams, nedarija kaunu arī Ligitai. Šī kaite ir plaši izplatīta, grūti ārstējama, taču, cik zinu, atskaitot atsevišķus izņēmuma gadījumus, nemēdz apdraudēt dzīvību.

Tomēr es pieteicu tālsarunu ar kolhoza kantori, sazvanijos ar Ligitu un ieteicu aizbraukt uz rajona centru pie ginekologa speciālista.

Uzzinājusi par manu bažu cēloni, viņa mulsi iesmējās klausulē, likās ne tikai iepriecināta, bet pat aizkustināta par rūpēm. Ak, viņa esot vainīga, ka satraukusi mani ar savām blēņām, jo tagad jūtoties gluži labi! Taču tas jau vispār esot tāds raksturīgs sieviešu netikums par katru nieku kādam tūlīt kratīt sirdi, – ne tikai urdīties pašām, bet kraut savus rūpestus vēl citam uz galvas. Nezinu, cik lielā mērā Ligītas sacītais par teicamo pašsajūtu tobrīd atbilda īstenībai. Taču tonis uz mani atstāja nomierinošu iespaidu. Viņas balsī nebija ne raižu ēnas. Mazliet papļāpājām, cik nu vispār tas iespējams tālsarunas laikā, turklāt zvanot no darba. Vairāk runāja Ligīta nekā es, pastāstīdama, cik pie viņiem pašlaik esot skaisti, un aicinādama mani ciemos. Bija maija pēdējā dekāde.

Jau minēju, ka vārda diena mums bija kopīga. Devītais jūnijs, kad parasti arī mēdzām apmainīties ar savstarpējām apsveikuma telegrammām. Tieši jūnija sākumā biju aizsūtīta komandējumā, tāpēc to, ka Ligītas telegramma šajā reizē izpalika, es neuztvēru tik asi, kā droši vien būtu uztvērusi citkārt, jo vārda diena jau ir tāds notikums, kas, varētu teikt, ļoti ātri zaudē savu aktualitāti. Tikai pēc kādas nedēļas apķēros: bet no Ligītas taču nav ne vēsts! Nogaidīju vēl dažas dienas, sākdama raizēties aizvien vairāk. Nu, kas ir noticis ar Ligītu?

Piezvanīju uz kolhoza kantori. No turienes man diezgan pastrupi atbildēja, ka Ligīta neesot darbā slimības dēļ. Domāju, ka pēc visa, ko stāstīju iepriekš, cienījamajiem klausītājiem ir labi saprotams mans toreizējais satraukums. Nekur neatradu mieru. Ar katru stundu mani augtin auga uzbudinājums. Aizvien vairāk sagraba pārliecība, ka atgaidījes kas ļauns.

Nedēļas nogalē nenocietos un devos uz Kurzemi, uz kolhozu, kur Ligīta dzīvoja un strādāja. «Druva» – tā saucas šis kolhozs. Un māju nosaukums, kas vienmēr ļoti patika, jo likās esam lielā saskaņā ar vecajām ēkām, – «Vībotnes». Pa ceļam, autobusā, stipri nervozēju. Bet, kad izkāpu «Druvas» ceļgalā, mani apņēma lauku klusums un miers. Apkārtne tur vispār ir pasakaina un jo sevišķi pavasarī un vasaras sākumā – kā jau pa telefonu bija sacījusi Ligīta, kad aicināja mani aizbraukt uz turieni. Kamēr kājām sasniedzu «Vībotnes» – tas ir apmēram pusotra kilometra no autobusa pieturas –, mans satraukums pilnīgi izgaisa. Uz rāmā fona, kas bija man visapkārt, nelaimes iespējamība šķita nereāla. Ne pagalmā, ne mājā nebija neviena. Izstaigāju visas ēkas un visas telpas. Durvis stāvēja vaļā, bet iekšā nesastapu ne dzīvas dvēseles. Pasaucu, stāvot sētsvidū, taču neviens neatbildēja.

Netālu no «Vībotnēm» ir tērce. Un tur lejā es ievēroju Ligītas dēlu nez ko darbojamies. Taisījos jau nokāpt tur, kad piepeši samanīju

māti, kas tuvojās pa to pašu ceļu, pa kuru nupat biju atnākusi es. Viņa pārvietojās kaut kā ļoti dīvaini. Šķita, ka viņa visu laiku dziras mesties skriešus, bet nez kas sapinis viņas kājas. Un mana pirmā doma bija – iereibus!

Devos viņai pretim un sveicināju. No manas balss viņa itin kā pamodās, paskatījās man sejā iztrūcināti, es pat teiktu, ar mēmu šausmu izteiksmi, nodrebēja, gribēja ko sacīt, tomēr klusējot pagāja man garām dažus soļus – un pēkšņi apsēdās... pat ne apsēdās, bet drīzāk sabruka turpat ceļmalā un, šūpojoties ar visu ķermeni turp – atpakaļ, sāka raudāt. Stāvēju viņai iepretim, nezinādama, ko par visu to sacīt un pat domāt. Tikai pa galvu šaudījās juceklis un sirds sažņaudzās.

Beigu beigās Ligitas māte pacēla pret mani sarkani saraudātās acis, kas izskatījās tik ļoti izbalējušas, ka tām nebija nekādas krāsas. Vismaz tā šķita spožajā gaismā. Acis bija kā divi stikli. Viņa paraudzījās uz mani un vaicāja, kā gan es esot tik ātri uzzinājusi. Un es pārjautāju: ko tad? Viņa pabrīnījās, vai es tiešām neko nezino. Es atbildēju, ka patiesi neko. Un māte pastāstīja, ka Ligita taču esot mirusi. Viņa, tas ir, māte nupat bijusi fermā, pie telefona, lai piezvanītu uz slimnīcu. No turienes atbildēts, ka šorīt piecos...

Palīdzēju mātei piecelties, aizvedu uz istabu, apsēdināju. Un tur, sēdot pretim pie galda, arī uzzināju pārējo. Ligita jau ilgāku laiku sūdzējusies, ka sāpot vēders. Atcerieties, jau stāstīju, ka viņa arī man par to rakstīja vēstulē! Bet vienu reizi sāpes uznākušas tik stipras, ka Ligita kļuvusi gluži zila no vaiga. Astotajā jūnijā tas noticis. Viņa labi atceroties, jo bijis tieši pirms vārda dienas. Izsaukuši no rajona ātro palīdzību. Aizvesta uz slimnīcu. Bet tur, slimnīcā, atklājuši, ka sastrutojusi aklā zarna un, pats ļaunākais, jau plīsusi. No tā sācies vēdera plēves iekaisums. Kaut arī špicētas visvisādas antibiotikas, stāvoklis kļuvis aizvien sliktāks. Un nupat no slimnīcas atbildēts, ka nevarējuši vairs glābt un ka piecos...

Un, zināt, godājamie ceļabiedri, tad arī gadījās pats mīklainākais visā šajā notikumā. Mani piepeši sagrāba tik stipras sāpes, ka es visa sarāvos čokurā un acu priekšā satumsa. Ar abām rokām aptvēru vēderu, kurā viss bija saspringts tiktāl, itin kā draudētu trūkt pušu. Sāpes lida uz augšu un atstarojās kaut kur mugurā. Bija tāda sajūta, ka esmu uzdurta uz nokaitētas smailes, kas spiedās manī aizvien dziļāk. Uz augšu kāpa nelabums. Un es ar visiem spēkiem turējos pretim nemaņai, kura šķita jau nebūtība.

Ligitas māte vēlāk stāstīja, ka no sejas es esot izskatījies tieši tāpat kā Ligita nelaiemes stundā, kad uzbrukusi slimība. Kaut arī iesākumā

vēl mazu brīdi šaubījusies, vai tas nav no nelaimes pēkšņuma, – viņa, tāpat kā daudzi, uzskatīja mūs par sirdsdraudzenēm, – māte ļoti drīz tomēr attapās, kas man par vainu. Viņa, kurai tagad bēdu un rūpju bija atliku likām arī bez manis, dabūja vēlreiz skriet uz fermu pie tālruņa, lai izsauktu ātro palīdzību. Mani aizveda uz rajona centru, uz to pašu slimnīcu, kur morgā vēl gulēja Ligita.

Aklā zarna – un jau plīsusi? Jūs kļūdaties – tomēr ne! Kā vēlāk izrādījās, vainīgi bija žultsakmeņi. Kaut arī man špricēja zāles, sāpes nerimās līdz pašai pusnaktij. Un tikai pēc divpadsmitiem moka izbeidzās un mani atgriezās dzīvības spēki.

Tāds ir šis gandrīz neticamais stāsts, cienījamie ceļabiedri, kuru jūs varat vērtēt, kā jums tik, bet kurā itin nekas nav sagrozīts un izdomāts.

Kad Pirmā sieviete bija beigusi stāstīt, Otrā – gan drīzāk savā nodabā brīnīdamās nekā pārējiem pārvaicādama – pusbalsi iesaucās, vai patiešām Pirmā palikusi dzīva, un tā ar mazu ironiju atbildēja, ka pretējā gadījumā taču šeit nesēdētu. Visi vīrieši, abi pasažieri un šoferis iesmējās, bet sievietes ne. Pirmā, ļoti iespējams, jau klusībā nožēloja, ka izklāstījusi gadījumu, kas pēc savas būtības un rakstura nebija domāts svešām ausīm, un tādējādi citu acīs kļuvusi gandrīz vai smieklīga. Un Otrā nodūra skatienu, savukārt kaunēdamās par nevilšo, muļķīgo jau-tājumu, varbūt kavēdamās kaut kādās savās atmiņās, jo pēc tam pēkšņi pacēla galvu un lūdza līdzbraucējus tagad noklausīties viņas stāstu.

un numuriem viņa vēl bija kāra – tāpat kā jaunībā. Pietika, ja no mājiņkiem kāds modināts necēlās, lai vēlāk atģistos, ka ir – guļava! – aiz krekla pie matrača piediegts. Varētu domāt, ka tas nu reiz mūsējais, bērnu, blēņu darbs, bet nekā – to nostrādāja neviens cits kā vecāmma. Un pa kluso, ne čiku, ne grabu. Atceros, gadās kādi godi... Ciemīņi dzer un liksmojas. Un dažs, kā jau vīrišķis, aizballējas tā, ka nezina vairs, kā saka, ne rīta, ne vakara. Nu beigās atjēdzas, nu ies uz mājām, nu ņems mēteli, nu vilks mugurā. Bāz iekšā rokas, kas par velnu, neiet? Kā tev ies, kad abas piedurknes aizšūtas ciet! Kas vainīgs? Skaidrs, vecāmma! Kamēr cits vēl gudro, dusmoties vai ne, viņa tik smeļ. Un, gribi vai ne, jāsmejas līdzī...

Vai, to redzot, man varēja turēties prātā, cik grūtu mūžu viņa nodzīvojusi un ko visu pārcietusi? Ne aks. Bet viņa bija gājēja meita un vēlāk kalpa sieva, laidusi pasaulē piecus bērnus un pēc tam trīs vecākos citu pakaļ citam atkal apbedījusi. Jā, un nepilnus trīsdesmit gadus veca palikusi atraitnēs ar diviem jaunākajiem – manu māti vēl kā zīdainīti. Vīru nošāva kazaki, melnā sotņa. To visu es, protams, it labi zināju, vai tad nu citādi, taču šīs zināšanas manī gulēja, var teikt, tikpat kā apraktas.

Bet tad vienu dienu vecāmma piepeši nokrita ar smadzeņu trieku. Atbraucējs ārsts domāja, ka viņa nebūšot dzīvotāja, un brīdināja, lai mēs esot gatavi uz visu. Tas varot būt vairs tikai dienu jautājums, kā viņš teica. Mans Jānis – biju jau precējusies – taisijās teju, teju miegt bullēnu nost. Lai bēres vismaz neuzkritot uz galvas kā sniegs... To es jums saku, lai jūs saprastu, cik ļoti mēs visi kā viens domājām, ka ar vecomammu ir cauri un beigas un ka viņa vairs necelsies, jo gāja kā nekā jau astoņdesmit otrais gads. Un te vēl tāda grūta slimība. Tieši tolaik man bija mazs bērns uz rokām. Nu es, protams, bērna dēļ vairāk pa mājām maisījos nekā daudzījos kaut kur apkārt. Un manu acu priekšā vecāmma apkrita un, kā par brīnumu, atkal izķepurojās, kad neviens par viņas dzīvību nedeļa vairs ne pieci.

Šitā, vienai guļot, kā domājām, uz drīzu miršanu un otrai vāķējot klāt, abas satuvinājāmies vairāk nekā jebkad agrāk. Šķiršanās noģieda, mīļie, jau cilvēka atmiņu vērš asāku un skatienu dara redzīgāku. Ar mazo dēlēnu vai kaut kādu darbu klēpī sēžu pie vājinieces gultas, atceros tādas lietas, kas, liktos, sensenis izkūpējušas no miņas. Bērnu dienas atāust prātā, vecāmma vēl kā štrama sieva, viņas pankūkas un aizšūtās piedurknes – un viss, jā, gluži viss pagātnē, bēdīgais un jocīgais, ir tikpat kā tādas tālas novakara gaismas apņemts. Un uzreiz sanāk tik stiprs žēlums, ka asaras pašas no sevis birst kā pupas un ir

bēgšus kur nebūt jābēg, lai atvieglotu sirdi... Nevarēju taču ierādīt, ka viņu jau apraudu. Jā, un ikreiz, kad viņa aizmīga, ļoti stipri pārbijos. Klausos, veros: ir dvaša? Nav dvašas?

Un tad es arī viņā ielūkojos tā pa īstam: cik viņa skaista! Sejas panti cēli un tīri. Vecām sievām jau tās kodaļas tādas pašķidras. Bet viņai vēl ne. Neviena melna pavedieniņa vairs, mati sudrabaini balti, pāršķirti uz celiņa un vēl kuplin kupli, rupji kā stīgas un gar pieri pat vijas sprodziņās. Acis brūnas un spīdīgas kā gatavi ķirši. Un es atkal atcerējos, ka Tiltabrenču Ilze, tas ir, vecāmamma jaunībā bijusi kā viena vienīga bilde – nenoskatīties. Var iedomāties, ja jau viņa bija skaista vēl astoņdesmit viena gada vecumā un pat guļot uz nāves gultas.

Taču nē, viņa nemira! Viņa atžirga. Tikai pēc slimības sāka drusku pievilkt vienu kāju, jā, un maķenīt sliktāk dzirdēja ar vienu ausi. Bet tas arī viss. Prāts viņai palika gaišs. Un, kad viņa jau bija krietni atlabusi, es, zinādama viņas uz jokiem kāro dabu, vienā reizē pasacīju: vecomamm, vai tu vari iedomāties, ka Jānis jau bezmaz nokāva teļu uz tavām bērēm? Viņa iesmējās un pārvaicāja: ko, vai patiesi? Bet pēc tam jautāja man, vai es nezobošoties par to, ko viņa sacīšot. Es biju ar mieru to kaut vai apzvērēt, lai vecāmamma teiktu ko teikdama. Bet, kad viņa visā nopietnībā, pat vairāk, gluži kā lielu noslēpumu uzticēdama, sacīja, ka nodzīvošot tieši simts gadu, man, zināt, sirds dziļumos tomēr iemetās tāds mazs smieklu kušķītis. Ak, večiņas, kukažiņas, es domāju, visas jūs esat vienādas, ir smukās, nesmukās, ir gudrās, negudrās – visām tik vien vairs tās domas un gribas, kā nodzīvot līdz simtam! Pēc kā gan vēl varētu tvīkt jūsu vecās sirdis? Balsi jau es, zināms, nekā tāda neteicu. Tak viņa uzķēra tikpat, ka par pilnu viņas vārdus neņemu. Paklusēja. Laikam pārlika prātā: sacīt man vai nesacīt? Beigu beigās tomēr pastāstīja gan. Vienās mājās, kur viņa jaunībā dienējusi par meitu, iebraukuši čigāni. Un viena čigāniete manai vecaimammai pēc rokas pazilējusi, ka viņa simts gadus nodzīvošot – jā, veselu simtu, bet tad gan nevienas dieniņas vairāk.

«Un tu tam tici?» es izsaucos.

«Ticu!» vecāmamma atbildēja ar lielu pārliecību.

Ko man bija darīt? Vai es varēju... vai es drikstēju slimam cilvēkam teikt, ka viņš viņas un ka līdz simtam nekādi neizvilks? To es – kā jūs labi saprotat, sacīt nevarēju ne aks. Tad jau biju gana veca, lai patiesības vārdā nekautu gluži nost otra ticību, kas varbūt bija smieklīga, tomēr nevienam nekaitēja. Ak tu mūžiņ, lai tak viņa tic! Un lai dzīvo uz veselību līdz tiem saviem simts gadiem, vai man žēl! Tomēr es vēl biju tik jauna, lai vecāsmammās vārdus drīz atkal aizmirstu.

Kolidz viņa atkopās pavisam, man tie bija atkal no prāta laukā un vējā prom.

Zināms, atlabšana jau negāja vis tik ātri – kādi mēneši divi pagāja, mazākais. Un, viņai žirgtākai metoties, es vairs stundām ilgi nesēdēju pie gultas. Darāmā man bija pilnas rokas. Galvā pārpārēm rūpju par bērnu. Tā manā vietā pie viņas pasāka tupēt un, var teikt, viņai laiku kavēt nesen no kaimiņiem Jāņa pārņests plušķains kucēns, Citrons vārdā. Viņiem abiem visā mājā bija gana vaļas vienam priekš otra. Un Citrons viņai uz mūžu pielīpa tā, kā no visām dzīvībām cilvēkam pieķeras tikai suņi. Kāpēc to stāstu? Redzat, vienīgi Citrons bija klāt viņas mūža beidzamajā stundā. Varbūt suņa sirds noģieda to, ko nenojautām mēs, ļaudis, gulēdami dziļā miegā, par kuru mums vēlāk bija kauns? Sevišķi jau man. Lai nu kam, bet man vajadzēja to uzminēt – vismaz atcerēties vajadzēja... Un vai tad man nebija acu? Vai tad es neredzēju, kā viņa pēdējās dienās mazpamazām kļuva aizvien klusāka un skumīgāka, domās jau laikam atvadīdamās no visiem un visa, kas viņai bija tuvs un dārgs?...

Bet tanī naktī mēs gulējām kā nosisti. Jā, un var jau saprast arī mūs. Godības bija paredzētas jo plašas. Sabrauca radu radi. Pat no ciema padomes un kolhoza tika teikušies priekšnieki un runasvīri atdrāzt, lai vecomammu apsveiktu. Simts gadi – tas nu neatgadās katru dienu! Centāties, lai viss būtu uz to labāko. Un nav nekāda nieka lieta izspodrināt māju no grīdas līdz griestiem un sarūpēt cienastu kādām simts mutēm. Beidzamajā vakarā pret pusnakti kritām vai no kājām nost. Bet tad arī viss bija nodarīts godam: tīri aizkari un galdauti tā vien smaržo, trauki un rūtis spīd un laistās, ledusskapis un pagrabs lūztin lūza no cepešiem un tortēm. Un, kur vien skaties, vāzēs, burkā, spaiņos – puķes, puķes un puķes.

Vecāmamma agri iegāja savā istabiņā, tāpat kā citām reizēm. Pa dienu vēl šo to piepalīdzēja saimniecībā – sagrieza bietes rasolam, noslaucīja karotes un dakšiņas, bet nedz ēda ko, nedz lāga runāja, lai gan pēc dabas bija valodīgs cilvēks. Jā, un līdz vakaram pa virtuvi viņai apkārt nomaisījās arī tas suns, Citrons. Pinās visiem pa kājām un nebija aizzenams, jo vecāmamma šo aizstāvēja: lai jau, gan jau... Un kam tad nu bija kāda gribēšana un patikšana ar vecomammu rīvīties un vēl tādā reizē – pirms lielās jubilejas. Lai jau paliek, kā viņa grib, vecs cilvēks ir kā mazs bērns... Jā, jā, tas pats Citrons, kuru pirms deviņpadsmit gadiem Jānis kā plušķainu kucēnu no kaimiņiem atnesa. Deviņpadsmit gadi sunim ir garš mūžs, mīļie. Sirms bija galīgi – visgarām tikpat kā nosarmojis. Ne vairs īsti redzēja, ne kārtīgi

dzirdēja. Svešs cilvēks varēja pieiet gluži klāt, jo soļus viņš nesaklausīja un arī smakas laikam taču vairs nesajuta tā, kā bija saodis agrāk. Viņam patika sēdēt krasta nokājē un nolūkoties tālienē, pāri Daugavai. Pa reizei viņš tur klusām arī rēja. Bet tā savādi, zināt, bez dusmām un, var sacīt, gandrīz bez balss, pavisam savā nodabā: vau... vau... vau... Acis pusvīrus, nenāk uz saucienu. Vienīgi, kad pieķer kāds ar roku, tad jā – nodreb pie visām miesām un it kā atmostas. «Citrons kavējas jaunības atmiņās!» mūsu vīrieši smēja. Mājas sarga jau nu no viņa vairs nebija. Un dažu labu reizi iegrozījās valodas, vai Citronu nevajadzētu šaut nost. Bet vai tad kādam cēlās roka? Parunāja, pamēloja, padeldēja mēles – un viss palika pa vecam...

Bet tonakt, pirms jubilejas, es paliku augšā pēdējā un gāju durvis aizšaut. Šimpus sliekšņa, priekšīņā uz paklāta maisa bija Citrona vieta – tur viņš parasti gulēja. Eju, skatos: nav Citrona! Bet neko lielu es no tā neiztaisiju. Nepazīstamu ļaužu pilnas istabas, cilvēki staigā iekšā – ārā. Nedz zina, kā uzvesties, nedz apjēdz, kā izturēties, nedz saprot, kur dēties. Būs nolīdis kādā stūrī un guļ – tā es nodomāju. Varēja būt jau krietni pēc pusnakts. Visā mājā bija klusums. To es varu apgalvot pavisam droši, jo suņa dēļ ieklausijos: vai kaut kur nesmilkst, vai negrāvējas vecais zēns? Bet nebija nekā. Nekas nerādīja, ka bez manis vēl kāds būtu nomodā.

Jā, uzgriezu modinātāju uz pieciem. Jāpagūst aprūpēt lopus un izslaukt govī, iekams augšā sāks slieties ciemiņi un vajadzēs likt galdā brokastis. Un vēl tikām sarunājuši, ka pie vecāsmammas iesim visi barā ar dziesmu un puķēm – apsveikt, kā pieklājas, sirsnīgi un svinīgi. Tā ka vajadzēja manīties laikus, lai vecāmma neuzceltos ātrāk par mums, jo bija liela agrumniece. Kad uzslējos, nebija vēl pusseši. Mājā nedzirdēja ne kustības, ne dzīvības. Taču, ārā iedama, veros: durvis atbultētas! Tātad kāds naktī staigājis. Bet, kad malu malas ir ciemiņu pilnas, tas nu nav nekāds brīnums. Un to, ka jau pirms gaismas māja stāvēja vaļā, es atkal atminējos vēlāk...

Uzcirtušies un noskuvušies, sasmaržojušies un nopūderējušies nesaskanīgā korī dziedājām, ko jau tādos gadījumos dzied, – «Augstu laimi, prieku no sirds vēlējam». Pastāvējām kādu mirkli aiz vecāsmammas durvīm: viss klusu! Ko darīsim? Iesim tik iekšā! Mana māsa gāja pirmā. Aiz galvām nevarēju saskatīt, ko viņa tur redz, tikai dzirdu – kā iesaucas, kā iespurcas. Istabiņā vecāsmammas nebija. Gulta stāvēja līdzeni un spodri saklāta. Ak vecāmma, vecāmma, agrais putniņš, ak šķelme un blēde, viņa mūs, miega pūžņus, vēl savā simtajā dzimšanas dienā bija smalki izāzējusi! Un es saciju, ka, jau

knapi uzcēlusies, atradu bultu vaļā. Tātad vecāmamma bija kaut kur laukā. Apstaigājām visas ēkas, izložņājām kaktu kaktus – nekur! Uz kājām jau viņa bija diezgan vārga un tālu nevarēja tikt. Tepat tuvumā vien viņai vajadzētu būt – bet viņas nebija nekur. Zināt, mums vēl aizvien bija jautrs prāts. Lai cik savādi tas arī neliktos, bet nevienam sirds nesažņaudzās nekādās priekšnojautās.

Gadalaiks bija kā tagad, pašas septembra beigās, atvasara. Dienas vēl turējās dzidras un siltas, bet nakts jau metās vēsas un miglainas. Arī tanī ritā pāri Daugavai klājās tāda migla, ka ne pretējo krastu saredzēt. Meklēdama vecomammu, atjuku drusku nost no citiem. Nospriedu paskatīties, vai nebūs dārzā, ābolos. Dārzs mums stādīts aiz ēkām upes pusē. Un tur uzreiz atradu Citronu paklusām rejam, tā: vai... vai... vai... Jānokāpj līdz Daugavai, domāju, jāpaskatās.

Un tur es arī ieraudzīju. Vispirms suni. Citrons tupēja ar muguru pret mani un vērās upes plašumā, ko migla darija, var teikt, bezgalīgu. Likās, ka te ir pati pasaules mala. Jā, un pēc tam es pamanīju arī vecomammu. Viņa sēdēja, atzvēlusies ar muguru pret akmeni, un arī nolūkojās, kā pāri miglai cēlās sarkana saule. Pasaucu viņu, bet viņa mani nedzirdēja. Un suns tāpat. Abi tikai skatījās neatņemdamies.

Piegāju klāt – un iekliedzos, jo vecāsmātes acis bija plaši atvērtas, bet tajās vairs nebija dzīvības.

Kad Otrā sieviete beidza savu stāstu, taksometra pasažieri un šoferis kādu brīdi apmainījās domām, kas īsti nonāvējis skaisto un nebēdnīgo Tiltabrenču Ilzīti alias vecomammu – dzīvotgribas trūkums (kā bija teicis ārsts), liktenis (kā uzskatīja stāstītāja) vai čigānietes zilējums (kā droši vien domātu pati nelaiķe)? Bet viskrasākās nesaskaņas izraisīja jautājums, vai un cik lielā mērā pašsuģestija, kas tika izraisījusi nāvi iepriekš nosacītajā un par negrozāmu pieņemtajā dienā, savukārt veicinājusi mūža izcilo ilgumu, ja turklāt ņēma vērā, ka jau dziļā vecumā aizgājēja tika pārcietusi, pēc mediķu atzinumiem, bezcerīgu insulta gadījumu, taču izveseļojusies un nodzīvojusi vēl deviņpadsmit gadus. Sarunas biedri nekādi nevarēja vienoties, un, kad domstarpības draudēja pāraugt strīdā, iesāka savu stāstu viens no stiprā dzimuma pasažieriem, kuru sauksim par Pirmo vīrieti.

LIKTENIS

jeb

Pirmā vīrieša stāsts

Jūs, tantiņ, te skandināt «liktenis, liktenis» un iztēlojaties sazin ko tumšu un mīstisku, ko, sak, mūsu kuslais un vārgais prātiņš nemaz nevar aptvert un sajēgt. Tāpēc gribu pastāstīt par vienu cilvēku, kura liktenis esmu es. Kāpēc zaimi? Nemaz nav zaimi, tantiņ! Kad noklausīties līdz galam, tad redzēsiet, ka es, godavārds, esmu šī cilvēka liktenis, jo bez manis... Kālab smīnat, Gita? Vai neņemat ļaunā, ka jūs tā saucu?... O, nojaušu, nojaušu... Jūs domājat, ka cilvēks, par kura likteni uzdodos... Nu, ar vārdu sakot, ka tas ir sievišķis, jā? Bet jūs neesat trāpījusi: tas tomēr nav sievišķis! Viņa uzvārds ir Cirmanis un vārds – Arturs, tā tad tam, kā redzat, gribot negribot tomēr jābūt puisietiem. Starp citu, vārdam un uzvārdam nav nekādas nozīmes. Neviens no jums droši vien tikpat viņu nepazīst. Bet ja arī pazīst... Pūst un liet netaisos. Un, ja šeit klāt būtu pats Cirmaņu Arturs, viņš apzvērētu, ka mans stāsts, kā saka, sakrīt ar dzīves faktiem.

Te pa ceļam daudz tika runāts par slimnīcām, miršanām, bērēm un tamlīdzīgām bēdu un sēru būšanām un nebūšanām. Un arī man faktiski jāsāk ar vienām bērēm. Bet, lai visiem būtu saprotams, kas par desām, es vispirms, kā saka, padošu drusku atpakaļ, lai tad ar mazu ieskrējienu ienestu skaidrību lietas būtībā. Ar Cirmani mēs esam gan darbabiedri, gan kaimiņi. Abi šancējam kopā, agrāk strādājām «Lauktehnikā», tagad raujamies kolhozā par mehāniķiem un arī dzīvojam viens no otra tikai pa tādu mazu jonīti, ka caur māju gala logiem var, sak, ja nu ne gluži glāzes saskandināt, tad samāties ar rokām pavisam ērti. Metri trīs simt, ne vairāk. Un piedevām viņš sanāk man arī attālu radu. Faktiski ne man, bet manai laulenei. Tēvabrālēns vai kaut kas uz to pusi, ar vārdu sakot, baltās ķēves trešais augums. Tik tālus radagabalus atceras vienīgi tad, kad uznāk spiedīga note aizpumpēt kādu simtiņu vai kad notiek kādas lielas ambrāžas, uz kurām tad nu pulcina un vāc kopā ar visu dzimtu. Un, tā kā Cirmanis manai Aldai skaitās ne isti tēva brālēns, ne isti pusbrālēns, mēs visi trīs nokļuvām tāda Viļa

Lēnspēlnieka bērēs, kurš atkal sazin kuram no šiem abiem bija kā brālēns, kā pusbrālēns. Nu, ar vārdu sakot, vieni āķīgi radu penterī, ar kuriem var izmežģīt smadzenēs... Bet, lai būtu kā būdams, pašu Lēnspēlnieku savā mūžā es tik vien dabūju redzēt kā zārkā...

Šitāda balle, es jums atklāti teikšu, ir viena trakot gaudena padarīšana. Svešo zārkā gulētāju, kas faktiski it kā skaitītos tavs radagabals un savietis, tu nemaz nepazīsti un žēl tev viņa nav ne mazāko bišķi, lai viņš nelaiķis vai laiķis. Bet bēdīgs ģimī, gribi vai ne, taču jātaisa. Un ar trūvīgu seju jāklausa, kā šis dzīvojis un kā nolīcis karoti, o, jesiņ, un cik labs un cēls bijis, un tā tālāk un tamlīdzīgi. Bet īstenībā tev tas viss ir, kā saka, pie kreisajiem sāniem, ja ne vēl tālāk. Un tad vēl man ir viena traka nemode: kolīdz iedzeru, topu nudien kumeļa prātā – nu tik dziedāt, nu tik dancot, nu tik ālēties! Un pa galvu maisās palaidnīgi meitīši un stipras anekdotes, un nagi niezēt niez uz blēņām un pekstiņiem – tur nu es, tantiņ, jūsu vecāmātē esmu atsities tikpat kā miesīgs dēls, godavārds!

Tāpat arī toreiz... Kā iekampu trīs četrus mēriņus, tā man pa iekšu velns sāka drasēt. Gribas izgāzt kādu podu, ka vai traks, bet mutē tikpat kā laužņi un rokas tikpat kā dzelžos, jo Alda, sieva, tā vien pa brīdim grūž sānos, sak, valdies, bēres taču!...

Bet Arturs Cirmanis, kaut arī kolēģis un sābris un visā visumā diezgan ciešams zellis, pēc dabas padevies pilnīgi pretējs man. Es ņemu un cērtu iekšā visu, kas pagadās pa rokai un grābīenam, un arī izmaksāt man traki patīk. Bet Cirmanis... Dzēra reti – un arī tad tikai uz citu rēķina. Pie tam vienīgi primā mantu: konjaciņu, balzamiņu un tamlīdzīgi! Ne pašbrūvēto, ne kristālu, ne strūdzinieku neņēma ne mutē. Un, jau pašu mazāko nieku iepļāvis, kļuva nevis jestrs un omulīgs, bet saskāba kā pērnais gurķis. «Ko tu rūgsti, Artur, kā veca misa?» Viņam, sak, esot tādas iekšas, kas nepanesot alkoholu. Citi par Cirmani atkal trina mēles, ka vainīga, sak, esot nevis māga, bet maks, jo naudas lietās visā visumā viņš ir drusku gnīda, kas nu ir, tas ir...

Nezinu teikt, vai jaunībā viņš tik tiešām sirdzis ar kuņģa čūlu, kā ne reizi vien plātījās ar pilnu muti, jeb vai tā bija tikai tāda atruna, lai atkratītos no sastīķēšanas. Bet visu turpmāko es gan dabūju redzēt pašā acīm un dzirdēt paša ausīm.

Ne velti ieminējos par Viļa Lēnspēlnieka bērēm. Viss iesākās tad un tur. Nu, jūs jau zināt, kā tādās reizēs notiek, – bez gala un jēgas tiek skandināts un atkārtots, cik krietns cilvēks bijis aizgājējs, runāts un malts riņķī un apkārt, kā nelaiķis sirdzis un kā aizgājis pie senčiem. Starp citu, Lēnspēlnieks nomira ar kuņģa vēzi. Galvenā stāstītāja,

protams, bija atraitne, ne vairs gluži jauns, bet vēl pavisam spridzīgs un brūķējams meitietis. Tas ikkatram, kam vien nebija slinkums klautsities, cēla priekšā, tā teikt, vīra slimības vēsturi, sak, kā šis kādreiz mocījies ar māgas jēlumu, bet pēc tam apdakterējies ar svaigu kartupeļu sulu, ko šī pēc apprecēšanās katru mīļu dienu spiedusi, kā turpat veselus piecpadsmīt gadus neesot manījis tikpat kā nekādus traučēklus, vienīgi stingras zaces nevarējis cirst iekšā un dzert šnabi, to arī ne, kaut arī – lai šim vieglas smiltis! – šajā ziņā neesot bijis bez grēka, kā pamazām šā pakrūtē iemeties spiedējs un žņaudzējs, kas spiedis un žņaudzis aizvien diktāk, sevišķi uz paģirām, kā pirms pāra gadiem šis samanijis vēderā kaut kādu cietu bumbuli, kas iesākumā neesot sāpējis, bet pēc tam sācis arī sāpēt, īpaši tukšā dūšā, kā nelaiķis aizsūtīts uz Rīgu, kur taisītas analīzes un pēcāk arī operācija, taču bijis jau par vēlu, tikai uzšķērsts un atkal sadiegts kopā un ciet... Nu, ar vārdu sakot, tā un tamlīdzīgi. Un bēriniēki klausīdamies skumīgi māja ar galvām, sak, neviens jau dievamžēl neesot mūžīgs un pēcgalā visus gaidot kaulainā un kukaiņciems. Bet, kamēr tie abi, kā saka, vēl tikai gaidīja vien, ciemiņi iemeta pa kraukšķim tā paša ugunsūdeņa, kas, kazi, novedis aizgājēju kapa bedrē, un dūšīgi uzkoda virsū brūni ceptu cūkas miesu ar šķovētiem kāpostiem, kuri, ja tic dakterim, esot aplam skādīgi māgai. Tā teikt, bēres bija uz mata tādas, kādām arī pienākas bērēm būt...

Un tikai Cirmanis nejutās savā ādā. Nedz ēda, nedz dzēra. Bet to, ka šis sēd kā nedataisīts, mēs, iesiluši bērū ņudzeklī, varbūt pat nebūtu ievērojuši, ja Alda, nu, mana otra puse, ar sievieša aci visu nepamanītu pirmā un nepiebikstītu arī man: klau, vai Arturs jau nesākot lenkt Liliju? Lilija bija Lēnspēlnieka atraitne.

Pašam Cirmanim toreiz daudz netrūka no piecdesmit – kādi četrdesmit septiņi astoņi. Kas nu tas liels vīrieša cilvēkam, vai ne? Vēl pašā raušanā... Un gadus desmit viņš bija sadzīvojis šķirteņa kārtā. Nevarētu teikt, ka sievietēm būtu gluži turējies pretim kā rags un skaitītos brunču nidējs. Tomēr vairāk meta šām apkārt likumu nekā dzinās pakaļ, kas nu ir, tas ir... Bet tagad skatos: o jesiņ, šis ar vaļā muti, bur-tiski, ķer un kampj katru Lilijas vārdu un lūr virsū kā mūks uz eņģeļu māti.

Kad piegāju klāt, man uzkrita, ka Cirmanis ir ļoti bāls. Vēl nodomāju: jedritvaikociņ, šis sievišķis gan ir spēcīgi iesitis viņam galvā! Un kas to būtu gaidījis no šitā nūģa? Pametu Cirmanim ar aci, sak, cērt tik klāt, un pieskandināju savu glāzi pie viņa glāzes: pro! Taču Cirmanis, godavārds, gluži kā klusās šausmās strauji atlicās, faktiski

atsprāga nost ar visu augumu atpakaļ, šitā, un izgrūda, vells, kaut ko nesakarīgu, kas man izklausījās pēc «pasarg dievs». Īsti droši es to neņemtos apzvērēt, lai gan viss tālākais vedina uz domām, ka pārklaušijies tomēr nebūšu.

Bet tālāk notika tā. Es viņam uzsaucu: «Ko nu lauzies, Artur?» – tāpēc ka tirs atturībnieks jau viņš nebija vis, ja vien pašam nevajadzēja bleķot. Un viņš man atbildēja: «Negribu, lai mani piemeklē Lēnspēlnieka liktenis!» Tā viņš sacīja un ķiķerēja man virsū ar tādām blisenēm, nu, it kā jau zinātu, kas viņu gaida... Ja man nebūtu drusku sakāpis bēniņos, tad laikam no viņa acīm samestos ap sirdi šķērmīgi, jo, godavārds, tā, kā viņš lūrēja uz mani, cālītis skatās uz čūsku.

Taču biju jau maķenīt iedropējis un dūša turējās kā miets. Teicu, lai taču viņš neākstās, – Lēnspēlnieks ir miris un basta, aprakts un notaisīts uz to labāko, un tur nav vairs ko lauzīt galvu, – kas pagalam, tas lai guļ, bet dzīvajiem jādzīvo, sak, ko purinies kā apčurājiem trusis... Bet viņš tikai savu un savu: nē, nē un nē! Lai kaut vells paliekot par stenderi un lai viņu sasperot pērkons un jods, kopš šī, kā saka, vēsturiskā brīža viņš vairs neņemšot mutē ne lāses un ne grama un sāksot ievērot arī diētu... Jedritvaikociņ, es nodomāju, jo tas, kas tur sēdēja man priekšā, bija vairs tikai drebelīgs galerta gabals, viens memmis no vīrieša, godavārds! O jesiņ, ko tikai ar cilvēku neizdara bailes no nāves! Tā vien raugies, lai nepietaisa vēl bikses! Mani sagrāba tāda cemme, ka... «Nu paga!» es domāju. «Nu, paga, putniņ!» – lai gan pats nezināju, ko īsti darišu un vai man vispār ir kas jādara...

Taču es jau teicu, ka iesilušam man prāts trakot nesas uz numuriem. Nevarēju norimt ne ādā, kamēr galu galā šo to izpunktierēju arī. Faktiski ne viens, bet trijātā. Pats. Tad vēl švāģeris, Aldas brālis, kas ir tāds pats vellapulveris. Un piedevām Lilijas dēls no pirmās laulības, jauns čālītis, traktorists. Tas nez no kurienes izgābelēja tukšu franču konjaka pudeli ar varen glaunu etiķeti. Mēs to nomazgājām, notrinām ar lupatu līdz glancei, ņēmām un pielējām pilnu. Kas par lepnu paskatu iznāca! Uzliekam galdā, godavārds, tikpat kā diplomātu dzirēs!

Ak tā, nepateicu, – Cirmanis, kaut arī skopiķis, sirds dziļumos ir varen liels smalkmanis. Kā jauna meita pēc importa krellēm un neilona skropstām, tā viņš var kust, burtiski, laukā, kad tuvumā mana zeltītu etiķeti vai spīdīgu birku. Kopā šancējot, šito Cirmaņa uti zināju skaidrāk par skaidru. Tā vienreiz viņš izsmēķēja Havanas cigāru un pēc tam skraidīja koļķēdams un dīrādams āžus, jo bija nepīpotājs un iekšas viņam nepanesa tabaku vēl vairāk nekā grādīgus dzērienus.

Taču palaist gar degunu Havanas cigāru, nē, tas gāja pāri Artura Cirmaņa spēkiem, lai arī, jedritvaikociņ, pēcgālā būtu jālaiž pār lūpu!... Nu, jūs jau saprotat, kāds bija mūsu gājiens un aprēķins – par spīti visiem zvērestiem, Cirmanis nebūs tas cilvēks, kas jaudās atsacīties no franču konjaka! Pēc tam mēs izstāstīsim, kas un kā, un iznāks, tā teikt, mazs, nevainīgs plezīriņš bērū drūmajā vienmuļībā.

Sacīts – darīts. Un viss piepildījās mats matā, kā bijām paredzējuši: šis nedaudz patrinās krēslā, kā kad šam tur kas durtos vai spiestu, drusku pasēca un un papukstēja, maķenīt paspirinājās un paspārdijās, nu un tamlīdzīgi. Bet tā jau bija vairāk tikai tāda vecas meitas laušanās un klirēšanās nekā nopietna pretstīvēšanās – pažņaudzījās, pacimperlējās, tomēr nē, beigu beigās neatteicās vis!

Paņem pielieto glāzīti, ceļ uz augšu, taču ne pie mutes, bet vispirms pie deguna – un osta! Gandrīz vai pārbijāmieš, domājām: nu ir tintē, sajūtīs, velns tāds! Tomēr nekāds misēklis neatgadījās vis. Šis uzpilina mazu drusciņu te, uz plaukstas virspuses, izberzē un atkal ošņā. Godavārds, tikpat kā aptieknieks! Līdz pat šai baltai dienai nemāku sacīt, vai Cirmanim bija kādas aizdomas, ka mēs viņu āzējam un nerojam. Nekad agrāk netiku redzējis viņu šitā ālējamies. Viss var būt, ka viņš ceremonējās tāpat, sak, aiz godbijības pret f r a n č u konjaku, jo... Izdzēra, izdzēra, kā tad! Vispirms pusi, pēc tam dziļdomīgi novilka «mjā-ā-ā», gluži kā ieklausīdamies, ko tas konjaks tur pa iekšu dara. Bet laikam taču tas šim nedarija neko sliktu, jo Cirmanis, šoreiz jau bez skubināšanas, lūpas tiksmīgi slapinādams, maziem malciņiem iztukšoja glāzi līdz pašam dibenam un vēlreiz sacīja «mjā-ā-ā», zināt, godavārds, gandrīz ar svētlaimi.

Mēs, tas ir, švāģeris, traktorists un es, burtiski, ģībām un mirām nost, kā mums nāca virsū zviedziens. Beidzot Cirmanis paskatījās uz mani – un uzreiz nobāla... ak, ko nu nobāla! Viņš kļuva pilnīgi zaļš un – viņus neviņus, nezinu, – piespieda abas delnas šite, pie pakrūtes. Seja viņam bija tāda, it kā viņš būtu norijjis nevis piecdesmit gramus ar saldu tēju atšķaidīta zirgu šņabja, bet katlu beržamo mačalku. «Kas tas bija?... Kas tas bija...» viņš knapi dvesa, jau nudien kā īsts nāvīnieks, un metās aizvien zaļāks. Es atbildēju, sak, tā un tā, un piebildu, lai viņš stāv mierīgs, jo no šitā nemirst. Taču viņš sāka ristīties un ākstīties, pielēca kājās un izdrāzās ārā – vemt. Bet laikam taču nevēma, jo vēlāk stāstīja, sak, ja būtu to draņķi dabūjis laukā, tad nebūtu sākusies visa ķibeļa, tādēļ ka pēc Lēnspēlnieka bērēm viņš pamazītēm sāka kļūt aizvien drūmāks un švakāks, ņēmās staigāt un braukāt pie ārstiem, taisīt analīzes un uzņemt rentgenus, nu un tamlīdzīgi. Un

pusdienu pārtraukumā negāja vairs uz ēdnicu, lai iecirstu iekšā sātīgus kāpostus vai boršču ar cūkgaļu, no kā rodas spēks kaulos un briest muskuļi, bet ņakājās ap mannas putriņu, ko ņēma līdzī no mājām termosā un mājās pats arī vārija, jo, kā jau teicu, bija šķirtenis ar stāžu.

«Ar tādu kasti tu, Artur, drīz nepavilksi kājas,» visu to noskatījies, es viņam reiz sacīju, tāpēc ka darbs mums, saprotiet, ir smags, prasa jau un druku. Ar mannas šķīdeni var, kā saka, tikai tupēt un tamborēt, nevis cilāt dzelžus un ložņāt pa mašīnu apakšām.

Un zināt, ko Cirmanis man atbildēja? Un vēl visā nopietnībā:

«Es tik un tā drīz miršu, jo man ir vēzis.»

«Kas, vells, tev to teica?» notrūcies iesaucos. «Vai dakteri?»

Šis sašķobija greizu ģīmi, sak, es esot gan maktens naiviķis, domā-dams, ka dakteri tādas lietas izplēršķot slimniekam. Tas taču tiekot turēts stingrā slepenībā līdz beidzamajam elpas vilcienam.

Bet kā tad šis pats zinot? – tā es.

Nu, rau, šam esot tāds pats ciets kunkulis vēderā, kāds bijis Vilim Lēnspēlniekam. Vēl gan necik stipri nesāpot, bet tukšā dūšā jau žņaudzot un spiežot – arī mats matā kā bijis Lēnspēlniekam. Un vispār tas viss sācies toreiz, Lēnspēlnieka bērēs. Šis jau tāpat kaut kā nejuties īsti lāgā, bet, kolīdz iedzēris to sakristīto šņabi, ko es šam ar varēm ielējis no smukās konjaka pudeles, tā māgā uzreiz iekritis tikpat kā smagums. No sākuma tikai manijis vien – smagums kulčājiem kuņģī kā akmens tukšā maisā –, bet sataustīt vēl neko neesot spējis. Taču beidzamajā laikā varot arī sačamdīt – tik liels kā kulaks vai nedaudz mazāks, nu, apmēram kā ābols vai kartupelis esot šis «jaunveidojums». Tieši tā viņš sacīja – «jaunveidojums», ar to pašu apliecinot, ka, redzams, jau rakājies un jaucies pa zinātniskām grāmatām un kandidātu brošūrām.

Atmetu ar roku, sak, ej tu galīgi dillēs un pupās, Artur, ej tu bekot un uz poda ar savām, godavārds, fantāzijām! Bet ap sirdi man nemaz nebija priecīgi, oi, nepavisam, jedritvaikociņ! Vai patiesi Cirmanis drīz kritis pār ilksi, un, pats trakākais, vai es tiešām – o jesiņ! – būtu vainīgs viņa nāvē?

Pēc dabas nepavisam nepiederu pie tiem, kas mīl vandīties un ņemties pa savām un svešām, kā saka, emocijām un psiholoģijām. Kas nu nav, tas nav. Bet tagad man bieži vien pa iekšu sāka skrāpēties kaķi – jutos bezmaz slepkava. Varēju simts un vienu reizi atkārtot, ka tās ir tikai fiksas un no vēja grābtas Cirmaņa iedomas un nekāda vēža šim nav. Taču, kopā šancējot, pats savām acīm redzēju: viņš dila kā svece – no dienas uz dienu. Kustēties pasāka ar gausiem apgriezieniem un pat

valodā kļuva lēnīgsnējs kā večuks. Un par makten lielu prātvēderu iztaisijās. Lai runā ko runādams, aizvien pamazītēm vien nogriež uz dzīves jēgu un uz mūžību, uz bezgalību un tamlīdzīgām gudrībām – nemaz kā normāls cilvēks. Atmiņas bieži stāstīja, ja vien gadījās kāds, kam bija patikšana un vaļa klausīties. Vienā angļu mierā kužinājās pa agrāko dzīvi, runāja par jaunību un spēka gadiem un pat šķirto lauleni pa reizei pieminēja, ko nekad agrāk nebija darījis un jautāts bija tikai metis ar roku, sak, ko nu tā spindzele un švilpaste. Citkārt atkal paklusām sūrojās un žēlojās, ka nav bērnu, kam atstāt sviedriem vaigā sapelnīto mantu, sak, zinātu, ka viss paliek drošās rokās, varētu mirt nost dziedādams, bet šitā... Nu un tamlīdzīgi. Un, kad neviens viņā neklausījās, tad viņš kavējās pagātnē tāpat domās, kā saka, savā nodabā. Atceros, reizumis gadījās šitā: sirsniņi ņemas ar kaut ko, piepeši ne no šā ne no tā izslienās, rokā skrūvgriezis vai lodāmurs, bet acis sazin kur logā vai sienā – un stāv kā sālsstabs.

Tādās reizēs es viņam uzsaucu: «Artur, lūdzams, niguli, nospers tavu žiguli!» Tad gan... Iztrūkstas, bāli pasmaida – un sāk locīties atkal. Itin visās lietās un vietās viņš jau bija cilvēks, kurš, kā saka, atgājis no grēcīgās dzīves krasta. Vēl staigādams zem šīs saules, viņš faktiski jau jutās kā mironis. Un nekāda vara, kā vismaz maz likās, nespēja Cirmani izkustināt no, tā teikt, nāves punkta. Ne reizi vien lauzīju galvu – un nejaudāju izgudrot neko. Vai viņam tomēr bija kuņģa vēzis, ko viņš pats apgalvoja un ko dakteri noliedza (bet dakteri jau tiešām nesakot, ja ir vēzis, – tur Cirmanim taisnība)? Un, ja viņam bija vēzis, vai tas varēja izcelties no vienas nieka glāzītes ar stipru tēju samaisīta brandavīna, ko es viņam iešķiebu Lēnspēlnieka bērēs? Un, ja vēzis patiešām piemeties no tā, tad kādi, kā saka, tagad būtu mani pienākumi pret Arturu Cirmani, jo viņa beigas un galu es taču, pasarg dies, nekad neesmu kārojis un vēlējies. Kur nu tētīt, ne prātā...

Zināt, pamazām arī mani apsēda tikpat kā tāda spocīga liga. Naktīs izsitos no miega. Un dienu atkal nesmeķēja ēst. Un piedevām laiku pa laikam pieķēru sevi, ka turu rokā kādu rīku vai verķi un stulbi blenžu logā vai sienā. Atgūstos – un nevaru īsti pasacīt, vai tanī laikā esmu ko domājis jeb vai ne. Ar vārdu sakot, lēnītēm gāju nost no grauda... Sāpes kuņģī? Nē, tantiņ, tas gan ne. Sāpju nekādu nebija.

Taču to, ka ir kaut kas lēcies un šķiebies, drīz vien pamanija Alda, otra puse. Sieviets paliek sieviets ar savu meitieša prātu un domāšanu. Un vienā skaistā dienā – kaut vells to būtu rāvis! – viņa ne no šā, ne no tā, o jesiņ, ņemas mani vilēt un zāģēt, mest acis un kalt ausīs, ka man, sak, esot brūte. No kurienes viņa šitā dus pekstiņus izrāvusi? – tā

es. Kāda indesčūska par mani sapūtusi? Bet viņa pretim, sak, nevienā viņai nevajagot klausīties, jo pašai, paldies dievam, esot divas acis pierē, man viņa redzot cauri kā stikliņam, lai arī es lokoties kā zutis un staiptoties kā bikšu gumija. Aiz netīras sirdsapziņas es taču esot jau kļūvis tiri vai putna ģīmī. Nu, un asaras! Tā, godavārds, man tikai vēl trūka piedevām pie visiem krenķiem ar Cirmani!

Vārds pa vārdam, tā un šitā, kamēr beigu beigās Alda no manis tomēr visu mazpamazām izvilka tikpat kā ar knīpstangām – kas un kā. Pēc tam viņa nopinkšķēja otru kārtu, šoreiz par nabaga Arturu Cirmani, – sieviešiem jau acis ir slapjā vietā! Bet izraudājusies viņa nošņūca degunu un stingri paziņoja, ka to vis pusratā neatstāšot, tādēļ ka pēc būtības ir makten enerģisks un apsviedīgs meitietis. Alda sacīja, ka jārikojoties un ka viņa arī rikošoties, jo esot Cirmanim bezmaz vienīgais radagabals, ja neierēķina brāļadēlu, kas, žuļiks, neesot rādījis savu degunu šeit vismaz piecus gadus, ja ne vairāk, tagad, kad slima- jam tēvocim vajagot palīdzības un atbalsta, neceļot ne ausu un nokritīšot Cirmaņos kā gatavs ābols tikai tad, kad sitišot stunda saņem mantojumu, – tad gan būšot klāt kā štik! Bet lai šis necerot, ka šam te kas sanākšot un izdošoties, kamēr pasaulē vēl esot viņa, tas ir, Alda... Kad es ieteicos, ka diezi vai mums tur vajadzētu jaukties un maisīties iekšā – jutos gana ieķibelējies, kā saka, tai Cirmaņa lietā –, kad tikai par to iepikstējos vien, Alda man uzbrēca, lai es, sak, stāvot pie ratiem un ļaujot viņai nesavtīgi uzdarboties, tā teikt, tikai un vienīgi Artura interesēs, jo pašai par visiem pūliņiem labuma nebūšot ne tik, cik melns aiz naga. Un arī ne pēc kādas pateicības viņa nekārojot – tikai taisnība un taisnības milestība esot viņas visupirmais likums!

Un Alda arī sāka rīkoties un uzdarboties, pie tam tiešām pavisam nesavtīgi, kas nu ir, tas ir, – ja neskaita, kā saka, garīgo gandarījumu, jo ikkatrā sievietē, lai daiļās dāmas neņem ļaunā, ikkatrā sievietē iekšā sēž savedēja. Gita atkal smīn... Nemaz nesmīniet, Gita, tā ir!... Alda stingri nolēma Arturu Cirmani apprecināt.

Tā būtu nošauti, kā saka, ar vienu šāvieni divi zaķi. Vispirms slima- mais radnieks līdz pat mūža beidzamajai stundai un pēdīgajam elpas vilcienam tiktu pie rūpīgām kopējas rokām, jo pašam vārit auzu tumes un mīcīt kartupeļu pļurē, tas nu diez kas nav, vai ne? Otrkārt, ja Cirmanis apsievotos vēlreiz, viņa māja – un tā viņam iztaisīta kā konfekte, kas ir, tas ir! – tāpat visa turpat piecdesmit gados sadzīvotā mantība aizietu gar degunu brāļadēlam, kurš nekad, nekur un nekam te netika dūris klāt ne pirkstu un vispār šeit bija tikai dažas reizes pagurķojies, pie kam pēdējā reizē pamanījies vēl piedevām sakašķēties ar

tēvoci, izmetis villu un aizbraucot Arturu – kā šis pats stāstīja – rupji nolamājis par mietpilsoni... Varbūt tieši par ķīviņu ar brāļadēlu arī domāja Cirmanis, kad sērīgi apcerēja, ka, sak, neesot neviena, kam viņš pēc nāves ar drošu prātu un mierīgu sirdi varētu atstāt savu pili un savas grabažas.

Nav jābūt nekādam pareģonim un pravietim, lai jau iepriekš pateiktu, ka precēties – to nu Cirmanis negribēja ne traks. Sak, lai Alda ejot galīgi šķērsām un gareniski, šis vēl neesot galvu saspiedis, lai otrreiz mauktu sev kaklā sakas, nekad un nemūžam – kaut viņas izputētu! Taču vai nu nav zināma sievietes mēle! Tanī ir gan inde un sīrups, gan medus un žults. Tā var tevi, cilvēku, uzšķērst labāk par ķirurga nazi un pašu uztīt kā dziju uz spoles. Un piedevām tev vēl liksies, ka tu pats tinies aiz brīva prāta... Un manai Aldai, kā saka, mēle piekārtā istajā vietā, kas nu ir, tas ir, – ekstrā klase.

Tikmēr šī šam ņēmās apkārt un skandināja, cik labi būšot dzīvot appuišotam un apčubinātam, tikmēr slavināja un cēla debesīs siltu laulības ligzdiņu, kur šis gozēšoties kā pončiks pa taukiem, ik mīļu brīdī zinādams un sajūzdams blakus gādīgu sirdi, kamēr Cirmanis jau sāka tā kā svārstīties, kā šaubīties. Un, kad vēl vienā, tā sakot, pilnīgas vaļsirdības brīdī abi jauši vai nejauši aizplāpājās līdz skaistām bērēm un brīnišķīgam kapam, pie kura katru mīļu svētdienu atraitne nākšot nolikt puķes un nobirdināt asaru... Jā, kad viņi abi ar Aldu aizrunājās tiktāl, tad norasināja asaru arī pats Arturs, jo, kā jau teicu, beidzamajā laikā rādījās kļuvis tāds kā drusku pavieglāks. Bija sācis lasīt pat dzejoļus. Un kurš virieša cilvēks, kam visi desmit mājās, tad ies lasīt dzejoļus?...

Notrausis asaru, Cirmanis teica, ka, sak, turpat un bezmaz būtu ar mieru, tikai nezinot nevienas, kas šķīstu pa prātam un pa zobam. Jauna jau pie šā nenākšot – un vispār visas jaunās esot kā lasīt izlasītas vējagrābsles un gaisapistoles. Bet no sievišķa jau krietni gados šam esot vēl lielāka baisa – tam kā likts būšot jau piemetusies tāda vai citāda vecenes indeve un uts.

Uz to mana Alda atbildēja, lai šis paļaujoties uz viņu, viņai esot padomā tik laba partija, ka Arturs muti iepletīšot, – ne jauna, ne veca, pašā laikā, un gan milīga, gan sprigana, piedevām saimniece uz efef un tikpat kā mācīta slimnieku kopēja, vēl koša no vaiga un stingra miesās, ar vārdu sakot, zelts no meitieša, kāds varot rādīties vienīgi sapņos un kādu pelnījis tikai īsts godavīrs, kā, piemēram, Arturs, nevis kurš katrs plātizeris vai bosiks. Tā un šitā, vārdoja un borēja riņķī un apkārt... Un Arturs Cirmanis gan vēl šūpoja galvu, gan grūši pūta un

stenēja kā grūtnieks un nedēļnieks, tomēr pamazītēm sāka mesties maķenīt jestrāks, jo laikam taču ir tīkamāk, ja tavu kapu kopj smuka, nevis nesmuka atraitne. Un kad Alda vēl nosauca kandidātes vārdu...

Jedritvaikociņ, kā jūs visi to uzreiz uzminējāt? Tik tiešām, šis sievišķis bija Lilija Lēnspēlniece! Un, kad mana otra puse paziņoja, ka tā esot neviena cita kā šī, nu, Lilija, Artura Cirmaņa acīs, kas no nāves tuvuma jau bija blāvas kā beigtaī zivij, uz mazu brīsnīņu iedegās tikpat kā divas lampiņas. Bet pēc tam viņš atkal sašļuka kā tukšs miltu maiss un teica, ka Lilija jau uz Cirmaņiem nenākšot, ne uz ceļiem lūdzama, jo šai vajagot vīru, nevis nāves kandidātu, kāds, par nožēlošanu, esot viņš. Taču Alda ar pilnu muti apgalvoja, sak, gan jau nākšot, lai tikai šis pats neesot ausainis un nelaižot garām savu laimi.

Nezinu, vai abas ar Liliju Lēnspēlnieci viņas bija sabūrušās, ka Alda šo tik droši skapēja Cirmanim, bet viens gan... Lilijai dikti nesapaseja ar vedeklu. Patrāpījās vellamātīte, ka bail. Cankojās abas un villojās katru mīļu dienu, o jesiņ, jo Lilija jau arī nav jēriņš, kas nav, tas nav. Un tā mazpamazām, kamēr, kā saka, nav vairs dzīves ne vienai, ne otrai un vai nu jaunajam pārim jāiet projām, vai pašai Lilijai. Bet kāpēc šai ļaužu acīs par raganu palikt? Un kālab neaizprecēties prom? Kaut arī pie tāda bez piecām minūtēm miroņa kā Arturs Cirmanis. Gudrākais, sak, aizvien piekāpjas. Ja ar dēlasievu kopā nesader, saimniekos abas atsevišķi – katra pa savu māju. Un, kad Arturs aizies pie Pētera, paliks neatkarīga ne no viena un ne no kā. Tāds bija Lilijas aprēķins, jo tik dziļos gados – jau toreiz viņai varēja būt pāri četrdesmit – aiz mīlestības vairs neprecas. Saostās tāpat vien vai arī kāds, kā mana Alda, saved kopā – un gatavs!

Kā teicu, Lilija gan bija fiksa nācēja. Bet Arturs gluži nadzīgs ņēmējs vis nebija. Prātoja un gudroja, lauzīja pauri un staigāja apkārt kā grūsns zvirbulis, sak, jā vai nē, darīt vai nedarīt? Un vienudien garāžā nogrāba mani te, aiz krūtežas: lai dodot šim padomu – kā es sacīšot, tā šis rikošoties. Godavārds, tā tikai vēl man trūka! Ieteikšu greizi, pašam vēlāk būs jācieš – dabūšu kost pirkstos un plūkt peisakus, kad Arturs liksies krāgā. Jau vienreiz, kā saka, nošķiebu Artura likteni – un lai es atkal jauktos un maisītos, nu, nē, putniņ! Tāpēc iesākumā lūkoju tikt no šā vaļā pa godam un izlocīties, sak, kā jau pašam rādīties, tā lai darīties. Bet šis nē, neatlaižas un neatstājas, lien, burtiski, virsū kā mēris: pasaki un pasaki! Un tad es galu galā apskaitos un atrūcu: «Nu, tad precies ar', jedritvaikociņ, kaut vells tevi rāvis! Varbūt vismaz sieva tev ieregulēs smadzenes fokusā!» Un jūs domājat – viņš saniknojās? Ne uz to pusi. Arturs palaida mani vaļā, vairākkārt pateicās un pēc

tam sazin kāpēc piebilda, sak, šis aizvienam zinājis, ka es esot šam draugs.

Ja toreiz nebūtu iesacījis Arturam precēt Liliju, šis laikam taču arī nebūtu precējies un kazi vai turpmākā dzīve tad neiegrozītos pavisam savādāk...

Bet tā no Lēnspeļnieces Lilija kļuva par Cirmani – sareģistrējās abi ciema padomē gods godam. Kāzas gan nerikoja, bišķi tāpat. Nožmiedza vistu, uzkūla debesmannā, nopirka pāris polšu – tā teikt, mazas svētku pusdienas, kur mēs ar Aldu bijām goda viesi. Bez mūsu iemaisīšanās šitā ambrāža faktiski arī nemaz nebūtu notikusi, kas nu ir, tas ir. Lilija grozīja un gorīja apaļumus jaunpašūtā fifīgā kleitā, kamēr Arturs turējās cienīgi un pastīvi melnā goda ancukā – laikam jau tanī pašā, ar ko bija braucis vēl uz Viļa Lēnspeļnieka bērēm. Abi, var teikt, staroja, tā ka mēs ar Aldu tik tiešām jutāmies izdarījuši krietnu darbu. Un vienīgais, kas aptumšoja Lilijas prieku, bija tas, ka viņi abi ar Arturu netika gādājuši gredzenus. Sievietes jau tikpat kā žagatas – nevar iztikt bez spīguļiem! Ak nē, Lilija karsti iebilda, gredzens šādā reizē neesot vis nekāda rota, tas esot, kā saka, simbols. Un bez tā šai liekoties, ka viņu laulībai kaut kā trūkstot. Lilija runāja tik gauži žēlīgā balsī, ka Arturs stipri nosarka, varbūt klusībā domādams, ka tas ir mājiens uz viņa sīkstumu naudas lietās vai – ej nu sazeni? – uz pavisam ko citu.

Tad jaunais pāris drusku pačukstējās, nozuda uz kādu laiciņu un atgriezās jau ar zelta gredzeniem pirkstos. Pirmajā švunkā man jau bezmaz paspruka no mēles, sak, kur un kā šie tik nadzīgi dabūjuši to gatavu. Bet es laikā apķēros, ka gredzeni bija no Artura un Lilijas iepriekšējām laulībām...

Nu, pagāja godi, viss atkal atgriezās sliedēs. Bet nevarēja sacīt, ka precības būtu diez ko izmainījušas Arturu Cirmani. Viens gan, par nāvi viņš vairs nerunāja. Bet citādi... Uz darbu, kā bija ņēmis, tā turpināja ņemt termosā mannas putriņu, ko, jādāmā, nevārija vairs pats, bet laulene. Pēc skata rādījās aprūpēts un apkops, spodrs un kārtīgs, bet arī agrāk nebija staigājis nodriskāts un netīrs. Taču ar veselību viņam joprojām gāja plāni, to varēja redzēt arī bez teikšanas. Kad pārskrēja kāzu jonis, kurā Arturs tā kā maķenit sapurinājās un sašvunkājās, viņš atkal diezgan strauji nošņurka un atšālējās, sāka staigāt un braukalēt pa dakteriem, taisīt rentgenus un rīt šļaukas. Un vispār viņi kopā ar Liliju izskatījās tik nesaderīgs pāris, cik vien var būt: šis kā vārīts makarons, garš, tievs un dzeltens, it kā šam būtu ne tikai vēzis, bet piedevām arī dilonis un cērmes, šī sārta kā pujene, acis kā

autogēns, desmitā izmēra krūšturis, nu un tamlīdzīgi, ar vārdu sakot, uguns, ne laiks.

Pārnākusi uz Cirmaņiem, viņa sāka šancēt mūsu kolhoza kantori. Cik neaizej, tik vien dzirdi: hi-hī-ha-hā-ā... Tā viņa, smiedamās vien, apdarija visu ir darbā, ir mājā – un vēl viņai laiks palika pāri ar uzviām. Jūdz, tā teikt, kaut vai arklā, arī pavilks hihinādama, hahinādama, godavārds, lai gan nebija taču jauniņa.

Bet ar Arturu... Neturējās jau, kā saka, abi kopā kā dūjiņa un dūjiņš, nestaigāja, rociņās saķērušies un apkampušies, taču arī rieties nerējās un ēsties neēdās – nekas tāds netika redzēts vai dzirdēts, kā nu nebija, tā nebija. Un šitā pamazītēm vien viņš sadzīvoja gadu vai apmēram gadu, ar vārdu sakot, kamēr vietējais dakteris Arturu aizskapēja uz slimnīcu Rīgā. Bet ar to pašu, kā saka, notikumi strauji vien sāka briest un attīstīties, pie kam nepavisam uz to pusi, kā līdz šim varēja domāt. Nomira? Pagaidiet, tantiņ, pagaidiet, mieru! Tūlīt izstāstīšu, kas un kā...

Tas iekrita pavasarī un vasarā. Pa slimnīcu Arturs novārtījās krietni – mēnešus divus vai pat trīs. Bet tieši tolaik mūsu kolhozā uzradās melioratori. Nu, un Lilija, zināms, hi, hī, ha, hā un mikstumus tā un šitā... Kamēr Alda vienudien sāk man klārēt, sak, kauna lieta, visu acu priekšā un piedevām savus gadus desmit vai pat divdesmit jaunāks... Kas par desām? – tā es, nokritis, godavārds, tikpat kā no plaukta. Nu, sak, viss kolhozs par to jau runājot un spriežot, un vienīgi es staigājos kā aizmidzis – Lilija taču esot sākusi brangi ar vienu melioratoru salaist un šiverēt, abi redzēti kopā pat upē peldamies... «Vai pliki?» es vēl galīgi kā āpsis apprasījos. Alda tīri noskaitās, sak, vai tad nu ar visām drēbēm? Un ņēmās sunīt Liliju uz to beidzamo, ka viņas rada-gabals, tas ir, Arturs, tagad, nabadziņš, esot apšņākts un piejāts un ka pati, muļķadesa, vēl šam tādu grēkagabalu ieskapējusi. Es, būdams vīra cilvēks, saprotams, neņēmu Lilijas sānlēcienus tik dikti pie sirds kā Alda. Ak tu mūžs, nav jau zirņu bļoda, neizgrābs, – lai jau papinas, ja pielipis kāds uzsitējs! Bet Aldai, saprotams, pretī neko lielu nebildu, jo sievietēm vienmēr taisnība...

Nu, pagāja tie divi vai trīs mēneši, ko Arturs sabija prom. Bet piepeši vienu sestdien atjož uz mūsmājām Lilija. Visa sarkana, ne lāga saģērbusies, ne āvusies, tikai halātā, un tas pats vaļā, vienā kājā čība, otrā – zeķe. Sak, lai mēs šo pestījot un glābjot, Arturs esot pārradies un ārdoties kā nezvērs, kaujot šo bezmaz nost, knapi izsprukusi. Par ko tad šitā? – tā es. Šai neesot ne jausmas, laikam būšot kādas melšas saklausījies, vai. Alda nošņacās un nošķaudījās vien, sak, zina gan

kuce, ko ēdusi. Taču man, gribi vai ne, nācās taisīties Lilijai līdzī uz Cirmaņiem, lai cik necik norāminātu Arturu. Zināms, cemme un skrobe jau ir, kad uzliek ragus, tomēr nedrīkst arī šitā – gaišā dienas laikā gluži galēt nost otru, kaut vai tā simtkārt būtu tikai paša sieva. Tā es domāju pa ceļam, lai gan bija grūti priekšastādīties, ka Arturs – lai nu kurš, bet Cirmaņu Arturs! – varētu būt šitāds slepkavnieks un bendesmaiss! Jau agrāk bija ne cepts, ne vārīts, taču beidzamajos gados, godavārds, taisni vai etiķi ietaisīts, skābums vien, uguns nemaz.

Bet tikai Cirmaņos es dabūju todien redzēt un dzirdēt, kas šam vārījās pa iekšu. Kā vulkāns! Vai nu ar slimnīcas špicēm bija nokafots, vai ar kaimiņu mēlēm uzlādēts – un pamatīgi, tikpat kā akumulators. Acis kā divsimt vatu spuldzes, balss trīc, roka bez atmaņas žņauga bikšu siksnu... Un kas par sakāmajiem nāca laukā – o jesiņ, tie spruka un šāvās, tinās un locījās Arturam pār lūpām, ka pat man mute palika vaļā: sak, tā un šitā, tāda un šitāda... Nu, te dāmas un tamlīdzīgi... Un nāk Lilijai virsū kā traktors cinītim: sak, ak tu palaistuve, ak tu slampa, ir tik daudz šī nevarot, kuņa tāda, kā vēl drusku paciesties un pievaldīties un godīgi, kā sievai pienākas, šā drīzo un drausmīgo galu sagaidīt, bet nē, jokerējoties ar pirmo tēviņu, kas pagadoties pa grābienam, un izdaroties kā pēdīgā māsiņa, vārtoties ar štuceriem pa viņu svētās laulības likumīgo gultu, dzenot savas Sodomas un Gomoras izvirtības un pataisot pielaulātā vīra mājas par vienu vienīgu netiklības perēkli un nebeidzamu vircas bedri... Bet Lilija? Ko nu Lilija... Mirkst asarās un kauc kā «ātrā palīdzība» – kā jau sievišķim pieklājas. Halātam visa krūteža jau slapja, bet nāk un nāk tikai vēl klāt kā no ūdenskrituma, taisni žēl skatīties. Seja sapampusi, šitāda! Šis tik blāuj, šī tik gaudo nebalsi – tāds trādirīdis, ka, sak, turi ausis ciet!

Pa brīdim lūkoju – reiz nu biju šurp atstiepts! – ko nebūt bilst pa vidu, lai viņus nokušinātu. Kaut kā locījos starpā, lielā diplomātija un tamlīdzīgi. Nu labi, sak, Lilija nav bez vainas, bet kuram cilvēkam, sak, nepaslid kāja, un, sak, vai pat zirgs ar visām četrām... Un tamlīdzīgi. Tā es runādams aizrunājos, gribēdams tikai un vienīgi labu. Taču Lilija... Skatos, Lilija pārtrauc raudāšanu un paceļ uz mani blisenes, bet iekšā zibeņi un pērkonī, un vēl visvisādas, kā saka, dabas stihijas. Ko es ar to domājos? – tā viņa uzreiz. Kas man esot aiz oderes, ka es te svepstot un šļupstot par klupšanām un slīdēšanām ar vienu un ar četrām kājām? Es gan šā, es gan tā, sak, neko jau tādu noteiktu, tikai aptuvenis un piemēram, bet viņa paceļ balsi. Ak aptuvenis, ak piemēram, ak neko noteiktu! Vai es esot viņu pieķēris gultā ar svešu vīrieti, ka tagad muldot? Un, tā kā es nebija pieķēris Liliju gultā ne tikai

ar svešu vīrieti, bet pat ne ar miesīgu vīru, viņa man piepeši, kā saka, bac pa mordio! Klabeclis un murkšķis es esot, un vispār viņa manī esot līdz sirdsmielēm vilusies – cerējusi, ka darišana ar godavīru, bet izrādoties, ka ar tenku vāceli un melu kuli, bābu un lupatu, šai rieb-joties uz mani pat skatīties, ko es esot te atvilcies, lai vākoties! Tā Lilija saklīdzēja man virsū, kā kad es nebūtu uz Cirmaņiem atkūlies tieši viņas saukts un aicināts.

Un jūs domājat, ka Arturs mani aizstāvēja? Ne uz to pusi. Viņš ne-iestājās par mani ne ar pušplēstu vārdu un nepakustināja ne pirkstu. Un, kad gāju prom, piedevām paraudzījās uz mani šitā, no augšas, un vēl ar smīniņu. Ak tu ragnesis tāds!

Darbā mēs abi par šo jampadraci nerunājām. Viņam dvēseles dzi-ļumos laikam tomēr bija maza škrabe, ka pirmajā karstumā grasījies kaustīt sievu, vienalga, vainīgu vai nevainīgu. Man no savas puses atkal negribējās atcerēties, kā Lilija ievilka pa smeceri un vēl no šķirē-jtiesneša pataisīja par grēkāzi. Un viņa arī vairs nebizoja pie mums ar Aldu sūdzēties par Arturu...

Tā pagāja varbūt kāds mēnesis. Nezinu, vai pastāstīju, ka ceļš uz Cirmaņiem ved gar pašām mūsmājām. Un vienvakar jau tādā mazā tumsiņā, ņemdamies kaut ko pa šķūni, – šķūnis pašā ceļmalā, – piepeši dzirdu:

*Vecmāmiņ labā,
Rāpsimies stabā
Pam–pāri–ram–bam–bā–ā...*

Vārdu sakot, viens nāk un ziņģē, skaidri dzirdams, uzņēmis uz krūts – ne jau nu skaidrā prātā kāds tev ies šitā locīt balsi kā lakstu-gailis. Bet balss... Jedritvaikociņ, tā tak ir Artura Cirmaņa personiskā balss, godavārds. Nu, man, zināms, jāredz: ir Arturs vai nav? Skatos: jā, viens ģeņģerē šurp. «Solis pa kreisi – eh, atkal greizi...» Un apmē-ram tā šam arī gāja – ceļa vidū nekādi nejaudāja noturēties. Uz kurieni tad tu, Artur? – tā es. Šis pārtrauc dziedāšanu, apstājas, sak, kā – uz kurieni? Pamazītēm uz māju, kaut jods viņu būtu parāvis! Nu, nu, nu, kas tad lēcies? Nekas neesot lēcies, gluži nekas. Bet piepeši saligojas, šitā, ar visu augumu un... Ko nu, tantiņ, ko nu! Tā jau šis uzreiz mirs! Ne vella! Nu, šis sagriļojas un sāk, vai zināt, raudāt, «Ūja, Artur, kas tad nu par desām?» Bet šis tikai šūpo galvu un birdina asaras, goda-vārds, kā izkults bērns. Par nelgu un apsmieklu, sak, šī šo esot jau pada-rijusi, šmaucot un krāpjot aiz katra stūra un pie pirmās izdevības,

mānot un viņot, laižot dūmus acīs kā mērkaķim un tinot ap pirkstu kā miklu. Vai šis precēdamies varējis iztēloties, kā viss pēcgalā izešot? Nekad un nemūžam. Tālab arī pielicies kā maks, tā teikt, štrunts par bitēm, ja jau tikpat, kā saka, cilvēka cienīgas dzīves neesot. Un vispār – kā es domājot – vai šam labāk nešķirties no Lilijas vaļā? Kā es teikšot, tā Arturs darišot, jo pats vairs nezinot padoma, viss sagājis tādā bētē un dimbā, grīstē un dēlī, ka galva ejot riņķī un apkārt. Sak, labāk slimnīcā būtu atstiepis pedāļus, godavārds, mierīgi un rāmi gulētu kapu kalniņā, puķītēm smuki apstādīts... Nu, tā teikt, atsāka veco dziesmu par nāvi un miršanu, tāpat kā pirms kāzām.

Un, kad es to dzirdēju, man uzreiz kļuva skaidrs, ka šķirties no Lilijas Arturs nedrīkst ne traks un ka ar Liliju šam iet kā pa vieniem piņķeriem, bet bez Lilijas neies galīgi nekādā galā un jēgā. Tāpēc es metos atrunāt Arturu, sak, kā šis nīkšot viens kā vilks, kas šam vārišot putras un mīcišot plūrē, kas no rīta pavadišot uz šanci un ko šis vakarā gaidišot mājās, skaitidams minūtes, mežģīdams smadzenes un mocīdamies kā uz iesma uzvērts šašlika gabals, taču ar visām errastībām un kreņķiem vismaz jutišot, ka dzīvo un ka pa dzīslām skrien asinis, nevis sūcas auzu tume. Un, kad Arturs visu bija noklausījis, tad apkrita man ap kaklu, nobučoja šite, uz vaiga, un atkal lieku reizi apliecināja, ka tikai es esot šam īstens draugs un ka šis laikam to nolāpīto padauzu un vējagrābsli, tas ir, Liliju, tomēr milot...

Un šitā Cirmaņi dzīvo. Lilija, lai jau labi gados, bet vēl zied kā roze, kas ir, tas ir. Un arī veco niķi nav aizmirsusi un atmetusi – reizi pa reizei uzliek Arturam ragus. Tad Arturs smagi pieliekas, izmaksādams pa labi un pa kreisi visiem, kam vien nav slinkums dropēt uz otra rēķina. Un, piesūcies pilns kā ods, gudro, varbūt tomēr ņemt un šķirties, taču nešķiras vis. Ko nu ākstišoties ļaudīm par apsmieklu, drīz jau pensijā jāejot... Vēzis? Ak, pareizi. Bet to gan nemāku sacīt. Kur tas laiks, ka Arturs par vēzi neko nav pīkstējis...

Kad Pirmais vīrietis pabeidza savu stāstu, braucēju viedokļi atkal dalījās, kā, starp citu, tas notiek visur un vienmēr, kur un kad vien kopā sapulcējas vismaz trīs četri cilvēki. Interesanti atzīmēt, ka iesākumā strīda priekšmets bija tikai jautājums par to, vai Arturs Cirmanis slimojis ar īstu jeb vai iedomu vēzi. Taču pamazām valodas aizvirzījās līdz Lilijas Lēnspēlnieces alias Cirmanes lomai sava otrā laulātā drauga liktenī. Un proti: vai šī loma bijusi labdabīga, tāpēc ka pasargājusi Arturu no drīzas un drošas nāves, jeb vai, gluži otrādi, to varētu drīzāk dēvēt

par ļaunu un postīgu, ja jau šis būtībā sirdsdziļumos principiālais stiprā dzimuma pārstāvis aušīgās sievas dēļ atsacījies no savas dziļākās pārlicības un laiku pa laikam – un, pats galvenais, publiski – parāda vājumu, kas īstam vīram godu nedara. Kā jau tas parasti notiek, iesākuši ar konkrēto gadījumu, sarunas biedri drīz vien aizrunājās līdz lieliem vispārinājumiem – līdz sievietes lomai vīrieša dzīvē vispār. Un, kad tas bija noticis, vārdu lūdza Otrais vīrietis – paskaidrojumam, kā pats izteicās, pēc lietas būtības.

TEFTEĻI

jeb

Otrā vīrieša stāsts

Viņai bija neparasts vārds – Dzīle. Un viņa atbilda savam vārdam. Viņa bija un tā arī palika neizdibināma. Kad viņu atvedinu prātā, man aizvien ir tāda sajūta, itin kā es vienlaikus domātu par divām atšķirīgām sievietēm. Un nevaru pasacīt, kura no tām īsti ir v i ņ a...

Varbūt Dzīle to pašu varētu teikt arī par mani? Ej nu sažini. Bet laikam gan viņas atmiņās man ierādīta daudz mazāka vieta nekā viņai manējās. Ja vien viņa mani reizēm atceras, ko es neņemos droši apgalvot. Es pievilu Dzīles cerības, jo sieviete gan tiecas pārtaisīt mūs pēc savas saprašanas, taču tai pašā laikā nepiedod mums, ja viņai tas izdodas.

Ar Dzīli sastapos ārkārtējā dvēseles stāvoklī, par kuru tūlīt pastāstīšu, lai jūs iespējami skaidrāk varētu iztēloties, kālab viņa man kļuva nevis «viena no...» – kā daudzas iepriekšējās –, bet kaut kas vairāk. Lai gan padarīja mani ne vien par laimes bērnu, bet arī par nožēlojamu ģeķi, kas pazaudēja vīrišķības un gribas pēdējās paliekas. No viņas mīļākā es kļuvi par izmēģinājuma trusi, kam viņa pēc savas patikas izveidoja tā saucamos nosacījuma refleksus, lai pēc tam...

Taču neaizsteigsimies notikumiem priekšā.

Mūsu kopīgie paziņas vēlāk mani nožēloja, bet viņu nosodīja. Pirmajā aizvainojumā arī es tā domāju, ka man nodarīts pāri. Taču, jo tālāk viss aiziet pagātnē, jo skaidrāk redzu, ka mans mūžs dalās divos lielākos posmos – bez Dzīles un ar Dzīli. Jo arī pēc tam, kad aizgājām katrs savu ceļu, es vairs nevarēju dzīvot tā, it kā viņas nebūtu bijis.

Šis stāsts nebūtu pilnīgs un patiess un droši vien nebūtu pat līdz galam saprotams, ja es kaut īsumā nepakāvētos pie savas personas, kāda tā bija pirms tam. Bet pirms tam es braucu par šoferi. Tālajos reisos. Šai profesijai ir savas īpatnības. Gadījuma ēdienreizes un gadījuma sakari. Mūžīgās ceļa jūtis un pastāvīgs nervu sasprindzinājums, jo laiks un šosejas patrāpās visādas, turklāt mašīnām piemīt niķis plīst un lūst netaikā un nevietā. Tas viss prasa dzelzs veselību un uzspiež

savu zīmogu. Bet nervi man bija kārtībā, redze kā ērglim, kuņģis ņēma pretim visu, kas tikai nekustēja, par piekrišanu nevarēju žēloties, arī rublis vienmēr turējās pie dvēseles, savukārt noiet no gauda un nodzerties neļāva darba raksturs. Citiem vārdiem sakot, dzīve mani visnotaļ apmierināja, un, kā šķita, es apmierināju arī dzīvi... Vismaz priekšniecība mani cildināja, ar prēmijām neskopojās un vienreiz, starp citu, uzlaida kaklā korespondentu no Rīgas. Toreiz jutos savā garā jau tik liels, ka negribēju ar šādiem tādiem sikmaņiem nemaz ķēpāties. Kolidz padzirdu, tā piedevu gāzi. Žurnālists dzinās pakaļ ar redakcijas vāģi. Un, kaut arī nepanāca, tikpat uzrakstīja par mani avīzē. Tur es tiku apzīmēts par «cilvēku, kas visu atdod darbam» un par «optimisma etalonu». Nezinu, no kā viņš to rāva un no kura pirksta izzīda, taču toreiz es tiešām biju zibeņzellis, kas daudz ko laida pār galvu, neko īsti neņēma pie sirds un, atskaitot sievietes, var sacīt, patiesi «visu atdeva darbam» – ģimenes man nebija. Tā saucamo daļo dzimumu pazīnu pietiekami labi, lai nekādā cīlpā un slazdā mani vairs nevarētu ievilināt un noķert, un vispār...

Vai nedomāju par ģimeni? Neņemos apgalvot, ka gluži nekad. Šad tad domāju. Bet tālāk par domāšanu netiku, beigās aizvien nākdams pie viena secinājuma, ka precēties vajag jaunībā, kad jūtas vēl ir stiprākas par prātu un kad sievietes vēl ir brīnums un atklājums. Taču es pamazām jau stūrēju tajos gados, kad vīrietis ir pārliecināts, ka vairs nekas viņu nevar pārsteigt, un kad apsver un rēķina nevis to, ko iegūs, bet ko zaudēs. Citiem vārdiem sakot, pie līdzšinējās dzīves biju tik stipri pieradis, ka tā šķita kļuvusi man par otru dabu. Turklāt starp dāmām, ko pazīnu tuvāk, nebija nevienas, kuras labad es būtu gatavs kaut ko ziedot un vismazāk jau nu savu dārgo brīvēstību.

Un šādā garā kā lustīgs vecpūsis – man bija pāri trīsdesmit – es, ļoti iespējams, būtu bez rūpēm notrallinājis līdz sirmai galvai, ja mani nebūtu piemeklējusi liela nelaime. Cietu avāriju. Gan ne savas vainas dēļ, bet, sēdot pie stūres, diemžēl nākas reizēm maksāt arī par citu muļķībām. Bezsamaņas stāvokli mani nogādāja slimnīcā, operēja un pēc tam iekāra dirižablī, citiem vārdiem sakot, uzlika ekstensijas. Uz atlikušo mūža daļu man draudēja klibums un varbūt par invaliditātes pensija.

Nezinu, vai vesels cilvēks pa istam var izprast manas izjūtas. Parasti jau iedomājas, ka viss cits – lai tas būtu kas būdams – tomēr ir labāk nekā nāve. Taču man, dzīvīgajam, stiprajam, izaicinoši bramanīgajam bullim, nekas nevarēja būt ļaunāks par slimnieka stāvokli. Manai gribai nebija varas pār manu miesu. Kaut kādi stulbi kauli

valdija pār mani daudz lielākā mērā nekā smadzenes. Un tas bija ļaunāk par visu, ticiet man. Tas bija ļaunāk pat par nāvi. Tā ka brīžam atrados par matu no pašnāvības.

Tikai ceturtnā mēneša beigās atkal pirmoreiz izslējos visā augumā – bet uz kruķiem. «Staigājiet... cik vien daudz varat, staigājiet,» sacīja ārsts, jo tikai tā stīvā locītava varbūt atgūšot kustību spēju. To, protams, bija daudz vienkāršāk pateikt nekā izdarīt. Man trīcēja rokas un kājas... aiz neciešamām sāpēm gura sirds... mirku vienos sviedros... Un tomēr... Kaut arī tika sacīts «varbūt», man bija pavērušās vismaz izredzes. Svārstīdamies starp cerībām un izmisumu, pa slimnīcas gaiteni staigāju turp un atpakaļ, klidzinādams ar kruķiem kā apkalts zirgs ar pakaviem. Šurpu – turpu, šurpu – turpu, līdz pilnīgam pagurumam...

Un vienā no šiem nebeidzamajiem gājieniem man gadījās kļūme. Biju laikam sācis ņemt staigāšanu par karstu un pāršāvis pār strīpu. Pēkšņi sajutu lielu nespēku. Abas kājas gluži kā atdalījās no ķermeņa. Acu priekšā satumsa. Manīju tikai kruķu spiedienu padusēs – biju uz tiem smagi uzkārts kā slapja āda. Sapratu, ka tūlīt, tūlīt zaudēšu samaņu. Gribēju pasniegties, lai pieturētos... Taču tāni brīdī mani iekērās... un pamatīgi, taisni vai krampēt iekrampējās... kādas rokas. Man kaut ko arī sacīja. Nesapratu, ko. Bet vājuma mirklis sāka pāriet. Tumsa, kas kļāvās man apkārt, atkal retinājās. Un pirmais, ko ieraudzīju, bija acis. Tas bija ļoti neparasti. Un arī pašas acis bija ļoti neparastas. Cauri briļļu stikliem milzīgas, dzidri pelēkas kā tīra dzile un ļoti plašiem redzokļiem, kas atgādināja divus melnus nogrimušus akmentiņus.

Tā bija Dzīle. Diētas māsa. Pa gabalu viņa man aizvien bija likusies tāda melna vārniņa un gracioza kaziņa, kādu ir desmitiem un simtiem. Nu es redzēju, ka, pirmkārt, viņa nav vairs nekāda jaunā. Bet, otrkārt... Kas tā bija par seju! Madonnas vaigs, kurš tagad bija pievērts man – un ar tādu labestību un tik neizmērojamu maigumu, ka es negaidot sajutu sevī to, kas agrāk manās acīs nebūtu ne plika graša vērts, – es sajutu savu dvēseli. Ja to vispār var sajust... Tur nav nekā smieklīga! Nelaime, ciešanas, svārstīšanās starp nāves domām un dzīves alkām – tas viss bija darījis mani citādu. Šķita, ka esmu ieguvis spēju redzēt to, pret ko agrāk biju akls...

Dzīle palīdzēja man aizkļūt līdz palātai... un ar to praktiski viss beidzās, jo, kā jau sacīju, viņa bija diētas māsa un ar mūsu nodaļu viņai bija visai nosacīts sakars.

Katru dienu stundām ilgi klabināju pa gaiteni. Tagad jau galvenokārt, lai sastaptu viņu. Taču tas izdevās tikai retu reizi. Turklāt

viņas klātbūtnē ar mani vairs nekas neatgadījās, citiem vārdiem sakot, nerāva neviens velns. Es viņu sveicināju rātņi kā ģimnāzists. Viņa sveicienu atņēma, bet nekad neapstājās un neapvaicājās par manu pašsajūtu un veselību vispār – ko nereti darīja citi mediķi. Kā slimnieks es viņu vairs neinteresēju un, likās, vēl jo mazāk kā vīrietis.

Tad es beigu beigās izgāju uz mazu viltību. Reiz, atkal sastapies ar Dzīli, apturēju un izteicu varbūtību, vai man nevarētu nākt par ļaunu slimnīcas ēdiens, tāpēc ka pēc pusdienām sajūtu dedzināšanu un žņaugšanu. Un es norādīju uz kreiso paribi, kur pēc maniem aprēķiniem vajadzēja būt kuņģim. Īstenībā man nekaitēja nekas. Kuņģis bija tāds, ka es trīs gadus varētu pārtikt no koku mizām un dzeloņdrātim. Un vispār mana mīļākā pakoda bija zivju konservi tomātu mērcē, kurus varēju ēst un arī ēdu vismaz pārdienas, iekams nokļuva ķirurģiskās nodaļas kroņa maizē un pēc kuriem, jāatzīstas, šeit stipri vien ilgojos.

Taču, izteicis Dzīlei savas bažas, uzreiz redzēju, ka biju uztrāpījis naglai uz galvas. Viņas sejā parādījās ļoti dzīva interese. Un viņa man jautāja, vai es par «novērotajiem simptomiem» esot jau «informējis ārstējošo dakteri». Uzzinājusi, ka ne, izteica nopēlumu un nosolījās atsūtīt pie manis terapeitu, kam es ticīgi atkārtoju mats matā visu, ko biju stāstījis Dzīlei, jo atkāpties vairs nevarēju. Iznākumā man nācās norīt apmēram metru garu gumijas cauruli. Es darīju to žākstīdamies un ristīdamies, pamazām zaudēdams ne tikai spēkus, bet arī pašcieņu, tāpēc ka telpā atradās viņa, kaut gan, pēc manas saprašanas, viņai tur nemaz nevajadzēja atrasties. Bet, kad šī Ēģiptes mocība, citiem vārdiem sakot, procedūra bija galā un cauri, no jauna ieraudzīju Dzīles acīs to pašu bezgalīgo līdzcietību un maigumu kā toreiz, gaitenī. Tas atkal darīja viņas vaigu līdzīgu madonnas apgārotajai sejai, un šī izteiksme no jauna savīļņoja mani līdz sirds dziļumiem.

Šai caurules risīšanai bija tālākas sekas. Man atrada nedaudz paaugstinātu kuņģa skābumu un, kaut arī tas bija tik nenozīmīgs, ka pat, pēc ārsta domām, diezīn vai varēja izsaukt traucējumus, par kuriem sūdzējos, drošības labad, kā arī izteicās ārsts, man tika parakstīta diēta ar tādu un tādu numuru. Praktiski tas nozīmēja, ka esmu nonācis zināmā aizgādībā pie māsas Dzīles, kuru, kā likās, mans barības vads un kuņģis joprojām interesēja vairāk par visu pārējo. Bet tas nozīmēja arī vēl ko citu – ka turpmāk dienu no dienas mani oderēs, kā te biedrs prātīgi sacīja, ar pļurē, uz kuru paskatoties vien man metās šķērma dūša. Kā jau minēju, biju liels stingru ēdienu cienītājs un ne acu galā neieredzēju ne putriņas, ne biežpienu, ne burkānus, neko saldu vai glumu, staipīgu vai receklainu, neko tādu, ko man tagad regulāri cēla

priekšā. Un par spīti tam, ka mūsu Dzīli tagad redzēju daudz biežāk, diēta samērā drīz noveda mani izmisumā.

Kamēr palātas biedri mielojās un našķojās ar pienesumu, varonīgi izlikos guļam, un dažkārt man patiesi izdevās iemigt. Bet īsti aizmirsties nespēju arī tad. Saņņos man rādījās māsa Dzīle... un skumbrija tomātu mērcē. Mans kaimiņš, tāds Poreiters, pensionēts večuks, vienreiz piedāvāja, vai es ko nebūt nekārojot no vaļas, kā viņš sacīja, viņa večukiņa labprāt atnesīšot. Un večukiņa bija tik mīļa un atnesa, turklāt ar lielu atvainošanos, ka nedz skumbriju, nedz reņģes tuvākajā veikalā diemžēl neesot dabūjusi, tikai zivju tefteļus. Ak tētīt, zivju tefteļi tomātos! Es tūlīt atgriezu vaļā kārbu, uzdūru vienu bumbuli uz naža... un tāpat, bez maizes... mute man bija pilna siekalu un sirds pamirusi, itin kā šajā brīdī notiktu kāda svētsvinīga upurēšana un vispār kaut kas liktenīgs... Un šajā brīdī ienāca māsa Dzīle. Kad viņa ieraudzīja tefteļus tomātu mērcē, viņas redzokļi paplašinājās tā, ka acis kļuva gandrīz melnas un ieguva neviltotu šausmu izteiksmi. Likās, ka viņa manā rokā redz nevis konservu kārbu, bet indīgu čūsku, kuras zibenīgais dzēliens tūlīt, tūlīt, vienā mirklī un uz visiem laikiem izdzēsīs manu nabaga dzīvību.

«Ak dievs, ko jūs darāt?!» viņa iesaucās aizžņaugtā balsī.

Savā ziņā šis brīdis patiesi bija liktenīgs. Taisnība, es gan bezcerīgi un neatgriežami pazaudēju savu tik dārgo kārbu ar konserviem un turklāt vēl tiku nosaukts par «bezgribas cilvēku», ko vēlāk diemžēl arī simtprocentīgi pierādīju, taču šis atgadījums mūs tuvināja. Sastapušies atcerējāmieš tā detaļas, kuras mums likās uzjautrinošas un kuru spilgtumu, kā par brīnumu, nemazināja nedz atkārtotāšanās, nedz aizritošais laiks. Pēc tam pavisam nevilšus apķērāmieš, ka mums gluži vienkārši ir labi vienam otra klātbūtnē. Tā ka tefteļiem tomātu mērcē noteikti bija sava loma mūsu liktenī. Pat vairāk, saņemot visu vienkop, varētu pat sacīt, ka mūs ar Dzīli gan saveda kopā, gan izšķīra «gastronomiski motīvi». Bet nu jau es atkal aizsteidzos notikumiem priekšā...

Kādu dienu, atgriezies no pastaigas, uz sava skapīša atradu periodisku izdevumu, atšķirtu tieši tanī vietā, kur bija nodrukāts raksts «Sveiks, vecpuiši!» Līdz pat šai dienai nezinu, kas bija to man nolīcis un tīšām vai nejauši. Taču šis raksts mani mobilizēja uz izšķirošu rīcību. Stingri nolēmu «spert soļus dotajā virzienā» un ar Dzīli izrunāties.

Izrādījās, ka viņa nav brīva. Ar aizkustinošu vaļsirdību Dzīle man atzinās, ka esot precējusies, ka viņai esot četrpadsmit gadus vecs dēls,

ka viņa ar vīru jau ilgāku laiku kopā nedzīvojot (tas izrādījies «bezgribas cilvēks», kā viņa sacīja), tomēr oficiāli šķirusies neesot un ka viņai šimbrīžam neesot arī iespējas to izdarīt, jo viņa nezinot pat tik daudz kā vīra pašreizējo adresi. Alimentu nauda pienākot samērā kārtīgi, taču no dažādām vietām.

Saruna notika gaitenī pie atvērta loga, pret kuru viņa bija pagriezusies ar muguru, un uz āra fona, pret rieta debesīm, izskatījās trausla, maiga, jā, es teiktu, pat nevarīga. Un, aizmirsis, ka arī pats un vēl pavisam nesen biju nosaukts par «bezgribas cilvēku», es šajā acumirkli jutos galvas tiesu pārkāps par šo viņas «bezvēsts prombūtnē» esošo vīru. Man gribējās Dzīli aizsargāt un lolot. Ar visu savu būtību viņa mani izraisīja labākās jūtas, uz kādām vien biju spējīgs. Es to skaidri apzinājos. Un apzinājos arī vēl to, ka viņa ir tāda sieviete, kāda mūžā negadās divreiz. Šajā ziņā es nekļūdījos. Taču vēl šodien nevaru īsti pateikt, vai Dzīle meklēja savu līdzinieku vai savu pretmetu. Tad, sarunas laikā, kad viņa savā baltajā, ap tievo vidukli cieši sajotajā ķītelī smuidra un gracioza kā porcelāna figūriņa stāvēja uz vakara debesu fona, biju simtprocentīgi pārliecināts, ka, protams, pretmetu un ka tas, arī pats par sevi saprotams, esmu un būšu tieši es. Vēlākie notikumi lika par to šaubīties. Viņa parādīja tik dzelzainu gribu, ka šī griba salauza gan mani, gan mūsu attiecības, gan, iespējams, arī viņu pašu. Bet varbūt tāda bija viņas būtība?...

Nu labi, nesākšu izklāstīt sīkumos, kā tik tālu nonācām, taču mēs ar Dzīli sākām dzīvot kopā. Viņa pārcēlās pie manis. Man ir neliela istaba un virtuve. Māte un dēls Valdis palika turpat, Dzīles vecajā dzīvoklī. Abas platības samainīt pret vienu bijām paredzējuši pēc attiecību oficiālas nokārtošanas nenoteiktā nākotnē.

Kopdzīvē ar Dzīli aizvadītais laiks – atpuvenis gads – manā atmiņā tēlojas kā visgrūtākais un skaistākais dzīves posms. Pamazām atveseļojos. Gan ne tik pilnīgi, lai nevajadzētu mainīt profesiju. Vajadzēja. Šīs pārvērtības savukārt radīja nepieciešamību pabeigt vidusskolu. Pabeidzu. Tad iestājos Politehniskā institūta neklātienē. Taču tas notika jau vēlāk, pēc tam, pēc šķiršanās no Dzīles... Bet pirms tam – un samērā ilgi – likās, ka nav divu viens otram vairāk piemērotu cilvēku, kā bijām mēs abi.

Mūsu domstarpības, tad nesaskaņas un, visbeidzot, krīze patiešām izcēlās, kā jau minēju, – kaut arī tas varbūt izklausās smieklīgi, – «gastroņomisku iemeslu» dēļ. Nevajag aizmirst, ka Dzīle bija mediķe, turklāt diētas māsa un nevis gadījuma pēc vai nejaušības dēļ, bet aizpārliecības. Pareiza uztura – vai, kā viņa teica, «uztures» – problēmas

bija viņas dzīves aicinājums un kredo un stāvēja augstāk par visu, augstāk par labu satīcību un pat par ģimeni un vīrieti. Tā ka ar visu viņas – kā sacīju – gluži vai madonnisko maigumu un aizkustinoši un uzpērkoši sievišķīgo izskatu Dzīlē bija arī kaut kas sievietei pavisam neraksturīgs, kā tagad raksta, «maskulinizēts». Viņa nevis piemērojās man – kā vīrietim un stiprā dzimuma pārstāvim, bet par visu vari un katru cenu pūlējās un centās pielāgot mani saviem principiem, citiem vārdiem sakot, uzstiept uz savas liestes. Taču es neņemos apgalvot, ka gala iznākums būtu darījis Dzīli laimīgu. Drīzāk gan otrādi. Un tas savukārt man dod zināmu pamatu arī tādām pielāvumam, ka Dzīles rīcība tomēr kaut kur nebūs saskanējusi ar viņas būtību. Taču ļoti iespējams, ka kļūdos...

Mūsu nesaprašanās radās un pēc tam saasinājās pirmā gada beigās, kad savstarpējo attiecību spriegums nedaudz atslāba – kā jau tas parasti notiek, tikai citiem agrāk, citiem vēlāk – un pirmās kvēles vietā nāca... Es neteiktu – apnikums. Nē, drīzāk pieradums. Taču izjūtu spīlgtums pret mūsu gribu vājinājās. Oficiāli noformētās vīrieša un sievietes attieksmēs šādus atslābuma posmus un pārejas stāvokļus palīdzot pārvarēt tas, kas tiek visvairāk un visbiežāk lamāts un nolādēts, tā saucamās «laulības važas». Vai arī bērni – ja tādi ir. Mums turpretim nebija nekādu ārējo spēku, kas abus saturētu kopā, – vienīgi mūsu vēlēšanās.

Dzīles pastāvīgās rūpes par manu veselību, kuras iesākumā glaimoja un aizkustināja, pamazām sāka apgrūtināt un kaitināt. Es vairs nebiju slimnieks. Sen vairs nebiju tas, kas klamzāja ar kruķiem pa nodaļas gaiteni, aiz piepūles tricēdams pie visām miesām un svīzdams aukstus sviedrus. Nebiju tas, kuru viņa noturēja, iekērusies ar mazajām, bet dzelžaini stingrajām rokām. Man nevajadzēja žēlošanu. Man vajadzēja sevi apliecināt. Man vajadzēja, lai mani mil kā vīrieti, nevis sargā kā vārguli. Taču Dzīle joprojām redzēja un gribēja redzēt mani vājinieku.

Diemžēl mana veselība vēl nebija tāda, lai es varētu gluži iztikt bez tā saucamo Eskulapa pēcteču pakalpojumiem. Un darbs bija tikai padot mazo pirkstiņu, lai sāktos... Rentgens, asinsgrīšana, kardiogramma un tā tālāk, un tā joprojām. Turklāt, izmantojot pazišanos poliklīnikā, Dzīle aizvien bija par mani lietas kursā. Kā liekas, gluži bez viņas gudrības neiztika arī tanī gadījumā, kad ārsts pēkšņi ne no šā, ne no tā sadomāja pārbaudīt manu kuņģa sulu, kaut arī ne par ko nesūdzējos. Iznākumā atkal tika atrasta maza novirze no pieņemtās normas.

Tas arī bija beigu sākums. Nē, kā redzat, joprojām esmu sveiks un vesels. Un man nav pat nekādas nopietnākas vainas. Nemaz jau nerunājot par kuņģa vēzi, ar ko draudēja Dzīle, ja es «turpināšot graut gremošanas sistēmu» ar «veselības stāvoklim kontrindicētiem uztures līdzekļiem». Viegli iztēloties, ka ar to bija domāti manai sirdij tik tuvie zivju konservi tomātu mērcē – skumbrija, stavrida, reņģes, butes, salakas vai, sliktākajā gadījumā, tefteļi, ko ar pilnu pārliecību var apzīmēt par «liktenīgu uztures līdzekli», kas savu lomu nospēlēja divkārt. Tai dienā, par kuru jau stāstīju, nu, kad tefteļu bundžu no veikala man atnesa Poreitera sieva, bet Dzīle mani pirmoreiz nosauca par «bezgribas cilvēku». Un pēc tam vēl pa otram lāgam...

Jau sacīju, ka «diētiskie apsvērumi un principi» Dzīles acīs stāvēja augstāk par visu. Viņa nepazīna un neatzina šķēršļus, kas varētu traucēt un aizkavēt šo mērķu realizēšanu. Un, ja man vēl bija kādas naivas ilūzijas, tad visai drīz pārliecinājos, ka tām trūka jebkāda pamata un pretēji savām iedomām es līdz šim īsti neesmu pazinis Dzīli. Izrādījās, ka aiz ārējā madonnas veidola ir paslēpies Makiavelli un Ignācijs Loijola brunčos, turklāt vienā personā, kas uztiepa savu pārliecību – bez žēlastības un saudzības pret upuri, atzīstot par labu visus spīdzināšanas veidus un rīkus, lai par katru cenu sasniegtu sprauto mērķi... Bet, man par papildu nelaimi, šis Makiavelli un Ignācijs Loijola bija vienlaikus apveltīts ar nemaldīgu sievietes intuīciju, kas palīdzēja atrast manī visvieglāk ievainojamo vietu un tādējādi izvēlēties pašu nemaldīgāko paņēmieni...

Nē, man neko neņēma nost ar varu kā toreiz slimnīcā. Bet, kad paliku kurls pret bridinājumiem un pierunāšanu, Dzīle ķērās klāt pie labi izplānota «pāraudzināšanas darba». Viss sākās ar priekšlasījumu par slimībām, kuru cēlonis vai vismaz pirmais simptoms ir paaugstināts skābes saturs kuņģa sulā un kuru izklāstījumā – kā man vismaz šķita – netrūka tišuprāt uzsvērtu naturālistisku detaļu, pie kā nepakavēšos. Šis «ievadlekcijas» laikā es gatavojos vakariņām un biju jau atgriezies vaļā paša iemīļoto un Dzīles ienīsto konservu kārbu. Taču pēc «uvertīras» manīju, ka man ievērojami mazinājusies ēstgriba. Tomēr paņēmu maizi un dakšiņu – un ķēros klāt.

Viņa bija smalkjūtīga un, kamēr ieturējos, lasīja priekšā tikai un vienīgi par ēdieniem. Bet, debess, kas tie bija par ēdieniem! Tās bija receptes no grāmatas ar nosaukumu «Ļoti saudzējošā diēta kuņģa slimību saasināšanās periodā un pēc kuņģa rezekcijas». Turklāt Dzīle bija iepazinusi mani pietiekami labi, lai precīzi zinātu, tieši kuras receptes izvēlēties!

Kamēr es no pikantās mērces zvejoju laukā reņģes, viņa man lasīja priekšā:

«Griķu putraimu pudiņš ar biezpienu.

Nem 50 gramus griķu putraimu, 50 gramus biezpiena, 10 gramus cukura, 1/2 olas, 150 gramus piena, 10 gramus sviesta, 10 gramus krējuma.

Pienā vāra griķu putraimus, kamēr izšķīst, masu izberž caur sietu un atdzesē. Arī biezpienu izberž caur sietu, pievieno cukuru, pienu, sviestu. Olu pārsit, dzeltenumu atdala no baltuma un pieliek biezpiena masai, ko pievieno griķu biezputrai, rūpīgi izmaisa un sajauc ar saputotu baltumu. Sagatavoto masu izgāž ietaukotā veidnītē, pārlej ar krējumu un sacep cepeškrāsnī.»

Es stoiskā mierā turpināju ēst un centos neklausīties, kaut arī, jāatzīstas, ne ar pārāk lielām sekmēm. Dzīle tikpat mierīgi uzšķīra citu vietu, kur starp divām lapām bija ielikta strēmele. Redzēju, ka šādu sloksnišu grāmatā ir vismaz divi trīs desmiti, varbūt pat vairāk, tā ka «savai misijai» Dzīle bija gatavojusies ar lielu rūpību un atbildības apziņu.

Viņa pameta uz mani skatienu, kura izteiksmi aiz brillēm nevarēja saredzēt, tad atkal nodūra acis un vienmuļi, bezkaislīgā balsī atsāka lasīšanu:

«Tvaikotas burkānu kotletes.

Nem 150 gramus burkānu, 50 gramus piena, 1/2 olas, 15 gramus mannas putraimu, 10 gramus cukura, 10 gramus sviesta, 5 gramus miltu.

Burkānus sasmalcina uz rīves, pievieno 25 gramus piena, sutina līdz gatavībai; nenoņemot no uguns, pieber mannas putraimus, labi izmaisa un briedina apmēram 10 minūtes...»

Man sāka likties, ka reņģes tomātu mērcē šoreiz nav pagadījušās pirmā svaiguma, un es metu ēšanai mieru. Viņa paraudzījās jautājoši: jau? Sacīju, ka man ir diezgan. Dzīle neteica neko un vispār neizrādīja pret notiekošo nekādu attieksmi. Tikai, aizvērusi grāmatu, – kā man likās, ar zināmu tiksmi, – pārlaida plaukstu pāri daudzajām papīra strēmeliņiem, kuras tur vēl palika un ar kurām bija atzīmētas, viņasprāt, ietekmīgākās un tālab audzinošākās receptes... Pēc paviršiem aprēķiniem, «inkvizīcijas seanss» bija aprēķināts nedēļām divām. Es izturēju piecas dienas. Piektais dienas ritā man likās, ka sāku jau ienīst

Dzili. Vakarā, sēžoties pie konservu kārbas, sajutu vieglu nelabumu, kas pamazām pastiprinājās. Bet man negribējās piekāpties un padoties. Galu galā tā bija, lai arī klusa, tomēr cīņa: kurš kuru? Iespējams, ka likteņa ironijas dēļ to vakar patrāpījās tieši tefteli, ar kuriem praktiski taču viss bija arī sācies.

Pirmbrīd viss notika tā, kā bija norisinājies iepriekšējās četrās dienās: es ķēros pie ēšanas, savukārt Dzile atšķīra grāmatu. Vai nu man tikai tā šķita, vai arī patiešām bija, taču rādījās, ka starp lapām ielikto papīrišu daudzums laika gaitā nemazinājās.

«Šodien mēs pāriesim pie jaunas apakšnodaļas – «Ģlotainās zupas»,» viņa man sacīja. Es savaldījos un ārēji nekādi nereaģēju uz viņas vārdiem, taču iekšā, kaklā, man noraustījās glums kunkulis. Tā bija ļauna zīme. Un vajadzēja diezgan daudz vīrišķības, lai neatklātu savu stāvokli un nenodotu sevi. Tai pašā laikā man nav īsti drošas pārliecības, vai es Dzilei patiešām spēju cik necik noslēpt savu draņķīgo pašsajūtu... Varbūt izskatījos ļoti bāls?... Jo viņas lūpu kaktiņos kaut kas noraustījās. Izsmieklis? Vai, gluži otrādi, līdzcietība? Vēl beidzamajā mirklī es varēju kaut kā aizbildināties... kaut kā izmeloties, bet nē... Katrs mēs gribējām palikt uzticīgs sev.

Pārvarēdams sliktu dūšu, uzdūru uz dakšiņas tefteli, kas man šoreiz atgādināja sazin kādu nule izoperētu iekšējo orgānu. Bet Dzile vienmuļā balsī sāka lasīt:

«Auzu pārslu zupa.

Ņem 40 gramus auzu pārslu, 150 gramus piena, 1/4 olas, 10 gramus sviesta, 2 gramus cukura, 350 gramus ūdens.

Auzu pārslas ieber verdošā ūdenī un uz nelielas liesmas vāra līdz pilnīgai izšķīšanai ne mazāk par stundu. Izkāš caur marli. Ģlotaino novārijumu...»

Šajā brīdī man uznāca vēmiens. Pietrūkos kājās. Pavisam nejauši paraudzījos uz Dzili. Viņas acīs – bet varbūt briļļu stiklos – nez kas uzliesmoja. Triumfs? Vai, gluži pretēji, nožēla? Nekad es to neno-skaidroju. Uz visiem laikiem tā palika mīkla. Toreiz es vēmu vairākas reizes. Pēc tam vairs nespēju – un arī tagad joprojām nevaru – ēst nekādus konservus tomātu mērcē, kuri taču nebija un nav vainīgi. Turpmāk Dzile man vairs nelasīja priekšā no savas grāmatas. Un vispār ne ar vārdu, ne ar mājienu mēs šo atgadījumu nepieminējām un neatgādinājām viens otram, itin kā kaunētos par notikušo. Taču kaut kas starp mums bija saplīsis...

Es nevarēju Dzīlei piedot pazemojumu. Vīrietis ir gatavs aizmirst daudz ko, tikai ne to, ka padarīts smieklīgs. Savukārt Dzīle...

Jo diena, jo vairāk sāka likties, ka viņai manā klātbūtnē ir garlaicīgi. Varbūt pat ne garlaicīgi. Dzīlei bija skumji ar mani. Aizvien biežāk šķita, ka viņa skatās mani... un mani neredz. Varbūt vainīgas bija brilles? Bet kālab tad agrāk sajutu, ka viņa redz mani?... Mēs vēl bijām kopā, bet viņa jau slidēja projām no manis. Saprātu, ka pamazām viņa attālinās vairāk un vairāk un ka es praktiski viņu esmu pazaudējis. Padarījusi mani tādu, kādu pati gribēja, Dzīle izjuta vienīgi vilšanos. Tā ka šajā ziņā viņa tomēr bija tipiska sieviete...

Kad izšķirāties, Dzīle neaizgāja pie cita vīrieša, bet atgriezās pie mātes un pie dēla. Vēlāk visi pārcēlas uz citurieni, tā ka vairāk neko par viņu nezīnu un viņas tālāko dzīvi nespēju iztēloties, jo, kā jau teicu, viņa bija un tā arī palika neizdibināma. Viņu atcerēdamies, es vienlaikus domāju itin kā par divām pilnīgi atšķirīgām būtnēm. Un nevaru pateikt, kura no tām īsti ir v i ņ a...

Tikpat lielā mērā kā iepriekšējais arī šis stāsts viesa nelielajā sabiedrībā domu apmaiņas garu un diskusijas noskaņas – katrs gribēja izteikties, paužot savu ieskatu, un visnoteiktākais viedoklis, kā jau līdzīgos gadījumos mēdz būt, bija tieši tām personām, kas strīda priekšmetu, respektīvi, diētas māsu Dzīli ne-bija redzējušas ne acīs, jo tieši šis apstāklis, kā aizvien, ļāva spriedumam būt iespējami objektīvam. Dzīli gan pēla, gan cildināja, kamēr viņa no laika atstatuma staroja vienaldzīgi un vēsi kā mēnesnīca, kas izzūd un atkal parādās, pieaug un atkal dilst pati pēc savām likumībām, kuras neietekmē nedz slavinājumi, nedz zaimi. Bet tad šoferis, proti, Trešais vīrietis pēkšņi attapās, cik ļoti strauji jau tuvojas B. Un, apzinājies taksometra atrašanās vietu ģeogrāfiskajā vidē, viņš iztrūkās, ka nepagūs pasažierus iepazīstināt ar savu stāstu, un lūdza to noklausīties, jo stāstīšana ir vilinoša kā sirēna, salda kā nelķu smarža un lipīga kā gripa.

VĒDERS

jeb

Trešā vīrieša stāsts

Arī mans stāsts zināmā mērā būs par sievieti. Un ne vienkārši par sievieti, bet par mūzu. Un kam gan vēl citam viņa varētu būt mūza, ja ne vīrietim. Tā ka stāstā, protams, iejaukts arī vīrietis. Un ļoti iespējams, ka tieši viņš varētu pat skaitīties un saukties par stāsta galveno varoni, ja izšķirīgo notikumu āķis, grozies, kā gribi, tomēr nebūtu viņa, bez kuras viņš droši vien būtu palicis špicka un nulle, jānudian. Viņa noņēma viņu no bremsēm, kā tas mūzai pienākas, kaut arī nestrinkšķināja viņam ne liru, ne cītaru un pat ne ģitāru, kā mūzai pieklātos. Ak, nē un nepavisam, viņa viņam, gluži otrādi, iedeva vienu pamatīgu un kapitālu kurvi. Taču vai dzīvē vienmēr var skaidri un gaiši pateikt, kas ir labi un kas slikti? Nepagalam. Piemēram, vai ir slikti, vai labi, ka Ieva ar aizliegto augli vispirms pakacināja un pēc tam noveda no ceļa nabaga nevainīgo Ādamu? Jā gan, kā plaši zināms, tas esot sacēlis vienu kolosālu jucekli globālā mērogā. Bet kas būtu pasaule bez šīs apgrēcības un vai zemeslode nekarātos kosmosā šļaugana kā pārdurta riepas kamera? Tā tas ir, vai nu mums patīk, vai ne...

Viņa saucas par Astrīdu un ir mana personiskā māsa. Viņam vārds un uzvārds atkal bija Engelberts Ūdens. Es nepārteicos – «bija», kaut gan Engelberts ir vēl dzīvs, ak, viņš ir dzīvāks par dzīvu, varbūt dzīvāks nekā jebkad agrāk un dzīvāks par mums visiem pieciem kopā. Viņu pieminēs nākamās paaudzes, kad mēs būsīm jau sapujuši, jo viņš – vai nu mums patīk, vai ne – ir dzejnieks un tagad dēvējas pavisam citādi, tāpēc ka «Engelberts» latviešu ausij skanot pārāk čemuraini, savukārt «Ūdens» priekš poēta esot pārāk šķidrš uzvārds, kas varētu, kā viņš pats sacīja, «izraisīt nevēlamas asociācijas». Dzejnieka vārdam esot jābūt reizē kā rozei un ugunij, rītablāzmai un zobenam, tam jāducinot kā tālam pārkonam un jāsmaržojot kā tikko izmaltai kafijai. Tā Engelberts personiski teica, kad es reiz vedu viņu no Ogres uz Rīgu, uz Gorkija ielu, pie kam viņš bija pilnīgi skaidrā, jānudian, viņš bija skaidrāks nekā mēs visi pieci kopā. Bet, kā viņu sauc pašlaik,

to gan neprasiet, to es neteikšu, lai vēlāk man nevarētu pārnest, ka cēlu neslavu visā republikā pazīstamiem indivīdiem, jo gribot negribot dabūšu stāstīt par dažām dziļi personiskas dabas padarišanām, bez kurām, kā jau te iepriekšējais runātājs ļoti pareizi izteicās, «šis stāsts nebūtu pilnīgs un paties un droši vien nebūtu pat līdz galam saprotams». Tā tas ir. Ja mēs visam pieejam romantiski, tad Engelbertu par to, kas viņš ir, padarīja mana personiskā māsa Astrīda. Bet, ja mēs tveram kapitāli un zinātniski, tad viņu par dzejnieku pataisīja, vai nu jums tas patīk, vai ne, paša vēders.

Engelberts bija mans skolasbiedrs un pat vairāk nekā skolasbiedrs – kādreiz viņš bija mans draugs. Bet iedraudzējāmie mēs vienkārši: es mūždien vārijos un pļurkstēju kā putras grāpis, viņš atkal vairāk kļūsēja, kā jau Ūdenim pieklājas, nu, mūs ņēma un sasēdināja kopā, skolotāja cerēja, ka stundās nepļāpāsim. Un tā mēs notupējām vienā solā līdz pēdējai klasei. Sākumā turējos pie viņa tāpēc, ka viņš mācījās labāk par mani, nebija skauģis un deva norakstīt. Pēc tam pie Engelberta pieradu, savā ziņā pat pieķēros viņam un, kad viņu apsmēja, dažam labam nozilināju ribas, jānudien. Bet apsmēja viņu ne tāpēc, ka viņam būtu pumpains ģimis, kartupeļdeguns vai kleinas kājas, kaut arī brīžam viņš stāvā izmisumā savu trūkumu bija gatavs mainīt pret vispiņņaināko seju, jancīgāko snipi vai likākajiem stilbiem. Tā tas ir, vai nu mums patīk, vai ne, bet viņam urkšķēja vēders.

Jūs sakāt, ka šī nu nav pati kolosālākā vaina, kas var cilvēku piemeklēt? Ak, tad jūs nezināt, kādas errastības un nepatīkšanas, galvas sāpes un ziepes Engelbertam sagādāja viņa personiskā guza! Tā viņam skanēja visās toņkārtās kā Doma ērģeles un ņerkstēja kā vecas ermonikas, rukšķēja kā paēdusi cūka un kauca kā iespundēts suns. Pie paša mazākā uzbudinājuma vēders uzreiz deva vaļā! Bet uztraucās Engelberts bieži un ne par šo, ne par to, ņēma pie sirds visvisādus mēslus, ko cits laistu pār galvu dziedādams. Un to, kas viņam darījās pa iekšu, nodeva vēders. Bet iekšā viņam bija vismaz savas piectūkstoš atmosfēras, ko no ārpuses nemaz nevarēja pateikt. No ārpuses viņš šķita garlaicīgs kā kinokomēdija, jānudien.

Pasaulē dzīvo klibi un akli, tizli un nolēmēti, taču es neesmu redzējis cilvēku, kam personiskā liga tā būtu ķērusies pie aknām, kā ķērās Engelbertam Ūdenim. Ak, viņš putēja taisni laukā! Viņa vēders izjauca vislietišķāko brīžu nopietnību un dramatiskus notikumus darīja smieklīgus. Tas urkšķēja kontroldarbu un eksāmenu laikā, tas rūca un gaudoja aktos un bērēs. Vai nu jums tas patīk, vai ne, bet Engelberta vēders bija viens kolosāls sava saimnieka un īpašnieka nodevējs,

jānudian. Tas atklāja slepenākās jūtas un izgrieza Engelbertu ar iekšu uz āru kā cimdu vai zeķi. Viņš bija noteicējs tikai par savu seju, savām rokām un kājām. Bet vēders, grozies, kā gribi, darbojās par sevi – viņa ķermenī tas jutās kā valsts valsti. Engelberts varēja simts un vienu reizi izgudrot un izplānot uz priekšu, kā rīkosies un uzvedīsies, taču vēders acumirkli visam pārvilka svītru, tāpēc ir pamats sacīt, ka Engelberta dzīvē savā laikā vēderam bija lielāka nozīme nekā viņa smadzeņu podam.

Viņš bija ļoti nopietns puisis, bet tika daudzīnāts par ākstu. Viņš bija apzinīgs, bet izgāza vislabāk domātos pasākumus. Viņš bija gudrs, bet tika uzskatīts par pavieglu un gaisā pasistu. Un stāvokli vērtā un darīja vēl ļaunāku tas, ka viņš visu aplam ņēma pie sirds. Katra ķibeles viņu dzina izmisumā, un vēders viņam tad urkšķēja tā kā mums visiem pieciem kopā.

«Man ir kompleksi... ak, man ir kompleksi...» viņš tad dvesa, plūkdams matus. Jo vairāk viņš cenšoties apvaldīt savu vēderu, jo stiprāk vēders ārdoties – tas esot viens burvju loks, kas iedzišot viņu stāvus kapā vai labākajā gadījumā trakomājā.

Pie skuķiem Engelbertam nebija nekādas piekrišanas, lai gan viņu nevarēja saukt par nesmuku. Taču meiteņu tuvumā viņš nejaudāja izspiest ne bū, ne bē, tikai sarka un bālēja, mīņādamies no kājas uz kāju, it kā viņam spiedīgi vajadzētu sevi pēc. Ak, toties uzdarbojās vēders! Nododot satraukumu, tas Engelbertam dziedāja kā lakstīgala, bet meitenēs sacēla tikai smieklus.

Un tad notika liktenīgais pagrieziena punkts Engelberta Ūdeņa dzīvē – vai jums tas patīk, vai ne, viņš iemilējās manā māsā Astrīdā. Astrīda ir divus gadus vecāka par mani un tad jau strādāja, kamēr mēs abi vēl deldējām solu vienpadsmitajā klasē. Toreiz Astrīda bija kapitāla meitene, jānudian. Blondā, slaida, grozies kā gribi, īsta ziemeļu skaistule. Un Engelberts, kam bija brāķa vēders un nestandarta ģimīis, bet augstākā labuma dvēsele, iekērās Astrīdā ar visām savām pietūkstošām atmosfērām. Astrīdas klātbūtnē Engelberta vēders skanēja maigi un kaislīgi – spēlēja kā vesels simfoniskais orķestris. Tā jau bija nevis fizioloģiska parādība, bet, jānudian, māksla, kas pamazām pārņēma visu viņa būtību no matu galiem līdz kāju nagiem. Un, lai gan man nav tam pilnīgi drošu pierādījumu, šķiet, ka tieši tad Engelberts arī stājās pie dzejoļu sacerēšanas.

Viņš pasāka bieži nākt pie manis, kvernēja un nīka stundām ilgi, lai tikai brisniņu saredzētos ar Astrīdu. Būtu viņš cik necik krampīgāks zēns vai vismaz vairāk pieredzējis, ej nu saziņā, varbūt kaut kas abiem

sanāktu. Bet Engelberts darija taisni un tieši to, ko ar sievieti nedrīkst darīt. Vai jums tas patīk, vai ne, bet viņš skatījās uz Astrīdu kā uz svētbildi. Viņš atlika un vilcinājās, viņš neuzdrīkstējās un minstinājās, nu, kamēr visu salaida grīstē tik kapitāli, ka vienvakar sastapu Engelbertu netālu no kapsētas. Galvā viņam nebija cepures, toties padusē bija striķa ritulis. Sākumā uz maniem jautājumiem viņš neatbildēja. Klusumā es tikai dzirdēju, kā vilka balsī gaudoja viņa vēders.

Bet galu galā no Engelberta tomēr izspiedu, ka viņš mēģinājis atzīties Astrīdai milestībā, pie kam antikajā jambā, un ka Astrīda viņu nosaukusi par nožēlojamu rīmju kalēju un muldekli, par putras vēderu un miglasmērkaķi un beidzot piebildusi, lai viņš kaut kur ejot, taču, kur īsti, to jau es pats varot labi iedomāties, jo latviešiem tas esot pats rupjākais vārds, un vispār viņa ilūzijas tagad esot beigtas un čupā, tā ka viņam atliekot viens no diviem: vai nu kapsētā pakārties, vai atlikušajā mūža daļā nodoties tikai dzejoļu rakstīšanai un dzīvot kā mūkam cellē.

Tanī brīdī mani sagrāba smieklis, un es sacīju, ka tad jau patiesi gudrāk ir pakārties. Tas, protams, bija zemiski no manas puses, nenoliedzu, – zviegt tādā brīdī, kad viņš bija izsamisis un satriekts līdz aknām. Un viņš man to nepiedeva. Viņš nav man to piedēvis līdz pat šai dienai, kā es skaidri redzēju, kad vedu viņu no Ogres uz Gorkija ielu Rīgā. Viņš nebija pret mani vīzdegunīgs vai kundzisks, nē, pazinis tūlīt pārceļās no pakalējā sēdekļa uz priekšu, ierausās man blakus, padeva roku, kā likās, pat nopriecājās, pa ceļam runāja par šo, par to, pavaicāja, kā dzīvoju un kā dzīvo Astrīda, bet par sevi pastāstīja vienīgi, kāpēc pārmainījis vārdu un uzvārdu, pie kam kapitāli, pat pasē, tā ka oficiāli tāds Engelberts Ūdens šobrīd pat nedzīvojot pasaulē. Un es sajutu, ka viņš nav man piedēvis, kā nepiedod lielas nodevības. Kaut arī Astrīdas un mana personiskā izrīcība toreiz viņu uzspīdzināja un ar to pašu padarīja par citu cilvēku...

Ak jā, tad pie kapsētas vārtiem, kad Engelberts sacīja, ka gribot kārties, un es iesmējos, piepeši ieraudzīju... Viņā negaidot kaut kas iedegās – traks niknums vai kolosāla spīts? Viņš izgrūda caur zobiem, ka mēs ar Astrīdu vēl par viņu dzirdēšot un ne vienreiz vien, uzmauca man pāri ausīm kaklā savu striķa rituli, nospļāvās pie kājām, pameta mani tumsā kā muļķi un aizgāja. Vai nu jums patīk, vai ne, bet tas viss nepagalām neizskatījās pēc Engelberta Ūdeņa!

Nākamajā dienā viņš klases audzinātājam pieprasīja, lai mūs abus izsēdinot, un, jautāts par iemesliem, atbildēja, ka es smirdot un ka viņš, lūk, to nevarot paciest un izturēt. Pēc manām domām, tā bija

dzejska hiperbola. Taču visi saprata burtiski, un mūs izsēdināja. Atklāti mēs nenaidojāmies, bet arī vairs nedraudzējāmies. Kad bijām divatā vien, es ievēroju, ka viņam vieglītēm trīc nāsis, it kā viņš sajustu sliktu smaku. Man vairs nebija simtprocentīgas pārliecības, ka patiešām nesmirdu. Varbūt smirdēju, bet pats nemanīju? Es strauji zaudēju pašpārliecību.

Un tad atgadījās pats miklainākais. Tas notika jau izlaiduma eksāmenā, rakstot sacerējumu. Bez Engelberta palīdzības man lāgā neveicās, sāku nervozēt – un piepeši sadzirdu, ka tuvumā kaut kas iegurstējās kā plēšas, nez kas iekaucās kā vējš skurstenī. Un tas bija mans personiskais vēders!

Bijām satupināti solos pa vienam – Engelberts priekšā, es – aiz viņa. Un, kad man sāka skanēt viduci, Engelberts pārtrauca rakstīšanu un atskatījās uz mani, jānuden, ar žilbinošu uzvarētāja smaidu... Līdz pat šai dienai netieku gudrs, kas tā bija par burvestību un kā viņš mani varēja tišuprāt aplaist, lai nu ar ko, bet ar vēdera urkšķēšanu... Mēģināju ar gribaspēku nomākt troksni, kas, grozies, kā gribi, bet nāca man no iekšienes. Jo vairāk centos un mocijos, jo vairāk dumpojās un trokšņoja mans vēders, kamēr arī citi pārtrauca rakstīšanu, sāka skatīties uz manu pusi un smaidīt...

Sacerējumā dabūju knapu trijnieku. Un vispār videni pabeidzu pašķidri. Izgāju šoferu kursus. Pēc tam mani parāva armijā. Savukārt Astrīda apprecējās ar vietējā pasta priekšnieku un sākumā uzskatīja, ka taisījusi ļoti labu karjeru. Bet Engelberts Ūdens aizbrauca uz Rīgu, uz universitāti. Sāka studēt filoloģiju un mūsu pusē parādījās tikai brīvdienās.

Pa dienesta laiku nebiju viņu redzējis. Kad beidzot satikāmies atkal, skatos: tā kā cienīgāks kļuvis, kā lielāks paaudzies, krēpes palaidis garākas, brilles sācis nēsāt, grozies kā gribi, inteliģents no matu saknēm līdz papēžiem. «Tu jau sāc izskatīties pēc gatavā dzejnieka!» es viņam teicu. Viņš tikai nokrekstēja tādu mazu smieklīgu, taču vairāk neko, kaut arī pa avīzēm un žurnāliem itin brangi jau drukājās, lai gan nevis ar Engelberta Ūdeņa, bet ar svešu vārdu un uzvārdu, nu, to, ko es jums nevaru sacīt. «Un musišus arī esi uzaudzējis, ko?» es apvaicājos. «Jeb vai tie ir polsteri?» – «Joga, joga,» viņš man atbildēja, taustīdams un spaidīdams savus bicepsus un tricepsus un joprojām krešķinādams tos pašus jancīgos smieklīgus, no kuriem nevarēju tikt gudrs: vai viņš zobojas par sevi jeb vai apceļ mani? Ar to pašu toreiz arī šķīrāmies.

Un pagāja atkal gadi, iekams saredzējāmies no jauna. Kaut arī īsti par satikšanos šo reizi nosaukt tā kā nevarētu. Tad jau rāvos pa taksometru

parku. Astrīdai no viņas personiskā priekšnieka bija uzradies jau trešais zeperis. Atceros kā šodien, jo tas notika bērna vārdībās, tieši biju aizbraucis pie māsas. Kad oficiālā daļa beidzās, Astrīda pameta man ar pirkstu, ieaicināja otrā istabā, sacīdama, ka tūlīt nez ko parādīšot, un sāka vandīties un jaukties pa sazin kādiem papīriem. Tā kā bēdīga, tā kā steidzīga – ko tur no sievietes var saprast? Brižam atskatās uz durvīm, vai kāds nenāk, brižam atkal rakņājas, bet, redzams, nevar uzreiz atrast, kur nobāzusi. Domāju, vai tikai nebūs vēstules no kādas brūtītes viņas pašas priekšniekam?

Taču neuztrāpīju vis. Tas bija žurnāls. Viņa atšķīra... Nu, vai es pazīstot? Kā tad nepazīšu? No lapas man pretim smaidīja neviens cits kā personiski Engelberts Ūdens, vēl cienīgāks apmeties, vēl garākas krēpes uzauzdzējis un vēl vairāk spīdinot acenes. Bet apakšā parakstīts – «Jaunais, talantīgais dzejnieks» un vēl šis tas tādā pašā garā. «Jā-ā,» es sacīju. «Grozies kā gribi, bet tas ir Engelberts, vai nu mums patīk, vai ne, taču tas ir tas pats vecais vēderrunātājs un lēnais divplāksnis Engelberts Ūdens, kaut arī tagad uzdodas par citu... Kas to būtu domājis? Bet man jau aizvien likās, ka viņā ir vismaz savas piectūkstoš atmosfēras.» Tā es teicu un pēkšņi ieraudzīju, ka Astrīdai acīs ir asaras.

«Un es apprecējos ar šo lubraku,» viņa iekliedzās uzelsodama, «un es izgāju pie šī mūļapa un kluņģa, kas tik vien prot kā taisīt bērnus! Paskaties, kādu viņš mani padarījis! Bet kādreiz es taču biju skaistule!»

Lieta tāda, ka Astrīda, grozies kā gribi, bet bija kļuvusi resna, lai gan jāšaubās, vai tur vainot varēja vienīgi pasta priekšnieku, kas tagad tika salīdzināts ar dievišķīgo Engelbertu, šo kolosālo un kapitālo vīrieti, mests svaru kausos un svērts, un par vieglu atzīts. Un Astrīda apraudāja savu izcīnīto priekšnieku un kādreiz atraidīto dzejnieku, kamēr galīgi apgura un sāka pūderēties, jo pie viesiem, vai nu mums tas patīk, vai ne, nevar iet ar sarkanu degunu...

Vēlāk, nu, toreiz, kad es Engelbertu vedu no Ogres uz Rīgu, viņš man apjautājās, kā tad dzīvojot un ko tad darot arī Astrīda. Padzirdis, ka Astrīdai jau ir trīs bērni un ka viņa gaida ceturto, pasmejās: «Sekmīgi risinām demogrāfiskās problēmas tāpat kā jaunākajā literatūrā, vai ne?» Ko viņš ar to domāja, nemāku skaidri pateikt, jo no viņa smiekliem nekad nevar tikt gudrs, jānudien.

Šopavas ar Engelbertam bija liels dzejas vakars, pat uz afišām stāvēja rakstīts, kur, kas un kā. Astrīda sadabūja divas biļetes – priekš sevis un manis, to čābu un muļļu, lumzaku un svempi, tas ir, vīru uz dzeju jau neesot ko vest, un kādam tak jāganot arī bērni, kā viņa teica. Man iegādījās rīta maiņa, vakarā biju brīvs. Domāju, var jau aizbraukt

uz to Rīgu, kāpēc ne, var jau paklausīties, ko tur Engelberts teiks un ko priekšā cels, un kārtīgi apskatīt un nopētīt arī pašu, reiz par to maksāta nauda.

Aizejam. Bet tur tikpat kā sieviešu pirti, jānudien, – meitieši vien, meitieši vien. Rets bikšainis pa vidu – un tas pats nokaunējies. Taču Astrīda... Astrīda, vai jums patīk, vai ne, bet satraukusies kolosāli. Visa seja sarkana, jaunajai krimplīna kleitai visas paduses slapjas. Un tik ķeras man klāt, un tik krampjaini turas man piedurknē, itin kā slikt taisīdamās.

Iznāk priekšā Engelberts, pats personiski. Astrīda spiež man roku: «Cik viņš skaists! Un vai redzi, kas viņam par uzvalku, vismaz par divi simti, beļģu drēbe?» Uzvalks, vai nu jums tas patīk, vai ne, tiešām bija kapitāls! Bet pats jau sirmot sācis, gar ausīm tiri balts. Laikam tā dzēniņa maizīte tomēr nav tik viegla, kā no malas izskatās. Sāka lasīt savus pantiņus. Tā, nekas... Bet beigās sadāvināja viņam puķes gan – mums pa visiem pieciem būtu grūti panest. Slavenība! Un reiz sēdējām vienā solā, viņš vēl deva norakstīt... Redz, kā tai dzīvītē iet!

Sarīkojums beidzās tā, ka mums ar Astrīdu līdz vilcienam palika pilna stunda. «Varbūt pieiesim pie Engelberta?» es sacīju. Viņa pagudroja un teica, ka tad iepriekš drusku jāsaķemmējoties. Piestāja pie spoguļa, ilgi ķimerējās, krāsoja lūpas un uzkasīja matus. Bet pēc tam sazin kāpēc kļuva stipri skumīga un pārdomāja. Sacīja: ja vēl būtu puķes, tad varbūt varētu arī pieiet, taču tukšām rokām neesot ērti. Un kamēr garderobē izstāvēšot rindu... Izstāvējām garderobē rindu. Bet laiks mums arī tad vēl palika pāri ar uzvijām, jo cik tad tālu no Vecrīgas līdz stacijai? Lai nebūtu jānīkst uz perona, vilkāmies lēni, soli soli. Astrīda iekērās man elkonī. Es sajutu, kā viņa viscaur trīcēja. Jautāju, vai viņai nesalst. Nē, nesalstot.

Un vakars patiešām bija silts. Vakars bija tieši tāds kā topavasars, kad Engelberts gāja uz kapsētu kārties, jo Astrīda bija viņam iedevusi kurviti, vēl piedevām nolamājot par pantu kalēju un muldoņu, un beigās pasūtījusi uz to vietu, kas latviešiem skaitās pati sliktākā.

Par satikšanos pie kapiem nebiju vēl nevienam stāstījis, jo man šajā notikumā nepatika dažas detaļas. Bet tagad es vaļširdīgi izstāstīju Astrīdai itin visu, neslēpdams nedz to, kā Engelberts nosplāvās man pie kājām un uzmauca pār galvu striķa rituli, nedz arī viņa draudus, ka mēs par viņu vēl dzirdēšot un ne vienreiz vien. Un, kad es biju beidzis, ieraudzīju, ka Astrīdai pār vaigiem ritēja klusas un rāmas asaras, it kā viņa atminētos kaut ko kolosāli skaistu, taču diemžēl jau pagājušu, pie tam uz neatgriešanos. Tad Astrīda nodrebēja pie visām

miesām, ko es skaidri maniju, jo viņa taču bija ieķērusies man elkonī. Un pēc tam viņa vaicāja, vai starp dzejoļiem «Un atkal es pa krēslas ceļu eju» un «Zilās ilgas», ko Engelberts skaļi nolasīja no skatuves, – vai klusuma brīdī starp abiem dzejoļiem es neesot kaut ko dzirdējis. Ak, viņam, tāpat kā tālajās sendienās, taču esot urkšķējis vēders! Redzēju, kā Astrīda, to teikdama, uzstaroja. Un, kaut arī pats neko nebiju ievērojis, sacīju, ka jā, ka to dzirdēju arī es.

Tāda jau ir sieviete – viņai, grozies kā gribi, bet vienmēr vajag tieši to, ko nevar dabūt, taču, labi izraudājusies, viņa atkal samierinās ar likteni. Tā tas ir, vai nu jums patīk, vai ne...

Šoferis beidza savu stāstu istajā laikā, jo sākās jau apdzīvotās vietas B. pirmās mājas. Pasažieri cits pēc cita izkāpa, un viņš palika viens. Palicis vienatnē, viņš atkal izvilka naudu no kabatas, kur pirmīt bija to nevērīgi iebāzis, – ar pirkstiem izgludināja banknotes un saskaitīja monētas. No klausīšanās, stāstīšanas un garā brauciena viņam bija drusku apdullusi galva. Bet viņš nodomāja, ka ar to pašu pārpārēm izpildījis šodienas plānu un galu galā pelnījis mazu atelpu. Viņš nobrauca taksometru ceļa malā, uzgriezta radiouztvērēju un sameklēja «Majaku», kas pašlaik raidīja viegla melodijas. Pēc tam sadabūja «Elitas» paciņu, izvilka vienu cigareti un aizkūpināja. Virs meža svītras iekvēlējās pilnas mēnesnīcas košā miziņa, un, kamēr viņš cigareti smēķēja, spīdeklis kāpa rudens debesīs viegli kā oranžs balons.

PIECI VĪRI PIRTĪ

JEB STĀSTI PAR MIOKARDA INFARKTU

Tā kā šī sacerējuma darbība notika vidē, kur nav pieņemts stādīties priekšā un vārdi un uzvārdi tāpēc palika nezināmi, gribot negribot mums personas jānosauc tikai pēc ārējām pazīmēm.

Un tātad šeit darbojas:

vīrietis ar platmali,
vīrietis ar žokejcepuri,
vīrietis ar naģeni,
vīrietis ar bereti,
vīrietis ar ausaini.

Notikuma attīstība īstēni iesākās ar to brīdi, kad trepju augšgalā pie cilvēku drūzmas daļēji aizsegtām durvīm ar emaljētu plāksnīti «Vīriešu nodaļa» starp melniem, brūniem un ziliem mēteļiem un pusmēteļiem iznira balts ducīgs stāvs un alus basā nokliedz lejup:

– Biedri pilsoņi, vai starp rindā stāvošajiem nav kāds dakteris?

Viss līdz šim acumirklim bija vairāk vai mazāk tikai ievadījums jeb – kā to smalki sauc literatūras teorijā – ekspozīcija, kas vārdnīcās skaidrota kā «darba daļa, kurā raksturoti apstākļi līdz darbības sākumam». Tālab, nedaudz aizkavējuši pirtnieka parādīšanos vīriešu nodaļas durvīs, vispirms pievērsīsimies darbības apstākļiem. Personu sarakstā uzskaitītais piecnieks sacerējuma sākumā vēl nebija savā starpā pazīstams un arī neizrādīja nekādu kaut cik manāmu sliecību sapazīties un jo mazāk kaut ko stāstīt cits citam.

Nolikuši pie kājām čemodāniņus un portfeļus vai iespieduši padusē aizsainīšus ar ziepēm, sukām, dvieļiem un citiem rekvizītiem, stāvot piektdienas vakara sastrēgumstundas rindā, pieci vīri katrs atbilstoši savām interesēm, tieksmēm un dziņām gremdējās dažādos periodiskos izdevumos, reižu reizumis tikai pamatot skatienu augšup, uz nodaļas durvīm, un atkarībā no temperamenta vai nu savā nodabā

pusbalsī nopukojoties par rindas gauso virzišanos uz priekšu (vīrietis ar žokejcepuri un vīrietis ar bereti), vai lēnprātīgi samierinoties ar dzīves īstenību (trīs pārējie). Citiem vārdiem sakot, pirts kuluāros valdīja visnotaļ rāma gaisotne, kurā nekas nevēstīja par jebkādam dramaturģiskā sprieguma pazīmēm, kad kāpņu augšgalā iznira pirtnieks un... Tālāko mēs jau zinām.

Pāri rindai pārvēlās murdoņa un šalkoņa, tomēr par mediķi neuzdevās neviens. No «Literatūras un Mākslas», «Neue Berliner Illustrierte», «За рулём», «Rīgas balss» un «Dadža» galvas pacēla arī tie pieci, kuriem likteņa untuma dēļ jau visā drīzumā vajadzēja kļūt par literāra darba varoņiem, bet kuri to vēl nezināja.

– Nu, ir dakteris vai nav? – pirtnieks atkal skaļi noprasīja, bet, kad arī atkārtotam jautājumam nebija nekādu pozitīvu seku, sāka spiesties gar rindu lejup, lai dotos acīmredzot pie tālruņa. Neatbildēdams uz izvaicāšanu («Frici, kas lēcies?», «Klau, vai kāds laiž ārā garu?» un tamlīdzīgi) un neko tuvāk nepaskaidrodams pat tiem, kas viņam pastāvīgi deva dzeramnaudu, uz cementa plakšķinādams tupeļu koka zoles, viņš nokāpa pa trepēm ar vizziņošu, svinīgi stingru vecmātes seju un noslēpumaini izgaisa pirts kulisēs, atstādams aiz sevis nokaitētu ziņkārību, no kuras – pretēji plaši izplatītajam uzskatam – nav pasargāts arī stiprais dzimums.

Gaisā skaidri oda pēc kulminācijas, proti, «visspriegākā brīža kādas darbības vai notikuma attīstībā», bet rindā stāvošie bija izstumti ārpus aktīvas darbības loka un tā vai citādi jutās apieti savos dabiskajos centienos iejaukties notikuma norisē. Katrs, kas reiz bijis līdzīgos apstākļos, labi zina, cik strauji kopīgas noskaņas veicina savstarpējo saprašanos. Tāpēc šini mūsu sacerējuma posmā arī augstāk minētie pieci vīri apmainījās ar pirmajiem vienkāršajiem nepaplašinātiem un vienkāršiem paplašinātiem jautājuma un izsaukuma teikumiem, izsakot minējumus un pieņēmumus par atgadījuma raksturu un iespējamiem cēloņiem, kamēr vīrietis ar bereti, gar rindu aizspraucies pa kāpnēm uz augšu un par informācijas avotu izmantojis nule nopērušos, sasārtušu tipu, atgriezās ar svaigu vēsti, ka lāvas telpā esot novēlusies viena persona.

No kurienes persona novēlusies? Vai no lāvas?

To vīrietis ar bereti nezināja, taču, nepiederēdams pie tiem, kas samierinās ar nezināšanu, viņš aizspiedās līdz nodaļas durvīm vēlreiz un rindas astes galā pārradās ar papildziņām, ka cietušais nebūt neesot novēlies no lāvas, bet nokritis jau pēc tam, kad no lāvas nokāpis.

Varbūt tas neesot bijis skaidrā?

Vīrietis ar bereti nezināja, vai cietušais bijis skaidrā, tālab viņš pa trešam lāgam enerģiski devās pēc informācijas, bet šoreiz pārnesa visai nenoteiktas un pretrunīgas vēstis, kas nepacēlās pāri baumu limenim.

Protams, var dažādi vērtēt viņa rosišanos, saucot to gan smalkos svešvārdos par komunikatīvām funkcijām, gan skaidrā latviešu valodā lietojot mazāk glaimojošus apzīmējumus, taču neatkarīgi no tā, kā mēs notiekošo arī nesauktu un neapzīmētu, tieši vīrietis ar bereti visvairāk sekmēja saišu nostiprināšanu augšminētajā piecniekā, tā ka, ierodoties «ātrajai palīdzībai», tie vairs nebija atsevišķi savā starpā nesaistīti un brīvstāvoši indivīdi, bet sāka veidot nelielu ļaužu kopu ar kolektīva aizmetņiem. Pretējā gadījumā viņi cits citam nebūtu pastāstījuši to, ko vēlāk pavēstīja.

Savukārt turpmākajās pārdesmit minūtēs, var teikt, par piecnieka līderi izvirzījās vīrietis ar platmali.

Un tālākie notikumi bija šādi.

Kā jau minēts, atbrauca «ātrā palīdzība». Kad, pakavējušies ģērbtuves dzīlēs, mediķi atkal iznira no turienes, stiepdami nestuves, uz kurām gulēja pavecāks slimnieks ar uzkrītoši zilganu, sāpēs saviebtu seju un violetām lūpām, un devās lejup gar rindu, kurā pēkšņi aprima pat paši trakākie plāpas un skaļākie ņirgas (tā ka trepju telpas klusumā kļuva dzirdami apslāpēti vaidi), vīrietis ar platmali savā nodabā noteica:

– Miokarda infarkts.

Tas tika sacīts pusbalsī un drīzāk sev nekā citiem, taču četri tuvākie kaimiņi šos vārdus saklausīja, un vīrietis ar bereti, kurš arī tagad nespēja samierināties ar nezināšanu, jautāja, kāpēc viņš tā domājot un vai viņam tomēr neesot kāds sakars ar medicīnu. Vīrietis ar platmali atteica, ka arī viņu pašu pirms dažiem gadiem nogāzis infarkts, un vēl piebilda, ka tas tāpat atgadījies komunālo pakalpojumu uzņēmumā, kaut gan ne pirti, un vēlāk izraisījis pārvērtības viņa dzīvē, turklāt ne tikai medicīniska rakstura vien. Ar šo paskaidrojumu vīrietis ar platmali, kā likās, arī grāsījās aprobežoties, bet vīrietis ar bereti sāka tielēties un lūgties, lai taču viņš pastāstot tuvāk, kur tas īsti noticis un kādas sekas izraisījis, reiz pateikts «ā», jāpasakot arī «bē», nevis jāpametot sakārdinātie laikabiedri neziņas mokās. Vīrietis ar platmali, brīdi padomājis, sacīja, ka vismaz tikpat liela nozīme kā sekām bijusi arī cēloņiem, bet tad stāsts iznākšot ļoti garš un varbūt pat apnicīgs, jo kam gan interesējot sveša dzīve, kā viņš

izteicās. Šim apgalvojumam iebilda vīrietis ar naģeni, atgādinā-
dams, ka, piemēram, visa literatūras pastāvēšana taču balstoties gal-
venokārt uz cilvēku interesi par svešām dzīvēm, no kurām varot daudz
ko mācīties. Vīrietis ar platmali gan šaubījās, vai viņa iespējās
būšot sniegt citiem noderīgu gudrību, ja jau viņš pats joprojām
brīnoties un netiekot skaidrībā, kā īstenībā varējis atgādīties tas, kas
galu galā noticis. Tā viņš teica, tomēr beigu beigās ļāvās pierunāties un
nolēma par sevi pastāstīt – gan ar norunu, ka pārējie četri tūlīt pār-
trauks viņu, tiklīdz vēstījums tos sāks garlaikot.

SIEVIETE – VELNS UN EŅĢELIS

jeb

ko pastāstīja vīrietis ar platmali

Tā uzreiz nemaz isti nezinu, no kuras vietas lai sāku, jo cilvēka mūžs ir cieši saistītu cēloņu un seku virkne, kurā – biežāk, nekā parasti to gribam atzīt, – iejaucas nejaušība. Ja četrdesmit pirmā gada jūnija beigās kā astoņpadsmit gadus vecs puika aizbraucu no Rīgas Valkas virzienā ar komjaunatnes komitejā saņemtu šauteni un četrdesmit piektā gada pavasarī atgriezos no pretējās puses, no Kurzemes, jau kā leitnants, tad tā ir likumsakarība, ko noteica vēsturiskie apstākļi, mana pārliecība un piederība pie zināmas paaudzes. Turpretim nekā citādi kā vienīgi ar nejaušību varu izskaidrot to, ka veselas divas reizes – pirmo pie Staraja Rusas un otro pie Berlīnes – paliku dzīvs, kad man vajadzēja būt beigtam ar simtprocentīgu garantiju. Šķita, ka esmu apdrošināts pret liktenīgām kļūmēm. Tālab ne sapnī nespēju iztēloties, ka mani, kuru nejaudāja nogalināt nedz «junkersi» vai «meseršmiti», nedz «ferdinandi» vai «tīģeri», reiz kā lode ķers vārds un es būšu tikai par mata tiesu no nāves. Jā, vienkāršs vārds... Tolaik tas būtu licies neiedomājami un droši vien arī tagad jums izklausās neticami, bet notika tieši tā, jo zemes virsū nekas nav tik sīksts un nekas nav tik trausls kā dzīvība...

Pēc demobilizācijas atgriezies Rīgā, sagadījies vienā dzīvoklī ar ģimeni, kas arī nesen bija pārradusies no Kurzemes, kur iestrēga pusceļā uz Vāciju. Ģimenes tēvu, kā mēdz teikt, mierlaiku advokātu, nevarēja saukt par Hitlera piekritēju, taču dēls viņam bija kritis leģionā un vispār viņš bija cilvēks ar tipiskiem buržuāziskā darboņa uzskatiem un, tāpat kā daudzi viņam līdzīgie, cerēja uz «pārmaiņām». Pēc septiņiem gadiem aknu koma beidzot viņa likteni arī ienesa šīs neatgriezeniskās «pārmaiņas». Abas sievietes – advokāta sieva un meita – savuties bija būtnes no citas planētas. Brīžam man likās, ka viņām pat nav svarīgi, kura puse uzvarējusi, ka tikai «šis slaktiņš un šī asinsizliešana beidzot ir cauri», kā izteicās vecākā no viņām. Es ar savu frontes pagātni abām šķitu gandrīz vai tāds kā viņpasaulē pabijis un atkal

brīnumaini atgriezies radījums. Viņas – pretēji pašam advokātam – nejuta pret mani ne mazāko aizspriedumainību. Tieši otrādi, želoja un pie izdevības centās pa druskai palutināt, redzēdamas manī gluži kā savu bojā gājušo dēlu un brāli, lai gan tiku taču karojis pret šo «dēlu» un «brāli». Viņu, tā teikt, vispārcilvēciskā filozofija ar pārsteidzošo infantilismu brīžiem varēja mani taisni vai tracināt. Tālab ne reizi vien, kopīgajā virtuvē vakariņās ēzdams – likteņa ironijas dēļ no advokāta katla man smeltu – paplānu pēckara zupu, veicu aģitatora un propagandista darbu, lai apgaismotu viņu prātus politikas jautājumos. Mans izskaidrošanas darbs komunālā dzīvokļa virtuvē deva pārsteidzoši ātru, lai gan drusku negaidītu iznākumu, drīzāk romantisku nekā idejisku – manī samīlējās advokāta meita Elīna. Viņa bija tik eņģeliski blonda un zilacaina, smuidra un maiga, ka likās pats sievišķības iemiesojums, kādu neskaitāmas reizes tiku redzējis savos anonīmajos frontinieka sapņos.

Bija tikai viens «bet» – viņas paps. Zinādams advokāta politisko orientāciju un attieksmi pret mani, pieļāvu, ka viendien tas trokšņaini ielauzīsies dzīvokļa koplietošanas telpās un zupas katlu ar visu saturu uzmauks man galvā...

Jums vēl nav apnicis klausīties?

Nu, labi, stāstīšu tālāk. Tātad es – un, kā šķita, ne bez pamata – rēķinājos ar traci, tiklīdz advokāts uzzinās par manām un Elīnas attiecībām. «Pretinieka pozīciju izlūkošanu» veica lādzīgā un mums labvēlīgi noskaņotā māte. Draudošā klusumā pagāja kāda pusstunda. Pēkšņi gaitenī atskanēja un sāka ātri tuvoties papa enerģiskie soļi. Viņš strauji ienāca virtuvē, kas jau pats par sevi bija neikdienišķs notikums un nevēstīja neko labu. Tomēr tālākais ievirzījās negaidītās sliedēs. Viņš neizrādīja sliecību uz vardarbību, gluži otrādi, veltīja manai necilajai personai plašu, pēc oratoru mākslas likumiem teicami uzbūvētu runu. Ar eleganci un apbrīnojamu precizitāti viņš uzšķērda mani, preparēdams pa sastāvdaļām kā prasmīgs anatoms. Sākdams ar negatīvo īpašību uzskaiti, viņš sākumā morāli sagrava mani, pēc tam veikli atrada dažus «vainu mīkstinājošus apstākļus» un visbeidzot pārgāja uz «pozitīvo daļu». Tanī galvenā vieta tika ierādīta nevis manām rakstura iezīmēm vai prāta spējām, bet «biogrāfijai, kas visnotaļ» – kā viņš sacīja – «atbilst pašreizējai konjunktūrai un šobrīd pati par sevi ir topošajā karjerā ieguldīts kapitāls». Man seja – kā pats maniju – iesitās uguns. Un paps steidzīgi vainagoja savu uzstāšanos ar svētību Elīnai un man. Elīna laimīga apkrita man ap kaklu. Bet es jutos kā cilvēks, kas ēd medu, mocīdamies ar zobu sāpēm.

Papa cerības uz karjeru attaisnoju tikai daļēji. Kļuvi par ierindas ekonomistu. Līdz pat šai dienai mani aizvien pārsteigusi šī vecā jurisprudences kūmiņa loģika. Sirds dziļumos būdams padomju varas pretinieks, viņš tai pašā laikā tikoja, lai znots kļūst par šīs iekārtas, viņa vārdiem izsakoties, «augstu stāvošu funkcionāru». Vai šādi izpaudās īpatnējs karjeras kults? Vai arī viņš to vēlējās meitas dēļ? Bet kā tas savuties savienojams ar viņa ilgām pēc «pārmaiņām»? Prasiet man kaut ko vieglāku. Nekad neesmu šīs pretrunas izpratis. Ar papu mums bija diezgan daudz gan lielāku, gan mazāku sadursmju.

Taču, ja jums šķiet, ka mana laulība nebija izdevusies, tad jūs maldāties. Pavisam pretēji, mana laulība bija laimīga. Elīna piederēja pie tām sievietēm, kurām vīra uzskati ir arī viņu uzskati, vīra pārlicība ir arī viņu pārlicība. Viņa netiecās pēc lietas būtības patstāvīgas izpētes un neatkarīga vērtējuma. Manas domas Elīnai bija nenoliedzamas kā vienreizviens. Viņa nešaubījās par mana viedokļa pareizību un neapstrīdēja manas rīcības jēgu. Grūtos brīžos viņas lielā un nesatricināmā uzticēšanās atdeva man ticību sev pašam. Centos nelauzīt galvu, vai tikpat neizmērojama un nekritiska paļāvība uz vīru viņai būtu arī tad, ja par dzīvesbiedru pagadītos kāds glums nelietis. Konkrētajā gadījumā viņa ticēja man. Tik liela sievietes ticība, kādu Elīna izjuta pret mani, ir kā spārni. Viņa bija...

Kāpēc «bija»?

Tūlīt nonāksim arī pie tā.

Visu mūžu Elīna daudz slimoja. Vienīgā meita, kas piedzima četrdesmit septītā gada sākumā, gandrīz maksāja viņai dzīvību. Ar Elīnu nodzīvojām kopā turpat divdesmit četrus gadus. Viņa nomira. Jau ilgāku laiku zināju, ka viņas kaite var dot tikai šādu iznākumu un ka cerības praktiski lidzinās nullei. Tiku rēķinājies ar viņas nāvi, bet, kad tā atnāca, izrādījās, ka esmu šim triecienam nesagatavots un ka mēģinājums sagatavoties nevis atvieglina, bet tikai paildzina ciešanas.

Jutos viens un vientuļš. Slīgu savādā stingumā – biju kā ledū iesaļis. Vispār piederu drīzāk pie aktīvā nekā gurdenā cilvēku tipa, bet pēc bērēm, ja vien nebija ārēju traucēkļu, varēju augus vakarus kvernēt bezdarbībā, nevēlēdamies neko un neinteresēdamies ne par ko. Meita sacīja, lai ņemu atvaļinājumu un braucu pie viņas uz Alūksni. Atsacijos. Divas niecīgas istabiņas, mazs bērns – negribēju nevienam būt uz kakla. Bet galvenais – man pilnīgi trūka enerģijas šādam praktiskam pasākumam. Vislabprātāk, kā jau teicu, sēdēju un tukši raudzijos vienā punktā. Krūtīs man bija kaut kas saspringts, līdz galam savilkts. Brīžiem baidijos pakustēties, lai tur kaut kas nepārtrūkst. To

nevarēja isti saukt par sāpēm, taču... Vai es jūs negarlaikāju ar savām izjūtām?

Darbā pret mani izturējās ar lielu pretimnākšanu. Steidzamības kārtā izgādāja ceļazīmi uz dienvidiem, uz atpūtas namu. Kā viegli varat iedomāties, ne par kādu ceļošanu negribēju ne dzirdēt. Ja jau man trūka uzņēmības braucienam uz Alūksni, tad par Krimu nemaz nebija ko domāt. Bet kolēģi sāka pierunāt, un es – kaut arī ar iekšēju pretestību – piekritu, lai neapvainotu cilvēkus, kas vēlēja man labu.

Bija aprīļa sākums. Pie mums Latvijā tas vēl ir slapjdraņķu un cīruļputeņu laiks, bet Krimā pilnā plaukumā jau valda pavasaris. Tas noteica līdzņemamo garderobi. Vajadzēja iekravāt kaut ko no vasaras drānām. Taču gaišo uzvalku skapī neatradu. Atcerējos, ka Elina gribēja nodot to tīrīšanā. Ja uzvalks tiešām bija nodots, vajadzēja būt kvītij. Ķēros pie atvilktnu pārkravāšanas. Visur uzdūros Elinas dzīves pēdām, viņai adresētām vēstulēm, ar viņas roku rakstītām zīmītēm, viņas fotogrāfijām. Man par izbrīnu, papīru pārkravāšana prasīja negaidīti lielu fizisku piepūli. Aizelsos, it kā bez atelpas vienā paņēmienā būtu uzskrējis sestajā stāvā. Krūšu kurvis likās apstipots. Kreisā roka notirpa. Tā man vēl nekad nebija bijis. Taču šo nepatīkamo jutoņu neuztvēru kā slimības priekšvēstnesi. Un pat tad, ja es būtu sapratis, ar ko draudēja šis pazīmes, šaubos, vai par tām uztrauktos. Paša dzīvībai manās acis tobrīd nebija nekādas nozīmes. Jā, galu galā kvīti atradu. Pasūtījuma termiņš bija beidzies jau pirms mēneša.

Aizgāju uz ķīmiskās tīrītavas punktu, nostājos pie letes ar uzrakstu «Izsniegšana», sagaidīju savu kārtu. Pienāca darbiniece, uz letes pašķīstīja lielu kantora grāmatu un atsveda manu kvīti atpakaļ – neesot. Man likās pavisam neticami, ka uzvalks nav gatavs. Jau teicu, ka termiņš bija apritējis pirms mēneša. Tālab ieminējos, vai viņa nevarētu paskatīties skapī starp iztīrītajām drēbēm. Nenoklausījusies līdz galam, viņa ar tikko valdītām dusmām atcirta: ja uzvalks nav atķeksēts reģistrācijas grāmatā, tad skapī nekādi nevarot būt, nekādi! Vai es to esot spējīgs apjēgt vai arī tas ejot pāri manai saprašanai? Atbildēju, ka uzvalks man tomēr vajadzīgs, tāpēc ka gribu braukt projām. Tā es teicu balsī, bet īstenībā man atkal kļuva visviens, vai uzvalks ir vai nav gatavs, nekas man nebija vajadzīgs, un nekur es negribēju braukt. Mani sagrāba jau pazīstamā trulā vienaldzība. Stāvēju pie letes, skatījos pāri uz pieņēmēju, un galvā man nebija nevienas domas.

«Teicu taču: nav! Nav! Nav! Nu, ko tu vēl stāvi un glūni, vecais perdeli!?» piepeši viņa spalgi iekliedzās histēriskā tonī un nezin kādēļ sāka balsī raudāt.

Bet es... Man šķita, ka sirdi ķērusi lode. Ļoti skaidri sajutu, kā svins karsti ietriecās manī, vispirms skardams krūšu kaulu un pēc tam cauri audiem urbdamies ķermeņa dziļumā. No trāpījuma vietas starveidīgi strāvoja tik asas sāpes, ka man satumsa acu priekšā. Mēģināju pieķerties pie letes, bet tā ar visu reģistrācijas grāmatu, tālruņa aparātu un kvītīm sāka slidēt uz manu pusi. Skaidri neatceros, vai es uzkritu uz letes vai leti uzrāvu sev virsū. Kā caur biezu vates kārtu dzirdēju kaut kādus saucienus, bet, kas kļiedza un vai kļiedza, nevaru pateikt.

Ar vārdu sakot, nokļuvu nevis Krimā, bet slimnīcā. Un ar mio-karda infarktu. Nezinu, vai esat lietas kursā par šīs smagās slimības raksturu. Tautā to sauc par sirds trieku. Mani no ierindas tā izsita uz veseliem pieciem mēnešiem. Iesākumā biju tādā stāvoklī, ka saviem spēkiem nedz varēju, nedz drikstēju pat pagrozīties gultā. Nevienu patstāvīgu kustību! Ne mazāko uztraukumu! Tā man bija piesacīts. Niecīgākā piepūle vai mazākais uzbudinājums varēja izsaukt jaunu infarktu un, nav izslēgts, nest nāvi.

Kā jau teicu, pēc sievas bērēm paša dzīvībai manās acīs nebija nekādas nozīmes. Bet nu tieši bojāejas pavisam tuvā un reālā iespējamība atmodināja manī dzīvotgribu un izrāva no garīgā stinguma, kurā biju ieslīdzis. Es nevēlējos mirt! Un tā jau tas parasti arī notiek. Pa gabalu mēs labprāt koķetējam ar nāvi, bet notrūkstamies ne pa jokam, kad kaulainā pienāk mums cieši klāt...

Labi, lai paliek filozofija. Tāpat jau stāsts pārlietu ievēlās un izplūst plašumā. Jā, domāju, ka pēc sacītā varat iztēloties, cik nevarīgs un pretoties nespējīgs biju, kad palātā ienāca... Nu, starp citu, to, kā viņa ienāca, es gan neredzēju. Biju drusku aizsnaudies. Pamodos no sajūtas, ka uz mani skatās, un ieraudziju, ka man pāri pārliēkusies nepazīstama sieviete. Bija viesu laiks, tāpēc nospriedu, ka viņa mani sajaukusi ar citu slimnieku. To viņai arī pasacīju. Bet viņa papurināja galvu un teica: «Nē, es neko neesmu saputrojusi. Jūs esat... (Un viņa nosauca manu uzvārdu.) Bet mani sauc Maiga. Atnācu no punkta, lai atvainotos. Jūsu uzvalks...» – «Paklausieties,» sacīju, «ja jums ir vismaz kripatiņa smalkjūtības, ejiet projām. Vismaz tik ilgi, kamēr esmu dzīvs, lieciet mani mierā. Ja nomiršu, atnāciet uz kapliču, taču pagaidām...» – «Es neiešu projām, iekams nepiedosiet!» viņa atbildēja ļoti klusi un ļoti stingri.

Ko jūs darītu manā vietā? Jūs smeجاتies... Man gribējās viņu patriekt pie velna, bet nepavisam negribējās viņas dēļ dabūt jaunu infarktu. Un es strupi atteicu: «Labi. Piedodu. Sveiki!»

Jūs domājat, ka viņa gāja projām? Viņa nekustējās ne no vietas un tikai sērīgi raudzījās man sejā. «Kā man jūs žēl...» beidzot viņa izdvesa. «Es to nemaz nevaru izteikt, cik ļoti...» – «Tie ir visticamākie meli, ko man nācies savā mūžā dzirdēt,» es atsacīju. Viņas acis aizmiglojās un pieskrēja pilnas asarām. Aizvēru plakstus, lai neko neredzētu. Cīnīdamies starp niknumu un – neslēpšu – pavisam nevilšu aizkustinājumu, visiem spēkiem centos nesatraukties. Bet tikmēr viņas asaras pilēja un krita man pāri. Viņa mani apraudāja kā mirušu. Tas turpinājās vairākas minūtes. Kad atkal attaisīju acis, viņas vairs nebija...

Uzskatīju, ka ar to pašu viss laimīgi ir cauri. Viņa bija man atvainojusies, es – lai arī ne pārāk laipni – viņas atvainošanos biju pieņēmis. Taču es nepazinu Maigu. Pagāja dažas dienas – un viņa no jauna bija klāt. Pie manas gultas tobrīd sēdēja meita. Un viņa, tas ir, Maiga pie durvīm saminstinājās, nevarēdama izšķirties, nākt klāt vai labāk pazust. Taču Maiga nebūtu Maiga, ja atkal dotos projām, reiz bija ieradusies. Tāpēc viņa negāja nekur, bet paspēra pāris soļu uz manu pusi un nenovērsdamās raudzījās uz mani ar nedrošu un vaicājošu skatienu.

«Kas šī par personu?» meita jautāja. «Tā... no ķīmiskās tīrīšanas,» atbildēju. «Gribi, tēv, es palūgšu, lai viņa aizvācas,» meita piedāvāja. Sacīju, ka nevajag. Atcerējos pagājušās reizes asaras. Un vispār. Viņa skatījās uz mums tik tramīgi, it kā nojaustu, par ko runājam, un baidītos no pazemojuma. Mati viņai bija saslapuši, jo ārā lija. Piespiestu pie krūtīm, viņa turēja papīra kulīti. Cauri samirkušajam papīram izspiedās kaut kādi apaļumi. Nespēju viņu aizdzīt...

Nu, vai esat noskaņoti vēl klausīties?

Jā, viņa ātri un, jāsaka, nemaldīgi uztvēra manas izjūtas, uzreiz uzsmaidīja man, pienāca klāt, nolika turzu ar apelsīniem uz skapīša un starojoši sacīja: «Esmu tik laimīga, ka šodien jūs izskatāties labāk.»

Tad pastāvēja vēl sekundes desmit, nenovērsdama no manis acu, un aizgāja.

«Viņai tagad laikam ir lielas nepatikšanas darbā,» dzedri teica meita. Un es nodomāju, ka tā tas droši vien arī ir un ka šim sievišķim patiesi ir pamats turēt par mani ikšķi.

Kā no visa iepriekšējā jau viegli varat iztēloties, viņa atnāca vēl.

«Jūsu uzvalks ir atradies!» nākamajā reizē viņa pavēstīja tādā tonī, it kā ar šo faktu vienā rāvienā izbeigtos visas manas dzīves likstas un ciešanas. Apsēdusies uz ķebliša pie gultas, viņa sāka pacietīgi un plaši, bet detaļās man ne pārāk saprotami stāstīt par uzvalka odiseju ķīmiskās tīrīšanas labirintos: par atkārtotu sūtīšanu uz cehu, pārtīšanu,

izkusušām pogām un jucekli pasūtījumu reģistrācijā. Mans apģērbs atrasts inventarizācijas laikā iztīrīto drēbju skapī, kur droši vien jau karājies tanī nelaimīgajā dienā, kad es... Ak, vispār tā toreiz bijusi kaut kāda gluži neiedomājama un šausmīga diena, kā viņa sacīja. Viņa plēsusies vai pušu, skraididama no pieņemšanas uz izsniegšanu, jo kolēģe neesot atnākusi uz darbu. Vai es varot iztēloties, ko nozīmē punktā strādāt vienai aprīli? Fabrikā sastrēgums! Pasūtījumi nepienāk laikā! Klienti lamājas un prasa sūdzību grāmatu! Telefons zvana vienā zvanišanā! Kopš rīta viņai jau bijuši divi ieraksti par termiņa kavēšanu. Bet par ierakstītām sūdzībām viņu atkal strostējot kantorī. Taču ko viņa varot līdzēt, ja pasūtījumi neesot gatavi? Pati viņa tak neko netīrot! Viņa izsniedzot un varot izsniegt tikai to un tad, ko un kad no ceha atsūtīt! Nu, labi, viņa vēl varot piezvanīt uz cehu – bet vairāk arī neko! Īsi pirms manis viens onkulis uz viņu tā kļiedzis, tā kļiedzis... Un, kad arī es neesot gājis projām un tikai nelabi un draudīgi skatījies, viņu sagrābis kaut kāds prāta apmulsums. Un vienīgi tad, kad es esot sācis krist un gāzties, viņa sapratusi, ka... Pēc tam neesot gulējusi augu nakti, raudājusi līdz rītam. Bet no rīta stingri nolēmusi: ja es gadījumā nomiršot, arī viņa padarīšot sev galu!

Jūs smeجاتies... Bet jūs nepazīstat Maigu! No savas puses es nešaubos, ka viņa visā nopietnībā bija gatava izpildīt savus briesmīgos draudus.

Stāsts ir jau gandrīz galā.

Tālāk norisinājās tas, ko es pats līdz šim nevaru izprast un uz ko šķietami nemaz nebiju spējīgs. Redzat, es Maigu apprecēju. Un jau nepilnu gadu pēc karsti mīļotās Elinas nāves. Viss notika aizgūtnēm, pa galvu, pa kaklu, kaut kādā dzīvesalku skurbulī, kam – loģiski spriežot, kā jebkuram skurbulim – drīz vajadzēja beigties ar paģirām. Pirmkārt, divdesmit gadus jaunāka sieviete diez vai ir piemērota sieva vīrietim, kas pārcietis miokarda infarktu. Otrkārt, gan pēc izskata, gan rakstura viņa ir tāla manam ideāltipam. Karstais un grūti aprēķināmais raksturs nekādā gadījumā nesolīja, tā teikt, rāmu līdzāspastāvēšanu, pie kāda biju pieradis laulībā ar Elinu. Viņa ir pilnīgs Elinas pretstats. Bet mūža otrajā pusē grūti pieslīpēties pie krasām pārmaiņām.

Taču, par spīti visam, arī mana otrā laulība ir laimīga. Protams, sešos kopdzīves gados mums ir bijis ne mazums domstarpību, jo Maiga nekad nepiekritis tikai mīļā miera dēļ. Gluži otrādi, viņa apstrīdēs gan manas rīcības pareizību, gan manu vārdu nemaldību, tiklīdz tie modinās viņā kaut mazākās šaubas. Bet šīs viņas šaubas slīpēs

mani kā galoda nazi, lai neierūsēju un nenotrulinos. Bez viņas es droši vien jau būtu kļuvis par priekšlaikus sagrabējušu onkulīti, kas ar bažām ieklausās savu iekšējo orgānu darbībā. Maiga nepieder pie ērtajām sievietēm, kurām blakus var justies kā Visuma centrs. Bet viņa ir mūžīgais dzinulis. Perpetuum mobile brunčos. Viņa var novest kapā, bet ar viņu nav iespējams novecot.

Tas tad arī ir mans stāsts, no kura, kā jau sākumā teicu, neviens diemžēl nevar smelties dzīves gudrību. Viss norisinājās ļoti neizprotami pat man pašam un, starp citu, pa īstam vēl nekas arī nav noslēdzies.

TEĀTRIS

jeb

ko pastāstīja vīrietis ar žokejcepuri

Piķis un zēvele, bet tad jau iznāk, ka esmu nozūmējis pats savu tanti Betsiju! Ja ir tā, kā džentlmenis mums izklāstīja, nu, ka trauzlāku cilvēku varot dabūt gar zemi ar pāris stiprākiem vārdiem. Tad jau jūsu priekšā ar žokejmici galvā un mačalku padusē stāv slepkava! Es – tanti Betsiju?! Nu, moins! Bet bāla viņa kļuva, fakts! Zilganbāla kā liķa naba. Un kā iekliedzās: «Čā–ā–ārlīj!...» «Čārlījs» – tas biju es. Starp citu, arī onkulis Ansis viņai bija «Čārlījs». Vispār «Čārlīji» viņai bija visi vīrieši, pret kuriem viņa juta tādas vai citādas simpātijas. Jupis zina, cik viņai mūžā galu galā sanāca to «Čārlīju»!...

Varbūt domājat, ka tante Betsija ir kāda angļu lēdija? Nepavisam! Pēc pases viņa saucās Rokjāne. Bet viņas tēvs uzvārdā bija Krūms–Krūmiņš. Arī māte no mūsu pašu slakas, no Nītaures pagasta. Tā ka bilde skaidra! Starp citu, tante Betsija nebija arī nekāda «Betsija». Bet, cik vien viņu atceros... Un arī jūs, ja varētu uzvest aci veciem foto... Ņem, kā saka, no kuras puses gribi, no priekšas vai profilā: dāma caur un cauri! Nāca jau vīrs septiņdesmit, bet – cepurīte galvā, nadziņi novīlēti, kurpītes uz papēžiem! «Čārlīj, vienpadsmit gadu laikā es neesmu pieņēmusies svarā ne grama!» saka. «Ne grama! Tu saproti, Čārlīj?» Varētu domāt – kā mums te iepriekšējais džentlmenis teica – vismaz mierlaiku advokāta atraitne vai, vēl vairāk, pelnītā atpūtā aizgājusi balerīna no operas! Bet viņa bija tikai dzelzceļnieka meita, izmalusi dzīvi kā biežpienu, strādājusi fabrikā, restorānā un vienlaik, kā pati teica, par dienestmeitu. Taču, kas ir, tas ir, iznesās un turējās kā dzimusi aristokrāte! Un tikai reizi, pēdējā savas dzīves dienā, izgāzās, kā saka, no eņģēm, bet tas, cik atminos, arī bija vienīgais gadījums, kad viņai nogāja greizi. Un ej nu sažini, ko mēs paši vēl nedarīsim un nemuldēsīm savā beidzamajā stundiņā, fakts...

Bet, iekams stāstu par tantes Betsijas galu, man jāapgaismo viņas dzīve, lai bilde būtu skaidra. Redzat, tante Betsija man bija nevis kaut kāda tante vispār, bet miesīga mātesmāsa, tā ka viņas tēvs, nu, šis pats

Krūms–Krūmiņš, iznāk mans vecaispaps. Tas, cik jaušu, nav bijis nekāds tuntulis, bet īsts zibeņzellis, no lustīgajiem un apsviedīgajiem zēniem, liels donžuāns un karsts muzikants. Līdz četrdesmit gadu vecumam uzkalpojies par galveno konduktoru un nodzīvojis vecpuiši. Tad nadzīgi noprecējies divreiz jaunāku sievu, manu vecmammu, nu, to no Nītaures, un nepilnos septiņos gados uzmeistarojis veselus četrus skuķus. Tiem lielajiem brunču medniekiem vienmēr jau vairāk dzimst meitas... Vecākā bija tante Betsija, jaunākā – mana māte. Līdzko meitēniem deguni nāca pār galda malu, visām četrām vijoles rokā! Sencis didījies spēlēt. Trim gājis kā pa ciņiem, lai arī cik ar lociņu sitis pa nagiem. Zāģējušas pinkšķēdamas. Vienīgi tantei Betsijai bijis pavairāk iekšā. Tēvs nu iededzies, sarunājās vijoļstundas pie kārtīga specā, pēc tam sūtījis meitu uz mūzikas skolu. Kā drusku iesilis, par to vien runājis, ka – lai velns par stenderi! – šis no savas pirmdzimtās ekstra mākslinieci iztaisīšot. Piķis zina, kā būtu iznācis, ja vecais nebūtu traģiski nolīcis karoti. Tas gadījies Igaunijā. Viņš, kā jau konduktors, dabūjis visur rullēt. Sabrauca manevrējoša lokomotive.

Vecmamma palikusi ar saviem četriem skuķiem un mazu pensiju. Tantei Betsijai bijis knapi sešpadsmit. Aizgājusi no skolas, sākusi šansēt fabrikā, pēc tam kādu laiku rāvusies par kalponi pie kungiem. Sākumā cerējusi: sapelnīs pārsimt latu un mācīsies tālāk. Bet kur nu! Ja nebūtu vēl to jaunāko māsu, varbūt šā vai tā, tagad nebijis pat ko spārnoties. Visu to viņa man pati stāstīja. Pa dienu strādājusi maizes darbu, vakaros vingrinājusies uz vijoles, lai galīgi viss neaizmirstoties un pirksti nekļūstot stīvi.

Vēlāk viņa dabūja darbu restorānā. Orķestrīti vai, pareizāk sakot, dāmu ansamblīti. Cik viņu tur bija – trīs? Nē, četras gabalas. Klavieres, vijole, čells... Nu, un vēl kaut kas pūšams. Redzēju fotogrāfiju. Nolasītas, es jums teikšu, kā bildes, augstām krūtīm un slaidām kājām, viss savā vietā, lai tēviņiem ir acīm kur aizmesties. «Tango nocturno», «Tur rožu dārzā pie Sansusī», «Trīs vītušas rozes» un vēl šis tas šiberējams. Ne jau kādas tur simfonijas un sonātes restūzī rāva vaļā. Bet rāvušas – kā sacīja tante Betsija – ar milestību un no sirds. Piekrišana bijusi liela un dzeramnauda nākusi kā pa reni. Ģērbusies viņa bija – pats redzēju albumā – kā īsta granddāma. Vai spēlēšanai pa starpu viņa nepiepelnijās arī kā citādi, to jau tante Betsija man, zināms, nestāstīja. Un bēda un daļa tur man nav it nekāda, bija šā vai tā, pats neesmu nekāds svētais. Tikai vienu gan nevaru saprast, kā viņa, izskatīgs meitietis būdama, nenomakšķerēja un nepiesēja sev tikpat iznesīgu vai vismaz turīgu vīru. Tante Betsija apprecējās tikai

pirms paša kara, jau kā apvītusi pojene – gadus trīsdesmit sešus vai trīsdesmit septiņus vega un arī tad ar oficiantu un turklāt plikpauri, nu, ar to pašu Ansi Rokjāni, kuru viņa saukāja par Čārliju tāpat kā mani.

Reiz – tante Betsija bija jau galīgi vega – es viņai vaicāju, kāpēc viņa neapprecējās agrāk. Vairākas minūtes viņa neko neatbildēja, izvilka no paciņas cigareti, uzšvirkstināja sidraba šķiltavas, aizpīpēja, ietinās dūmos un tikai tad sacīja:

– Liktenis, Čārlj, liktenis.

Zināms, tāda atbilde ir cik gara, tik plata un pie skaidrības neved. Bet skumja tante Betsija izskatījās, fakts, traki bēdīga. Ej nu sažini, varbūt viņa pārāk ilgi loloja kādus tukšus sapņus, bet varbūt neviens kārtīgs vīrietis viņu negribēja. Ar tādām kā viņa mīļuprāt salaiž, taču tādas neprec. Viņa tomēr kā nekā bija kroga meitietis.

Nezinot viņas pagātņi, nemūžam neviens gan to nepateiktu. Nekad! Uz galvošanu! Viņa uzvedās kā dāma, un viņa patiešām bija dāma! Nu jā... tikai tai pēdējā reizē. Bet velns par stenderi, es neņemos apzvērēt, ka četrdesmit minūtes pirms nāves vēl būšu sazin kāds džentlmenis! Tā tas ir. Un arī jūs neņemsieties par sevi galvot, fakts...

Tāpat kā savā laikā vecpapam Krūmam–Krūmiņam, arī mēs mammai bijām veseli četri, tikai pavisam otrādi, četri zeņķi. Un, ja es vienīgais tantei Betsijai kļuju par «Čārliju», tad āķis laikam slēpās tur, ka gluži oficiāli un likumīgi skaitījos viņas krustdēls. Mūsu ģimene dzīvoja Slokā. Kad sāku strādāt Rīgā, iznāca liela žņaudzišanās ar elektrīcku un laika nosīšana. Tante Betsija piedāvāja mani pierakstīt savā dzīvoklī. Pēc onkuļa Anša nāves viņai bija palicis labs dzīvoklis. Divas istabas. Gan caurstaigājamas, bet veseli četrdesmit seši kvadrātmetri. Viņa baidoties, ka tik lielu platību izpildkomiteja neļausot vienai paturēt. Un, kad viņa nomiršot, man palikšot viss, kā stāv: dzīvoklis, mēbeles, flīģelis. Iedomājieties, viņai piederēja pat flīģelis! Šī melnā trijkāja vēsture gan bija, kā saka, tīta miglā. Tante Betsija apgalvoja, ka klavieres glabāšanā esot atstājuši kaimiņi pirms aizbraukšanas uz Vāciju. Starp mums runājot, man šķiet, ka flīģelis bija sperts. Šā vai tā, bet bilde nebija īsti skaidra. Bet, ja neviens nepieteicās par īpašnieku, kas tad man? Neesmu nekāds milicis vai brīvprātīgais kārtības sargs. Tagad uz šīm klavierēm – kaut jods tās būtu rāvis! – klimperē mana meita! Tas tā, starp citu...

Bet tad es pārvācos pie tantes Betsijas un apmetos caurstaigājamā istabā kopā ar to pašu nelaimes flīģeli, milzīgu ķepainu palmu un citiem lepniem krāmiem, kuri pa visiem kopā – ticat vai ne! – plašajā

telpā neatstāja man pārāk daudz vietas. Pie tam šī skaitijās viesistaba. Kad pie tantes pulcējās jaunības draudzenes, viņas pie manis muzicēja. Tās bija tās pašas, nu, no fotogrāfijas, restorāna ansamblītis, trijnieks no kādreizējā četrienieka: vijole, klavieres un čells. Pūtēja jau bija aizgājusi pie senčiem, viņu nekad netiku redzējis. Toties pārējās trīs kūkas ar dievu uz pusēm vēl turējās un arī spēlēja kā sendienās: ar milestību un no sirds. Gan vecos tango un citus trīsdesmito gadu šlagerus, gan pa starpām šo to nopietnāku: Paganīni, Glieru, Sarasati, Kreisleru... «Milas prieku» un «Milas sāpes». Viņas ķepurojās pa atmiņām kā mušas pa zapti, taču jutās arī mākslinieces, un, kā jau māksliniecēm, viņām vajadzēja klausītāja. Par upuri viņas – piķis un zēvele – bija izraudzījušās mani. «Pasēdi, Čārlj,» saka, «kur tev jāskrien?» Man negribējās dumpoties, un es sēdēju.

Saiešanas notika galvenokārt pa sestdienām un svētdienām. Pārējos vakaros tante Betsija savā istabā klikšķināja mašīnu vai smilksstināja pasāžas. Ak, piemirsu pateikt – pēc kara tante Betsija iemācījās mašīnrakstīšanu. Rokas jau viņai bija vēl veiklas un galva vēriģa. Un ko citu lai viņa būtu darījusi un iesākusi? Priekš restorāna viņai vairs nebija ne fasādes, ne eksterjera. Nopietns simfoniskais orķestris viņas spēcīgiem un mācēšanai stāvēja par augstu. No otras puses, kā saka, mājas darbi, nu, visas tās vārišanas un mizošanas, pannas un kastrolī, nekad nebija viņu vilinājuši. Un arī ģērbties viņai patika greznāk, nekā sanāca no onkuļa Anša izpeļņas. Bet ar pārrakstīšanu varēja iesist tīri brangu rubli. Vienīgais, par ko viņa varēja mūžīgi gausties, bija rokas. Mašīnas klabināšana maitājot viņai rokas. Tas esot īsts grāvrača darbs, kas viņā pazudināšot vijolnieci.

Dažreiz – nu, tad, kad vēl mitinājāties kopā, – viņa spēlē, spēlē savā istabā, piepeši apklust, ienāk pie manis, noliek uz galda vijoli un lociņu, apsēstas. «Tev nav ko uzpīpot, Čārlj?» saka. Aizsmēķē. Redzu, ka viņai smaga sirds. «Vai kaut kas noticis, tante?» jautāju. Smēķē. Skatās uz mani caur dūmiem. «Man nav vairs vibrācijas,» saka. Nosviež cigareti pelnu traukā. Atkal paņem vijoli un lociņu, drusku pačīgā. «Nu, tu pats dzirdi,» saka, «galīgi nav vibrācijas...» Kam viņai vajadzīga tā vibrācija? Prasi!

Bet citreiz ielido kā spārnos. «Čārlj, paklausies šo kadenci!» saka. Un nospēlē man kaut ko priekšā. Smaida pār visu seju kā maijmēness. «Vai saklausī, kas par skaņu?!»

Nodzīvojām šitā gadus trīs, un, jāsaka, abiem nemaz neklājās slikti. Tikai uz pašām beigām sāka iet drusku greizāk. Jau cerējos ar savu cienīgo. Sestdienu un svētdienu vakaros man, godavārds, bija kas

labāks, ko darīt, nekā sēdēt un klausīties, kā spēlē trīs vecās karašas. Uz beigām viņas palika tikai divas. «Čells» aizbrauca uz Lietuvu, uz Šauļiem vai Panevėžu, ar vārdu sakot, mazbērnus vai mazmazbērnus vākt. Bet vijole ar klavierēm... Arī nav nekāda vaina, vai ne? Nemainījās pat viņu repertuārs. Ar tādu pašu sajūsmu un dedzību viņas plēsa fokstrotus, angļu valšus un lambetvokus ar Paganini un Kreisleru pa starpu.

Un tad mūsu kopdzīvei pēkšņi pienāca gals! Nē, nē, toreiz vēl ne. Viņa nomira vairākus gadus vēlāk. Nelaieme gadījās pavisam cita. Es apprecējos. Nemaz nav ko smieties! Tante Betsija precības uztvēra tieši tā – kā nelaimi vai vismaz lielu nodevību. «Mana sirds jau juta, ka drīz sitīs kāda nestunda. Mēs bijām pārāk laimīgi,» saka. «To es no tevis negaidīju, Čārlij...» Beidzamo vakaru viņa nedz klikšķināja mašīnu, nedz spēlēja vijoli, bet ilgi sēdēja manā – nu jau vajadzēja sacīt – bijušajā istabā ar flīģeli un palmu, daudz smēķēja un sērīgi žēlojās, ka jāšķiras. Arī es jutos kā no laivas izmests. Āķis tāds, ka mums ar jauno sievu patiesībā nebija kur palikt. Vajadzēja gudrot, kā noīrēt kādu kaktu. Jūs varbūt teiksiet, ka man bija kārtīga istaba pie tantes Betsijas. Tur jau tas joks, ka reizē bija un nebija, jo, kā saka, pēc abpusējas norunas šeit drikstēju dzīvot tikai viens. «Kolīdz tev samežģās, tūlīt nāc atpakaļ kaut vai nakts vidū, Čārlij,» tante Betsija toreiz teica, nu, tanī beidzamajā vakarā, kad sēdēja pie manis. Tas tika sacīts, godavārds, ar tādu pieskaņu, it kā viņa ne tikai paredzētu un piesauktu manai laulībai nelabu galu, bet pat ne drusku nešaubītos par to. Un es nikni nodomāju, ka nekad vairs šurp nerādīšos un nesperšu šeit kāju. Bet viņa cauri dūmiem vērās manī ar lielām un skumīgām acīm un izskatījās no sirdēstiem sakritusies un krunkaina.

Taču, kad nākamajā dienā devos projām ar pindelēm, viņa, kā saka, neparādīja nekādu vājumu un nepavadīja mani pat līdz durvīm. Nokāpu pa trepēm. Izgāju uz ielas. Laiks turējās silts. Logi stāvēja vaļā. Bija atvērts arī manas agrākās istabas logs. Un es izdzirdu, kā tante Betsija spēlēja Kreisleru. «Mīlas prieku» vai «Mīlas sāpes» – nekad isti nespēju atšķirt. Un man – pikis un zēvele! – uznāca tādas dusmas, ka gribējās logā iesviest akmeni. Bet uz ielas nebija nekā metama. Kamēr es tur vēl grozījies, vijole augšā apklusā. Vējā plīvoja tikai aizkars. Un tad es gāju prom. Atkal nozvērējos, ka nekad uz šejieni nenākšu, nekad un nekādos apstākļos, lai mani vestu kaut vai ar roku dzelžiem.

Galū galā viss iznāca citādi.

Abi ar sievu noīrējām istabu privātmājā – par smuku naudu un bez pierakstīšanās. Bet pierakstīšanos man nemaz nevajadzēja. Oficiāli

skaitijos tantes Betsijas dzīvokli. Tas man, kā saka, uzlika zināmus pienākumus pret viņu. Šā vai tā, retumis vajadzēja pie viņas piekāpt. Kad dusmas bija pāri – un cik tad ilgi var pūsties! – atstaigāju arī. Pirmajā reizē ar sievu. Bet uzreiz manīju, ka esmu nošāvis šķībi. Tante uz manu cienīgo skatījās ar tik baltu aci kā uz savu sīvāko sāncensi. Knapi «jā» un «nē», «lūdzu» un «atvainojiet» – tikpat kā sabiedriskajā transportā! Smejies vai raudi, vecā sieva bija greizsirdīga! Saka: kur greizsirdība, tur mīlestība. Tātad – sasodīts! – viņa tomēr mani mīlēja. Taču mīlēja viņa mani drīzāk nevis kā cilvēku vai dzīvu radību vispār, bet kā mantu. Kā savu sperto flīģeli, kuru neprata spēlēt. Kā vienu no saviem trim zelta gredzentiņiem, ko nēsāja manikirētajos pirkstos. Kā lietu, kas viņai vajadzīga un sagādā patiku. Šīs mīlestības dēļ viņa nebija gatava nest ne pašu mazāko upuri. Par dzīvokli vai, pareizāk sakot, istabu es jau stāstīju. Bet neķersim nemaz tik augstu. Manā labā viņa nebūtu ar mieru izvērit neko vairāk par tēju. Tā tas bija ar šo tantes Betsijas mīlestību, ko dažs varbūt pat nesauktu šajā vārdā un būtu noskaņots dēvēt drīzāk par patmīlību. Bez es zinu, ko runāju. Kad tante Betsija sāka mīlēt tikai pati sevi, viņa strauji nogāja uz leju. Dabūju to redzēt savām acīm.

Ja – tāpat kā agrāk – būtu ticies ar viņu dienu no dienas, varbūt man nebūtu tā uzkritušas viņas pārmaiņas. Taču es apmeklēju tanti Betsiju reizi divos trijos mēnešos, ne biežāk, jo man patiesi bija arī šis tas cits, ko darīt: piedzima meita, bērnu sili uzreiz nedabūjām, sievai vajadzēja atstāt maizes darbu, turpretim es rāvos divās vietās, lai nopelnītu, ko ģimenei likt uz zoba. Starp citu, drīz pēc manas aiziešanas tanti Betsiju ķēra vēl kāds sitiens. Nomira «klavieres». Tā viņa palika pavisam vientuļa. Nezinu, vai turpmāk sestdienu un svētdienu vakaros viņa Sarasati un visu to pārējo tagad čīgāja viena vai tikai sēdēja un klusēdama tinās tabakas dūmos. Varbūt klimperēja mašīnu vai lika pasjansu. Bet to, ka jaunu pavadītāju un kompanjonu viņa sev atradusi nebija, es skaidri redzēju pēc flīģeļa. Viss dzīvoklis bija diezgan spodrs. Tikai flīģelis stāvēja noputējis kā aizmirsts un drusku apsnidzis kaps. Man priekšā viņa nekad un neko vairs nespēlēja. Kad ierados, vienmēr nopriecājās. «Cik labi, Čārlj, ka tu atnāci,» saka, «ir vismaz kāds, ar ko sapipēt.» Pēc tam mēs sēžam, smēķējam, pārrunājam tos laikus, kad vēl dzīvojām kopā. Bet cik ilgi var malt un pārmalt vienu un to pašu? Par manu tagadni – kā es ātri uzķēru – viņai nebija nekādas daļas. Atceros, kad pavēstīju par meitas piedzimšanu, viņa tikai atbildēja: «Ak tā?!» – un vairāk neko. Skaidri redzēju, ka viņai nebija ne silts, ne auksts.

No ārpusēs viss it kā palika pa vecam. Taču istenībā mēs bijām jau sveši un ar katru reizi kļuvām svešāki un tālāki. Varbūt es vairs nebiju tas, kas agrāk. Bet arī viņa vairs nebija agrākā tante Betsija, fakts. Un to varēja redzēt pat, kā saka, ar neapbruņotu aci. Nespēju atcerēties, ka senāk man būtu bijis ar viņu garš laiks. Varēju ar viņu strīdēties, jā, varēju uz viņu erroties, arī jā, bet garlaicība mani nemocīja. Turpretim tagad bieži vien nācās valdīt žāvas. Viņu neinteresēja nekas cits visā pasaulē. Viņu interesēja tikai viņa pati.

Man vajadzēja viņu aplūkot jaunajā cepurē un jaunajā džemperī. Man vajadzēja apcerēt, kura krāsa viņai piestāv un kura ne. Man vajadzēja dzirdēt par viņas asinsspiedienu un kuņģa darbību. Man vajadzēja apliecināt, ka viņa izskatās saviem gadiem neparasti svaiga. Godavārds, daudz labprātāk es būtu paklausījies, kā restorāna laikos viņa vedusi ap stūri naudīgus lauku papus, kas pēc tirgus gribēja ieņņabot un izlustēties, pasūtīt labu mūziku un paknaibīt sieviešu mikstumus.

Dzird sakām, ka veci cilvēki dzīvojot vienīgi pagātnē. Varbūt tā ir, tikai uz tanti Betsiju tas neattiecas. Savai raibajai pagātnei viņa bija pārvilkusi pamatīgu un treknu svītru un dzīvoja tikai tagadnē. Un viņas tagadne bija melna filca cepurīte ar rozā ziediņu, pirmšķirīgs manikīrs, kuru, starp citu, viņa sev taisīja pati, smaržīgs poļu šampūns, teicama zobu protēze un pa blatu sadabūts E vitamīns, kas viņai tur sazin ko uzturēja un regulēja.

«Čārlij, vai esi dzirdējis par Šeltona diētu?» jau durvīs viņa man saka. «Pagājušajā mēnesī man izdevās nodzīt veselus piecsimt piecdesmit gramus! Vai tu vari to saprast?!...»

Tante Betsija izmēģinājās gan franču un ķīniešu, gan biežpiena un olbaltuma diētas. Kādus trīs mēnešus viņa pārtika no nevāritiem dārzeņiem un pēc tam, kaut kur kaut ko salasījusies vai saklausījusies, lūkoja pilnīgi badoties, tikai iedzīvojās drausmīgos reiboņos, kas mums abiem, kā saka, deva vielu veselam vakaram. Ko viņa tikai nedarija, lai turētos formā! Pēc visa sacītā džentlmeņiem varbūt ir iespējams, ka tante Betsija pieņēmas resnumā. Bet viņa bija tieva kā skals, fakts. Viņa bija kā saulē kaltēta bute. Viņa piederēja pie tām sievietēm, kas uz vecuma galu izžūst. Tomēr viņai neko nevarēja iestāstīt. «Paskaties franču žurnālos, Čārlij, un tad runā,» viņa man saka.

Bet tanī, nu, pašā beidzamajā reizē tante Betsija izskatījās tik izģindusi un sagrabējusi kā vēl nekad. «Kas atgadījies?» iztrūcies saku, jo domāju, ka viņa slima. «Es atmetu pipēšanu, Čārlij,» viņa man paziņo, zināt, gandrīz ar gavilēm. «Vai sen, tante?» – «Kopš aizvakarvakara,»

saka. «Darīju tā, kā ieteica pa radio. Pēdējā dienā vēl krietni sasmēķējos un tad uzreiz pieliku punktu. Cigarešu atlikumu nolaidu kanalizācijā!»

Septiņdesmit divu gadu vecumā rūdītai pīpmanīšai atmet smēķēšanu! Nu, moins! Tas tikai rādīja, kas viņai bija par krampi.

«Vai tagad man ir labāka sejas krāsa?» saka.

Es jau teicu, ka todien viņa izskatījās taisni vai briesmīga. Galīgi grumbaina. Zem acīm maisiņi. Tantes Betsijas sejā, kā saka, bija lasāmas visas atteikšanās mokas, ko viņa pārcietusi šajās trijās dienās. Tomēr viņa nebija nolaidusi degunu. Pavisam pretēji, viņa likās pacilāta, uz karstām pēdām gribēja savu jaunāko pasākumu pārrunāt un kārtējo reizi priecājas, ka esmu atnācis. Bet, mums abiem par nelaimi, man trūka pat paša mazākā noskaņojuma par šo tēmu ļerkšķēt. Biju ieradies gluži citā darišanā, par ko arī jāpastāsta.

Ziemā mana meita bija pārcietusi gripu un nekādi nespēja tikt uz pekām. Katru vakaru temperatūra un temperatūra. Trīsdesmit septiņi divi. Trīsdesmit septiņi trīs. Taisām analīzes un caurskates. Nekā nevar atrast, bet atlabt pa īstam tā arī neatlabst. Ārstīte ieminas, labi būtu istabu izsauļot ar kvarca lampu. Un tad es uzreiz attopos, ka kvarca lampa starp viņas tūkstoš mantām ir tantei Betsijai. Taisni pēc lampas toreiz biju aizgājis un tās dēļ arī saskrējāties.

Ierunājos par lampu. Vispirms aplinkus. Pēc tam tiešāk. Tante Betsija krata galvu. «Nē, Čārlij,» saka, «lampu es pašlaik tev nevaru dot. Nemaz neprasi. Nupat kā iesāku apsaulošanās kursu. Mana sejas krāsa...» Nu, un aiz-iet! Kalorijas, vitamīni un hemoglobīns... bezmiegs, asinsspiediens un sekrēcija... Un tā tālāk. Un tā joprojām. Visu to viņa man izklāstīja ar kaut kādu – sasodīts! – es pat teiktu, aizkustinājumu pati pret sevi, ar savīļojumu par savu personu. Viņas kopā saņemtās vājās un dzeltenās rokas atgādināja ar trim spožiem zelta gredzentiņiem apstīpotas vistas kājas.

Es tik tikko valdījos.

«Te ir runa par bērna veselību,» beidzot viņu pārtraucu, «bet tev prātā tikai tava sejas krāsa!»

Un zināt, ko viņa man atbildēja?

«Kāda bērna?»

Vai spējat iedomāties?! «Kāda bērna?!» Kā pamodusies! Kā pirmoreiz dzirdēdama! Kā brīnīdamās, kāpēc bērni pasaulē vispār vajadzīgi!

Es pielēcu kājās.

«Cerēju, ka esmu atnācis pie cilvēka,» saku, «bet izrādās, ka pie prātu izkūkojušas dzeguzes!»

Viņas seja kļuva bālāka ar katru manu vārdu, kamēr pie pēdējā kļuva zilganbāla kā mēnesnīca. Un acis pletās arvien platakas un platakas, taisni vai grasīdamās izlēkt no dobumiem.

Un pēkšņi viņa kā iekliedzās:

«Čā-ā-ārlīj, un tā ir pateicība par visu?!... Ak tu pretīgais maūkūzis!»

Izgāju ārā un aizcirtu durvis.

Pēc četrdesmit minūtēm viņa bija mirusi. Sirdstrieka. Tūlīt pēc manas aiziešanas viņa piezvanījusi pie kaimiņienes durvīm, sacījusies slikti jūtamiēs, prasījusi uzsmēķēt un sūrojusies, ka visas cigaretes izmetusi unitāzā. Viņai iedevuši papirosu. Turpat kaimiņu virtuvē viņa arī aizpīpojusi, apsēdusies pie galda, brītiņu sēdējusi, neko neteikdama un tikai tīdamās dūmu mākonī. Un piepeši zaudējusi samaņu. Kad atbraukusi «ātrā palīdzība», viņa bijusi jau pagalam. Par mūsu saskriešanos viņa netika stāstījusi nevienam, par mani sūdzējusies laikam arī ne. Citādi jau būtu izzvanīts ja ne pa visu pasauli, tad vismaz pa visu māju.

Viņa nomira kā dāma.

Pa visiem garajiem gadiem, ko viņu pazinu, tikai šo vienu reizi Dārta Rokjāne izkrita no Betsijas lomas tanī lielajā teātrī, ko sauc par dzīvi. Un es biju tam aculiecinieks. Bet – piķis un zēvele! – sakiet, vai es patiešām viņu nozūmēju? Tad jau pašlaik jūsu acu priekšā ar žokejmīci galvā un mačalku padusē stāv rūdīts slepkava! Nu, moins...

ATMAKSAS STUNDA

jeb
ko pastāstīja vīrietis ar naģeni

Uz karstām pēdām tūlīt pēc tantes Betsijas, smalki izsakoties, liktenstāsta mans penteris jums varbūt izliksies pēc gatavās aprēcības un zaimošanas, jo arī tas vēstīs par kādas sievieškārtas pārstāves pēkšņo un traģisko galu, tikai nepavisam nebūs stāsts par vecu dāmu ar noslēpumainu pagātņi. Viņa bija iesaukta par Fūriju. Un viņa, varat man ticēt, visvisādi arī centās un pūlējās attaisnot savu vārdu. Tas nu reiz bija raksturiņš! Es jums teikšu – klase! Uzstājīga, bezbailīga, nekaunīga, atriebīga! Nu, fūrija caur un cauri, ne pielikt, ne atņemt! Godavārds, man negribētos būt Mušas vietā, jo tieši Muša bija viņas galvenais upuris un mūžīgā ēsma. Vai es vēl nebūtu pateicis, par ko ir runa? Nu, Fūrija un Muša bija divas kaķenes, kas pastāvīgi rējās un ecējās un turpat vai katru dienu saklupa matos. Un viņu abu villošanās, vai, pareizāk sakot, Fūrijas nebeidzamā agresija noveda pie tik negaidīta iznākuma, ka nevaru nociesties, par visu nepastāstījis arī jums.

Ja agrāk kāds man būtu borējis, ka vispār tādi brīnumi iespējami, es to nosauktu par čuguna lējēju un miglas pūtēju. Taču pats biju aculiecinieks. Pat vairāk, var sacīt, ka savā ziņā biju vaininieks un tālab esmu iejaukts notikumā, kas noslēdzās tik pārsteidzoši, ka es stāvēju ar vaļēju muti un nezināju, ko domāt, ko ne.

Stāsts par mājdzīvnieku vienmēr esot arī par cilvēku. Tā saka Helga, mana māsa. Un jāteic, šajā jezgā ar kaķiem iemaisīta arī viņa un vismaz tikpat lielā mērā kā es, ja ne vairāk. Nezin vai bez Helgas mums būtu tāda Muša, un diezin vai mēs sakultos ar tādu Fūriju. Ļoti un ļoti jāšaubās. Tieši viņa saviesa to kaķismu. Helga vispār ir paķerta uz dažādām radībām. Dieviņ tētiņ, kādi spārnaini un četrkāji mums tikai nav bijuši! Ar vārdu sakot, «zvēru dārzs manā bagāžā».

Viss kustoņtrakums iesākās ar to nelaiimes dienu, kad septītajā vai astotajā klasē Helgai, kā lielai dzīvnieku mīlotājai, uzdāvināja jūras cūciņu. Drīz vien viņa ieņēma galvā, ka jūras cūciņai vienai esot

garlaicīgi, un zooveikalā piepirka klāt, smalki izsakoties, jūras kuilīti. Ar to pašu gāja vaļā! Drīz rukšķēdams čumēja un mudžēja pilns kakts. Ne pielikt, ne atņemt, «pārpildītais šķirsts». Viņi taču ir vaislīgi, ka briesmas! Kad fāters ar lielu skandālu cik necik savaldīja to «cūcību», Helga pārnesa mājās kāmi. Par laimi, tas bija vecpūsis. Vēlāk uzradās kanāriņi, kas svilpoja un čiepstēja, svirpstēja un čirināja, ar savu, smalki izsakoties, haju celdami mūs augšā jau četros, sevišķi vasaras rītos, un cik necik valdījās tikai tad, ja būrim uzmeta tumšu lupatu. Pēc tam parādījās burka ar gliemežiem. Tie bija pretīgi glumekļi, bet vismaz necēla trobeli.

Tā tas gāja, līdz Helga pabeidza videni. Un tad pamale sāka skaidroties un jau rādījās, ka beidzot pats liktenis apžēlosies un atbrīvos mūs no šīs sērgas un nelaimes. Helga iestājās Lauksaimniecības akadēmijā, veterināros. Katru dienu viņai tagad vajadzēja braukāt uz Jelgavu un atpakaļ. Kustoņus kopt vairs nebija kad un kam, un «Noasa šķirsts» pamazām likvidējās.

– Tikai vienu kaķīti! – viņa tomēr izdīca, jo akadēmijā dabūja graizīt vienīgi beigtus suņus.

Labs ir, lai tad būtu viens kaķītis! Un no dzīvnieku tirgus Čiekurkalnā Helga pārveda Mušu, pelnu pelēku pusangoriti, glītu un jocīgu minci, tikai, nolāpīts, kaķeni. Tas atkal bija apstākļi, kas nākotnē nesolīja neko rožainu.

– Viņu neviens negribēja ņemt, – Helga žēli sacīja.

Ļoti pārliecinoši, vai ne? Nu, bet kas nopirkts, nopirkts. Tā mēs tikām pie Mušas. Trīs līdz četras reizes gadā Muša mūs aplaimoja ar trim līdz četriem kaķēniem, kurus vēl aklus ar ēteri pinkšķēdama midzināja pati Helga. Tā ka Mušas sīkie nebija pats briesmīgākais, kas cilvēkus dzīvē var piemeklēt.

Bet vienā brīnum skaistā dienā pie apvāršņa parādījās Fūrija. Mēs nezinājām, ka tā ir Fūrija. Un toreiz to nezināja arī viņa pati. Iekams es viņu ieraudzīju, Fūriju, protams, jau bija atklājusi Helga. Un ne tikai atklājusi vien, bet, smalki izsakoties, nelegāli turējusi mūsu patrepē. Nokāpis pēc malkas un ieraudzījis uz avīzes strēmeles žāvētas mencas galvu, pirmajā brīdī nospriedu, ka tā nolikta Mušai. Atklāti sakot, man nebija pamata tā domāt, jo Muša tika barota virtuvē. Bet ko citu lai es būtu domājis? Patrepes durvis varēja dabūt vaļā vienīgi ar mūsu atslēgu. Un par to, ka pasaulē mīt Fūrija, man taču vēl nebija ne jausmas. Tātad, nolēmis, ka darišana ar Mušu, pasaucau:

– Minc, minc, minc!

Neviens neatsaucās un neparādījās. Tikai malkā iezalgojās divi milzīgi blenžamie, kas bija pavērsti uz manu pusi kā miglas lukturi. Uzreiz jutu, ka tā nav Muša. Un aina man tūlīt noskaidrojās.

«Ha!» es sev teicu. «Te jau Helga baro kādu, smalki izsakoties, pagrīdnieku!»

Uznesu malkas maisu augšā dzīvoklī, nevainīgi ieminējos mātai:

– Klau, Helga, mūsu bunkurā ielidis kaut kāds svešs kaķis.

Domāju: liegsies vai neliegsies?

Neliedzās.

– Tā ir «Saldā Dzīve», – žēligi sacīja.

– Kāda «Saldā Dzīve»? – tā es.

– Viņa bija iekritusi šahtā un jau tuvu pie bada nāves. Kauli un āda. Mugurkauls viņai ir kā zivs asaka, – tā Helga.

– Un ko tagad teiks fāters?

– Es nezinu, – viņa sacīja, lai gan ļoti labi zināja, ko tēvs teiks.

– Nu, kāpēc tu viņu ņēmi? – tā es.

– Vai, tavuprāt, vajadzēja noskatīties, kā viņa nobeidzas?! – Helga paraudzījās uz mani ar tik savu skatienu, ka... Nu, bet lielajā tomēr nesagājām. Beigu beigās pat nokāpām uz patrepi divatā. Uz Helgas saucienu atradene izlida no malkas, un es dabūju viņu apskatīt. Baigā! Smalki izsakoties, apvemties! Nomērējusi un ribaina! Acis kā apakštases! Kažoks noplucis! No astes pat spalva nogājusi! Šausmekle! Gados, var redzēt, vēl pajauna. Diezin vai bērni maz bijuši. Nu, bet rieboņa kubā!

– Un ko tu tagad gribi ar šito ķēmu iesākt? – tā es. – Tu taču nešaisies viņu turēt.

– Nezinu, – tā Helga atkal, kaut arī zināja gan un piedevām ļoti labi. Vārdu sakot, pretekle bija iekārtojusies pie mums tik stabili, ka izmest to varēja tikai pāri māsas liķim.

Ja Helga būtu nojautusi, ar ko beigsies viņas žēlsirdība? Un ja savu likteni būtu varējusi paredzēt Fūrija? «Bet likteni paredzēt mums nav lemts, nav lemts...» – kā pareizi teikts dziesmā. Jā, arī Fūrijai. Lai gan viņa bija pats ļaunuma iemiesojums, nolāpīts, pats velns kaķenes izskatā! Un misiņbārdim pa spēkam ir tas, kas nav mirstīgo iespējās. Tas tā, smalki izsakoties.

– Viņas psihe ir aizlauzta no drausmīgās dzīves šahtā, – vēlāk gaudās Helga.

Nu, vai zināt! Ar koku es viņai būtu izdzinis to psihi! Ar troksni tā būtu izsprukusi laukā, ja tikai... Domājat, Fūrijai tik lēti drikstēja ķerties klāt? Viņa jau tāpat pie gadījuma klupa kājās kā suns... Redzat,

es sāku vārities, kad atceros vien!... Pēc pāris mēnešiem pat Helga viņu vairs nesauca pašas dotajā vārdā par «Saldo Dzīvi». Un kas nu tas par vārdu kaķim!? Visiem viņa bija Fūrija, kā viņu iekristīju es. To pazina un atzina arī viņa pati.

Pasauc:

– Fūrij! Fūrij!

Skrien stiepieniem! Nirdziens nāk.

Sākumā kādu laiciņu viņa turējās tramīgi, bikli un neuzticīgi. Klāt nāca vienīgi Helgai. Dzīvoja vairāk pa patrepi, pa tumsību. Uz prātīgi darija! Izskats viņai bija... Nu, es jau teicu. Bet pagāja dažas nedēļas. Viņa atkopās un apvēlās. Spalva atauga spoža un kupla. Un viņa pārvērtās, es jums teikšu, līdz nepazīšanai. Pats neticētu, ja nebūtu redzējis savām acīm! Tā bija pilnīgi cita kaķene! Bet tikpat strauji kā āriene un varbūt vēl ātrāk izmainījās viņas uzvedība. Viņa kļuva ļauna un nekaunīga un palika tāda līdz savas dzīves beidzamajam mirklim. Pie viņas neko nevarēja panākt ne ar bargumu, ne laipnību. Iecietība darija viņu vēl uzstājīgāku. Stingrība modināja atriebības kāri. Acīm zvērojot, viņa varēja uzglūnēt no klusas pavārtes, lai pēkšņi izlēktu un līdz asinīm ieķertos stilbā. To, cik tālu Fūrija varēja aiziet savā fūrijismā, rāda fakts, ka reiz viņa stipri sakoda pat Helgu. Un es varu likt galvu ķīlā, ka Helga viņai pāri nebija darijusi. Gluži vienkārši Fūrija sāka justies visvarena. Bet visspēcība sajauc prātu ne tikai cilvēkiem. Tā tas ir, smalki izsakoties.

Jā, pēc atgadījuma ar Helgu fāters man vienvakar izteicās: tai ķēpai, sak, taču vajagot darīt reiz galu, šī paragana no kaķenes mūs visus esot par nerriem pataisījusi, kādam jodam tad man dūmkoks skapī kaltējoties? Nu, vārdu sakot, lai es lūkojot Fūriju kaut kā, smalki izsakoties, nožmiegt, neesot ar viņu nekāda gaisa un glābiņa. Man šī tipene sen bija līdz kaklam! Sevišķi lūgties mani nevajadzēja. Apņēmos Fūriju pataisīt aukstu. To bija vieglāk apsolīt nekā izdarīt. Dzīvojam, lai arī nomalē, tomēr pilsētā. Un tur tā šaudīties nemaz nedrīkst. Pierakstīs sīko huligānismu vai piesies kaut kādu kodeksa pantu. Būtu vēl mazkalibrene, kas netaisa tik lielu lērumu! Bet man bija Tulas bisīte, divpadsmitais kalibrs. Uzkniebšu reizi, saskries viss mikrorajons. Paldies par kūkām! To vellatu vispirms vajadzēja aizstiept uz vientuļu vietu un tur nomušīt... Necik tālu, varbūt kādu kilometru no mūsmājām sākas mežs. Mežā to varētu arī nostrādāt, ja ne gluži pa klusam, tad vismaz bez sevišķa troliņa.

Izraudzījāties vienu varen draņķīgu svētdienas rītu. Helga taisni bija ekskursijā. Fāters pievilināja Fūriju ar doktordesu. Es ar zibenīgu

kampienu atkal saķēru šo no mugurpuses pie lāpstiņām. Ši to vien dabūja kā dažas reizītes paspirināties gaisā ar nagainām ķepām, kad jau tupēja somā aiz rāvējslēdža. Es teicu: «tupēja». Tā jau nu šī tur tupēja, gaidi! Fūrija kā nelabā ārdijās pa iekšu, it kā soma nebūtu soma, bet nokaitēta cepeškrāsns, varat man ticēt!

Tēvs man teica:

– Nu, tad ar dievpalīgu!

Un es, godavārds, pilnā mērā apzinājos, smalki izsakoties, smago atbildības nastu. Man vajadzēja atbrīvot pasauli no šī krusta, kas trakoja somā, laužoties brīvībā. Uzsviedu plecā bisi.

– Ar vairogu vai zem vairoga! – es jautri uzsaucu. Bet ap sirdi man nemaz tik jautri vis nebija. Diezgan miglaini iztēlojos, kā mežā pievārēšu šo spārdikli. Domāju, nu, nelauzīs galvu, aizies, tad redzēs! Man uz muguras kūlājās bise, kabatā šķindēja zaķu skrotis, tā ka desmit pret vienu bija manā labā.

Aizsmacinātā balsī Fūrija noņaudēja gandrīz visu ceļu. Bet rīts, kā jau sacīju, bija nejauks un vējains. Sisināja ne pārāk stiprs, taču brāzmais lietus. Cilvēki, kā pie svētdienas, suta vēl migās. Nesatiku nevienu nācēju. Tā ka nevajadzēja skaidroties, kas, kā un kāpēc. Baiga tur luste kādam klārēt, ka ej uz mežu šaut kaķi! Un uz ceļa beigām arī Fūrija sāka mazlietiņ pierimt. Domāju – samierinājusies ar likteni, smalki izsakoties. Biju izlēmis tā: ieiešu mežā drusku patālāk no malas, tikai starp skrajiem kokiem, lai šī man nenozied kādā brikšnājā, pielādēšu bisi, atvilksu somas rāvējslēdži, lai pati izlien. Nu, un tad!

Sākumā viss arī gāja kā pēc notīm. Laiks metās aizvien riebīgāks. Mežs tik skaņš, ka turi vai ausis ciet. Taisni tas, ko man vajag. Noplikšķēs šāviens, tikpat kā pātaga pret ūdeni. Sameklēju klajumiņu. Noliktu zemē somu. Atlauzu vaļā bisi, nesteigdamies sāku lādēt iekšā – un pēkšņi... Notika apmēram tā, kā te pirmais biedrs stāstīja. Pēkšņi sajutu, ka uz mani skatās.

Uz mani skatījās neviens cits kā Fūrija. No iekšpuses viņa bija atknibinājusi un atplēsusi vaļā rāvējslēdži, izbāzusi galvu no somas pašā viducī un raudzījās nekur citur kā uz mani, it kā skaidrāk par skaidru zinādama, kas man aiz ādas. Viņas acis bija milzīgas un nekustīgi gailēja kā divi prožektorī. Nez kāpēc šķita, ka viņa tūdaļ metīsies virsū. Bet nē, viņa tikai stīvi lūrēja uz mani. Un man ap dūšu sametās šķērmi. Sagrāba tāda kā nedrošība, kā briesmu sajūta. Jums varbūt nāk smējiens: sak, stiprais dzimums un tamlīdzīgi. Un ja vēl būtu kusliķis un zemā šasija, bet puisis kā briedis, turpat metrs deviņdesmit.

Piedevām ar bisi. Un pret ko?! Būtu vismaz pret lūsi! Kur nu – pret visparastāko mājas kaķeni!...

Taču, ja dzīvē mani kāds kādreiz ir nohipnotizējis, tad tas notika tad un tā bija viņa. Nevaru izskaidrot, kur slēpās viņas skatiena vara, bet tā man atņēma ticību saviem spēkiem. Jums jau zināms, cik baigi es necietu šo spīganu. Es viņu nevarēju panest kā jēlu gaļu! Vēl tagad – vajag tikai atcerēties, un es jau lecu no biksēm ārā! Bet toreiz man strauji izkūpēja apņēmība, ka jādara tas, ko darīt biju uz mežu atnācis. Tur tad laikam, kā vēlāk spriedu, slēpās neveiksmes cēlonis, jo šāvējs jau neesmu tik draņķīgs.

Un tālāk notika tā. Pamazām kāpos atpakaļiski, lai paņemtu Fūriju, smalki izsakoties, uz grauda. Bet viņa vēl vienmēr uz mani blenza un glūnēja. Kad biju atkāpies par metriem desmit divpadsmit, sāku celt bisi uz augšu. Kas zin, vai tagad savukārt Fūrija manā skatienā ieraudzīja ko draudīgu vai varbūt pazina šaujamo, tikai viņa startēja no somas kā lode. Tanī brīdī sprāga mana bise. Ātrumā nebiju laidī kārtīgi iespiedis plecā un dabūju tik stipru mērcienu, ka vai apsēdos. Tomēr ar visu dullumu pamanīju, kā aiz stumbra zibenīgi nozuda Fūrijas aste. Un tur, varat man ticēt, nepazuda tikai aste vien... Smalki izsakoties, ar trešo kosmisko ātrumu viņa izgaisa zilā tālē.

Kad Fūrija neparādījās līdz pat vakaram un vēl veselu dienu, sāku lolot cerības, ka tomēr būšu viņai trāpijis un ka viņa vientuļā vietnā izlaidusi garu. Bet gaidi ar maisu! Nākamajā rītā Helga bija jau izdrāzusies laukā, lai skrietu uz savu Jelgavas vilcienu astoņos četrās, kad piepeši atkal pabāza degunu atpakaļ un izsaucās:

– Urrā! Fūrija pārradusies!

Jā, Fūrija atkal bija klāt kā miļā, tikai staigāja klibodama.

– Uz viņu kāds nelietis ir šāvis, – vakarā teica Helga, kad bija kaķeni apskatījusi. – Redzi, kāds apaļš caurumiņš pakalķājā? Vai tu nedomā, ka tas varētu būt no skrots?

Kas zina, vai māsa nojauta, ka šis «nelietis» esmu es. Man nenāca ne prātā atzīties. Tāpat jau jutos diezgan izgāzies. Helga Fūriju visvisādi dakterēja, kamēr pušumu sadziedēja. Un, ja viņasaulē ir elle vai cits, smalki izsakoties, veļu valsts iestādījums, tad Fūrija klibo droši vien vēl šobaltdien. Neko citu viņa arī nav pelnījusi!

Varēja cerēt, ka pēc dabūtās mācības viņa cik necik pierausies un savaldīsies. Nekā nebija! Taisni pretēji! Viņa kļuva vēl špetnāka un negantāka. Un, ja Helga zinātu to, ko nezināja, tad droši vien no jauna teiktu, ka Fūrijas psihi, sak, aizlauzis mans šāviens. Pat brūce viņai vēl nebija aizdzijusi, kad viņa jau apstrādāja Mušu un tik briesmīgi, ka

bail skatīties. Gandrīz aci izplēsa, tā ka Helgai atkal bija darbs un maize. Jau agrāk abas kaķenes ecējās vienā gabalā, bet nu sākās mūžīgs un nebeidzams karš, kurā Fūrija vienmēr ņēma virsroku. Kā Muša tikai parādījās pagalmā, tā Fūrija, vēkšķēdama nelabā balsī, jau devās tuvciņā. Un, jo vairāk Muša grieza viņai ceļu un piekāpās, jo nekautnīgāk uzvedās Fūrija. Man bija cemme arī uz Mušu par tās, smalki izsakoties, nepretošanos ļaunumam, kura stāvokli darīja aizvien sliktāku. Nekad un nekur dzīvē neesmu tik skaidri redzējis, kā glēvums uzkurina cietsirdību.

Kad vienreiz Fūrija aizrāvās tiktāl, ka iebrāzās Mušai pakaļ pa atvērtām durvīm virtuvē un līdz asinīm pielocīja turpat muteres acu priekšā, tad arī muterei beidzot bija diezgan. Un viņa man sacīja, ka tas esot gluži vai kauns pa visu ģīmi – vīrišķi mājās, tas ir, fāters un es, bet sievieša cilvēkam jānoskatās zvēribās un cūcībās. Vārdu sakot, atkal dabūju mājienu darboties, smalki izsakoties, dotajā virzienā.

Nejauši par Fūriju ieteicos darbā, sak, vai kāds kvēls dabas draugs nevēlas vienu tipeni ar raksturu. Man apsoliya kāut no elles izraut labu indi. Oficiāli tā esot pret žurkām, bet neoficiāli varot dabūt gar zemi arī prāvāku kukaini. Atnesa baltu pulverīti. Lai sataisot no maltas gaļas bumbiņu, šito iemīcot vidū, un, vēlākais, pāris stundās, kā man apsoliya, Fūrija stāšoties dieva priekšā. Lai notiek! Nav iebildumu! Izdariju visu, kā tika mācīts. Sataisīju un noliku viņai to frikadeli. Cerēju, ka apris vienā kampienā. Gaidī ar maisu! Vai nu mana persona pēc notikuma mežā neminājā viņā uzticību, vai arī pulverītim bija kāda smaka, taču viņa ilgi ostīja un ostīja, kamēr gariem zobiem beidzot ķērās klāt. Apēda pusi. Sāka žagoties un atlikumu vairs neaiztika. Jūs varbūt domājat, ka viņa nobeidzās? Viņai nepiemetās pat, smalki izsakoties, skrejamais!

Man, goda vārds, jau sāka likties, ka Fūrija būs mūžīga, tāpat kā mūžīgs ir sātans. Bet viņa gāja bojā tik pēkšņi un jancīgi, ka es stāvēju mēms un nezināju, vai varu ticēt savām acīm. Tā tas bija.

Es jau te stāstīju, ka dzīvojam pilsētas nomalē, tikai nevis personiskajā, bet komunālajā mājā, vienā no trim dzīvokļiem. Diviem ir izeja uz ielu, caur parādes durvīm. Mums uz pagalmu, pa ķēķa gaņģi. Māja uzcelta piekalnītē, tāpēc kaimiņiem ir stabils pirmais stāvs, bet mums, smalki izsakoties, beletāža. Trīspadsmīt mūra pakāpieni ar biežām cementa margām, zem tiem patrepe, kur glabājās malka un mitinājās Fūrija. Augšā, uz margām, patika gulēt Mušai. Tāpēc Fūrija, tiklīdz izlīda no patrepes, tūlīt ķīķerēja ar šķību aci uz augšu: vai tikai uz margām nav Muša? Ja Muša tur sēdēja, tad Fūrijai bija, smalki

izsakoties, principa lieta šo no turienes ar asiņainu grautiņu patriekt, kaut gan viņas degunam tur nebija nekāda daļa un arī nekāds labums no tā neatlēca. Taču Fūrija palika Fūrija!

Un tā vienu dienu – bija ziema, viss balti un biezi nosnidzis – Muša sēdēja uz margām man ieblakus, bet es, stāvēdams trepju augšgalā, pīpēju. Kamēr mēs divatā tur vēsinājāmies, pamanīju, ka no patrepes izlida Fūrija un pavērās uz mums. Kad viņa ieraudzīja Mušu, viņas spalva tūlīt sabozās un acis nelabi iezvērojās. Savukārt Muša, diegadvēsele, uzreiz bailīgi pietrūkās kājās, lai atkāptos bez kaujas. Baigā zaķapastala! Bet, iekams Muša paguva nolēkt man pie kājām un iesprukt virtuvē, es viņu nogrūdu no margām. Un Muša sāka gāzties taisni virsū Fūrijai! Visvisādi viņa centās apturēt lidojumu, bet tas nebija viņas iespējās. Iepletusi ķepas, viņa pūlējās izmainīt vismaz krišanas virzienu, bet arī tas nebija viņas spēkos. Tur bija ne vairāk par trim metriem. Nosisties viņa nevarēja – un kur nu vēl sniegā! Taču apakšā bija Fūrija, un tas darīja Mušu vai traku aiz bailēm. Krizdama viņa pat kaut kā savādi ņaudēja, dieviņ tētiņ, taisni kā aizžņaugta.

Bet ko Fūrija? Sametusies uz sāniem, izplestām un šausmu pilnām acīm Fūrija savukārt blenza, kā Muša gāžas no augšas tieši viņai uz galvas. Jūs labi saprotat: viss notika, burtiski, dažās sekundēs! Bet katreiz no jauna man rādās, ka esmu to skatījis palēninātajā filmā. Lidz pēdējam sīkumam atminos, ar kādām drausmām abi kaķi raudzījās viens uz otru, tuvodamies viens otram tik strauji un nenovēršami kā divi kosmiski ķermeņi.

Muša piezemējās piecpadsmit divdesmit centimetrus no Fūrijas un, lāgā neatģidusies, lieliem lēcieniem plēsa projām, kaut gan Fūrija nemaz nesevoja. Tas nu nemaz neizskatījās pēc Fūrijas! Un es pārkāros pāri margām un vēroju, kas notiks tālāk. Nenotika nekas. Gulēdama sniegā uz sāniem tai pašā ērnotajā pozā, Fūrija tikai blenza un blenza uz augšu. Viņas acis nekas neizmainījās. Tās bija apaļas un spīdīgas, bet pilnīgi bez jebkādas izteiksmes, zināt, mirdzošas, bet nedzīvas kā elektriskās spuldzes. Es nespēju ticēt tam, ko pats redzēju. Taču, kad nokāpu lejā un pabikstīju viņu ar kāju, un arī tad viņa neiztrūkās, tikai ļengani atslīga atpakaļ sniegā, man beidzot pa istam pielēca: dieviņ tētiņ, Fūrija bija beigta! Es taču pats redzēju, ka Muša viņai pat nepiedūrās. Tomēr Fūrija bija pagalam! Viņu neņēma ne bise, ne inde. Likās, ka viņa pat ūdenī nesliktu un ugunī nedegtu. Un nu piepeši un tik miklaini viņa bija atdevusi dievam savu raganas dvēseli.

Sākumā visi, protams, domāja, ka es leju. Sevišķi jau nu Helga, varat man ticēt. Nopinkšķēja pie nelaiķes, kā saka, veselu kārtu. Bet pēc tam iekrāva somā un aizveda uz Jelgavu. Taisīšot sekciju. Atgriezās bez somas un pavisam domīga.

– Nu? – es apvaicājos.

– Tev bija taisnība, – viņa man sacīja. – Pieaicinājām arī docentu. Tā ka nav šaubu. Infarctus myocardiī.

– Kas tas par putnu? – pabrīnijos.

– Sirdstrieka, – Helga paskaidroja.

Nu, ko jūs par to teiksiet? Smalki izsakoties, ko?

FRIDOLĪNS UN VIŅA PUDELES BRĀLIS

jeb

ko pastāstīja vīrietis ar bereti

Ja te var stāstīt par kaķiem, tad arīdzan es nevaru nociesties. Nē, jums jādzird par Alfu un Fridolīnu! Atkal divi minkas? Netrāpijāt, cālīši! Kaķis bija tikai viens. Otrs bija viņa pudeles brālis. Tā ka viņi bija tikpat kā radi. Un vēl vairāk nekā radi. Piecdesmit četros savas dzīves gados esmu dzirdējis dažnedažādus brīnumus, pekstiņus un burlacības, bet nekad man ausīs nav nācis, ka viens rads būtu miris aiz ilgām pēc otra rada. Taču ar Fridolīnu un Alfu notika tieši tā. Un vainīga bija «galoša». Nemaz nesmaidiet, jo tas ir drūms gadījums, cālīši... Aiz ilgām jau nemirst tikpat kā neviens. Aiz ilgām mira tikai senajos laikos. Tagad noliek karoti vienīgi aiz smalkām latīņu kaitēm, ar sklerozēm, furunkuļiem, miokardiem un tamlīdzīgi. Bet, kas zin, ja Fridolīnu būtu sākuši šķērst un ķidot augsti mācīti profesori un doktori, varbūt arīdzan atrastu to... nu, kā viņu?... infarktu! Jo izdzisa viņš tikpat kā svece. Vēl vakarā turējās silts, bet no rīta bija jau atstiepis asti. Fridolīns neprata dzīvot bez Alfa, un Alfs taisni tolaik...

Nē, jāceļ priekšā pa kārtai.

Gan Alfu, gan Fridolīnu es zinu kā savu kabatu, jo dzīvojam vienā mājā un vienā trepju telpā. Durvis šitā – iepretim. Tagad viņš atkal ar sievišķi sasities un satiek it brangi. Nedzer nemaz. Ja šis dzer, šī šo iekaušta. Kaimiņi jau to zina, lai gan skaļi Alfs dievojas, ka nedzerot aiz pārlicības. Reiz es šim saku: «Vai tava paša vai tavas sievas pārlicība?» Apkaunējās... Nu, šā vai tā, bet rādās, ka ticis no slapjās takas uz zaļa zara. Tikai tas notika krietni vēlāk, kur nu! Fridolīna tad vairs nebija starp dzīvajiem.

Fridolīna laikos gan Alfs stipri meta. Var jau pa reizei drusku ieraut, ak tu mūžiņ, nav jau baptistu draudze, bet tik dikti ar neder nekur. Kas par daudz, tas par skādi. Pirmā sieva viņu pameta taisni dzeršanas dēļ. Un, kad viņa viņu pameta, viņš sāka dzert vēl vairāk. Zināma lieta! Alfa dēļ pat man uzkrita errastības, jo tieši es biju viņu ieliferējis mūsu noliktavā. Kaimiņu būšana. No mājām līdz šansei –

trīs minūtes! Nav jāspaidās tramos un trolejbusos. Bet tad sanāca ķibeles ar pirmo sievu, Alfs pamatīgi uzsēdās uz korķa, un priekšnieks meta man acīs, ka... Nu, lai tas paliek! Taču no grauda viņš bija nogājis. Tur nu, kā saka, vārdus no dziesmas neizmetīsi. Un pie visa vainīga nebija jau tikai dzīves liksta vien, bet arī sirdsmiļā «galoša».

Jūs nezināt, kas ir «galoša», cāliši? Nē, nē, ne jau apavs, ko mauc kājā slapoņas laikā. Šitā «galoša» – dzerama. Tehniskais spirtīņš. Deviņdesmitsešprocentīgais. Kāpēc «galoša»? Nu, ja es būtu dzēris, jūs man tik tuvu klāt nestāvētu. Es smirdētu pēc dedzinātas gumijas kā Rumbulas sesks. Pēc skata gan gatavais skaidravota ūdentiņš. No pirktā šņabja neatšķirsi. Arī paģiru nekādu lielo nav, ja vien nepiesūcas kā ods. Bet vajag otrā ritā ko nebūt uzdzert virsū, pat neko grādīgu, nē, limonādi, teiksim, vai tāpat no krāna – dulls atkal! Viltīga, pagāns, susla un arī indīga esot... Nav liela māksla pie tēviem aiziet.

Pie tik ugunsnedrošiem šķidrumiem var strādāt tikai krampīgi vīri, kam ir mugurkauls un aknas. Alfam nebija ne viena, ne otra. Citkārt atved mums mucu, skaties, olalā, jau tek kā bērzs aprīlī! Vai tur iztek puslitrs vai litrs, kas to var izsvērt kā aptiekā? Un vai tur ārā iztecējis vai iekšā ietecējis? Un izdevība, kā saka, rada zagļus. Zināma lieta! Kam prāts nav uz sīvo, tam arī «galoša» pie kreisajiem sāniem. Neņems to ģifti ne mutē. Bet Alfs jau stingri šķiebās no grauda. Pārāk daudz nedzēra, bet arī skaidrā tikpat kā nekad nebija. Es viņam vēl klupu krāgā: «Alf, un ko tava cienīgā par to saka? Tu tak vienmēr esi šmīgā.» Viņš, atminos, saviebj žēlīgu purnu: «Esi čoms, nezāgē vismaz tu!» Tas bija mājiens ar mietu uz Ingridu, uz pirmo lauleni. Tad vēl viņa viņam nebija iedevusi vilka pasi, bet abiem jau galīgi gāja dēli. Un, kamēr šī pie šā dzīvoja, Alfs vēl cik necik turējās. Izskatījās apkopts, krekls izpletēts, katra podziņa savā vietā, bārda nodzīta. Kas abiem neklapēja, velns viņu zina, neviens pa īstam tur netika gudrs. Ne lamājās, ne kāvās, tomēr nesapasēja – un cauri. Un vienu dienu vecene man saka: «Vai tu zini ar, ka Ingrīda Alfu pametusi?» – «Ej nu ej!» es brīnos, jo Alfs man ne vārdiņa netika bildis. Bet tā jau ir – liela gan note plātīties, ka esi izbraucis cauri, kaut arī tikai pie paša sievas!

Nezin vai Alfs uz to bija gatavojies un taisījis, vai arī tas nāca durtēniski, tikai viņš galīgi sāka iet pa burbuli un laisties dibenā. Agrāk vēl skatījās, lai neizgāztos ar visiem rāmjiem. Skaļi neārdījās un arī vienatnē ap sūro nelaizījās, vienalga, vai tur «Ekstra» vai «galoša». Meklēja kompāniju. Un tad jau cilvēks vēl nav gluži beigts. «Kas ir, zēni,»

lēnīgi saka, «varbūt palāpīsimies?» Miera tanks. Vīlnā nevienam nekrita.

Bet tagad viņš uzsprāga gaisā. Kā uz dinamīta uzsēdies! Sabrūvēja pāris tik briesmīgu traču, ka vienreiz pat sutkas dabūja. Priekšnieks jau draudēja, ka atlaidišot un ar ierakstu grāmatiņā.

«Nu, kur tu iesi, ja tevi palaidīs ganos?» es Alfam prasīu, kad šis bija cik necik atdzisis.

«Tad jau redzēs...» Alfs tikai atburkšķ.

Man saskrēja, godavārds, žults.

«Tu nūdien izdaries tā kā galvu saspiedis!» saku.

Jūs domājat, Alfs vismaz apskaitās? Nī!

«Man patiesi laikam trūkst kāda skrūve,» viņš piekrita.

Nekāda skrūve šim netrūka, jāsmejas! Smadzeņu pods, nebaidies, vārijās labāk nekā dažam citam, ja vien viņš nebija slinks kustināt smadzenes. Bet viņam galīgi trūka gribas. Pat kristītais vārds – Alfejs – viņam bija tāds kā bez uguns. Neskanīgs kā mirēja pēdējā nopūta. Un, ja Alfu no ārpuses kaut kas nesaturēja, tad pats viņš kopā neturējās un izplūda pa grīdu kā mikla.

Viens meitēns no vietējās komitejas – atbildīgā par pašdarbību – bija pielauzis Alfu spēlēt mandolīnu orķestrī. Viņš tur pagāja dažas reizes. Sacīja pat, ka patīkot. Bet pēc tam divus vakarus esot ieradies piliņš. Diriģents viņu no orķestra arī patrieca kā brāli. Lai ejot cūkas ganīt, nevis pats nākot kā cūka!

Ar laiku Alfs pierima un vairs netrakoja. Bet drīz vien es veros, ehē, laikam dropē pa kluso. Staigā ar miglainu skatienu un drūms kā grāpja dibens. «Klau, Alf,» es viņam teicu, «tā tu būsi iekšā ar visu dziesmu grāmatu! Līdz Olainei aizdzīvosies!» Šis atmeta tikai ar roku. Vārdo vai nevārdo, viņam visviens. Ja viņš ar kādu runāja, tad vairāk ar Fridolīnu. Un vai tas uz labu, cāliši? Tas nav uz labu, es jums saku un uz to pastāvu. Ja vēl varētu saprast, kas Alfam kaiš un kā palīdzēt. Ar Ingridu – nebija labi. Bez Ingridas – vēl nelabāk. Vienreiz es viņam tā skaidri un gaiši novaicāju: «Saki, Alf, ko tu īsti gribi?» Viņš tikai atrūca: «Ja es to pats zinātu!» – «Kas tad zinās tavā vietā?» Šis nospļāvās vien: «Eh!» Runājām kā kurlais ar mēmo...

Toties ar Fridolīnu viņi bija divi zābaki – pāris! Viņi bija viens otra vērti kā divi pieckapiķi! Jo arīdzan Fridolīnam nebija rakstura. Un arīdzan Fridolīns pilnīgi nodzērās. Jūs neesat pārklājusies, nē, cāliši, Fridolīns bija hroniķis. Un nav tur ko smaidīt! Zināma lieta, neviens jau par pļunduru nepiedzimst. Un arī Fridolīnu ar «galošu» sadraudzēja Alfs. Fridolīns... Kāpēc taisni «Fridolīns»? Nu, kaut kā

iesaukt tak viņu vajadzēja. Vai jums šķiet, ka viņam ķepā bija pase, kad viņš ieradās pie mums noliktavā? Toreiz viņš izskatījās panīcis pusaudzītis, tīšām pamests vai nejauši atjucis, ej nu sažini! Nu, un pasāka tīties un grozīties apkārt. Mēs šo to atmetām. Cits desu, cits sieru. No mājām nesām pa gaļas krikumam. Palēnām vērtās apaļāks. Sāka garumā stiepties. Droši vien pēcgālā kļūtu par lielu un smuku runci, ja nebūtu sācis ieplaut. Nemaz nav ko smaidīt!

Fridolīns pie mums uzradās drīz pēc tam, kad no Alfa aizgāja Ingrīda. Bērnu viņam nebija. Un tagad viņam nebija arīdzan sievas. Bet cilvēka sirds jau nav juhtādas kamaša. Cilvēkam, zināma lieta, allaž vajag, ko milēt. Nu, un Alfs pieķērās Fridolīnam. Un Fridolīns pielipa Alfam. Un viņi kļuva tik tiešām kā brāļi. Kad priekšnieks reiz iepukstējās, sak, kas mums te galu galā par zvērnīcu, Alfs paņēma Fridolīnu pie sevis uz mājām. Es jutu, ka tas nav uz labu, jo Fridolīns tad jau meta krietni vien un... Nav tur ko smieties!... Un es baidījos, ka viņi pa abiem nenodzeras lupatu lēveros. Man bija žēl gan Fridolīna, gan Alfa. Bet ko tur varēja līdzēt mans žēlums?

Jūs jautājat: kā tad kaķis pēkšņi var iesākt šņabot? Taču pēkšņi tas nemaz nenotika, bet notika lēnām un pamazām. Nez kuram no mums, tagad vairs nepateikšu, vienreiz iesāvēs prātā, ko Fridolīns iesāksot, ja mēs gaļas gabaliņu apmērcēšot «galošā» un tad šim iedošot. Klau, nostrādāsim to joku! Sacīts – darīts. Apmērcējām arīdzan. Šis uzreiz ierauga gaļu, pieskrien klāt, piebāž purnu – un atsprāgst nost kā no dzīvas uguns. Tup un mirkšķina acis. Brīnās, sak, kas bija, kas ne. Taču gaļa traki kārdina. Lai notiek – ies vēlreiz klāt! Atkal paosta un ņemas valstīt kumosu pa grīdu. Ar vienu ķepu, ar otru, ar vienu ķepu, ar otru. Tā un šitā. It kā gaļa būtu karsta. Izrāde par velti! Pavalstīja, pavalstīja – apēda. Skatāties, kas notiks, kas ne. Nenotika nekas. Tāds kā jautrāks palika, vai. Glaudās gar kājām – un tik murrāt, un tik murrāt! «Nu, kas ir, Fridolīn, varbūt gribi vēl?» Un Fridolīns, atkal maķenīt padzenājis, noēda otru gabaliņu. Tad sāka vērtīties augšpēdu un jocīgi rukšķēt. Mēs rēcām, vēderus saķēruši. Bet pēc tam es saku: «Diezgan. Pietiek lopiņu kacināt!» Domāju, ar to pašu būs pielikts punkts. Taču tas bija tikai iesākums.

Otrā rītā velkas Fridolīns pretī pavisam izspūris un šķībs. Lūr žulganām acīm. Balss čērkst kā rūšaina eņģe. Zināma lieta, paģiras! Lopiņš sacūkots caur un cauri. Tā gan vairs nedarīsim, nolēmām, nekēzīsim Fridolīnu! Bet nepaiet ne stunda, skatos: Fridolīns atkal vērtās un urkšķ! Kurš deva? Neviens neatzīstas. Taču es nolūkoju, ka runcis

dikti grozās un trinas taisni ap Alfu! Cilvēks jau nevar ciest, ka otrs labāks par viņu, nagi vien niez samaitāt!...

«Alf,» desmitiem reižu es viņam klupu virsū, «nu, kāpēc tu maitā kustoni?»

«Domā, Fridolinam negribas?» viņš man atbildēja.

Runājām, jods parāvis, kā klibais ar aklo. Saki vai nesaki, kā zosis ūdens. Tāpēc jau es arī baidijos, ka nebeigsies labi, kad Alfs aiznesa Fridolinu uz mājām. Smejies vai raudi, uz to laiku Fridolīns jau bija kļuvis alkoholiķis. Un kas nu tur labs varēja sanākt? Tāds viens, tāds otrs. Labi tas arīdzan nebeidzās, vismaz Fridolinam. Un, ja neiejaukušies cilvēki, labi nebūtu izgājis tāpat Alfam...

Vienā mājā un vienās trepēs dzīvodams, es dabūju skaidrāk par skaidru novērot, kā viņiem sviedās raibajā pasaulē. Sapasēja jau abiem dikti. Saprātās kā cimds ar roku. Fridolīns pavada. Fridolīns sagaida. Ķiveri ietaisīja kopā un katru mīļu dienu. Vai Alfam galvā bija vēl kāda doma bez sīvā un Fridolīna, to nezinu, cāliši. Bet, ka Fridolinam interesēja tikai Alfs un «galoša», tas gan. Pat kaķenes viņam bija pie dē. Atceros, apakšā, sētā runči villojas un ālējas, plēšas dēļ skaistā dzimuma un dzied serenādes. Tādas kaislības, es jums teikšu, ka jumtus ceļ nost. Fridolīns – tas tik guļ uz palodzes, ķepiņas apakšā pavilcis. Mirkšķina neskaidras acis. Un nekustina ne ausu. Domāt, izrūnīts. Tiktāl viņš bija aizdabūts ar to velna «galošu»! Bet Alfs...

«Ko tu vari viens cauriem vakariem kvernēt?» es viņam sacīju. «Atkāp, saspēlēsīm dambreti!»

«Kā tad nu viens?» viņš svēti brīnījās. «Man tak ir Fridolīns.»

«Fridolīns jau nav cilvēks,» es pasmējos.

«Liela tur starpība!» viņš teica.

«Domāju gan! Ko tad tu vari ar viņu sadarīt?» vaicāju.

«Es viņam spēlēju priekšā mandolinu. Bet citreiz atkal šo to pastāstu,» Alfs rāmi sacīja.

«Ko tad tu šim tādu stāsti?» jautāju, bet man, cāliši, saslējās mati.

«Par savu suņa dzīvi,» viņš vaļširdīgi atbildēja.

Ar Alfu vairs nebija kārtībā! Viņš bija tintē un bētē un gāja uz leju kā akmens. Uz karstām pēdām vajadzēja kaut ko izstukot. Darbā, tur jau bija sākuši klapēt ar ausīm, jo, kļuvis par kluso dzērāju, nekādas ziepes viņš vairs nevārija. Sak, disciplīnas pārkāpumu neesot... sak, tračus netaisot... sak, ko no viņa varot gribēt? Ne par kādu pirmrindnieku jau tikpat uzmasēt nevarēšot. Kad tik viss pa godam! Kā šo kādu drusku piespiedišot pie sienas, tā šis pacelšot līpu un aiziešot. Un kur

citū gruščiku uz karstām pēdām ķeršot? Gruščiki pa pasauli apkārt nemētājoties...

«Nu, lai tik paprovē iet prom!» sparīgi teicu, bet, zināma lieta, grozīt es nevarēju nenieka. Ja šis gruntīgi būtu gribējis iet, tad, zvani pie viena gala vai otra, paceltu ūti un – palieciēt sveiki. Atstātu mūs ar baltām mēlēm. Neviens nav piesiets. Un nav nekāda dzimtbūšana. Kas vēlas, tas staigā, bet šis jau bija tāds mīņa un tuntulis, ka nedzīts neprastos aizkratīties. Un tā bija laime nelaimē. Ja viņš būtu iesniedzis atlūgumu, tad droši vien pēcgālā nolillātos pavisam un izputētu galīgi. Bet tā mēs salikām prātus un spēkus un pielauzām šo braukt uz Straupi dakterēties.

Negribēja jau i ne traks. Turējās pretim ar visām četrām: nē un nē, neparko un nekādi! Lauzos riņķī un apkārt kā gar jauniem vārtiem. Kamēr galu galā izspiedu: Fridolīna dēļ šis nevarot! Kas ar Fridolīnu notikšot? Ja šis aizbraukšot, tad Fridolīnu iedzišot kapā. Fridolīns tak esot šim pieķēries tikpat kā dadzis.

Tiri vai noskaitos par tādu grabēšanu. Teicu:

«Ej tu, zini, kur?... Riebjas klausīties. Pļepina kā miežu biezputra, tfū!»

Piesējies jau nu Fridolīns Alfam bija gan, tur vārdus no dziesmas neizmetīsi, taču runāšana par kapu šķita grābstišanās pa ķešu. Toreiz nekad nebūtu ticējis, ka tieši tā arī notiks. Bez Alfa Fridolīns nespēja dzīvot!

Beigu beigās ar Alfu tomēr kā nekā salīgām. Apzvērēju, ka ņemšu Fridolīnu pie sevis un kopšu un uzmanīšu kā miesīgu dēlu. Alfs vaidēja un stenēja, kunkstēja un pukstēja, tomēr pretī vairs nerunāja. Sak, atstāšot man savas atslēgas. Lai es reizi pa reizītei viņa dzīvoklim uzmetot acis. Viss rādījās labi. Kad vakarā iegāju pie šā, šis pekelēja koferi. Vai bija uz atvadām ieķēris, nemāku strikti pateikt. Pat šņapsts viņa vaigā neuzšķīla dzirksteli. Ap koferi viņš čamdijās kā bez nagiem. Brīdi pa brīdim pameta skumīgu aci uz Fridolīnu un smagi nopūtās. Toties Fridolīns bija pilns kā zeķe. Nenojauzdams, ka drīz jāšķiras, Fridolīns vāļājās pa grīdu uz muguras un svētlaimē rukšķināja.

Nākamajā rītā Alfs aizbrauca. To, ka šoreiz sirds draugs devies daudz tālāk nekā parasti, Fridolīns neapjēdza. Kad vakarā nācu no darba, ieraudzīju šo guļam trepju telpā, vaļējā logā. Fridolīns vērās uz ielu un gaidīja Alfu. Satumsa. Bet šis vēl joprojām gaidīja.

Vecene stāstīja: sak, devusi ēdamo. Neņemot.

«Gan viss būs labi,» sacīju «pāries paģiras un cirtis iekšā, ūsas kustinādams.»

Bija jau pret pusnakti. Taisījies uz migu, kad uzreiz iekrita prātā: Fridolīns! Izgāju koridorā. Šis vēl aizvienam gulšņā uz palodzes un lūkojas tumsā. Nospriedu, jāievāc vismaz siltumā. Tikmēr ņemos apkārt un labināju, kamēr šis nolēc no palodzes un sāk tecēt pa kāpnēm uz augšu. Bet iekšā pie manis gan neparko! Uzreiz pie Alfa durvīm – un nu tik trīties gar stenderi un nu tik ņaukstēt! Nospriedu: vilks ar tevi, ielaidīšu, sūti arī! Alfa atslēgas, kā teicu, man bija atstātas. Ieejam. Šis ieņaudas pa vienām durvīm – ķēķī. Ieņaudas pa otrām – istabā. Izošņāja kaktu kaktiņus, kā sazin ko meklēdams. Pamanīja uz gultas nosviestu Alfa svīteri, uzreiz uzlēca, saritinājās pa virsu, iemurrājās un apgūlās. Nu, domāju, kārtībnieks, lai guļ līdz rītam. No rīta viņš bija jau auksts...

Toties ar pašu Alfu viss izgāja, cāliši, uz to labāko. Izdakterējās. Tagad viņš nedzer. Un es biju suns, kas vilku viņu uz zoba, sak, tava paša vai laulenes pārliecība? Tā darīt man nevajadzēja. Cilvēks viņš kļuvis pavisam sakarīgs. Apsievojās vēlreiz. Izskatās aprūpēts, kreklis spodrs, buktes kā naži, bārda noskūta. Prieks redzēt! Noliktavā pie mums gan vairs nešansē. Tomēr aizgāja.

Es viņam prasīju:

«Kāpēc tad aiztinies?»

Šis pasmējās:

«Tālāk no «galošas».»

Laikam tomēr nav drošs par sevi. Kad šis iedzer, sieva šo klapē. Redzējis neesmu. Vecenes stāsta. Izslēgts jau nav. Jo viņš ir no tādiem cilvēkiem, kas paši nejaudā sevi savākt. Ja no ārpusēs nesatur, tad izgāžas un izplūst pa zemi kā mannas putra...

Reizi pa reizītei tiekamies – kaimiņu būšana. Te trepēs uzskrienam viens otram virsū, te atkal uz ielas. Nu tepat viņnedēļ. Taisni pirms sieviešu dienas. Bija jau pavēls. Nāku nelielā štīmē, kā jau pie svētku reizes. Šis gan – skaidrs kā glāze, iet, cāliši, kā pa dēli. Marta nakts. Iela tukša. Tikai kaķi jārejas pa skvēriņu un brēc kā aizkauti.

Abi šo to plāpājam. Piepeši Alfs sāk ausīties un tad sērīgi saka:

«Diez kur tagad mans Fridolīns?»

Apžēlojies, it kā es pats nebūtu viņam stāstījis, ka Fridolīnu apraku zem priedes!

«Tas tomēr bija skaists laiks. Neviens mūžā ne pirms, ne pēc tam mani nav milējis tā, kā milēja Fridolīns...»

Nu, milēja jau šis viņu trakoti, pat ņomira aiz ilgām, kas ir, tas ir, vārdus no dziesmas neizmetīsi. Bet sacīt – «skaists laiks»? Tas nu, vai

zin, maķenīt par stipru! Pats taču gaudās par «suņa dzīvi»! Un suniska bija arīdzan! Pat no mandolīnu orķestra patrieca kā kaimiņu āzi! Kas tagad vainas: puika uz goda, nevis kāds plēgurs, sakņopējies ar visām pogām, prēmijas saņem!

Bet Alfs apstājās un klausījās, kā ņudzinās kaķi, es jums teikšu, klausījās gluži kā debesu mūziku. Un turklāt vēl būdams skaidrs kā stikliņš! Brītiņu pastāvējis, grūti nopūtās. Un tas, cāliši, tikai pierāda, cik nāvīgi tumša lieta ir otra cilvēka dvēseles cukas...

MĀCĪTĀJA BLŪMENTĀLA KRUSTS

jeb

ko pastāstīja vīrietis ar ausaini

Arī man mūžā gadījās šausmīgi pārbīties – tāpat kā Fūrijai. Un arī mani – kā Fridolīnu – gan vārda tiešā, gan pārnestā nozīmē līdz kapam noveda ne vien lielība, bet arī tas pats trīskārt nolāpītais sivulis, vai nu bez tā! Tikai es nepārkritu pār ilksi, citādi te nestāvētu, velns, šite pirts rindā un būtu zem priedes aprakts tāpat kā Fridolīns.

Es, raugi, esmu no laukiem. Un tas, par ko gribu pastāstīt, arī gadījās laukos un labi vien pasen turklāt. Pirms gadiem divdesmit pieciem vai sešiem vai apmēram tā. Biju vēl puišķins, divreiz plānāks kā tagad, lai gan savu mūžu pie tievajiem neesmu skaitījis. Kur nu! Drizāk jau otrādi. Tāda ir mūsējā zorte. Tēvs man bij stipri vien pabiezs un vecaistēvs, atceros, arī. Jau skolā tiku par «Cvībaku» iesaukts un tak jau tā paša druknuma dēļ. Jauneklis nākdams, gan pastiepos drusciņ uz augšu, bet par Goliātu, kā redzat, vis neizaugu. Ne uz to pusi! Tā ka dažs godājis ne tikai vārdā un uzvārdā, bet tāpat par «strupiķi», «apalīti» un «resni».

Bet laukos jau ļaudis nava tik smalki kā pilsētnieki. Kilograms šurp, centimetrs turp, kārties jau tālabad neiet. Mans tēvs un vecaistēvs arī neiztaisīja, raugi, ne pieci – lai zirgojas, saka, kam zobi knieš! Un arī es, kamēr skolā vēl gāju, galvā pat neņēmu. Iesaukas bij visvisādīgas, kāda nu kuram: «Prusaks» un «Zārks», «Duršlāgs» un «Cērme». Tad jau «Cvībaks» nebij pats sliktākais. Taču, kad nācu tais gados, kad meitām piesit pie sāna, man palēnitiņām mūžīgais «Cvībaks» sāka kost kaulā gan un krietni vien. Tad jau tas dullais laiks, kad gribas staigāt ar paceltu asti un izslietu seksti. Biju pats strupākais barā. Plecīgs un īss, balsnējs no vaiga un dzelteniem matiem, nu, «Cvībaks» kas «Cvībaks», bet meitām jau patik tie slaikie kā zuši, tie staltaviēši.

Varbūt jūs domājat, briedu no cepešiem vai no tortēm? Kas lauku Krancim, kā smeijies, dos plātsmaizi ēst? Laiki bij toreiz vēl tukšīgi. Ja guza pilna – ir prāts ar mieru! Pat nekārojām pēc pasaules pīrāgiem! Tā pati cūkgaļa, tupiņi. Uzsit uz pannas divus trīs pautus. Ieloki ribās.

Sastrēbies rūguli. Un viducis stingrs! Un arī rāvos ne sliktāk kā zirgs. Taču labumā gāja un viss, jo tāda tā suga, un sugai, brāl, nekā nepadarīsi!

Un vai tad ar cūkām ir savādāk? Dažai tu kombikormu grūd iekšā pa vienu galu un otru, pa priekšu un pakaļu – tikpat vāja kā sklanda! Bet cita notaucējas no zila gaisa. Skaties un brīnies! Un ar cilvēku, brālīt, mats matā tāpat...

Nu jā, es jau te teicu, tas «Cvibaks» un «Cvibaks» man sāka ir gauži ķerties pie dūšas. Jo īpaši tad, ja tuvumā grozījās sieviešu dzimums. Bet cilvēkiem, alga viena, Rīga vai Pampāļi, piemīt viena nešķista indeve, raugi, tikpat kā cāļiem: kur uzķer vārīgu vietu – tur knābj! Tā notika arī ar mani. Jo trakāk ņēmu ļaunā, jo vairāk apcēla. Kam tik nav slinkums, tas ņem uz striķa. Sevišķi jau, ja mēriņu ieķer. Visiem mēlgaļiem kļuva par dienišķo uz kodu. Nu, taisni vai sērga! Mūžīgās ņirgas – un vēl meitiešiem dzirdot – reizumis dzina gluži vai izsamisā. Un tad vienā nereizē nostrādāju ko tādu, ka gandrīz aizgāju viņā saulē. Zināms, gluži bez vainas tur nebij – lai velns viņu parāvis! – rudzītis, kas lika man darīt to, ko nedzēris nebūtu darījis. Vēl tagad, kad atceros, šermuļi skrien vien pa kauliem, kaut arī jau pagājis gadsimta ceturksnis un pat mazdruscītiņ vairāk... Redzat, es noslēdzu derības, ka no kapsētas atstiepšu krustu. Jūs sakāt – «traks!» Un es tāpat saku, ka traks! Bet toreiz ņēmu un saderēju. No visas tiesas, bez viltus un šmuguļiem. Vēl skaidrības labad novaicāju, sak, kuru krustu šiem vajagot. Un apspriedušies šie izprātoja, ka mācītāja Blūmentāla krustu. Akmens blūķi jau nepanesišot. Sak, būšot ar traktoru pakal jābrauc. Turpretim Blūmentāla krusts man, raugi, būšot pa plecam, jo galvenais jau nav krusts, bet...

Kādi «šie»? Nu, MTS bikšaiņi. Tieši tad par piekabinātāju strādāju. Sanāca vienvakar mazitiņš plostiņš pie Miķeļa Jakstiņa. Dzimšanas diena, ne dzimšanas diena, nu, uz to pusi, nav arī svarīgi! No Jakstiņu mājas līdz kapiem tāds jonītis vien, teikt, no Lāčplēša ielas līdz Kirova ielai. No sākuma viss gāja labi – gods godam. Apsveikšana un tosti lai. Bet, kolīdz apskurba, velni, tā atlaida grožus. Lūkoja dziedāt un vēl uz balsīm. Taču, kad visām dziesmām pietrūka vārdu un meldiņš aizvienam palika pāri, tā atkal meta blēšanai mieru. Nu ņēmās gudrot un punktīrēt, ko iesākt, ko darīt, kā nosist laiku un podu izgāzt. Televizoru jau tolaik vēl nebij, pašiem nācās palauzīt paurus, kā kulturāli atpūsties. Laukā nemīlīgs oktobra vakars. Uz kurieni skriesi, ko grābsi un ķersi? Jāturas tikai vairāk pa iekšu. Pauri silst, metas jau dulli. Un sākam sist trumpas, uz «cūkām» spēlēt. Bet man, raugi, kā par baltu

spīti, galīgi neiet un neiet no rokas. Un viens, mani drošinot, teic, sak, tikai mieru, brāl, rāmi, ja nešķiras kārtīs, sokas pie meitām. Bet cits no-zviedzas, he, vai es, čāba, no meitām ko saprotot, ja pat bārda man lāgā neaugot un ģīmis spīdot tik sārtpalts un gludens kā jauna sku-ķēna dibengals. Aizmuldējās, velns, galīgi greizi, jo mēlei, raugi, jau kaulu nav.

Līdz tam es vēl šā tā cietos un valdījos. Bet nu man bij gana! Nu slejas, kā saka, tika zem astes! Atceros, nosarku – karsti un dikti, ka aizsvilās vaigu un matu gali. Tad sāku bļautīties. Piekliedzu šiem, ķīt vai āzīt, stāvgrūdām pilnas ausis un galvas. Kā traks lauzos izkauties! Nagi man niezēja! Bezmaz, bezmaz jau izmetām villu. Redz, ko ar cil-vēku izdara brandavs. Miķelis Jakstiņš tik tikko mūs grožoja: kuš nu kuš, tss, rāmi, bez šķandāla! Un visupēc jandāliņš beidzās bez plūkša-nās, ar tām pašām, kā teicu jau, derībām, ka es atnesīšu to krustu.

Blūmentāls reiz bijis vietējās draudzes gans. Miris un aprakts tais pārmaiņās un tais jukās, kad mūspusē notika beidzamais tesiņš un friči pa fiksam taisījās prom. Nodzīvojis it garu mūžu. Gadus astoņ-desmit piecus vai sešus – un pēdējos divus sagulējis uz gultas, stāsta, ka triekas ķerts. Taču sendienās bijis straujīgs un ugunīgs vīrs, dziedātājs liels un izmanīgs meitinieks. Pats neredzēju, par ko, sak, no-pirku, par to pārdodu... Bet manā laikā, tas ir, jau pēc kara, stingri runāja, ka Blūmentāls, raugi, dažunakt spokojoties, jo tanī murduli neesot apglabāts tā, kā tas pieklājas. Nebijis, stāsta, kam apstāvēt. Pat krusts viņam uzlikts bija tāds kā uz zaķa. No egles koka. Nevis slīpēta akmens kā pārējiem melnsvārciem. Un šito krustu es nosolījos no kapsētas atnest.

Sēdot iekšā pie galda Miķeļa istabā, viss jau man rādījās tā, it kā, raugi, lietaskoks būtu jānes no piedarba. Liela tur muiža, dižīgi do-māju, aiziešu, paņemšu, atnesīšu! Bet, izgājis ārā, jau sētsvidū klupu pret nez kādu sili, jo vakars tik tumšs bij, ka dur sev kaut aci. Dabūju – gribi vai ne – griezties vēl atpakaļ, prasīt pēc gaismekļa. Šie, velni, ņirgājās vien. Ko, saka, caurs vēders esot jau piemeties? Es: tā un tā, nu, apskaidroju, kas un kāpēc. Paspārnē sadzina vējlukturi. Aizde-dzām. Un es vēl reizīti bīdījos laukā. Miķelis vēlāk stāstīja: lukturis ilgi mirgojis tumsā tiklab kā jāņtārpiņš! Pats jutos tā pa vidam. Galva vēl silta no dzimtenītes. Plintī mest krūmos netaisījos. Turējos, tā teikt, uz ūsiņu.

Pulkstenis nāca uz vienpadsmitiem. Tik dziļā rudenī tā jau ir nakts. Zēģelēja it pastingrs vējelis. Jau, raugi, gandrīz uz vētras pusi. Dzina un vēla pa lauku lapas no kapsētas kokiem. Kā jau tāds vietējais,

kapus es pazinu un gluži brangi. Domāt, kaut aizsietām acīm turp aiz-
kļūtu, katru mīļu vietīņu atrastu. Bet tumsa visu tā pārvērta, ka nesa-
zīmēju gandrīz neko. Kur vien griez acis: stumbri, akmeņi un krusti,
krusti, akmeņi un stumbri. Domāt, visi vienādi, domāt, sveša mala.
Nu, varbūt jau kādu drusku tur vainīgs bij tas pats žvingulītis. Vai nu
bez tā?...

Pie kapličas nogriezos no pamatceļa un apjuku galīgi. Zināju, mā-
cītājs apbedīts netālu no torņa pie zemzaru kļavas. Bet tagad – un pat
ar lukturi – nespēju attapt, kur kļava, kur nekļava. Vējš trakodams
kokus bij noplēsis kailus. Pagaismoju šeitān: nē, rādās, nav Blūmen-
tāls! Paspīdinu citur: arī nekā! Tā es starp kokiem un kopiņām kļīdu
un maldījos, šurpu un turpu, līdz kamēr visupēc ieraugu gan: «Māci-
tājs Zigismunds Blūmentāls». Redz, rokā ir, vecais rakaris, priecīgi
domāju. Taču, kā smeļies, drīzāk es biju šim rokā, nevis šis man.

Nu, nolieku lukturi. Izvelku krustu. Nenāca, velns tāds, nepagalam
tik viegli, bet izstīvēju, uzveļu plecā un palēnītiņām kustu uz vārtiem.
Laukā no kapiem, uz Miķeļa māju! Drūmi šalc koki. Vējš lapas dzenā.
Zināt, visīstākā veļu nakts. Biju jau ticis pret tūruma vidu, kad pa-
dzirdās skaņa. Kā kad tur, tornī, paklusītēm dimdētu kapsētas zvans.
Apstājos. Stāvu. Nē, nava nekā, domāju – mālējas. Kā atkal eju, tā
atkal zvana. Un šitentā, raugi, pa vairāki lāgi. Kad stāvu – klusums!
Un vienīgi šņākuļo koki. Kā eju – tā zvana! Tpū, gatavie māži! Pat
nelāgi sametās, Galva, es teikšu, skaidra ar reizi. Un mugurai pārskrēja
drebulītis. Bet krusts, neģēlis, smadzīgs un tā tik velk plecu uz leju.
Krekls viens divi slapjš, domāt, ka siena laikā. Kamēr nokļuvu pa-
galmā, acis tā vien uz atpakaļu un atpakaļu. Pār plecu skatījos vienā
laidā tiklab kā zirgs.

Kā nācis ar visu nesamo, tā gāztin iegāzos iekšā pār sliksni. Krusts,
brāl, uz muguras, tiklab kā Kristum! Tur, zināms, mani jau sagaida,
sauc, met ar rokām un smeļas. Par malaci slavē un velna pulveri, sak,
neesot vis nekāds bāba un ļurkabikse. Klapē un sit pa kumbru un
plecu. Neviens pat vairs par «Cvībaku» nesaukā, bet kristītā vārdā
godā un pat pa kūkumu dauza, var sacīt, ar bijāšanu un cieņu. Nudien
taisni priecāties vajadzētu. Bet man, raugi, ticat vai ne, tikai vienīga
doma maisās pa galvu, nu, tiklab kā sīvā rudens muša: sak, kas tur var
skanēt, sak, kas tur var zvanīt? Jo, raugi, krusts taču atkal bij jāstībī
atpakaļ. Un kā tad nu citādi! Nenosviedīsi tak sazin kur skaidienā!
Mācītājs, brālīt, vai nemācītājs, nelaiķis paliek nelaiķis. Nava jau suns
aprakts. Jānotaisa gods godam, kā pienākas. Bet negribas iet, vai
dieniņ, kā negribas! Negribas, teikšu jums, taisni vai negals! Domāt,

puspasaules atdotu, lai tikai nevajadzētu turp iet. Tāda, vai zin, it spoģa jušana. Tā vien man tēlojas, ka Blūmentāls glūnā un gaida jau priekšā. Tiktāl, tpū, prātodams aizprātuļojos!

«Ķerts» – jūs man sakāt? Es ar tāpat saku. Taču toreiz mazpamazām uzkurbulējos kā motociklets. Pats sev vēl teicu: «Tak aizgāju, izstaigāju un pārnesu – un nerāva neviens jods! Pārnācu sausām ūzām!» Ne velna! Nelidzēja nekas! Biju atšālējies – un beigta balle! Pat trīcēja rokas.

Ielēja šie vienu krampīti, ņem, saka, iedzer un uzpravī dūšu. Izrāvu. Cerēju: pāries un mitēsies! Bet, zināt, tikai vēl šļauganāks paliku. Uzvēlu krustu sev plecā kā jēlnadzis. Otrajā rokā paņēmu lukturi. Nava ko gudrot un cimperlēties: kas darāms, jādara!

Vejš pa to starpu vēl vairāk bij cēlies. Jau sētsvidū izdzirdu kapsētas kokus. Bet, kolīdz pret kūtsgalu tiku, tā saklausu: zvana, velns, atkal, zvana un zvana! Zvanīja kaut kur tur priekšā un augšā, kapsētas tornī. Tiklab, domāt, uz izvadīšanu. Man, zināt, pārskrēja ledainas tīrpas. Kas gan tur šķindina tik vēlā stundā? Vareja būt tā kā tuvu pie pusnakts, varbūt arī druscīt jau pāri. Jo nāku tuvāk, jo noteiktāk dzirdu: blim–blam un blim–blam... Reizumis pieklost, domāt, rimsies un stāsies, bet nē, atkal atsākas: blim–blam un blim–blam. Sirds sāka sisties nudien tā kā traka, lauzās, velns, taisni vai ārā no krūtīm. Likās, ka mācītājs tornī jau apzvana manu aiziešanu...

«Dulls» – jūs man sakāt? Es ar saku – «dulls!» Bet lūkojiet iespraukties manā ādā. Man gribējās nosviet to nelaiimes krustu un kājām dot ziņu. Šausmu brēciens bij iesprūdis riklē. Tomēr ar visām lielajām bailēm zināju labi, ka nedrīkstu laisties. Ja paņemšu vagu, tad kritīšu tā, ka vairs nepiecelšos. Līdz kapam es būšu mūžīgais «Cvībaks». Un negods un blamāža nāks pāri bērnu un mazbērnu galvām, kā saka, līdz septītam augumam. Tā kaunināju es sevi un drošināju kā prazdams, stāvot un stomoties kapsētas vārtos. Bet zvans augšā, tornī, mani jau apzvanīja. Drebēju, zināt, pie visām miesām, kājas bij tīri kā diegos pakārtas, krusts spieda smagāk par divpūru maisu un stāveniski dzina vai zemē.

Tomēr es saņēmu dūšu un gāju.

Šoreiz daudz maldīties nevajadzēja. Kapu es atradu pirmajā rāvienā. Noliku lukturi. Sāku mazpamazām krustu bāzt zemē, kad piepeši apgāzās vējlukturis. Vai nu pats nejauši piegrūdods klāt, vai biju nolīcis pašķībā vietā. Nu, šā vai tā, bet gaismeklis apdzisa, un es paliku elles tumsībā. Bij dzirdams tikai, kā šalkoja koki un kapsētas tornī blinkšķēja zvans. Brīsnīņu stāvēju, lai aprod acis. Bet nakts bij tik

tiešām kā akla – ne mēnesnīcas un pat ne zvaigznes, itin nekā. Cik ilgi stāvēšu? Iesāku taustīt.

Sačamdu iedobi kapā galā, jau krustu bāžu un stīvēju iekšā – un te viens no augšas saķer aiz krāgas! Lūkodams vēl kaut kā izsprukt no nagiem, sametos kādu drusku uz priekšu. Un uzreiz sajūtu – nogrābj aiz ūzām! Jā, sakampj aiz staras un velk tik uz leju, taisni un akurāt kapā iekšā.

Sirds smagi palēcās, triecās pret ribām un – negaidot stājās. Kritu, cik atceros, dziļi jo dziļi, nu, gluži kā pašai pazemei cauri. Gāzos un lidoju, teikšu jums, tiklab kā tādā bezdibens akā. Ausīs man dimdēja. Zvans vai nezvans, to nepasacišu. Un vairāk neatminos nenieka.

Uzgāja mani tikai pret rītu. Šie, velni, tomēr bij nosprieduši, ka esmu apāvis zaķa vīzes. Vien Miķelis Jakstiņš kā prātīgāks vīrs neesot varējis samierināties. Kad nepārrados pēc pāra stundām, jau sācis čudīt un skubināt citus, ka jāejmot meklēt: varbūt kas lēcies, kādu loekli lauzis vai kā? Visupēc pārtraukuši sist trumpas un devušies lūkot.

Vējš augu nakti neesot stājies. Kapsētas koki šņākuši vien. Brāzmās tornī šķindējis zvans. Piecatā slājuši, tak, arī šitā, bariņā ejot, velniem, sameties neomulīgi. Atnākuši pret kapsētas vārtiem, saukuši vārdā un ūjinājuši, bet tornī skanējis tikai zvans, nu, kā pie apstāvēšanas. Tad arī šiem viss dullums un skurbulis izgājis gaisā stāveniski...

Pie kapa zem kļavas atrada mani. Kā stāsta, uz mutēs gulējis. Apkākļē rēgojies nolūzis zars. Ar krustu bij iedobē iespiesta bikšu stara. Domājuši, ka beigts un pagalam un, kā smeļies, jau dusu svētītā zemē. Tak pamazitiņām ieskatījušies, ka elpoju gan vēl, un pārnesuši pa visiem uz mājām, uz tiem pašiem, raugi, Jakstiņiem. Un tā es, kā smeļies, nokļuvu nevis pie Pētera, bet pie Miķeļa. Tur arī atžirbu. Tikai jutos tāds nejauki slābans. Domāt, ka briesmīgu ligu pārļaidis! Spēka nemaz! Un šite, nu, krūtīs kā smeldz vai kā dur. Aizdusa. Kājas kā pātagas. Nebij no manis nekāda strādnieka. Vilkos kā varde uz ambulanči.

Pa tiem juku un pārmaiņu laikiem mūspusē dakteri bij izputējuši. Un nezin no kurienes uzradies feldšeris, tāds izkaltis večuks, Ceļmillers vārdā. Vai bij kur skolojies, nezinu sacīt. Griezti-šūt metās jo nadzīgi, domāt, kā skroderis. Taču iekšējās vainas neizprata. Tos, kas atnāca dakterēt ko nebūt iekšķīgu, par «sabotieriem» un «kaitniekiem» lamāja.

«Jucis» – jūs sakāt? Es ar saku – «jucis»! Bet kur man bij labāku dziednieku ķert? Stūmos pie tā paša Ceļmillera. Aizgāju. Stāstu šim,

raugi, sāp krūtīs, elpas trūkst, pulvera galīgi nava. Kā ieraudzīja, ka neiznāks, sak, ne ko griezt, ne ko šūt, tā sapīka vienā rāvienā. Durot? Kur durot? Sāpot? Kur sāpot? Un iesāka spaidīt un murdzināt. Mīca un prašņā: šite vai šite? Klauvē pa ribām un purpina, par «sabotieri», dzirdu, jau lamā, par «simulantu» jau godina. Iebāza ausis gumijas šļauciņas. Paklausījās ar klausāmo. Visupēc noteica diagnozi: «Paģiriņš, jaunekli, paģiriņš!» Nu, ar to pašu tad draudzīgi šķirāties.

Līdz kādam aprīlim staigāju pavārgs. Ne mirējs, brālīt, ne dzīvotājs. Tiklīdz vajag tā pašerpāk ražot, tūlītās manu: baksta un dursta šite un šite – un kā ar nazi! Pret pavasari mazpamazām atlabu. Sējā jau atkal biju uz strīpas. Dienestā neņēma, izbrāķēja, iedeva balto biļeti. Bet vairāk, kā smeijies, pa divdesmit gadiem nerāva mani ne sātans, ne jods!...

Tikai jau šoziem, ap Jaungadu, manu: hē, vecais dūrējs, velns, atkal klāt! Pateicu sievai. Šī sūta pie ārsta. Dakterīts mums tagad ir jauns, tikko kā cepts, no institūta. Gadi būs divdesmit pieci vai seši, nu, bet pēc skata – neviens nedos ne tik! Pleciņi šauri, acenītes, matiņi stāvus saslējušies.

Aizgāju. Ņēmās nu prašņāt un klausīnāt: sak, kas un kā? Vai sen un vai ilgi? Vai agrāk jau kādreiz ir sāpējis? Un kā tas viss, raugi, ir iesācies? Un tā vārds vārdā, un izklāju priekšā to visu, ko, raugi, nupatās stāstīju jums. Kā aizstāstīju, nu, līdz tai vietai par krustu, ārsts izgrūda pastrupu spurdzienu un aizslēpās aiz tās, nu, kā tur viņu, ā, rādās, «slimības vēstures». Nekas, nekas, šis man saka, lai stāstot, lai stāstot vien. Bet, kolīdz tiku līdz Ceļmilleram, tā dakterītis vairs necietās vis. Palaīda, zināt, tik lielu smējienu, ka bezmaz brillītes pazaudēja. Ārsts jau tāpatās cilvēks vien ir... Sāka izklausīt, palika nopietns: mana sirds, raugi, šim nepatīkot. Neesot izslēgts, vēl domīgi teica, ka toreiz man bijis, nu, šitentas, kā viņu, ā, mikroinfarkts. Tagad, sak, nevarot punktiģi pateikt. Nu, lai es dzīvojot rātņi un mierīgi, netrakojojot un nesa-pūloties...

Kā tad, velns, varu nodzīvot rātņi, ja drīz, raugi, sēja? Te sēja, te tupiņi, te atkal siens, vēl siens nav zem jumta, jau mieži dzeltē – tā nu tu rāmi dzīvosī, brāl! Lai ziemu kā ziemu, bet vasaru mehanizatoram jau tas pats trakākais darbalaiks! Lai nedzerot, saka, tāpat to ļuļķšanu lai metot nost. Bet pirts – es tad vaicāju – kā būs ar pirti, vai kauču uz pirti es drikstēšu iet? Re, jābrauc uz Rīgu pie miesīgā svaiņa. Pirts gluži tuvu, vien ielai pāri. Vai tad nu valdišos nenopēries? Jaunajā mājā mums tagad ir vanna. Taču vanna man, brālīt, neiet pie sirds. Kolhozam atkal tikai tā sauna. Bet vai nu tas lustūzis ir kāda pirts? Sauna,

sak, drīzāk ir kultūras iestāde. Miezīti iedzert – to jau tur var. Meitīšus pamīcīt – to jau nu ar. Amizieris, velns, iznāk jo maktens, bet arī nomazgāties kaut kur tak vajag, netīrs jau apkārt nevažāsies.

Dakteris paklausījās, padomāja un ļāva. Arī ārsts tāpat cilvēks vien ir. Labi, uz pirti lai aizstaigājot, tikai uz lāvas lai neperoties.

Un tā nu es, raugi, nokļuvu šeitā. Tikai rinda, velns, varena gan!

Tā sacīja vīrietis ar ausaini, un visi pieci mūsu sacerējuma varoņi pēkšņi atskārta, ka rinda gluži nemanot ir jau izstāvēta. Pirtnieks Fricis viņus pa kārtai ielaida ģērbtuvē, kur viņi izšķīrās, katrs tika pie sava drēbju skapīša un noņēma platmali, žokejcepuri, naģeni, bereti un ausaini, tādējādi zaudējot savas pazīšanās zīmes. Epilogā viņi cits citu vairs nepazīna un mazgātuves burzgulī un garaiņos bija kļuvuši tikai par pieciem dažāda auguma un barojuma plikņiem starp citiem tādiem pašiem gariem un īsiem, resniem un tieviem, spalvainiem un gludādainiem augumiem.

SĀKĀS AR LAPSAS KĀJU

PIECI DULLI STĀSTI

Viss patiešām iesākās ar lapsas kāju, un šī kāja nāca vēl no pagājušā gadsimta, tā nāca no Alfreda Brēma «Dzīvnieku valsts» piektā sējuma, kur ar melnu uz balta ir aprakstīta septiņdesmitajā lappusē pēc kāda pieredzējuša mednieka vārdiem, kurš medībās «bija ar lodi pāršāvis lapsai kāju cieši zem lāpstiņas. Bēgot kāja viņai sitās ap galvu; par to noskaitusies, viņa grozīja purnu uz vienu un otru pusi, tad ātri nokoda ievainoto kāju un skrēja tālāk tikpat izveicīgi, it kā nekas nekaitētu.»

Šis citāts izraisīja strīdu, jo arī visi klātesošie uzskatīja sevi par pieredzējušiem medniekiem, tāpēc ka daži bija nošāvuši lapsas, bet citi vismaz šāvuši uz lapsām, taču neviens nekad netika redzējis, ka ievainotas lapsas būtu sev kodušas nost kājas.

Sabiedrība sadalījās divās grupās, sašķēlās skeptiķos un fantastos, pie tam skeptiķi runāja par pīlīšu pūšanu un par lētticību, par papīru, kas panes visu, un par caurcaurēm naiviem indivīdiem, kuri noskaņoti ņemt par pilnu visu, kas uz papīra uzdrukāts, un, gan vārda tiešajā, gan pārnestajā nozīmē smikņādami ūsās un bārdās, viņi teica, ka esot interesanti, kāpēc gan šis dižmednieks un šis šaušanas lielmeistars no augšminētā citāta bliezis pa lapsu ar lodi, nevis ar četru milimetru skrotīm, kā to darītu ikviens no viņiem un vispār kurš katrs mirstīgais, kam visi desmit mājās un nav izkritusi kāda skrūve; sak, varbūt šauts nemaz nav kūmiņš, bet pavisam cits zvērs, sak, varbūt tas bijis bullis, kazi, pats zaķubullis, ko? Savukārt fantasti tikpat vētraini nepiekrita, saukdami, ka pasaulē nedrīkstot tikai šaubīties vien un ka vajagot arī kaut kam ticēt, ka, visam ticot, varbūt patiesi varot par muļķi kļūt, bet, visu apšaubot, atkal varot par muļķi palikt, tas esot tikpat neapstrīdami kā divreiz divi – četri, jo neviens no klātesošajiem, piemēram, Āfrikā nav bijis un tāpat nav un nevar būt redzējis melno kontinentu tāpat kā sazēvelēto lapsu ar visu viņas nelaiimes kāju, bet kas esot gudrāk: vai galu galā Āfrikas pastāvēšanai tomēr

ticēt jeb vai tās esamību noliegt, ko? Tā turējās pretim fantasti, vēl piebilzdami, sak – kurš, no godājamajiem oponentiem labprātīgi atzišoties, ka sirds dziļumos apšaubā, teiksim, «laika relativitāti» vai, sacīsim, «antivielu», jo prātiņš, raugi, nespēj to aptvert un sagremot? Ak, neesot jau nemaz ko cerēt, bez spīdzināšanas neatzišoties neviens, lai ar gara nabadzību neizgāztos citu priekšā kā no eņģēm izlodzijušies vārti! Bet tai pašā laikā divainā kārtā dažs visnotaļ samanīgs medību kolēģis un ceļabiedrs nemaz nekaunoties pilnā balsī plātīties, ka neizprot pašu vienkāršāko patiesību zemes virsū – ka brīvestība stāv pāri visam un ka brīvestības dēļ var upurēt ne tikai kāju.

Strīds, attīstīdamies plašumā un dziļumā, kā jau varēja gaidīt un paredzēt, tomēr nenoveda pie vienprātības un uzskatu saskaņas, bet šī jau nebija ne tā vieta, ne tā reize, kad pretēju domu apmaiņai noteikti jānoslēdzas ar kopīgu rezolūciju. Katrs varēja palikt pie saviem ieskatiem. Pasaulē no tā nekas nemainījās. Taču nervu uzbudinājums veicināja pastiprinātu adrenalīna izdalīšanos no virsnieru dziedzera, palielināja cukura saturu asinīs, paātrināja elpošanu un sirds darbību. Organisma enerģija likumsakarīgi tiecās pēc izlādēšanās, bet dūmkoki vēl nebija izšķīlušies no zaļajiem brezenta kokoniem, autobusiņš vēl mīcījās cauri novembra rītam, taustot ceļu ar starmešu ūsām, tā ka izlādēties nebija kur, ja vien negribēja gluži plūkties, bet, stingri ņemot, plūkties jau nebija par ko.

Tāda bija situācija, un tādi bija psiholoģiskie un fizioloģiskie cēloņi tam, ka pieci vīri pa ceļam uz medību objektu izstāstīja piecus stāstus. Skaidrības labad piebildīsim, ka šie vīri saucās Apse, Bramberģis, Cilītis, Dembovics un Eizengrauds, kurš augšminētajā sabiedrībā piederēja pie fantastu spārna. Taisni šis apstāklis lielā mērā noteica vēstījuma visai augsto emocionālo līmeni un ne pārāk augsto ticamības pakāpi. Un pirmais iesāka Apse un nebūt ne tāpēc, ka viņa uzvārdu ievadīja burts «A», taču tālab, ka viņa stāstam bija kaut arī patāls, tomēr sakars ar nesenā strīda objektu, kamēr pārējie aizrunājās aizvien tālāk un tālāk projām. Bet galvenais šajos stāstos jau arī nebija lapsas kāja un pat ne kāja vispār, galvenā bija viņa – saldā tūkstošveide brīvestība.

UPURIS

jeb
Apses stāsts

Tam, ko tagad stāstīšu, jūs varat ticēt, varat neticēt, kā vēlaties. Tā ir, kā saka, jūsu dziļi privāta darišana. Bet manā mūžā – un pavisam neilgi atpakaļ – bija piedzīvojums, kas ļoti atgādina notikumu, kuru te nule pieminēja, nu, par lapsas kāju. Un lai gan tas man neatgadījās ar lapsu, bet... – Te Eizengrauds vaicā: «Vai arī ar medijamu zvēru?» – Hm, kā to ņem, Eizengraud, un no kuras puses. Var sacīt, ka ar medijumu. Katru gadu viņus izmedi un apkauj tūkstošiem, desmitiem tūkstošu un simtiem tūkstošu, taču kaut kur žurnālā lasīju, ka viņu uz zemeslodes joprojām dzīvojot tikpat daudz, cik cilvēku. Un cik tad mēs, divkāji, uz šo brīdi pa zemes virsu drūzmējamies? Kā ir pēc statistikas? Kaut kas pie četriem miljardiem, vai ne? Ko, jau pāri, Brambergi? Nu, tad pāri četriem miljardiem ir arī viņu. Un savā ziņā viņš patiesi ir «brīnumzvērs», kā man Dembovics, ņirga tāds, te čukst priekšā. Vai tu nerimsies, Dembovic? Nojauca. Ak jā, pa dažiem gadsimtiem, kā raksta, esot iznīdēta vesela buķete zīdītāju un putnu sugu, bet šitai sugai gals vēl nav nedz redzams, nedz paredzams un droši vien nebūs tik ilgi, cik vien ilgi uz mūsu planētas kustēsies un elpos jel kāda dzīvība. Un es nemaz nestiepu, Dembovic, garumā un it nemaz nekacinu cienījamo sabiedrību ar tīšu noslēpumainību, nepavisam, jo tūlīt arī pateikšu, par kādu zvēru ir runa. Tā ir žurka, godājamie!

Bā, lielie smieklī! Par ko jūs smeجاتies? Vai bijāt iztēlojušies, ka manā pagrabā dzīvo ziloni? Ko, vai es nebūtu pateicis, ka viss notika pagrabā? Jā, un itin nesen, vēl šajā rudenī. Tāpēc man bilde stāv acu priekšā kā dzīva.

Nezinu, kas šoruden bija ar tām žurkām, nekāda glābiņa.. Jā, Dembovic, jā, saules aktivitātes gads – kā tas manāms arī pēc tevis, jo tu visu laiku didies kā uz eža muguras. Vai varbūt esi paslepen iekēris kādu graķīti, lai acs, kā saka, redzīgāka un roka drošāka, ko?... Nu, es jau stāstu! Bet vai es varu, Cilit, normāli stāstīt, ja man jānokaujās ar to velna Dembovicu, kas bāžas virsū? Vai tu nerimsies, Dembovic?

Atkal nojauca... Jā, nu par tām žurkām. Varētu jau izsaukt deratizatoru, lai saliek indi. Bet ar indi, zināt, diez kas nav. Šī sarijas, nosprāgst kaut kur pagrīdē, un vismaz uz nedēļām divām tev morga smaka nodrošināta. Kāpēc es sacīju «tev»? Nu, tas ir tāds izteiksmes veids. Kad teicu «tev», es domāju sevi un nepavisam ne Dembovicu, lai gan, atklāti sakot, viņam nebūtu par skādi liķa dvingu drusku arī paostīt. Kālab «ieēdies»? Nemaz neesmu uz tevi ieēdies. Ja vien tu uz piecām minūtēm varētu apstādināt savu tarkški... Labs ir, stāstīšu jau, stāstīšu pavisam nopietni un vienā laidā. Tikai savaldiet, lūdzami, Dembovicu, lai nevārās kā putras katls, nelec starpā un nekrit uz nerviem!

Man pagrabā – kā jau rudens pusē – tur kartupeļi, tur šis tas no saknēm, tur atkal, kā saka, kundze šo to samarinējusi. Nu, un iesāka šis apcelt pagrabu un saimniekot uz velna paraušanu. Kam iznākusi saskriešanās ar šitām mātītēm, varēs labi priekšā stādīties, kas par sērgu mājā ir žurkas. Sanāca iekšā ar pirmajām lielajām salnām septembra nogalē, kad laukā metās auksti un šim atkal sākās tas lielās ceļošanas laiks. Tik sevišķi daudz viņu manā pagrabā tobrīd jau nemaz nevarēja būt, varbūt kāds pusducis. Bet vai žurka nezināma! Saposta un apķēza desmitkārt vairāk, nekā noēd.

Vienreiz nonesām lejā veselu lielu mutes bļodu ar tomātiem. Vēl gudrojām, vai neaizvest uz tirgu, jo tomāti mums ekstrāklases. Paši vienmēr sēklu audzējam, lai šķirne neizput. Es te reizīti biju paņēmis arī līdzi. Uz kartupeļu rakšanu. Varbūt atceraties? Par «vērsu sirdīm» sauc. Un pēc paskata tiešām ir kā sirdis. Šitentādi kā mana dūre un dažs vēl lielāks, konusveidīgi un asinskrāsā... Jā, nepagāja ne divi dienas, kā mazgājamā bļoda bija beigta. Neviena vesela tomāta! Viss sacūkots. Kurā nav iekosts, tajā ir ar kāju iemīts, kur nav iemīts, tur ar spirām nokaisīts, tfū! Kādi septiņi astoņi kilogrami augstākā labuma preces neskaitās! Jā, un par tām marinādēm. Ja bleķa vāciņš virsū, tad vēl nekas. Bet tos jau nekur nevar dabūt. Vairums ar plastmasas vākiem aiztaisīts. Galīgi nav skaidrs, vai arī plastmasa viņām iet pie sirds vai varbūt līdušas pie burku satura, taču kādai pusei vāki apkrimsti un saskrotēti, un, kur vāks beigts, tur arī konservs čupā. Tā ka darbs un manta vējā! Bez kārtīga aiztaisāmā neglabājas ne gurķis, ne sēne.

Sāku meklēt pa veikaliem slazdus. Un beigu beigās sadzinu rokā arī. Lēti, par diviem nepilns rubulis, nu, bet tik vareni dzelži, ka sieva katreiz skrēja no virtuves laukā un spieda ausis ciet, kad es uzvilku atsperi. Ja spruka pedere vaļā, šāviens bija kā no bises! Ko? Uz sieru, Cilit! Uz gabaliņu siera, vislabāk sakaltuša, lai nevar tik viegli nomakarēt nost. Jā, viens no slazdiem žurkām sazin kāpēc nepatika, un

es neesmu ar to noķēris nevienu pašu plikasti. Bet uz otru nāca kā mīlās. Biju dabūjis jau trīs gabalas; kad vienvakar pāreju mājās no darba, veros – mana kundze tāda sānervozējusies. Prasu, kas un kāpēc.

– Arvid, – sieva saka, – apakšā, pagrabā, sēž viena žurka.

Es uzreiz neapķeru, kas par lietu. Brīnos:

– Kāpēc tu domā, ka viņa tur sēž?

– Tāpēc, ka pati redzēju. Biju nogājusi lejā jau vairākas reizes, bet viņa sēž un sēž, – sieva man stāsta. – Viņa sēž tur kopš paša rīta, jo viņa ir dzīva. Slazdā viņai ir tikai viena kāja. Kad es nokāpju, viņa skatās man acīs. Nevaru viņai neko padarīt. Nespēju viņu ne palaist vaļā, ne nosist. Ej un izdomā kaut ko!

Nokāpu arī. Viens slazds, kā arvien, bija neskarts, otrs stāvēja aizcirties, taču nekur nekāda žurka nesēdēja. Redzēšana tur, zināt, tāda pavāja, jo nav ievilkta elektrība. Pa dienu gaišums krit no lodziņa, bet vakarā... nu, cik iespīd pa vaļējām durvīm no trepēm. Tāpēc valdija tik dziļa pakrēsla, ka iesākumā nesaredzēju nekā savāda. Par žurku vēl nodomāju: nu, bija un izbija, – sevišķi neapcerēdams, kādā veidā viņa «izbija». Pacēlu slazdu – nu, to, kas aizcirties, – lai uznestu augšā un uzvilktu par jaunu. Un tikai tad ieraudzīju, ka ādas ļerpatā karājas asiņaina žurkas pakalķāja. Tas, es jums teikšu, nepiederēja pie pašiem skaištākajiem skatiem, ko esmu savā mūžā redzējis. Mana laulene nobāla tik stipri kā... jā, vēl stiprāk nekā mūsu Dembovics. Vienbrīd man likās, ka viņa novelsies gar zemi. Bet, kad viņa kaut cik atguvās, acīs viņai bija asaras.

– Nabadzīte, – sieva sacīja, – pati nograuzusi sev kāju, lai tiktu brīvībā!

Varu jums atzīties, ka personiski biju citādās domās, kuras viņai gan neteicu, jo sieviešu nerviem tas varēja būt par stipru. Redzat, es pilnīgi pieļāvu, ka savu gūstā kritušo un savainoto draudzeni pārējās žurkas gluži vienkārši bija ar gardu muti apēdušas.

Tuvākajās dienās slazdiem par upuri nekrita neviena pelēce. Abi stāvēja ar uzvilktām atsperēm tikpat kā divi sagatavoti ešafoti. Cik nokāpu lejā, tik redzēju, ka siera gabaliņi uz drātiņām nav aizskarti. Pagraba miklumā tie mazpamazām sāka pelēt un drīz vien neizskatījās vairs dzeltenī. Jā, nevarēja manīt, ka būtu aiztikts kas no produktiem. Pagāja kāda nedēļa vai varbūt pat drusku vairāk. Jau sākām tā kā gudrot, kā ne, vai slazdus vispār nevākt nost. Pareizāk sakot, gudroja mana kundze, jo viņai tostarp uzdāvināja tādu mazu Angoras pincīti, kurš visiem pinās pa kājām un visur bāzās iekšā. Mikiņš un

Mikiņš, un kaut tik Mikiņš neielistu pagrabā un kaut tik nepieietu pie lamatām. Bail esot pat iztēloties, kas varētu notikt. Tā sieva mūžīgi bažījās. Man turpretim prāts bija vēl drusku pastiept garumā. Lai mazliet pastāv, spriedu pie sevis, aizvākt varēs vienmēr. Sapelēs sieri pavisam, tad sāksu domāt.

Taču sieri nepaguva pilnīgi sazaļēt, kad kādu rītu slazdu atradu atkal aizkritušu. Iekšā gulēja žurka. Trieciens bija nācis tieši pa sprandu, nogalinādams viņu droši vien sekundes desmitdaļā. Bet ne jau tas bija pats interesantākais. Es ieraudzīju, ka žurkai trūka vienas pakaļkājas. Kāja bija, kā saka, amputēta un pirms nedēļas vai varbūt pat drusku senāk, turklāt ar nelidzenu, robainu rīku. Nu, jūs paši saprotat, par kādu rīku es runāju.

Skatījos uz beigto, jau auksto un stīvo žurku, un mani, kā saka, plosīja pretrunas. Ja gribat, varat smieties, taču nevarēju nesajust pret viņu apbrīnu un vaicāju sev: vai nebaltā brīdī man būtu tik daudz vīrišķības, cik viņai? Vai man pietiktu pulvera, lai es pats sev nograuztu kāju, ja tikai tā varētu izklūt brīvībā? Vai es labprātīgi uzņemtos un izturētu tādas drausmīgas sāpes?

Nevarēju pasacīt noteiktu atbildi.

Bet kā to iespēja viņa? Un vai viņa to darija instinktīvi, vienkārši aizvācot šķērslī, kas viņai neļāva aiziet? Vai arī, sēdot augu dienu pagrabā, viņa galu galā izdomāja, kā aizbēgt? Izdomāja vienīgo iespējamo veidu, kā tikt brīvībā.

Labi saprotu, ka «izdomāja» jau nu nepavisam nav īstais vārds, ja runa ir par žurku, un ka neticīgie Tomi tūlīt sāks iebilst un pukstēt. Bet kā lai citādi izskaidro to, kas notika? Un kā žurkas rīcību izskaidro cienījamā sabiedrība?

Jā, un vēl par pretrunām... Vienlaikus ar apbrīnu es izjutu arī nicināšanu. Viņa taču nebija mācījusies neko! Vēl nedēļu atpakaļ viņa biju turējusies varonīgi, pārcietusi neiedomājamas sāpes, labprātīgi nesusi lielu upuri – un nebija no tā guvusi gluži nekādu pieredzi. Un tas, es jums teikšu, mani satrieca.

Pagrabā ko ēst bija papildnam, tikai siera, protams, tur nebija. Taču viņai, lūdzu, savajadzējās taisni siera. No visas bagātības viņa izvēlējās tieši niecīgu un turklāt jau krietni sapelējušu siera gabaliņu. Un arī tas iet pāri manai saprašanai. Izskaidrojiet, ja esat gudrāki! Kā var tik liela varonība sadzīvot ar tādu aklu stulbību? Nu, ko jūs klusējat? Brīnums, pat mūžīgais vizinis Dembovics nesaka neko...

PUDELE

jeb
Bramberģa stāsts

Ja es tagad, kā mēdz teikt, ņemu vārdu, tad nepavisam ne tādēļ, lai ienestu skaidribu Apses žurkas lietā. Tāda nodoma man nav. Apses stāsts tikai sauca atmiņā vienu citu atgadījumu, kur nav iekļautas ne kājas, ne žurkas. Bet tur tāpat zināmu lomu spēlēja grauzēji un pat veseli trīs, kaut arī galvenais varonis neapšaubāmi ir cilvēks, viens no maniem pirmajiem pacientiem, kuru dēvēsim... Kā mēs viņu varētu iekristīt? Teiksim, par Žani Plataci. Nav iebildumu? Vai tas kādam kaitētu, ja viņu sauktu īstajā vārdā? Nē, nekaitētu nevienam un vismazāk jau nu viņam pašam. Bet arī mums tas šobrīd nedotu nekādu praktisku labumu.

Pēc institūta mani aizsūtīja uz Druvu ambulanci. Jūsu zināšanai, ciema padome tikai nesen bija dabūjusi «Druvu» vārdu pēc enerģisko vietējo estētu karagājiena, kurus dziļi aizskāra iepriekšējais jautrais nosaukums «Vecsuniši», kas «radot nenopietnību svinīgos un oficiālos gadījumos», kā tika pamatota pārdēvēšana. Lai būtu tā. Dokumentos tagad visur stāvēja – «Druvas», bet dzīves praksē «Vecsuniši» joprojām bija un palika «Vecsuniši». Arī es tāpēc skaitījos «Vecsunišu jaunais dakteris». Un tagad, atceroties pagātņi, katrreiz pieķeru sevi, ka arī domās lietoju seno, mīļi komisko vietvārdu, nevis stereotipiskās, daudztirāžētās «Druvas».

Tātad viss notika Vecsunišos, un Žanis Platacis tur ieradās pie manis kā viens no pirmajiem pacientiem. Pēc papīriem es uzreiz redzēju, ka viņš nepiederēja pie tiem, kas pārāk bieži pagodina eskulāpus ar savām vizītēm, un iesācēja naivajā lepnumā nospriedu, ka Platacim varen imponē mana augstākā izglītība, jo pirms manis ambulancē strādāja vienīgi feldšēris, roku iesitis praktiķis. Šis pieņēmums, bez šaubām, bija aplams. Manu augstskolas diplomu, uz kura, kā mēdz teikt, vēl nebija nožuvusi tinte, Žanis Platacis droši vien nevērtēja necik augstu. Viņam, kā vēlāk nopratu, daudz svarīgāk likās, ka biju jaunatnācējs, viņa acīs «vispār dakteris» un «apmēram dakteris», kaut

kas līdzīgs attiecīgi ieprogrammētai ESM, mediķis – robots, kamēr feldšeris skaitījās savs cilvēks, kurš, kā mēdz teikt, «par visiem zināja visu». Svešam daudz ko ir vieglāk izstāstīt nekā paziņam vai kaimiņam.

Bet, runājot konkrēti par Žani Plataci, jāatzīmē, ka pirmajā tikšanās reizē, kaut gan ieradies labprātīgi, viņš neizcēlās ar sevišķu runīgumu. Stingri turēju iniciatīvu savās rokās, taču atbildes no viņa nāca ar grūtībām. Varēja jaust, ka prāts viņam nebija pie tā, ko es jautāju, un ka domāja viņš pavisam par ko citu.

Pēc izskata Platacim varēja dot ap piecdesmit. Taču dzimšanas gads liecināja, ka viņam bija tikai četrdesmit seši. Vispirms apvērtēju viņa dotumus, kā mēdz teikt, vizuāli. Augums vidējs. Barojums arī. Sejas āda bāla. Lūpas tāpat un ar viegli cianotisku nokrāsu. Acu āboliem nedaudz dzeltenīgs tonis. Arī nepieredzējušam ārstam, kāds biju es, katra no šīm pazīmēm kaut ko izteica. Neglītenis? Nebūt ne, tāds iespaids jums var rasties varbūt tālab, ka ar savu nešķīsto mediķa mēli īpaši kavējos pie novirzēm pacienta ārienē. Par neglītu viņu nevarēja saukt nekādā ziņā. Vaibsti tīri un pareizi veidoti. Mati, lai gan nosirmojuši, bet vēl kupli un cirtaini. Apģērbs spodrš. Tā ka viņš uz mani atstāja drīzāk pievilcīgu nekā nepatīkamu iespaidu.

Sāku izmeklēšanu. Asinsspiediens – norma. Simt četrdesmit un astoņdesmit. Sirds – retas ekstrasistoles. Plaušas – nekādu trokšņu. Bet, kā ķēros klāt pie aknu rajona, tā abi neviļus izdvesām pa neartikulētai skaņai. Ahā, aknas palielinātas un palpējot sāpīgas!

– Alkohollietojat? – apjautājos.

– Neesmu ņēmis mutē jau turpat trīs nedēļas, – Platacis atteica.

Tolaik biju vēl zaļš un nezināju, ka šāda atbilde gandrīz bez izņēmuma nozīmē to, ka jautātais pirms tam dzēris katru dienu. Dvēseles naivumā biju noskaņots Plataci uzskatīt bezmaz par atturībnieku. Jau tvēru pēc recepšu veidlapām, kad viņš ierunājās – un pirmoreiz, kā mēdz teikt, pats uz savu iniciatīvu.

– Dakter, – Žanis Platacis teica, – tas nav tas, kāpēc pie jums atnācu.

– Un kas tad ir tas, – jautāju, – kāpēc jūs pie manis atnācāt?

Platacis paminstinājās.

– Redzat, – pēc tam viņš sacīja, – man bieži trūkst elpas.

– Vai sen? – vaicāju.

– Kas – sen? – viņš precizēja.

– Vai jums sen jau ir elpošanas grūtības? – pajautāju.

– Kopš aprīļa, – Platacis atbildēja.

– Aiziesiet uz rentgena caurskati, – es teicu. – Neesat bijis vairāk nekā trīs gadus.

– Tas nav tas, dakter, – viņš atkal sacīja.

– Kas nav tas? – šoreiz pabrīnījos es.

– Tās nav tādas elpošanas grūtības, kādas jūs domājat, dakter, – viņš paskaidroja. – Tās ir pavisam citādas.

– Un kādas tad tās ir? – es painteresējos.

Tāču Platacis stomijās un nekādi nespēja man izstāstīt, kā tad īsteni izpaužas šīs grūtības, tā ka man bija jāšāk šķetināt pašam.

– Tātad tas iesākās aprīlī, jā? – taujāju.

Platacis piekritoši pamāja.

– Jā, aprīlī, – viņš sacīja. – Taisni sulu laikā.

– Vai jūs pārcietāt gripu? – prašņāju. – Varbūt saaukstējāties?

Viņš pakratīja galvu un teica:

– Nē, dakter. Ne uz to pusi. Es biju vesels kā rutks. Bet tas man iesākās tanī dienā, nē, īstenībā nākamajā dienā pēc tam, kad sieva parādīja pudeli ar pelēm.

Viegli varat iztēloties, ka šie Platača vārdi, kā mēdz teikt, neienesā lietas būtībā nekādu skaidrību. Kāda pudele? Kādas peles? Un kāds tam sakars ar elpošanas traucējumiem?

Lūdzu, lai Platacis man apgaismo notikušo tuvāk.

Un viņš, atgriezdamies pie iepriekš teiktā, atkātoja, ka viss sācies aprīlī, sulu laikā, ka abi ar sievu ieurbuši bērzā, ka ielikuši tā saucamo «pīpi», ka pietecējis cik tur to spaiņu un nebijis galīgi kur likt, ka nolēmuši liet pudelēs, ka sieva no klēts un pagraba savākusi dažnedažādu tukšo taru un sākusī mazgāt un gatavot traukus pildīšanai, bet pēc tam atnākusi pie viņa, tas ir, Žaņa Platača, un parādījusi vienu pudeli. Cauri zaļajam stiklam varējis saredzēt trīs, kā viņš sacīja, «pelēkus, sausus kumškus», pēc skata ne īsti putekļu kamolus, ne īsti vate-lina šķipsnas, un tās bijušas peles. Šai vietā es izbrīnā iesaucos, kā gan peles varēja tikt pudelē iekšā. Un Žanis Platacis man paskaidroja, ka peles ielīdušas tur pa kakliņu, pēc tam pa stāvajām, gludajām virsmām nav spējušas vairs izrāpties brīvībā un vēlāk noslikušas vai nosmakušas, vai varbūt stikla cietumā nobeigušās aiz bada. Pudeles dibenā laikam bijusi vēl kāda druska pašdarināta vīna, un tas tad peles acīm redzami iekārdinājis. Arī pēc nāves peles neesot bijušas pa kakliņu izkratāmas, tāpēc viņi pudeli aizmetuši atkritumos. Un kopš tās reizes Platacim sākušās elpošanas grūtības, par kurām man jau zināms. Viņam esot tāda sajūta, ka viņš smokot nost. Cik necik ciešami viņš jūtoties tikai tad, kad mājā stāvēt vaļā logi. Viņš turot tos atvērtus gan dienu, gan nakti, tādēļ pat ar mājiniekiem esot saskrējies, jo tie kurnot par mūžīgo caurvēju, kuru viņš taisot. Drīz būšot ziema, un

viņam metoties bail, ko viņš sala laikā iesākšot un kā pie atvērtiem logiem dzīvošot.

«Klaustrofobija,» es uzreiz nodomāju. Nezinātājiem varu paskaidrot, ka tās ir bailes atrasties slēgtā telpā. Vēlāk atklājās, ka Žanis Platācis tajā reizē man šo to bija tomēr noklusējis. Taču tur, Vecsunīšos, gandrīz nekas noslēpumā paturams nebija, vismaz pārāk ilgi ne.

Pagāja samērā īss laiks, un atkal sastapos ar Žani Plataci. Droši vien es viņu nepazītu, ja viņš nebūtu mani uzrunājis. Taču viņš mani uzrunāja un vēl uz «tu». Jau saciju, ka tad – ambulancē – viņš atstāja gluži patīkamu iespaidu, likās pieklājīgs un atturīgs, varētu pat sacīt, inteliģents. Bet tagad... Jūs, bez šaubām, esat uzminējuši. Viņš bija piedzēries un tik stipri, ka ar grūtībām stāvēja kājās. Mana mēteļa poga, kuru viņš satvēra, bija viņam galvenais pieturas un atbalsta punkts. Man sejā viņš dvesa gluži neiedomājamu dvingu. Es nevilus saviebos un tūlīt dabūju dzirdēt kritiku.

– Ko šaipies? – Platacis uzrūca. – Un necel degunu nemaz tik augstu! Paskat, kāds kungs! Nu labi, tu esi dakteris, bet es toties esmu alkoholiķis!

Ceļa vidū man nācās noklausīties garu un smirdīgu monologu, kurā es ne pārāk droši un, jāsaka, arī veltīgi mēģināju iestarpināt pa replikai vai vismaz pa vārdam. Platacis nebija noskaņots neko dzirdēt. Viņš gribēja runāt. Tā bija tipiska dzērāja muldēšana – no sākuma plātīgos toņos. Atceros, piemēram, vienu teikumu. Aizrunājies līdz tam, ka visi esot automašīnas, viņš sacīja, ka arī viņam varētu būt un ne viena vien, jo – šeit precīzi atkārtāju Platača vārdus: «Cik es savā mūžā tādus žiguļus neesmu izvēmis!» Pēc tam ar pļēgura dzelžaino loģiku un konsekveci kādās pāris minūtēs viņš noslidēja uz gaudulīgu intonāciju, darīja man zināmu, ka svētdien apbedījis savu beidzamo draugu, žēlojās, ka pasaulē tagad esot viens kā pirksts... Un šajā vietā man beidzot izdevās izrauties.

Visā drīzumā pie manis ambulancē ieradās Platača sieva, lai parunātos, kā viņa sacīja, «par savu Žani». Vizītes laikā šis un tas tika precizēts un atklājās jaunā gaismā. Apmeklējuma galvenais iemesls bija tas, ka viņa lūdza man izrakstīt «līdzekli pret dzeršanu», par kuru viņa lasījusi vai dzirdējusi. Cik sapratu, lasījusi vai dzirdējusi viņa bija par antabusu. Sieva «savam Žanim» visā nopietnībā taisījās to paslepen likt klāt pie ēdiena, lai radītu riebumu pret šņabi. Diezgan kategoriskā formā es viņu brīdināju no pašdarbības, isumā izskaidrodams šādas rīcības iespējamās sekas.

– Varbūt jūs gribat kļūt par atraitni? – es viņai sacīju.

Platace sabijusies paraudzījās manī platām acīm: nē, par atraitni kļūt viņa negribēja. Vārds pa vārdam, un es dabūju dzirdēt par Žani Plataci papildziņas. Sieva apstiprināja, ka viņš patiesi «dzivojot tikai pie atvērtiem logiem» un esot «noriebies ar savu mūžīgo vēdināšanu kā miegs». Kad ieminējos, kopš kura laika tas sācies, arī sieva, mazliet padomājusi, teica, ka – liekoties – kopš pavasara, lai gan, cik varēja jaust, viņa nesaistīja vīra dīvainību ar pašdarinātā vīna pudelē atrastajām pelēm. Kad atgādināju šo notikumu, viņa vispirms izbrīnā sarauca uzacis un isi iesmējās: kāpēc es to saucot par pašdarinātu vīnu? Ja pudelē bijis kas pašdarināts, tad ar dedzinātu cukuru saldināta kandža. Pēc tam viņa kļuva nopietna, pat sadrūma un noteica: lai būtu kā būdams, tomēr viņai nevajadzējis tā sacīt, jo Žanis ļoti satraucies par šiem vārdiem, Žanis esot «palcis ne savā ģimī», kā viņa apzīmēja.

Es, protams, paineresējos, ko gan Platace šajā sakarībā sacījusi. Un viņa man atbildēja, ka «savam Žanim» teikusi: «Paskaties labi, tie esat jūs trīs, kas netiekat laukā no pudeles: tu, Jānis un Krišjānis.» Un Žanis nobālis kā palags, jo ar visu lielo dzeršanu tomēr esot ļoti jūtīgs cilvēks, kas, pēc viņas vārdiem, «laižot tuvu pie sirds un pārdzivojot visādus mēslus». Jānis un Krišjānis esot Žaņa draugi un darbabiedri no SCO, tagad gan esot jāsaka «bijušie darbabiedri un draugi», tāpēc ka Jānis vasarā noslicis, bet uz Krišjāņa bērēm viņi, tas ir, abi Platači, dabūjuši braukt nule aizviņnedēļ. «Žanis», kā viņa sacīja, «bija sācis jau tik smuki nedzert», bet tas neturpinājies ilgi, drīz vien «atkritis atkal atpakaļ» un tagad, pēc bērēm, nespējot vairs apstāties un nevienu pašu dienu neesot skaidrā prātā, tāpēc Platace arī ieradusies pie manis, lai es izrakstot «zāles pret dzeršanu». Es jau teicu, ka nekādas zāles šajā situācijā parakstīt nevarēju. Devu viņai tikai dažus padomus un skubināju, lai viņa atved pie manis pašu Žani.

Pagāja, šķiet, kāds mēnesis, un Žanis Platacis patiešām atnāca pie manis uz ambulanci. Gluži atvests viņš, kā likās, nebija, atsūtīts gan, jo atsaucās uz manu sarunu ar viņa sievu.

– Kā jūtamies? – es apvaicājos.

– Neesmu ņēmis mutē jau turpat trīs nedēļas, – viņš atteica precīzi tāpat kā iepriekšējā reizē, nodeklamēdams savu pantīnu.

Nezinu, vai tā bija vai ne, kā viņš man sacīja, taču nūdien nekādas pazīmes neliecināja, ka viņš nesen būtu lietojis alkoholu. Skatiens raudzījās nesaduļķots. Atbildes nāca sakarīgas. Rokas uz ceļgaliem gulēja rāmi. Tomēr aiz iekšējā miera varēja jaust sasprindzinājumu un iekšēju nedrošību. Pēc sejas viņš, ka mēdz teikt, izskatījās slikti. Zem apakšējiem plakstiņiem āda bija ļengana, nokarājās tā saucamie maisiņi.

Acu āboli spīdēja dzeltenīgi. Sausās lūpas atsita zilganu nokrāsu. Ne uz laboratoriju, ne uz rentgena caurskati, kā tiku sūtījis, Platacis nebija aizgājis.

– Kāpēc negribat ārstēties? – es viņam pārmetu.

Manu aizrādījumu Žanis Platacis saprata tikai vienā nozīmē un uzreiz ļoti satraucās.

– Kāpēc gan, dakter? – viņš nervozi sacīja. – Es taču vairs nedzeru ne piles!

Platacis vēlreiz atkārtoja vārdus par tām «turpat trim nedēļām», kuras neesot ņēmis mutē alkoholu. Taču šoreiz viņš neaprobežojās ar šo deklarāciju vien, bet, iekšējam uzbudinājumam acīmredzot pieaugot, apzvērēja man, ka pēc Jāņa un it sevišķi Krišjāņa nāves kļuvis pavisam cits cilvēks. Viņi taču bija pilnīgi nešķirami un ne velti darbā saukti par «trinīšiem». Tagad viņš jūtoties «viens kā vilks mežā». Viņš esot ar mieru sazin ko ziedot, lai notikūšo padarītu par nenotikūšu, bet no miroņiem diemžēl nevarot uzcelt nevienu.

Ja nu Platacis pats bija par to ierunājies, tad painteresējos par abu draugu nāves cēloņiem. Un Žanis Platacis man pastāstīja: Jānis gājis bojā pats savā vārdadienā un viņa acu priekšā. Viņi, tas ir, Krišjānis ar sievu un Platacis atkal ar savējo, aizbraukuši pie Jāņa uz Jāņiem. Kā Platacis izteicās, visi bijuši «lielā štīmē», tomēr sadomājuši iet Dugavā peldēties. Un Jānis, viņam redzot, pēkšņi pagājis zem ūdens. Nesot ne palīgā saucis, ne kaut vai iekliedzies, tikai klusu nogrimis varbūt metrus četrus, varbūt piecus no viņa, tas ir, Žaņa Platača, tā ka pirmajā brīdī viņš vienīgi skatījies «raibām acīm, neaptverot, kas notiek, kas ne». Pēc divdesmit minūtēm Jānis izvilkt. Taču atdzīvināt nav spējusi pat «ātrā palīdzība». «Sirds,» kā Platacis sacīja. Bet Krišjānis nupat rudenī nosities avārijā. Taisni tovakar viņš vēl atvedis Plataci uz mājām, pusstundiņu pasēdējuši kopā, un atpakaļceļā Krišjānis «nozāvies lejā pa ceļa uzbērumu un atrasts beigts».

Par šo nelaimes gadījumu es jau zināju, jo tas izraisīja lielu vietēja mēroga troksni. SCO kravas mašīna tajā vakarā nebija atradusies tur, kur tai atbilstoši ceļa zīmei vajadzēja atrasties, bet pavisam citā vietā, bojā gājušajam šoferim konstatēta vidēja alkohola reibuma pakāpe, un vispār atklājušās dažādas nekārtības ne tikai ar transportu, bet arī ar materiāliem.

Un, klausoties pacientā, mani piepeši, kā mēdz teikt, ķēra atskārsme, ka Jāņa un Krišjāņa nāvē vainīga ne tikai sagadīšanās, neuzmanība, kļūme un alkohols, bet ka vairāk vai mazāk vainīgs bija arī šis cilvēks, kurš sēdēja manā priekšā un kurš to tikai neapzinājās.

Bet varbūt es maldijos?

Raudzījos viņā un pūlējos izdibināt, vai viņš nožēlo tikai Jāņa un Krišjāņa nāves faktu kā tādu vai arī varbūt mokās slepenā vainas apziņā? Atminējos, cik dziļi viņu bija satricinājuši sievas vārdi par trim kandžas pudelē mumificētajām pelēm. Taču atbildi tas nedeva, jo gadījums ar pelēm bija noticis, kā jums varbūt palicis prātā, vēl aprīlī – pirms abiem traģiskās nāves gadījumiem. Vai šī pudele bija brīdinājums, no kura viņš gan notrūkās, bet neko nemācījās? Vai arī tas bija biedinājums, no kura viņš pūlējās un tā arī nespēja aizbēgt?

Apjautājos Platacim, vai viņš vēl aizvien sajūt «elpošanas grūtības». Viņš palocīja galvu. Jā, viņš sacīja, sajūtot un pēdējā laikā pat stiprāk, jo aukstuma dēļ nevarot logus turēt vaļā, kā turējis līdz šim. Naktis viņš pieceļoties no gultas, izvēdinot istabu, bet tad jau diemžēl logi atkal jātaisot ciet.

Izrakstīju viņam nervus nomierinošas tabletes un vēl piedevām efedrīnu, vairāk gan, kā mēdz teikt, pro forma, jo bija jāšaubās, vai efedrīns viņam varēja daudz līdzēt. Un vai līdzēja, to nezinu sacīt, tāpēc ka ambulancē pie manis viņš vairs neparādījās.

Sastapāmies vēl divkārt, taču abas reizes pilnīgi nejauši. Pirmajā reizē netālu no veikala, un Žanis Platacis atkal bija, kā Vecsunišos sacīja, «smagi lādēts». Ar viņu bija grūti ko sarunāt. No jauna satvēris mana mēteļa pogu, ne īsti cenzdamies noturēt līdzsvaru, ne īsti neveikli dejojams takti, Žanis Platacis aizsmakušā balsī man nodziedāja:

*Iekšā mēs esam
Un ārā netiekam.
Stipram vaj'g būt,
Ārā vaj'g kļūt.*

Kā visiem zināms, tā ir tāda banāla dziesmiņa, kas var arī nenozīmēt gluži neko. Tomēr es intuitīvi noskārto, ka šai dziedāšanai bija, kā mēdz teikt, zemteksts un ka viņš domāja par trim pelēm, kas netika ārā no pudeles.

– Atkal esat uzsēdies uz korķa, Plataci? – sacīju viņam.

– Stabili, dakter! – viņš atsaucās bez mazākās nožēlas, taisni pretēji, gandrīz vai triumfējošā balsī.

– Jūs taču dedzināsi savu dzīvības sveci no abiem galiem, – teicu.

– Ar ko tas beigsies? Nekad neesat padomājis, Plataci?

– Ar ko beigsies, jūs prasāt, dakter? – viņš atjautāja un smiedamies pārvilka ar plaukstu pār rikli.

Es nogrozīju galvu.

Un Žanis Platacis filozofiskā mierā, ar mazu demagoģijas pieskaņu jautāja, vai es varbūt esot redzējis cilvēku, kam atvēlēts dzīvot mūžīgi, viņam personiski neesot bijis «tas gods tādu putnu sastapt». Un, joprojām žņaudzīdams un raustīdams manu pogu un atkal mīņādamies kaut kādā neveiklā dejā, Platacis atsāka dziedāšanu. Viņš tikai bija nedaudz mainījis repertuāru un tricīnāja savu čerkstošo balsi man tieši sejā:

*Dzīvē daudz ir ceļu,
Katris ceļš ir labs,
Ej, pa kuru gribi,
Visur priekšā... šnaps.*

Man nebija vērts, kā Vecsunišos mēdza teikt, «dzisināt muti». Žanīm Platacim domāšana tobrīd nebija stiprā puse.

Pagāja vēl kāds laiciņš, un es izdzirdu, ka Platači pārdodot māju un ceļoties projām no Vecsunišiem kaut kur uz Rīgas rajonu. Un drīz pēc tam atkal satiku Žani Plataci. Viņš pamanījās mani pasveicināt pirmis, izskatījās spodrs un turējās ar cieņu un pašcieņu.

– Atkal neesat ņēmis mutē turpat trīs nedēļas? – es apjautājos.

Viņš svēti pabrinājās:

– Kā jūs to zināt, dakter?

– Braucat projām? – vaicāju.

– Jā, esmu nolēmis sākt jaunu dzīvi, – Platacis apņēmīgi sacīja un uz atvadām sniedza man roku. – Iekārtošos, atrakstīšu. Varbūt kādreiz sadomāsiet un atšausiet ciemos?

Atbildēju, ka tas tiešām nav izslēgts, lai gan jau toreiz sirdī šaubījos, vai man jebkad radīsies vēlēšanās pie Platačiem viesoties. Un nekādos ciemos es patiesi neaizbraucu un kaut vai tādēļ vien, ka Žanis Platacis man neatrakstīja. Nezinu, vai viņš vispār uz Vecsunišiem rakstīja kādam un vai kāds saņēma viņa vēstules, vismaz šādas tādas ziņas par viņu. Līdz manim nekāda informācija par Platačiem nenonāca, un drīz vien viņi izgaisa man no miņas.

Aizritēja apmēram gads. Joprojām strādāju Druvu ambulancē, tikai biju iebraucis Rīgā darišanās un pavēlu pēcpusdienā atkal ierados stacijā, lai dotos atpakaļ. Lejā pie kioska lodziņa nopirku «Rīgas Balsi», uzgāju augšā uz perona, iekāpu vilcienā, apsēdos, atšķīru avīzi un piepeši atdūros pret pazīstamu uzvārdu.

«Dziļās sērās paziņojam, ka mūžā miegā aizmidzis mūsu mīlais Žanis Platacis.» Dzimis tad un tad. Par apbedīšanu uzzināt pa tele-

fonu numurs tāds un tāds. Mazliet apsvēris, es nodomāju, ka varbūt pasaulē dzīvojuši divi Žaņi Platači un šis – sēru sludinājumā – nemaz nav «mans Žanis Platācis», bet viņa vārda un uzvārda brālis. Taču, atzišos, jutos visai saintriģēts. Brīdi svārstījies, sameklēju divkapeiku monētu un nokāpu atkal lejā uzgaidāmajā telpā pie telefona automāta, lai gan riskēju nokavēt vilcienu.

Uzgriezu numuru. Atsaucās sievietes balss. Stādijos priekšā un uzreiz tiku pazīts. Tā bija Žaņa Platača sieva jeb, pareizāk sakot, atraitne, kas tūlīt pazina un ielūdza uz bērēm, ar šņukstu piebilzdama, ka «viņas nelaiķis» esot mani dažkārt pieminējis. Es gan nebiju Žani Platāci pat paguvis kārtīgi izmeklēt *a capitale ad calcem*, tā teikt, no galvas līdz papēžiem, bet oficiāli skaitījos viņu ārstējis, kaut arī epizodiski un bez sevišķiem panākumiem. Tādēļ iedrošinājos pavaicāt, ar ko mans kādreizējais pacients miris, savā pieņēmumā svērdamies visdrīzāk uz aknu cirozes pusi. Manam jautājumam sekoja tik gara pauze, ka es Platača sievu jau sāku turēt aizdomās, vai viņa «savu Žani» tomēr nav noindējusi ar antabusu un nu steidzīgi meklē iespējami maigākus formulējumus, lai man darītu to zināmu. Jau likās, ka nekādu atbildi nesagaidīšu, kad beidzot viņa ierunājās, un es dabūju tikpat kā ar rungu pa galvu. Žanis Platācis bija pakāries.

SAVEDĒJS

jeb
Cīliša stāsts

Kā dzirdu, biedri šodien varen sasparojušies par grauzējiem stāstīt. Ja par grauzēju varētu uzskatīt suni, šo to pastāstītu arī es. Kādas šajā jautājumā ir domas? Varam vai nevaram viņu saukt par grauzēju? Vismaz par piecdesmit procentiem, ko? Liekam uz balsošanu, vai? Desmit – par... desmit – pret... četri – atturējušies... jā, un trīs, vai zin, atturējušies pat no atturēšanās. Hei, jūs tur, zoles spēlmaņi, dzirdat? Tas ir mājiens ar mietu uz jūsu pusi! Ak galvenais nav grauzēji, bet brīvestība? Tad vēl jo vairāk. Ja galvenais ir brīvestība, tad mans stāsts šeit der kā kulaks uz aci, lai gan tanī viss būs otrādi nekā Bramberģim. Dakterim bija trīs grauzēji un viens cilvēks. Manējā, pavisam pretēji, darbosies trīs cilvēki un viens, ar jūsu atļauju, grauzējs. Un tie ir Lita, Litasjānis, Valija un Amors. Jūs prasāt, vai īsts Amors? Nu, atkarībā no tā, ko biedri sauc par īstu. Vai to puiku ar spārniņiem, šaujamo rīku un pliku pēcpusi, to viltnieku un resgali, kas trāpa cilvēkam sirdī ar kādu no savām bultām un padara viņu beigtu un dullu? Manam Amoram nebija nedz spārnu, ar ko lidot, nedz loka, ar ko šaut. Tomēr prātus viņš sajauca, kā Amoram pieklājas, un, vai zin, diezgan pamatīgi pamudzināja likteņus. Divus viņš padarīja laimīgus, vienu atstāja pie tukšas siles, bet arī pats palika ar asti blukī, jo nevienam nav vēlēts kā dievam tam kungam nesodīti regulēt svešas dzīves, un, kurš to atļaujas, smagi noraujas. Un norāvās arī Amors – gan vārda tiešajā, gan pārnestajā nozīmē.

Kā esat jau uzminējuši, Amors bija suns. Bet viņš nebija parasts lauku krancis vai duksis ar riteni uz muguras. Viņš bija caurcaurēm dižciltīgs lops ar spalvām galīgi aizaugušām acīm un tādēm, vai zin, radurakstiem kā firstam vai grāfam. Viņš atgādināja kaut ko vidēju starp rūsganmelnu teķi un nesen apcirptu košumkrūmu, saucās par erdelterjeru un piederēja Litai un Jānim.

Tie abi bija nesenī atnācēji no citurienes, kā dzirdēju, no Kurzemes puses, no Sabiles vai Kabiles, skaidri nepateikšu, un nav jau arī tik

svarīgi, nav, vai zin, krimināllieta. Par smuku naudiņu – tūkstošiem deviņiem vai desmit – viņi iepirkās vienā no kaimiņmājām, tādus Robežniekos, tikai puskilometru no manis, tā ka viss notika, var sacīt, kā uz delnas, jo līdz Kannām man ir vēl tuvāk nekā līdz Robežniekiem, simt metru, daudz, ja simt piecdesmit, un ceļš iet cieši gar logiem.

Vēl par to Litu un viņas Jāni. Kā jau par atnācējiem, par viņiem mūšpusē daudzi trina un deldēja mēles. Nepateikšu, vai bija kas strikti zināms, vai arī iedzimto sievas vairāk grābstījās pa gaisu. Bet dikti jau runāja, kas ir, tas ir, ka šiem tur, Kurzemē, esot kas svilis vai piededzis un ka tāpēc steidzīgi laidušies patālāk prom, kur gaiss svaigāks un tīrāks gan vārda tiešajā, gan pārnestajā nozīmē. Man domāt, izslēgts nav. Tur, Kabilē vai Sabilē, Lita strādājusi par veikalvedi, un tādā vietā, vai zin, kāja viegli uz rubļa slid un roka netišām aiz preces aizķeras. Šā vai tā, bet Robežnieki nopirkti uz Litas mātes vārda, kaut gan neviens no mums nekādu māti nekad nedabūja redzēt ne acīs un sazin kur šai bija gals. Tāpat skaidrāks par skaidru, ka veseli deviņi vai visi desmit taukšķi neba no plikas aldziņas bija sakrāti. Gan jau skanošais vairāk vai mazāk tika pa ķēķa durvīm nācis. Ar vārdu sakot, ūdeņi nebija gluži skaidri. Taču kaimiņiem tālab nedz kāds labums atlēca, nedz kāds ļaunums cēlās.

Jānis sāka strādāt «Lauktechnikā». Lita uzoda robu savā brandžā un atkal iekārtojās veikalā, šoreiz par vienkāršu pārdevēju. Mani sievieši par Litu teica, ka šī nesot degunu aplam augstu. Kaut kas skaistajam dzimumam savā starpā nesapasēja. Es pats neko sliktu nevaru teikt. Cik man gadījās bodē iegriezties, tik viņa netēloja svešu un neturējās stīvi. Pavisam otrādi, manijās apkalpot bez rindas, godāja par «kaimiņu» un «Cilišonkuli». Tā ka no savas puses par lepnu viņu neno-saukšu, kas nav, tas nav. Par smuku gan. No vaiga apaļa un sārta. Kupli, smagi mati. Daudz jau laikam netrūka no četrdesmit, bet sievišķītis vēl itin svaigs un... Kāpēc laizos? Nemaz nelaizos. Bet, kas ir, tas ir. Un ko nu lielu vairs pielaizīsies, vai zin, tiklab vārda tiešajā, kā pārnestajā nozīmē? Būtu pirms gadiem desmit, nav izslēgts, varbūt pieslīpētos arī un piesistu kanti, jo viņas Jānis, lai gan jaunāks nekā pati, nebija nekur liekams. Viņš bija stumjams un bīdāms, tāds tun-tulis un viksts, ka ne velti tika nevis vārdā un uzvārdā, bet vairāk par Litasjāni saukts. Lita viņu regulēja dūšīgāk nekā māte dēlu. Dažu labu reizīti, vai zin, mazgājām abu kauliņus, sak, bez Litas viņš būtu pazudis cilvēks. Bez Litas viņš nedz cēlās, nedz gūlās, un prasi, vai, nesa-skaņojis ar savu priekšniecību, Jānis drikstēja degunu noslaucīt un uz mazenī aiziet.

Smalks mehāniķis, zelta rokas, bet neizšķirīgs un neuzņēmīgs kā briesmas. Dažam savajagas kādu verķi vai knibuli sarunāt, lai izvirpo priekš mašīnas vai motocikleta, sak: Jān, tu nevarētu? Šis: jāaprunājoties ar Litu. Tāds bija Jānis, i dusmas, i smiekls. Neviens viņu lāgā negribēja ņemt par pilnu, sak, ko nu tas memmis, tas jau tikai Litai brunčos turas kā pupabērns.

Kā redzat, pat pasaules priekšā Jānis netēloja ģimenes galvu un nemaz neslēpa, ka krietni vien pažmiegs zem tupeles. Atceros, reiz viņš pat šitā izteicās, sak – kad Lita viņu apprecējusi. Nopietni! Bez jokiem! Tieši tā: «kad Lita mani apprecēja...» Un tādā padevīgā balsī, itin kā Lita būtu viņa liktenis, un ko tu, cilvēks, vai zin, vari iesākt pret savu likteni? Gudrāk ir samierināties nekā spārdīties pret dzeloņiem.

No auguma viņš bija vidējs. Pēc ģimja drizāk glīts nekā neglīts. Ja labi ieskatījās, pat tīri smuks, kā vismaz mani sievieši apgalvoja. Bet ko, vai zin, līdz deguns, ja nav mugurkaula? Atminos, kad iegrozījās runa par bērniem, es Jānim zem četrām acīm apprasijos, kāpēc viņiem ar Litu nav nevienas atvases. Šis atbildēja – Lita negribot. Un ko tad pats? Jānis paraustīja plecus: ko šis varot gribēt, ja Lita ne? Tā jau tas ir gan: ja sieva ne, tad tu, puisietis būdams, paliec ar visu savu gribēšanu bešā. Taču no tāda čammas varēja sagaidīt, ka viņš vispār nejaudāja ķiparu uztaisīt.

Tā es toreiz nospriedu, lai arī balsī neko nesacīju. Un tā domājām mēs visi, darbabiedri un kaimiņi. Un neviens no mums ne aks negaidīja, ka Jānis varētu nostrādāt to, ko viņš pēcgalā nostrādāja, atstājot mūs ar vaļā mutēm, jo sirdī tomēr bija īsts vīrietis.

Tagad, kad esat dzirdējuši gan par Amoru, gan Litu ar visu viņas Jāni, pienākusi kārtā pastāstīt par Valiju. Valija dzīvoja Kannās, kuras es jau pieminēju. Taču šis, biedri, nebija tās Kannas, kurās notiek filmu festivāli. Un Valīte nebija nekāda kinoaktrise, bet meža meistare jeb, kā viņu sauca, mežsardze. Tāpat kā Litu un Jāni, arī Valiju nevarēja saukt par iedzimto. No Piebalgas apkārtnes viņa pārcēlās uz mūsu pusē gadus divus vai trīs pirms notikumiem, par kuriem stāstu. Mežniecība viņai ierādīja Kannas. Māju nosaukums vedina domāt, ka šeit istabām vajag būt plašām un skanīgām, vai zin, kā piena kannām. Bet tā tas nepavisam nav. Kannās ir viena vienīga istabele ar ieeju caur ķēķi. Bet Valijai neko vairāk nevajadzēja, jo viņa dzīvoja viena. Tikai pa svētkiem Kannās parādījās viņas dēls, pusaugu zēns, kas Priekuļos mācījās par traktoristu. Par Valiju bija zināms, ka arī Piebalgas pusē strādājusi par meža meistari un tur pametusi vīru. Tieši tā mani sievieši sacīja, taisni «pametusi vīru», nevis «šķīrusies no vīra», un tas, vai zin, saderējās

ar Valijas lepno, neatkarīgo raksturu. Viņa bija meitietis ar stingru tikumu, nevis kaut kāda švirkstele ar vieglo priekšu, kura dod pa labi un pa kreisi. Kad viennakt pie viņas Kannās lūkoja list tāds Ozoliņš, treilētājs, tas izgāzās pa logu ar visiem rāmjiem tiklab vārda pārnestajā, kā tiešajā nozīmē. Un, man domāt, neba Ozoliņš vien pie Valijas aplauza ragus. Ne velti klida valodas, ka Valija esot, vai zin, neieņemams cietoksnis. Un varbūt tā būtu bijis un palicis līdz Valijas beidzamajai stundai, ja neiejauktos, kā es jau pašā sākumā teicu, Amors.

Te biedri prasa – vai dikti smuka? Akurāt par smuku Valiju nosaukt nevarēja, kaut gan par neglītu arī ne. Augumā stingri garāka par vidēju, bet ne par tievu, ne par resnu. Deguns pastrups. Mati pelēki. Viss pie viņas bija, vai zin, dabiskajā izskatā. Par pomādēm un smiņķiem, manikīriem un pedikīriem kā Litai viņai nebija vaļas domāt. Un, kad Valija ar ķiveri galvā, brezenta jaku mugurā un biksēm kājās drāza uz sava motocikleta, labi neieskatoties, viņu varēja noturēt drīzāk par vīrišķi nekā sievieša cilvēku. Jānis par Valiju bija pusgalvas tiesu isāks. Nē, es nepārteicos, biedri, nepavisam! Par Valiju, nevis Litu. Kāds sakaras Valijai ar Jāni? Tūlīt dzirdēsiet – kāds.

Galīgi nav skaidrs, kādam jodam Litai savajadzējās suni un vēl to pustekī par astoņdesmit rubļiem. Vai viņa kāroja citus pārtrumpot, tāpēc ka tāda bārdaina sproģa nebija visā apvidū? Vai arī ar Jāni viņai sametās garš laiks? «Amoram ir ideālas proporcijas,» Lita lielījās, kad savu erdelperdeli bija rādījusi kaut kur izstādē. Varbūt šim bija proporcijas, neapstrīdu, bet kas priekš laukiem proporcijas? Galvenais, lai būtu kārtīgs mājas sargs. No Amora mājas sarga gan nebija nekāda. Tad jau mans rudais gailis, vai zin, ir labāks mājas sargs! Amors vairāk apkārt jaucās un maisījās nekā stāvēja pie vietas. Katram garāmgājējam un pretimnācējam viņš bija biedrs un draugs. Un sevišķi stipri pieķērās Valijai. Nezinu, ko suņa sirds atrada mūsu mežsardzē un kas trūka pārējiem, Litu un Jāni ieskaitot. Tikai no visiem cilvēkiem Amors priekšroku deva Valītei. Kolīdz viņa vakarā pārradās no meža, arī viņš bija Kannās, it kā tur, vai zin, viņu barotu ar medus maizēm. Un tikai pavisam vēlu, dažreiz mēnesnicā, redzu – tek gar maniem logiem atpakaļ uz Robežniekiem. Es gan sacīju «tek», tomēr biežāk Amors nevis tecēja, bet drīzāk vilkšus vilkā, it kā viņam sasodīti negribētos iet turp, uz kurienu viņš gāja. Reižu reizumis Kannās viņš palika pat pa nakti, vai zin, tikpat kā brūtgāns!

Lita spēra gaisā zemi. Un bija jau arī pamats. Tad nu liela luste nopirkt suni par veseliem astoņdesmit rubļiem ar ciltsgrāmatu un proporcijām un to vien redzēt kā viņa asti! Nu, paldies! Tāpēc Lita sūtija

Jāni Amoram pakaļ. Pašai doties pie Valijas bija zem viņas goda. Amora izdarības viņai aplam ķērās pie sirds, jo pats dzirdēju, kā viņa to lamāja par nodevēju un Kangaru. Savuties Jānis jau nebūtu Jānis, ja neietu turp, kurp viņu sūtīja Lita. Tāpēc viņš nekurnēdams gāja arī uz Kannām, lai vestu klaidoni mājās, no kurienes pat līdz mums pēc tam skanēja kaukšana.

Sukas bija pelnītas, kas ir, tas ir. Tikai ņemiet un iestāstiet to Amoram. Sunim bija suņa prāts un suņa domāšana. Jo ilgāk viņš dauzījās prom, jo sirsnīgāk viņu tesa, un, jo stiprāk viņu sukāja, jo nadzīgāk viņš manījās atkal uz Kannām. Tā ka iznāca apburtais loks, par ko maksāja Amora āda. Kas sprogaino blandoni pašrocīgi pēra, nemāku strikti pateikt. Man domāt, Lita. Taisni Amora dēļ – un varbūt pirmoreiz pa kopdzīves astoņiem gadiem – Jānis saskrējās ar Litu, pareizāk sakot, nepaklausīja Lītai. Pat mūsmājās varēja sadzirdēt, kā Lita braņģija Jāni. Kas abiem tur bijis par jampadraci, es Jānim apvaicājos, kad viņš atkal gāja uz Kannām pēc Amora. Necik plaši sirdi kratīt Jānis nesāka, tikai noburkšķēja, sak, viņš jau neesot nekāds eses rikļurāvējs vai imperiālistu algoznis, ka ar ādas pīcku spīdzināšot dzīvu radību, sak, to lai neviens no viņa negaidot un neprasot, kaut arī tā būtu Lita vai pats velns, sak, lai tad viņš simt un tūkstoškārt esot un paliekot «ķīselis» un «klīsteris».

Pēc tam Lita lūkoja Amoru siet. Redzēju, kā viņš aizjoza garām mūsmājām, vilkdams pa ceļu sev pakaļ sazin kādu zilu šņori ne šņori, banti ne banti, un ar visu pazuda Kannu vējtverī. Un drīz vien uz to pašu pusi aizlīgoja Jānis. Šī bija pirmā reize, kad es ievēroju, ka viņš Kannās kavējās ilgāk, nekā nepieciešams, lai paņemtu suni. Bija pagājušas stundas divas. Domāju, ka Jānis jau sen senis ir atpakaļ Robežniekos, kad ieraudzīju, kā viņš iznāca no Kannām, vezdams Amoru tai pašā zilajā šņorē ne šņorē, bantē ne bantē. Nenojauzdams, ka viņu kāds redz, Jānis pusbalsī kaut ko bubināja rudajam grēkāzim. Viņa balss skanēja, vai zin, sasodīti laipni un nevēstīja neko ļaunu. Taču pēc minūtēm desmit no Robežnieku puses atkal atlidoja žēlabaina kaukoņa. Tur par bēgšanu bleķoja Amora āda.

Vienu dienu pie autobusa pieturas mani sievieši bija sastapušies ar Litu. Un Lita žēlojusies, ka «tas mērkaķis» sarāvis pat kakla siksnu. Viņa prasījusi, vai mums neesot kāda lieka – no Džeka. Tas, ka Lita pret maniem meitiešiem vairs neiznesās stīvi un nedīžojās, vai zin, ar «proporcijām», bet, gluži otrādi, runāja par «to mērkaķi», tikai rādīja, cik apjukusi un nelaimīga viņa jutās. Četrkājainais firsts un grāfs bija viņu padarījis bezmaz par apsmieklu ļaužu acīs. OTRAS SUŅA SIKSNAS

mums nebija. Sieva ieteikusi, ka stingri turot arī kaprona zeķe, ka daudzi tā sienot savus suņus un ar labām sekmēm. Kaprona zeķe jau nu tur stingri, kas ir, tas ir, taču, vai zin, ne tādu bulli. Un tanī pašā vakarā Amors bija Kannās ar visu zeķi.

Nezinu, vai Lita ar sievietes jausmu jau turēja Valiju aizdomās vai arī kāds ko pienesa un paklačoja. Taču šajā reizē izņēmuma kārtā Lita meta augstprātību pie malas un uz Kannām devās pati, nevis sūtīja Jāni. Ko abas spriedušas un pārrunājušas, tā visiem palika mīkla. Un ausis nāca kaut kas pavisam neticams: Amors esot nirdzis uz Litu zobus! Vai zin, tālāk vairs nebija kur iet. Un Lita nebūtu Lita, ja ar to samierinātos un nespertu soļus, lai reizi par visām reizēm izbeigtu suņa māžošanos. Viņa paņēma brīvdienu, aizbrauca uz Rīgu, mednieku veikalā nopirka vistiprāko un dārgāko suņa kakla siksnu, pēc tam saimniecības preču bodē sameklēja istu govš ķēdi un ķēdē pietaisīja Amoru pie mājas.

Tagad viņš vairs nenorāvās. Viņš tupēja, galvu nokāris kā dzelžos saslēgts vergs, vai bez iemesla stundām ilgi rēja un vankšķēja. Viņa acis kļuva blāvas un spalva vairs nespīdēja. Ar katru dienu aizvien vairāk un stiprāk viņš sāka atgādināt lauku kranci, nevis dižciltīgu terjeru. Pa naktīm viņš kauca žēli un augstos toņos. Viņš gaudoja uz mēnesnīcu, vai zin, tikpat kā vilks.

Tagad Jānim vairs nebija iemesla iet uz Kannām. Bet, par spīti tam, pēc kādām pāra dienām viņš atkal aizslāja uz Kannu pusi. Es vēl savā prātā nospriedu: paskat vien, Amors tomēr sprucis vaļā un aizlicies pie Valītes! Bet tad es izdzirdu, ka suns rēja Robežniekos. Tātad Jānis negāja Amora dēļ. Bet vai tad kaimiņam pie kaimiņa tik vien darišanu kā suni ganīt? Varbūt Lita sūtīja Jāni, lai sarunā malku? Varbūt viņam vajadzēja piezvanīt, un Valijai bija telefons. Tā ka es nedz galvu laužiju, nedz – vēl jo mazāk – pakaļ glūnēju: lai Jānis iet, kur viņam jāiet, un dara, kas viņam jādara!

Bet liktenim labpatika mani padarīt par aculiecinieku, kas redzēja Jāni nākam atpakaļ no Kannām. Un tas, biedri, notika otrajā rītā. Taisni biju pagalmā pie akas un vilku ūdeni. Veros un neticu savām acīm: Jānis! Pasveicināja. Un nedz apjucis, nedz nokaunējies, taisni otrādi, vai zin, gluži smaidīgs. Piemēģa pārmīt kādu vārdu – kā jau kaimiņš ar kaimiņu. Bet es skatos uz viņu, skatos un izskatu visas acis, tomēr netieku gudrs, kas viņā pārvērties un kļuvis citāds. Un piepeši attopos, ka Jānis ir izaudzis garāks... Cik viņam toreiz bija gadu? Tā ap trīsdesmit pieci. Ūja, kā «neiespējami»? Kāpēc tad «neiespējami»? Es taču to redzēju pats savām acīm, būdams skaidrā prātā un pie pilnas

saprašanas! Un vispār es jums teikšu, biedri, ka smiekla vērtā būtu brīvestība, ja no tās cilvēks nejaudātu ne tik daudz kā pastiepties, vai zin, garumā par nieka pussprīdi.

Drīz vien Jānis pārcēlās uz Kannām ar visu čemodānu un kļuva man par pašu tuvāko kaimiņu. Pavasarī Jānim ar Valiju bija ģimenes pieaugums un, vai zin, ar šturmešanu: nepilnus četrus mēnešus pēc kāzām un divi gabali uzreiz! Dvīniši, kā tad. Žeperis un meitene. Četratā Kannās kļuva stipri par šauru. Tāpēc priekšniecība ierādīja viņiem citu pajumti. No manis patālu – būs septiņi astoņi kilometri, meža pretējā malā. Tāpēc nemāku sacīt, kā Jānis ar Valiti satiek. Tikai vienu varu teikt pilnīgi droši, ka Valijai, vai zin, vienmēr laime apmes-ties mājās, kas nes tādus aplam skanīgus vārdus. Tagad viņa dzīvo Zvanos.

DIĒTA

jeb Dembovica stāsts

Neņemiet ļaunā, bet es skaidri zinu, ka jums par mani nav ilūziju. Ka nebūšu izteicis vēl ne vienkāršu nepaplašinātu teikumu, kad visi (ar Apsi priekšgalā) uzreiz iesauksies: «Ja jau Dembovics vēris muti un saspārnojies runāt, tad noteikti klās vaļā par kaut kādu liktenīgu mīlestību. Tas nu ir fakts ar simtprocentīgu garantiju, ko mēs varam apzvērēt, turot personiskos kaklus zem bendes cirvjiem un giljotīnu nažiem. Jo par ko gan citu var stāstīt šis vieglprātis, kam pa galvu staigā mūžīgais caurvējš, šis nekauna un rakaris, kas mālē plikus sievietes, nevis pieklājīgus saulrietus!» Un es būtu īsts nekrietnelis, ja liktu jums vilties, jo klausītājus, skatītājus un lasītājus nedrīkst vilt, kā to zina ikviens mākslinieks (un kā to var apstiprināt arī Eizengrauds). Patērētājam jādod tas, ko viņš grib patērēt. Citādi viņš kļūst agresīvs. Bet, pasarg dievs, modināt jūsu agresīvas tieksmes es nevēlos, tāpēc mans stāsts patiesi būs par mīlestību, pie tam par liktenīgu.

Mūžā man nezin cik reižu nācies vērot, kā cilvēks top nelaimīgs, ja pārkāpj savus principus. Un tikai vienu vienīgu reizi esmu dabūjis redzēt, ka cilvēks kļuva nelaimīgs tieši tādēļ, ka nespēja savus principus pārkāpt. Tas izklausās pēc paradoksa (bet ir īstens gadījums iz dzīves realitātes). Un šis paša dzelzaino principu dēļ cietušais ir mans dzīvokļa kaimiņš Visvaldis Apogs, pēc izglītības mediķis, tāpat kā mūsu Bramberģis, tikai pavisam cita profila darbonis, uzturnieks, zinātniskās novirzes censonis, kurš tieši tolaik sacerēja disertāciju. Visvaldis Apogs, kā raksta avīzēs, «nebija gadījuma cilvēks savā jomā». Viņš bija entuziasts. Uzturs bija viņa dzīves saturs. Par to viņš varēja runāt jebkurā koplietošanas telpā un ikvienā diennakts stundā. Un, stāstot par ogļhidrātiem un proteīniem, viņš uzstaroja kā saule un uzziedēja kā puķe. No viņa sejas sāka plūst fascinējoša gaisma kā no senajām krievu ikonām. Vāji saklausīju viņa vārdus, tikai vēroju vaibstu spēli, acu zilišu maģisko sašaurināšanos un paplašināšanos, kas atgādināja šifrētu signalizāciju, ar kādu iekšējās pasaules impulsi tika

raidīti izplatījumā. Arī mani, tāpat kā Visvaldi Apogu, sagrāba entuziasms. Tikai šis degsmes objekts nebija viņa karsti mīlotā uzturzinātne, bet viņa paša persona. Mani pārņēma vēlēšanās dabūt uz audekla šo noslēpumaino «kaut ko», kas strāvoja no viņa.

Es (jāteic, ar lielām grūtībām) pievārdoju viņu man pozēt. Viņš ilgi stīvējās pretim un nekādi un neparko nebija ar mieru, aizvien no jauna apgalvodams, ka mums tikpat nekas neiznāksot un mēs abi vienīgi nositīšot laiku. Pūlējos pārliecināt viņu par pretējo. Bet taisnība izrādījās viņam. Nekas prātīgs patiesi neiznāca, lai gan nostrādāju sešus vai septiņus seansus. Nespējām atrasties nedz viens, nedz otrs. Viņš sēdēja kā pie provinces fotogrāfa (rociņas saņēmis, pleciņus uzrāvis) un raudzījās ar tādu izteiksmi, it kā ar augošām bažām ieklausītos savā kuņģa darbībā. Turpretim es neuztvēru viņa acīs nekādu gaismu un visu laiku redzēju tikai viņa atkarenās ausis. «Es taču jūs bridināju,» noslēgumā viņš sacīja kā atvainodamies, ka nav atbildis manām prasībām. Tomēr vilies neizskatījās, drīzāk likās pat apmierināts, ka bez sadursmes laimīgi ticis no manis vaļā, tā ka mūsu mierīgo līdzāspastāvēšanu komunālā dzīvokļa sienās turpmāk neaptumšoja nekas.

Šī epizode, kaut nepieder pie mana stāsta būtības, tomēr zināmā mērā raksturo Visvaldi Apogu, vai ne? Savā ziņā tā izskaidro, kālab viņš saistīja manu uzmanību. Vēl vairāk, tā apgaismo turpmākos notikumus, ļaujot saprast, kā gan šajā (no malas raugoties) sausiņā, kam eksistēja vienīgi zinātne, šajā neizskatīgajā lutausi varēja iemīlēties tāda sieviete kā Zina, pie tam tik stipri, ka Visvaldis Apogs kļuva viņai, kā jau sākumā teicu, liktenīgs. Zina, tāpat kā Visvaldis Apogs, bija mana kaimiņiene pa dzīvokļa līniju un strādāja viesnīcā par administratori, stāva dežuranti vai kaut ko tamlīdzīgu.

Viņa piederēja pie tām sievietēm, kas ir tikai vienā eksemplārā. Gluda āda – ziemā ar melnīgsnēji zeltainu, vasarā ar indiāniski sarkanīgu toni. Grieķu mezglā saņemti melni, spoži mati ar vieglu dabisku cirtojumu. Mazas, gleznas rokas ar bedrītēm elkoņos. Zobi kā graudi kukurūzas vālitē – gludi, līdzieni un cieši. Taču visneparastākās bija acis. Vārdiem tās grūti attēlot. Ja no klātesošajiem kāds (vismaz reprodukcijās) redzējis Modiljani portretus, tad tur tās ir – Zinas acis, aprikozes krāsas sejā tik pārsteidzoši gaišas, ka skatiens likās uz iekšu vērst. Ne mazumu esmu strādājis ar dzīvu modeli, kur aiz mīmikas jātver garīgais noskaņojums. Taču Zinas dvēsele man vienmēr palika mikla. Zina bija visgrūtāk izprotamā sieviete pasaulē. Saskaņā nekad ne par ko nejutos pārliecināts un drošs (kas parasti man nemaz nav

raksturīgi). Ilgi netiku gudrs, vai daudzos pret degmūri vai laužos vaļējās durvis. Viņa vienlaikus vilka klāt un stūma nost, vienlaikus modināja ilūzijas un grāva cerības. Un nekad nebija nosakāms, ko viņa darija ar apzinātu nolūku un ko viņas būtība pauda gluži patvaļīgi. Viņa ļoti labi apzinājās savas noslēpumainības varu, jo ne velti dažkārt sacīja:

– Esmu Zina, kas visu zina.

Kad viņa to teica, reizē raudzīdamās un neraudzīdamās virsū ar savām Modiljani acīm, man pār kauliem skrēja tirpas, it kā es būtu izģērbts kails un viņa patiesi par mani zinātu vairāk, nekā par sevi zināju es pats.

Kā viegli noskāršams, nebiju pret viņu vienaldzīgs. Taču Zina aizvien saglabāja distanci.

– Dembovic, lūdzu, aizvāciet rokas. Starp vīrieti un sievieti atzīstu tikai platoniskas attiecības, – viņa teica un lūkojās ar savu neizdibināmo skatienu (kamēr atlasa āda, gludais kakls, apaļie ceļgali un elkoņu bedrītes izstrāvoja tādus fluidus, ka varēja kļūt traks!).

Ar vislielāko nopietnību viņa par mani smējās un, kad nebiju noskaņots atkāpties, atkal skaisti atsēdināja:

– Ļoti žēl, bet jūs neesat mans tips, Dembovic!

Kā jau atraidīts (un tāpēc nāvīgā vietā ķerts un vīrišķīgajā neatvairāmībā sāpīgi ievainots) stiprā dzimuma pārstāvis, gribēju drusku iedzelt arī viņai. Un, starp kopīgajiem paziņām ātrumā izraudzījies pašu necilāko īpatni, pazobojos:

– Varbūt jūsu tips ir... dietologs?

– Jūs nekļūdaties, Dembovic, – Zina (kā aizvien mīklaini) atbildēja.

Man nebija ne jausmas, ka ar savu minējumu nejauši esmu trāpījis desmitniekā.

Ilgi nopulējos Zinu pierunāt, lai viņa man pozē. Bet arī šeit dabūju kurvīti.

– Nē, Dembovic, – viņa stingri sacīja un nelokāmi palika pie sava.

Mēģināju iekārdināt:

– Padarīšu jūs nemirstīgu, Zina.

Viņa atbildēja:

– Es tāpat kļūšu nemirstīga.

Un, lai cik neticami izklausījās, arī tas (kā vēlāk izrādījās) bija ļoti tuvu patiesībai.

Ka Zinai un Visvaldim Apogam modušās savstarpējas simpātijas, atklāju pēc viņas kvēlās intereses par uzturzinātnei. Neapnikusi viņa varēja klausīties stāstus par vitamīniem un aminoskābēm. Visvaldis

Apogs atkal nebūtu tas, kas viņš bija, ja Zinas neatslābstošā interese par dietoloģiju viņu nespārnotu. Ak, viņš izklāstīja teorijas un izvirzīja hipotēzes, viņš analizēja kļūdas un grāva maldus, viņš atklāja sakarības un izskaidroja formulējumus. Un viņa acis izstaroja to neizsakāmo gaismu, ko nemācēju izvilināt no viņa sešos vai pat veselos septiņos neveiksmīgos seansos. Drusku vēlāk es piepeši ievēroju, ka Visvaldis Apogs ar tikpat jūsmīgu skatienu raugās uz Zinu arī tad, kad nerunā par savu uzturzinātni. (Un tas bija ļoti zīmīgs simptoms!) Zina kopīgajā virtuvē atkal uzkrītoši ilgi kavējās katreiz, kad Visvaldis Apogs no neaizstājamām olbaltumvielām tur gatavoja sev maltītes ar ideālu kalorāžu, kuras viņam pašam (kā man sāka likties) vairs diez kā negāja pie sirds. Redzēju, kā viņš mulsa, skatīdamies uz Zinas apaļajiem ceļgaliem, un kā ugunīgi kvēloja viņa atkarenās ausis. Naktī cauri sienai bija dzirdams, ka vēl ilgi viņš staigāja pa savu istabu, klaudzināja rakstāmgalda atvilktnes, čikstināja savu krēslu un nespēja aizmigt. Tomēr ar Zinu viņš joprojām palika uz «jūs».

Neizprotami, kas manā uzvedībā vai fizionomijā modināja Visvalža Apoga paļāvību, taču veselās divas reizes par tādu kā uzticības personu viņam kļuva es (kuru savā ziņā varēja uzskatīt par potenciālu sāncensi). Iespējams, pirmajā reizē viņa augstspriegums bija jau sasniedzis to pakāpi, kad nepieciešams ar kādu padalīties (un ir pilnīgi vienalga, ar ko). Bet tikpat labi iespējams, ka, strādājot pie portreta, bijām nemanot satuvinājušies vairāk, nekā paši nojautām. Vai arī vainīga bija nejaušība? Tovakar virtuvē pagadījos tieši es. Durvis saskrējās ar Zinu, kura devās uz savu istabu. Un Visvalža Apoga liesmojošās acis un avenkrāsā degošās ausis norādīja uz emocionālā dinamīta lādiņu, kas jau tuvākajās sekundēs draudēja viņu uzspridzināt. Ieraudzījis mani, viņš acīm redzami saguma, izdvesa aizlauztu līdz nāvei nomocīta cilvēka nopūtu un teica:

– Un tomēr... Ak dievs, cik viņa resna!

Te man jāatzīstas, ka esmu klausītājiem noslēpis kādu būtisku detaļu. Zina svēra tuvu pie simt kilogramiem. Noklusēju šo faktu tišuprāt, taču (ticiet man!) ne tādēļ, lai jūs mānītu. Gribēju, lai jūs vispirms iejūtaties Zinas neatvairāmajā burvībā. Deviņdesmit deviņi dzīvsvara kilogrami parasti izslēdz priekšstatu par skaistumu. Uzsvēru – «parasti», tāpēc ka Zina ne pēc kādiem rādītājiem neietilpa normas robežās. Viņa bija vienlaikus sasodīti resna un neizsakāmi skaista. Virietis, kas mita Visvaldī Apogā, alka tieši pēc tādas sievietes, kāda bija Zina, kamēr savai zinātnei līdz nāvei uzticams uzturnieks redzēja viņā tikai liekos taukus. Instinkts ciniņās ar intelektu kā līdzvērtīgi

partneri, un šīs šekspīriskās pretrunas plosīja nabaga Visvaldi Apogu. Viņš nespēja ļauties savai kaislibai, nejudzamiem nodevējs pret to, kas viņam bija svēts.

– Man ir kauns pašam par sevi, Dembovic, – viņš izmocīja dziļi nelaimīgs par šīm pretišķībām, kurās bija iekļuvis un kuras viņu pazevoja paša acīs.

Taču Visvaldis Apogs nebūtu zinātnieks, tātad analītiķis, cilvēks ar eksaktu prāta ievirzi, ja neatrastu izeju no apburtā loka. Un, tā kā tālākie notikumi attīstījās kopīgajā virtuvē, kur uztures problēmas tiek risinātas gluži praktiski, tad nevienam neko nevarēja noslēpt (pat ja kāds to būtu gribējis). Taču slēpts nekas netika. Un, kad es (pretendēdams uz gāzes plīts riņķi) reiz Zinai apvaicājos, vai viņa pusdienas jau pagatavojusi, saņēmu atbildi:

– Šodien man ir biezpiena diena.

Es zināju pirmdienu, otrdienu, trešdienu un visas pārējās nedēļas dienas, taču par «biezpiena dienu» man bija pirmā dzirdēšana.

Viņa pasmējās un teica, ka runa esot par diētu, ko speciāli viņai izstrādājis Valdis un kas nodrošinot ļoti efektīvu krišanas svarā. Pirmajā brīdī neattapos. Kāds Valdis? Bet tad atskārtu, ka Visvaldis Apogs. Jā, Zina sacīja, ka tas tieši atbilstot viņa disertācijas tēmai.

Nākamajā rītā, kad sastapāmies pie vannas istabas durvīm, es pus-pajokam apjautājos:

– Ko, vai atkal biezpiena diena?

– Nē, sulu diena, Dembovic, – Zina man atbildēja.

Viņa bija dzīvespriecīga un moža vēl ābolu, paniņu un seleriju dienā, taču nekādu efektīvu krišanas svarā pie viņas novērot nevarēja. Piena dienā es viņu uztvēru kāpņu telpā. Lifts nedarbojās. Es gāju augšā. Viņa nāca lejā. Un piepeši sagraījās. Es saķēru viņu, viņa pieķērās pie manis, un viss beidzās bez sadzīves traumas. Domāju, ka Zina paslidējusi uz pakāpiena. Bet tad ievēroju, ka viņa bija ļoti bāla.

– Apreiba galva, – viņa man teica.

– Varbūt jūs pavadīt, Zina? – piedāvāju.

– Paldies, nevajag, Dembovic. Pārgāja, – viņa atbildēja.

Visvaldis Apogs ar attaukošanās norisi rādījās ļoti apmierināts. Visas šīs salātu, augļu, kartupeļu un citas atslodzes dienas viņš staigāja priecīgā uzbudinājumā kā loterijas biļetes īpašnieks īsi pirms izlozes. Viņš man pastāstīja, ka, pēc aptuveniem aprēķiniem, Zinai esot izreizes pusgada laikā atbrīvoties no apmēram piecpadsmit kilogramiem. Tā kā biju redzējis, kā Zina tik tikko nepaģība, tad ar mazu dzēlību

apvaicājos, vai viņš gadījumā nav aprēķinājis arī to, pēc cik ilga laika Zina izzudīs pavisam.

Visvaldis Apogs paraudzījās uz mani ar pārmetumu un nožēlu.

– No jums, Dembovic, gan biju gaidījis dziļāku izpratni, – viņš teica.

Drīzumā saņēmu paprāvu honorāru un (atbilstoši tradīcijai) pārados mājās ar «Vecrīgas» torti un pussaldo šampanieti, lai pacienātu dzīvokļa kaimiņus. Taču Zina atsacījās gan no viena, gan otra.

– Vismaz necīgu kūkas gabaliņu! – es lūgšus lūdzos. – No tā, ticiet man, nenotiks nekas briesmīgs!

– Nav svarīgs kūkas gabaliņš, – viņa atbildēja. – Svarīgs ir princips. Es nedrīkstu pārkāpt principu.

Tikpat noteikti Zina noraidīja arī glāzi šampanieša.

– Viens mililitrs alkohola satur veselas septiņas kalorijas, – Zina sacīja. (Viņai jau bija Visvalža Apoga principi un Visvalža Apoga domāšana.)

Un tad es aizbraucu uz veselu pusgadu. Garā (un tā saucamajā radošajā) komandējumā uz Bamu. Atgriezos, iepriekš neko nepaziņojis, jo ne pret vienu man nebija nekādu īpašu pienākumu. Uzbraucu ar liftu augšā, bet nevarēju uzreiz sameklēt dzīvokļa atslēgas, tāpēc piezvanīju – varbūt kāds apžēlosies un atvērs? Atvēra. Kāpņu telpa (tāpat kā Apses pagrabs) mums ir patumša, tāpēc pirmajā brīdī man likās, ka durvis attaisījusi sveša sieviete. Bet tad viņa izsaucās:

– Dembovic!

Un es beidzot ieraudzīju, ka tā ir Zina, tikai neiedomājami pārvērsusies.

– Ko jūs brīnāties, Dembovic? – viņa teica, kad bija ielaidusi mani iekšā. – Esmu atbrīvojusies no veseliem divdesmit sešiem kilogramiem!

Noburkšķēju dažus pasīva izbrīna vārdus – «ak tā?» un tamlīdzīgi –, vienlaikus nodomādam, ka viņa atbrīvojusies arī no kaut kā cita. Uzreiz tikai nespēju formulēt – no kā īsti. Un tikai pēc dažām minūtēm aptvēru, ka ar straujo novājēšanu Zina zaudējusi arī savu burvību. Viņa atgādināja vasaras ābolu, kas ilgi vāļājies aizkritis, nav laikus apēsts un ir paguvis savīst. Zina bija tā novecojusi, it kā mēs nebūtu redzējušies nevis sešus mēnešus, bet sešus gadus. Deguns izskatījās izstiepijs (par garu viņas sejai). Mute kļuvusi plataka un ieguvusi alkatīgu izteiksmi (kā plēsīgai zivij). Lūpu kaktiņos ievilkušās divas asas, rūgtas rievīņas (kā iegrebtas ar skulptora kaltu). Sejas āda

izbalojusi par toni gaišāka, taču ar vaskainu nokrāsu (kā cilvēkam, kas ilgi uzturējies slēgtās telpās).

– Vai esat slimojusi, Zina? – jautāju, nekādi nespēdams noslēpt pārsteigumu.

– Mazlietiņ, Dembovic. Ar nerviem. Labāk runāsim par ko citu. Pastāstiet, kā jums gāja Sibīrijā!

Izvilku cigareti, lai aizpīpotu. Viņa pacēla acis.

– Un man, Dembovic? – viņa sacīja.

– Piedodiet, nezināju, ka tagad smēķējat, – es teicu un piedāvāju arī viņai.

Kamēr mēs kūpinājām, virtuvē ienāca Visvaldis Apogs un ar izmocītu skatienu palūkojās uz mums. Zināju, cik ļoti viņš necieš tabaku. Taču viņš nekā neteica, tikai diezgan demonstratīvi atvēra logu. Kamēr viņš gāja pie loga un atpakaļ, Zina raudzīdamās iesāņus, neveikli, toties izaicinoši smēķēja. Virtuvē Visvaldis Apogs nekavējās. Kad viņš devās ārā, Zina beidzot uzmeta viņam skatienu. Gaišajās acīs noplaiksnīja melna uguns. Ļoti drīz ievēroju, ka Visvaldis Apogs Zinu joprojām uzrunāja ar «jūs».

Kad gan šeit noticis manā prombūtnē? Īpaši ievākt ziņas un bāzt degunu citu darīšanās man negribējās. Domāju, gan jau laiks rādīs. Un laiks (pie tam visā drīzumā) rādīja arī.

Jau tanī pašā vakarā manā istabā pie divām pudelēm lieliska portugāļu vīna sapulcējās kaimiņi (viss saskanīgais un saliedētais mūsu komunālā dzīvokļa kolektīvs), lai ar patiesu (vai mazlietiņ pieliekuļotu) interesi paklausītos manus piedzīvojumus un apskatītos, ko Sibīrijā esmu uzmālējis. Klātesošo vidū, protams, bija arī Visvaldis Apogs un Zina. Es piepildīju glāzes un ar paplātīti piedāvāju visiem pēc kārtas. Zina paņēma, nesākdama noskaidrot jautājumu, cik kaloriju satur mililitrs madeiras. Vispirms viņa domīgi un skumji zvāroja asinskrāsas vīnu stikla pokālā. Bet, kad pastiepu paplāti uz Visvalža Apoga pusi, viņa pacēla acis un ar raganīgu smīnu raudzījās tam cieši sejā.

No pieredzes zināju, ka Visvaldis Apogs atteiksies, jo bija zvērināts atturībnieks, kas nelietoja neko stiprāku par kefiru un maizes kvasu. Taču apiet viņu, protams, nekādi nevarēju un piedāvāju viņam tāpat kā pārējiem. Un tad atgadījās kas pilnīgi negaidīts. Uzmetis ātru mirkli Zinai, Visvaldis Apogs manāmi nobāla, vispirms saknieba lūpas tā, ka asi izspiedās vaigu muskuļi, pēc tam vienā paņēmienā izdzēra glāzi līdz dibenam un kļuva vēl bālāks.

Būtu naivi cerēt, lai uz tik vājas bāzes kā divas pudeles vīna, ducis dažādas kvalitātes bilžu un žūksnītis skiču saviesīgā dzīve varētu nezin cik ieilgt (ko, noguris ceļā, es nemaz arī nekāroju). Pēc pāris stundām visi izklīda. Palika vienīgi Visvaldis Apogs. Viņam bija pacilāts noskaņojums un gribējās parunāties. Nezinu, vai eiforijas cēlonis bija (pretēji principiem) izdzertie simt, simt piecdesmit gramu vīna vai panākumi darbā, jo viņš pastāstīja, ka, man promisesot, disertācija strauji pavirzījies uz priekšu un praktiski ir tikpat kā gatava. Dabūju dzirdēt, ka viņš arī aprakstījis gadījumu ar Zinu (Zina viņam bija jau «gadījums»), ka tas esot viens no spožākajiem piemēriem disertācijā un ka par Zinas nepilnos sešos mēnešos zaudētajiem vairāk nekā divdesmit sešiem kilogramiem un par viņa izstrādāto diētu izrādījis interesi pat kaut kāds Vissavienības mēroga spīdeklis, kura uzvārdu viņš man nosauca (tikai es atkal aizmirsu).

Pēc tam Visvaldim Apogam iestājās tas, ko mūsu Bramberģis raksturotu kā paģiru sindromu. Latviski izsakoties, viņš strauji saskāba un sāka uz dzīvi raudzīties drūmi. Tad, no jauna izvēlējies mani par savu uzticības personu, viņš atzinās, ka pats nesaprotot, kas ar viņu noticis, tikai Zina viņu vairs nevaldzinot. Viņš pūlējies tikt skaidrībā par savām izjūtām un nonācis pie slēdziena, ka Zina viņam kļuvusi tikai par medicīniskas izpētes objektu, vienīgi par pacientu, pret kuru jebkuras jutekliskas tieksmes (un pat domas) ir tabu. Par šādu negaidītu iznākumu viņš esot dziļi nelaimīgs, tomēr ar sevi neko nevarot padarīt. Zina kā sieviete viņam vairs neeksistējot. Viņš jūtoties vainīgs Zinas priekšā, apzinoties, ka tā viņu ienīstot, tomēr neesot spējīgs neko par labu vērst.

Tad es ar novēlošanos sapratu, kas bija melnā uguns, ko es pirmīt redzēju Zinas acīs, kad viņa skatījās uz Visvaldi Apogu. Un tas, cik dziļi viņa Visvaldi Apogu ienīda, tikai rādīja, cik stipri bija to agrāk mīlējusi. Viņa bija to mīlējusi tik karsti, ka viņas jūtas nespēja atdzist par remdenu vienaldzību, bet vienīgi pārtapt tikpat spilgtā pretmetā. Neguvusi baudu no mīlestības, viņa tagad tiecās gūt baudu no naida.

Tomēr arī viņa pati laikam nespēja ilgstoši panest šīs nišanas augstspriegumu, jo drīzumā samainīja dzīvojamo platību pret citu, pie tam neizdevīgi (uz Pārdaugavu un ar krāsns apkuri).

Tagad dzīvojam tālu viens no otra, un, tā kā arī darbojamies dažādās sfērās, tad abiem neiznāca tikties apmēram gadu. Bet viendien man piezvanīja no Mākslinieku savienības: esot iebraukuši divi biedri, gleznotāji no Taškentas, vai es nevarētu pavadīt uz viesnīcu un vispār mazliet parūpēties, parādīt Rīgu un tamlīdzīgi.

Piekritu.

Aizvedu uz viesnīcu. Uzbraucām ar liftu pie stāva dežurantes. Sāku sniegt paskaidrojumus, bet viņa tikai skatījās uz mani un smaidīja.

Un piepeši teica:

– Vairs nevarat pazīt, Dembovic? Portretistam tas ir nepiedodami.

Debesu tēvs, Zina! Un patiesi atkal izmainījusies, ka ne pazīt! Neticami, bet Zina no jauna bija kļuvusi resna, vēl resnāka nekā senāk, droši vien simt kilogramiem jau pāri. Tikai bez sārtuma sejā, uzburbusi, apdzisusi. Droši vien viņa smēķēja, kā toreiz sākusi. Un piedevām apgriezusi «sasonu», kas ir katrai trešajai sievietei un kas viņai nemaz nepiestāvēja. No agrākās Zinas bija tikai acis. Tās bija tās pašas – burvīgās, neparastās, ar noslēpumaino, it kā uz iekšu pavērsto skatienu. Īsu brīdi (tāpat kā senāk) manī kaut kas saviļņojās, bet tūlīt pat atkal novadējās un aprima, jo daudz par maz, ja sievietei ir tikai acis, pat ja tās ir Amadeo Modiljani dievišķīgās acis.

Taču nemirstīga Zina tomēr palika – Visvalža Apoga disertācijā, kuru viņš šoruden aizstāvēja.

SVECE

jeb Eizengrauda stāsts

Mans vēstījums laikam gan būs pats fantastiskākais, bet dziļi maldīgs visi, kas šo stāstu uzskatīs par literāta iztēles augli. Dažu labu reizi man pašam gribējies, lai tas tiešām tā būtu un lai galu galā izrādītos, ka notikušais ir tikai šķitums, ko esmu izdomājis vai nosapņojis. Taču tas nav māns. Par nožēlošanu – nav ilūzija? Vai, par laimi, nav maldi? Nevaru dot noteiktu atbildi. Vai stāvoklis, kādā atrodos, ir gūsts jeb vai brīvība? Vai esmu nelaimes piemeklēts? Jeb vai – pretēji – liktenīgas nejaušības aplaimots? Arī grūti viennozīmīgi atbildēt. Ir jā, ir nē. Nereti esmu juties apmierināts un dziļi gandarīts, ka ar mani atgadījies tas, ko gribu jums pastāstīt. Bet citreiz ieklausos sava organisma mīklainajās norisēs, ko īsti nespēj izskaidrot pat visvarenā medicīna, un man uzmācas nāves bailes. Tie, kas mani reizumis saukuši par «apdauzītu» – ka esmu nepiedodami nopūdelējis no pārdesmit metru attāluma –, pārliecināsies, ka nav veltīgi lietojuši šo apzīmējumu. Tie, kas šausminājušies, cik strauji beidzamajos gados esmu nosirmojis un sakrities, dabūs dzirdēt novecošanās iemeslus. Tie, kas brīnījušies par manu ražīgumu, uzzinās noslēpumu, kuru es atklāšu ar pilnīgu vaļsirdību, jo man nav sevišķi daudz, ko zaudēt.

Tātad – es patiesi esmu «apdauzīts cilvēks», Oļģerta Cīliša vārdiem izsakoties, «tiklab vārda tiešajā, kā pārnestajā nozīmē».

Pirmoreiz tas notika priekš vairāk nekā deviņiem gadiem brāļa vasarnīcā Vecāķos – 24. jūlijā. Datumu tik precīzi atceros tādēļ, ka – tālāko notikumu dēļ – ir nācies vairākkārt šo dienu atvedināt prātā. Brālis bija nolēmis paša spēkiem paremontēt savu jau diezgan paplukošo mitekli. Un es apsoliļos spēku un iespēju robežās viņam nedaudz piepalīdzēt. Mājai ir visai stāvs jumts, un pieklūšanu korei aprūtinā veranda. Lai ar krāsu otu tomēr varētu tikt līdz pašai augšai, izdomājām principā ļoti vienkāršu konstrukciju, kas visnotaļ atrisināja problēmu. Abos mansarda logos nostiprinājām divus biezus deļus, tā saucamās plankas. Uz to galiem no ārpuses vajadzēja tikai piesiet vēl

trešo dēli, un tādējādi izveidotos pietiekami droša platforma, uz kuras un pa kuru varētu puslidz brīvi pārvietoties. Brālis sāka rāpties pa pielietnēm, nesot šo trešo dēli, ko, stāvot pie zemes, es no apakšas izstieptās rokās pieturēju. Bijām visu labi izgudrojuši un aprēķinājuši, atskaitot kādu sikumu: ka, sasniedzis zināmu augstumu, dēlis neizbēgami zaudēs manu roku atbalstu un sāks bīstami zvāroties. Ja brālim nebūtu izdevies planku pieturēt, tā ar savu svaru, iespējams, būtu mani nogalinājusi. Tagad saņēmu sitienu tikai ar vienu dēļa galu, kas ar pirmo triecienspēku ķēra galvu. Pēc tam, ar nelidzenu virsmu apskrambājis ausi, dēlis noslidēja man uz pleca.

Apmēram tā tas bija vai varēja būt, jo brālis trieciena brīdī stāvēja uz kāpnēm ar muguru pret mani. Savukārt es nekādu triecienu nesajutu. Kā caur miglu mana dzirde uztvēra aprautus vārdus:

– ...Raimi... nokrita... ūdeni... mudīgi...

«Kāds Raimis? Kas nokrita? Kas par ūdeni? Kāpēc mudīgi?» sāka plaiksnīties neskaidras domas.

Atvēru plakstus un acu priekšā ieraudzīju apaļu, milzīgu, līdz apžilbumam zili mirdzošu ezeru ar izplūdušām aprisēm.

«Kāds ezers? Kas par ezeru? Kāpēc ezers?» atkal nodomāju un atgīdos, ka guļu uz muguras un man pāri plešas vasaras debesis.

Vēlāk poliklīnikā man jautāja, vai es esot zaudējis samaņu. Uz to bija grūti atbildēt. Jau sacīju, ka triecienu nemanīju vai, pareizāk sakot, neatcerējos. Taču – kaut arī uzreiz neaptverdams teiktā jēgu – es tomēr tiku dzirdējis, ko brālis uzsauca dēlam Raimondam. Tā kā, mums abiem stīvējoties ap planku, Raimonds bija turpat tuvumā, tad skaidrs, ka vārdus par ūdeni brālis sacīja, burtiski, divas trīs sekundes pēc mana kritiena. Tādējādi bezsamaņa varēja ilgt, augstākais, trīs sekundes. Un lai dakteris Bramberģis izšķir, vai šādā gadījumā var runāt par samaņas zaudēšanu. Mana neiropatoloģe nebija par to droši pārliecināta. Viņa nopētīja manas acu zilītes, aptaustīja man pakausi, palocīja manu galvu augšup, lejup: vai nesāpot? Nekādas sevišķas sāpes nejutu, tikai ļoti dziļu nogurumu. Neko negribējās darīt. Visu laiku māca miegainība, un brīžiem uznāca viegls reibonis. Ārste apgalvoja, ka pēc šādas traumas tas tiešām varot tā būt, ieteica atpūsties, nenogurdināt sevi ar garīgām un fiziskām slodzēm un domāja, ka traucējumi nevarētu turpināties ilgāk par kādām trim četrām nedēļām.

Bet viss ievilkās krietni pāri četrām nedēļām un turpinājās gandrīz četrus gadus. Dažbrīd jau likās, ka tam vispār nekad nepienāks gals. Nejutos slimis, taču nebiju arī īsti vesels. Reiboņi pārgāja. Galvas sāpes

nemocija. Nevarēju ne par ko sūdzēties, atskaitot vienu – mani bija, burtiski, apsēdis miegs. Varēju iemigt jebkurā vietā un jebkurā laikā. Turklāt tas būtu vēl diezgan aptuveni un ne pārāk precīzi teikts. Es nevis varēju aizmigt, bet migu ciet kurā katrā laikā un vietā, arī tad un tur, kad un kur tas nav pieņemts.

Pavadījis gultā no desmitiem vakarā līdz desmitiem no rīta, jau ap divpadsmitiem uztrūkos pie rakstāmgalda pats no saviem krācieniem. Atlaidos uz divāna gan pirms, gan pēc pusdienām, lai palasītu. Bet, apsedzies ar laikrakstu, tanī pašā acumirkli iegrimu miegā. Teātri es iemīgu, tiklīdz zālē nodzisa gaisma, un starpbrīžos staigāju pa foajē kā apdullis, itin kā būtu uzrauts kājās nakts vidū. Ja vakarā notika sapulce, nogulēju arī sapulci, un blakussēdētāji man piebikstīja, kad vajadzēja balsot par rezolūciju. Reiz mani ievēlēja par protokolistu, taču es iesnaudos arī protokolējot un laimīgā kārtā tikai nesāku krākt, tā ka apkaunojošo un brēcošo faktu pamanīja ne vairāk kā divas personas. Vēlāk ģērbtuvē tās pienāca man klāt, sāka valodas par pavasara nogurumu un vitamīnu trūkumu un draudzīgi mudināja mani vairāk uzturēties svaigā gaisā. Pateicos par labajiem padomiem un nosolijos dzert dekamevītu un braukt pastaigās uz ārpilsētu, kaut gan skaidri zināju, ka tik un tā nekur nekustēšu. Biju jau mēģinājis, bet, braukdam uz Dzintariem, nonācu Tukumā un, dodamies uz Ogri, atgīdos Jelgavā. Jūs jau saprotat, ka ceļā es, protams, aizmīgu un izkāpšanas brīdī nogulēju.

Mēģināju sevi uzmundrināt ar pupiņu kafiju un aukstu dušu. Taču kofeīns un ūdens zemā temperatūra uz mani atstāja nevis uzbudinošu, bet – tāpat kā viss cits – nomierinošu iespaidu. Atvēsinājies zem dušas līdz tirpuļiem, es no karstās kafijas atkal sasīlu, tikami atslābu, likos gultā un saldi iemīgu, itin kā paveicis kādu lielu, grūtu un svarīgu darbu. Es gulēju kā dievs pēc pasaules radišanas.

No malas raugoties, tas, zināms, izskatās diezgan uzjautrinoši, taču nomoda brīžos mani kremta bažas. Laikam aizvien ejot un stāvoklim joprojām nemainoties, nākotne sāka iezīmēties visai biedējoša. Gāja nedēļas, un gāja mēneši, bet es nestrādāju. Galva pastāvīgi bija miega pilna, pieblīveta kā ar slapju vati, kurā noslāpa jebkura iztēles dzirkstelīte. Varonīgi cīkstēdamies ar snaudīenu, uzmocīju pāris īsu opusu. Pārlasot mašīnrakstu, iemīgu jau pie pirmās rindkopas un, smagi noliecis galvu lejup kā novītusi puķe, nogulēju – ja varēja ticēt pulkstenim – veselās trīs stundas. Šis fakts mani notrūcināja daudz vairāk par gulēšanu sapulcēs, teātri vai satiksmes līdzekļos. Kā nekā es tomēr biju literāts.

Izmeklēšana poliklīnikā neatklāja nekādas novirzes no normas. Viss bija bez slimīgām pārmaiņām – asinsspiediens un asinsgrimšana, sirds, kuņģis, plaušas. Pat galvaskausa rentgena uzņēmums un encefalogramma nedeva nekādus pieturas punktus. Arī par apetītes trūkumu nesūdzējos. Gluži otrādi. Varēju ēst daudz un ar baudu. Un sāta sajūta tūdaļ darija gurdeni. Domājams, tieši ilgstošais miegs, izlīdzinot grumbas, vērtā mani izskatā jaunāku. Kad ielūkojos spogulī, pretim aumaļām plūda veselība. Daudzi, kas nebija mani kādu laiku redzējuši, apvaicājās, vai neesmu atgriezies no kūrorta. Bet, par spīti visam, es biju invalīds.

Taču tā bija jautājuma tikai viena – medicīniskā – puse, bez kuras pastāvēja vēl otra – finansiālā puse. Ātri notērēju vispirms darba nespējas pabalstu, tad honorārus, ko saņēmu par vecajiem darbiem, pēc tam sāku plicināt ne pārāk lielo ietaupījumu. Lai arī centos nešķiesties, nauda strauji kusa. Neko vairs nespēju nopelnīt kā brīvmaiņnieks, tāpēc vajadzēja meklēt kādu citu iztikas avotu. Iekārtojos žurnāla redakcijā, bet – objektīvi jāatzīst – tur no manis bija maz labuma. Pastāvīgi kaudamies ar miegu, seboju no rītiem, nogulēju ražošanas apspriedes, laikā nenodevu materiālus, visu vienmēr nokavēju un aizkavēju.

Redaktore bija ļoti neapmierināta. Vispirms viņa centās mani audzināt, pēc tam pāraudzināt, taču ar vienlīdz vājām sekmēm. Vai es nevarot saņemt sevi rokās? Un kas ar mani vispār esot noticis? Kādreiz taču man iezīmējies diezgan spilgts talants. Ne sevišķi aizplivuroti viņa ļāva noprast, ka pieņēmusi mani darbā par vecajiem nopelniem. Viņai bija pilnīgas tiesības mani kritizēt. Taču šādi mājienu mani dziļi aizskāra, un es nespēju redaktorei kā cilvēks cilvēkam izstāstīt par savu uzbrukušo likstu un neatvairāmo miegu. Un droši vien viņa arī neticētu nevienam manam vārdam, paskaidrojumu uztverot tikai par caurcaurēm feminizēta vīrieša nemotivētajām gaudām, jo skeptiski noskaņota cilvēka ausīs viss patiesi izklausītos ļoti fantastiski – pārāk fantastiski, lai varētu būt īstenība. Drīz vien nojautu, ka viņai nebūtu sevišķi lielu iebildumu, ja mans uzvārds nerēģotos redakcijas darbinieku sarakstos. Viņai bija pilnīgs pamats to vēlēties, taču es nepratos. Skaidri apzinājos, ka citā vietā man neklāsies ne par mata tiesu labāk. Cik spēdams tiešām centos saņemties un parādīt sevi no pievilcīgākās puses, bet dīvainā – taisni vai velnišķīgā kārtā tieši viņas klātbūtnē mani aizvien sagrauba nevaldāmu žāvu lēkme, un viņa tik tikko cietās, lai publiski nepasacītu kādu rupjību.

Kā darbabiedri darija man zināmu, redaktore mani indīgi saukājot par «šo pilnīgi neciešamo un mūžīgi paģiraino vīrieti». Ja par izteicienu

pirmo daļu vēl varēja strīdēties, tad otro nebiju pelnījis nekādā ziņā, jo alkoholu nelietoju un tātad paširains būt nevarēju.

Tā tas turpinājās tik ilgi, kamēr manas vainas dēļ žurnālā ieviesās rupja kļūda. Redaktore izsauca mani uz savu kabinetu un pastūma baltu papīra lapu. Jautāju, kas man, viņasprāt, uz tās būtu jāraksta. Viņa atjautāja, vai tiešām es pats nesaprotot. Tad es sapratu un uzrakstīju savu pašu lakoniskāko un izteiksmē precīzāko sacerējumu – atlūgumu. Nenostrādājis ne tikai likumā paredzētās divas nedēļas, bet pat to pašu vienu dienu līdz vakaram, tūdaļ uzvilku mēteli, paņēmu portfeli un devos uz mājām. Mājās es uzreiz likos gultā un – itin kā pēc pārciestas smagas slimības – nogulēju veselas divdesmit četras stundas, ar to pašu uzstādīdams personisko rekordu un pārbiedēdams sievu, kas jau taisījās saukt ātro medicīnisko palīdzību.

Beigu beigās pamodies, es apņēmīgi sacīju kaut ko līdzīgu tam, ko Žanis Platācis teica daktera Bramberģa stāstā, – es svinīgi paziņoju, ka sākšu jaunu dzīvi. Un, tieši tāpat kā Žanim Platācim, arī man no šī cildenā nodoma nekas neiznāca. Nekādu jaunu dzīvi es neuzsāku. Apstākļi – respektīvi, miegs – bija stiprāki par mani. Jau pēc pāris dienām viss iegāja vecajās sliedēs. Apātiski kvernēju pie tukšas papīra lapas vai bezdarbīgi gulšņāju. Tā no jauna gāja nedēļas un mēneši, un es joprojām neuzrakstīju ne rindu.

Drīz vien manu dīkstāvi ievēroja arī tie, kas aicināti acīgi sekot literārajam procesam. Klukstes tipa kritiķi saudzīgi ieminējās par «jaunas kvalitātes uzkrāšanu», kamēr kritikas vilki sauca lietas īstajā vārdā un runāja par «radošo strupceļu». Nomoda brīžos šie izteikumi viesa manī mazvērtības kompleksus un tumšu draudošas nelaimes nojautu. Bet pat tie nekādus miega traucējumus nerādīja. Tāpat kā agrāk, iemīgu ātri un gulēju ilgi un cieši.

Visbeidzot uz «kafiju» jeb radošo atskaiti man uzaicināja Raksnieku savienības sekretariāts. Man jautāja, ko esmu uzrakstījis pēdējo četru gadu laikā. Es atbildēju, ka uzrakstījis neesmu neko un ka praktiski veselus četrus gadus no savas dzīves esmu nogulējis. Šie vārdi – kā klausītājam saprotams – mats matā atbilda patiesībai vistiešākajā nozīmē. Taču sekretariāta locekļi tos uztvēra kā metaforu ar paškritisku zemtekstu. Pāri telpai pārskanēja saprotoša un piedodoša šalkoņa, un es viegli tiku cauri – kā cilvēks, kas vaļširdīgi atzinis savu vainu.

Bet arī pēc tam nekas nemainījās. Nikulīgi vilku dzīvību. Vecie naudas krājumi bija izsikuši, no jauna nekas nenāca klāt. Pārtiku no sievas algas, jau laimīgi noslidējis līdz alfonso stāvoklim. Tālāk grimt man vairs nebija kur. Ja agrāk – kaut gan lielākoties neveiksmīgi – biju

turējies miegam pretim, tad tagad aizvien biežāk pieķēru sevi, ka – tieši otrādi – kāroju miegam ļauties. Slīgu tajā kā alkoholiķis degvīnā. Neatrisinot nevienu problēmu, kas mani nomāca, tas tomēr sniedza – lai arī īslaicīgu – atvieglinājumu un aizmiršanos.

Tagad, protams, ir grūti pateikt, cik ilgi tā būtu turpinājies un ar ko galu galā beidzies, ja nebūtu nākusi kāda nejaušība, kas strauji pāvērsa manu dzīvi par simt astoņdesmit grādiem. Un, tāpat kā Litas, Litasjāņa un Valijas likteņos no Ciliša stāsta, arī manā liktenī iejaucās suns, bez kura droši vien neatgadītos tas, kas atgadījās.

Ar savu miega sērgu jau tik daudz un bieži biju biedējis sievu, ka viņa – kā pati atzinās – jau reizumis bažījās, vai pavisam drīz nepieņākšot reize, kad iemidzis es vispār nepamodīšoties. Tāpēc, vēlēdamās mani ierosināt uz kaut jēl kādām dzīvības izpausmēm un zinādama manu vājību pret medībām un medību suņiem, viņa uzdāvināja spānielu kucēnu – kuru klātesošie tagad pazīst kā «vecu Lēdiju». Es uzreiz ļoti pieķēros sunim – vienā rāvienā no pirmā acu uzmetiena. Taču ar pieķeršanos vien bija par maz. Vajadzēja barot, apmācīt, vest pastaiģās. No rītiem kucēns izrāva mani no gultas agrāk, nekā es jebkad biju cēlies. Gluži apreibis, uzslējos kājās, kā sapīts uzvilku pašus nepieciešamākos apģērba gabalus, pavirši aizmetināju pogas un, gandrīz vai grīlodamies, – tik ļoti nāca miegs – vedu Lēdiju pa kāpnēm lejup.

Apmēram tā tas notika arī pirms piecarpus gadiem, 2. aprīlī. Šo datumu labi iegaumēju, jo vēlāk to daudzkārt atcerējos. Ausa agrs pavasara rīts. Debesis metās rožainas. Valdija vēl svētdienīgs klusums un tukšums. Vienīgi otrpus ielas pie tramvaja pieturas gaidīja divi cilvēki. Pa nakti bija uzsalis, peļķes pārvilkušās ar ledu, kuru klāja rīta pusē uzkritis mazs sniedzīņš, augstākais, milimetra biezumā. Zem sniega kārtiņas nesaskatījās apledojumu, iepretim pieturai piepeši paslidēju un sāku krist. Sasprindzināju augumu, pūlēdamies tomēr noturēties kājās. Taču mani veltīgie centieni kritienu padarīja tikai vēl smagāku. Nostiepos visā garumā un ar galvu triecos pret ledu un asfaltu ar tādu spēku, ka, likās, nobrikšķēja kauli. Acu priekšā – kā to attēlo karikatūrās – vispirms nošķīda dzirksteles, pēc tam viss apdzisa. Neveikli uzrausos, ļenganajā rokā nevarīgi turot suņa pavadu. Ar otru pieķēros pie žoga un atgūdamies kādu brīdi stāvēju.

Vēlāk poliklīnikā man atkal jautāja, vai biju zaudējis samaņu. Un arī šajā reizē es nevarēju noteikti atbildēt. Atcerējos dzirksteļošānu un satumsumu. Bet tas droši vien ilga tikai dažas sekundes, jo, pēc kritiena piecēlies un palūkojies uz ielas pretējo pusi, es vēl aizvien redzēju pie tramvaja pieturas abus cilvēkus, kuri, raudzīdamies savukārt

uz mani, smaidīja un vēl nebija beiguši smaidīšanu par manu izgāšanos, kas viņiem likās ļoti jocīga. Uzminēju, ka viņi uzskata mani par iereibušu. Arī pats pavēros uz sevi itin kā no malas un nospriedu, ka tādām ieskatam pamata netrūka. Cepure šķībi uz vienas auss. Šalle vaļā. Mētelis aizmetināts ar vienu pogu. Kreisās kājas zābaks nesa-sprādzēts. Es tiešām atgādināju ne tikai ieskurbušu, bet pat stipri no-dzērušos tipu. Taču iespaids, kādu atstāju uz citiem, mani tobrīd inte-resēja mazāk nekā jebkad. Biju jau piedzīvojis galvas traumas bries-mīgās sekas un nu, pēc šī kritiena, vārgi turēdamies pie žoga latiņas, domāju vienīgi par to, ka tagad acīmredzot esmu pagalam.

Pienāca tramvajs. Cilvēki aizbrauca. Sakustējos arī es. Lidz mājām man bija minūtes septiņas astoņas, ko iet, bet es torīt vilkos vairāk par divdesmit. Pa ceļam ievēroju kaut ko gauzām savādu. Arvien tik ērtā platmale man sāka spiest un spieda ar katru minūti vairāk. Beidzot es to noņēmu un aptaustīju sev galvu. Bija radies milzīgs – izplestas plaukstas lieluma – puns, kas joprojām pieņēmās apmēros. Zināt, radās tāds iespaids, itin kā dīgtu otra galva. Nekad nebiju nedz redzē-jis, nedz dzirdējis, ka ir iespējams tik liels puns! Un nu es varēju to aptaustīt un nedaudz vēlāk arī apskatīt spoguļi. Puns darīja nesimet-risku ne tikai manu galvu, bet bija izšķobījis arī seju, tādējādi vēršot izskatu diezgan ērnotu. Paša āriene nekad nebija diez kā nodarbi-nājusi man prātu, taču, protams, būt smieklīgam nevienam īpaši nekārojas. Bet bažas izrādījās veltīgas. Puns nebija noturīgs un no etiķūdens kompreses atkal noplaka pāris stundās.

Tik ilgi – aptuveni nedēļu –, kamēr biju trieciena iespaidā un cīnī-jos ar galvas sāpēm un reiboņiem, vēl neapjautu, ka kritiens izraisījis arī tālāk ejošas sekas. Bet otrās nedēļas sākumā pēkšņi atjēdzos, ka neesmu taču gulējis jau veselas astoņas diennaktis. Likās neiespējami un pat neticami, un tomēr tā tas bija – man nenāca miegs!

Kad nebiju aizvēris acu vēl vairākas naktis, aizgāju uz polikliniku. Manus paskaidrojumu, ka neesmu gulējis divpadsmit diennaktis, ārste, kā likās, nopietni neņēma, uzskatot to par māksliniecisku hiper-bolu, tomēr miegazāles izrakstīja. Vakaros es tās dzēru, iesākumā – pēc norādījumiem – pa vienai tabletei, vēlāk pa divām un pat pa trim, taču nekādu rezultātu nebija. Es neaizmigu. Pēc nedēļas uz polikli-niku devos otrreiz. Paskaidrojumu, ka neesmu gulējis jau deviņ-padsmit dienu, ārste uzklusēja vērīgi, taču bez sevišķas ticības mani vārdiem un noslēgumā piebilda: reizumis esot tā, ka cilvēks vienkārši neapzinoties, ka bijis iemidzis, sūdzoties par pilnīgu bez-miegu, tomēr naktī noguļot apmēram trīs četras stundas. Visbeidzot

viņa izrakstīja man citas – daudz iedarbīgākās zāles, kas deva tādu pašu iznākumu kā iepriekšējās. Es tās dzēru un joprojām neaizmīgu.

Atcerējies ārstes novērojumus, gribēju pārliecināties, vai tiešām neguļu vai tikai neapziņos, ka guļu. Veselas divas diennaktis pat neatlaidos garšļaukus. Šo četrdesmit astoņu stundu laikā vairākas reizes itin kā aizmirsos un atslēdzos no apkārtnes. Tas ilga acumirkli. Pieļaudams, ka varbūt kļūdos un īstenībā patiesi – kā sacīja ārste – noguļu dažas stundas, pārbaudīju ar pulksteni. Es nekļūdījos. Acumirklis tiešām bija acumirklis.

To pašu apgalvoja arī mana sieva. Viņa teicās ievērojusi, ka mans skatiens sastingstot un iegūstot atsvešinātu izteiksmi. Taču viņa nepagūstot domās izskaitīt līdz desmit, kad manas acis atkal atdzīvojoties un es darot un runājot tālāk to, ko esot darijis un runājis pirms tam.

Tikpat pastāvīgi un augstākajā mērā miklaini kā agrāk miegs mani tagad bija apstājis bezmiegs. Taču pats divainākais likās fakts, ka miega nepieciešamību un tā trūkumu es apzinājos tikai ar prātu – teorētiski, bet praktiski – kā fizioloģisku nepieciešamību to nekādi neizjutu. Gluži tāpat es neizjutu arī nekādas bezmiega izraisītas neērtības. Pavisam pretēji. Tagad, kad smadzeņu šūnas vairs nebija piestrēdzinātas ar miegu kā ar biezu, valkanu sīrupu, tās sāka piepildīt smaržas, krāsas, skaņas. Ja četrus gadus biju veģetējis, aizslēgots pret ār pasauli, tad tagad dzīvoju ar pastāvīgi līdz galam atvērtiem logiem, pa kuriem iespaidi plūda, lauzās un gāzās manī kopā ar āra plūsmām, sijājās ar lietu, ieplīvoja ar sniegu, cirtās iekšā ar krusu. Un viss notika neatkarīgi no manas gribas un bez manas piepūles. Es ieelpoju dzīvi tikpat nepatvaļīgi, kā ievilku plaušās gaisu. Un no ār pasaules iespaidiem, rūsaini čīkstot, sakustējās un pamazām atkal sāka griezties manas fantāzijas dzirnavu spārni. Un, ja savā mūžā jebkad esmu juties laimīgs, tad tas bija toreiz. Pēc četriem gadiem atkal varēju strādāt, un tas man nozīmēja visu – vai gandrīz visu –, jo es kā nekā tomēr esmu literāts.

Ja agrāk mētājos apkārt, apreibis no miega, tad tagad staigāju, apskurbis no visavarēšanas apziņas. Pietika nokāpt uz veikalu pēc trīs simt gramiem Kostromas siera un pus kilo piena cīsiņu, izstāvēt desmit minūšu rindu pie letes, lai pagūtu dzirdēt notikumu, kurš kalpoja par protosīžetu stāstam, ko uzrakstīju jau nākamajā naktī, starp vakara dziesnu un gaismas svīdumu.

Diezgan bija nobraukt divas trīs pieturas ar tramvaju, lai paspētu redzēt tik daudz savdabīgu, neatkārtojamo seju, ka pārrados mājās ar vismaz viena jauna varoņa fotonegatīvu. Tautas valoda man apkārt

skanēja daudz balsīgi un pilnskanīgi kā Doma ērģeles ar rokas resnema un pirksta tievuma stabulēm.

Es varēju būt sieviete. Es varēju būt lauva. Es varēju būt gailis. Es varēju iztēloties sevi par zīmuli un iztēlojies tūdaļ sajūst savas koka šķiedras, sava grafīta smaržu, savas taisnās līnijas, savus aplūsus un savus deviņdesmit grādu leņķus. Kad rakstīju par cilvēku, kurš sirga ar jūras slimību, arī pats sāku vemt. Kad rakstīju par puķi, tā izšāvās manā priekšā, švirkstēdama kā raķete, un ar plaukšķošu troksni atvēra ziedlapas. Kad rakstīju par mironi, man no rokas izkrita pildspalva, jo locītavas kļuva nekustīgas, elpa sastinga lūpās un ribu velvē es sajutu pats savu sirdi kā svešķermeni – tā bija ledaini auksta un cieta kā lāsteka. Ja man uz galda kāds uzliktu dzēšgumiju un liktu rakstīt stāstu par dzēšgumiju, es desmit, augstākais, piecpadsmit minūtēs savu atmiņu priekškambaros un kambaros atrastu atbilstošu fabulu un tipus, kompozīciju un intonāciju un uzrakstītu stāstu arī par dzēšgumiju.

Tagad, kad vairs negulēju, rīta nomaiņa ar dienu un vakara nomaiņa ar nakti bija man vairs tikai gluži astronomiski nojēgumi, kas neietvēra itin nekādus bioloģiskus faktoros. Tāpēc, apvienojis sevi gan «cīruļa», gan «pūces» tipa cilvēku, spēju vienlīdz ražīgi strādāt jebkurā diennakts stundā. Mani vienlīdz iedvesmoja tiklab dienas mundrā grandoņa, kā nakts rimtais miers, tiklab sārti sniegains ziemas rīts, kā vasaras vakara citronkrāsas padebeši, jo pasaulē nav brīnišķīgāka iedvesmas avota par pašu pasauli.

Uz polikliniku – pats par sevi saprotams – es vairs negāju un miegazāles sensenis biju izmetis atkritumu bundžā. Varētu domāt, ka manas dienas un naktis ritēja pilnīgi bez ēnas pusēm. Bet tā jau tas nekad nemēdz būt. Ēnas bija arī manai tagadējai dzīvei. Es ne tikai rakstīju, bet arī uzrakstīju. Uzrakstīju vairāk, nekā pieņemts uzrakstīt, tādējādi laudzams paražas un izaicinādams normas. Visai drīz noskārtu, ka izdevniecībā uz mani sāk raudzīties greizi un vairīties no manis. Ja pirmo pēc garā pārtraukuma iesniegto manuskriptu tur sagaidīja ar lielu labvēlību, pozitīvi novērtēja un apsolija iespēju robežās izdot pat ārpus plāna, tad otrais jau tika uzņemts nesalīdzināmi vēsāk un iebāzts drošā vietā vienā no milzīgajiem, putekļainajiem skapjiem. Taču, kad gada laikā ierados ar trešo rokrakstu, dabūju dzirdēt, ka ar mani esot izveidojies kaut kāds paradokšāls stāvoklis – es gaidot ne vairs kopīgajā izdošanas rindā, bet sākot stāvēt rindā jau pats aiz sevis.

Es mājienu sapratu. Tomēr kautrīgi ieminējos, vai mani jaunākie darbi ir sliktāki nekā iepriekšējie. Nē, nepavisam, man atbildēja, tie

esot labāki un pat ievērojami labāki nekā iepriekšējie, esot vērojama visai jūtama talanta atraisīšanās, taču tie varētu būt pat ģeniāli, un tomēr – kā es labi saprotot – izdevniecība nevarot laist klajā tikai un vienīgi manus ražojumus. Saprātu, ka man jāpievaldās un jāiegrožo sava rakstītgrība kā jebkura grēcīga bauda, ja tā sāk kaitēt sabiedrības interesēm. Bet bija vieglāk apņemties nekā apņemšanos izpildīt. Un jau pēc nepilniem četriem mēnešiem es ar smagu portfeli un smagu sirdi atkal devos augšup pa labi pazīstamajām, iestaigātajām kāpnēm. Ieraudzījusi mani un manu pieblīdušo portfeli, jaunākā redaktore aizsteidzās man priekšā, ar laimīgu smaidu paziņojot, ka vadītājs esot slimš. Nedēļu vēlāk vadītājs bija komandējumā un vēl pēc divām nedēļām apspriedē pie direktora. Man sasodīti nelaimējās.

Pēc šiem kļūmīgajiem notikumiem atkal mēģināju saņemt sevi rokās, un arī šoreiz nekas neiznāca – jau pēc dažiem mēnešiem bija gatavs jauns sacerējums. Tā tas turpinās joprojām. Tāpēc mans liktenis nemaz nav tik salds, kā var likties no malas. Un, ja vismaz daļēji esmu pelnījis tādus apzīmējumus kā «fanātiķis Eizengrauds» un «manuskriptu lielindustrija», tad ar izteikumu «literārais kanibālisms» – kā reiz labpatika izsacīties kādam mazāk ražīgam kolēģim, kurš jutās apdraudēts, – man ir nodarīts pāri. Nevienu amatbrāli apēst vai citādi iznīcināt nevēlos un negrasos. Tāpat ar savu literāro darbību nevienu negribu izspiest vai apspiest. Rakstīšana gluži vienkārši man ir esamības forma.

Bet tā ir tikai viena no manām nelaimēm.

Bija pagājis divarpus gadu. Un kādu dienu sieva ieminējās, vai es tomēr nestrādājos pārāk daudz. Pabrīnījos un jautāju, vai tas kādam traucē, jo labi zināju, cik sieva priecīga par manu – kā viņa apzīmēja – atdzimšanu un cik labprāt klausās to, ko reīžu reizumis lasiju priekšā. Viņa skumji pasmaidīja un jautāja pretim, vai es kādreiz paskatoties arī spogulī.

Protams, ka spoguļi es skatījos, turklāt vairākas reizes dienā. Bārdu skūdams. Matus sukādams. Kaklasaiti siedams. Taču tad – pēc sievas sacītā – palūkojos nevis pavirši, kā parasts, bet labi ielūkojoties savā attēlā. Neviļus man sažņaudzās sirds. Kā es biju pārvērties! Es biju pārmainījies gandrīz līdz nepazīšanai. Novecojis vismaz par desmit, divpadsmit gadiem. Gribēdams sevi uzmundrināt, uzsmaidīju pats sev – un ieraudzīju, ka man steidzami vajadzīgi zobārsta pakalpojumi.

Zobi piespieda mani atkal apmeklēt polikliniku, kuras laipnos ielūgumus uz tehnisko apskati un profilaktisko remontu līdz šim biju vieglprātīgi ignorējis. Bet pietika pastiept velnam mazo pirkstiņu, un

uzreiz rokā nokļuva vesels žūksnis dažnedažādu norikojumu: uz rentgena caurskatī, urīna analīzi un kardiogrammu, pie acu ārsta, ķirurga un terapeita. Staigādams uz zobu urbšanu un raušanu, pie viena iegriezās arī citos kabinetos. Un tad atklājās, ka mana vēl nesen tik teicamā veselība sākusi stipri klibot un šķobīties. Asinsspiediens paaugstināts, asinsgrimšana palielināta, kuņģa skābums pazemināts, redze pavājināta. Sirdī saklausāmi trokšņi, un plaušās saskatāmas ēnas. Kā koku mani bija sākusi ārdīt miklaina trupe.

Bet vai tas nebija likumsakarīgi? Vai turpat trīs gadus nebiju dedzis kā svece vējā – ar lielu, spožu, plandošu liesmu, alkaini rīdams pats savu stearīnu? Un tas nevarēja palikt un arī nepalika bez sekām.

Slimības vēsturē izlasījis agrākos ierakstus, terapeits nobrīnījās vien un – pa pusei man, pa pusei retoriski pats sev – jautāja, kāds gan visam tam varētu būt cēlonis un izskaidrojums. Un es, iekams paguvu iekost mēlē, izplāpājos, ka vairāk nekā divarpus gadu neesmu gulējis. Sākumā ārsts manis teikto uztvēra par joku un pasmējās, sacīdams, ka tas tā jau nenotiekot un nemaz nevarot notikt, ka dzīva būtne bez miega tik ilgi nevarot iztikt un ka, piemēram, suns – lai es tikai te neuztverot nekādas paralēles – nobeidzoties jau pēc trim bezmiega naktīm. Varbūt viņš pārklājusies un īstenībā runa esot nevis par gadiem, bet par dienām, kas būtu nesalīdzināmi tuvāk dzīves realitātei. Sacīju, ka viņš nebūt nav pārklājusies un ka runa nepavisam nav par dienām, jo beidzamo reizi gulēju turpat pirms trim gadiem, naktī no pirmā uz otro aprīli.

Viņa acis iemirdzējās, un viņš lūdza, lai pastāstu tuvāk. Un es, cenzdamies pārlietu neizplūst plašumā, izstāstīju. Kad biju beidzis, ārsts iesaucās, ka abu traumu rezultātā man, jādomā, bojāta smadzeņu daļa, kas kontrolē miegu. Un, kaut gan vēl nupat pirms desmit minūtēm tika apgalvojis, ka tā nenotiekot un nemaz nevarot notikt, viņš tagad pēkšņi atcerējās un minēja vairākus līdzīgus gadījumus no pasaules medicīnas prakses. Sevišķi viņš pakavējās pie kāda Irānas ierēdņa, kurš – tāpat kā es – pēc galvas traumas neguļot nu jau veselus divdesmit trīs gadus un joprojām jūtoties vesels un možs. Esmu iegau-mējis pat sava «bezmiega brāļa» vārdu un uzvārdu – Madžids Zandi. Visbeidzot ārsts ar smaīdu piebilda, vai mani nevilinot izredzes Madžida Zandi rekordu pārspēt.

Kad viņš teica «gadījums», spulgām acīm vērdamies mani, es nevilus nodrebēju. Lai arī vēl nebiju dzirdējis Dembovica stāstu, intuitīvi sajutu draudošas briesmas. Man sametās bail kļūt par «medicīnisku gadījumu» – kā daiļajai Zinai. Biju literāts, kas brīnumaini

atguvis spēju rakstīt. Gribēju atstāt aiz sevis – kaut varbūt desmitkārt neģeniālās – grāmatas, nevis – lai ar simtkārt ģeniālo – bezmiegu. Varbūt es kļūdiņos, varbūt biju egoists, neizdarīdams zinātnei pakalpojumu. Bet vajag saprast arī mani. Jau veselus četrus gadus no sava mūža biju izsvītrojis. Un dibināti bažījos, ka tagad dažnedažādi pētnieki, nerēķinoties ne ar manu laiku, ne ar manu dzīvi, atkal gadiem ilgi sāks izzināt manu bezmiegu. Man gribējās tikai vienu – rakstīt. Un es nebūtu nekāds literāts, ja to neuzskatītu par pašu galveno pasaulē.

Piecarpus gadus man ir izrauti septiņpadsmit zobi. Aizvien pieaugošā izklaidība sadzīvē vedina uz domām par strauji progresējošu sklerozi. Esmu – kā jūs paši redzat – kļuvis par veci. Aizvakar biju iegājis krājkasē. Izrakstīju orderi, pasniedzu kopā ar grāmatiņu. Meiča aiz lodziņa sameklēja kartīti, pēc tam palūkojās manī un prasīja pilnvaru. Sacīju, ka tas ir mans paša rēķins. Viņa pārsteigta iesaucās, vai tad es esot dzimis... Un nosauca dzimšanas gadskaitli. Apstiprināju, ka tā tas tiešām ir, un atjautāju, vai viņa mani noturējusi par jaunāku. Operacioniste saprata, piesarka, atvainojās un pasniedza man kases žetonu.

Šorīt, kāpjot pa trepēm lejā, lai dotos uz tramvaju, es ievēroju, cik stīvas man jau ir ceļgalu locītavas. Abi ar Lēdiju izgājām uz ielas. Bija apmēram tā pati stunda kā otrajā aprīlī pirms piecarpus gadiem. Bet, kā jau vēlā rudenī, gaisma vēl neausa un debesmala nekļuva rožaina. Tikai peļķes naktī bija pārvilkušās ar ledu, ko sedza mazs rīta pusē uzkritis sniedziņš milimetra biezumā. Nekur neredzēja neviena cilvēka. Apstājos pie tramvaja pieturas. Lēdija apsēdās man blakus. Pacēlu skatienu un augstu pār sevi ieraudzīju zvaigznes. Reti kad pilsētā var redzēt tik skaidras un spožas zvaigznes. Tās likās kā debesu audumā izgriezti lielāki un mazāki lodziņi, pa kuriem no gaismas gadu tāluma sūcās noslēpumains mirdzums. Un, kamēr es stāvēju, galvu atgāzis, augšup vērdamies, piepeši uzliesmoja, pārsvītroja debesis ar kvēlojošu svītru un atkal apdzisa meteorīts. Nodomāju, ka gluži tāpat apdziest arī izdegusi svece. Un man ienāca prātā, ka es neizvēlējos savu likteni un ka drīzāk liktenis izvēlējās mani. Vai tas mani piemeklējis? Vai aplaimojis? Grūti atbildēt ar vienu vārdu. Bet ja es būtu varējis izraudzīties apzināti? Ko būtu izvēlējies pats? Vai diku pašsaglabāšanos, kas man nodrošinātu garu un mierīgu mūžu? Vai pašsadedzināšanos darba aizgūtnē, kas ilga tikai piecarpus īsus gadus? Laikam taču pēdējo. Laikam tomēr to, jo ir briesmīgi par agru nomirt, bet vēl briesmīgāk ir par ilgu nodzīvot.

Tādi bija šie Apses, Bramberģa, Ciliša, Dembovica un Eizengrauda stāsti – tie bija drusku dulli un gandrīz fantastiski. Un šajā vietā lasītājs skeptiķis iesauksies: «Stāsti ir dulli un ne drusku vien, jo tas būtu pārāk maigi teikts, tie ir dullāki par dulliem, jānūdien, un tāpēc dibināti atļauts jautāt, kur gan autore tos ķērusi un grābusi, kad nosapņojusi un no kura – piedošanu! – pirksta izzīdusi?» Tā sacīs skeptiķis, tāpēc ka pasaulē vajadzīgi arī skeptiķi, citādi fantasti pat zemeslodi izspertu no orbītas un mūsu planēta aizietu pa Visumu kūleņu kūleņiem. Bet, kas zīmējas uz stāstiem, tad autore tos personiski dzirdēja autobusiņā kādā rudens svētdienas rītā pa ceļam uz medību objektu. Vēl vairāk, viņa bija tā, kas cienījamo sabiedrību sašķēla divās pretējās nometnēs ar citātu par lapsas kāju no Alfreda Brēma «Dzīvnieku valsts» piektā sējuma septiņdesmitās lappuses, kaut arī nedarija to tišuprāt, lai savtīgā nolūkā pavedinātu kādu uz stāstīšanu un – vēl jo mazāk – ar zemisku nodomu ceļabiedrus salaist matos. Tālākais notika jau bez viņas ziņas. Un vēlāk, pierakstīdama Apses, Bramberģa, Ciliša, Dembovica un Eizengrauda vēstījumus, viņa vienīgi salika pareizajās vietās komatus, pēdiņas, semikolus un pārējās pieturas zīmes, tālab šie stāsti, lai cik neticami izklausītos, tomēr jāuzskata par visnotaļ dokumentāliem.

PIE KLUSIEM ŪDENIEM

STĀSTI PAR NOMODU UN SAPŅIEM

IVETAS STĀSTS

Mans vārds, protams, nav Iveta. Tā es pati sevi iekristīju konspirācijas nolūkos. Galu galā ir vienalga, vai saucos Aneta, Ineta vai Vineta. Lietas būtība no tā nemainās ne pašā mazākajā mērā, vai ne? Turklāt stāstišu pirmajā personā. Un vārdam tad nav sevišķas nozīmes. «Es», «manis», «man», «ar mani» – un tā tālāk. Bet citus es pārdēvēju tāpēc, lai patiesību kāds neņemtu pārlietu ļaunā. Vispirms jau mediķu pāris, tāpēc ka abi bija nelaulāti laulātie, kurus var aizķert publiski mājienu par nenoteiktu ģimenes stāvokli. Ak, un jo vairāk tālab, ka stiprā dzimuma būtnei kaut kur perifērijā – un neteiksim, ka bezvēsts prombūtnē, – bija vēl pielaulāta laulātā. Tad otrām kārtām – mana ne īsti puskaimiņiene, ne īsti pusdraudzene, ne īsti puspaziņa, kura arvien slimīgi uztver pat mazāko atgādinājumu, ka ir vecmeita, kas viņa tik tiešām ir neatkarīgi no tā, vai viņai tas patīk vai ne. Un trešām kārtām, kā viņu apzīmēsim, vīra drauga sieva, kura neieredz neko formām un normām neatbilstošu, ja tas nāk gaismā, tādēļ šausmīgi necieš, piemēram, manu atklātību. Lai notiek viņasprāt! Kā jau sacīju, nevienu nesaukšu īstajā vārdā. Tomēr nevaru solīt, ka īstajā vārdā nesaukšu neko. Gluži otrādi – nav izslēgts, ka vaļširdības lēkmē izstāstu pat šo to tādu, ko labi audzināti cilvēki parasti nestāsta, jo raksturs man ir aizrautīgs un brīžam es nevaldu pār sevi.

Tātad – strādāju par rasētāju projektēšanas institūtā. Kurā, nav svarīgi, jo galvenais, par ko stāstišu, notika nevis darbā, bet dabā, pie klusiem Vidzemes ūdeņiem, kuriem arī došu citu nosaukumu. Ezermalas likais vītols ir iezīmīga vieta. Bet zem koka saknēm nebaltai dienai noglabāto sāli, sērskociņus un tēju gribētos atrast pašai... Cik man gadu? To nu sievietei parasti nejautā, vai ne? Bet, ja jau atklātība, tad atklātība, vai ne? Vēl vairāk tādēļ, ka diemžēl neizskatos jaunāka par saviem gadiem. Esmu izmēģinājusies dažādas diētas, taču joprojām valkāju piecdesmit ceturto izmēru. Pusaudzes gados biju tieva kā maikste. Tagad grūti ticēt, vai ne? Apvelties sāku pēc kāzām ar Valdi.

Ar Valdi Numur viens, kā viņu dēvēju, jo man – likteņa ironija! – ir vēl Valdis Numur divi, dēls. Viņu skolā savukārt saukā par Valdi kvadrātā vai Valdi Valdisoviču Krastiņšu, tāpēc ka arī astotajā bē ir veseli divi Valdi. Tas tā, starp citu. No klases mammām esmu pati jaunākā. Pārējās – cita vairāk, cita mazāk – jau iestūrējušas piektajā gadu desmitā, kamēr es vēl stabili turos tā saucamajā Balzaka vecumā. Arī mierinājums, vai ne? Jā, pie viena – man ir vīramāte, saukta «Mamma», un otrs dēls Didzis. Nupat februāri apritēja desmitais gads. Un vēl sunene kollijiene Brita. Tātad pa visiem kopā sanāk viena visnotaļ mūsdienīga latviešu ģimene. Ar tipiskām ķibelēm piedevām. Mana vīramāte, ak, nebūt nepieder pie cilvēku tipa, pēc kura es jebkad būtu neizmērojami ilgojusies! Pēc apprecēšanās ar Valdi piecus gadus nožņaudzījāties pa divām komunālā dzīvokļa istabelēm. Šaurība un troksnis, kari un pamieri – nu, un tā tālāk. Goda vārds, neiznāca laika apcerēt, vai esam laimīgi vai ne. Un kas laulībā vispār saucams par laimi un kas par nelaimi? Cik bieži vislabākie nodomi beidzas ar totālu čiku! Citreiz atkal vētra aizdrāžas gar pašu ausi, nenoraujot no galvas ne matu! Vienreiz atjēdzies, ka esi bijusi pārlietu nežēlīga, otrreiz izrādās, ka esi bijusi pārlietu mīkstsirdīga... Laulība ir raiba kā pati pasaule! Ne velti pat zinātniskajā literatūrā rakstīts, ka laulības dzīvē palaikam esot kritiskie gadi. Vairs neatceros, kuri tie bija. Bet mums ar Valdi – skaidrāk par skaidru – tas bija pērnais, kas arī, protams, no gaisa nenokrita. Es viņam uzklupu jau pusnaktī uz pirmo janvāri, kad viņš ar šampanieti aplēja man kleitu. Bet arī ar to viss, saprotams, nesākās. Savādi, vai ne, ka vieglāk ir apjaust beigu nekā sākuma sākumu, jo apprecējāties aiz mīlestības. Un mums ne sapnī nerādījās, ka varētu notikt tas, kas vēlāk notika, – ka pienāks diena, kad nolemsim šķīrties.

Iepazīdamās ar Valdi, nebūt vairs nebiju nevainīga kā dūja. Man aiz muguras bija romāns ar šoferi. Toreiz mācījos vienpadsmitajā klasē un pa vakariem apmeklēju Mākslas akadēmijas sagatavošanas kursus. Gribēju stāties arhitektos. Bet, kad vajadzēja doties uz akadēmiju un zīmēt ģipša degunus, es lielākoties biju pie sava šofera. Vēlāk vizinājos viņam līdzī un kavēju mācības. Redziet, esmu no Siguldas puses. Un sākumā skolā gāju Siguldā, bet vēlāk pārcēlos uz Rīgu. Un dzīvoju pie tādas Mildastantes, ne īsti radnieces, ne īsti neradnieces – kaut kas pa vidam. Uz mājām pie mammas braucu reizi nedēļā. Un vēlāk reizi mēnesī. Starp citu, visiem tas bija pie dē – braucu vai nebraucu. Patēvs mani necieta ne acu galā. Un, gods kam gods, es viņu arī! Bet, kad vēl uzradās Gvido un Bruno, mani, tā sakot,

pusbrāļi, es ģimenē kļuvu galīgi... nu, tāda kā vanckara ola! Patēvs mūžīgi skandināja, ka labu galu es neņēmsot. Savā ziņā viņam bija taisnība. Protams, ja to saucam par galu. Citiem vārdiem, viss beidzās nevis ar Arhitektūras fakultāti un pat ne ar dzimtsarakstu, bet ar dzemdību nodaļu. Nāca pasaulē Valdis Numur divi, tādējādi laika ziņā apsteigdams Valdi Numur viens, ar kuru apprecējos pēc trim gadiem, brālīt balto, jau krietni nopērusies pa dzīves nātrēm. Tas tā, poētiski izsakoties. Bet, ja prozā, tad iesākumā trijātā iztikām ar Mildastantes pensiju. Šoferi satikusi vairs neesmu. Vēl šodien nevaru pateikt, kurš no mums kuru atstāja: viņš – mani vai es – viņu. Pēc dzemdībām man stabili riebās visi vīrieši.

Valdis mani ņēma ar ārlaulības bērnu. Savu romānu es nevarēju noslēpt, pat ja būtu to gribējusi. Un, gods godam, gadiem ilgi manus vecos grēkus viņš pat nepieminēja. Kas pagājis – pagājis! Nav ko kaitēties un sildīt pagātnei! Pēc dabas viņš vispār ir miera tanks. Lai viņu uzspridzinātu, vajag vismaz savas divas tonnas dinamīta. Pa desmitgadi tikai vienu vienīgu reizi viņš tā pa istam uzkurbulējās un izgāzās no eņģēm – ieģrūda mani gultā un pats aizgāja, skaļi aizcirdzams durvis. Tāpēc kļuvu galīgi mēma, kad vienudien gatavā nieka dēļ Valdis ar krietnu indes piedevu, pat vairāk – nicināšanu un, es gandrīz sacītu, riebumu pēkšņi iemeta man acīs tālās jaunības romānu. Kāpēc? Par ko? Dvēseles dziļumos esmu šausmīgi naiva, vai ne? Nevajadzēja taču daudz saprāta, lai uzreiz attaptos, ka tas ir gājiens ar zirdziņu un ka «uzbrukums ir labākā aizstāvēšanās». Bet nē – nepielēca! Un vēl jo mazāk es jaudāju uzminēt, ka Valdim ir sakars ar Zitu. Ak dies, tieši ar Zitu! Jo redziet – Zita ir Haralda sieva, bet šamējais ar manējo – studiju biedri. Pēc tam abi kādu laiku arī strādāja kopā. Un vispār Viksnas, tas ir, Haralds un Zita, bija mūsu paši tuvākie un uzticamākie ģimenes draugi.

Protams, es zināju, ka Zita Valdim patīk. Ne velti vismaz pāris reižu, visiem dzirdot, viņš bija izteicies, ka Zita esot šarmanta sieviete. Taču es nojautu, ka savukārt patīku Haraldam. Mazākais pāris reižu, arī visiem dzirdot, viņš bija dievojies, ka īsta sieviete esot es. Bet, tā kā abi to sacīja, visiem dzirdot, par tik publiskām deklarācijām nevarēja dot ne pieci. Šāda satura atziņas jāiečukst ausī, vai ne?

Taču liktenis man neko neiečukstēja ausī. Gluži otrādi – tas iedūra man ar pirkstu acī. Viss notika ķīmiskās tīrīšanas pieņemšanas punktā. Nodevu drēbes, tai skaitā Valda uzvalku. Pogas biju jau nogriežusi. Bet pieņēmeņa teica, lai pārbaudot arī kabatas. Kabatās aizmirsti priekšmeti reizēm sabojājot drānu, klienti tad vainojot tīrītājus – un

tā tālāk. Stāstīdama gluži svaigu dramatisku notikumu no ķīmiskās tīrīšanas prakses, viņa ķērās pie Valda svārkjiem un uzsāka rūpīgu kratīšanu, it kā cerētu atrast kontrabandas briljantus vai parazītus. Man bezmaz paspruka spurciens. Viņa savukārt izsaucās: «Re, kur ir! Vai es neteicu?» – un ne īsti iesmējās, ne īsti iešņukstējās, ne īsti ieelsojās, it kā viņai steidzami būtu vajadzīga ne īsti milicija, ne īsti Zeļņina piļieni, ne īsti kabatas lakata pakalpojumi. «Nemiet savu fotogrāfiju!» Un viņa pāri letei to sniedza man. Vairākkārt biju lasījusi, ka nāves draudu priekšā cilvēks dažās minūtēs izdzīvojis savu līdzšinējo mūžu. Agrāk tas man likās literāta pārķairinātās iztēles auglis, kam nav nekāda sakara ar īstenību. Un nu pēkšņi! Ziniet, tobrīd tur, punktā, kaut kas līdzīgs notika ar mani pašu. Tanīs dažās īsajās, ak, ne minūtēs, bet – sekundēs, kamēr viņas roka ar fotogrāfiju stiepās pāri letei, es atkal izbaudīju jaukākos mirkļus no kopdzīves ar Valdi. Vēl vairāk – gluži kā tādā divainā gaismā es piepeši ieraudzīju dažādus burvīgus sīkumus, kas bija sensenis izkūpējuši no galvas. Bez šaubām, tas izklausās lēti un izskaistināti... un sadomāti, kad es jums to stāstu. Bet tas patiešām bija aizgrābjošs. Kā brīnums... vai ekstāze. Nekad mūžā es nebiju mīlējusi Valdi tik karsti kā tanī mirklī. Pēc desmit laulības gadiem viņš kabatā nēsāja manu foto! Nēsāja līdzī kā tādu svētumu, turēdams dziļā noslēpumā... Nu, jūs jau smaidāt! Bez šaubām, bildē nebiju es. «Valdim – Zita.» Un man uzreiz kļuva ne īsti žēl, ne īsti kauns. Kā žēl? Par ko kauns? Brīnīdamās pati par sevi, es raudzījos fotogrāfijā, un, jo ilgāk es raudzījos, jo zobgalīgāk man pretim skatījās Zita.

Vakarā nolēmu ar Valdi izskaidroties. «Kas tas ir?» es draudīgi noprasīju. – «Ja nemaldos, Zitas fotogrāfija,» viņš nesatricināmi atbildēja. – «Bet kā gan tā gadījusies tavu svārku kabatā?» vaicāju vēl draudīgāk. – «Nudien nav ne mazākās jausmas,» viņš sacīja vēl mierīgāk. – «Neko teikt! Skaisti! Vai tu nedomā, ka...» es pacēlu balsi. – «Nē, nedomāju vis...» nenoklausījies turpinājumu, viņš teica. Tas varēja nozīmēt vienu no diviem: vai nu viņš mani pilnīgi sapratis, vai nepavisam nav sapratis un – pats ļaunākais – nemaz necenšas saprast. Iecirtu viņam plīķi. Bet arī sitiens viņu nesamulsināja. «Neteiksim, ka tas būtu oriģināli,» viņš tikai sacīja. – «Neizsakāmi oriģināli ir vienīgi tas, ko dari tu,» es iekliedzos jau tuvu asarām. Viņa miers, ziniet, brīžam burtiski tracina. Nesteigdamies viņš apvilka mēteli. Es aizstājos viņam ceļā. «Šķirsimies!» apņēmīgi iesaucos. – «Kā kundze vēlas,» viņš bez domāšanas atbildēja, neizrādot ne apjukumu, ne sarūgtinājumu, ne sašutumu, pēc gariem laulības gadiem gatavs aizmest mani kā izēstu olu. Viņš pat nelūdza piedošanu. Bet pats ļaunākais bija,

ziniet, kas? Ka viņš nevižoja ne tik daudz kā man vismaz drusku pamelot! Ne no šā, ne no tā es taču nevarēju viņam piedot. Bet nē! Vēl sasukājās, rūpīgi izlasīja matus no ķemmes, uzsita apkakli – un uz durvīm! «Kurp?» man izspruka. – «Vai nav vienalga, reiz tik un tā šķiramies,» viņš atbildēja – un aizgāja neatskatījies. Nu paga, nu paga! Metos pie telefona un uzgriezu Viksnu numuru. Gribēju uz karstām pēdām skaidri un gaiši pateikt Zitai, kas viņa par putnu un ko es par viņu domāju. Taču atsaucās Haralds. Sirds man joprojām kāpa pa muti, un es strauji mainīju taktiku. Vēlāk mēģināju atcerēties, ko es tur valšķīgi ķiķināju. Katrā ziņā kaut ko nesakarīgu un stulbu. Bet šajās lietās vīrieši ir aprīnājami attapīgi. Haralds izturējās tik dabiski, it kā to vien būtu gaidījis kā manu zvanu. Tikai sarunas beigās izteica nožēlu. Čemodāns esot jau sakravāts. Šovakar pat viņš braucot komandējumā. Un pirmais nolika klausuli. Aizvērtām acīm es ilgi klausījos, kā pīkstēja signāls. Šķita, viss notiek pa sapņiem. Arī šis salīdzinājums jau ir tik ļoti nobružāts, taču... ziniet, sajūta bija tieši šāda: vajag vienīgi atvērt acis – un es pamodišos. Es attaisīju acis, paraudzījos apkārt un patiesi uzreiz pamodos. Pie stenderes stāvēja Numur divi un lūkojās uz mani ar neizdibināmu skatienu. Nezinu, vai ilgi bija stāvējis, ko dzirdējis un cik sapratis. Man aizrāvās elpa. Bet dēls apsviedās un strauji devās prom. Es viņam pakaļ: «Uz kurieni?» Un Numur divi atbildēja taisni tāpat, kā bija atbildējis Numur viens: «Vai nav vienalga, uz kurieni?» Viņš atgriezās krietni pēc pusnakts. Man trūka dūšas pajautāt, kur bijis un ko darījis. Numur viens pārradās tikai nākamajā vakarā. Un man atkal pietrūka dūšas pavaicāt... Dzīve bija totāli sagājusi čupā!

Gribēju piedraudēt ar šķiršanos. Un, lūdzu, mans piedāvājums atradis dzirdīgas ausis. Nezinu, vai kādai sievietei būtu vienaldzīgi, ka... Ak, es laikam sāku jau atkārtoties. Bet biju sāpīgi aizskarta līdz sirds dziļumiem. Valdis nāca un gāja, kad gribēja un kurp gribēja. Izmeklētāja nenormētais darbalaiks sekmīgi sedza «novirzes no normas», tā ka pat Mamma, šķiet pa istam nenojauta, ka mums iet greizi. Bet arī pati Mamma pie mums nāca un gāja, kad un cik gribēja, pastāvīgi aizņemta ar versmaini aktīvas pensionāres nebeidzamajām darišanām. Valdis staigāja ar tādu, ziniet, svētā mocekļa seju, it kā tas būtu viņš, kurš sāpīgi aizskarts līdz sirds dziļumiem. Vīrieša loģika! Vai viņam vēl bija sakars ar Zitu? Tikpat labi nē un jā. Ak, nebūsim naivas! Varbūt vienīgi dziļāk pagrīdē, jo Zita, kā izrādījās, nemaz ne-taisījās šķirties no sava Haralda. Starp citu, atgriezies no komandējuma, Haralds uzreiz piezvanīja. Iesāka diezgan valšķīgā tonī, bet

man... Man viss bija jau pārgājis. Sarunu sekmīgi novadīju rezerves sliedēs. Haralds mani vairs nevaldzināja. Nu, ko es te melšu! Vai viņš jebkad mani valdzinājis, šis resnis! Nemaz nebrīnos, ka Zita varēja aizrauties ar Valdi. Bet viņš... bet Valdis? Nē, tā tomēr ir cūcība! Un ja nu vēl būtu kāda sieviete vispār, noslēpumaina dāma, žilbinoša skais-tule, spoža aktrise... Bet Zita! Zita! Gandrīz mana draudzene, ar kuru mēs pa reizei apmainījāmies ar šādu tādu mājsaimniecības inventāru īslaicīgai lietošanai. Simboliski, vai ne? Zita! Kas ne ar ko nebija pā-rāka par mani! Nemaz nav izslēgts, ka Haraldam taisnība. Nu, ka īsta sieviete esmu es un nevis šī emancipētā plekste!

Aizritēja divas nedēļas. Abi ar Valdi eksistējam kā kaimiņi komu-nālajā dzīvoklī – cerībā, ka piepeši kāds mūs atpestīs no mokošās līdzāspastāvēšanas. Sēdējam kā lidostā uz čemodāniem, nopirkuši biļetes katrs uz savu reisu, taču visi bija atcelti. Bet varbūt tā šķita vie-nīgi man? Ko es gaidīju? Ko gribēju sagaidīt? Ka mani pamet? Šoferis man bija atstājis vismaz ilūziju, ka pametu es. Būtība jau no tā ne-mainās. Bet sievietei tomēr ir svarīga kaut vai ilūzija, ka pamet viņa, nevis viņu, vai ne? Vai tad labāka bija šī laulības ilūzija? Ar ko gan... Un, kad Valdis kārtējo reizi naktī izpalika no mājām, es tik apkauno-joši asi sajutu savu beztiesīgumu... ka man nav tiesību viņam pat pa-vaicāt, kur viņš bijis... Ar vārdu sakot, stingri izlēmu pielikt punktu un pateicu viņam. Arī šoreiz viņš to uzņēma vienā angļu mierā. Tas ievē-rojami atvieglināja mūsu vienošanos par, kā saka, šķiršanās detaļām... nu, mantu sadali un tā tālāk, taču atkal traki aizskāra manu sievietes patmilu. Atkal pieķēru sevi pie domas, ka viņš taču varēja vismaz drusciņ izlikties un pamelot man. Bet tādas nu reiz mēs esam, vai ne? Kāras uz saldu. Pat ja tie ir tikai saldi meli.

Sensenos laikos, vēl zaļa pusaudze, vasarā bēniņos uzdūros veciem žurnāliem un salasījos tur visādas gudrības un muļķības. Viens no tiem, ne īsti «Zeltene», ne īsti «Mājas Draugs», mani izglītoja arī par tematu: ko darīt sievietei, kuru pametis vīrietis? No visiem padomiem prātā aizķērās tieši miglainākais. Ar melnu uz balta stāvēja rakstīts: «Nopērciet jaunu cepuri, kas jums labi piestāv!» Brālīt balto, vai es varēju paredzēt, ka uz mata tā arī izdarišu? Nemūžam ne! Ka pēc nieka pārdesmit gadiem došos uz cepuru salonu un iegādāšos mīksta filca platmali vienā tonī ar kostīmu. Pirmoreiz uzliku cepuri galvā, kad devāmies iesniegt šķiršanās pieteikumu. Un cepure tiešām man piestāvēja! Tā piestāvēja man vienkārši lieliski! Ciešanu pilnās, no bezmiega iekritušās, bet uzbudinājumā degošās acis ēnā zem cepures platās malas vienā rāvienā ieguva jods zina kādu magnētismu. Es

lūkojos spoguļi uz sevi un sevi nepazinu. Uz ielas man tūlīt pievērsās neskaitāmi skatieni. Es uzvaroši raudzījos visiem pretim. «Tev ir jauna galvassega,» Valdis teica neizdibināmā tonī. Pēc tā, ka viņš neteica nedz «cepure», nedz «platmale», bet lietoja vārdu «galvassega», es skaidrāk par skaidru sapratu – viņam kremta, ka šodien esmu tik interesanta. Viņš bija gaidījis, ka izskatīšos pēc paplūktas pīles. Lai gaida ar maisu! Arī viņu es uzlūkoju ar triumfējošu skatienu, ko viņš neizturēja un novērsās.

Bijām rēķinājušies ar varen garu gaidīšanu, bet mums palaimējās. Tikām cauri samērā ātri. Kad atceļā gājām gar kafejnīcu, Valdis negaidot piedāvāja: «Ieiesim un apēdīsim pa saldējumam!» Var jau, kāpēc lai mēs neapēstu pa saldējumam tik debešķīgā dienā? Taču, ieraudzījis, ka dabūjams arī šampanietis, viņš ierosināja iedzert pa glāzei šampanieša. Kāpēc tad ne? Šampanietis jāiedzer! Tik zīmīgā dienā... šajos bezmaz vai svētkos! Pret manu dzēlienu Valdis palika kurls. Atgriezās pie šīs tēmas vēlāk, kad šampanieti jau dzērām. Viņam negriboties, ka par mūsu šķiršanos tiktu priekšlaikus izbazūnēts. Sāksies «nevainīgās puses» aizstāvēšana un «vainīgās puses» apstāvēšana, un nebeidzamas diskusijas par to, kurš vainīgs. Kad viss būšot oficiāli un cauri, tad lai tenko, lai rauj vaļā un kulsta mēles. «Un ne stundu agrāk,» viņš precizēja. Varbūt klusībā Valdis baidījās no dienas, kad gaismā nāks banālais šķiršanās iemesls ar visām detaļām, kas nevarēja glaimot viņa vīrišķīgajai pašcieņai? Droši vien viņam gribējās, lai šī diena pienāktu cik iespējams ātrāk. Taču priekšā bija vēl visa vasara... «Ak Dievs, tad jau atvaļinājumā jābrauc kopā!» es iesaucos. – «Bet tas taču būs beidzamo reizi!» viņš mani mierināja. Jā, protams, beidzamo reizi. «Un zēni jau traki saspārnojušies!» viņš piebilda. Man atkal kļuva ne īsti žēl, ne īsti kauns. Bet kā žēl? Par ko kauns? Ak, pavisam biju aizmirsusi zēnus... Lai notiek – brauksim vēlreiz. Kā esam braukuši līdz šim.

Šeit jāapgaismo vēl pāris faktu. Redziet, vasarās abi ar Valdi arvien atvaļinājumā gājām reizē. Braucām uz kādiem klusākiem ūdeņiem. Un līdzī nēmām ne tikai savus puikas un Britu, bet pēdējos gadus arī Bremšmitu vecāko dēlu Intu. Bremšmiti – tie ir Valda māsa Mirdza un švāģeris, vārdā Reinis, pēc amata elektriķis vai kaut kas tur, ziniet, tamlīdzīgs pa kolhoza fermu līniju. Šitādā sastāvā – pieci Krastiņi, tas ir, abi Valdi, Didzis, Brita un es, un vēl Bremšmitu Ints – bijām jau apceļojuši Usmu, Juveri un Inesi. Bet te kādudien pie mums iegāžas Reinis un ņemas vārdot, lai šoreiz mēs braucot uz Nesauli. Un kārdināt ar visādiem labumiem. Esot kaut dūksnains, toties skaists un,

galvenais, zandartu ezers: lai gādānot tikai ūdas! Un mani Valdi tūlītās spārnos, jo abi ir neganti makšķernieki! Piedevām Nesaule lieliskā vietā – nepilnus pārdesmit kilometrus no Bremšmitu mājām. Ar moci Reinis mums vadāšot produktus. Mirdza parasti šausminoties, ko mēs tais džungļos tur īsti ēdot. Izlīda jau arī ilens no maisa: vai mēs nebūtu ar mieru uzņemties šefību vēl arī par Miku – tas ir viņu vidējais dēls. Mikam autobusos kļūst nelabi. Bet uz ezermalu Reinis šo atvestu uz moča kopā ar produktiem. Maniem vīrišķiem likās špicka: viens vairāk, viens mazāk – braukuši! Taču man, ticiet, katrreiz sažņaudzās pakrūtē, kad iedomājos šo braucienu. Un ne jau Bremšmitu Mika dēļ, nē. Tur nu patiesi – viens vairāk, viens mazāk. Daudz trakāk, ka jau kopš rudens mums bija noruna šajā reizē braukt kopā ar Viksnām. Nu, vai nav gatavais ārprāts, ko? Un piedevām Haralds taisni kā sadedzis! Šim esot apnicis Dzintaros taukus audzēt. Tā ka cerība tikai uz dabas stihiju vai uz Zitu. Goda vārds, varētu prasties un atsacīties, vai ne? Vēl vairāk tādēļ, ka vienmēr tvīksmīgi šausminājusies, kā mēs, ak vai, varot tā dzīvot bezmaz pliki un basi kā Robinsoni, ak vai, pārtikdami, ak vai, gandrīz tikai no tā, ko noķeram un salasām. Pati jau viņa baidās no visa – sākot ar Britu un beidzot ar gripu, sākot ar mūdžiem pilnu sienu un beidzot ar nevārītu lauku pienu. Tas esot indīgs! Taču ej nu sažini, kas bija vainīgs – dievīgi laika apstākļi vai tumši iekšēji dzinuli, vai varbūt strikts lauleņa ultimāts –, bet viņa izšķirās: braukšot! Varbūt tādēļ, ka varēja parādīties vēl arī mediķis. Arnolds, mans trešās pakāpes brālēns. Ārsts nervu slimībās, tomēr dakteris paliek dakteris. Drošāka jušana dramatiskajos brīvdabas apstākļos, kad tu vumā nav reanimācijas nodaļas un ir tikai kapsēta... Kopā ar sievu un meitu Arnolds tieši jūlijā taisijās apceļot Igauniju un Ziemeļvidzemi. Inai ir kaut kāda neizrunājama latīņu slimība – vasarā viņa dienvidus nepanes. «Ak, Nesaules ezers!» padzirdusi par dakteri Kanti, Zita iesaucās ar pēkšņu sajūsmību, it kā nebūtu runa tikai par gleznainu peļķi ar dūņainu dibenu un dumbrainiem krastiem, kur ar pūlēm var atrast pāris ciešamu vietu un normālās vasarās normāli nopeldēties. Kā uzlīst lietus, pamatos paliek satiksme tikai pa ūdensceļiem. Tādēļ paklusām cerēju, ka līdz Nesaulei Kantes netiks. Pēc viena stiprāka gāziena Arnolda žigulis būs iekšā līdz padusēm!

Mūsu kompānija draudīgi pieņēmas kuplumā. Es sareķināju: brālīt balto, pieci Krastiņi, abi Viksnas, trīs Kantes, divi, bet vismaz laiku pa laikam trīs Bremšmiti. Reinis tak nenoturēsies, neatjosis uz vakara copēm! Savelkot galus, iznāca divpadsmit līdz trīspadsmit gabalu. Un, kad uz braukšanu sasparojās vēl arī Bella, man pārskrēja tirpas.

Centos viņu iebiedēt ar ezera dūņaino dibenu, jo Bella peld kā cirvis. Viņa apzvērēja, ka nepeldēsoties... Kas ir Bella? Nu, tā pati, ko es te pieminēju: ne īsti pusdraudzene, ne īsti puspaziņa. Vēl no tiem laikiem, kad dzīvoju pie Mildastantes. Kad abas ar tanti kur nebūt izskrējām, Bella labprāt palika pie mana pirmdzimtā. Visa Bellas ģimene ir ar dažādām kaitēm sirgstošā māte un melns velna pilns runcis. Tāpēc mēs ar Valdi Bellu šad tad šur tur paķērām līdzī un mazlietiņ izklaidējām. Lādzīga persona! Un, kratīdamās no viņas vaļā, es, atklāti sakot, jutos neliete. Viena laime – atvaļinājums viņai septembrī. Nu, tikai uz nedēļas nogali. Labi? Pati mūs atradišot. Labi? Lai tikai izstāstot ceļu. Labi? Nesaule viņai bija tumša lieta! Viņa neiztēlojās, kas tas ir un ka jābūt vismaz Dersu Uzalam, nevis pilsētas vistai, lai turienes čūsklienē kaut ko atrastu. Bella! Ar savām ģeniālajām spējām nomaldīties trīs priedēs! Bet vai vecmeitai kaut ko var iestāstīt? Gaidi ar maisu!

Beidzot braukšanas diena bija klāt.

Es sapratu, ka jābrauc, bet, brālīt balto, cik ļoti man negribējās braukt! Varēja taču uznākt – vienalga, kas, – un izjaukt! Biju ar mieru uz visu ko. Uz apendicīta lēkmi... uz šausmīgām lītavām, kas Nesaulei pārvilkto stripu. Bet veltīgi brēcu pēc lietus kā vālodze un sinoptiķi, kuri to piesauca rītā un solīja vakarā. Lietum i prātā nenāca līt. Izkāpām no autobusa. Debesis kā glāze. Maigi sārtojās novakare. Viss vēstīja skaidru laiku. Kur Reinis ar moci? Ne viena, ne otra. Ak tu mocis! Ak tu mopsis! Kopā ar mums izkāpa arī viena vietējā sieva. Diezgan sakarīgi viņa iestāstīja taku, pa kuru uz ezeru staigājot makšķernieki. Aiztaupoties gandrīz pāris kilometru. Pa ceļu iznākot likums. Ar mūsu kravu pāris kilometru nebija nekāds joks. Tādēļ pa taku, tikai pa taku! Kaut nu nenomaldītos vien! Bet, kas neriskē, tas nevinnē, vai ne? Ar kupriem uz mugurām kā kamieļu karavāna vilkāmies uz apsolīto oāzi. Pa nolaidenām pļavām, gar koku skupsnām, laiku pa laikam apstādamies: vai virziens pareizs? Bet taciņa taustījās uz leju, tikai uz leju, kur pašā apakšā pletās milzīgs zaļoksnis. Tur vajadzēja būt Nesaulei. Beidzot varēja manīt ezera tuvumu. No paša ezera gan vēl nebija ne smakas. Protams, ja par «smaku» neuzskatām valgu dvesmu, kas plūda mums pretim. Apkārtne kļuva arvien trakāka: jukjukām melnalkšņi, krūklī, kārkli, niedres... Lauzāmies tam visam garām un cauri. Labi, ka šie dažādie floras pārstāvji bija tikai norasojuši, nevis pielijuši, brrr! Galu galā priekšā – Eurēka! – uzmirdzēja ūdens. Divas pie steķa piesietās laivas rāmajā ūdenī izskatījās, ziniet, kā iesalušas ledū. Krastā liks vītols. Tātad pareizā vieta rokā! Un ne papīru, ne

saplēstu pudeļu, kaut arī redzamas svaigas riepu pēdas. Airu nekur nebija. Gan jau noglabāti šepat tuvumā – krūmā vai pacerē. Bet šovakar netaisījāties nekur braukt. Jutāties šausmīgi noguruši un nekūrām pat uguni. Drusku iekodām, nomazgājāties – un uz auss! Pa visiem kopā mums bija trīs divvietīgās teltis: viena – Zitai ar Hari, otra – abiem zēniem, trešā – mums ar Valdi.

Pēc ilga laika gulējām atkal blakus. Telts šaurībā nevarējām pat tik daudz kā viens no otra atvirzīties mazdrusku nost. Kādēļ gan biju apsolījusi nevienam neko neizpaust?! Kāpēc es nedrīkstēju pasacīt patiesību – un uzreiz pielikt šim mokām punktu? Skaidri un gaiši pateikt, ka liekuļojam... ka šķiramies, bet spēlējam teātri... ka mums sāp, bet mēs tēlojam, ka nesāp, jo ir skumji, ir kauns un ir aizliegts rādīt citiem, ka sāp... Mēs izlikāmies pat viens otram. Tēlojām aizmīgušus, būdami nomodā. Dzirdēju to pēc viņa elpas. Un viņš droši vien dzirdēja pēc manējās. Telts durvis uz brīdi bijām atstājuši vaļā. Šis brīdis stiepās arvien garāks kā sīrupa piliens. Bet mēs necēlāmies un durvis netaisījām ciet. Nedz vienam, nedz otram mums negribējās atzities, ka nenāk miegs. No āra ieplūda ūdens valgme. Iespīdēja jūlija nakts – tāda mazlietiņ zaļgana. Iekšā laidās odi. Valdis man bija tik tuvu, ka sajutu pat viņa ķermeņa smaržu. Viņš nesmēķē, ir vesels un tīrīgs, tādēļ es atļaujos šo gandrīz vai sunisko apzīmējumu «smarža», kā laikam vēl sacītu vienīgi Brita. Atkal pieķēru sevi pie domas, ka esmu gatava viņam piedot. Bet viņa mute nepavērās, roka nepastiepās. Dzirdēju tikai viņa elpu. Viņa ieelpu–izelpu. Aizmidzis. Bet es vēl ilgi gulēju vaļā acīm un baidijos nodot sevi, ka raudu...

Uztrūkos no silta smaguma, kas jūsmīgi un vētrains ap mani mīcījās, pūta sejā karstu elpu un smacēja nost. Tā bija Brita. Ielauziesies telti un, sasodīts, jau izpeldējusies. Nopeldējies bija arī Haralds. Pārējie gulēja kā murkšķi. Vēlāk Zita kārtējo reizi nošausminājās par savazāto palagu. Viņa ir stabila suņu ienaidniece. Kad pie mums ciemojas Viksnas, Brita tup ieslēgta vannasistabā. Pēc tam viņai ir skumīgas acis. Nu, tas tā, starp citu. Bet fakts gan, ka abām totāli nesader biostrāvas. Un, kopš ar Viksnas kundzi biostrāvas nesader arī man, es Britu saprotu daudz labāk. Arī šajā reizē Zita paspīdēja ar publisku atziņu, ka suni dzīvoklī neturētu pat par veselu miljonu. Es sacīju: «Tu par miljonu turētu veselus desmit suņus, Zitiņ!» Stiprā dzimuma pārstāvji zviedza, vēderus turēdami. Zita paraustīja plecus: viņa atstājot sev tiesības rīkoties pēc pašas ieskatiem. Izklausijs pārlietu ērcīgi, lai izklausiētos arī asprātīgi. Vismaz uz sabiedrību tas neatstāja nekādu iespaidu. Lai tur, ko grib. Lai rausta, cik grib. Lai dara, kā grib. Viens

pret nulli manā labā! Vēlāk man, saprotams, palagu nācās mazgāt. Šādos gadījumos es daru tā – es dziedu dziesmu no filmas «Virietis un sievietē». Tararamtaramtaram... Nu, «Mīlestība ir stiprāka par mums». Ticiet, apbrīnojami palīdz uz sadzīves ķezām paskatīties filozofiski. Un palagu izžvēt tik debešķīgā laikā bija vieglāk par vieglu. Uz vītola zara izkalta nepilnā stundā. Pēc lietus, ziniet, man nepavisam vairs nekārojās. Ezers taisni vai zvīloja. Ak, aizmirsu pastāstīt! Nesaules vidū ir maza, burvīga saliņa, kā Reinis bija stāstījis, ar dzidru avotu. Airi joprojām palika bezvēsts prombūtnē. Ar tikšanu ezerā radās sarežģījumi, bet tuvākais dzeramais ūdens ir tikai tur, saliņas avotā. Gar krastu viscaur šausmīgi rāvains. Mūsu rīcībā bija vienīgi Viksnu piepūšamā laiva. Divvietīga. Kurš brauks? Haris jau bija nodevies malkas sagādei. Tātad brauks Valdis. Bet otrais? Jo, saprotiet, vajag vēl otru, kam turēt spaini, lai neapgāžas, kamēr viens airē. Viņš aplaida apkārt skatienu. Ziniet, bezmaz kā Tūrs Heijerdāls, sev izraudzīdamies komandu. Abi zēni pamīšus pieteicās, klaigādami: «Es...es!» – naivie, nezinādami, kurš tas būs. Un tikai es zināju, kurš tas būs. Vienalga! Lai taču viņi brauc! Lai brauc, lai brauc... lai brauc! Man visviens! Lai brauc kaut uz paradīzi... vai elli! Un piepeši Valdis vai-cājot teica: «Iveta?» Veikli, vai ne? Un kaut gan, kā zināms, es neesmu Iveta, vēl pagaidām biju Valda sieva. Es devos līdzī visur, kur mani sauca mans vīrs... Šausmīgi romantiski, vai ne? Īpaši, slidot pa Nesaules virsmu Viksnu gumijas pūslī ar kājstarpē iežmiegtu spaini.

«Kāds klusums!» Valdis ieteicās, kad bijām atairējušies no krasta. Viņš sacīja taisni to, kas iesāvēs prātā man. Bet, tā kā mēs oficiāli šķīrāmies, piebalsot viņam vairs neuzskatīju par savu pienākumu. Un tomēr, un tomēr – kas tas par klusumu, brālīt baltu! Likās neticami, ka pašā Latvijas viducī, Cēsu rajonā, gaišā dienas laikā varētu būt tik pilnīgs un bezgalīgs klusums. Trīs teltis, pie vītola Brita, dūmu strūk-liņa vīrs uguns-kura – viss likās ļoti tuvu un ļoti tālu. Ziniet, apmēram tā kā televizora ekrānā, kad nav skaņas un ir tikai krāsains attēls. Bet pamazām uzradās arī skaņa. Nebija saprotams tikai, no kurienes. Ne īsti no zemes, ne īsti no kosmosa. Vai tas nebija Reiņa mocis? Tūlīt iztēlojos ar smaržīgu speķi saceptas olas un svaigus gurķus ar dillēm krējumā. Sviestmaīžu un konservu diēta man arvien noriebjas pāris reizēs. Patīk gardi paēst. Kā vairumam apaļu sieviešu. Un Reinis taču mums nevedīs stavridas tomātu mērcē, vai ne? «Ja tas ir mocis,» sacīja Valdis, «tad es esmu tītars.» Un, protams, viņš nebija tītars! Krasta zaļumā iznira kaut kas ķiršsarkans un, mirdzinot sānu, laužās uz ezeru. «Tas būs Arnolds!» es izsaucos. Valdis palocīja galvu, jāteic –

bez sajūsmas. Kantes viņam nepatīk: nervu dakteris liekas pārlietu nervozs, Džuljeta – klirīga, bet Ina – izlaista. Piedevām Arnolda personā kompānija papildinājās ar vēl vienu suņu ienaidnieku, bet vanasistabas, kur slodzit Britu, mums šeit, dabiski, nebija. Taču radus, kā saka, neizvēlamies. «Neaizmirsti, ka viņš ir mans brālēns!» es Valdim sacīju. – «Trešajā pakāpē,» viņš precizēja. Ak mūžs, it kā tas kaut ko izšķirtu! – «Tu neaizmirsti, ka šis atvaļinājums mums ir varonīgi jāpārcieš!» es atgādināju. – «Lai pēc tam tiešā ceļā iekļūtu debesu valstībā...» viņš neizdibināmi atbildēja. Un pie šīs tēmas mēs vairs neatgriezāmies, uzskatot par izsmeltu. Tomēr garastāvoklis bija mazlietīn duļķains.

Mums par pārsteigumu, Kantes tie bija, var teikt, tikai daļēji. Protams, pie stūres pats Arnolds. Bet sievišķis blakus – nedz Ina, nedz Džuljeta. Izkāpa trausla, džinsota būtne. Ne sevišķi efektīga, bet no tā tipa, kam vienlīdz labi var dot divdesmit astoņi, kā astoņpadsmit. «Kolēģe,» sacīja dakteris. – «Dace,» sacīja būtne un pirmajai, kā jau Arnolda radniecei, sniedza roku man. Viņa redzami mulsa. Vienbrīd likās, ka viņa pakniksēs. «Nekomunikabla,» pavirši izmeta Arnolds. Kā tad nu ne? Arī es būtu nekomunikabla, atbraukusi uz Nesauli ar citas vīru! Bet sakiēt – kādos principiālos augstumos es varēju celt jautājumu, ja pati biju šeit ieradusies, vaļširdīgi sakot, ar sava vīra mīļāko? Kā pieviltai sievietai man vajadzēja būt Arnolda laulenes pusē. Bet, lai cik ačgārnī neizklausītos, šī Dace man uzreiz iepatīkās. Viņā bija kaut kas tāds... nu, kā lai pasaka?... nevainīgs. Jums nāk smieklī! Taču – jā, tieši nevainīgs! Izrādījās, māsiņa nodaļā, kur dakterē tieši Arnolds. Salīdzinājumā ar Daci Džuljeta ir gatavā pāvu mātīte! Lai gan es nemaz nezīnu, kāda ir pāvu mātīte... Un varbūt salīdzinājumā ar Zītu pāvu mātīte esmu es? Hm...

«Kur tad ir tie jūsu slavenie zandarti?» knapi no mašīnas izrausies, Arnolds mums iedzēla. – «Vēl atstāti ezerā, lai paaugas lielāki,» atteica Haralds, «bet piesieti labi zināmās un iezīmētās vietās!» Taisnību sakot, zandarti Arnoldam ir pie dē. Zivis viņš neēd un nav arī makšķernieks. Starp citu, viņš neprot ne peldēt, ne airēt. Priekš kam viņam Nesaule? Prasiet ko gudrāku! Viņš nemāk pat tik daudz kā uzslīēt telti. Ja neiet kāds palīgā, viss viņam brūk un jūk, gāžas apkārt un virsū. Mūsdienu vīrieša tipiskums viņā sakāpināts tik tiešām līdz galīgai pilnībai. Viņš lieliski ārstējot trakos, par ko man, paldies Dievam, nav bijusi izdevība pārliecināties. Teicami vada žiguli, lai gan, iespējams, neatšķir karburatoru no akseleratora. Pa televizoru aizraujas ar hokeju. Apceļojis puspasaulē. Starp citu, runājot viņam patīk efektīgi

iesākt rindkopas. Piemēram, «Kad es biju vulkāna izvirduma laikā...» vai arī «Tikko atgriezies no Kubas, es...» un tamlīdzīgā garā. Profesionālus noslēpumus no viņa nevar izvilkt ne ar knīpstangām. Taču ar knīpstangām viņš neprot no sienas izvilkt naglu. Palicis bez mašīnas un hokeja, vulkāniem un sievietēm, Arnolds viens divi atstieptu kājas. Trešajā rītā viņu atrastu badā mirušu guļam uz... nē, ne jau saltas zemes, bet pārtikas kaudzes ar spičkām rokā. Tāds nu reiz ir Arnolds. Mūžam riebīgi piepūties kungs un spodri ģērbts džentlmenis, vis-savienības mēroga speciālists un nevarīgs bērns. Vienā personā. Arī pie Nesauls viņš pret visiem, kas vien tam ļāvās, izturējās kā tiešais priekšnieks. Augstprātīgs tonis. Galvā... nē, diemžēl ne, nebūt ne valdnieka kronis! Jancīga cepurīte ar miklainu uzrakstu, atvesta no kaut kādām siltajām zemēm – ne īsti Ganas, ne īsti Afganistānas, ne īsti Sudānas. Un, lai gan, kopš abi šķirāties, mums ar Valdi kopīgi uzskati vairs nebija obligāti, arī mani, goda vārds, Arnolda persona kaitināja. Ja gribat zināt, Dace bija tā, kura darija to, ko darīt nemācēja vai negribēja Arnolds. Viņa labi peldēja un airēja. Viņa ne tikai tīrīja un vārija, bet arī ķēra un ēda zivis. Ja radās vajadzība, viņa rīkojās arī ar āmuru un cirvi. Reizes trīs pieķēru viņu vienatnē lūkojamies pāri ezeram. Mūsu attiecības kļuva arvien siltākas. Un es viņai pajautāju: «Ko jūs tā skatāties? Par ko jūs domājat, Dace?» Viņa atbildēja gandrīz vai vientiesīgi. «Ne par ko,» viņa teica. Un tikai pēdējoreiz ne īsti apcerīgi, ne īsti skumīgi sacīja: «Drīz atvaļinājums cauri.» Es, ziniat, taisni vai nodrebēju. Vai tad par to bieži nedomāju arī es? Ka atvaļinājums beigsies un – tāpat kā, iespējams, Daces dzīvē – kaut kas uz mūžiem izbeigsies arī manējā..

Vai dieniņ! Nu, ko es te pļāpāju jau par prombraukšanu, kad nav vēl ieradusies pat Bremšmiti! Vienīgi Dievs tas Kungs un viņi paši zināja, kā tikuši cauri džungļiem līdz ezermalai ar savu ekstraklases ekipāžu, kurā, šausmas, sēdēja nevis trīs, bet veseli pieci Bremšmiti: uz paša mocikleta – Reinis ar Mirdzu, kas spieda pie krūtīm pannu vairoga lielumā. Blakusvāģī uz tupeņu maisa sēdēja Ints ar Miku. Visu vainagoja milzīgs katls, no kura – kā elles valstībā – rēgojās paša jaunākā Bremšmita – pastarīša Krišiņa – galva. Aiz apjukuma man uznāca dziediņš: tararamtararamtararam... «Tev ir jāņem līdzī mazais brālītis.» Saucieni, spiedzieni, smējieni, rējieni! Kāpēc Reinis vakar neatbraucis mums pretim uz autobusu? Kā nu ne? Tiesa, maķenīt nosebojies, toties citīgi dzinies pa lielceļu mums pakaļ, triecies līdz ezermalai. Tukšpadsmi! Nospriedis, ka būsīm šodien ar rīta autobusu caur Cēsīm. Taču šodien no iedzimtajiem uzzinājis, ka mēs vakar

aizgājuši pa taku. Tebe nu bija! Bet viss labs, kas labi beidzas, vai ne? Uz vispārējas sajūsmības viļņa paspīdēja arī Krišs – ar pāris izteicieniem par māti. Intelbenķiem aizsvilās ausis. Taču Mirdza neņēma aubē: to viņš saklausoties no kolhoza večiem! Ar laiku pāriešot. Haralds teica, ka tā esot tāda zviedru vai japāņu teorija. Līdz septiņu gadu vecumam bērnam vajagot ļaut, lai dara, ko grib. Pēc tam... «Pēc tam turpināt tādā pašā garā!» Valdis jautri piebalsoja.

Arnolda atvestie gastronomijas brīnumi tika izbrākēti ar lauciniecisku vērienu. Ko mēs te knibināties ar visādiem mēsliem? Svaigā gaisā jāēdot kārtīgs ēdiens! Kur zivis? Bet kur tad airi? Vai mēs bez acu! Airi bija šepat mums degungalā un, likteņa ironija, pat druscitiņ saredzami! Kur ūdas? Kur ēsma? Un vai tad pa visu dienu nevižojuši ne tik daudz kā sēnes salasīt, slīmesti tādi! Krūmos pilns beku. Ar izkapti varot plaut. Kādas te bekas? Visur dūkstis. Bet augstāk piekalnē? Slinkums kājas un pakaļas kustināt! Un tā tālāk un tamlīdzīgi. Smuki sadeva pa spārniem. Kaut gan nejutāties vainīgi.

Reinis metās uz zvejošanu. Mirdza – uz kulināriju. Par sēņu sagādi, protams, vairs nevarēja būt ne runas. Kamēr salasīsim, kamēr notīrīsim, kamēr uzcepsim... Toties neviena mana vēlēšanās ne pirms, ne pēc tam nav piepildījies tik ātri un precīzi: vakariņās bija ar lauku speķi saceptas olas un svaigie gurķi ar dillēm krējumā. Starp citu, cepto olu sanāca vesels lērums, jo pa ceļam uz ezeru Krišs bija tām daļēji sēdējis virsū.

Ak jā, atkal starp citu. Neiztika bez vēl viena jautra misēkļa. Mirdza, kas nepazīst Arnolda sievu, noturēja Daci par daktera lauleni un apjautājās: «Bet kur tad jūsu meitiņa?» Dace šausmīgi piesarka. Atbildēja Arnolds: «Karpatos.» Nu, ja Karpatos, tad Karpatos. Nezinu, vai būtība Mirdzai pielēca. Bet ar Daci viņas sapratās lieliski: kopā mizoja, vārija, mazgāja, plāpāja – nezinu tikai, par ko. Dace nebūt nebija nekomunikabla. Nepavisam. Nu es jau sacīju... Ko viņa bija atradusi šajā pūslī? Mikla!

Kad ūdas bija saliktas, Reinis Mirdzu un Krišu aizveda uz mājām. Krišs jau nu stabulēja pēc notīm, bet, protams, bez panākumiem. Vēl ilgi cauri motora rūkoņai dzirdējām žēlus palīgā saucienus. Tagad mums bija četras teltis. Visus puikas veiksmīgi sabāzām vienā. Viņi tur ilgi mīcījās, zviedza un ķīķināja, iekams totāli nolūza. Pēc tam kāds pačabinājās ap mūsu telti, un pie mums atkal ielīda Brita. Šoreiz klusi klusītiņām un apgūlās kājgalī. Izklausījās, ka viņa nopūtās. Bet varbūt Valdis, kam tagad nebija kur likt garos kātus? Tā tik tiešām varēja būt arī Brita. Stundām ilgi nonikusi pie vītola visas šīs skaļās

jezgas viducī. Nogurusi aiz vientulības. Tāpat kā cilvēks svešas pilsētas burzgulī, vai ne? Man gribējās Britu uzrunāt. Atturējos. Ka atkal nesākas vētraiņi jūtu uzplūdi. Rit agri jāceļas. Jābrauc ezerā pārlūkot ūdas. Gulēt, gulēt!...

Sapņi mani kāds sauca. Pamodos. Svīda gaisma. Valdis jau augšā. Tātad mani bija saucis viņš. Brālīt balto, kā nāca miegs! Jutos pavisam noreibusi. Bet viņš, rīta dzestrumā atžirbis, slaucijās dvielī un smejošām acīm vērās lejup no saviem augstumiem. Laikam izskatījos pēc spoka. Viņš bija lokans, stiegrains un skaists. Pirmoreiz pārsteigta atklāju, cik viņš ir skaists. Dīvaini, vai ne? Bet tās bija savādas jūtas – bez greisirdības, bez valšķības, bez cenšanās iegūt vai vēlēšanās paturēt. Tā neskatās uz vīrieti. Tā skatās varbūt uz muzeja gleznu. Bez nožēlas, ka nevar to piekārt mājās pie sienas. Vēlāk brīnījos pati par sevi. Bet torīt gulēju un klusi vēroju viņu. Viņš sacīja, ka mums iznākusi īsta čukču nakts. «Kādā ziņā?» es pajautāju. – «Kopā ar suņiem,» Valdis teica.

Pārlūkot ūdas iebraucām ar visām laivām. Vienā – iedevām drošāko – abi mediķi. Airēja, protams, Dace, kamēr Arnolds ne īsti no aukstuma, ne īsti aiz bailēm manāmi drebēja un deva dažādus derīgus padomus. Kas ezerā trieca dakteri tādā agrumā? Vai tas pats *perpetuum mobile*, kas dzenāja apkārt pa iekš– un pa ārzemēm? Ieraudzīt? Izbaudīt? Salikt pa pušķišiem redzēto, baudīto? Iespējams, vēlāk kādu rindkopu viņš iesāks ar vārdiem: «Kad mēs Nesaulē ar ūdām noķērām milzīgu zandartu...» Un uz Nesauli gāzīsies masas, lai arī noķertu to, kas pārsteidzis dakteri Kanti, kurš redzējis pat krokodilus. Nu labi, pietiks! Diezgan! Neēdīsim Arnoldu... Tātad vienā laivā viņš ar Daci. Otrajā kocenē – mēs ar lielo Valdi. Trešajā, gumijniecē, – Haralds ar Numur divi. Zita par zandartu ķeršanu neinteresējas un neliekuļo interesi, arī šeit paturot tiesības uz personisku viedokli, jo ir liela guļava. No tā saucamā pūces tipa. Didzis, Ints un Miks turpretim sen jau augšā un būtu gatavi braucēji pat nakts vidū un caurā silē. Baigā cūcība, ka atstājām viņus krastā! Bet Arnolds bija pret, ka pie viņa ar Daci kādu sēdina. Viņš ne par vienu nevarot atbildēt. Drošības apsvērumi – un tamlīdzīgi. Izklusījās gandrīz vai zinātniski. Gumijniecē, dabiski, nevienu vairāk nevarēja iedabūt iekšā. Bet mums ar Valdi visa trijotne iznāktu, ziniet, pārlicēgs balasts. Ja ņemt, tad jāņem visi trīs, vai ne? Un tā zēni palika – ne īsti iesnaini, ne īsti asaraini – un mīņājās uz steķa, alkaini vērdamies ūdeņu plašumos, kur vilinot spīdēja balti lāsumi. Tas tā, tēlaini poētiski. Bet ja prozā... Jūs droši vien zināt, kas tas ir – ūda. Tāda plakana plastmasas ripa, pa pusei sarkana, pa pusei

balta. Ripai piesieta makšķeraukla ar āķi un zivtiņu. Palaiž ūdenī ar sarkano pusi uz augšu. Kad pieķeras zandarts, ūda apgāžas otrādi. Un tad augšā, dabiski, ir baltā puse. Tā tad gaišumi ezerā varēja nozīmēt, ka... Un tie patiešām to nozīmēja. Četri skaisti zandarti. Lielākais ap kilogramu! Un tikpat smags asaris lakotām spurām, varen lecīgs tiklab vārda tiešajā, kā pārnestajā nozīmē. Nu gan ko tirīt, ko cept, ko ēst nenoēzdamies! Bet vai mēs nepazīstam vīriešus! Panākumi viņus uzkurina uz jaunām uzvarām, zaudējumi – uz jauniem mēģinājumiem. Uzreiz sākās runas par jaunām ūdām, jaunām ēsmām, jauniem apvāršņiem un tā tālāk. Virietis jau ir nesātīgs radijums!

Jau pēc nedaudzām stundām atklājās, cik nesātīgs ir arī sieviešu dzimums. Atšāvās Bremšmiti – ar jauniem produktiem, jauniem spēkiem un jaunām idejām. Jā, un jaunu katlu. Lielais esot paredzēts sēnēm, kā sacīja Mirdza. «Vai tad mums ir kaut kādas sēnes?» naivi brīnījās Dace. Es iesaucos: «Vecums nav šķērslis!» Un «vecums patiesi nebija šķērslis», lai gan nedz Dacei, nedz Mirdzai mans zemteksts nepielēca. Mirdzai jau vispār zemteksti ir pie dē. Tipisks rīcības cilvēks. Pie ieročiem! Pie darba! Uz priekšu un augšu! Un šoreiz vārda tiešajā nozīmē. Nažiem zvēriģi zibot, Mirdzas rok vadībā ar kareivīgiem saucieniem devāmies uz priekšu un augšup pa nokalni, kur pa krūmiem dažādu sēņu bija... nu, nesacīsim, ka varētu pļaut ar izkapti. Tomēr sanāca, brālīt balto, tik tiešām vienreizēja kaudze. Sēnes mutuļoja un gāzās pāri milzīgā katla malai, kamēr otrajā verda kartupeļi. Zivis cepdamās čurkstēja. Gaiss bija tik biezs no smaržām un smakām, ka to varēja smelt karotēm un locīt iekšā kā tumi. Mēs tvērām pie aknām un vidukļiem – kas nu kuram bija vājākā vieta. Gribēju paspīdēt ar vārdu «bakhanālija», bet piepeši aizmirsu, kā lielu izēšanas sauca romieši, un izlāpījos ar latviskajām «dzīrēm», kas, saprotams, cēlies no vārda «dzert». Un varbūt ar to pašu pavedināju Daci. Sazin no kurienes viņa izvilka pudeli vīna. Skaidrs kā diena, tā bija pašdarbība, nesaskaņota ar priekšniecību, jo Arnolds saknieba lūpas. Pēc Reiņa domām, labāk būtu derējis «kaut kas baltāks». Zita atkal ir zvēriģa atturībniece, kas, starp citu, ir viņas pati jaukāka īpašība. Nevienu debilu bērnu viņa neradīs. Haralds izteiksmīgi sāka spaidīt krūškurvi sirds apvidū. Viņam ir stenokardija. Nolēmām pudeli vaļā nemaz nekorķēt. Vismaz šajā ziņā bijām tuvu ideālam... Tomēr nezin kāpēc ieilga klusums. Ar kāri un šausmām visi skatījās uz pārtikas kalniem, kas mūs šķīra no baudaszemes Leiputrijas. Ko mēs gaidījām? Nezinu – ko. Tomēr tostū? Vai vienu, kas mudina un sāk? Saukt tostū galīgi nebija loģikas! Bet, kad neviens tā arī neuzsāka neko, es sacīju:

«Toms uznesa augšā šķīvi ar zeltastēm, baltajām un dzeltenajām hemulidām un jūras asariem. Zivis zeltajās kraukšķīgā sacepumā ar trijstūrīgiem iegriezumiem sānos, atsedzot balto gaļu, un Toms sniedza tās apkārt galdam.» – «Kas tas ir?» jautāja Zita. – «Tas ir zandarts,» teica Reinis. – «Tas ir Hemingvejs,» teicu es. «Piektais sējums, deviņdesmit otrā lappuse.» Visi iesmējās un uzreiz atdzīvojās. Pie ieročiem! Pie darba! «Divi viens – manā labā,» es nodomāju, bet nē, ne ar gandarījumu. Gluži pretēji. Drīzāk ar skumjām. Viss man likās tik siki. Pazaudēt galveno un lāpīties ar mikroskopiskām uzvarām! Jā, es labi sapratu, ka esmu zaudējusi galveno. Tomēr ne reizi neiedomājos Zitu ar Valdi izspiegot. Kas nav, tas nav! Un to nesaku tikai tādēļ, lai izliktos cildenāka. Nebiju cildena. Nepavisam! Ienīdu Zitu. Brižam man likās... es šausminājos par sevi, un tagad pašausminieties par mani jūs... bet man šķita, es viņu neglābtu, ja viņa sliktu. Ļautu noiēt dibenā! Vēsi noskatītos, kā viņa nogrimst. Varbūt viņa Valdi milēja? Viņa man bija kā aizslēgta māja... kā aizšifrēts seifs, kura iekšiene... kura saturs mani neinteresēja. Nemaz nekāroju atmūķēt. Es viņu pārlietu ienīdu! Varbūt cieta arī viņa? Lai cieš... Kāpēc jācieš tikai man, vai ne?... Gribēju būt brīva no visa, neatcerēties neko – vismaz tik klasiski skaistā vakarā, kad vēl nebija apdzisis rieta sārtums, bet ezera pretējā krastā jau spīdēja mēness. Airi cēlās un grimta. Šļaksti izklausījās ne īsti pēc šļupstiem, ne īsti pēc šņukstiem.

Braukalējām pa ezeru šurpu turpu. Sasaucāmies no laivas uz laivu, meklējot ūdas. Vējš bija tās izdzenājis kur kuro. Zivis izvazājušās pa Nesaules plašumu. Man vairs nebija agrākās degsmes. Taisnību sakot, neko noķert pat negribējās. Atkal zviņot, atkal ķidot, atkal cept, atkal ēst... Un laikam Dieva sods mani ķēra par šitādu domāšanu: palaidu lielu līdaku! Bija bezmaz rokā. Vajadzēja apakšā pašaut tikai tikliņu un iecelt laivā. Puskrēslā likās – esmu zivi jau uzķērusi. Taču uz manu ģekšīgo aicinājumu: «Nāc, nu, nāc, kukainīt! Nekur jau tikpat tu no manis nespruksi,» – zaļā spīgana atbildēja ar piepešu lēcieni. Pavaidīja pušu! Zivs prom! Te nu bija īsti vietā kāds no kolhoza večiem noklausīts izteiciens! Valdis nesacīja neko. Man neizdevās saskatīt viņa sejas izteiksmi. Gan jau noskaities, vai tad nu ne! Tomēr krastā nevienam neko nestāstīja. Tiku cauri sveikā – bez sabiedriskā nopeluma. Toties Arnoldam tika laupīts rindkopas iesākums, jo līdaka tiešām bija efektīga. Vēlāk tas man vairs nelikās smieklīgi. Atradusi sev mierinājumu, vai ne? Atkal ilgi nevarēju iemigt, kaut kas spieda – ne īsti sirdi, ne īsti kuņģi... ne īsti fizisks, ne īsti garīgs. Galvā līda drūmas domas. Laikam biju pārēdusies. Valdis jau sen gulēja. Vismaz tā šķita.

Bet pēkšņi sagrozījās un ļoti skaidrā balsī sacīja: «Nāc nu, kukainīt, nāc! Nekur jau tikpat tu no manis nespruksi!» – un pēc tam nespodri iesmējās. Pa miegam? Vai nomodā? Gaidīju, kas notiks tālāk. Nenotika nekas. Laikam tomēr pa miegam. Pakrūtē man kaut kas sitās neatņemdamies. Šoreiz noteikti sirds.

Uztrūkos no skaļām valodām un Britas rejām. Valda teltī nebija. Ieklausījos: svešas balsis! Vai būtu, brālīt balto, ieradušies papildspēki? Arā gāja ņiguņegumis. Uzrāvusi šādas tādas lupatas, izlīdu dienas gaismā. Vīrieši jau atgriezušies no rīta gaņģa ezerā un palikuši skaitliski nemainīgi. Toties daiļlais dzimums papildinājies ar divām kaut kur redzētām personām. Pirmā bija Bella, otra... Brālīt balto! «Ūdeni!» atpazinusi vīramāti, es iesaucos. Par laimi, ne sevišķi skaļi, taču, drošs paliek nedrošs, manu nevilšo dvēseles iebīrienu Valdis veikli aizslēpa aiz dūmu aizsega, lēnprātīgi sacīdams, ka viss dzeramais ūdens patiešām jau esot cauri un ka būšot jābrauc pakaļ tūlīt pēc brokastīm. Iznāca ļoti solidi – un es sāku ar Bellu un Mammu kaislīgi bučoties. Kur tad viņas te uzradušās tādā agrumā? Izrādījās, ka atbraukušas jau vakar vakarā, Mamma uzmetusies par ceļvedi, jo ir no Cēsu puses. Akls aklam ceļu rāda! Abas maldījušās līdz tumsai, kamēr sasniegušas, nē, nebūt ne ezeru, bet vienas lauku mājas un pārgulējušas sienā. Bella par to stāstīja atkal un atkal – ne īsti ar baismām, ne īsti ar sajūsmu, it kā runādama ne īsti par vaļēju kapu, ne īsti par debesbraukšanu. Mamma vairāk tikai šaipija lūpas. Viņai misēklis ķērās pie pogām. Nošaut tik greizi! Un lai vēl kurš – bet Mamma! Kas vienmēr zināja visu! Mirdzai Bella bija gatavais atradums – kvalificēts darbspēks! Atkal tīrīšana, vārišana... nu, un tā tālāk. Salīdzinājumā ar viņām mēs pārējās bijām nožēlojamas diletantes!

Interesanti, kas vēl varētu atdauzīties? Pārliku prātā savu darbu un laikabiedru pamatsastāvu ne īsti ar bažām, ne īsti, ziniēt, ar azartu. Mūsu gadatirgus pie Nesaules ezera jau čumēja un kustēja tik raibs, skaļš un daudzgalvains, ka vēl daži īpatņi tur negrozītu gluži neko. Bijām iekļuvuši lavīnā. Varējām ķepuroties un spārdīties – neko apstūrēt vai pagriezt atpakaļ nebija mūsu spēkos. Ap pusdienlaiku – nu, es taču nojautu – uzradās vēl divi indivīdi. Mani pusbrāļi – Gvido un Bruno. Un laime, ka tikai divatā! Atbraukuši bez laulenēm. Atminušies ar vellapēdiem no pašas Siguldas, velli! Interesanti – no kā aizplūdusi informācija? Neviens neatzinās. Nu labi, nav krimināllieta. Bet gan jau no Mammās. Būs Gvidis vai Brunis zvanījis vai iegriezies personiski... Šiem ļoti griboties apskatīt ezeru. Vīrieši aizbrauca rādīt un skatīties, atgriezās parādījuši, apskatījuši – liriski un sasārtuši. Ak tu

palaidņi! Un pat dakterim sarkanas ausis! Redz, ko nozīmē masu psihoze! Ja zinājušas, būtu izdzērušas Daces vīnu... Bet arī bez vīna man, goda vārds, bija jau nojucis, cik īsti esam. Vai šo plikņu ņudzekli varēja vispār izskaitīt? Peldētpratēji un peldētnepratēji, makšķernieki un nemakšķernieki, izēdāji un neēdoņas, iemetēji un atturībnieki, sunisti un antisunisti bija blīvi saliedējušies zem kopīga lozunga: atpūtiesimies pie klusiem ūdeņiem! Karstums valdīja šaušalīgs. Peldētāji mirka ūdenī, nepeldētāji – sviedros. Starp citu, arī ezera ūdens nedeļa veldzi. No tveices un trokšņa man apdulla galva. Gribējās nolist vienatnē, bet nebija īsti kur. Ievilkos teltī un atlaidos. Bet nepagāja ne piecas minūtes – un ieradās Mamma: vai neesot savārgusi? «Esmu novārgusi, Mamma!» sacīju viņai. Viņa iepleta lielas acis. Kā es varot būt novārgusi, ja visu laiku tikai atpūšos? Nu, loģiski! Man taču atvaļinājums! Vēl piecas minūtes – un klāt arī Bella! Un mēs pārgājām uz tarkšķēšanu trijātā, jo savā ziņā viņas bija manas viešņas.

Reinis, rādīdams ezeru, pats bija tā saskatījies, ka šilierējās acīs. Starp citu, apzīmējums ir nevis no mana, bet Bellas vārdu krājuma. Reiņa blakusvāģī viņa nebija iedabūjama. Iešot kājām! Un savukārt Arnolda žigulim – kā vienmēr, kad jāved kāds, – bija kaut kas totāli sagājis grīstē. Abas ar Daci mēs aizvadījām Bellu un Mammu uz autobusu. Pēc atgriešanās arī mums sagribējās paskatīties ezeru. Vai mēs slīktākas? Mūsu sabiedrībā galu galā pastāv dzimumu vienlīdzība! Ielidām krūmos un izdzērām vīnu. No vīna man uznāca kārtējais dziedniens. «Taramtararamtarara...» – «Jo nav mums, sievietēm, lemts izprast virieša dabu!» Dace nepiebalsoja. Gluži otrādi, skumīgi sacīja, nu, to – par atvaļinājumu un par beigām. Totāli samaitāja garīgo. Sagribējās kaut. Bet tas nu būtu pats slīktākais, ko es varēju darīt, vai ne? Nolēmu, ka negaudošu. Nevienam nav jāzina, cik man čābiski. Pavisam pretēji, izaicinādama likteni, atkal sāku dziedāt: taratararam... Nu, to, «Kam laimes nav, var raudāt». No malas droši vien izklausījās, ka man pašai laimes ir tāds daudzums, ka to var vest kaut vai ar ķerru. Gan jau nenomiršu – izturēšu! Tāpat kā zvērīgo tveici, no kuras jau metās slābana dūša. Ko tāds jūlijs gan varēja traktot? Gaisā oda pēc sviluma, kaut kur dega mežs. Pamale, novilkusies zili melna, šausmīgi pārbiedēja Arnoldu. Ak vai, ja šeit viņu pārsteigs negaiss! Ar vienu – ja ne gluži tropisku, tad vismaz tipisku – jūlija gāzienu! Viņš te būs iekšā līdz ausīm ar visām ķidām! Arnolds zibenīgi nodemonstrēja vēl kādu savu izcilu īpašību – apbrīnojamas organizatora spējas. Dace grāba, rāva, krāva – un astonepadsmītarpus minūtēs abi bija gatavi prombraucēji. Salīdzinājumā ar manu nebeidzamo tūlāšanos

tas izskatījās pēc meistarstiķa. Šis skubas dēļ atvadišanās, protams, iznāca druscītiņ sasteigta un pavirša, bez šādos gadījumos parastā cēlā svinīguma. Uz redzēšanos! Palieciēt sveiki! Aiziet! Un žiguļa sarkanais sāns jau ieligoja krūmu zaļumā. Mēs skatījāmies pakaļ un metām ar rokām. Pa sānlodziņu noplivoja kaut kas balts. Tā Daces atvaļinājums beidzās ātrāk, nekā viņa bija to paredzējusi... Taču Arnolda izbīļa cēlonis nepagāja viņam garām. Negaiss tomēr panācis. Tā jau tas dzīvē ir... Taramramtararam... «Jo likteni paredzēt mums nav lemts, nav lemts...» Bet tad jau Arnolds, paldies Dievam, bijis uz asfalta.

Toties mūs naktī uzcēla šausmīga grandoņa. Valdis peldbiksēs spokojās zibens gaismā, šaudīdamies iekšā – ārā, un stibija pajumē visu, kas varēja totāli samirkt. Brālīt balto, kas par negaisu! Ugunis zibināja un šķīda, pērkonš dimdēja vienā gabalā. Iešalcās lietus. Lija jau tik stipri, ka vēl stiprāk vairs nevarēja lit. Tomēr, par spīti tam, lija ar katru brīdi stiprāk. Gāzenis pārtrauca sakarus ne tikai starp krastmalu un pārējo kontinentu, bet arī starp mūsu trim teltīm. Kas notiek ar zēniem? Vai iekuri drošībā? Iekšā vispirms sāka sausi čabēt, bet pēc tam arī slapji pilēt, lai gan telts mums ir laba un bija uzslīta droši. Kur pil? No kurienes? Brīžiem baltā gaismā, brīžiem melnā tumsā mēs ar Valdī sēkdami rosijāmies pa iekšu, brīžiem sadurdamies mugurām, brīžiem saskardamies rokām – cenzdamies saglabāt sausas vismaz kādas lupatas un nesabadīties pierēm. Bet kas notiek pie zēniem? Mans uztraukums atbalsojās Valdī. Pārmetis pār galvu plēvi, bass un plīks no mūsu telts aizdrāzās uz zēnu telti un palika projām tik ilgi, ka es jau bezmaz gribēju sekot viņa piemēram. Pēkšņi viņu atkal apgaismoja zibens. Noturēju viņu par svešu cilvēku. Bet vai tagad viņš īstenībā man arī nebija svešs cilvēks?... Valdis likās drīzāk uzjautrināts nekā nobažījies. Puikas esot sveiki un veseli. Un vairāk sajūsmināti nekā pārbaidījušies. Šausmīgi nobijušās esot tikai Zita un Brita. Zita tāpēc, ka sagāzusies Viksnu telts. Abi ar Haraldu viņi tupot manu pusbrāļu pamestajā zaru būdā. Nu, varu gan iedomāties, cik saldi viņiem tur klājas, ja pat mums te pil malu malās! Un piepeši – ziniet, tas ir tik neticami, bet man sametās Zitas žēl. Brīdī, kad bija pamats garšīgi smieties, man uznāca žēlums. Nezinu, kāpēc, jo vasaras vidū patupēt lietū zaru būdā... no tā nu, kā saka, nemirst.

Mēs ar Valdī sēdējām negaisa vidū, nevarēdami palīdzēt nevienam. Arī sev ne. Nezinu, ko domāja viņš. Viņš nevaicāja, ko domāju es, tikai klausījās pērkonā dārdos. Un piepeši sacīja: «Žēl...» Tas atkal nāca tik negaidīti, ka es no jauna bezmaz satrūkos: «Žēl? Kā žēl?» – «Negaiss ir uz laika maiņu,» viņš teica. «Tātad skaistās dieniņas cauri.» Likās, to

sakot, viņš nodrebēja. Lai gan es droši vien kļūdījos. Tas jau nemaz neizskatās pēc Valda! Un piedevām tobrīd, kad pērkons vēl turējās tuvumā, iedams uz riņķi un riņķi, un gaiss telti tvanēja tā, ka strēdza krūtīs.

No rīta es redzēju, ka Valdim ir taisnība. Laukā izmetos liriski puslika – un ielēcu tikpat kā aukstā ūdenī: brrr! Viss galīgi piemircis. Mjā, un arī iekuri slapji. Guntiņa tik kusla kā dziestoša dzīvība. Dūmu strūkla tik vārga kā mirēja beidzamā nopūta – un par velti tur Valdis ar puikām taisīja mākslīgo elpināšanu. Vējš iegriezās ziemelī. Debesis drīzāk septembra nekā jūlija mākoņi. Nesaules virsma īdziģi sagrumbojusies. Kad iznācu no telts otrreiz, jau trenūzenēs un vēl šādās tādās siltākās purpatās, pie ugunsкура sēdēja Zita. Satinusies mētelī. Galvā kaut kas nenosakāms. Teorētiski it kā varēja būt lakats, bet, tā kā Zita lakatus neatzina, tad praktiski lakats tas nevarēja būt. Viņa skumīgi raudzījās sasirgušajā guntiņā. Kad pāri ūdeņiem pārskrēja vējš, liesmas mazdruscīņ atdzīvojās. Bet vējš noplivināja arī to, ko es te atļāvos nosaukt par lakatu. Tad Zita sabozās. Neviena viņai nejautāja, kā viņa jūtas. Šajā rītā vispār cits citam maz ko jautāja. Visi izskatījās kā pārēdušies skābus gurķus. Haralds sildījās ar dziļajiem pietupieniem. Starp citu, tas arvien izskatās uzjautrinoši, jo viņam ir ap simt kilo vai kaut kas tamlīdzīgs. Kopīgiem spēkiem Viksnu telts atkal bija kārtīgi uzslīta. Un, lai gan nakšņošana zaru būdā Viksnu pārim vairs nedraudēja, Zita kļuva jo stunda, jo skumjāka. Ap pusdienlaiku viņa atzinās, ka gribot uz mājām. Pūlējāties atrunāt, lai taču paliek vismaz līdz vakaram, kad būs klāt Bremšmiti ar kārtējo uzturdevu. Tad Reinis viņus aizvedis uz autobusu ar moci. Ar tādām pekelēm kulties kājām bija gatavais ārprāts! Pielījis kā traks! Bet mēs vēl nepazinām Zitu. Pārņemta no savas idejas, viņa mira nost. Nē, arī šeit viņa bija un palika dāma – nekādas histērijas, nevienas asaras, nekādu specizteicienu nevienā valodā. Nekas tamlīdzīgs. Viņa vienkārši kusa mūsu acu priekšā kā degoša svece, un es jums teikšu, brālīt balto, vārda vistiešākajā nozīmē. Tā vien likās, ka līdz vakaram viņa neizcietīs un nosliks pati savā stearīnā. Man līdzī bija aptieciņa. Izmērijām temperatūru: vairāk nekā normāla! Tomēr viņa turpināja dilt, ziniet, it kā no Nesaules celtos miasmi. Goda vārds! Es taču pazinu Zitu jau gadu gadiem. Bet kaut ko tādu no viņas nebiju gaidījusi. Cauri viņas nevarībai... viņas bailēm bezmaz no visa spraucās gluži sātanisks spēks, kas valdonīgi pakļāva visus, kamēr viņa pati... viņa nepakļāvās nevienam un nekam, tikai... kā lai to pasaka? Savam, var teikt, mājas instinktām, kas kratīja viņu kā drudzis!... Nu, jūs jau saprotat, ka viņa panāca

savu. Sadalījām Viksnu mantību uz galviņām, Britu un zēnus atstājām sargāt apmetni, un paši sākām pārvietoties uz pieturas pusi. Starp citu, pēcpusdienā tur garām iet vēl autobuss līdz Cēsīm. Ne velti es lietoju vārdu «pārvietoties». Neizteikdams neko, šis vārds izsaka visu. Tas apzīmē gan iešanu, gan spraukšanos, gan laipošanu, gan stigšanu, gan lišanu... un tā tālāk. Jau pēc pirmajiem simt pārvietošanās metriem bijām slapji kā žurkas, lai gan no gaisa nekas nenāca. Saskābām arvien vairāk, jā, bet tikai mēs trīs. Zita – gluži otrādi – arvien vairāk atplauka. Pie ugunskura, ziniet, lāgiem šķita, ka stiprāka brāzma viņu sašķiebs kā sētu, apgāzīs kā vārtus, bet tagad viņa gāja kā pulkstenis. Būdama mazākā, tievākā un vieglākā no mūsu četrtnes, viņa tika pāri un cauri tur, kur mēs sprūdām, un drīz vien izvirzījās vadībā. Ik pa brīdim viņa atskatījās, bet nevienu vienīgu reizi negausināja tempu. Un nevienu vienīgu reizi nekur nenošāva greizi. Brižiem mani pārņēma divaina jutoņa. Ziniet, šķita, ka viņa nemaz nevadās pēc redzes, bet sazin kādas mīklainas iekšējas nojautas. Tā varētu atgriezties mājās kaķe, kas aizvesta projām maisā. Kad briķšņi bija garām un taciņa pāri pļavām sāka vīties uz augšu, Zita laidās gandrīz vai tecīņus un aizsteidzās mums krietni priekšā, tad apstājās un gaidīja, un skatījās pulkstenī. Pie Nesaules ne reizi nebiju viņu redzējusi tik priecīgi satrauktu. Man iešāvās prātā, ka braukt uz Nesauli viņai bija vērts kaut vai tādēļ, lai tagad no tās varētu atgriezties... Varbūt viņai tur bija par grūtu? Varbūt par skaļu? Varbūt nepiepildījās kādas cerības? Bet varbūt tieši otrādi... Man gribējās ieskatīties viņas dvēselē. Taču es redzēju vienīgi viņas pakausi. Tikai pie autobusa, tad gan. Viņas sejā joprojām staroja priecīgais uzbudinājums, ko nav iespējams noliekuļot. Aiz tāda var slēpties daudz kas. To es nemūžam neuzzināšu.

Kad gājām atpakaļ, vairāk nekā Valda seju es redzēju viņa pakausi. Ko domāja viņš? Ar kādām izjūtām pie Nesaules atgriezās viņš? Visas šīs dienas biju centusies nedomāt par Valdi un Zītu. Savādi, ka tas man ielīda prātā taisni tagad, kad Zīta bija prom. Ejot pa taku viens aiz otra, pārmijām pa retam vārdam. Bet, kad viņš palīdzēja man tikt pāri siekstām, es paslīdēju, zaudēju līdzsvaru, brāļit balto, gandrīz nogrūdu viņu no kātiem un droši vien būtu novēlusies. Bet viņš satvēra un noturēja. Un pēkšņi es ieraudzīju viņa acis. Tās bija tik ļoti tuvu, ka es samulsu. It kā tās nebūtu mana vīra acis, vai ne? Dzidri pelēkas ar ogļmelnām zīlītēm. Vairākas sekundes es skatījos tajās un nespēju novērsties. Ar katru sekundi tās kļuva ironiskākas. Beidzot viņš pavaičāja: «Nesaties?» – «Nē,» es atbildēju, jo sasitusies tik tiešām nebiju. Un mēs devāmies tālāk uz apmetni, kur zēni, ak mūžiņ, jau

laimīgi bija izlaiduši uguni. Kamēr es telti pārģērbos, Valdis atkal ķērās pie ugunsкура atdzīvināšanas. Laikam sala arī viņam. «Parādīsies Reinis, brauksim skatīties ezeru!» viņš teica un iesmējās.

Taču nekāda «ezera skatīšanās» neiznāca. Parādījās nevis Reinis, bet Mirdza. Lai nākot palīgā izstumt moci! Tas mūjābelis esot dūkstī! Vakar sabuktējis bleķi, šodien iepēries dūkstī. Redz, kur novedot mūžīgā dzeršana! Jāšķiroties, vairāk nekas... un tā tālāk – visu ceļu līdz nelaimes vietai. Tostarp «mūjābelis» jau bija ticis ārā no dūkstis pats saviem spēkiem. Abi, tas ir Reinis un mocis, izskatījās šausmīgi drūmi – mocis dubļiem nošķiests, Reinis – galīgi paģirains. Šie fakti bija redzami pat ar neapbruņotu aci. Tālākai braukšanai uz ezeru Mirdza pārvilka treknu stripu, uzlikdama kategorisku veto: vienreiz iepēries – un diezgan! Kas nesams – aiznesišot. Reinis druscitiņ paspārdijās. Vairāk tikai tradīcijas pēc: nevar taču vīrs uzreiz piekrist sievai! Kas gan tā būtu par laulības dzīvi, vai ne? Uz kājām viņš turējās gods godam – stingri. Paņēma lielāko spaini, spēra lielākos soļus un dvesa skaļākos sēcienus. Tikai garastāvoklis viņam bija kā ieskābušam, bet vēl nesarūgušam pienam. Kaut kā trūka līdz kondīcijai! Pārlaidu skatienu pāri pekelēm – kurā tad varētu būt tā pudele? Bet šoreiz es maldījos. Tas man uzreiz pielēca, tiklīdz sasniedzām ezermalu. Reinis pāveda Valdi nost un kaut ko viņam pusbalsi sacīja. Sadzirdēju divus vārdus: «Mīļo švāģer...» Naivā dvēs'le! Pie dabas krūts mēs alkoholu līdzī nekad neņemam. Valdis noplātīja rokas. Un abi atgriezās pie ugunsкура. Valdis ar normālu seju, Reinis ar tādu kā piesmietai brūtei. Ik pa brīdim viņš smagi nopūtās. Kaut gan Mirdzai uz pannas čurkstēja zivis, ar kaut kādu iekšējo dzirdi viņa ikreiz saklausīja Reīņa kārtējo nopūtu, ziniet, tāpat kā jauna māte saklausā sava zīdaiņa kunkstienus. «Ko nu pūt? Ko nu pūt?» – Mirdza teica. Pēc tam kādu brīdi Reinis nepūta. Bet tad pūta atkal. Un Mirdza no jauna sacīja: «Ko nu pūt?» – «Galva sāp,» Reinis galu galā atzinās. – «Tad ar galvu vajadzēja domāt, nevis ar pakaļu,» Mirdza kodolīgi teica. – «Man arī sāp galva,» piepeši sacīja Miks. – «Kā tad, kā tad!» Mirdza uzsprāga. «Kas tik vienam, tas jau arīdzan otram uzreiz piemetas!» Atklāti sakot, arī es sākumā domāju, ka Miks tikai negrib atpalikt no tēva. «Mamm, Miks ir slims!» teica Ints. – «Ko?» Mirdza iebūrēcās. Protams, gluži retoriski. Viņa ļoti labi bija gan dzirdējusi, gan sapratusi, tāpēc ka ļoti vārgā un ļoti padevīgā balsī piemetināja: «Nē, es vairs nevaru! Arī man jau sāp galva...»

Vēlreiz sadzinām rokā termometru. Nekas briesmīgs. Trīsdesmit septiņi, komats, pieci. Bet visur slapjš, gulēšana teltī. Par Mika

palikšanu pie ezera Mirdza negribēja ne dzirdēt. Miks, kam līdz šim nebija novērotas iesnu pazīmes, sāka citīgi šņaukt degunu. «Gan tu man dabūsi, gan tu man dabūsi, nodevējs!» viņš aizlauztā balsī draudēja. «Jāsmejas!» Ints tikai teica un smējās. Nav izslēgts, ka taisni šie smieklī pievērsa Mirdzas uzmanību Inta personai. Bet varbūt viņa kā mилоša māte tāpat jau aptvērusi, ka tikpat lielās briesmās atrodas arī viņas vecākais dēls? Ej nu tu sažini! Tikai viņa jo stingri nosprieda: ja mājās brauc Miks, jābrauc arī Intam, – un tūlīt spēra soļus sprieduma izpildīšanai. Ints ne pa jokam pārbijās. «Bet kā tad citugad?» Ints iebilda. «Bet kā tad Valdis ar Didzi...» Ints lūdzās. – «Viņi ir viņi, un jūs esat jūs, skaidrs?» Mirdza teica ar dzelzainu loģiku, kuru nekādi nav iespējams apstrīdēt. Viņi patiešām bija viņi, bet mēs bijām mēs – kas ir, tas ir, svēta patiesība... Tomēr četri Bremšmiti sašķēlās četrās no-metnēs, katra ar savu taisnību, kuru viņi cits caur citu centās vētraiņi pierādīt, kamēr es sajutu... Kā šeit būtu pareizi sacīt: infekcija vai invāzija? Vārdu sakot, es sajutu, ka galva sāk sāpēt arī man.

«Klusumu!» beidzot Mirdza pielika diskusijai tik skaļu punktu, ka no tā aprīma ne tikai šis, bet arī pretējais krasts. Un vienīgi abiem pa vidu vējā čukstējās nepaklausīgi ūdeņi. «Vai nu būs tā, kā es saku,» viņa biedinoši turpināja, «vai eju kārties!» To nu mēs nevarējām pie-ļaut. Nu, ka aiziet postā tik vērtīgs kadrs... tāda pārdevēja, kas nekad nekļūdās ne par kapeiku... tāda par ģimenes labklājību norūpējusies māte... tāda pavāriene, kuras ēdienus varēja mirdams ēst... Ja cilvēks novests tik tālu, ka gatavs kārties, tad atliek divas izejas: vai nu ļaut viņam kārties, vai neļaut. Bet, tā kā, skaidrāks par skaidru, Mirdzai pakārties nevarējām ļaut, tad, protams, mums atlika vienīgi piekāp-ties. To sapratām tiklab mēs, Krastiņi, kā viņi, Bremšmiti. Kaut gan, kā totāli pareizi izteicās Mirdza, mēs, protams, nebijām gluži tas pats kas viņi. Tādējādi – brālīt balto, bezmaz izņemta no cilpas, – Mirdza panāca savu: urrā! Mēs ar Valdi Numur viens gājām Bremšmitiem nopakaļ, stiepdami dažādu tukšo taru. Tā mēs viņus pavadījām līdz mocim, kas stāvēja, laimīgi izpestīts no dūkstis kaislajām skavām. Abi ar Valdi vēl brīdi klausījāmies: vai viņiem izdevies nokļūt uz ceļa? Mocis rūca, rūca, rūca... aizrūca, arvien apklusdams.

«Ne par miljonu šovakar nebroukšu pārbaudīt ūdas!» sacīja Valdis. «Esmu suniski noguris. Velk tikai slīpi.»

Viņa izteiksmes forma man uzsita asinis. Viņš izsacījās taisni kā Zita. Un es teicu ar indes piedevu: «Par miljonu, Valdiņ, tu būtu ar mieru pārbaudīt ūdas kaut vai līdz rītam. Bet daru tev zināmu, ka mums nav ne piliena ūdens vakara tējai!» Viņš nopūtās. Man kārojās – līdzīgi

Mirdzai – pasacīt: «Ko nu pūt? Ko nu pūt?» Un es nemaz nebrīnītos, ja arī viņš teiktu, ka viņam sāp galva. Taču viņš teica: «Tas ir tik cilvēciski...» Un vairāk neko. Par Mirdzu? Par Daci? Par Zitu? Par mani? Par... sevi? Debesīs slidēja salti mākoņi. Patiesi, noticis taisni tā, kā negaisa naktī viņš paredzēja. Nespēju vienīgi atcerēties, kā toreiz viņš teica: «Skaistās dieniņas cauri – pagalam mūsu skaistās dieniņas...» Nu, kaut kas uz to pusi. Un tās nemaz nebija peļamas – šīs skaistās dieniņas Nesaules krastā. Tagad aizgāja arī tās. Un nez kāpēc man sametās bail. Gribējās kādam piekerties. Bet nebija – kam. Jo Valdis vēl bija un vairs nebija mans vīrs. Mans kādreizējais Valdis Numur viens. Mans nesenā pagātnē tuvākais un tuvākā nākotnē svešākais cilvēks. Gan jau izturēšu un nenomiršu. Tagad derētu vienīgi uzdziedāt: taramtararamtararā... Nekas jēdzīgs nenāca prātā. Tikai mākoņi slidēja un slidēja. Ā, atradu: taramtararamtararā... «Cūkas ganot, Matīsiņam dziedāt vis negribējās, krūmos lidis pamaziņām, kankarišos ietērpies.» Valdis brīnīdamies skatījās uz mani. Bet vai tad labāk mēmi stāvēt, it kā būtu kādu aprakuši? Uz priekšu! Jābrauc pēc ūdens! Tāpat kā manai dziedāšanai, arī maniem kaujas saucieniem Valdis atbildēja ar pilnīgu klusēšanu. Viņš darbojās kā mašīna, ko uzkurina mana griba. Viņam pilnīgi trūka savējās. Un tas, ziniet, nepavisam nebija pēc Valda. Viņš kustējās kā hipnotizēts trusis, kā uzvilкта rotaļu mašīna, kā aiz striķiem raustīts leļļu vīriņš. Viņam šausmīgi nāca miegs. Un, redzot, kā viņš iras – ziniet, gandrīz pa pusei aizmidzis –, es nožēloju, ka pati neliku airus duļļos vai neaicināju palīgā Numur divi. Varējām taču ļaut lielajam Valdim nosnausties. Bet bija jau daudz par vēlu šādām domām. Saliņa, kuru mijkrēslī varēja noturēt par visu ko – katrs atbilstoši savai iztēlei –, jau rēgojās degungalā. Valdis no laivas izkāpa pirmais un pastiepa roku man. Izlēcu arī es. Un tad mēs to ieraudzījām. Tanī pusē, no kuras bijām atbraukuši, augšā mutuļojot un apakšā dzirksteļojot, pāri mežam cēlās ne īsti gigantisks dūmu stabs, ne īsti milzīga tumša sēne. Mēs nevarējām novērst acu. Tā valdonīgi sagraba mūs savā varā. Un es biju domājusi, ka tas notiks ar lielu troksni... Vēlāk izrādījās, ka gluži tāpat domājis arī Valdis – ka viss notiks ar milzīgu troksni. Bet viss notika milzīgā klusumā. Un, jo lielāka auga divainās gaismas apspīdētā sēne, jo mazāki sarukām mēs, kas bijām šeit lejā, zem tās, – mans suns, mani bērni, mans vīrs, es pati... mani meži, mani ūdeņi, mana zāle... Valdis strauji piekļāva mani sev klāt, ar savu ķermeni sargādams no tā šausmīgā, kas cēlās tur, pamalē, un ko es joprojām redzēju pār viņa plecu. Gadu tūkstošiem ilgi vīrietis šādi bija sargājis sievieti. Un, gluži tāpat kā gadu tūkstošiem ilgi sievietē

bija ticējusi, arī es noticēju, ka viņš pasargās mani no briesmām, un ar visu augumu piespiedos viņam. Tomēr joprojām nespēju atraut acis no mākoņa, kas vēl arvien kāpa virs apvāršņa un apņēma debesis, dzirksteļodams jo brīdi, jo vairāk. Tas bija jau tik spožs, ka spožāks vairs nevarēja būt. Tomēr kļuva jo sekunde – jo spožāks. Ļoti tuvu dzirdēju dunam Valda sirdi. Cik daudz svarīgāks par mūsu šķiršanos bija mūsu tuvums... cik daudz garāka par mūsu dzīvību bija mūsu nāve... Es aizvēru acis. Es negribēju redzēt mirkli, kad tā mūs samīs, un klausījos tikai Valda sirdspukstos. «Paskaties, Iveta!» – viņš piepeši sacīja. Un es pavēros turp, kur norādīja Valdis. Savādais mākonis bija izaudzis līdz pašam debesu vidum un daļēji izšķīdis mēness staros. Bet mēs, joprojām apkampušies, stāvējām un skatījāmies, kā debesis kāpj šis saltais spīdeklis, šī milētajū karstā saule. Mums bija bail palaist vienam otru no dzīvā apskāviena. Kas notiks ar Valdi bez manis? Un kas notiks ar mani bez viņa?...

Kad braucām projām no Nesaules, zem līkā vītola saknēm es patslepē ieraku sērkociņus, sāli un tēju, labi ievīstītu polietilēna plēvē. Tāds ir ticējums, esat dzirdējusi? Ja kaut ko atstājot, agrāk vai vēlāk jāatgriežas. Un man ļoti gribējās atgriezties. Es braukšu uz turieni šovasar. Un visu atradišu. Tādēļ samierinieties, ka nekad neuzzināsi, kā Nesauli sauc īstenībā. Tāpat jau esmu jums atklājusi varbūt par daudz. Atstājiet man vismaz šo noslēpumu. Tas ir tik cilvēciski, kā sacīja Valdis, vai ne?

ZITAS* STĀSTS

Esiet sveicināta!

Piedodiet, ka Jūs traucēju, jo personiski neesam un, jādomā, nekad nebūsim pazīstamas. Taču tieši tas man iedvēš dūšu rakstīt šo vēstuli, tāpēc ka parasti neizceļos ar drosmi būt vaļširdīga. Bet rakstīt mani pamudināja būtne, kas Jums uzdevās par Ivetu un vēlāk darīja man zināmu, ka esot izstāstījusi VISU, atļaujot Jums ar to rīkoties pēc pašas ieskatiem, «kaut vai iespiest «Karogā»», kā viņa izaicinoši piebilda. Tomēr ne jau tas mani aizvainoja, ne jau tonis, nē. Ja šeit vispār vietā ir tādi jēdzieni kā «sāncensība» vai cīņa», tad uzvarējusi ir viņa un ar uzvarētājas tiesībām drikst runāt tādā tonī, kādu uzskata par vajadzīgu. Mani aizskāra viens viņas vārds – vārds VISU, jo cilvēks jau nekad visu nezina pat par sevi, kur nu vēl par otru. Varu vienīgi minēt, kas tika izpausts un kas noklusēts Ivetas stāstā, kas uzminēts pareizi un kas pārprasts, kas apzināti un kas neapzināti noklusēts, kas tiši un kas netiši iztulkots nepatiesi vai puspatiesi. Ievadījums, kā pati redzu, izskatās pēc dziļdomīga, bet ne pārāk godprātīga mājiņa, ka Iveta, arī pati būdama tālu no ideāla, Jūsu acīs balsinājusi sevi iespējami baltāku, lai uz viņas gaišā fona iespējami melnāka izskatītos es. Es jau tāpat izskatos pietiekami melna – kā Jums droši vien tēlaini stāstīts: samaitāta sieviete, atēdusies no pārāk mierīgas laulības dzīves, neglīti piekrāpusi savu vīru ar draudzenes vīru, tādējādi samezglodama četru cilvēku attiecības un nodarīdama citiem pāri. Tā tas patiešām notika, fakti neapstridami, neatkarīgi no tā, kā Iveta tos cēla Jums priekšā – ar asarām vai izsmieklu un kādiem vārdiem VISU raksturoja. Tomēr mana vēstule nebūs grēksūdze. Tajā trūks paša galvenā, kas piemīt grēksūdzēm, – nožēlas. Un varbūt mans stāsts ir tieši par to, kāpēc es

* Jucekļa novēršanai šeit un turpmāk izmantoti Ivetas lietotie personu vārdi un ģeogrāfiskie nosaukumi. (*Autores piezīme.*)

nenožēloju šo «romānu» vai «sakarū», vai kā nu to nosauca Iveta vai nosauktu jebkurš cilvēks, kas nekā nezina par mani, izņemot to, ko stāstījusi trešā persona, vadīdamās pēc saviem priekšstatiem, apsvērumiem un iztēles? Es nebaidos nosodījuma un nediedelēju nedz līdzcietības, nedz piedošanas – ne no Ivetas, ne Haralda, ne Jums, ne lasītāja –, ja patiešām sadomāsiet manu stāstu drukāt. Ja uzskatāt par vajadzīgu, drukājiet! Varbūt atradīsiet Jūs, bet varbūt cits tajā atradīs brīdinājumu nepieļaut manas kļūdas, lai gan no svešām kļūdām reti kurš mācās. Man nenākas izgudrot sev pat vārdu. Iveta to jau izdomājusi manā vietā: Zita. Nezinu, vai tādējādi viņa augstsirdīgi devusi man iespēju patverties no kopīgo paziņu pārmēra ziņkārības par manu personisko dzīvi, vai arī šeit slēpjas indes piliens, jo vārds, kas man piešķirts, uzkrītoši sasaucas ar viņas kucei iesauku: Brita. Varbūt es viņai liekos tikai tāda kuce? Un varbūt šķitišu arī Jums? Tomēr nekāds nopēlums un neviens apzīmējums neko nespēs mainīt manis pašas attieksmē pret notikušo. Kas man tur ko nožēlot? Ko lai es tur nožēloju? Ka noticis pats dabiskākais un brīnumainākais, kas atgadās sievietes dzīvē, – ka man kā Jāņa Ezeriņa Ilzei «gribējās ziedēt un augļus nest»?

Tas bija kā sapnis. Viss šķita bezmiesīgs un reizē ķermenisks. Ap mani viļņojās balts starojums, nākdams no miklaina gaismas avota, kas tikpat labi varēja būt saule vai mēness, kā spožās ugunīs mirdzoša liela pilsēta. Man apkārt nekam nebija ne krāsu, ne augšas, ne apakšas, ne apveidu, ne svāru. Apveidi un svārus bija tikai bērnam manās rokās, viņa apaļumiem un smagumam. Nevarēju vien nobrīnīties, kā gan tik mazs bērns var būt tik smags. Viņam nebija ne dzimuma, ne vārda, tikai šis vieliskais smagums, ķermenīša dzīvie izciļņi manās plaukstās. Viņš bija bērns vispār. Reizē viņš bija tieši mans bērns. Un tas nebūt nelikās nesavienojami un pretrunīgi nenoteiktajā laika sprīdī starp mūžību un mirkli. Pēkšņi es sapratu, ka tā nav gaisma, bet Visuma miglājs, kas vērpās ap savu asi, strauji pārtapdams par debesu ķermeni. Tas, kas notiek miljardos gadu, norisinājās manu acu priekšā. Matērijas daļiņu jūklī pamazām iezīmējās garenisks tumšums, ko iesākumā noturēju par topošas planētas kodolu, kamēr attapos, ka tas ir vīrieša stāvs. Viņam nebija ne vecuma, ne vārda. Viņš bija vīrietis vispār. Taču es raudzijos viņā ar tādu savīļņojumu, kā neraugās uz vīrieti vispār. Iesmiedamās un nedzirdēdama pati savus smieklus, stiepu viņam pretim bērnu. Viņš nepasniedzās tam pakal, tikai joprojām tuvojās. Viņš spēra nedzirdamus soļus un lūkojās neredzošām acīm. Viņš gāja tā, ka tikpat labi varēja paiet man garām, pat neievēro-

jis, ka paiet garām, un varēja mani samīt, pat nesajutis, ka samin. Taču visbeidzamajā brīdī, kad mūs abus vairs nešķīra ne pats mazākais atstatums, kāds nosauca viņa vārdu. Bet varbūt mana zemapziņa to klusām pačukstēja? Iesaucās manis pašas balss, atcerējusies viņa vārdu ātrāk nekā mana atmiņa: Valdis!

Jūs jau saprotat, ka tas patiesi bija sapnis. Mūžā dažu labu reizi tieši sapnī esmu kaut ko uzminējusi agrāk, nekā sapratusi nomodā. Ar Jums tā nekad nav gadījies? Tikai sapnī es apjautu arī to, ko jau krietni ātrāk man vajadzēja uzminēt īstenībā – ka aiz «pusbrāļa» un «pusmāsas» ķircināšanās, ko abi ar Valdi atļāvāmieš ilggadīgas ģimeņu sadraudzības vārdā, manā attieksmē pret viņu ienācis kaut kas tāds, kas būtiski pāraudzis ģimeņu sadraudzības ietvarus un ir stiprāks par aizliegumiem, aizspriedumiem un mani pašu. Gluži tāpat sapnī, kuru šeit centos Jums pastāstīt – lai gan iespēju atstāt tikai tā būtību, bet nespēju izstāstīt arī tā burvību –, ar lielāku skaidrību nekā jebkad es sapratu, cik neprātīgi alkstu pēc bērna. Pat pamodusies vēl sajutu viņa ķermeņa izciļņus un smagumu un ieklausījos savos sirdspukstos kā noslēpumainos signālos no Visuma. No kā biju pamodusies, es nezinu. No skaņas? No domas? No laimes? No šausmām? Pasniedzos sev blakus, meklējot Valdi, lai gan labi zināju, ka viņš ir projām. Un piepeši atcerējos, kā viņš gulēja man līdzās īsi «pēc tam» – nerunīgs, salts. Viņa nerunīgums un saltums bija tik liels, ka robežojās ar nicināšanu. Pret mani? Pret sevi? Es nojautu viņā to, kā nebija mani, – nožēlu. Viņš ir pārlietu godīgs, lai to neizjustu. Man par laimi un nelaimi. Jo tikai tādu vīrieti es varu mīlēt un tas dara mani laimīgu, ka viņš ir taisni tāds – neizvērtījies pa neskaitāmām gultām, neizskraidījies pēc neskaitāmiem brunčiem, spējīgs nožēlot, ka pārkāpis savus principus. Tomēr esmu tikai sieviete, un viņa nožēla mani sāpīgi aizskāra. Pat pēc notikušā es it kā nebiju kļuvusi nedz viņa mīlotā, nedz viņa mīlākā – biju vienīgi izmīlēta sieviete, joprojām sieva viņa draugam, kuru viņš jutās nodevis. Šķita, viņš jutās vairāk pievilis nevis Ivetu, bet Haraldu. Jau agrāk dažkārt man bija ienācis prātā, ka draudzībai starp vīriešiem ir augstāka cena nekā sievietes draudzībai. Varbūt vīriešu draudzībai ir pat augstāka cena nekā mīlai starp vīrieti un sievieti? Droši vien tās ir nesalīdzināmas vērtības. Bet, gulēdama līdzās tobrīd tik tuvajam un svešajam Valdim, es izfantazēju viskautko... Domāju arī par to, kādas turpmāk būs mūsu attiecības ar Ivetu, ar kuru skaitāmieš draudzenes. Tieši «skaitāmieš», nevis «esam». Drusku uzspēles, mazliet glaimu, nedaudz sirsniņas – remdenas jūtas «pa ēdamkarotei trīsreiz dienā», bez karstas pieķeršanās otrai, bez patiesas intereses par

otras likteni, bez plosošām sirdssāpēm par otras nelaimi. Es izliekos, ka apskaužu viņu par sejas krāsu. Viņa tēlo, ka apskauž mani par figūru. Par ko vēl viņa varētu mani apskaust? Par prātu? Par apdomību? Jo, viņasprāt, esmu gudra un pat slīpēta. Jā, slīpēta diezgan, lai Valdi piesietu uz pāris stundām, un pārāk dumja, lai noturētu ilgāk par pāris stundām. Pietiekami gudra, lai neticētu pašapmānam, un pietiekami negudra, lai Valda kabatā paslepen iebāztu savu fotogrāfiju. Esot tāds ticējums – tad cilvēks atgriežoties, atnākot vēl vismaz reizi. Pēc piecām dienām viņš patiesi atnāca vēlreiz. Viņa elpa oda pēc alkohola. Tas bija kas jauns. Valdis tikpat kā nedzer. Un vēl divaināk likās, ka nebija pasakāms, kāpēc viņš nācis. Viņš nemēģināja mani noskūpstīt. Ik brīdī varēja pārrasties Haralds, taču tas, ka Valdis ir mūsu mājā, nebūtu nekas sevišķs. Tā bija noticis nezin cik reizi. Valdis ar Haraldu draudzējās jau kopš studiju gadiem. Ieraudzījis Valdi, Haralds nemaz nebūtu pārsteigts, kā nebūtu pārsteigta es, ieraugot Haraldu sēžam ar Ivetu un gaidām Valdi. Bet atlika minēt, vai Valdis gaidīs Haraldu. Skatījos, ko viņš teiks. Galu galā viņš bija nācis pie manis, nevis es gājusi pie viņa, tātad, dabiski, jārūnā viņam. Viņš nesacija neko, tikai raudzījās ne īsti virsū, ne īsti garām ar tādām kā neredzošām acīm, kas man kaut ko atgādina. Piepeši atcerējos: sapnī! Vienīgi toreiz viņš tuvojās, bet tagad sēdēja krēslā kā sastindzis un tikai ar pirkstiem virpināja laulības gredzenu. Radās iespaids, ka viņš taisītos to maut nost, tomēr nost nemauca. Un tas būtu smieklīgi. Pakavējies minūtes desmit vai augstākais stundas ceturksni, viņš piecēlās un devās projām, tā arī nepaskaidrojās neko. Pavadiju viņu līdz ārdurvīm. Arī šoreiz viņš nenoskūpstīja, kā es gaidīju ar cerībām un riebumu, jo mani biedēja alkohola dvaka viņa elpā. Esmu – kā Iveta mani apzīmē – «zvērīga atturībniece». Nezinu, vai tieši «zvērīga», taču manā mūžā ir daži fakti, kas radījuši pretestību pret alkoholu. Dzēra tēvs, un aiz bēdām, ka tēvs dzer, sāka dzert arī māte. Mana jaunākā, tagad jau mirusī māsa slimoja ar kritamo kaiti. Neviens jau nevarot simtprocentīgi galvot, kā sacīja dakteris, ka «tas taisni tāpēc», tomēr esot dibinātas aizdomas, ka «vismaz arī tāpēc», kā viņš piebilda. Greisirdības trači, epilepsijas lēkmes... Kad nokļuvu universitātes kopmītnē, jutos no elles izsprukusi. Sāku studēt Filoloģijas fakultātē. Skolotājas profesija mani neinteresēja, bet eksaktās zinātnes nepadevās, toties rakstīju labus sacerējumus un vidusskolas gadus pat dzejoļus. Dažus iespieda rajona avīzīte, bet šos «literāros nedarbus» man vēlāk negribējās nedz atkārtot, nedz atcerēties. Trešajā kursā pievērsos žurnālistikai. Vispirms uz pusslodzi strādāju redakcijā par mašīnrak-

stītāju, bet drīz vien saņēmu konkrētus uzdevumus, manus materiālus iespieda un ražošanas apspriedēs pat cildināja, uzskatot mani par «augošu un perspektīvu avižnieci», kā izteicās ietekmīga Persona, no kuras bija atkarīgs daudz. Acī pret aci Persona izsacījās vēl skaidrāk un darīja zināmu, ka pēc kādas citas personas «aiziešanas pelnītā atpūtā» un vēl vienas «kadru peripetijas» man esot lielas cerības «iekļūt štatā». Vārdu sakot, taisīju karjeru. Ap to pašu laiku «karjeru taisīju» arī pa citu līniju, straujā tempā apprecēdamās ar to, ko Iveta iedēvējusi par Haraldu Viksnu. Haralds, protams, nekad nav bijis «figūra», kas izceltos ar fiziskiem dotumiem vai izcilām prāta spējām. «Figūra» bija viņa Paps, samērā augsts sagādes – apgādes – piegādes darbonis ar dziļiem apgriezieniem. No kopmītnes istabiņas pārcēlos uz savrupmāju Dzintaros. Liktenim labpatika ar mani vairākkārt pajokot. Tanī pašā studentu sarīkojumā, kur sapazinājos ar Haraldu, es pirmoreiz redzējos arī ar Valdi. Bet garais, kautrīgais, slikti ģērbtais jaunais cilvēks blakus žilbinoši elegantajam Haraldam izskatījās pēc tāda, kā vidusskolā apzīmējam, «lauku pāķa», ka nemonināja ne pašu mazāko interesi. Ja man būtu pateicis kāds, ka nākotnē šim cilvēkam manā dzīvē būs izcila loma, es būtu tikai pasmējusies.

Dažus mēnešus pēc mūsu vērienīgajām kāzām ar Haraldu, kurās piedalījās tuvu pie simt piecdesmit viesu, liktenis izspēlēja otru joku – «smagi iekrita» Paps. Viņu izslēdza no partijas par «dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu», notiesāja par kukuļņemšanu un, protams, «ar mantas konfiskāciju». Tiesas process, kā saka avižnieki, «noskanēja pa visu republiku», jo presē parādījās raksts ar Papu galvenajā lomā: «Mahinators ar lielo burtu jeb aizzāģētais Viksna». Tas ķēra mūs kā liels trieciens. Paps tālredzīgi gan šo to bija noformējis uz sievasmātes vārda, kaut vai to pašu māju Dzintaros, – tā ka gluži nabagi nepalikām. Tomēr notikušais daudzām cerībām pārvilka svītru. Abi ar Haraldu studējām pēdējo gadu. Haralds pie tam vēl juristos! Redakcijā uz savu kabinetu mani atkal izsauca Persona un brīdināja, ka Sadales komisijai es netikšot pieprasīta, jo «katra jaunā speciālista visupirmais pilsoniskais pienākums ir strādāt iegūtajā profesijā». Lai es arī turpmāk rakstot viņiem, jo spalva man klausot, materiālus viņi labprāt drukāšot, sevišķi par skolu dzīves problēmām, ar kurām es tagad būšot visciešākajā saskarē, – un vēl šo to tādā un līdzīgā garā. Izklaušijās laipni un gandrīz cerīgi. Pēc «aiziešanas pensijā» un pārējām «kadru peripetijām» man apsolutajā vietā, dabiski, pieņēma citu, arī, protams, «augošu un perspektīvu», lai gan viņš izcēlās ne tik daudz ar spožiem rakstiem, cik spožiem radurakstiem. Kamēr es – vai dieviņ –

lielā Mahinatora vedekla! Aizzāģētā Viksna! Bet kur bija mana vaina? Nu labi, bija mana vaina, bija! Ka apprecējos ar Haraldu, apžilbusi mazāk no jūtu spilgtuma, cik no spožuma, ar kādu viņš atstaroja Papa gaismu. Taču to es sapratu tikai vēlāk. Vēlāk! Jūs smejaties: kad bija notiesāts Paps, jā? Kad biju pazaudējusi VISU, jā? Ja vēlaties zināt patiesību, patiesību arī pasacišu, skaidru patiesību: es nezinu! Mīla jau nav tik viennozīmīgi atpreparējama no citām jūtām. Un vieglāk pateikt, kāpēc tā mirst, nevis no kurienes, kā un kāpēc rodas. Aizfilozofējos... Ejam tālāk. Sadales komisija nosūtīja mani darbā par skolotāju uz N. rajonu, uz pilsētiņu, kā aiz pārpratuma sauca manu dzimto miestu. Loks bija noslēdzies. Haralds saņēma norikojumu uz to pašu rajonu par tiesu izpildītāju. Kā jauno speciālistu pārim mums ierādīja kopīgu dzīvokli – ja par dzīvokli var saukt istabēli ar noplukušām tapetēm un rudi izplūdušiem plankumiem uz griestiem, tumšu virtuvīti patrepē un atēju pagalmā. Kad pirmoreiz iegāju šajā mitekli, mani pārsteidza kaut kas ļoti pazīstams. Piepeši attapos: «nabadzības smaka»! Tā meitenes gados es dēvēju īpatnējo gaisotni, kas mīta manu vecāku dzīvokli un nedz ziemu, nedz vasaru nav pilnīgi izvēdināma no vecām, mitrām, trupes saēstām mājām. Protams, kopā ar atslēgām saņēmām arī solījumu «iespējami drīzā laikā» atrisināt mūsu sadzīves apstākļus, it sevišķi, ja ģimenei radīsies pieaugums. Tāpat kā redakcijā, izklausījās tik uzmundrinoši un cerīgi, ka mēs ar Haraldu pat smaidījām, it kā tieši tas ietilptu mūsu vistuvākajos nākotnes nodomos, pie kuru īstenošanas ķersimies, līdzko būsim palikuši divatā. Sevišķi starojoši smaidīju es. Es smaidīju, kā smaida cilvēks, kam gribas raudāt. Īsi pirms Valsts eksāmeniem biju iztaisījusi abortu. Izdarīju to aiz diviem iemesliem. Vispirms jau, dabiski, to pašu draudīgo sadzīves apstākļu dēļ. Bet ne tikai. Es jau te pieminēju, cik satriekti bijām par Papu. Sevišķi Haralds, Papa dēls un ēna. Lietas izmeklēšanas laikā Haralds sāka dzert. Viņš nekad nepiedzērās, nē, tas bija pavisam citādi nekā ar mani vecākiem. Tomēr manas pārjūtīgās, kā Haralds zobojās, «trenēta degustatora nāsis» uztvēra alkohola tuvumu pat tad, kad viņš teicās iztukšojis vienīgi pudeli alus. Un to, ka viņš iztukšojis vienīgi alus pudeli, man lielākoties nebija pamata noliegt, jo, izdzēris vairāk nekā pudeli alus, viņš tūlīt sāka dedzīgi uzplīties. Tas bija tik pretīgi! Acu priekšā rēgojās māsas liktenis, un es baidījos, ka tas varētu atdzimt manā bērņā. Nē, vārds «baidījos» neder! Tas ir daudz par bālu, lai izteiktu šausmas, kas mani katrreiz pārņēma. Jutos nevis sieviete, bet vivisekcijai lemts trusis... Cik spēdama un prazdama, sargājos no grūtniecības, bet, tāpat kā Paps, «smagi

iekritu» – pēdējā semestrī paliku stāvokli. Un tad es to izdariju. Es izdariju to dziļā slepenībā, nesaskaņodama savu rīcību ne ar vienu un nevienu neprasīdama atļauju. Vēlāk Haraldam, protams, pastāstīju. Kad abi jau dzīvojām tur prom, N. rajonā. Nepārtraukdams mani un nevaicādams neko, Haralds klausījās ar tik trulu izteiksmi plaši ieples-tajās acīs, it kā nesaprazdams, par ko ir runa. Bet, kad pēc laiciņa es atgriezos istabā, viņš, joprojām sēdēdams uz mūsu lepnās Dzintaru tahtas starp istabas noplukušajām sienām, bija paslēpis seju plaukstās. Es uzrunāju viņu. Viņš neatbildēja. Notupos viņa priekšā, atvilku plaukstu nost – seja bija vienās asarās. Viņš sēdēja sagumis. Viņa asa-ras pilēja man uz pleciem un galvas. Ko viņš apraudāja? Sevi? Mani? Mūsu nedzimušo bērnu? Pēc tam aizlauztā balsī sāka sūroties par «ne-izdevušos dzīvi» un nolādētajiem apstākļiem». Runādams viņš ik pa brīdim ieelsojās un vislaik šņaukājās. Mani pārņēma žēlums. Nezinu: pret viņu? Pret sevi? Pret bērnu, kuru pati nogalināju? Drudzaini apskāvu Haraldu ar savādām izmisīgi mātišķām jūtām, it kā viņš būtu tas, kuru esmu nogalinājusi. Haralds savukārt sagraiba mani, sāka vēt-raini skūpstīt, nogāza uz tahtas. Mana pretestība viņu tikai iekvēli-nāja... Pēc tam viņš ilgi runāja, stāstīdams man un sev, kā, «izcietuši obligātos gadus», atgriezīsīties Jūrmalā, kā atkal dzīvosim cilvēciski, kā mums būs dēls vai meita, kā es iekārtošos redakcijā un kā Papa draugi palīdzēs izvirzīties viņam... Iznāca samērā garš un izskaņā pat optimistisks monologs, ko viņš pabeidza, jau aizrāvēs ar, avīžvalodā izsakoties, «mūsu nākotnes gaišo perspektīvu». Ne velti viņam pare-ģoja advokāta karjeru. No pieraudātiem kabatas lakatiem viņš kā iluzionists uzbūra baltus baložus un laida gaisā. Es tikai smaidīju. Man bija neizsakāmi skumji. Viņš vainoja dzīvi, bet nevainoja Papu. Viņš lādēja apstākļus, bet nevīžoja aplimēt istabu ar jaunām tapetēm. Viņš gribēja bērnu, bet nespēja tālab atteikties no pudeles alus.

N. rajonā sabijām gandrīz četrus gadus. Nekādu labāku dzīvokli nesaņēmām. Varbūt tāpēc, ka mums nebija ģimenes pieauguma, bet citiem bija. Ar prasišanu nevienu neuzplijāmies. Vai tad mēs tur gribējām noenkuroties? Nebūt! Vai tad mums kārojās tur nonīkt līdz sirmiem matiem, līdz «pelnītai atpūtai» pensijā vai N. kapos? Vai prāts! Mēs dzīvojām ar vienu vienīgu, kā Haralds trāpīgi apzīmēja, «repatriācijas ideju». Mūsu nākotnes plāni sākās ar nosacījuma palīg-teikumu: «Kad būsīm atgriezušies...» Mēs dzīvojām rītdienai. Atkal izklausās pēc ievadraksta! Bet mēs patiesi dzīvojām tam, kas būs, kad beigsies tas, kas ir... Un beidzot «tas, kas ir» bija kļuvis par «to, kas bija», un priekšā pavērās kārotā «rītdiena». Šis tas patiesi piepildījās.

Vieni, kas sevi joprojām uzskatīja par Papa draugiem, palīdzēja Haraldam iekārtoties darbā. Otri, kuri joprojām atcerējās manus rakstus un kuriem Paps sen vairs nebija dienas varonis, piedāvāja man atkal darboties ārštātā, kā tika uzsvērts ar zīmīgu mājienu – «pagaidām». Skolā neatgriezās: tā nu nebija mana sfēra! Gribēju, kā parasti apzīmē šos centienus, «visu sevi ziedot» žurnālistikai. Skraidīju un braukāju apkārt, vācu materiālus, daudz rakstīju, aizvietoju tās, kas gāja dzemdību atvaļinājumā, atkal tiku uzskatīta par «augošu un perspektīvu», bet, tāpat kā studiju gados, pie redakcijas karājos mata galā. Mans stāvoklis bija vairāk nekā nenoteikts. Vajadzēja tikai kam atgādīties, lai atkal uzrastos cits – «augošāks», «perspektīvāks». Vajadzēja tikai izkrist no strīpas – un uzreiz strīpa man pašai pāri. Vai es varēju atļauties bērnu? Vai trijātā varējām iztikt ar Haraldalgu? Ne dekrēta naudas. Ne honorāru. Ko un par ko es lai būtu rakstījusi, tupot Dzintaru savrupmājā? Viduvējus dzejolišus par zilajām vizbulītēm? Odas neizmērojamai laimei mazgāt autiņus?

Haralds iekārtojās darbā Rīgas tuvumā, stundas brauciena atstatumā. Turpat strādāja arī viņa kādreizējais kursa biedrs Valdis. Abi braukāja vienā vagonā. Tā mūsu ģimenes satuvinājās. Kamēr dzīvojām N., Valdis bija apsievojies, apprecēdams diezgan izskatīgu, bet varen iekarsīgu skuķi ar vētrainu pagātni un ārļaulības dēlu. Nav grūti uzminēt – tā ir «Iveta», kā viņa Jums stādījusies priekšā, pie viena izgudrodama sev arī izplatītu un labskanīgu latvisku uzvārdu «Kraستیņa», ko turpmāk pēc vajadzības lietošu. Tātad Kraستیņi... Valdis, Iveta un jaunajā ģimenē adoptētais «pūradēls», arī Valdis, mitinājās Rīgā, divās mazās komunālā dzīvokļa istabēs, mantotās no kaut kādas tantes ne tantes. Lielākās saiešanas, kas skāra abas puses – Sieviešu diena, Jaungada sagaidīšana un tamlīdzīgi –, notika pie mums Dzintaros, bet sakarā ar «likumīgā mantinieka» Didža piedzimšanu raudzībās, dabiski, bijām pie Kraستیņiem. Atbilstoši apstākļiem iegrozījās arī valodas. Kad Iveta iegāja dibenistabā pabarot zīdāini un es iegāju viņai līdz, viņa vaicāja, kādēļ neesot bērnu mums ar Haraldu. Vai man sirdi kratīt šai pašapmierinātajai madonnai, kas sēdēja manā priekšā sārta kā pojene un ar piena baltu un piena pilnu krūti zīdīja mazuli, pēc kura es tik ļoti ilgojos? Vai bija stāstīt, ka bērnu man droši vien nebūs, ka pērn uz Esentukiem braucu ārstēt ne jau aknas, ka... Un es teicu, ka bērnus negribu. Viņa jautāja, vai karjeras un figūras dēļ, tāpēc ka, viņasprāt, mani iemīļotākie vārdi esot «karjera» un «figūra». Atbildēju apstiprinoši, ka jā, jo tolaik biju viena no drošākajām kandidātēm uz nodaļas vadītājas amatu un Iveta to zināja. Un

piebildu, ka – pats par sevi saprotams – arī figūras dēļ. Par mana teiciena pirmo daļu viņa pavīpsnāja, bet par otro pietvika vēl sārtāka, tāpēc ka pati ir šausmīgi resna un pēc dzemdībām bija kļuvusi vēl resnāka. Viņa nēsā laikam kādu piecdesmit otro vai pat ceturto izmēru. Iespējams, kaut ko līdzīgu Valdis bija jautājis Haraldam, lai gan neesmu par to pārliecināta. Vīrieši – un kur nu vēl Valdis! – šajos jautājumos ir delikātāki un gluži ar zābakiem otram sirdī nebrien. Bet, lai būtu kā būdams, Ivetas jautājumu mājās atkārtoja Haralds, vārdus «karjera» un «figūra» aizstādams ar apzīmējumiem savā stilā. Viņam es pateicu visu. Redzat, arī es vienā gabalā grēkoju ar šo VISU! Kas par VISU? Kādu VISU? Vai prāts! Vēl šodien viņš domā, ka Esentukos ārstēju aknas! Un vai tad es viņam varēju pastāstīt to, ko vēl neapzinājos? Teicu, ka baidos dzemdēt, jo viņš dzer. Haralds satraucās, dabiski, izbrīna pilnā pretestībā: ak tētīt, vai tad tā esot dzeršana? Vai es varot – un atkal «tētīt!» – nosaukt vienu vienīgu paziņu, kas viņu uzskatītu par alkoholiķi? Droši vien viņš sarunāja vēl veselu vezumu pierādījumu savai nevainībai – mēle viņam klausā labi! Es rakstu «droši vien» tādēļ, ka, divaini, nevis dzirdēju, bet tikai redzēju, kā viņš runāja, – viņa roku un lūpu kustības, viņa vaibstu spēli. Vislaik pūlēs atcerēties, kur esmu viņu redzējusi, it kā tas nebūtu mans vīrs. Es vēl nesapratu, kas ar mani noticis. Taču noticis bija tas... Jūs, protams, jau esat uzminējusi. Noticis bija tas, es milēju Valdi. Mana izslavētā gudriba te redzama kā uz delnas! Muļķe. Muļķe! Es patiešām neapzinājos, kas ar mani atgadījies, kā neapzinās naiva meitene, kura vēl neapjēdz, kā nosaukt šo mulsumu no skatiņa, šo tvīksmi no pie-skāriena, šis alkas pēc tuvuma.

Man nav skaidra priekšstata, kā Iveta raksturojusi savu vīru. Kāds Valdis izskatās viņas acīs un kāds pēc viņas stāsta Valdis liekas Jums. Bet, ja ir taisnība, ka vīriešiem patīkot noslēpumainas sievietes, tad viņš katrā ziņā ir noslēpumains vīrietis, viens no tiem, kurus dēvē par «klusajiem ūdeņiem». Viņa domas un jūtas ir gandrīz neatminamas. Taču šī noslēpumainība neiedvēš bailes. Tā kairina ziņkārību un iztēli, jā, bet modina drošības sajūtu, jo aiz tās jaušams godaprāts, rakstura stingrība, principi un vārdiem grūti aprakstāms cilvēcis-kums. Jūs varbūt jau smaidāt pārliecībā, ka esat «uzstādījusi diagnozi». Taču Valdis mani nevilināja kā «neiekarojams cietoksnis», pie kura es tvīku izmēģināt savas pievilcības varu un gūt gandarījumu par neveiksmīgo laulību. Man nekārojās pavandīt šos dziļos ūdeņus, lai redzētu, kas slēpjas aiz gludās, rāmās virsmas. Nebūt! Gluži otrādi. Iesākumā, atkārtotju, patiesi biju tik vientiesīga, ka neaptvēru

notikušo, bet, atskārtusi patiesību, nevis «metos uzbrukumā», nē, es izbijos no savām jūtām, pūlējos tās nomākt un vēlāk vismaz noslēpt. Kāpēc tas nevarēja būt jebkurš cits vīrietis pasaulē? Kādēļ tas bija tieši Valdis? Taču tas bija un varēja būt tikai Valdis. «Mana sirds», kā sacītu agrāk, kaut kad gadsimta sākumā, «bija izdarījusi izvēli neatkarīgi no mana prāta» – lai gan skaitos varen piesardzīga un arī istenībā patiešām baidos no augstām likmēm par ātri pārejošiem priekiem. Pārtraukt ar Krastiņiem attiecības trūka jebkāda pamata. Tad man vajadzētu atzīties Haraldam un izstāstīt visu. Redzat nu, jau atkal pasprucis šis vārds! Ko gan es varēju viņam atzīties? Kādu gan VISU varēju toreiz pastāstīt?

Vai tad biju izdarījusi pārkāpumu? Vai tad tas, ka mīlēju Valdi, nebija noticis «bez iepriekšēja nodoma»? Un pat pret manu gribu? Vai tad par kaut ko tik miglainu kā jūtas draudēja atbildība un sods? Mana miesa taču piederēja manam vīram. Vai arī sirdi man vajadzēja siet pie gultas kājas? Vai vismaz savai sirdij es nedrīkstēju ļaut pagānīties ziedošā pļavā? Nav grūti iztēloties, cik apjucis būtu Haralds. Kā kvalificēt notikušo? Ir vai nav, kā viņš izsakās, «kāzuss»? Bet, atjēdzies no pārsteiguma, sāktu tincināt un pratināt, kārodams izdibināt nervus kutinošas detaļas. Tāpat kā ar daudz ko citu, viņš nav īpaši apveltīts arī ar dvēseles smalkumu... Ir tik uzjautriņoši un reizē skumīgi, kad manā vai citu priekšā viņš mēģina uzsist sev cenu ar mājieniem par saviem panākumiem pie sievietēm. Šaubos, vai kādu valdzina viņa briestošais grūtnieces vēders, bet gaumes jau esot dažādas. Kā jebkurai vīriešu dzimuma viduvējībai, kas visu mūžu alkst uzkāpt par priekšnieku, bet visā mūžā netiek augstāk par vietnieku, viņam vajadzīga pašapliecināšanās. Viņa centieni padziļoties ar sevi ir tik caurspīdīgi, ka brīžam es viņu nicīnu un brīžam man par viņu ir kauns. Taču lielākoties man viņa ir žēl – šī lielā bērna, kam esmu vienlaikus mamma un lelle. Žēlums ir vāja līme. Bet varbūt ne? Varbūt pietiekami stipra? Pietiekama diezgan – lai nešķirtos... Mēs abi – un vēl viena likteņa ironija! – joprojām tiekam uzskatīti par saskanīgu pāri. Pie tam sabiedriskais un sadzīvē omulīgais resnis daudziem patiek labāk par «emancipēto bezbērnu pleksti» – kā redzat, zinu arī to! Esmu noslēgta un ironiska, un daudzkārt tas izskatās pēc augstprātības vai, pasarg Dievs, vīzdegunības. Bet Haraldam ir saticīga daba, tikai es... Es viņu nemīlu. Tagad zinu, ka tas, kas notika starp mani un Valdi neprātīgajā pavasara vakarā, nekad neatkārtosies. Manas jūtas izstrāvoja tukšumā. Tomēr es neko nenožēloju! Par spīti bezcerībai – neko! Par spīti ciešanām – neko! Bail pat iedomāties, ka manā dzīvē tas varētu nebūt

bijis... Haralds, dabiski, par to nekā nezina un neuzzinās nekad. Un, lai uzminētu pats, – tur viņam nepietiek ne prāta, ne priekšsajūtas. Pat ja stāstu iespiedisiet un Haralds izlasīs – lai gan, ticamāk, ne, jo atzīst tikai Agatu Kristi, – viņš neattapsies, ka rakstīts par mums. Viņam ir svēta pārliecība, ka rakstnieki visu izdomā, cenšoties lasītāju apvest ap stūri, ka izdoma nevar būt patiesība, bet, kas nav patiesība, ir meli. Lai taču viņam tiek šie skaistie maldi, ja tie dara viņu laimīgāku! Viņš dumpojas, ja viņu māna daiļliteratūra, un lētticīgi ļaujas, kad viņu ved ap stūri dzīvē...

Iveta – gluži pretēji – apveltīta ar tik teicamu nojautu, ka jau pirmajā tikšanās reizē ievēroju pārmaiņas. Mutes kaktiņā nirdzīga vīpsna. Skatās man sejā vēsi un reizē izaicinoši. Iztēlojoties, ka neredzu, pazagšus pētī, it kā meklētu atminējumu miklai, kas nedod mieru. Vajadzēja būt akilai, lai to neredzētu! Un, kad viņai uz rāvienu saradās simt un viens iegans, lai izjauktu kopīgo braucienu uz Nesaules ezeru, nebija vairs šaubu: viņa zināja! Tikai – kā? Un no kā? Tas nav jautājums Jums, nē. Vēstule taču bez atpakaļadreses. Ja tas vispār ir jautājums, tad jautājums sev. Valdis kā «informācijas avots» atkrita. Tās ir nesavienojamas lietas. Nu, Valdi es Jums jau raksturoju. Un, atskaitot viņu, nezinaja taču neviens! Visdrīzāk tā patiešām bija kaut kāda velnišķīga Ivetas nojausma. Tieši «velnišķīga», jā! Nāca smieklī par viņas pūliņiem atrunāt mani no braukšanas. Teikšu «jā» – un aiziet! Teikšu «nē» – un paliksim mājās! Haralds bez manis nebrauks, lai cik ļoti viņam arī negribētos padzīvot, kā viņš apzīmē, «pie necivilizētas dabas krūts». Mani šī «necivilizētā krūts» gan mazlietiņ biedēja. Esmu salīga, viegli saaukstējos, slikti peldu, saulē apdegu, nepanesu lauku pienu, mokos ar bezmiegu. Man patīk vakaros ielīst siltā vannā un pēc tam ilgi lasīt gultā naktslampiņas gaismā, nevis smacīgā teltī karot ar odiem. Tā kā Iveta, viņasprāt, zināja VISU, tad citīgi šausmināja mani ar ezera dūņaino dibenu un draudošajiem cikloniem, asinskārīgām dēlēm un dunduru bariem, ērcu encefalītu un ūdensžurkām, no dzīvnieku valsts, dabiski, izvēloties pašus pretīgākos pārstāvjus. Tomēr – un vēlreiz «dabiski» – viņa nezinaja par mani VISU. Citādi viņai būtu skaidrāks par skaidru: jo karstāka būs viņas vēlēšanās, jo niecīgākas izredzes atrunāt! Taču apgalvot, ka braucu par spīti Ivetai, nozīmētu sacīt pavisam nelielu daļu patiesības. Un otra – lielākā – daļa... Gaišas ilgas kaut pāris nedēļu pabūt Valda tuvumā? Vai tumša dziņa paspīdzināt sevi – bakstot sāpošu zobu? Nevaru skaidri atbildēt. Bet – lai būtu kā būdams – es braucu! Ar to jautājums bija izlemts. Haralds nobučoja mani uz vaiga un ar degsmi ķērās pie

pakošanās, vadīdamies pēc paša sastādītā līdzņemamo mantu saraksta, kuru nosauca par «ceļvedi» un kuru sev par postu un man par errastībām kritiskā brīdī nozaudēja. Nebija šaubu: šis tas nepieciešams būs aizmirsts – un vēlāk patiešām tā arī bija. Bagāžas kaudze iznāca šausminoša: uz kā gulēt un iekš kā gulēt, ko vārit un iekš kā vārit! Un to VISU, šoreiz vārda vistiešākajā nozīmē, vajadzēja aizgādāt ar sabiedrisko transportu. Nevienam žiguļotam paziņam lūgt negribējās. Līdz Nesaulei tālu, pieklūšana ezeram slikta, bet, galvenais, uzreiz pusrepublikas uzzinās, kur esam nolīduši. Ja jau doties uz klusiem ūdeņiem, tad pie klusiem arī padzīvot, nevis Lunaparka filiālē. Pēc trokšņa, burzmas un apmeklētājiem mums nebūt nevajadzēja dzīties uz Cēsu rajonu. No šiem labumiem katru vasaru dabūjām pārpārēm atēsties arī Dzintaros, sevišķi saulainās svētdienās, kad pludmalē, kā trāpīgi izteicās Haralds, «ar pastieptu roku satverot kāju, ne katrreiz iespējams droši pasacīt, vai satverta sava vai sveša kāja».

Izaicinot laika pareģus, saule karsēja tā, ka man reiba galva. Būtu labi aizskriet uz jūru un nopeldēties, bet vajadzēja stāvēt veikalu rindās. Stāvot es gandrīz pagību. Stress vai distress, vai abi kopā uzreiz nostrādāja savu: aizkavējušās mēnešreizes! Kronis VISAM! Šo «prieku» liktenis vēl pietaupīja, lai aplaimotu ceļojumā bez ērtībām! Drausmīgi pārpildītā autobusa sutoņā kļuva nelabi. Maz trūka – būtu sākusi vemt. Skaisti! Īsts izpriecas brauciens, ne pielikt, ne atņemt! Uzelpoju, kad izkāpām un mūs apņēma dziļš vakara klusums un pazīstams aromāts. Es sacīju: pag, pēc kā te smaržo? Kaut kas no Kristiāna Diora! Valdis iesmējās: tas esot nevis Diors, bet siens! Izgāzos... Izgāzās arī Iveta. Parādot izcilas organizatoriskas spējas, pa telefonu bija sarunājusi Valda māsasvīru, tādu Reini Bremšmitu, lai atbrauc mums pretim ar motociklu un palīdz aizgādāt mantas. Es rakstu «bija», lai gan jāraksta «esot». Ar visu lielo organizēšanu Valda māsasvīrs tomēr nebija pietiekami saorganizēts un pieturā mūs nesagaidīja. Apzinājuši taku un virzienu, ķērāmies pie saiņiem un devāmies uz ezera pusi, kā kurš spēdams un prazdams. Esot ne vairāk par diviem, divarpus kilometriem, kā mums apgalvoja «informācijas avots» – viena šejieniete. Lai būtu tā! Tikai pasaulē viss ir relatīvs. Nu labi, nesacīsim, ka VISS, bet atstatums no pieturas līdz ezeram jau nu noteikti. Atkarībā no apaviem, laika apstākļiem, somu lieluma un saiņu smaguma tas var svārstīties plašās robežās. Haralds stiepa nesamos, sameties deviņos likumos un gandrīz streiņpuļodams. Un vēl ar savu stenokardiju! Ik pēc pārsimt metriem viņš ierosināja «pīppauzi». Viņa roka pati no sevis sāka taustīties pa kabatu, bet, neatradusi tur, atskaitot mutautiņu,

neko, vilusies lida atkal ārā. Mums abiem bija noruna, ka atvaļinājuma laikā viņš atradināsies no kaitīgiem paradumiem – nevienu cigareti, ne grama alkohola, ne vairāk par tūkstoš piecsimt kalorijām. Taču, redzot viņa sviedriem pārplūdušo, aiz piepūles mēļo seju, es būtu ar mieru no saviem principiem vēl uz stundiņu atkāpties, ja praktiski ar to būtu līdzēts. Bet to, ka praktiski nav līdzams itin nekas, apliecināja Haralda izmisuma sauciens: pusi karaļvalsts par pudeli alus! Smiekli. Iveta piebilda: gan Haris redzēšot, iziešot tāpat kā kaut kādam tur viņas radam! Arī tas mūždien skandinājis «aliņš, aliņš», kamēr ņēmis traģisku galu. Nu, nu? Jā, pavasarī bijušas bēres. Pirmā aprīļa rītā atrasts gultā beigts. Un cik tad bijis gadu? Septiņdesmit deviņi. Atkal smiekli. «Smiekli – veselības ķīla!» kā es reiz paspīdēju kādā rakstā ar gaužām oriģinālu atziņu. Bet patiesi! Starp mums valdīja ne tikai samezglotu attiecību spriegums, bet arī no ikdienas izsprukušu cilvēku pacilātība – laba smērviela divkājaino kravas mašīnu zobratos. Ikreiz, kad zosu gājiena priekšgalā ieraudzīju Valda pakausi, manu sirdi sāpīgi sažņaudza smeldze, bet mugursoma, lencēm sāpīgi žņaugdama plecus, stingri turēja «virs līmeņa», neļaujot noslikt skumjās pašapcerēs. «Rīcība atraisa enerģiju, bezdarbība vedina uz grūtsirdību» – kā es jau augšminētajā rakstā gudri prātoju, arī šo atzinumu veikli nočiepusi no kāda vēl gudrāka vīra. «Pīppauzes» izmantojām ļoti vienprātīgai Reiņa Bremšmita lamāšanai. Iveta sacīja: nu gan Reini vienā gabalā raujot žagas! Iespējams, ka tā arī bija, jo – vēl viena bārdaina atziņa – «kolektīvā spēks!» Bet jāiet, bija jāstiep, bija jāslīn telts, steigšus jāatrod vajadzīgās lietas mantu vinegretā... Lai būtu kā būdams, Nesaulē nokļuvām sveiki, veseli un bez zaudējumiem, ja ar vārdu «zaudējumi» nesaprotam pārsimt gramu nodzītu tauku, kas man, Valdim un abiem Krastiņu puikām nebija būtiski, bet Ivetai un Haraldam nāca par labu. Nabaga Haralds! Viņš bija tā pārmocījies, ka viņam – galīgi neraksturīgi! – negribējās pat ēst. Pavirši noskalojās, ierausās telti, ieslēdza «Selgu», lai paklausītos ziņas, bet, kad telti ielīdu es, jau saldi krāca, ziņas tā arī nenoklausījies. Gribēju radio izslēgt, bet Moriā orķestris sāka spēlēt Šopēna valšus. Atgūlos. Piepeši jutos vientuļa un vilusies. Bet par ko gan? Uz ko tad es cerēju braukdama? Telti bija smacīgi, tomēr kājas nekādi nespēja sasilt. Derētu termofors! Nepiepildāms sapnis... Kur esmu nobāzusi vilnas zeķītes? Sakārojās pēc svaiga un vēsa kefīra tieši no ledusskapja. Atminējusies Haralda spārnoto saukli, domās iesaucos: pusi karaļvalsts par pudeli kefīra! Un pat iesmējos – arī, saprotams, domās. Ap sirdi man bija skumji. Pat pēc dzeramā ūdens te jābrauc ar laivu.

Kad Pols Moriā beidza spēlēt Šopēnu, atkal izlidu no telts, lai aizstaigātu līdz krastmalai. Miegš tik un tā nenāca. Bija jau vēls, bet vasaras debesis vēl blāzmoja. Nokrēslā ieraudzīju Britas aprises. Kuce nekustīgi sēdēja pie Krastiņu telts un modri vēroja mani, it kā es staigātu apkārt, tikodama ko nozagt viņas saimniecei. Atsacījusies no sava nodoma, atgriezās teltī. Esmu, kā apzīmē Iveta, «antisuniste». Baidos no suņiem. Ir kauns par šīm pazemojošajām bailēm, tomēr neko nevaru ar sevi padarīt. Un jo sevišķi bail tieši no Britas. Vājš mierinājums, ka mūžā nevienu viņa neesot sakodusi. Var jau būt... Taču manī viņa raugās ar tik tumšu skatienu, it kā par mani zinātu VISU. Vai tad viņas saimniecei es neko neesmu nozagusi? Jā, esmu. Britasprāt, esmu! Vai citādi viņa neliktos gulēt, kamēr neguļu es? Vai citādi raudzītos ar tādām melnām aizdomām, kā neraugās ne uz vienu citu cilvēku un kā raudzītos varbūt vēl tikai uz vilceni...

Toties nākamajā dienā guvu mazu gandarijumu. Tika tas prieks noskatīties, kā Iveta berž palagu, ko dubļainām ķepām notraipījusi viņas uzticamā cerberiene. Kaitināja vienīgi tas, ka Iveta dūngoja: «Mīlestība ir stiprāka par mums...» Kas tas bija? Patvaļīga lieglaimes izpaušme? Man mests izaicinājums? Pateicu pāris ne pārāk asprātīgu asprātību, jo dusmas ir sliktas padomdevējas. Sāku skaisties pati uz sevi. Kas mani vilka aiz mēles? Lai berž un dzied! Viņa jau pie pirmās izdevības atrod gadījumam piemērotu repertuāru. Tas uzlabojot garstāvokli. Var jau būt... Ja uzlabotu arī manējo, pie Nesaulē es būtu dziedājusi vienā dziedāšanā, lai gan nopēdoti palagi man jāmazgā nebija. Atklājās tas, kas diplomātu un žurnālistu valodā saucas «informācijas noplūde».

Itin drīz radās aizdomas, ka cerība atvaļinājumu pavadīt PIE KLU-SIEM ŪDENIEM ir kāršu namiņš. Laikam ritot, tas šķiebās aizvien greizāks. Vēl Valdis ar Ivetu nebija atveduši ūdeni brokastu tējai, kad atlīgoja žigulis ar dakteri Kanti pie stūres. Arnolds Kante ir Ivetas brālēns. Par to, ka pa ceļam no Igaunijas viņš varētu iegriezties Nesaulē, Iveta bija brīdinājusi jau Rīgā. Tieši «brīdinājusi», nevis «pastāstījusi», jo Kanti pieminēja kopā ar citiem, viņasprāt, biedinošiem apstākļiem un radījumiem – kaut kur starp encefalītu un ūdensžurkā. Man nāca smieklī. Ar Kanti jau sen esam pazīstami. Kopš intervēju viņu mūsu laikrakstam. Varbūt drusku pārsmalcināts, bet dziļas kultūras cilvēks ar labām manierēm un plašām zināšanām. Gan pa savu «nervu līniju», gan ar tūrisma ceļazīmēm viņš ir apbraukājis neskaitāmas zemes, par kurām prot saistoši pastāstīt. Tas esot viņa vienīgais vaļasprieks, kā viņš toreiz sacīja, jauki smaidīdams, kad mani bija

apbūris ar tēlainu Tanzānijas aprakstu. Vai arī tā nebija Tanzānija? Varbūt Malaizija? Būtībā vienalga. Bet pie Nesaules dakteris ieradās ar vēl vienu savu «vaļasprieku» – dāmiņu tuvu pie trīsdesmit, kas nezin kāpēc vislaik tēloja astoņpadsmiņgadīgu meitenīti, mulsa, sarka, kniksēja un lida vai no ādas, lai Kantem izdabātu. Tā esot māsiņa, dakteris man sacīja. Es zināju «māsiņu» asinsradniecības nozīmē – tā viņa Kantem nebija. Un «māsiņu» medicīniskajā nozīmē – tā viņa Kantem bija. Vēlāk redakcijā nejauši uzzināju, kā vārdam «māsiņa» esot vēl trešā – drastiskā nozīme. Katrā ziņā apzīmējums «māsiņa» šai būtnei pielipa tik stingri, ka manā atmiņā izskaudis viņas īsto vārdu – it kā «Inga», it kā «Ilga», it kā «Inta» –, tā ka par «māsiņu» viņu vēstulē dēvēšu arī turpmāk, ja vien pieminēšu, par ko šaubos. Prātā palikusi tikai viņas apnicīgā rošīšanās, ar kuru – nezinu, mums, dakterim vai pati sev – viņa centās pierādīt, ka prot un var, dabiski, VISU. «Māsiņas» persona stipri vien uzkurināja manu neiecietību pret, tēlaini izsakoties, «apmeklētāju paisumu klusuma jūrā». Ar gandrīz divdesmit četru stundu nokavēšanos parādījās jau gandrīz leģendārais Reinis Bremšmits uz daudz pieminētā motocikla. Pēc sākotnējās ieceres, Bremšmita pienākumos ietilpa ne tikai mūsu bagāžas pārvadāšana, bet arī apgāde ar pārtiku. Viņš neieradās viens, bet ar blakusvāģi, produktu groziem, traukiem un ģimeni: sievu Mirdzu un trim puikām. Mirdza metās ap kaklu brālim gandrīz ar asarām acīs un sāka bučot Valdi tik vētraini, it kā tas nule būtu izglābies no drošas bojāejas. Šāds sievišķīgo emociju uzbangojums bija tik nēsavienojams ar Mirdzas ģenerāļa stāju, untera Prišibejeva nemaldīgumu un Haralda Papa praktiskajiem apgriezieniem, ka šķistu mākslinieciska hiperbola, ja nenotiktu mūsu acu priekšā un tādējādi būtu neapstrīdams. Mūs visas trīs viņa uz karstām pēdām pielika pie kartupeļu mizošanas un gurķu griešanas, kamēr pati ķērās pie olu groza un sāka rakņāties pa iekšu, īgnā baritonā it kā runādamās ar tām, it kā šķendēdamās par tām, it kā lamādama tās. Pa to laiku Reinis, pusotrās minūtēs sadabūjis vietējo – Nesaules – laivu airus, kurus veltīgi bijām izmeklējušies pusotras stundas, vedināja ezerā vīriešus, solidams parādīt labākās zandartu vietas. Tik tikko saūjinājām, kad kartupeļi nāca mīksti. «Labākās zandartu vietas» uzreiz sajuta arī mans «degustatora deguns»: smēķējuši – un, šķiet, ne tikai! Kad es Haraldu cieši uzlūkoju, viņš sāka darboties ap kedas auklu, it kā raisīdams vaļā, it kā siedams ciet, lai gan tur nebija nekā raisāma vai sienama. No cietsiešanas un vaļaraisīšanas viņu izpestīja Mirdza, jautādama: no cik olām vēršacis katram cept? No divām vai trim? Haralds, uzreiz manāmi atraisījies pats,

iesaucās: kas attiecoties uz viņu, tad viņam no četrām! Apelēdama pie medicīnas veselā saprāta, uzlūkoju Kanti. Viņš saprata mani, taču bezrūpīgi attrauca, ka atbildot tikai par nerviem. Valdija tāda liksmība, ka pampa galva. Gribējās kaut kur nomukt vienai, tikai tā jau būtu demonstrācija. Bija jāsmaida, jāatbild uz mulķīgiem jautājumiem, jāsmejas par pliekanībām, jāēd vēršacis no trim olām... Vakariņu laikā vairākkārt šķita, ka mani paslepen novēro. Iepretim sēdēja Valdis – tā tad tas varēja būt viņš. Taču pacēlusi savējās, ne reizi nesastapos ar viņa acīm. Viņš drīzāk vairījās no mana skatienu nekā meklēja to. Un pēkšņi es ātrāk sajutu nekā sapratu, kas uz mani glūn. Jā, viņa, Iveta, raudzīdamās ar tādām pašām tumšām un modrām aizdomām kā... Pirmbrīd pat nobrīnījos, kāpēc tās liekas tik pazīstamas, kamēr atgidos: Brita! Taisni tāpat no pustumsas uz mani bija lūkojusies Ivetas rudā kuce!

Vakarā atkal nenāca miegs. Haralds jau sen šņākuļoja, kad es vēl gulēju nomodā un klausījos, kā Gilelss spēlē Grīgu. Atkal uznāca vēlēšanās aizstaigāt līdz krastmalai. Bet vai pie telts atkal nesēdēja Brita? Nē, nesēdēja vis. Izlīdu ārā. Ceļu uz ezeru aizšķērsoja suņa ēna. Valda balss Britu paklusām apsauca. Viņš bija nule kā izpeldējies. Ādai vēl lāsmojot, apstājās manā priekšā, nesacīdams neko. Nezinādams, ko teikt? Vai gaidīdams, lai runāju es? Nakts bija pārsteidzoši gaiša, tomēr es neredzēju viņa skatienu. Vai viņš atcerējās notikušo – un lūdza mani neatcerēties? Un ko viņam pauda mans skatiens? Droši vien viņš neredzēja arī manējo... Jā, es atcerējos notikušo, taču nelūdzu viņam neatcerēties. Tikai nojautu, ka tas nekad neatkārtosies un ka nedz viņš, nedz es nedarišu neko, lai atkārtotos. Es viņu pārāk milēju. Es viņu milēju tik ļoti, ka baidījos pa krūmiem savazāt toreizējā skaistā un skumjā vakara vienreizību. Beidzot viņš apjautājās, vai arī es taisoties peldēties. Un, kā līdzīgos gadījumes pieņemts, piebilda, ka ūdens esot silts. Viņa vārdi saplēsa mirkļa trauslo burvību. Tikpat lietišķi atteicu, ka nepeldēšos vis un ka iznācu pastaigāties. Viņš teica: jāejot slaucīties, – jo viņam droši vien sala, novēlēja labu nakti, uzsvilpa Britai un aizgāja. Ar Valdi sastapāties arī nākamajā naktī. Bet, kā patik izteikties Ivetai, «neaižsteigsimies priekšā notikumiem»... Kad Valdis nozuda, piegāju pie ūdens malas. Debesis balsnīja ne tikai rietumu, bet arī austrumu pusē. Tad tāpēc nakts bija tik gaiša: mēness! Tālumā brīdi pa brīdim iesaucās man nepazīstams putns. Ilgi stāvēju, skatījos uz ezeru un klausījos. Varbūt, neatzīdamās pati sev, es tomēr gaidīju? Nevaru pasacīt. Ja gaidīju, tad neapziņāti, putna balss apburta. Vai viņš veltīgi aicināja kādu? Vai klusumā

izkiedza prieku, ka dzīvo pasaulē? Varbūt viņš mani aplipināja ar savām ilgām? Bet varbūt es viņam piedēvēju savas izjūtas? Arī vēlāk – jau teltī – man laiku pa laikam šķita, ka dzirdu putnu. Ieklausijos: nē, nebija nekā! Bet pēc brīža sauca atkal. Sauca tik pazīstami, ka... Nespēju atminēties, ko man atgādināja šis skaņas. Un pēkšņi, pavisam negaidot: tas nav putns – tas ir zīdains! Tie nav putna saucieni, bet zīdaiņa brēcieni nakts pilnīgajā klusumā. Uzreiz iešāvās prātā gan aizkavējušās mēnešreizes, gan reibonis veikalā, gan nelabā dūša autobusā, gan kāre pēc kefira... Katrai šai parādībai, atsevišķi ņemot, bija iespējams atšķirīgs iemesls: vienreiz – nervu uzbudinājums, otrreiz – skābekļa trūkums, trešoreiz – tveice, ceturto – slāpes. Taču visam kopā varēja būt tikai viens vienīgs cēlonis: esmu stāvoklī! Šķita tik neticami, ka līdz šim es to vēl nebiju apjēgusi. Paklusām iesmējos telts smacīgajā tumsā. «Kāds naivums tavā vecumā!» es sev sacīju Haralda iemīļoto teicienu, ar kuru reizumis viņš mani kaitina un kurš vēl pirms nedaudziem gadiem šķita tik nevainīgs un jauks... Puspamiegam viņš iepurpinājās: vai es esot ko sacījusi? Atbildēju, ka neko, lai viņš gul, lai gul tālāk, – un iesmējos otrreiz. Doma, ka man būs nevis viņa, bet Valda bērns, darija mani divkārt laimīgu. Te nu Jūs redzat manu morāli! Taču Valdi es milēju, bet ar Haraldu vienkārši gulēju. Tā ir liela starpība. Vismaz manās acīs. Padalieties ar mani vienas jūlija nakts laimē! Un necentieties tūlīt noskaidrot, ar ko tas beigsies – jo tas nebeigsies labi... Cik skaista tomēr bija dzīve! Par spīti! Kam par spīti? Kam? Un, atminējusies, ka visas labas lietas ir trīs, es iesmējos trešoreiz.

Līdz ar jaunas dienas iestāšanos Mekā, kas nesa Nesaulē vārdu, parādījās jauni svētceļnieki – un mūsu sakuplojušajam kolektīvam kā pūķim turpināja augt jaunas galvas. Jautri nospriedu, ka nejaušo salīdzinājumu, ja vien ieķersies prātā, pie gadījuma izmantošu. Neapsturamais «galvu augšanas process» bija drīzāk komisks nekā traģisks, jo nevienam neapdraudēja nedz veselību, nedz dzīvību. Joprojām jutos pārāk laimīga, lai būtu viegli aizkaitināma. Pat «māsiņai» – šai it kā Itai, it kā Vitai, Ivitai – negaidot atklāju dažas pozitīvas īpašības, esmu tikai piemirsusi, kādas. Bet kas attiecas uz kolektīva papildinājumu... Valda Mamma jau tāpēc vien jutās sevišķa mamma, ka bija tieši Valda mamma. Reizē ar Mammu mūs aplaimoja arī nenosakāma vecuma un ne uzreiz nosakāma dzimuma persona ar zirga ģīmi un vistas kājām, kura, izaicinot likteni, saucās Bella, tomēr, par spīti daudzsološajam vārdam, kā vēlāk darija zināmu Iveta, «tā arī nav apprecējusies nedz ar sludinājumu palīdzību, nedz dabiskā ceļā». Taču

Bellai nevarēja neko daudz pārmest, ja vispār varēja, – pie Nesaules viņa vienkārši neeksistēja. Reizes trīs četras jūsmīgi pārstāstījusi, kā abas ar Mammu meklējušas un atradušas ezeru, Bella bija izsmēlusi repertuāru un izturējās tik neuzkrītoši, ka, drusku neuzmanoties, viņai varēja iziet cauri kā ēnai. Brauciens uz Nesauli, Bellasprāt, bija vesels piedzīvojums necilās dzīves vienmuļībā. Bet kāpēc un pēc kā no Siguldas atbrauca Ivetas pusbrāļi Gvido un Bruno? Ne pārtikas, ne inventāra – ja par inventāru un pārtiku neuzskatīja velosipēdus, divas makšķeres, bundziņu ar pusdzīvām sliekām un no bikšu kabatas izmocītu žāvētas desas strupuli, kas bija it kā laužts, it kā graužts. Viņi izskatījās mukuši pa galvu pa kaklu, bēgot sazin no kā – varbūt sevī, varbūt no kaut kā vēl briesmīgāka, jo sarunās tika pieminēta siena vešana. Lai būtu kā būdams, bez «rokvadošiem norādījumiem» abi nezinātu mukšanas virzienu. Iveta uzdarbojusies patiešām ar vērienu! Nenobrīnīties: kādēļ gan viņa mani biedēja ar dunduriem un dēlēm? Nesalīdzināmi lielākas izredzes viņai bija mani iebaidīt ar saviem neskaitāmajiem radiem! Tikpat lieliski kā asins un sirdsradnieku pieplūde bija organizēta arī izēšanās. Auga un krāvās plaša sortimenta pārtikas kalni, kuru nolīdzināšana vērtās par mūsu galveno sūtibu uz zemes. Par laimi, pagaidām ne uz visas, bet tikai maza stūriša ļoti klusa ezera krastā... Viens milzīgs saules ugunskurs jūlija debesīs un divi mazāki šepat pie Nesaules dvesa gandrīz neizturamu svelmi. Vārijās ne tikai tēja un kartupeļi. «Vārijās» arī cilvēku cilts abu dzimumu un dažāda vecuma pārstāvji, pretēji izplatītajam uzskatam – mazāk sievietes nekā vīrieši, kad atgriezās no kārtējā izbraukuma pa ezeru. Cepās dažāda lieluma zivis, dažādu sugu sēnes un dažādu krāsu ādas: brūnas un baltas, baltās – kā drīz vien sajutu – kļūdamas sarkanās. Un tagad tas taču man sevišķi kaitīgi! Karstums kausēja nost šajā «Jūras pērles» filiālē, kur amatu apvienošanas kārtībā bijām reizē sagādnieki, pavāri un klienti. Dažiem tas gāja pāri spēkiem, kamēr citi arvien vairāk iejutās elementā. Pēdējo bija vairāk. Un, pat ja būtu mazāk, – viens skaļrunis piekļiedz kilometru klusuma, viens karavadonis sacel kājās armiju... Šis «karavadonis» un «skaļrunis» vienā personā mums bija jau pieminētā Ivetas svainiene Mirdza. «Stiprais dzimums» vēl atrada izeju: laiku pa laikam ķērās pie airiem un ar dažādiem ieganstiem nozuda kādā licī, kamēr kolektīva «sievišķīgais spārns» pacietīgi tīrīja un mazgāja, grieza un mizoja, pakļaujoties šai augstākajai varai, šai sievietes veidolā iemiesotajai gribai, šim sievietes brunčos ietērtajam mūžīgajam dzinējam gan vārda tehniskajā, gan kinoloģiskajā nozīmē.

Ļoti gaidīju nakti, kad no jauna iestāsies miers, kuru iztraucēs ja nu vienīgi putns vai doma. Beidzot! Bija kā citvakar – ielidām telti, atlaidāmies, Haralds ieslēdza radio. Valdis Zariņš spēlēja Bēthovenu. Haralds sakustējās un nopūtās. Nesapratu: vai pa miegam? Balsis aiz brezenta sienas pamazām aprima. Vairākas minūtes klusumā skanēja tikai vijole. Pēc tam diktora balss pieteica nakts ziņas. Pasniedzos, lai «Selgu» izslēgtu. Haralds no jauna sagrozījās. No tumsas man pretim blāvi spīdēja viņa acis ar tādu kā iekšēju gaismu. Viņš atkal it kā nožāvājās, it kā nopūtās. Klusumā, kuru nule bija aizpildījusi vijole, ielauzās zemes un pilsētas, plūdi un ugunsgrēki, slepkavību statistika, raktuvēs dzīvi apbedīti afrikāņi un terora aktos nejauši nogalināti bērni, pretpavadoņu raķetes un binārās bumbas nervu darbības paralizēšanai... Es nodrebēju un apskāvu sevi rokām, sargādamās no šausmām, ko mazā melnā plastmasas kastīte, savākusi no pasaules, izstaroja pasaulei atpakaļ. Bet vai es sargāju pati sevi? Vai mana miesa tagad nebija vienīgi trauks citai dzīvībai, kas mita manī un ko arī es, lemtu ciešanām un nāvei, grasījos laist šajā sājū un iznīcības pasaulē? Man gribējās aizbēgt. Un aizbēgt bija tik vienkārši. Vajadzēja piespiest mazu plastmasas slēdzīti, pagriezt mazu metāla kloķīti... Haralds klausījās. Ko viņš izjuta klausīdamies? Varbūt neizjuta neko, tikai «pieņēma zināšanai»? Varbūt laika gaitā jau bija pārliecinājies, cik viegli VISU apklusināt ar slēdzīti, kloķīti? Varbūt viņu drošināja doma, ka tas ir tālu telpā un, iespējams, vēl tālāk laikā? Bet kas ir tālu telpā un laikā, Harald? Vai tie ir gadi – vai gaismas gadi, Harald? Viņš neatbildēja. Ne katreiz mēs saprotam otra izteiktās, kur nu vēl balsi neizsacītās domas. Cilvēkiem jābūt ļoti tuviem, lai saprastu...

Uzmetu rītakleitu, izlīdu no telts. Tas pats klusums, kas iepriekšējā naktī. Un putns, kas vēl negulēja. Tikai cits putns, ne tas, svešais, kurš vakar ezerā kādu aicināja. Šis bija tepat, netālu, un šo es pazīnu – izkapti striķēja grieze. Apsēdos ezermalā. Nesauli klāja matēts stikls ar blāvu mirdzumu. Aiz muguras nočabēja soļi. Brita! Viņa apostīja mani, uzlika purnu uz ceļgala un klusi vērās sejā ar neizdibināmu skatienu. Varbūt paglaudīt? Neiedrošinājos. Kāpēc gan Britu uzskatīju par Ivetas līdzinieci? Šis neizdibināmais – gan biedējošais, gan glāsmainais – taču bija Valda skatiens. Šis pieskāriens manam celim... Uzticēšanās zīme, mēms brīdinājums vai kluss lūgums? Piepeši nezin no kurienes atplūda neskaidra, dobja rūkoņa – it kā tāla negaisa, it kā vēl tālāka lidlauka atbalss. Uzreiz aprijusi klusumu, tumšā skaņa kādu laiku valdīja naktī un tikpat negaidot aprima. Aizvēlās pērkona grandoņa? Nostartēja raķete? Nodunēja nākotne? Man atkal gribējās apskaut sevi

rokām, sargājoties no nelaimes, kuras tuvumu sajutu gandrīz fiziski, tikai nezināju, kā vārdā saukt. Brita pacēla galvu. Valdis! Domāju, nāk peldēties, taču nē. Ģērbies treniņtērpā. Apsēdās man blakus. Atkal tā arī nerunāsim, Valdi? Vai, tāpat kā pagājušonakt, pļāpāsim par to, cik skaists vakars un silts ūdens, Valdi? Uzminējis manas domas, viņš spēji sakustējās un teica: kāpēc tu brauci, kāpēc tu brauci šurp, kāpēc brauci, Zita? Kas tas bija – sūrs pārmetums? Vai izmisīga atzišanās? Vai tagad pateikt viņam, ka, vienalga, vai tas ir pārmetums vai atzišanās, dzīves tiešamību negrozīs nekas, jo man no viņa... Man būs bērns. Pasacīt? Vēl vairāk sarežģīt to, kas jau tāpat ir sāpīgi sarežģīts? Kāpēc es braucu, Valdi? Un tu vēl vaicā? Un, atkal uzminējis manas domas, viņš sacīja: bet ko lai mēs tagad darām, Zita? Varonīgi turējos, lai nevarīgi nepieplaktu viņam pie krūtīm. Šodien nezinu, kāpēc to nedariju. Laikam vāji pieprotu prieka un sāpju spēli. Vienmēr palieku zaudētāja... Domās es viņam atkal teicu: es tevi milu, lai gan nevaru pasacīt, kas tas ir. Iesnas, kas agri vai vēlu pāriet, pat ja tās neārstē? Pilsēta, kura papriekš jāuzceļ un pēc tam jāsagrauj, nezinot, ko būvēt vietā? Kas ir ES MĪLU, Valdi? Pasaki! Viņš klusēja. Vai man braukt projām, Valdi? Viņš saprata un nopūtās.

Aiznākošajā dienā mēs ar Haraldu no Nesaules aizbraucām. Bija jau projām dakteris ar «māsiņu», Mamma ar Bellu, Gvido ar Bruno. Un tagad pienākusi mūsu kārtā. Ārēji tam bija divi iemesli. Pirmais – uznāca briesmīgs negaiss, sagāzās telts, vairākas stundas nosēdējām «pusbrāļu» celtajā zaru būdā, caurā kā siets, izmirkām līdz ādai, un es, būdama uzticīga sev, uzreiz saaukstējos. Lietus nemitējās. Sāka pūst ziemeļvējš, pāri ezeram paguvis krietni ieskrieties. Tūlīt atklājās, ka impregnētais mēteliš gan ir līdzī, bet kapuce palikusi mājās. Tā kā nebija arī lakata, uzseju galvā divi. Šādā izskatā trīcēdama pie uguns-kura, kas vārgi dūmoja, biju pietiekami nožēlojama un smieklīga, lai man nerastos ne mazākās šaubas, ka Iveta Jums to izstāstījusi, turklāt tēlaināk, nekā es to varu aprakstīt. Otrs iemesls bija tas, ka Haraldam saniķojās sirds. Es jau pieminēju viņa stenokardiju. Tad, kad mēs ar Valdi pēc sastapšanās ūdensmalā atkal šķīrāmies un es atgriezpos telti, uzreiz pat neievēroju, ka Haralds neguļ. Baidīdamās no bezmiega, somā sataustīju ādas kārbīņu. Tur pa rokai parasti nēsāju un vadāju līdzī gan pārdesmit kafijas pupiņu – dopingam, gan šo to no medikamentiem. Gribēju ieņemt tableti nembutāla, bet apķēros, ka miega līdzekļi manā stāvoklī var būt kaitīgi, un no sava nodoma atsacījos. Piepeši ierunājās Haralds: vai man gadījumā neesot nitroglicerīns? Un viņam pašam? Liekas, neesot – būšot aizmirsis mājās. Vislaik juties

labi, nemaz neiedomājies. Pēc tam viņš nekustīgi gulēja, tik tikko dzirdami elpodams, it kā bīdamies krūtīs ievilkot dvasi. Lēkmes laikā viņu māc nāves bailes. Man nevērās mute pārmetumiem. Nitroglicerīna nebija. Varbūt pamodināt Kanti? Haralds mani atturēja: ka nevajagot, ka tūlīt pāriešot, ka esot jau gandrīz pārgājis... Beidzot pārgāja. Viņš bija nosvīdis gluži slapjš. Es viņu apslaucīju. Haralds klusi ļāvās, jo pēc lēkmēm ir vārgs. Pēkšņi viņš ieteicās: ar ko tu runāji, Zita, pirmīt laukā? Ar Valdi. Bija atnācis izpeldēties. Kā man paspruka šie gluži nevajadzīgie meli – tik neviļus, tik neapzināti, it kā es būtu ilgi un labi trenējusies? Vairāk Haralds nejautāja neko – ne tad, ne pēc tam. Bet aiznākamajā dienā, kad ieminējos par prombraukšanu, uzreiz piekrita. Varbūt viņš vēl aizvien nejūtās labi? Varbūt negribēja palikt, jo laiks bija slikts? Varbūt žēloja mani, jo es, nerunādama ne ar vienu un ilgodamās pēc mājām, pie ugunsкура drebēju no viņam saprotama vēsuma un viņam nesaprotamām bažām par savu bērnu? Bet varbūt viņš tomēr ko nojauta un arī baidījās: zaudēt savu mammu, savu lelli? To es laikam neuzzināšu nekad...

Pietiek ar vienu mirkšanas un salšanas diennakti pie Nesaules, lai pa istam novērtētu komfortu! Izkurināju krāsni un iegāju vannā. Mani apņēma nevis muklā ezera neskaidrais ūdens, bet siltas šampūna putas. Ilgi un tvīksmīgi zvīlnēju smaržīgajā ultramarīnā. Pa trim lāgiem mazgāju sasvīdušos un pieputējušos matus. Izžāvēju ar fēnu. Tie kļuva viegli un zidaini. No skapja paņēmu un uzklāju svaigu guttas veļu. Uzvilku tiru naktskreklu. Sasedzos līdz zodam. Iededzu naktslampiņu. Pasniedzos pēc grāmatas. Beidzot man netrūka gandrīz nekā, ko biju kārojusi pirmajā vakarā pie Nesaules ezera. Ledusskapī stāvēja pat svaigs kefīrs. Tomēr atkal man nenāca miegs. Pūlējos aizmigt, bet nevarēju. Un, jo ilgāk es pūlējos, jo ilgāk paliku nomodā, un, jo ilgāk paliku nomodā, jo dziļāk, tumšāk un dobjāk sirds dunēja manī kā nogrimis zvans. Nespēju pārvarēt nemieru, kas mani sazin kurp aicināja, uz kaut ko skubināja, nez ko solīja, par kaut ko brīdināja. Uz kurieni? Kādēļ? No kā? Iesnaudos – un trauksmainā balss mani atkal cēla augšā: neguli... nenoguli! Uz rīta pusi, šķiet, vairākkārt redzēju vienu un to pašu sapni. Taču tas varēja būt arī tikai viens – pats beidzamais no vairākiem murgainiem sapņiem, kurus vēlāk neatcerējos. Bet tanī, beidzamajā, es biju Nesaulē un brīdu ezerā, stīgdama muklainajā ūdenī. Ūdens sniedzās vispirms līdz ceļiem, pēc tam līdz viduklim un tad līdz krūtīm. Bija pēdējais laiks atgriezties krastā vai mesties peldus. Bet es – pati nezinu, kāpēc, – nedarīju nedz vienu, nedz otru. Es nedz peldēju, nedz griezoz atpakaļ, lai gan pakrūti žņaudza

baismas. Es tikai bridu dziļāk, mokoši cikstoties ar ūdens masām un stiegot lipīgajās duļķēs. Pēkšņi kāds iekliedzās. Vai sauca mani – lai glābtu? Vai sauca es – lai glābj? Pamodos, drebēdama no šaušalām, – un tūlīt sapratu, kas noticis: kreklis un palags bija asinis! Uzrausos sēdus, nolaidu kājas uz grīdas un truli sēdēju. Es sēdēju, kā sēž stacijā uz čemodāna, kad nupat aizgājis vilciens, uz kuru bija biļete. Tas ir vēl tik tuvu, ka redzamas guntiņas, un tomēr neapturami un neatgriežami attālinās. Un varbūt ilgi būs jāgaida nākamais. Nākamais... Es aptvēru, ka VISI mani vilcieni ir jau aizgājuši. Cauri asarām, kurām nebija pat garšas, man izlauzās raudas. Paslēpu seju plaukstās un apraudāju sevi. Es raudāju balsī, kā raud cilvēki, kad vairs nekaunas ne par ko, jo ir zaudējuši VISU. No savas istabas atsteidzās Haralds. Viņš notupās manā priekšā un ar varu atvilka plaukstu no sejas: kas noticis? Sāpes? Nervi? Sirds? Manas asaras krita uz viņa galvas un viņa pleciem.

Tas ir viss.

Zita

P. S. Kā redzat, arī es, rakstot vēstuli, tik daudzkārt kritu grēkā, ko pārmetu personai, kura nosaucās par Ivetu. Arī mani apmāja šķietamība, ka var izstāstīt VISU. Laikam būtu pareizāk sacīt – «mans pieņēmums par notikumiem un cilvēkiem». Dabiski, arī es nezinu un nekad neuzzināšu VISU. Vai citādi manā vēstulē būtu tik daudz jautājuma teikumu! Bet, kas attiecas uz Jums – ja vien pietika pacietības vēstuli izlasīt –, vēlreiz atgādinu, ka ar šo «pieņēmumu» drīkstat rīkoties pēc pašas ieskatiem: saplēst gabalos, nobāzt atvilktņē, iesviest uguni vai iespiest «Karogā», saliekot pieturas zīmes pēc savas gaumes un, ja vēlaties, pārveidojot savā stilā. Ja redakcijā stāsts šķītis pārlietu skumjš, no savas puses pielieciet arī nedaudz optimisma.

BELLAS STĀSTS

Te nu bija! Pati lauzos caur aizslēgtiem vārtiem, tesos virsū, lūdzu, lūdzu, lūdzu, ielaidiet! Bet tagad stāvu kā miets un nezinu, ar ko sākt. Vai sākt ar sākumu, vai sākt ar beigām un vai vispirms ar sevi, vai pāpriekš ar mammu? Jūs tak mani vēl atceraties? Prātam neaptverami! Es gan jūs labi atminos. Jūs esat numurs astoņsimt piecdesmit divi. Un jums, goda vārds, nekā, gluži nekā neizsaka astoņsimt piecdesmit divi? Kāda parole? Fui! Tas ir jūsu numurs. Pareizāk, tas bija jūsu numurs. Kad vēl dzīvojāt Avotu ielā. Avotu ielā, liekas, vienpadsmit. Redzat, arī tas man aizķēries prātā! Bet dzīvoklis... Ne īsti trīsdesmit, ne īsti trīspadsmit. Uz to pusi. Un netaisiet platas acis! Domāt, esmu jūs izspiegojusi! Fui! Jūs tak pie manis kādreiz nodevāt veļu. Profesionāla atmiņa? Var gadīties. Uzvārdus aizmirstu ātri, bet skaitļus un numurus – ne. Sejas arī ne. Ieraugu: redz, kur aiziet, piemēra pēc, tūkstoš divi simti piecdesmit pirmais! Galvā jauna platmale, rokā diplomāts, kļūvis vēl cienīgāks. Tik cienīgs, ka bail. Bet mūždien nozaudēja kvītis! Un tad nāca ar garu atvainošanos un sojas šokolādi. Neies jau tērēties ar «Rigondām» un «Luksiem» kaut kādas tur veļas pieņēmējas dēļ. Bet, kā sauc, kaut nosit, nevaru atminēties. Fui! Nu ko es tarkšķu? Ne jau par to gribēju parunāt. Ne par veļu, ne par profesionālo atmiņu un vēl mazāk par neapzinīgiem pilsoņiem, kam kvītis allaž izsvīst no prāta. Domāt, viņi šās kārtu mazmājiņā uz naglas. Tas tā – ievadam! Vieglāk sākt, ja drusku ieskrienas. Pazīstamas jau mēs tomēr skaitāmies. Savādāk nebūtu braukusi. Paziņu, kaut tikai daļēju, negrābsi uzreiz aiz krāgas un nelidināsi laukā pa durvīm. Gribi vai ne, sēdi un klausies muļķības! Un nevar būt, ka mani nepavisam neatceraties. Toreiz abas gan bijām krietni jaunākas. Bet, ka varētu neatminēties nemaz, – nestāstiet! Nu, nu! Tā pati baltmate! Un ar to pašu degunu! Uzvārdu jūs arī nevarat zināt. Parakstos kā gailis ar kreiso kāju. «Skrips» – un gatavs. Pilnā uzvārdā saucos Skripstiņicka. Nav ne jausmas, no kurienes radies un ko nozīmē. Vai cēlies no poļiem vai

nācis no čigāniem? Bet priekšvārds gan bija itāliešu – Bella. Nozīmējot «skaistā» jeb «daiļā». Jau toreiz – sendienās veļas punktā – nekāda īpaši «skaistā» vai sevišķi «daiļā» nebiju. Puišiem sirdis no krūtīm burtiski nerāvu. Vismaz ne masveidīgi. Tomēr jaunība paliek jaunība. Tai ir jaunības pievilcība. Pat ja nav izcila skaistuma. Ap divdesmit tikai retā izskatās pēc šosejas spoka. Ja arī gluži neiet pa pirmo šķiru. Un pamēģēties pa siltu un mīlīgu vasaras tumsīņu, tur vīrietis nav ne saucams, ne mājams. Pilnīgi otrādi! Viņš tev nāk virsū kā tanks un sola, ja nu ne gluži dzimtsarakstu, tad vismaz septītās debesis. No rīta – tad gan mans ģimis uzreiz par garu un deguns par spicu! Domāt, pats nez kāds Apolons, Napoleons vai Lenons, un padavai šim Bridžitu Bardo! To es tāpat, piemēra pēc. Uz puišiem uzmedota bijusi neesmu. Laidusi pa labi un kreisi. Grābusi, kas nav piesiets un nespārdās pretim. Kā nav, tā nav. Drīzāk pretēji. Ne pēc kā neesmu tik traki ilgojusies, kā visu mūžu būt uzticīga vīram. Man patīk, kā viņš krāc. Kad viņš krāc, es ilgi neaizmiegu. Ne jau trokšņa dēļ, fui! Ir laba drošības sajūta, kad blakus krāc vīrs. Guļu nomodā un klausos kā Doma ērģelēs. Un neguļu arī tad, kad bērni nav veseli vai govij gaidāms teļš. Sēžu kūti, sienā vai salmos un pa spraugu redzu, kā lec saule un salnā garo rīts.

Tikai man nekad nav bijis ne vīra, ne bērnu, ne govu. Govi gadījies slaukt tikai divas reizes. Pie radiem laukos. Bet ne ar ko prātīgu nebeidzās. Vairāk saslaucu kabatā nekā spainī, un to pašu mazumu šī beigās ņēma un izspēra. Atceros kā šodien. Es govi lamāju, ka viņai šķībi pupi. Un, kad viņa sāka spārdīties, nosaucu vēl arī par stervu. Prātam neaptverami! Bet tagad es viņus visus ļoti mīlu. Savu vīru, savus bērnus un pat govī, kas sen jau sabāzta desās. Es viņus mīlu, kā cilvēks mīl sapņus, kuri nav piepildījušies. Tie, kas piepildās, jau vairs nav sapņi. Un tad vīrs droši vien krāc citādāk. Darbina savu motoru kā neizslēgts traktors un nedod gulēt. Droši vien ir arī savādāk, kad apslimis bērns. Nogurums gāž no kājām. Maini tik kreklus, dod tik tabletes, nes tik podus! Tecīņiem. Aulēkšiem. Sviedros. Un neceri uz pateicību! Govs ar savu atnešanos, vai dienīņ, atkal ir tikai vēl viena klapata klāt pie simt citiem darbiem un krenķiem. Ne tu tur tiksmīnies par sauli, ne tev tur kāda doma lien galvā. Kūko, gaidī un nevari sagaidīt. Drēbes pilnas mēslu smakas...

Fui! Ko es te runāju ne saviem vārdiem. Esmu galīgi aizrunājusies. Aplam, ka braucu šurp. Vismaz nevajadzēja braukt uz karstām pēdām. Papriekš ņemt un atdzist. Bet es? Pa taisno no kapiem uz staciju! Kapi jau ir tāda savāda vieta vai iestāde, vai organizācija... Nemaz nezinu, kā nosaukt. Vieni tik guļ un negrib neko. Citi rosās un grib

pārspēt kaimiņus ar smukākām begonijām. Vieni nefilozofē neko un tikai rušinās kā pa dārzkopības kooperatīvu. Otri atkal sāk filozofēt un tikmēr filozofē taisni, kamēr aizfilozofējas greizi. Var gadīties, ka arī es aizfilozofējos greizi. Ja jau tūlīt laidu uz staciju. Nu dulla, nu dulla! Iztēlojusies, ka uzreiz tikšu pie gatavas skaidribas. Un vēl desmitkārt dullāka, iedomādamās, ka skaidriba kādam līdzēs. Fui! Ne augšāmcelšanos vienam iedos, ne citam dvēseles mieru. Tā ir tikai tāda rakāšanās pa kapa bedri pēc liķa. Nākoties rakt, kad jāzīdibina, vai nav nomušīts. Bet atdzīvināt jau tikpat nevar. Rocies kaut zemei cauri. Ko nevar, to nevar...

Savu tēvu neatminos. Nekad neesmu redzējusi. Pat bildē ne. Esot bijis zaldāts. Nezinu, krievu vai vācu. Var gadīties, ka mamma pati nezināja. Vācu laikā teikusi, ka fricis. Pēc kara dievojusies, ka krievs. Neko no viņas izspiest neizdevās. Vajadzēja tik iepikstēties – nokaitināju, un viss. Nokaitināma viņa bija viegli. Un vienmēr atrada, ar ko aizbāzt muti. Piemēra pēc: «Tēvs tev bija? Bija! Ko tad tev vēl vajag?» Zināms, ka bija. Ne jau nu svētais gars! Pamati man likti četrdesmit pirmā gada trakajās juku dienās – jūnija beidzamajos vai jūlija pirmajos datumos. Dzīvojām lielceļa malā. Viena armija prom, otra klāt. Es nebiju gaidīts bērns. Neviens neilgojās pēc manas piedzimšanas. Karš drāzās garām. Un es tam nejauši izkritu no ratiem. Divi cilvēki kaut kur pārgulēja – gultā, zārdā vai zālē. Skribinot kopā... Kā lai to pasaka?... skopas laimes drusciņas. Vai arī steigā bez mīlestības, nekārojot pēc otra dvēseles, tikai taustīdamies pēc miesas. Bet daba paliek daba. Dabai vienalga, ir vai nav karš. Visviens, kādā krāsā mundieris un kādā valodā lokās mēle. Pēc dabas noliktā laika pasaulē ierados es. četrdesmit otrā gada pirmajā aprīlī. Nevienam nebiju lūgusi dzīvību, kuru man uz... Gandrīz izspruka «uzdāvināja». Fui! Nevis uzdāvināja, bet... Kā lai pasaka? Aizdeva, vai? Piešķīra uz nomaksu? Stāsts par manu dzīvi ir stāsts par to, kā es maksāju procentus. Un, kad šodien tur, kapos, jautāju sev, esmu vai neesmu dzēsusi parādu, galīgi netiku skaidrībā – esmu vai neesmu. Jo vairāk laužiju galvu, jo lielāks jucekļis sagriezās. Un, kad smadzenes sagāja galīgā sviestā, iešāvās dullā ideja kādam visu izstāstīt. Uz karstām pēdām! Gandrīz svešam un drusku pazīstamam. Lai viņš neko nezinātu par mani, bet lai es drikstētu viņam uzplīties. Būdamā ticīgā, ietu pie mācītāja. Ja partijā, tad uz partijas komiteju. Bet Dievam neticu un esmu bezpartejiskā. Sākumā man nebija nolūka drāzties tieši pie jums, fui! Vai dieniņ, ne jau «fui», tikai jūs man nebijāt prātā. Viss notika nejauši. Galīgi netišām. Uz kāda akmeņa ieraudzīju viena nelaiķa dzimšanas gadu –

tūkstoš astoņi simti piecdesmit otrais. Tad gan! Kāds, domāt, iesita pa pieri. Numurs astoņsimt piecdesmit divi! Prātam neaptverami! Tā tak esat jūs. Un te nu es esmu. Ņemiet par labu. Stāsts nebūs garš. Ja jau varējāt uzklaut Ivetu, kad viņa, es zinu... inventarizēja savu iekšējo saturu, uzklautiet arī mani. Mans mūžs ir tāds pats pārpratum kā mana piedzimšana. Pirmā aprīļa joks! Tie daži notikumi, par kuriem dzirdēsiet, patiesībā laikam arī ir visa mana dzīve.

Piedzimu laukos. Bet sen senis jau skaitos rīdziniece. Kopš četrdesmit septītā gada. Mājoju turpat, kur mamma ar mani toreiz piemētās mazā istabelē. Otru izcīnijām, kad nomira komunālā kaimiņiene, tāda Mildastante. Pa gadiem kļuvis skrajāk. Izklīduši, apmiruši. Bet agrāk, atceros, pa lielo dzīvokli īrnieki ņudzēja kā prusaki pa virtuvi. Virtuve jau arī bija klubs vieniem un otriem. Kur paēst un izplūkties. Patiesību nenoslēpsi. Ar savu šerpo dabu galvenā sācēja un meldiņa turētāja lielākoties bija mana mamma. Ka tik kāds pieskārs mūsu skapītim, ko pārējie sauca par «altāri», vai cits uzlika savu katlu uz «mūsu riņķa», uzreiz gāja vaļā augstos toņos: tādi un šitādi! Parasti beidzās ar «skandālisti» un «fašistu draugaļu», kam punktu pielika «iepūtiet man!». Bet, ja arī ar to vēl nebeidzās un abas karojošās puses grasījās... Kā lai to pasaka? Prātam neaptverami! Nu, svaru kausos mest viens otram parādītus plikus dibenus, Mildastante vāca mani pie sevis. Tad mēs par šo un par to runājām. Visbiežāk par manu tēvu. Domājat, viņa zināja vairāk par mani? Fui! Bet viņa prata no briesmīga noslēpuma iztaisīt brīnišķīgu noslēpumu. Pēc kara tēva trūka daudziem bērniem. Kur kurais? Viens – beigts, otrs – aiz Urāliem, trešais – viņpus lielajiem ūdeņiem. To, ka man tēva trūkst kaut kā īpaši, pirmajās klasītēs neaptvēru. Nav – un viss! Par piedauzības akmeni kļuva – nezinu, kādam jodam latvieša bērnam vajadzīgais – tēvavārds. Papīros man stāvēja «Marijas meita». Astoņu vai deviņu gadu vecumā es mammai pajautāju, kāpēc mans tēvavārds ir «Marijas meita». Tad mamma uz mani pirmoreiz par šo tēmu kārtīgi sabļāva. Nu to, ko es sacīju. Tēvs man bijis? Bijis! Ko tad vairāk vajagot? Aizbāza muti. No Mildastantes uzzināju, kā īsti ar mani sastāv vai aptuvenis varēja būt. Tēvu viņa palīdzēja arī izfantazēt. Ar Mildastanti iznāca pavisam citāds tēvs nekā ar mammu. Vai tad ar mammu man vispār iznāca sakarīgs tēvs? Tikai skaišas! Bet ar Mildastanti tēvu mēs lipinājām no patiesības drusciņām. Mēs viņu vārijām kā ēdienu. Vienā un tanī pašā kastrolī un ūdenī metām katreiz citus produktus. Un viendien viņš izdevās būdīgi liels un lipīgi salds kā marcipāna klucis. Viņš burtiski ķepa zobos. Tikām laizījām, kamēr sametās šķebena

dūša. Bet citdien viņš saruka mazs mazītiņš un bija sprigans un ass kā piparu gurķītis. Taisni sita acīs asaras un rāva ciet elpu! Par viņu runādamas, abas bailīgi vilkām gaisu. Lai neapsvilst mēles! Kad nācu pusaudzes gados un man vairs nebija visviens, kāda ir tēva tautība, pirmajā reizē viņš bija jauns krieviņš no beidzamajām Sarkanās Armijas daļām, kritis rītausmā netālu no igauņu robežas, aprakts ceļmalā zem bērza. Abas ar Mildastanti saķērāties rokās un kopā raudājām. Bet otrreiz atkal viņš bija prūsis, kas spēlēja blumizeru un ņēma savu uzvarētāja tiesu. Un tik šausmīgi smuks, ka bail! Cerībā, ka būšu tēva meita, mamma man arī devusi «daiļās» vārdu. Skolā mācījos angļu valodu. Mildastante puslīdz ciešami iemācīja runāt vāciski. Katram gadījumam. Esot kauns neprast tēva valodu! Ar Mildastanti tas bija tik vienkārši un it nemaz nebija šausmīgi. Bet, kad es ar melnu uz balta redzēju vārdus «vācu fašistiskie okupanti» un lasīju par visādām zvērbām, man uzmetās zosāda. Kāpēc mamma aizlaidās uz Rīgu? Vai tiešām tikai bēgdama no kolhoza, kad sākās runas par dibināšanu? Vai aizmuka no valodām par «friču brūti»? Gribēja pasargāt sevi un mani?

Reizēm man uznāca tīri vai trakums, cik dikti gribējās zināt, kas bijis un kāds izskatījies tēvs. Stundām ilgi sēdēju pie spoguļa un blenzu uz sevi. Par velti! Esmu izspļauta mamma. Tas pats augums. Plats plecoss, šaurs gurnoss. Kantains zods – no mammas. Acu krāsa – tāpat. Deguns – arī. Izaicinošs baroneses knābis, pie kura pūra tiesai jādod līdzī muiža... vai vismaz kariete! Priekšzoboss atstarpīte. Mammai tāda pati. Pūciņa uz virslūpas ar gadiem izaugusi par ūsiņu. Tādas parasti ir tumšmatēm. Bet es allaž esmu bijusi baltmate. Piedevām dabiska. Mati ir vienīgais, kas mantots no tēva. Mātes dzimtā tādu nav. Balti mati šodien nav nekas sevišķs. Kā modē nāk blondīnes, tā visštruntīgākā friziere par dažiem rubļiem tev izbalinās tādu kodaļu kā Leghornas cāļa pakaļa. Man tie bija glumi un spoži. Galvenais jaunības skaistums. Bet noģīmja dēļ es kāvos ar to, ko dēvē par kompleksiem. Sargājos pievērst sev uzmanību un savu rotu nepratu nedz novērtēt, nedz pasaulei parādīt. No tādiem matiem varēja uzbūvēt kaut ko tik fantastisku, ka visiem aizrautos elpa! Vai arī ļaut tiem vaļu un nest, kā šķirnes ķēve nes krēpes. Bet es, kā tās Ojāra Vācieša peles, kas sasēja astes, dariju tieši «tā, kā nevajag». Es sačammāju pakausī pusceptu neraudzētas miklas pļecku. Stingri ap galvu savilkti, mati izskatījās plāni un vēl vairāk izcēla to, ko visiem spēkiem centos noslēpt. Tas bija, ak, mans šņaucamais! Kā tik ar viņu nenoņēmos! Pusaudzes gados visādi mēģināju savaldīt. Žmiedzu un spaidīju. Bet tas tikai sapampa lielāks. No stingra auduma uzšuvu... Nu, kā lai apzīmē?

Uzdeguni jeb deguna uzmavi, ko pa nakti uzstivēt, ar auklīnām piesienot pie ausīm. Prātam neaptverami! Polipi bija vienīgais prieks, kas man tika no šīs operācijas. Turpretim snuķis... No rīta, izkļuvis no žņaugiem un atguvis brīvību, pa dienu viņš ar uzviju izpildīja plānu! Laiku pa laikam mamma apžēlojās un mierināja mani, ka abām mums deguns neesot glīts, toties aristokrātisks. Tad jau arī Kaudzišu Ķencim bijis aristokrātisks deguns! Kad manas vienaudzes ķēra pirmā salna, viņas aizšpahtelējās tik prasmīgi un iztaisījās tik jaunas, ka bail. Bet kāds smāķis var līdzēt manam žoklim? Kādā krāsā smiņķēt degunu? Nomālē viņu rozā vai lillā, no tā viņš nekļūst smukāks ne par mata tiesu! Un kopā ar... Kā lai to pasaka? Komplektā ar manu viepli mati nemaz neliekas balti. Fui, drīzāk sirmi! Veca grezele – un viss! Nu, cik jūs man dodat gadus? Četrdesmit trīs? Man prasa, kāpēc es neejot pensijā...

Mūžā man bijuši trīs brūtgāni. Pirmais – vidusskolā. Tāds Jānis. Klasesbiedrs. Sēdējām rokas stiepiena atstatumā. Bet pa istam saostījāmies skolas ballē. Es nedejoju, un viņš nedejoja. Es nedejoju tāpēc, ka neviens mani dejot neņēma. Viņš atkal tāpēc, ka sirga ar kāju vainu. Iedams vilkšus vilka pēdas un allaž bija atbrīvots no fizikultūras. Citi par viņu zobojās un rādīja, kā viņš iet. Bet tikai slepšus aiz murguras. Viņš bija labs matemātiķis un deva nošpikot. Galvā reizināja trīszīmju skaitļus. Piemēra pēc, trīssimt septiņdesmit pieci reiz simt piecdesmit septiņi. Un atbilde gatava! Citi ilgi rēķina uz lapiņām. Un dažs vēl ir tad jo smagi nokļūdījās. Bet viņam mats matā. Piecdesmit tūkstoši – un cik tur vēl. Prātam neaptverami! Tagad zinātņu kandidāts. Ķīmijas institūtā. Organiskās vai neorganiskās. Sintezējot... aizmirsu, ko. Vienreiz lasīju avīzē. Bija aprakstīts. Sieva, divi bērni, deputāts... Tak ne par to es gribēju stāstīt, fui! Lai jau sintezē! Bet par to, kā viņš kļuva mans pirmais brūtgāns. Nekas tāds starp mums nebija, nedomājiet! Bučošanās vai sekss. Par kaut ko tādu pat nerunājām. Trīsreiz bijām kopā uz kino. Tumsā viņš turēja manu roku. Vienureiz atzinās jūtās. Saka: «Es esmu nesmuks, tu neesi skaistule. Esam radīti viens priekš otra.» Un tik apmulsis, ka bail. Acu nepaceļ. Skatās, kā citi danco. Es? Es neko. Arī skatos, kā citi dejo. Un arī galīgi apjukusi. Bet tik laimīga, ka bail. Lai gan Jānis tagad skaitījās brūtgāns, man bija savs lepnums. No Jāņa es nekad nenorakstiju. Nepadevās ģeometrija. Bet no Jāņa – nekad! Tāda bija mana pirmā aizraušanās. Ar principiem! Piemetās meningīts. Divus mēnešus nogulēju uz gultas. Klasē vairs neatgriezās. Pēc tam vidusskolu pametu pavisam. Pēc slimības neveicās ne tikai ģeometrijā. Aizgāju strādāt.

Papriekš uz avižu kiosku, pēc tam uz veļas pieņemšanas punktu. Un otrs romāns man gadijās tur, punktā. Kamēr mammas nebija mājās, pārgulēju ar sadzīves pakalpojumu uzņēmuma ekspeditoru. Vakarā viņš bija stāvā sajūsmā, ka esmu nevainīga. Bet no rīta atjēdzies vai tāpat, katram gadījumam... Nu, kā lai pasaka?... profilaktiski sāka kritizēt manu izskatu. Domāt, es šim taisītos iesmērēt otrās šķiras precī! Atradies! Šis noplukušais gailis, kam darbs tikai fermā pie vistu mīšanas. Visu tik mainīt – sievas, brūtes, adreses, darbu! Nekaunējās plātīties, kā milējies ar miesīgo sievasmāti. Prātam neaptverami! Es sev saku: «Tagad vai nekad!» Un tas patiesi arī ir vienīgais gadījums, kad es vīrietim iecirtu pļauku. Atvēzējos – un kā vilku! Pamatīgi! To nu šis nebija gaidījis. Aiz pārsteiguma atkārās žoklis. Ar to pašu mans otrs romāns bija cauri. Un paldies Dievam. Vēl dažus mēnešus viņš mums veļu pavadāja. Sakulās ar vienu gludinātāju. Pēc tam, kā nācis, tā noziedēja. Esot pārgājis uz sabiedrisko ēdināšanu. Kaut vai uz dzirdināšanu! Laimīgu ceļu! Un kāda sagadišanās, ticat vai ne, bet arī par viņu vēlāk izlasīju avīzē. Rubrikā «No tiesas zāles». Tas pats Žoržs! Gandrīz izteicu «mans». Fui, kāds tur mans? Piežmiegts par alimentu nemaksāšanu. Nodomāju: «Dzīve tomēr nav nekāda vistu ferma, Žoržik!» Neiegaumēju, ko un cik šim tur iešķieba. Atlaida nosacīti vai ietupināja stingrajā režīmā. Lasu un brīnos tikai par vienu, ka varu tik mierīgi lasīt. Kā vīrietis, kuram esi atdevusi nevainību, var būt tev tik vienaldzīgs? Kaut sirds iedrebējusies! Bet neiedrebas – un viss. Ar Jāni bij tikai bērnišķība, vairāk nekas. Žoržs... Jau sacīju. Gan par vienu, gan otru izstāstīju dažos teikumos. Stingri ņemot, arī par tēvu izstāstīju dažos teikumos. Tikai par Helmūtu nevaru. Un par mammu. Dīvos atšķirīgos sava mūža pagriezienos esam ķīlējušies savā starpā. Vienreiz – pirms divdesmit gadiem. Otrreiz – nupat, pirms pāris nedēļām.

Īstenībā par viņiem arī ir šis stāsts. Zināms, vēl ieskaitot mani. Sacīt, ka Helmūts bija mana vienīgā izdevība apprecēties, būtu zaimošana. Helmūtu es milēju un piedevām... Nu, kā lai to atkal apzīmē?... dubultīgi. Ja līdz tam bieži laužīju galvu, kāds izskatījies tēvs, tad pēc tam nekad vairs. Tēvs izskatījās kā Helmūts – un viss! Iepazināties Centrāltirgū, kad pirkto no viņa kartupeļus. Pajautāju, vai miltaini un no kurienes. Nākot no Cēsu rajona, auguši labā smilšmāla zemē. Krietnā pusē jau bija beidzamais maiss. Viņš mudināja paņemt visu atlikumu un solīja atdot lētāk. Tik daudz naudas man nebija. Un tik daudz spēka arī. Bet tūlīt pat viņš pārdeva pēdējos. Pēc minūtem desmit sastapāmies paviljonā pie letes, kur var padzert kafiju un iekost

plātsmaizi vai sardeles. Pārmijām vēl kādus vārdus. Viņš gāja uz auto-ostu, es – uz tramvaja piestātņi. Iznāca pa ceļam. Viņš piesolīja nest manu tikliņu un gāja blakus. Patikama, vēl glīta, pat skaista seja, tikai pavisam sirms. Ar saviem četrdesmit astoņiem gadiem pret maniem divdesmit trim viņš likās galīgs vecis. Tajā reizē tik vien uzzināju, ka viņam četrdesmit astoņi gadi. Atklājās kaut kā nejauši. Četrdesmit astoņi! Nekādu iespējamu brūtganu vai precinieku es viņā neredzēju. Laipns tēvocis – un viss! Šķirāties, pat nenoskaidrojuši, kā otru sauc un kur dzīvo. Ar to pašu mūsu pazišanās izputētu, ja mēs nebūtu sagadījušies kopā Valgas vilcienā. Bet sagadījāties! Braucu no tantes, viņš iekāpa Cēsīs un apsēdās manā kupejā. Jūtu, kāds skatās. Esot pazinis pēc baltajiem matiem. «Un spicā deguna!» spīvi iesaucos. Un tūlit nožēloju. Viņš cieši ielūkojās manī. Domāt, tikai tagad ievērojis knābi. Iekodu lūpā aiz dūsmām, ka tišuprāt esmu tam pievērsusi uzmanību. Muļķe tāda! Laikam stipri piesarku. Taisni vai uguns iesitās sejā. Viņš teica, ka es esot ļoti jauna, un nopūtās. Domāt, jaunam būt slikti! Viņš pasmaidīja. Būt jaunam esot labi. Un vērās tik laipnām un skumjām acīm, ka samulsu vēl vairāk. Domāt, redzētu cauri! Pa trim stundām līdz Rīgai viens par otru uzzinājām, ka viens ir Helmūts un otra – Bella. Ka Bella strādā punktā pie veļas, bet Helmūts – kolhozā pie graudiem. Ka Bellai ir mamma, bet Helmūtam – bērni. Dēlam Tālvāldim jau gāja uz beigām vidusskola. Meitai Sarmai ritēja vienpadsmitais. Viņš neko nestāstīja par sievu. Neko arī neprasiņu. Nestāsta – un nevajag! Iebraukušiem Rīgā, pa ceļam mums bija tikai līdz stacijas laukumam. Atvadījāties. Gāju prom. Bet, jo tālāk eju, jo vairāk jūtu, ka man skatās pakaļ. Beigu beigās, fui, sāka pīties kājas! Saku sev: «Tikai nešķielē atpakaļ, Bella! Tikai mieru, Bella! Neblenz! Nelūri atpakaļ, dzirdi?» Atpakaļ tā arī nepaskatījos. Man bija principi! Bet ar visiem principiem staigāju, kā pa galvu dabūjusi. Man ierakstīja divas sūdzības. Vienu – par to, ka darbā esot iereibusi! Varat iztēloties? Es – un iereibusi! Fui! Bet otra sūdzība bija par... Ak, jods viņu rāvis!

Nākamreiz Rīgā Helmūts bija kaut kādās darišanās. Vismaz tā viņš sacīja, garāmejojot iegriezies pie manis veļas punktā. Jāšaubās gan, vai patiesi garāmejojot. Jo bija man atvedis milzīgus sirdsveidīgus ābolus no sava dārza. Nemaz neuzdriktējos ēst. Āboli izskatījās tik debešķīgi. Tiksmīnājos vien. Glabāju, glabāju, kamēr sapuva. Izmetu miskastē un apraudājos. Stulbene gatavā! Nekur citur, kā stāvot pie miskastes, attapos, ka esmu kārtējo reizi iemilējusies. Prātam neaptverami! Atradusi vietu, kur iemilēties! Un vēl tik vecā vīrā, vai dienī! Sacīt mammai

vai nesacīt? Bet vai par Jāni es viņai stāstīju? Fui! Par Žoržiku vēl jo mazāk! Un starp mums ar Helmūtu toreiz vēl nebija nekā tāda... Bija tikai šausmīgi feini! Smuki izmelojos mājās, ka braucu ekskursijā no darba. Uz Klaipēdu. Un trīs dienas nodzīvoju pie viņa «Pijolēs». Īsts Cēsu apvidus: kalni un ieloces, ieloces un kalni. Un katrs kalns līdz padebešiem, bet katra ieloce ved uz Gauju. Fui, cik jūsmīgi! Kur nu padebeši! Kāda tur Gauja! Līdz Gaujai tā arī neaizstaigāju ne reizītes. Taisījos, taisījos, bet ar taisīšanos viss arī noslēdzās. Pirmīt es samuldēju. «Pijoles» bija tās mājas, kur es slaucu to govi, ko lamāju par šķībajiem pupiem un kas beigās izspēra pienu. Ne pie kādiem radiem! Pie Helmūta «Pijolēs». Kad norunājām precēties. Viņš bija atraitnis. Lauku sētā, tāpat kā Blaumaņa laikos, vajadzīga sievietes roka. Bet kas nu Sarma par sievieti? Desmit gadu! Es laikam saciju. Sparojās meitēns, ka protot visus mājas darbus. Vai prāts! Pati vēl pieskatāma. Es ļoti milēju Helmūtu. Nemaz nevaru izstāstīt. Ar tumšu nojautu, ka vajadzēs šķirties. Milēju kaut kā divkārši! Nu, es jau stāstīju. Kā virietī un kā tēvu. Es viņā tik stipri milēju tēvu, ka reizumis sametās bail. Piemēra pēc, guļam «Pijolēs» blakus platā laulības kocenē. Viņš vēl krāc. Es jau nomodā. Svīst gaisma. Skatos uz viņu. Cik skaisti un baigi! Ja nu esam izdarījuši asinsgrēku? Ja nu tas ir mans tēvs? Arī Helmūts – bijušais zaldāts. Atkāpies caur Igauniju. Savas slepenās domas neuzticēju nevienai dvēselei. Pat ne Mildastantei, labajam garam. Aiz mīlestības un šausmām miru nost. Kļuvu tik vāja, ka bail. Kauli un āda! Nesaruka tikai kāju pēdas un deguns. Tagad, fui, tas izskatījās vēl garāks un spicāks. Beidzot savedu abus kopā, nu, mammu ar Helmūtu. Gribējās redzēt, vai viņi nepazīs viens otru. Helmūts uzvedās mierīgi, bet drusku nedroši. Saka: «Pēc gadiem es galīgi neesmu tev pāris, Bella.» Mamma izteicās uz mata tāpat. Saka: «Viņš galīgi nav tev pāris, Bella. Pēc gadiem viņš varētu būt tavš tēvs!» Pie šiem vārdiem es nodrebēju. Tiši vai netiši viņa bija trāpījusi desmitniekā. Ar Helmūtu viņa apgājās kā cilvēks, kurš stingri nolēmis neatdot to, kas vajadzīgs pašam. Pie Helmūta es vēl atgriezīšos... Papriekš man jāizdara grūtākais – jāpastāsta par mammu.

Par vecākiem un mirušajiem jārūnājas tikai labu. Ir pat tāds latīņu izteiciens. Kā tur isti bija? *De mortuis aut bene...* Un tālāk? *Aut nihil.* Labu vai neko. Centīšos. Lai gan baidos, vai man izdosies. Nevaru galvot. Dzīves īstenība pastāv neatkarīgi no tā, ko tu par viņu runā un ko tu par viņu klusē. Arī mana mamma bija tāda, kāda viņa bija. Neatkarīgi no tā, ko pieklājība prasa par viņu sacīt un ko nesacīt. Es jums jau stāstīju, kā mēs ar Mildastanti lipinājām tēvu un kā no vienām un

tām pašām vielām viņš mums iznāca katrreiz citāds. Man ir daudz vairāk... Nu, kā lai pasaka?... materiāla, no kura lipināt mammu. Un, labi gribot, arī viņu varu salipināt katrreiz citādu. Vienreiz es viņas rīcību sapratīšu, bet otrreiz šausmināšos. Vienreiz viņas būs žēl, bet otrreiz viņa man dergsies. Vienreiz šķītis, ka viņa pie manis turas kā pie salmiņa, bet otrreiz – ka esmu tikai vajadzīga lieta. Patēriņa priekšmets. Derīgs kustonis. Kā, piemēra pēc, gov, ko audzē un baro pienam. Un piesien. Izklusās pretrunīgi, tomēr viss kopā – tā ir mana mamma. Kad izdarīju sānlēcieni, ķēde vienmēr atgādināja, kur miets, ap kuru pienākas riņķot. Apli ap mietu es dažreiz nomīņāju līdz izmisumam melnu. Tā, ka tur nebija neviena zaļa stiebrīņa....

Arī mana mamma nebija vēlams un gaidīts bērns, lai gan dzimusi likumīgā laulībā. Trešā meita. Pasakā bieži ir tēva trešais dēls – naivs, labsirdīgs un... Kā lai pasaka?... ģeniāls. Karalienei atkal ir veselas septiņas meitas. Cita par citu daiļāka. Un pastarīte tik skaista, ka bail. Bet kāda izskatījās trešā meita? Ko darija? Kā jutās? Un ja nu bija padevusies nesmukāka par māsām un pārdzīvoja, ka ģimenē ir tikai tāds pārpratum? Pasakas par to klusē. Bet dzīvē ir daudz kā tāda, par ko klusē pasakas. Dzīvē iznāk piedzimt gan ne tam, gan ne tad, gan ne par to, par ko piedzimt vajadzētu. Vai tad ķēniņš pēc divām meitām necerēja beidzot uz dēlu, kam atstāt troni, valsti un mantu kambarus? Un kā vēl! Cerēja, ka traks! Kad viņam pavēstīja, ka atkal izgājis šķībi un uzražots skuķis, arī viņš varbūt plēsa matus. Varbūt nospļāvās, sirdī juzdamies nelaimīgs brāķdaris, kaut gan bija ķēniņš.

Tiklab mammai, kā man vajadzēja piedzimt par puikām. Mums bija gandrīz viss, kas vīrietim skaitās vīrišķīgi. Garas kājas. Plati pleci. Kārnas gūžas. Plāns dibens. Un, kā mammai viens sacījis... Neatceros, kādā sakarā!... Habsburgu profils. Man vēl piedevām, redziet, ūsiņa! No mums būtu iznākuši gluži izskatīgi vai vismaz pieņemama izskata vīrieši, bet iznāca nesmukas sievietes. Mamma bija straujas dabas. Es jau sacīju. Par nieku viņa visu komunālo dzīvokli varēja sacelt pakaļkājās, burtiski, dažās minūtēs. Ja tik kāds paspārdījās pretim un viss nenotika mats matā, kā gribēja viņa. Kaimiņi viņu nevarēja ciest. Saka: «Uzmanīgi ar uguni! Tai vecajai Skripstiņickai ir dinamīts zem brunčiem!» Darbā tāpat, vai dieniņ, nebeidzami kari! Gan ar slimniecēm, gan māsām. Un pie gadījuma uzlēca skaustā arī dakteriem. Pēc tam uzreiz sacerēja atlūgumu «veselības stāvokļa dēļ» un gaidīja, lai nodaļas vadītājs pielūdzas. Lūdzās jau arī. Sanitāres ir deficīts. Mammai tā bija parasta, nervus kutinoša spēle. Kā trumpotājam zolite uz naudu. Viņa izgāja ar dūzi un ņēma beidzamo stiķi ar kreiceni.

Saka: «Gan viņi man padancos!» Un sita knipjus. Domāt, spēlētu kas-taņetes. «Kam tev to vajag, mamma?» sirsnīgi brīnijos. Saka: «Neko tu nesaproti, Bella!» Prātam neaptverami! Tomēr, par spīti visam, es mammu pieskaitu pie cilvēku sugas, ko sauc par «klusajiem ūdeņiem». Viņa, vai zināt, gandrīz neko nestāstīja par savu pagātņi. Nodzīvojām tak kopā mūžu! To pašu mazumiņu esmu vairāk no citiem sagrabinājusi nekā no viņas dzirdējusi. Piemēra pēc, no tantēm. Ja runāja viņa, tad allaž tikai par... Kā lai pasaka?... skaitļiem un faktiem. Kurā gadā kas noticis, cik kas maksājis, kad vecā nauda apmainīta pret vidējo un vidējā pret jauno... Un tamlīdzīgi. Bet kā māte meitai, kā sieviete sievietei – nekad! Nu, pāris reizītes. Piemēra pēc, kā jaunībā slimojusi ar nierēm, cik resna sapampusi un kā viņai nopirkta pirmās brillītes, degunkniebis. Vai atkal, kā tēvs māsām no pilsētas pārvedis lellītes, bet viņai ne, kā šīs ar tām spēlējušās pa dienu, bet viņa ņēmusies mēnessgaismā pa nakti, kamēr māsiņas gulējušas. Var gadīties, ka tāpēc mamma arī kļuva par naktsputnu, bet varbūt bija kopš laika gala. Jo tuvāk tumsa, jo vairāk aiz stikliem atdzīvojās acis! Slimnīcas darbā tāda pūce bija zelta vērtā. Bērnībā mamma, kā stāstīja tantes, turējusies tik savrupi un nerunīgi, ka vecaimammai jautājuši, vai tā jaunākā, tā Marija, neesot mēma. Vai prāts? Kur nu mēma! Tikai mute viņai atvērās, kā atveras acis sunēniem un kaķēniem. Ne uzreiz. Ar laiku.

Es te pieminēju ķēniņu, kas nospļāvās, kad pasaulē nāca trešā meita. Par ķēniņu sagudroju. Varbūt ķēniņi nemaz nespļaudās? Vilks viņus zina! Bet vectēvs man bija zemnieks. Kad piedzima Marija, nospļāvies esot pamatīgi. Viņa viņam to nepiedeva. Vectēvs nomira, kad viņai ritēja sešpadsmitais. Kapsētā māsas šņaukājušās vienā gabalā. Noraudājušās, ka bail. Marijai nenobirusi ne asara. Acis spīdējušas, bet ne no asarām. Lūpas savilkta urskulī. Domāt, taisītos svilpt vai spļaut. Arī to pastāstīja ne jau viņa pati, bet tantes. Kad nācu pusaudze. Toreiz neticēju. Lai šitā – tēva bērēs! Prātam neaptverami! Tēvs man bija pārāk svēta lieta. Bet vēlāk – jau pieaugušai – vairs nelikās neticami. Tēvam mammas dzīvē nebija daudz lielāka loma kā manam manējā. Savu varēju vismaz izgudrot, kādu gribējās redzēt. Viņa savējo neieredzēja. Un droši vien iztēlojās, ka arī es gluži labi varu iztikt bez tādas liekas kravas, kas tikai nospiež sirdi.

Pēc tēva nāves kādu laiku viņa palika vēl tā pati «Skripstiņicku pusmēmā Marija». Bet tikai ārēji. Ne tuvu tas skuķis, kas agrāk mēnesnīcā klusi rotaļājās ar māsu lellēm. Viņa jau bija labi iemācījusies skaudību un ienaidu. Tā es domāju. Iemācījusies! Lai man nestāsta, ka bērns

varētu piedzimt jau ar gatavu skaudību un ienaidu. Neticu – un viss! Lai gan tantes sacīja, ka viņa pārvērtusies uz rāvienu. Kā ar iekšu uz āru piepeši izvērsts cimds vai zeķe. Līdzko saslimusi – pavisam cits cilvēks! Astoņpadsmit gadu veca viņa sasirga ar nierēm. Nu, es jau sacīju. Gulēja, sapampusi kā blukšis. Neviens neticējis, ka izdzīvos. Vecākajai mātai bija paredzētas kāzas. Nosvinējuši pa galvu pa kaklu, galīgi tukšā laikā, negaidīdami rudeni. Lai lustēšanās nebūtu tūlīt pēc bērēm. Bijuši gatavi, ka mamma mirs. Būdama uzticīga sev, viņa nedz man, nedz citam tā arī neatklāja, ko toreiz domājusi pati. Viņa gan dedzīgi, rīts vai vakars, esot pieminējusi nāvi, bet piemini vai nepiemini – pati pieminēšana jau vēl nenozīmē neko. Man allaž licies, ka cilvēkam, kas taisās uz nāvi, nāk prātā kaut kādas augstākas... Kā lai to pasaka?... nu, matērijas. Mūžība, iznīcība un tamlīdzīgi. Bet ko es zinu, kas nāk prātā cilvēkam, kurš taisās uz nāvi? Ko domā, kā uzvedas? Var gadīties, ka taisni tad viņš pa istam iekožas dzīvības auglī un sagaršo saldo sulu? Mamma bija tik grūti izprotama. Tāpat kā grūti izprotams no malas var likties mans raksturojums par viņu. Nu, ka viņa bija no «klusajiem ūdeņiem». Tāpēc ka mūžā neesmu redzējusi skaļāku radījumu par viņu. Viņa nespēja nosēdēt ilgāk par desmit minūtēm, lai nesāktu kurbulēties – par kādu šķendēties vai kādu zāgēt. Lāgiem man šķitīs, ka tad – nāvei zobu galā – sita viņas pirmā zvaigžņu stunda. Ir taču apzīmējums – «zvaigžņu stunda»? Kāpēc pirmā? Tāpēc, ka vēlāk, manuprāt, bija vēl otrā. Bet toreiz – slima ar nierēm – mamma gulēja, runāja par nāvi, un visi lēkāja viņai apkārt, darīdami pa prātam. Grēks nepildīt mirēja vēlēšanos! Mājās ienāca iegātnis. Strādīgs, bet trūcīgs. Gan tēva bēres, gan māsas kāzas, gan mammas slimība bija stipri paputinājusi jau tāpat ne pārāk lepno rocību. Mammai gar to nebija daļas. Viņa prasīja un paģērēja brīžiem šo, brīžiem to. Te viņai ievajadzējās zīda kombineju. Kokvilnas naktskreklā viņa nevarot rādīties dakterim. Te viņai sakārojās degunkniebi, kas darišot seju intelligentu. Kā niķīgs bērns viņa daudzījusi dibenu pret matraci, ka brikšķējusi gulta: «Es gribu, es gribu!» Prātam neaptverami! Kamēr dabūjusi, ko gribējusi. Iesākumā tā varbūt bija atriebība par naktīm, kad viņa klusi spēlējās ar svešām lellēm. Pēc izveseļošanās tas kļuva viņai par... Kā lai pasaka?... dzīves stilu. Cik atceros, mamma allaž bija vai vismaz skaitījās bīstami slima. Vienreiz ar to, otrreiz ar šito. Viņai pat piemita brīnumaina spēja sev slimību iedvest, tiklīdz bija izdevīgi. Bet izdevīgi tas bija bieži. Un izspēlēt viņa prata. Vēl kā! Tā bija viņas mūža lielā loma. Neteiksim, ka viņa būtu cīnījies sevišķi daudz. Citas izkaro vairāk. Ja runājam par naudu, mantu vai

sabiedrisko stāvokli. Toties viņai izdevās izcīnīt to, kas dzīves tirgū ir varbūt vērtīgāks par naudu, mantu vai sabiedrisko stāvokli, – zināmu varu pār cilvēkiem, kuri gadijās tuvumā. Es jau stāstīju, ka viņa bija tikai sanitāre. Bet viņa skaitījās sevišķa sanitāre. Sanitāru karaliene. No viņas raustījās pat nodaļas vadītājs. Par sīkākiem gariņiem nerunājot. Arī slimnieki no viņas baidījās un centās pielabināties. Mājās mums pastāvīgi bija apelsīni un konfektes. Arī es sirds dziļumos no viņas visu mūžu baidījos. Ja kādreiz dariju, kas nebija viņai pa prātam, – tad dziļā slepenībā. Ja noņemos, arī varu būt «klusais ūdens» un nešlakstīties pār malām... Reizi atļāvos atklāti nepakļauties. Beidzās bēdīgi. Un, kaut arī vēl bēdīgāk beidzās viņai, šodien kapsētā, vai zināt, pēkšņi nodomāju: tā ir atriebība! Lai par sodu es tagad nekur nevarētu rast mieru. Urdītos un nesaprastu, un nožēlotu, skaidrāk par skaidru zinādama, ka nekad nekas nebūs labojams, lai kā es mocītos. No malas izklausās briesmīgi. Kad ne tikai domā, bet pasaka arī balsī, vai tā nav? Bet, lai cik briesmīgi arī izklausītos, es apsolīju, ka stāstīšu tikai to un tā, kā domāju un ko jutu. Pārāk ilgi esmu klusējusi. Nogurusi klusēt. Uzklusiet! Kad būšu izstāstījusi, varēsiet mani nosodīt...

Kur es paliku? Jā, par «zvaigžņu stundu». Ir tik savādi, ka arī otrā iekrita posta laikā. Ja pirmo... Kā lai pasaka?... iezvanīja mamma slimība, kas viņu noveda bezmaz kapā, tad otro viņai piešķīra karš. Pasaule sāka mudžēt no vīriešiem. Aizdzīti no mājām, no ģimenēm, izbadējušies pēc sievietes. Nereti svarīgāks bija bruncis nekā ģimis... nu, dzimums nekā izskats. Līdz tam mammai galīgi neesot bijis piekrišanas. Visur viņu bija pārtrumpojušas daiļās māsas. Un viņa bija jau pasākusi svētās šķīstības spēlīti. Vīnogas ir skābas! Kamēr augstu, tikmēr skābas. Līdzko zars ar ķekariem nolīka, uzreiz varēja saēsties uz nebēdu. Līdz grēmām! Tāda grēma no ogu mielasta biju es. Nu, stāstīju jau. Ja par tēvu nelauzīju galvu līdz trešajai klasei, tad līdz gadiem divdesmit negudroju, vai man laba vai slikta mamma. Fui! Mamma paliek mamma! Pēc tam bieži domāju, bet tā arī neesmu izgudrojusi, vai viņa mani milēja pārāk stipri vai nemilēja nemaz. Piemēra pēc, kad izšķīra ar Helmūtu. Un pirms tam. Un pēc tam. Viņa mani nekad neglaudīja un nebučoja. Bet tas nenozīmē neko. Var bučot – nebučot. Gaumes lieta. Tomēr mana nākotne viņai nevarēja būt vienalzīga. Vai arī es maldos un svarīga viņai bija tikai viņa pati? Kas to lai zina. Cītīgi, rīts vai vakars, viņa pēla Helmūtu. Kam man jānoņemoties ar svešiem bērniem? Tik un tā būšot un palikšot pamāte. Lai es kārtos vai augšā, allaž lūrēšot uz mani kā vilcēni. Un es tak neesot radusi pie lauku darbiem. Smuki jau esot, kad pavērojot no

malas. Svaigs gaiss, svaigs piens. No malas gatavā paradīze! Bet kad pašai būšot jāraujas uz pusēm? Ne tur vairs laiks apkopties, ne aizkļūt vismaz uz kino. Līdz acīm cūku aizgaldā, aiz ausīm piesieta govij pie ķēdes. Staigāšot, smirdēdama pēc vircas. Un kas notikšot ar viņu, ar mammu? Man līdzī viņa tak nevarot braukt. Vai tad tur tuvumā kāda slimnīca? Var gadīties, tikai Cēsis. Bet viņai jāizstrādājot stāžs. Palikt Rīgā vienai? Ar viņas slimīgumu! Vai es savu tuvāko... savu slimāko cilvēku apmainīšot pret svešu veci, kas derot man drīzāk par tēvu? Katreiz, vai zināt, es iekšēji sarāvos. Uz šito man bija, kā saka, jau kompleksi – knapi valdīju asaras. Tomēr beigu beigās saņēmos un stingri paziņoju, ka precos. Precos – un cauri! Lai tur vai kas! Kā šodien atceros, pēc tam aizstaigāju līdz gastronomam, nopirku sardeles. Atgriežos. Mamma guļ uz muguras. Acis ciet, seja bāla, rokas saņemtas uz krūtīm. Guļ kā mironis zārkā. Prātam neaptverami! Nokritu pie gultas uz ceļiem. Vai tiešām pagalam? Plakstiņi viņai nodrebēja. Lūpas sakustējās. Saka: «Tu mani nogalināji, Bella!» Mani kaut kas, vai zināt, tā kā pārlūza, kā saplīsa. Kā lence vai gumija. Sajūta, ticat vai ne, tiešām tāda, ka viņu esmu nogalinājusi. Tūlīt mammu ielīks zārkā – un man rokas saslēgs dzelžos... Cauri asarām sāku sazin ko muldēt kā pa miegiem un murgiem. Ka neviens man nav svarīgāks par viņu! Ka nekad viņu nepametīšu, nekad, nekad... Un tamlīdzīgi. Viņa attaisija acis, paprasīja zāles, nomierinājās, piecēlās un sāka vārīt sardeles. Pinkšķēju cauru nakti. Tā tad neprecēšos ar Helmūtu, tā tad nedzīvošu «Pijolēs» – un nekad, nekad... Bet es jau teicu, cik ļoti viņu milēju. Kā bez prāta!

Kad viņš nākamreiz iebruca Rīgā, aizgāju pretim uz staciju. Bet uz mājām vairs nevedu. Mammai bija brīvdiena. Staigājām pa Kirova parku. «Sniedzīnā» iedzērām kafiju. Vairākas reizes viņš man jautāja, kāpēc es esot tik skumja. Katreiz atbildēju, ka skumja nemaz neesmu. Bet skumjas bija, vai zināt, tādas, ka gribējās gaudot uz mēnesi. Viņš pierunāja mani, lai pēc divām nedēļām, sestdienā, braucu pie viņa uz «Pijolēm». Domāju, izmelošos mammai, aizbraukšu, izstāstīšu Helmūtam, kas un kā. Abi kopā tad arī izlemsim, ko darīt. No tā nekas neiznāca. Mamma uzreiz noprata, uz kuriem taisos. Viņai atkal kļuva slikti. Neaizbraucu nekur. Helmūts ieradās pie manis veļas punktā. Tobrīd bija liela rinda. Viņš stāvēja kaktā un gaidīja. Kad pacēlu acis, redzēju viņa seju. Un, tāpat kā viņam Kirova parkā, šoreiz gribējās pajautāt man: «Kāpēc tev ir skumji?» Piepeši ieraudzīju, ka viņš kaktā vairs nestāvēja. Kurobrīd bija aizgājis, neievēroju. Tā mēs šķirāmies. Tik viegli, ka bail. Lai nesastaptos... Gandrīz izteicu «nekad!» Bet vai

divdesmit gadi nav gandrīz tas pats, kas nekad? Var gadities, ka tas ir pat vairāk nekā nekad.

Nu labi, stāstīšu tālāk. Mūsu dzīvokli pie jau minētās Mildastantes, kura man būra tēvu, kādu laiciņu piemita meitēns, jums jau pazīstamā Iveta. Knapi pēc vidusskolas, bet no kaut kāda žoržika jau sadabūjusi bērnu. Zēnu, Valdiņu. Esmu traka uz mazuļiem. Kad Mildastantes nebija mājās un arī Ivetai gribējās pabizot, viņu istabā Valdiņu auklēju es. Šām abām ar naudu gāja paplāni. Man allaž turējās kaut kas guards. Apelsīni, konfektes. Es jau stāstīju. Abi sadraudzējāties. Valdiņš, zināt, manu vārdu sāka saukt tūlīt pēc «mammās». Bella! Vismaz ar saviem trim el. Bet «Mildu» ilgi nevarēja izrunāt. «Mida» – un viss. Arī mēs Mildastanti iedēvējām par «Midu». Burvīgi laiki! Drīz Iveta apprecējās ar vienu juristu, tādu Krastiņu, arī Valdi jeb, kā viņa sauc, Valdī Numur viens. Dzīvot aizgāja uz citurieni, bet mani neaizmīrsa. Gan ieskrien, atbraukusi pie tantes. Gan apsveikuma kartiņu atsūta. Gan teātra biļeti sadabū. Gan paņēma zaļumos. Uz zooloģisko dārzu, uz Baltezeru, uz Vecāķiem. Kad Ivetai piedzima vēl otrs zēniņš, Didzis, viņa turpināja ņemt mani izbraukumos. Kamēr Iveta peldējās, makšķerēja, sita bumbu vai darija ko citu tādā garā, ar viņas bērnu kaitējos es. Abām labi! Ivetu es milu. Apbrīnodama un neapskauzdama. Kā mil laimīgu cilvēku, kas ir... Kā lai pasaka?... apliecinājums, ka pasaulē iespējama nebeidzama laime. Viņa ir tik ziedoša un smaidīga. Vīrs kā ozols un uzticīgs, ka bail. Divi braši puikas. Fui, ko es melšu – «neapskauzdama»! Apskauzdama! Kā nu ne? Tikai mana skaudība nevienam nevēl ļaunu un neko negrib otram atņemt. Vienreiz gan – bezmaz samilējos Valdī Numur viens. Knapi noturējos nesamilējusies. «Mieru!» es sev teicu. «Mieru, Bella! Atceries, ka tev ir principi.» Nekādas muļķības arī neizdarīju. Tomēr kādu laiku prāts man jokaini duļķojās: vienu mēnesi pabūt Ivetas ādā – un es būtu ar mieru mirt! Stulbene gatavā!

Arī uz Ivetu mamma bija greizsirdīga. Lidzko taisījos pie Ivetas vai Ivetai līdzī, mamma uzreiz nobāla, ķēra pie sirds, sāka vaidēt un prasīja zeļeņinu. Vai atslīga uz dīvāna «mīroņa pozā», kā es klusībā biju iesaukusī... Nu, es jau stāstīju. Bet, ja pirmajā reizē «mīroņa poza» izsita mani no sliedēm, tad mazpamazām bija sākusi ērcināt. Jau pārāk spīdēja cauri... Kā lai pasaka?... pietēlojuma tiesa. Un tikai pēc beidzamās reizes es atkal neesmu par to pārliecināta. Arī pēdējā reize mani ir izsitusi no sliedēm. Galīgi un pavisam. Tas notika šovasar. Piezvanīja Iveta. Ejot atvaļinājumā un kopā ar savējiem braucot uz Nesauli. Nesauli? Es arī gribu uz Nesauli. Kur ir tā Nesaule? Aiz

Cēsīm. Apmēram tur, kur dzīvojot Mirdza ar Reini. Vai es stāstīju, ka Mirdza ir viņas vīramāsa, nu, un Reinis – atkal šās vīrs? Reinis solījies ar mocikletu vest pārtiku. Ezerā zandarti, bet dibens dūņains – peldēties bailīgi. To viņa varēja nepiebilst. Šķidra peldētāja esmu arī drošos ūdeņos. Ja ne, nevajag, ezerā nelidīšu! Iveta paklusēja. Vai viņai kas pret, ka braucu līdzi? Kāpēc pret? Tikai viņi braucot jau ceturtdien... Tad es piebraukšu piektdienas vakarā. Neatradīšot, tur esot sarežģīti... Sirdi nosmējos, ka atradīšu gan. Sazinājos ar Krastiņmammu, Ivetas vīramāti. Fui, šī nu nezināšot, kur dzīvo Mirdza ar savu Bremšmitu! Nesaule? Tas būšot tas smukais ezeriņš šosejas malā! Bremšmits uz turieni braukājot makšķerēt. Krastiņmamma znotu sauc tikai uzvārdā: Bremšmits jeb Mirdzas Bremšmits. Prātam neapverami! Bet, ja Bremšmits, tad Bremšmits... Kā tur iet autobusi? Vai iepriekšpārdošanā nenopirkt biļetes? Sarunājām. Viņa būšot man ceļvede. Ceļvede viņa bija šķidra...

Bet papriekš jāpastāsta par manu mammu. Kā padzirda, ka braucu uz Nesauli, tā gatavs! Uzreiz ķērās pie zālēm. Dauzoties sirds. Uztraukties viņa nedrīkstot. Dakteris brīdinājis. Pirmsinfarkta stāvoklis un tamlīdzīgi. Šo dziesmu, vai dieniņ, biju jau dzirdējusi simttūkstoš reižu. Vismaz. Galu galā var arī apnikt. Pusvasaras nekur nebiju tikusi. Uz divām dieniņām – pat to viņa nenovēlēja. Bet man tik ļoti gribējās redzēt Nesauli. «Tūlīt viņa novelsies augšpēdus un tēlos mironi,» es nodomāju. Un, kad tas patiešām notika, ticat vai ne, iesmējos gandrīz vai ļaunā priekā. Šo mušpapīru es pazinu pietiekami labi! Šoreiz neuzķeršos! Jau ar ceļasomu iegāju paskatīties, ko viņa dara. Viņa patiešām gulēja «mirona pozā» un nekustējās. «Paliēc sveika, mamm,» es viņai teicu, «būšu atpakaļ parīt. Vai, vēlākais, aizparīt.» Mammai nodrebēja plaksti. Atbildēt viņa neuzskatīja par vajadzīgu. Man uzkrita, cik viņa bija dzeltena un vāja. Viņa likās tik vāja, ka bail. Visa seja bija viens vienīgs deguns, spīci izsliets pret griestiem kā uztrīts duncis. Aiz žēluma man sažņaudzās sirds. Vai dieniņ, jau atkal biju ar mieru piekāpties un palikt! Kā biju piekāpusies allaž un allaž piekāpšos arī turpmāk. Man bija, zināt, skumji. Tik skumji, ka bail. Skumji aizbraukt un skumji palikt. Bet abas biļetes bija pie manis. Atsacīt pēdējā minūtē būtu briesmīga cūcība. Kad Krastiņmamma jau sataisījusies. Nav ko gudrot! Izlemts – jābrauc!

Es jau sacīju, ka mana ceļvede izrādījās pavisam šķidra. Viņai gan bija liela galva, toties nebija ne jausmas, kur Nesaule meklējama. Smuks ezeriņš šosejas malā... Vai prāts! Ja uz Nesauli, vajadzējis kāpt ārā trīs pieturas agrāk. Lai mēs neejot pa lielceļu, bet ņemot

pārtiešām, iznākšot tuvāk. Ņēmām pārtiešām, izgājām uz sliksņu. Atcerējos, ko Iveta teica par džungļaino krastu. Vai te vajadzēja lauzties cauri vai mest apkārt likumu? Brienam, brienam – ezera nekāda. Nolēmām griezties atpakaļ un iet tomēr pa lielceļu. Ejam, ejam – lielceļa nekāda. Un saule jau laižas aiz koku galiem. Vakara klusumā skan mūzika. Sazin kāpēc Krastiņmamma uzreiz nospriež, ka tie esot tūristi ezera krastā. Speramies mūzikas virzienā. Mūzika nāk tuvāk un tuvāk – nekāda ezera! Galu galā nolemjam uzprasīt vēlreiz un ieejam vienās mājās. Mūzika skan un skan. Tagad skaidrs, ka no kaimiņiem. Bet te viss klusu. Dārzā pārziedējušas pojenes, aizmetušies āboltēni, uz žoga spaiņi, pie loga aizkariņi – kāds dzīvo.

Prātam neaptverami! Stāvēju «Pijoļu» pagalmā un nepazinu «Pijoles». Kur taču te katra vietiņa kādreiz apmiļota un uz laiku laikiem ierakstīta smadzenēs! Taisnība, kaut kas kaut ko man atgādināja gan, bet tā – nenoteikti un miglaini. Kā kad visu būtu redzējusi ķinīti un tikai neatcerētos, kad, kur un kādā filmā. Beigu beigās no mājas iznāca sirms vīrs. Un tik skatās un tik skatās uz mani, visas acis izskatīdams. Krastiņmamma ar šo runājas, bet šis tikai uz mani vien. Nenovērsdamies. Un arī viņš maz pamazām izliekas man tāds kā redzēts. Tā kā pa televizoru, kā tramvajā. Piepeši saka: «Tu mani vairs neatceries, Bella?» Tad jau uzreiz atpazinu: vai dienī, Helmūts! Bet es, stulbene, – kā pa televizoru, kā tramvajā! Saka: «Tevī gan sazīmēju uzreiz.» Vai pēc spīcā deguna? Un sanāca raudiens. Saka: «Tu nemaz neesi pārmainījusies, Bella!» Tā nu neesmu vis! Un raudiens nāk vēl trakāk. Saka: «Bet, redzi, kāds es esmu kļuvis večuks!» Jau jūtu, ka tūlīt sāksu kaut, kad viņš, paldies Dievam, pievēršas Krastiņmammai. Mēs atrodoties pusceļā starp Bremšmītiem un Nesauli. Tuvu pie astoņi kilometri uz vienu pusi, apmēram tikpat – uz otru. Saule jau rietēja. Fui, ko es muldu! Bija norietējusi. Ko nu? Līdz ritam jāpaliekot «Pijolēs», ko citu? Māja tukša, plaša. Varot dancot. Spilvenu, segu vai cik. Palagi gan negludināti, toties saulē žāvēti. Paša mazgājums. Vai tad ģimenes nemaz neesot, ka pašam jāmazgā, Krastiņmamma nenocietās. Esot, esot – kā nu ne! Bet cits Rīgā, cits Jelgavā. Pamatbāze Cēsis. Turpmāk šeit dzīvošot tikai pa vasarām. Ja mājas neizpostišot kādi bandīti. Bet kaimiņi netālu, pieskatīšot. Kas tur šovakar par jampadraci? Kāzas. Un viņš neesot lūgts? Esot. Savas stundas jau atballējis. Nesen kā pārnācis. Ievest un izslaukt govi. Helmūts mūs taisījās cienāt ar vakariņām. Bet uz Nesauli nebijām braukušas tukšām rokām. Varējām pamieļot arī viņu. Viņš uzvārija tēju. Esot dikti laba, meita atvedusi no Maskavas. Es iedomājos par rudzu maizi ar svaigu pienu. Atmiņas par

«Pijolēm» man saistījās ar rupjmaizi un pienu. Bet, ja tēju, tad tēju. «Pijoles» man saistījās arī ar sudrabegli mājas galā. Kur tad egle? Nolūzusi vētrā, sešdesmit devītajā gadā. Un divas vecās ābeles jau agrāk – sešdesmit septītajā. Drusku pamaitāts arī jumts. Un ko es biju iztēlojusies? Ka viss joprojām tāpat? Vai mēs ar Helmūtu esam tie paši? Kā mēs esam novecojuši, vai dieniņ! Toreiz Helmūts, lai arī sirms, bija tik liels un stalts, ka es atgāzu galvu, ar viņu runādama. Tagad sarāviem garumā, platumā. Tāds kā mazāks kļuvis, ar tādiem kā šaurākiem plečiņiem. Domāt, būtu bijušā Helmūta vecākais brālis. Sejā līdzība, bet citādi... Prātam neaptverami!

Sākām taisīties uz gulēšanu. Krastiņmamma, lai arī veca, bet nākusi no laukiem, dedzīgi nobalsoja par sienu. Tur un tikai tur! Helmūts piedāvāja man istabu. Bet, kad jau Krastiņmamma šķūnī, tad es arī. Miegš galīgi nenāca. Galvā lida domas. Kāda būtu izvērtusies mana dzīve «Pijolēs»? Ja nebūtu paklausījusi mammu vai mamma būtu pažēlojusi mani, kad viņai bija žēl tikai sevis? Šo dzīvi iztēloties, ticat vai ne, es nespēju. Galvā bija citas «Pijoles» un cits Helmūts. Tagad viss pārvērties. Gan vienas, gan otrs. Līdz nepazīšanai. Es biju... Nu, kā lai pasaka? ... atgrūdusies no pagātnes un nespēju uzreiz tagadnei piestāt. Kā man žēl, ka pirmāk bezmaz apraudājos? Vai tagadnes, kas atnākusi, ne cerēta, ne saukta? Vai pagātnes, kuru nesasaukt, lai sauktu cik saukdama?

Miega – nevienā acī. Pastaigāšos pa āru. No kaimiņiem vēl skanēja mūzika. Tik ātri tur nevarēja beigt. Kā nekā kāzas. Tanī debesu pusē stāvēja blāzma. Skaisti. Arī «Pijolēs» viens logs vēl bija spožs. Vecs vīrs ar brilli uz deguna sēdēja pie galda un sazin ko ķibināja. Ieraudzīju, ka viņš lāpa zeķi. Fui, ko es muldu! Neko es neieraudzīju. Zeķi ieraudzīju vēlāk. Pēkšņi viņš mani sajuta. Paceļ galvu – skatās laukā pa logu, apžilbis no lampas gaismas. Es laižu ļekas. Viņš uzreiz: «Bella!» Tad es apkaunējos, ka biju mēģinājusi bēgt kā ābolos pieķerta. Staigāju pa dārzu? Staigāju! Un kas tad ir? Viņš pienāk pie loga. Kāpēc es neguļot? Bet kāpēc neguļ viņš? Lāpot. Tad es ieraudzīju to zeķi. Kura katra normāla sieviete tūlīt pieteiktos salāpīt. Bet tik skaistā vasaras naktī es nebiju spējīga būt normāla. Ticat vai ne, man gribējās nevis lāpīt, bet dejot. Kāpēc pirmīt nāca raudiens? Prātam neaptverami! «Tu nemaz neizskaties pēc tāda, kas prastu lāpīt,» diezgan vieglprātīgi sacīju, lai gan viņš izskatījās taisni tāds. Vecišķi rūpīgs, kārtīgs. Viņš izskatījās tāds, kas varētu izšūt arī krusta dūrieniem! Bija zeķi salāpījis vai nebija, bet meta lāpīšanai mieru un iznāca dārzā. Arī tagad, ticat vai ne, mani nepameta sajūta, ka tas ir viņa brālis. Pēkšņi saka: «Tu esi precējusies, Bella?» Man briesmīgi nepatīk šī tēma. Esmu vai neesmu –

kāda kuram daļa! Vai nav visviens? Viņš jau nu droši vien apsievoties gan? Jā, esot, gadu pēc tam. Šis «pēc tam» nejauši atgādināja, ka mums ir bijis arī «pirms tam». Mēs neko nerunājām par to, kas noticis divdesmit gadus atpakaļ. Kā kad starp mums nekas nekad nebūtu bijis vai būtu sen senis aizmirsts uz neatcerēšanas. Varbūt pirmoreiz mūžā sajutu, cik maz, vai dienī, ir ko stāstīt par savu dzīvi. Bet pagājuši tak veseli divi gadu desmiti! Nebija nekā nedz sevišķi laba, nedz īpaši slikta. Nu, strādāju. Tagad ne veļas punktā, bet tai kantorī, ko dzejiski sauc par DzER, lai gan dzejiska tur nav nekā – tekošas trubas, nesamaksātas īres. Un tamlīdzīgi. Un tā gruntīgi dzer nevis santehniķis, kā pēc amata pieklātos, bet viens sieviešu kārtas sētnieks. Izpeļņa neliela. Bet mamma pa slimnīcas gadiem iemanījies gan špricēt, gan bankas likt. Ne sliktāk par medmāsu. Allaž iztaisa kaut ko pensijai klāt. Šnabi nelietojam. Modei pakaļ neskrienam. Pa ārzemēm nebraukājam. Izti-kai diezgan! Dabūjam otru istabu. Labi draugi, tāds Krastiņu pāris, šad tad šur tur paņem lidzi. Vai viņš atceras Ivetu? Fui, ko es muldu? Helmūts tak nevarēja atcerēties Ivetu! Iveta bija «pēc tam». Gribēju pastāstīt arī par Valdiņu un Didzi. Bet, atminējusies tos, uzreiz iedomājos Helmūta bērnus. Ko Tālis? Kā Sarmai? Tālivaldis strādājot Vefā. Sarmīte raujoties Cēsīs. Pa sanatoriju, esot kultmasu darbone, organizējot un izvedot. Un otrajā laulībā – bērnu nav? Esot vēl viena meita. Pašlaik Jelgavā, Akadēmijā, sagatavošanas kursos. Akadēmijā! Kursos! Bet es pirmajā brīdī biju iztēlojusies skuķēnu ar bizītēm... Stulbene! Pagājis tik daudz laika. Un kā vārdā – tai akademiķei? Bella. Bella? Sirds man salēcās. Steidzīgi stūrēju prom no šī temata. No tiesas vēl appinkšķēšos! Dzīvē nekad neesmu nedz pazinusi, nedz redzējusi nevienu citu Bellu kā vien sevi pašu spogulī. Tāpēc tā akademiķe Bella man izskatījās pēc manas jaunības. Viss, ticat vai ne, viņai bija no manis – pat deguns!

Tēloju, ka klausos mūziku. Saussijās arī Helmūts. Saka: «Vai tas nav valsis?» Tas patiešām bija valsis. «Vai mēs, Helmūt, kādreiz esam dejujuši valsi?» vieglprātīgi iesmejos. Saka: «Viens ar otru? Laikam ne. Bet mēs vēl varam to izdarīt, Bella. Tik daudz, kā rādās, es laikam spēšu, vecais kraķis.» Dejoj? Ne no šā, ne no tā, svešās kāzās, ar svešu mūziku. Saka: «Vai tad tās ir svešas kāzas? Precas labi kaimiņi. Bet mūzika ir skaņa. Ne sveša, ne sava. Skaņa nepieder nevienam. Tā ir kā atlidojis taurenis.» Tik jokaini runāja, ka bail. Un es teicu: «Nu tad davai! Padejosim arī!» Viņš mani apkampa. Viņam trīcēja rokas. Ne īsti nepacietībā, ne īsti aiz kaisles. Bet es jau zināju, ka ne no viena, ne no otra. Ka viņam trīs rokas, ievēroju pie vakariņām. Un, kad viņš

mani apskāva, šo vecišķo drebēšanu samanīju caur kleitas plānumu. Grāmatā tagad stāvētu rakstīts: «Un tad viņi sāka virpuļot valsī.» Fui! Tas ir nevis «fui», bet... Bet nepavisam uz virpuļošanas pusi! Un iesākumā, ticat vai ne, es nejaudāju domāt ne par ko citu kā vien baidīties: vai dieniņ, vai dieniņ, kaut nu no šķūņa neiznāktu Krastiņmamma un mūs nepārsteigtu! Viņš bija mani pievilcis tik cieši klāt, ka mūsu kājas pinās viena ap otru un cita gar citu. Tūlīt paklupsim un novelsimies atsprākliski! Deja vēl nebija galā, kad jau karsti elsojām kā dedzīgi milētāji. Piepeši man atkal šite, iekšā, kā pārtrūka, kā pārplisa. «Tikai nesāc bimbēt, Bella!» es sev sacīju. «Noturies vēl šo reiziti un varēsi sust!» Par velti! Pieplaku Helmūtam pie krūtīm, un no acīm man gāzās ūdenskritums. Saprātu, ka Helmūtu vairs nemīlu. Un bija tik briesmīgi, tik šaušalīgi žēl, ka bail. Mīlēt bija tik feini! Tagad – it kā būtu atrauts gabals dzīvas miesas! Pareizāk, es nemīlēju šo... Kā lai pasaka?... šo viņa vecāko brāli, kaut arī viņš druscītiņ atgādināja Helmūtu. Prātam neaptverami! Bija dusmas uz likteni, kas ar mani tik ļauni spēlējās. Nu kāpēc, nu kāpēc, nu kāpēc mani ar Helmūtu vajadzēja savest kopā vēlreiz? Es būtu mīlējusi viņu līdz kapa malai. Tas būtu tik romantiski! Bet tagad... Ko tagad? Diezgan cūcīgi no likteņa puses! Tā es nodomāju pirmajās dusmās. Bet vēlāk, kad pārliku prātā, viss likās taisni otrādi. Vilks zina, kas kuroreiz vajadzīgs cilvēka sirdij...

Beigu beigās deja bija cauri. Atāķējāmiejs viens no otra. Vēl aizvien smagi elsojām. Kā kad būtu skrējuši pret kalnu. Rokas, ticat vai ne, drebēja arī man. Prātam neaptverami! Bet arī ne aiz kaisles, fui! Kāda kaisle? Drīzāk no raizēm. Gatavais teātris un cirks! Kaut nu nebūtu redzēti! Jo virsū krita loga atspīdums. Helmūts vēlreiz aicināja mani istabā. Vēlreiz dzērām tēju. Uzlūkoju veco divguļamo kocenīcu. Bet arī tad, vai zināt, palaidnīgas domas galvā man nelīda. Vecs un precējies – un cits Helmūts... Un kur tad laulene? Cēsīs. Rudenī, kad nokopšot dārzu, uz Cēsīm pārceļoties arī viņš. Lopi likvidēti. Palikusi tikai pa pusei pārdotā gov. Sienu sagādājis aiz pieraduma. Nevarot zālē pilnīgi ieaukt. Vasarā jau šeit skaisti. Bet ziemā – ne ceļa, ne veikala. Telefons dienām un nedēļām ilgi stāvot kurls un mēms. Uz fermām vai kantōri – tur jau sataisot viens un divi. Bet kam vairs bēdas par viņu, kopš aizgājis pensijā? Ar šķipeli pa dibenu! Puteņa laikā bail iedomāties, ka varētu savajadzēties «ātro palīdzību». Gadiem netiekot uz profapskatēm. Mokoties ar osteohondrozi. Un tanī brīdī, kad man vajadzēja izrādīt interesi par viņa osteohondrozi, vai dieniņ, pavisam nejauši nožāvājos. Viņš uzreiz mudināja gulēt. Arī pats atkritīšot.

Pa garo dienu man uztraukumu bija vai cik. Domāju, atkal nevarēšu iemigt. Bet, kā kritu, tā beigta. Prātam neaptverami! Krastiņmamma no rīta sacīja, ka es esot zvērīgi krākusi. Kā kad mani žmiegtu. Uzrāva mazā gaismiņā. Kas tad nu šo tā didija? Nesaule! Astoņi kilometri – kad vēl aizkulšoties! Nemaz neesot rasas. Ka neuznākot lietus. Arī Helmūts jau bija augšā. Taisījās govi slaukt. Teicu, lai ļauj man. Nebiju slaukusi kā toreiz. Un arī šajā reizē negāja labāk. Nevis slauktuvē, bet atkal vairāk kabatā un piedurknē. Arī šai pupi bija šķībi. Tikai man nenāca ne smieklī, ne dusmas. Nedz par sevi, nedz uz govi. Drusku paslaukusi, atdevu Helmūtam. No biksēm viņam bija izlidis kreklis. Nezin kāpēc mani atkal pārņēma skumjas...

Lai mēs abas ar Krastiņmammu otrreiz nenošautu greizi, Helmūts mums uzzīmēja plānu. Kā jāiet, kur jānogriežas. Kaimiņos ierukšķējās taures un sāka baurot maršu. Droši vien modinot jaunlaulātos, sacīja Krastiņmamma un kļuva sapņaina. Helmūts nogāja ar mums līdz pusnogāzei, no kurienes jau varēja saredzēt ceļa likumu. Atvadijāties. Mēs abas devāmies uz leju, Helmūts – uz augšu, uz mājām. Piepeši ar muguru jūtu: skatās! Tāpat kā toreiz stacijas laukumā. Un, kad nejausi sagadijāties vienā kupejā, un es visiem spēkiem pūlējos neatskatīties. «Tikai neblenz, Bella!» es atkal sev sacīju. «Dzirdi, nelūri apkārt! Tev galu galā ir principi vai nav?» Un, kaut arī man ir principi, šoreiz es paraudzijos atpakaļ. Helmūts klusām stāvēja un raudzījās uz mūsu pusi. Un, reiz biju pārkāpusi principus vienreiz, es pavēros atpakaļ vēl un vēl. Un vēl ceturto reizi. Atstājumam pieaugot, viss pārvērtās. Kā citādāks kļuva, kā jaunāks. It kā starpā nebūtu divdesmit gadu. «Vai tad laiks var ko padarīt cilvēkam un lietām?» ātrumā nodomāju. «Neko viņš nevar. Ne nieka!» Bet, vai dieniņ, ka var! Pēkšņi ieraudzīju vēl kaut ko. Mājas galā sudrabegli! Egles tur nevarēja būt, tomēr egle bija. Es to redzēju skaidrā prātā un savām acīm. Ēnā skujas atsita zilganu sarmu. Galotni apspīdēja saule. Izskatījās pēc kalnu smailes. Sirds man lēca pa krūtīm kā negudra. Vai es esot aizmirsusi ko pateikt vai paņemt, Krastiņmamma man jautāja. Bet es nebiju neko aizmirsusi – nedz pateikt, nedz paņemt. Un vairāk atpakaļ nelūrēju. Tikai visu laiku, vai zināt, likās, ka es kopš vakarvakara kaut ko esmu noredzējusi sapnī. Ne īsti pagājušo nakti, ne īsti šo ritu. Prātam neaptverami!

Gulējusi biju maz un šķīdri, cēlusies agri. Nu, es jau stāstīju. Galva tīri durna. Bet kājas nesa labi. Krastiņmamma jau nebūtu Krastiņmamma, ja nelūkotu izost, no kurienes pazīstu Helmūtu. Bet uzreiz noticeja, ko es samuldēju par radu būšanu. Pat neturēja aizdomās. Kā

kad man nevarētu būt brūtgans un mūžā nekad nebūtu bijis! Tas uz-sita asini. Piepeši, ticat vai ne, briesmīgi sagribējās, lai viņa būtu redzējusi mūs naktī zem ābelēm. Baidījos, baidījos – un še tev! Vai die-niņ, kā mēs dejojām un, prātam neaptverami, cik cieši saspiedušies un kā pinās mūsu kājas! Viņa ieplestu acis. Un, ja es vēl pastāstītu, kā Helmūtu pametu, jā, es viņu, nevis viņš mani, un kā viņš vēlāk no-sauca meitu manā vārdā, Krastiņmammai acis izsprāgtu no dobu-miem. Ko tādu viņa nekad nebūtu gaidījusi, fui! Prātam neaptverami! To iedomājoties vien, man karstas skudras skrēja pa muguru. Cik feina tomēr bija mana dzīve! Tik debešķīga, ka bail... Krastiņmamma sacīja, lai tak es nenesoties kā traka. Kāds velns mani trencot? Vai es domā-jot, ka pie Nesaules kāds mūs gaidot ar pīrāgiem? Mani patiešām trenca velns! Jo pie Nesaules, protams, neviens negaidīja. Ne ar pīrā-giem, ne bez. Uzgāzāmieš kā sniegs uz galvas. Te jau bija cilvēks uz cil-vēka. Savs ducis, nebaidies! Trīs teltis, Bremšmita motocikls. Un pie-devām sarkans žigulītis, kas piederēja vienam dakterim ar jaunu kund-zīti. Dakteris esot kaut kāds slavenība. Bet sieviņa lādzīga. Pusdienas taisot, bezmaz sadraudzējāmieš.

Bet no rīta, kad ieradāmieš, visi iepleta acis. No debesīm, vai, nogā-zušās? Tik agri no rīta tak neejot neviens transports. Dabūjām pa vai-rāki lāgi stāstīt, kā maldījāmieš un kā gulējām sienā. Šie tikai: «Ā!» – un vairāk neko. Domāt, patiešām gaidījuši, ka esam nolēkušas ar iz-pletni. Krastiņmamma piesarka. Mana mēle viņas godam rīvēja kantes. Cik ilgi varot malt vienu un to pašu? Man uznāca smējiens. Viņa sa-knieba lūpas. Bet, fui, es nemaz nesmējos par viņu! Vai prāts! Vien-kārši biju štimungā. Pats nelabais kūdīja uzsist knipi, lai šīs pašap-mierinātās kundzītes, kas ezermalā vīta saviem likumīgajiem vīriem pie sāniem, paliktu mutēm vaļā. Lai attopas, ka pasaulē ir kas liktenī-gāks par zagsu! Kas tāds, ko var atcerēties līdz nāvei – un vēl pēc nāves! «Kāpēc jūs smaidāt, Bella?» piepeši prasa Valdis Numur viens, nu, Ivetas vīrs. Es jau stāstīju. Tas, kurā bezmaz ieķeros. «Par pagājušo nakti!» smiedamās saku – un svētu patiesību. Domāju, izprašnās. Nē! Tikai briesmīgi samulst. Prātam neaptverami! Vai arī viņiem te kas noticis pagājušajā naktī? Iveta – kā apskābusi, kā ierūgusi – runā vienu, domā citu. Strīdējušies, vai? Tas nu neizskatās pēc Krastiņiem. Tik saskanīgs pāris, ka bail. Satiek kā cimds ar roku. Un kādi feini puikas! Didzi apkam-pju, nobučoju. Šim deguns uzreiz uz otru pusi. Kaunas. Bet es tak viņu auklēju, baroju ar konfektēm. Kas viņam vairs manas konfektes? Ķer-ties klāt Valdiņam, kampt un bučot nemaz neiedrošinājos. Rau, vai ūsas jau nedīgst? Prātam neaptverami! Bet es vēl pa vecam – «Valdiņam»!

Skaidru valodu runājot, mēs ar Krastiņmammu nevienam te nebijām vajadzīgas. Vai esam no kaut kādām tur «Pijolēm» atkūlušas vai būtu tur tajās «Pijolēs» iesprūdušas, vilks ar mums. Beidzot savajadzējāmies gan! Mirdza, kas šeit pārzināja ēšanu, iespieda katrai rokās pa naželim: mizot, griezt! Un mēs ķērāmies pie mūžvecā sieviešu amata: mizot, griezt... Necepinājusi tikai tā saule! Krastiņmamma nopūtās. Ko, saule spiež? Nespiežot. Kaut kur sāp? Nē, nesāpot nekur. Slikti gulējusi? Arī ne. Un nopūtās atkal. Tad es apķēros: Bremšmits! Jau apmālējies. Un pa kuru laiku un kur? Netika tak dzerta ne lāse. Vai es nezinot, cikos iet Rīgas autobuss? Nebija ne jausmas. Mirdza, saprotams, zināja, bet tūdaļ sacēla brēku. Kauna lieta – atbraukt un uzreiz skriet atpakaļ. Jāpaciemojoties. Vēdīšot pie sevis pārgulēt. Ar ko tad nu šī tā vēdīšot? Kā – ar ko? Ar Reiņa motociklu! Krastiņmamma nelabi pasmējās. Ja ne ar moci, tad ar žiguli, Mirdza ātri izlēma un skatījās uz dakteri. Bet slavenībai nebija kārtībā kaut kāds verķis. Uzslēja vāku un sāka rakāties pa motora iekšām, pagriezis Mirdzai dibengalu. Tad Krastiņmamma paziņoja, ka iešot kājām. Kā atnākusi, tā aiziešot. Kaut vai līdz pašai Rīgai! Nekādas vešanas viņai nevajagot. Iveta sacīja, lai mēs abas pārnakšņojot zēnu telti. Zēnus iemetīšot zaru būdā. Tur nu strikti iebildu es. Principā esmu pret, ja manis dēļ kādu met no kaut kurienes. Starp mums runājot, palikt Nesaulē man vairs tik briesmīgi negribējās. Liktenis bija raušus atrāvis, mānīt atmānījis šurp tikai tādēļ, lai es vēlreiz redzētos ar Helmūtu. Tikai tāpēc! Tagad redzējušies bijām. Varēju doties uz Rīgu. Un kaut vai kājām! Ja Krastiņmamma būs braucēja, braukšu arī es. Un Krastiņmamma bija braucēja.

Iveta ar daktera kundzīti mūs pavadīja līdz pieturai. Diena traki svelmīga. Ik pa laikam Krastiņmamma iebrēcās kā vālodze: «Būs lietus, būs lietus.» Iekāpjām autobusā. Un autobuss – gatavā cepeškrāsns! Krastiņmamma atkal: «Būs lietus, būs lietus, es jūtu, ka būs!» Un piesauca arī. Vēl vairāk nekā lietu. Briesmīgu negaisu! Šoferi nevarēja pabraukt. Uz šosejas, ticat vai ne, apstājās viss transports. Ko tādu nebiju redzējusi. Prātam neaptverami! Stāvgāzenis kā balta siena – sukā un dod! Zibens atkal – plaiksnī un cērt! Bet mēs ceļmalā starp «Sēnīti» un Vangažiem sēžam būrī zem ūdenskrituma. Apkārt viss plikš, liesmo un dārd. Briesmīgi feini! Man pa muguru atkal skrēja karstas tirpas.

Vēlāk sev vairākkārt jautāju, vai tā nebija priekšnojauta, šīs tirpas. Bet, zināt, ne. Liekas, ne. Drīzāk sajūsma nekā izbilis. Lai gan brīdis patiešām bija baismonīgs. Tūlīt, tūlīt iespers! Un paši sāksim mest

dzirksteles... Tomēr bail – bail man nebija. Galvā ne domas par nāvi, fui! Nojauta mani ķēra pēcāk, jau uz nama kāpnēm. Durtin iedūra kā ar adatu. Kliegšus iekļiedza ausī: mamma! Aplam sacīt, ka par mammu nebiju domājusi. Biju. Bet tā... Kā lai pasaka? Viņa šķita kaut kur tālu un aiz kaut kā. Otrpus apvārsnim. Neredzama. Un piepeši kļuva redzama. Līdz pēdējai krunkai un uzslietajam degunam. Sāku ņemt pa diviem pakāpieniem uzreiz. Atslēgu nemaz nemeklēju, piezvanu trim pīkstieniem, mūsu signālu. Bet atver kaimiņiene. Saka: «Tu jau zini, Belliņ?» Jo es, ticat vai ne, jau zināju. Prātam neaptverami! Kad? Kad tas notika? Saka: «Pagājušajā naktī.» Dzīva bijusi tik skaļa, bet aizgājusi tik klusi. Ne čiku, ne grabu. Domāt, miegā...

Mamma guļ savā gultā bez spilvena, aplāta ar visu galvu. Nevaru sadūšoties un palagu atsegt. Labi zinu, ko tūdaļ ieraudzīšu. Esmu redzējusi desmitiem reižu. Tik daudzkārt mamma tēlojusi mironi. Divdesmit gadus. Tagad izrāde galā. Priekšskars kritis. Viņa bija liela aktrise. Dzīva viņa spēlēja mironi. Mirusi... Kad viņu atsedzu, viņa uz mani skatījās. Es taisni sarāvos. Man, zināt, rādījās, ka viņa ir dzīva. Bet blāvās acis redzēja to, kas nav redzams dzīvajiem. Vaļējā mutē spīdēja trīs baltmetāla kroņi. Vai viņa vēl pēdējā brīdī ko teica vai vismaz gribēja teikt? Saukt palīgā? Nolādēt? «Tu mani nogalināji, Bella!» Tā viņa teica pirmajā reizē. Atceraties? Vai to viņa gribēja atkārtot un var būt, ka atkārtoja? Atminējos pagājušo nakti un nodrebēju. Es deju, bet mamma... Savu mammu biju aizvedusi kamaniņās uz mežu un pametusi nomiršanai. Viņas savilktais dūres brēca pēc atriebības. Un pasaulē patiešām nekas nepaliek neatriebts. Gan arī mani kāds reiz aizvedīs uz mežu kamaniņās. Cik briesmīgi!

Un tikai šodien kapsētā tas vairs neizlikās briesmīgi. Tik skaisti ir nomirt starp apsnigušiem kokiem, nevis blakšu apsētā gultā! Pastiept vecās rokas un svētīt noejošo sauli, nevis sažņaugtām dūrēm nolādēt pasauli. Prātam neaptverami! Bet es jau sacīju, ka domas man bija jau sagājušas sviestā...

MIRDZAS STĀSTS

Labdien!

Jums raksta tā, ko mana svainiene iekrustījusi par Mirdzu. Jau sen gribēju rakstīt, tikai sākumā gribēju rakstīt sūdzību. Lai atbrauc, neskaidro patiesību un presē dod kļūdu labojumu. Gudroju tikai, kam labāk sūtīt. Vai uz «Cīņu» vai Rakstn. Savienību. Piezvanīju uz Rīgu brālim. Viņš man ir dipl. jurists, izmeklētājs, part. biedrs. Biju dzirdējusi, ka kodeksā ir tāds punkts, kas aizliedz nodarīt citam cilvēkam mor. zaudējumus. Tāds pants esot gan. Viņš apjautājās, vai mani veikalā atkal kāds pils. nolamājis nerecenzējamiem vārdiem. Tas būtu štrunts. Esmu pieradusi. Vajadzības gadījumā māku pieklājīgi atbāzt. Bet nu jūtos iznerrota pa visu republiku. Tagad mani sauc tikai par Mirdzu un manu Reini par biedru Bremšmitu. Tiklīdz kas, uzreiz esmu ģenerālis, karavadonis un skaļrunis, kas piebļauj kilometru kļūsumu. Atļaušos jautāt, kad es būtu draudējusi publ. kārties, kā esat uzrakstījusi pēc manas svainienes stāstījuma? Tāda gadījuma *nav* bijis. Pasvītroju. Nekad nevienam neesmu solījusi kārties. Kaut sirds kāpusi pa muti un dažu labu reizi bijis tā, ka jānudien ņem valgu un skaties pēc tuvākās sijas. Bet citiem sacīt – *nekad!* Pasvītroju. Vismazāk jau nu šai pusceptajai māksliniecei, kas iztēlojas no sevis nezin ko, jo, aiz garlaicības mirdama un no smalkmaizītēm plīsdama, institūtā velk stripiņas. Pastrādātu manā vietā! Vakarā no viņas varētu putas smelt! Par mani vismaz 1/2 viņa ir piefantazējusi klāt. Tad nav brīnums, ka galu galā pašai no kauna jāslēpjas aiz sveša vārda. Iveta! Atradusies Ivetiņa! Bet jūs naivi uzķērāties. Ja toreiz pie tiem, kā viņa nokrustījusi, klusajiem ūdeņiem kādu varēja saukt par skaļruni, tad tā bija taisni viņa. Vārijās 1 gabalā kā putras katls. Kad nevērijās, vismaz dziedāja. Lai tikai taisītu troksni un citiem kristu uz nerviem. Galu galā visiem apsāpējās galva. Tā tas bija, ja gribam skatīties patiesībai acis. Brālis klausulē tikai smējās. Man sametās vēl lielākas dusmas.

Viegli zviegt, kamēr nav atpazīts. Jau esot, šis saka, jau esot. Kā nu ne! Un viņam nekas? Ne silts, ne auksts, ka izcūkots un par drauga švāģeri pataisīts? Kāpēc izcūkots? Nemaz. Viņš nebūt nejūtoties izcūkots. Tagad esot vēl lielāka piekrišana. No viņa nekad nevar saprast, ko domā pa jokam, ko nopietni. Bet dusmīgs nebija. Vispār viņš mums ir tāds nenormāli mierīgs. Kur cits sen lēktu stāvus gaisā, i balsi nepaceļ. Arī mani no sūdzēšanās atrunāja. Tikai izgāzišoties. Arī bez manis pietiekot gudrinieku, kas jūtot aicinājumu regulēt daiļliteratūru. Un lai nu kam, bet taisni man kā savas daudzciekušās profesijas pārstāvei vajadzētu just pretīgumu pret sūdzībniekiem un skandalistiem, kuri gatavi rakstīt uz malu malām, tiklīdz kaut kas nav pa degunam un prātam. Tā viņš sacīja. Vai man gabals nokritis? Notikušais laikam nebūšot pats briesmīgākais, kas ar mani mūžā noticis. Kur nu! Mums pie sirds ķeroties tikai tas, ko mēs paši gribot pie sirds ņemt. Arī taisnība! Un, ja pieejot dzīvei dialektiski, tad es savā ziņā esot kļuvusi populāra persona, ja jau visi par mani runājot, kaut ne visā republikā, bet tikai tuvākajā apkaimē. Simtkārt taisnība! Arī man galu galā sanāca smiekli, ka esmu kļuvusi pop. persona. Vai par mani runāja, kad sadzinu ipašnieku makam ar 156 rbļ. 70 kap.? Mani atcerējās, burtiski, 1 1/2 diennakti! Vai nodrukāja 2–3 rindiņas kaut tai pašā rajona avīzītē? Par piemēru, «Tā rikojās vienkārša pad. pārdevēja». Gaidi! Ja vieniem likās dabiski, tad citiem likās pret dabiski, ka naudu esmu atdevusi. Vai pop. pers. ir mana vecmāma, kaut par viņu varētu uzrakstīt romānu? Vai viņu neslavē, kamēr ēdieni galdā, un vai neaizmirst, tiklīdz ēdieni vēderā? Par manu brāli nemaz nav ko runāt. Viņa man bija visvairāk žēl. Ja skatāmies patiesībai acīs. Ka Jūs tik vien varējāt kā uzrakstīt par viņa milēšanos ar drauga sieviņu. Bet viņš ir mūsu ģimenes *lepnums*. Pasvītroju. Par viņu varētu uzrakstīt romānu pat vairākos sējumos. Viņš ir nenormāli *godīgs*. Pasvītroju. Viņu gan kukuļot mēģinājuši, gan viņam pa telefonu draudējuši. Uzpirkti slepkavas bez 5 kap. būtu nogalinājuši viņu netālu no Lielajiem kapiem. Bet viņš salāpīja galvu, pagulēja 6 nedēļas Traumatoloģiskajā un atkal cīnās pret sabiedrības atkritumiem. Mēs ar viņu lepojāmies. Sevišķi mamma, kurai es liekos brāķis. Viņš jau arī ir pārāks par mani pa visām līnijām. Ko nu mana tirdzniecības skola pret viņa universitāti! Pabeidzis ar sarkano diplomu. Brālis man liela autoritāte. Kā viņš saka, tā es daru. Bet ne tikai tāpēc, ka viņš ir dipl. jur. Es viņu ļoti milu. Par spīti ļauniem pareģojumiem, ka es brāli ienīdīšot, ja mamma mūžīgi man viņu bāzīšot degunā. Es lai ienīstu brāli! Jāsmejas. Un, kad viņš sacīja, ka nevajagot nekur sūdzēties, tad nesūdzējos arī. Pat kauns sametās,

ka biju taisījies. Bet fakts, taisijos gan. Taisni brālis man ieteica, lai bez psihošanas izstāstu Jums savu versiju. Man tikai šausmīgi nepatika, ka viņš sacīja «versija». It kā es gribētu pūst zilus dūmus, nevis stāstīt baltu patiesību. Vismaz drusku piepūst klāt. Bet sevišķi ļaunā viņam nav ko ņemt. Tā «versija» viņiem visiem tur ir tāds iemiļots vārdiņš. Un vēl vārds «mafija». Kad runa par rūditiem blēžiem no augstiem sēdekļiem un domas, kā viņš saka, krasi šķiroties, kas sverot vairāk – nopelni vai noziegumi. Es jau no sejas mūžīgi uzminu, kad brālis jokerējies ar kārtējo mafiju. Kāda tur seja! «Vieplis», kā saka viņš pats, kaut ir izskatīgs vīrietis. Siksnai izdur arvien jaunus caurumus. Izkrītas tik vājš, ka varot dzīvoklī ielīst pa atslēgas caurumu, ja gadījumā aizmirsis atslēgu. Tas, tā, smiekls smieklam. Bet nevienu vakaru nepārrodas agrāk par 23.00. Reiz izmeklēšanas laikā kritās svarā par 11 kg. Apsūdzību rakstījis 72 st. no vietas. Tas nav vis institūtā strīpiņas vilkt. Viņam ir vēl trakāks darbs par manējo. Kaut reizēm arī pie mums iet kā pa trakonamu. Bet līdz 23.00 jāstrādā nav. Ja nu vienīgi inventūra. Parasti klapējam ciet 19.00. Pieslēdz signalizāciju – un līdz ritam vari neko nedomāt. Ja, zināms, pa dienu nav gadījušās nepatikšanas. Tad gan grozies un nevari aizmigt. Veikals nav joka lieta. Mater. vērtības, lielas naudas summas, atšķirīgi raksturi, dažādi garastāvokļi. Un visam jābūt uz kapeiku. Ne par daudz, ne par maz. Sarēķināsi sev par sliktu, skaitīsies kļūdīšanās. Sarēķināsi citam par sliktu, skaitīsies blēdīšanās. Dialektika, saka mans brālis. Nedrīkst būt ne par laipnu, ne par šerpu. Būsi par laipnu, kāps uz galvas. Būsi par šerpu, noslīksi sūdībās. Pircēju lielākā daļa mums ir vietējie. Veikalu ķemmētāji vairāk pa sestdienām un vasarām. Medī importu. Imports dārgs. Labi pildās plāns. Tikai neizlaid no acīm. Svešs paliek svešs. Drusku neuzmanības – un šis jau pagaisis žiguļa putekļos! Reizu reizēm esmu gudrojusi, vai dariju pareizi, iedama uz pārdevējiem, nevis sab. ēdināšanu. No vecmāmas man iedzimts talants. Bet tad atkal pārlemjū. Kādam velnam talants, ja dabūtu norikojumu nevis uz restorānu, bet, par piemēru, uz mūsu ciemata ēdnīcu? Ja kartupeļi ir gļetni, tu nepataisīsi viņus miltainus, kaut miltus virsū kaisīdama. Un, ja zivis pa ceļam atkusušas un ož pēc sasvīdušām zeķēm, ne ar kādām viltībām tu viņām neatdosi 1. jaunību. Un, ja tev atsūtīti izburbuši gurķi cauriem vidiem, tad vari izstiepties vai sarauties – mazākus un stingrākus nepadarīsi. Talantu nevari ievērtīt entuziasmā un pasniegt uz sakarsēta šķīvja ar stērķelētu servjieti, kā sacīja mans brālis. Kaut citā sakarībā, ne par ēdnīcu. Tā mums turpat blakus veikalam. Zīnu un redzu. Meitīši noskrienas līdz 7. sviedriem. Ne sliktāk kā mūsējās

no pārtikas nodaļas, kad atvesti putraini par 16 kap., žāvētas reņģes vai valdības, nevis komisijas desas, kas zvēriģi dārgas. Un vai tevi kāds redz virtuvē aiz tiem kastroļiem? Neviens tevi neredz, kaut tu būtu *pisannaja krasāvica**, kā teica 1 krievu makšķernieks, kas mūsmājās pārlaida nakti. Labāk stāvu pie letes. Tā jau nav, ka visi tikai rietu un spertu. I ar konfekti uzciēnā, i komplimentu pasaka, i piebraukt mēģina. Kas darās noliktavā, kas vārās ciematā – visu zinu. Interesanti! Brālis smejas, ka, tāpat kā izmeklētāja darbā, arī manējā esot sava dziļa dramaturģija. Kā nu ne! Grozos kā aktrise pa skatuvi. Nolaisties nedrīkst. Jābūt formā. Ilgvilniši jāieliek. Manikīriņš jāuztaisa. Bez manikīra es nemaz nevaru. I kaprona zeķes jāpastaipa, i neilona veļa jāizcilā. Pircējām prece jāparāda. Manikīrs man ir prof. nepieciešamība. Ka augu dienu cilvēkos, arī patīk.

Ar Augustu iepazinos veikalā. Ar Reini tāpat. Barojās pie ēdnīcas meitenēm un pie mums mūžiģi pirka tikai alu. Ar ēdnīcu un ar alu bija laimīgi aizdzīvojies līdz kuņģa čūlai. Iesākumā viņš galīgi nepatika, kaut bija neprecējies. Par viņu runāja, ka esot cietumā sēdēģis. Viņš jānudien arī izskatījās kā cietumā sēdēģis. Garš, tievs, nesakopies, ar asu gāmuru. Mūžiģi pusskūts, it kā taisitos audzēt bārdū, bet nevarētu sataisīties. Jau ar Augustu biju nomociģusies. Nepateiksi noskūties – nenoskūsies. Nepiespiedīsi nomazģāt kāģas – nenomazģās. Intel. cilvēks, dipl. zootehniķis, beidģis Smilteni, bet kā tāda ķerra! Stumģjams, bīdāms. Fermā nomirdināja teģus. Tagad strādāģot kaut kur pie Gulbenes. Es viņam līdzi nebraucu. Lai iet uz 1 vietu! Ja nav vīra, lai nav. Kad parādīģās Reinis, arī tāds pats pūt un pavelc, es kolēģei saku: «Tai gan būs izkritusi skrūve, kas ar to Reini sakulsies!» Viņa vēlāk atcerēģās mūsu kāģās. Bet vai tu vari paredģēt nāģotni, ka tev pašai tā skrūve izkritīs? Iznāca kaut kā pamazām, nejauģi, neuzkrītoģi. Uz veikalū sāka piestaigāt bieģāk. Drusku sakopās un nebija vairs kā no miskastes izvilkts. Izrādīģās tīri paglģits. Tikai tāds galīgi neapsviedģgs. Kad 1. reizi pavadģija mani uz mājām, par to vien runāja kā par elektrību. Elekģriba un elekģriba! Laikam baidģģās, ka nesāģu izpraģģāt par cietumu. Es tik un tā pajautāju. Taisnģba, ko apkaimē runā? Cietumā sēdēģis? Esot. Esot gan. Pareizāk sakot, nevis cietumā, bet kolonijā. Un par ko tad? Par zagģšanu, pareizāk sakot, laupģšanu. Man stāģus sacēģās mati. Bija jau patumģšs – un ieģšana caur meģģiģu. Ko tad aplaupģģis? Veikalū, jeb pareizāk sakot, erpēģēes kiosku. Profenes laikā kopā ar vēl 2 čaģliem aptģrģģis un iekģritis. Bet tagad esot

* Skaista kā bilde (*krievu val.*).

pāraudzis un papīros nemaz neskaitoties tiesāts. Es galīgi nesapratu, kā var neskaitīties tiesāts, ja *ir* tiesāts. Pasvītroju. Viņš sāka skaidrot. Es klausījos ar 1/2 ausi un tikai kratījos no viņa vaļā. Pēc dažām dienām viņš tomēr bija klāt. Un atkal neilgi pirms veikala slēgšanas. Lai parādītu, ka pāraudzis, alu nepirka, bet tikai 2 gab. bērnu ziepju, kas esot labākas par krāsainajām, no kurām uzmetoties alerģija. Pavādīdams Reinis šajā reizē siki pastāstīja ne tikai, kā elektromotoram mainījies gultni, bet elektrībai pa starpu iesprauda arī šo to no savas pers. autobiogrāfijas. Esot apaļš bārenis. Audzis vispirms pie vectēva, bet, kad arī tas nomiris, bērnumā, 2 reizes ārstējies slimnīcā ar kuņģa čūlu, bijis precējies, bet ļoti īsu laiku. Arī es ar Augustu biju precējusies ļoti īsu laiku, nepilnus 3 gadus. Reinis teica, ka 3 gadi esot daudz. Galīgi nesapratu, cik īsu laiku tad bijis precējies viņš. Reinis papriekš vēl 2 reizes pielika «ļoti» un negribēja vairāk neko stāstīt. Es viņu piespiedu. Tad viņš teica, ka pēc pasēm un zīmogiem – 3 1/2 mēnešus, bet, ja skatoties patiesībai acīs, tikai 1 nakti un varbūt pat ne tik. Kā tad tā? Viņš nezinot, kā pieklājīgi izstāstīt. Es atkal viņu piespiedu. Galu galā izstāstīja. Kāzas svinējuši somu pirti. Īsi pirms mičošanas līgava pazudusi un ar visu plīvuru nocelta no cita, 1 kāzinieka. Šis šai izrādās, bijis sens brūtgans. Mans brālis šitādas lietas sauc par dekameronismiem un mūžīgi smejas. Arī es bez 5 kap. sāku zviegt. Bet, kad paskatījos uz Reini, seja viņam bija balta kā krīts. Pat tumsā varēja redzēt, cik balta. Aizvainojumu viņš nebija norījis veselos 4 gados. Bet es taisījos zviegt! Kad man uzticēja, ko neuztic garāmgājējam. Sanāca dusmas uz sevi un sametās Reiņa žēl, ka ne izstāstīt. It kā viņš 1 rāvienā būtu palicis cits vai savādāka būtu palikusi es. Viss mani aizkustināja. Bārenība. Vectēvs. Bērnumams. Kuņģa čūla. Galu galā mani sāka aizkustināt pat viņa gāmurs, kas līdz tam riebās. Sapratu, ka ar mani nav labi. Ja skatāties patiesībai acīs, ar mani bija pavisam slikti. Brālis dipl. jur., izmeklētājs, bet es pa tumsu pastaigājos ar laupītāju bez 5 kap. zem rokas! Bet man nemaz negribējās, lai būtu savādāk. Reinis likās kā tāds liels un laimīgs bērns. Viņā jānudien bija kaut kas no pusaudža. Mūžīgi kā izaudzis no drēbēm. Pārāk garām rokām un kājām un pārāk īsām starām un piedurknēm. Gatavu uzvalku viņam nopirkt ir mocība!

Kad Reinis mani pavādīja 3. reizi, pa ceļam iegrozījās runa, ka mums samaitājies gludeklis. Uzreiz piesolījās salabot. Man neatlika cits kā aicināt viņu iekšā. Gludekli viņš sataisīja pa 10 minūtēm. Atroda, kur kustas kontakti, un salāpīja, lai nekustas. Noregulēja šujmašīnu, lai nesprūst adata. Ieeļļoja durvīm eņģes, lai nečikst. Pievilēja

jaunu atslēgu tik veikli kā rūdīts kramplauzis. Ieraudzīja nažus un sadomāja asināt. Uztrina kā zobenus. Dzen kaut bārdū! Izmēģinā-dams uz ikšņa, pats sagraizījās. Abas ar vecmāmu dabūjām dakterēt. Uz vecmāmu viņš atstāja vislabāko iespaidu, kaut viņa, zināms, arī bija dzirdējusi par cietumu. Vēlāk sacīja, ka grūta dzīve cilvēkam iemācot ne tikai slikto. Mani viņa par Reiņa autobiogrāfiju neizprašāja. Tikai pajautāja, vai mums tas nopietni un vai mēs gadījumā netaisoties precēties. Toreiz par tādām lietām es vēl nedomāju. Kur nu! Nebija pat nobučojis. Tikai 3 reizes pavadījis un gandrīz par elektrību vien runājis. Kādas tur precības? Bet vecmāmai ir deguns! Kad viņa iedomājās, arī es iedomājos. Ja skatāmies patiesībai acīs. Tuvojās 30. Kā šķirtenei vecmeitība man, zināms, nedraudēja. Bet kurai sievietei negribas būt precētai? Drusku baidīja, ka Reinis par mani jaunāks. Bet 4 gadi nav ne 24 un pat ne 14 gadi. Starpība neliela. Iztaisīšu, domāju, no Reiņa cilvēku, būs par ko rūpēties. I sapņos nerādījās, ka trieciēntempā uzradīsies vēl 2, par ko rūpēties. Un, kad visā nopietnībā jau taisijos pieslēgt signalizāciju un klapēt to bodīti ciet, ne domāts, ne cerēts pietiecās vēl 1, drausmīgs blauris un resgalis. Un cilvēkos tads balamute, ka taisni kauns. Pēc skata izspļauts mans brālis bērībā, kurš skaitās šam krusttēvs. Mums esot daudz degsmes, toties maz fantāzijas, sacīja mamma, uzzinājusi, ka arī 3. esam uzštancējuši puiku.

Ne vien kāzas man pierunāja, bet arī manus dēlus izauklēja galvenokārt vecmāma, kā bija izauklējusi manu mammu, tanti, brāli un mani pašu. Mamma mums lepna dāma. Tagad pens. skolotāja. Dzied korī, iet klausīties lekcijas par mākslu, komētām, hipnozi un seksu. Bijusi pat uz balli «Tiem, kam pāri 30». Manu Reini necieš ne acu galā un patiesi sauc tikai uzvārdā, kaut, zināms, ne jau par Bremšmitu. Kāpēc lai sauktu par Bremšmitu? Turpretim vecmāma ar Reini saprotas labi. Tāpat kā Reinis, viņa ir cilvēks *ar zelta rokām*. Pasvītroju. Visu mūžu strādājusi *kā zvērs*. Pasvītroju. Jau 86 g. un kliba dzirdē, bet ne tikai govi izslauc un ēst uztaisa, arī vadziņas uz celišiem izrāpo un tīri izravē. Un ēst viņa taisa kā neviena! Māte viņai bijusi virēja pie grāfa Pālena. Vecmāma, var teikt, muižas ķēķa galdapakšā uzaugusi. Kad pērnvasar ar Reini braucām ekskursijā uz Ventspili, es viņai apprasījos, kādu ciema kukuli atvest. Viņa teica, lai mēs paņemot kanniņu un atvedot 2 – 3 l jūras ūdens. Tikai ar jūras ūdeni varot izvārīt franču zivju zupu *bouilla baisse*. Viņai griboties *bouilla baisse*. Varbūt beidzamo reizīti. Viņa prot izvārīt veselas 7 franču zupas. Nemaz nerunājot par nefranču karstām un aukstām zivju zupām. Zivju rasoļņiku krievu gaumē un zivju boršču ukraiņu gaumē, Bostonas zivju

zupu ar speķi, Briseles zivju zupu ar šampinjoniem un Budapeštas zivju zupu ar piparu pākstīm. Viņa mākot izvārit pat afrikāņu zivju zupu, bet tai vajagot kārbu konservēta laša. Ir gan tur izlepuši, tai Āfrikā! Bet avizēs raksta, ka mirstot badā! Vecmāma nekad nav bijusi ārpus Latvijas, bet māk pagatavot zivis islandiešu mērcē un zivis pa ebrejiski, norvēģu zivju klopsi un dāņu zivju salātus, zivju gulašu gan skotu, gan dienvidslāvu gaumē, zivju pīrāgu gan zviedru, gan itāliešu gaumē un zivis pienā somu gaumē. No zivīm viņa cep tortes, kā cepot Kubā, taisa japāņu plācenīšus un holandiešu kotletes. Viņa speķo zivis ar ķiplokiem, kā darot rumāņi, un pat cukuro pēc senas ķīniešu receptes. Vecmāma, kā saka mans brālis, mums ir internacionāla parādība. Un to visu un ne to vien viņa dabū gatavu no tās saldētās tālokeānu produkcijas, ko citi pārķ tikai priekš kaķiem, vai no Reiņa lomiem, kur dažs arī der tikai kaķiem. Bet viņa ņem un pabaro ģimeni. «*Vāša bābuška fokusņica,*»* teica tas krievu makšķernieks, kam iedevām naktsmājas. Viņa jānudien ir fokusņica! Kas ir, tas ir. Kad mani slavē, ka atsitusies vecmāmā, nekas man neglaimo vairāk. Viņai patīk citus barot. Pati gan knābā kā putns un ir viegla kā spalva. Vecmāmasprāt, sievietes no lielas izēšanās kļūstot slinkas, bet vīri gan jāēdinot labi. Pilniem vēderiem viņi esot miegaini, neskraidot meitās un nekrāpjot sievas. Varbūt tā, varbūt otrādi. Par viriešiem nekad neko nevar zināt. Ja skatāmies patiesībai acīs. I gan – par savu kuņģa čūlu Reinis ir gandrīz aizmirsis un vīco iekšā, ko ceļu priekšā. Krietni paēdis, luncinās, ka tas esot mans nopelns. Bet slīktā omā gaužas par savu «brīveslaiku čūlu». Neviens šo nedirīģējis, nelicis dzīt bārdū un neliedzis dzert alu. Labā omā es neņemu galvā. Lai jau pavārās! Bet, kad arī man ir kašķēties prāts, šis dabū dzirdēt, ko par šo domāju. Atceries! Nelicis dzīt bārdū un neliedzis dzert alu! Kā tad! Varēja staigāt apkārt caurās zeķēs un vaļēju bikšupriekšu. *Brīveslaiku!* Pasvītroju. Toreiz viņš bija noklidis *suns*. Pasvītroju. Ja skatāmies patiesībai acīs. Tagad savs jumts, sava sieva, savi dēli, savs mocis ar blakusvāģi, sava, kā saka mans brālis, ekoloģiskā niša. Netriecis mūžīgi to īžu kā uz pasaules galu un ne katreiz vēl skaidrā prātā! Šis braucot bez avārijām. Bet pēc tam skaties: te dzelzis norauts, te bleķis saliekts. Vilks zina, aiz kā aizķēries, kur iejājies. Kādā skaistā dienā ņems vēl un nositisies. «Beidzot būs miers,» es dūsmās saku, bet sirdī jau nedomāju. Sirdī taisni otrādi. Mūžīgi drebinos par Reini. Kad tik kas nenotiktu! Brāļaprāt, man esot pat kompleksi, jo mūsu dzimtas sieviešiem galīgi neiet

* Jūsu vecmāmiņa ir burvju māksliniece (*krievu val.*).

ar vīriem. Gara kopādzīvošana nevienai neiznāk. Atraitnes un šķirtenes. Vectēvs nomira agri un ne no šā, ne no tā. Ar miok. inf. Vecmāma palika ar 2 mazām meitiņām. Bet ne tikai izvilka, arī paskoloja. Mammai bija ķēriens uz mūziku. Viņa pat klavieres māc spēlēt. «*Molodjec bābuška,*»* kā par vecmāmu teica tas krievu makšķernieks. Viņa turējās, lai kādi nāca laiki. Zināms, mūžīgi jau ir tā, kad vieniem liesi, citiem trekni. Kam treknie, vajadzīgs labs pavārs. Un viņa mums ekstrāklase. Pasvītroju. Gatavoja i kungiem, i slimnīcā, i skolas kopgaldā. Bet vispār valsts darbā strādājusi maz. Mūžīgi kādai vajadzēja kārtējo aukli. Un viņa brauca un auklēja. Tāpēc arī pensija iznākusi švaka. 31 rbl. Tagad nekas vairs nenāk arī klāt. Bet vēl nesen viņa gāja par godu saimnieci, sevišķi uz kāzām. 3 dienas – 70 rbl. Ja no deguna, tad 1 rbl. par degunu. 100 viesu – 100 rbl.! Dažu labu reizi es šausminājos, kā viņa to var dabūt gatavu. 100 cilvēkiem! Bet viņa teica, ka esot maza starpība – 100 vai, par piemēru, 50. Ja tikai ķēķi pietiekot roku, kas mizo un griež. Pašai paliekot vairāk pārraudzīšana. Atbildība, lai viss garšīgs un laikā un lai neviens neko nesper. Tas bija plaši zināms: ja vecmāma kur nebūt uzņemas diriģēšanu, tad ne miltumiņš garo ceļu neaiziet. Tomēr 3 dienas uz kājām un gandrīz bez gulēšanas! Jau likās, šitā viņa ies, ies un ies kā pulkstenis. Bet, kad apritēja 80, sacīja, ka laikam cauri gan. Vairs nespējot. Tā viņa savu mūžu būs bērniem, mazbērniem un mazmazbērniem nodzīvojusi. Tie pa godiem nopelnītie rbl. arī pa to pašu reni aiztecējuši. Palīdzēja mums ar Reini tikt pie savas būdas, bet pati nāk uz veikalu tik apdilušā mētelītī, ka taisni kauns. Nebūtu arī nekādas vajadzības nākt. Bet 1–2 reizes nedēļā atstaigā. Neko lielu nepērk. Vairāk apskata. Ilgi izvēlas un nevar izšķirties par kādu nebūt štruntu. Ņemt vai neņemt? Ja ņemt, tad cik m bikšu gumijas, kādas krāsas ķemmiti un kuras spraužamadatas. Izcilā un smalki izosta pūderus un odierus. Es tak atvestu, ko viņai vajag. Pati gribot. Es nenopirkšot pa prātam. Ko tu ar viņu padarīsi? Dažs jau mani strostē, ka tik vecam cilvēkam nevajagot ļaut. Pa ceļam viss kaut kas varot atgādīties. Bet viņa domā, ka tik vecam cilvēkam nekas ļauns atgādīties vairs nevarot. Neko viņai neiestāstīsi. Nesen sapnī redzējusi vīru. Ādolfis bijis jauns, bet viņa veca. Viņš viņu nemaz nepazinis. Sapnī viņai nākuši smiekli, cik jocīgi tas izskatījies. Viņa bijusi it kā groša pati savam vīram. Pa ilgajiem gadiem izkūpējušas visas nesaskaņas un ciešanas, kaut Ādolfam bijis pasmags raksturs. Viņa jutās pat priecīga, ka viņas Ādolfis nav kopā ar viņu novecojis un

* Vecmāmiņa ir ziķeris (*krievu val.*).

uz mūžīgiem laikiem ir palicis jauns. Arī abām meitām laulībā nepalaimējās. Jāņonkulis cieta autokatastrofā. Pārējiem ne skrambiņas, šis uz vietas pagalam. Mamma no tēva izšķirās. Es ar Augustu nesadzīvoju. Un šķirtene ir tikpat kā pusatraitne. Tāpēc arī par Reini man mūžīgais nemiers. Ne tikai par trakulīgo moča dzišanu. Darbā tāpat, kā saka mans brālis, riska faktors. Reiz pie mums bodē 2 pircējas sarunājās, ka 1 elektriķis ar elektrību nosists. Bez cimdiem pieķēries, kur nedrīkstējis bez cimdiem klāt ķerties. Man uzreiz rokas sāka trīcēt tā, ka pa zemi izbira nauda. Kaut tas nemaz nebija pie mums. Kaut kur Allažos vai Jūdažos. Bet es vēl ilgi nevarēju nomierināties. Vai atkal Jaungada naktī. Jau 23.00, jau 24.00, jau 1.00. No Reiņa ne vēsts. Vējš gaudo skurstenī, no gaisa tāds slapjdraņķis, ka ne šķūni saredzēt. Sežu kā stabs. Telefons arī nestrādā. Kur Reinis? Zināms, nav eņģelis. Bet nepārnākt Jaungada nakti! Tas nav viņa gaumē. Notikusi nelaime! Izdeg svecītes. Puikas paliek miegaini. Galu galā gulēt aiziet arī vecmāma. Tikai es nīkstu pie bļodas ar atdzisušiem zirņiem. Neapēsti zirņi nozīmējot asaras. Re, cik ātri piepildījās! Jaunais gads tikko sācies, bet acis jau slapjā vietā. Pārradās tikai ap 4.00. Vēja auros nedzirdēju mašīnas troksni, kaut bija līdz ceļa galam atvests. Te uzreiz – smagi un sveši soļi! Pat nepazīnu. Ienāca, līdz sliekšņim jau balti nosnidzis. «Bajāri» palikuši bez elektrības. Vispirms meklējuši vainu, pēc tam mocījušies ar labošanu, lai sataisītu līdz rīta slaukšanai. Noguris, izbadējies. Kā klupa pie zirņiem, tā izvicoja tukšus. Zināms, par vēlu. Jāizēd līdz pusnaktij, nevis 4.30 no rīta. Tā ka asaras būs kā likts. Bet man tāds prieks, tāds prieks. Ko es iesāktu bez Reiņa? Kopā ar Reini galu galā var arī drusku paraudāt. Jociģi? Bet taisni tā es torīt domāju. Un atkal slapjdraņķis!

Savu vectēvu nekad redzējusi neesmu. Viņš, kā saka brālis, mums ir vairāk tikai teorija. No Jāņonkuļa nāves atkal nebija ne silts, ne auksts. Ja skatāties patiesībai acīs. Gulēju ar t°. Pat uz bērēm nevajadzēja iet. Ar tantes ģimeni diez ko nebrāļojamies. Tikai vecmāma regul. brauc pie viņiem uz Rīgu ciemoties un mūžīgi atgriežas, noslaukta līdz beidzamai kap. Bet mamma šķiršanās no tēva man bija liels trieciens. Uzreiz sašķiebās visa dzīve. Kaut pamatīgi ļodzījās jau pirms tam. Ja vecmāma savu Ādolfu mūžīgi atceras ar smaidu, tad mammai pret tēvu ir mūžīgs neizdeldējams naidis. Ja piemin, tad nesauc vārdā, bet tikai uzvārdā vai par pustrako melderi. Un sevi sauc par muļķi, kaut citās lietās jūtas gudra. Sen tak nekas vairs nav dalāms un nav pat zināms, vai dzīvs, bet mamma par viņu runā tikai ar nicināšanu. Viņa smagi pievilusies un nespēj viņam piedot. Kaut viņš varbūt teiktu to

pašu. Vecmāmasprāt, abi bijuši galīgi nesaderīgs pāris. Tikai viņi zinot, kas īsti viņus savedis kopā. Ja arī paši jau neesot aizmirsuši. Un vēl vecmāma domā, ka mamma pārlietu dzinusies apprecēties, bet knapi pēc kara ar vīriešiem bijis plāni. Daudzi vācu laikā sašmucējušies, bet tēvam autobiogrāfija tīra un pie pad. varas pat nopelni – part. biedrs, 2 ordeni, neviena radnieka ārzemēs. Pati juzdamās ar laulību iegrabusies, mamma bija ar visām rokām un kājām pret manām precībām. Arī Augustu viņa sauca uzvārdā. Bet par Reiņa pagātņi viņai stāvus cēlās mati. Viņa pat publ. piedraudēja, ka atteikšoties no manis, ja es apprecēšoties ar Reini. Uz to Reinis, arī publ., atbildēja, ka viņai vislabāk to vajadzējis izdarīt pirms 30 g. Ņemt un izmest mani miskastē. Nu bija sekstes gaisā! Mamma uz kāzām neieradās. Pat apsveikumu neatsūtīja. Tikai pēc 1. dēla uz pusrata salabām. Bet, lai viņa jelkuru no maniem puikām milētu, to gan nepateikšu. Gandrīz izskatītos, ka viņa nav spējīga milēt nevienu cilvēku, ja nebūtu mana brāļa.

Agrā jaunībā, kad neko lielu vēl nesapratu no milēšanām, domāju, ka mamma ar tēvu apprecējusies tāpēc, lai dzīvotu dzirnavās. Jociģi? Bet tā es savā bērna prātā domāju. Cik atceros sevi, tik atceros dzirnavas. Kā bradāju pa graudiem, rāpos uz miltu maisu grēdām un laidos atkal lejā uz 1 vietas. Dzirnavas bija uz upītes. Agrāk ratus griezuši ūdeņi. Bet manā laikā grieza elektrība no transformatora kalna galā. Mamma strādāja 2 1/2 km attāļajā 7–gad. skolā. Tēvam dienas pagāja turpat ēkas dzirnavu galā pie graudiem un miltiem. Es ložņāju pa visiem 3 stāviem un kāpaļāju pa bēniņiem gar maisu pacelšanas uzparikti. 1. stāvā bija gaņģi, 3 lielas piltuves, kurās bēra malšanai graudus. Katrai šķirai sava piltuve. Taisni brīnums, ka nevienā nevienreiz neiejājos. Izdevību bija vai cik. Neviens pat nesacīja, lai nelieņu par tuvu. Īstenībā tas 1. stāvs laikam iznāk 3., jo lejāk, upītes gravā, izbūvēti vēl 2 stāvi. Zem gaņģiem vidējā stāvā atradās dzirnakmeņi. Vēl stāvu zemāk – elektromotori un dzensiksnas, kas grieza maltuves. Te maisos bira gatavā produkcija. Aizsēja, aizsietus pieākēja pie ķēdēm, un no lejas cauri 2. stāvam mehānisms cēla miltus augšā – uz 1. stāvu. Bez kolhozu un sovhozu mašīnām malt brauca arī individuālisti. Tā liela daļa manu dienu pagāja starp vīriem, kas vai nu gaidīja savu rindu uz malšanu, vai gatavo samalumu. Reizēm viņi uzjautrināja mani, reizēm es viņus. Agrī pieradinājos grozīties cilvēkos. No vīriem tur saklausījos visu ko. Tāpēc nebīstos arī no stiprāka vārda. Drīzāk nepanesu tādus ņuņņas kā Augusts. Vēmiens nāk!

Brālis turpretī man bija vientuļnieks. Suns, kaķis līdzī – visi 3 ārā un prom! Viņš ir jaunāks par mani. No 5–6 g.v. man par viņu bija jau

jāuzņemas šefība. Šefs es, zināms, biju uz zaķa. Tā ka, klaiņojot gar upīti, viņš varēja, cik uziet, ievelties ūdenī. Kad mani sūtīja viņu meklēt, skatījos, vai kaut kur nekust gaisā izslieta aste. Suņa vai kaķa. Tad jau tuvumā bija arī šis. Gluži bez uztraudzības mēs, zināms, nepalikām. Apdarīt lielos darbus no Rīgas atšāva vecmāma, kurai tur bija vēl 2 mazbērni. Tāpat mamma galīgi novārtā mūs nepameta, kaut prāts viņai mūžīgi griezās uz citu pusi. Apgrozījās vietējās pašdarbnieku aprindās, klavierēja pavadījumu dziesmām un dejām, bieži braukalēja uz teātriem, lai paplašinātu garīgo līmeni. Tēvam pie sirds vairāk gāja prakt. saimniecības darbi. Pamazām nobrieda galvenais ģimenes konflikts. Ja skatāmies patiesībai acīs, visa cēlonis tomēr bija *šņabis*. Pasvītroju. Tas arī bija parasts piemaksas veids par malšanu. Arī kandžas dzišana nav nekas briesmīgi sarežģīts priekš 1 apķērīga vīrieša cilvēka ar prasmīgām rokām. Tā dzeršana kļuva par mūsu ģimenes nacionālo nelaimi. Lieta tāda, ka tēvs nedrīkstēja dzert. *Nemaz*. Pasvītroju. *Ne piles*. Pasvītroju. Frontē viņš 2 reizes bija smagi kontuzēts. No alkohola viņam virsū nāca dilēriums. Pāris stundās viņš pārvērtās par zvēru. Dzēruma dūsmās pārmeta mammai dauzīšanos pa klubu. Aiz greizsirdības grieza zobus un draudēja nosist. Beidzamajā reizē solīja nosist mūs visus. Mamma uzdevumā zvaniju uz miliciju. Bet milicija nebrouca. Esot ģimenes iekšēja lieta. Lai mēs viņu tikai nekaitinot! Mamma paslēpa mūs mežā, upītes gravā. Notupējām tur līdz ritam. Tās tad arī ir beidzamās atmiņas no kopdzīves. Mamma dabūja istabiņu pie skolas. Sākām dzīvot atsevišķi. Kļuva mierīgāk. Bet viņa nebija tas cilvēks, kam es varēju pieķerties. Tēvs nedzēris bija daudz jēdzīgāks. Sastrīdējusies ar mammu, muku atpakaļ uz dzirnavām. Man patika skatīties, kad tēvs ko nebūt meistaroja. Nesteigdamies un pamatīgi, kā bīdamies darbu nobaidīt. Mamma mūžīgi ķēra, grāba un skrēja. Viņu uz visām pusēm raustīja sab. pienākumi. Tēvs visu darīja, it kā neko nevarētu nokavēt un priekšā būtu 100 gadi. Kaut pēc šausmīgajām kontūzijām ar garu dzīvošanu rēķināties nevarēja. Bet, kad tik daudzas reizes esi varējis nolikt galvu jau nākamajā dienā un varbūt jau stundā, laikam pat daži gadiņi izplešas par veselu mūžību. Bet, tiklīdz redzēju, ka lieta atkal iet uz dropi, steidzīgi bēgu atpakaļ pie mamma. Vismaz nožmiegt tur mani neviens netaisījās. Kaut mamma ņēma ļaunā manu nodevību, tālāk par bāršanos lieta nekad neaizgāja. Ko tēvs man esot labu darījis? To pateikt es nevarēju. Arī vēlāk viņš pret mums ar brāli izturējās cūcīgi. Dzirnavās notika nelaimes gadījums. Maisi gandrīz nospieda cilvēku. Tieši jau tēvs tur vainojams nebija, bet melderis atbild par visu, kas dzirnavās notiek.

Ari neskaidrā prātā bijis, kad tas atgadījies. Tēvu no darba atlaida. Pāris gadu no dažādām vietām pienācaimenti. Nereg. un nelielas summas. Nekur tēvs ilgi neturējās. Kamēr viņam sadzina pēdas, viņš jau atkal bija prom. Galu galā pa pastu pienāca pats izpildraksts. Tēvs nekur neesot atrodams. Lai mamma pati viņu sameklējot! Mamma tev meklēs! Nav no meklētājām. Tā mēs savā mūžā vairs neesam redzējuši ne tēva naudiņu, ne tēvu pašu. Vecmāmasprāt, viņš vai nu ņēmis galu, vai nojūdies pavisam. Mammai atkal bija kāds stāstījies, ka tēvs redzēts Mellužos. Nekur nestrādājot. Galīgi nolaidies. Kurpes atlupušām zolēm. Nēsājis apkārt pa vasarnīcām žāvētus lucišus. Es drizāk sveros uz vecmāmas pusi. Neticami, ka viņš varētu pilnīgi aizmirst savus miesīgos bērnus. Bet ej nu sažini! Ja viņš mūs varēja pat nosist. Kāda viņam bija briesmīga seja un sarkanas acis! Skaidrs, ka varēja. Man labāk gribējās, lai viņš būtu miris. Kad to pateicu vecmāmai, viņa sacīja, ka esot liels grēks tiši gribēt otram nāvi. Bet es tik un tā turpināju domāt.

Par maniem tuvākajiem cilvēkiem kļuva vecmāma un brālis. Kopš aizgājusi pensijā, mamma ir Rīgā pie brāļa. Viņam iedeva 3—istabu dzīvokli Purvcīemā. To Rīgas dzīvošanu vairāk gan būtu pelnījusi vecmāma savos gados. Tur i 2. meita sasniedzama ar trolejbusu un nav garas stundas jākratās smacīgā autobusā. I poliklinika netālu. I visas tās «mīniskas» pa rokai, ja jau viņai patīk pa veikaliem pastaigāt. Neviens man padomu neprasīja. Izlēma bez manis. Un es jau nemaz negribu tikt vaļā no vecmāmas. Viņai pašai būtu labāk. Bet mammai uz laukiem garlaicīgi. Jāpaplašinot kult. līmenis. Lekcijas, izrādes, poēzijas vakari. Atkal skriešus skrej un kampšus kampj — kā toreiz, kad vēl bērni bijām. Gribējusi iestāties aerobikā. Neesot pieņemta. Sacījuši, ka par vecu. Viņa stipri ņēma ļaunā, sašuta un ilgi kreņķējās, ka pret viņu tik nedzēntl. izturējušies. Kaut svainiēne ne tuvu nav zelta gabaliņš un darbā vairāk tarkšķ un dzer kafiju nekā strādā, drusku vairāk pa māsaimniecību mamma varētu parosīties gan. Izbonierētu grīdu. Iznāktu tāda aerobika, ka prieks. Abas viņas tur galīgi nesatiek. Brālis iekšā nejaucas. Cilvēks jāņemot tāds, kāds viņš esot. Sava taisnība ir. Pat bērnus nepārtaisīsi, kur nu vēl mammu. Kaut par bērniem nesūdzos. Citiem vēl šausmīgāki. Mana vecākā dēla gados dažs jau bez 5 kap. žūļiks. Manējie vismaz nevienam nevienu kāju vai roku vēl nav norāvuši un nekādās uzskaitēs nesastāv. Pirmdzimtais — liels lasītājs. Traks uz ūdeņiem. Ceļot, zvejojot. Reiņa galvenais makšķeres biedrs. Vidējais — mācībās slinks kā maita, bet ar prakt. iekārienu. Ja aizraujas, strādā kā zvērs. Sadedzis uz elektrību un motoriem. Par 2 rb]. no

čāļiem nopirka kaut kādu galīgi sajātu magnetofonu un iztaisīja vienreizēju nažu trinamo. Pieslēdz pie elektrības – un dzirksteles vien šķīst! Uzasināja ne tikai nažus, bet arī šķēres, cirvjus un izkapti. Izsita transformatorā korķi. Tikai pastaritim vēl nav, kā saka mans brālis, izkristalizēties pasaules uzskats. Bet ko var gribēt 5 1/2 gadiņi. Ja kur braukt, vairs netiekam gudri – ņemt līdzī, neņemt? Negrib palikt mājās ar vecmāmu. Tāpēc biju tik priecīga, ka Reinim izdevās pievārdot manu brāli, lai atvaļinājumā kopā ar savējiem šoreiz brauc uz mūsu pusi. Uz kaut kuriem jau šie braukalē katru vasaru. Dzīvo teltīs, ķer zivis, bauda svaigu gaisu un vientulību. Un mums apkaimē ir daži tik klusi un zivīgi ezeriņi! Sevišķi tie, pie kuriem ar braucamo nevar, kā nākas, piebraukt. Bet Reinis pazīst visus. Atvars vai akacis, visur tiks cauri sausām kājām un riepām. Cilvēks–amfibija, kā saka mans brālis. Viņi un mēs vientulību varēsīm baudīt kopā. Kaut no vientulības neviens nav paēdis, bet svaigā gaisā jāpaēd krietni. Svainienei nav iekšā uz ēsttaisišanu. Brīvā dabā vajagot atpūsties. Jājautā tikai – no kā gan? Šausmīgi pārstrādājusies! Bet lai jau pūšas! Tāpēc tik resna. «*Pončik s vareņjem,*»* kā šitādas sauca tas krievu makšķernieks. Lai jau zvīln! Lai zvīln uz veselību! Man labāk patīk aktīvā atpūta. Ja klāt esmu es, nevienam nav badā jānomirst. Nebūs kā viņgad. Šie nodziwojušies tiktāl, ka uz ugunsкура cepuši rupjmaizes šašļikus. Kam tad mums dārzs un kūts? Kam tad pieliekamais un ledusskapis? Kam tad ezers un mežs, pilns zivju un sēņu? Un, ja tuvumā Reinis, tad sildi tik pannu un taisies uz cepšanu. Kad viņš man pastāstīja, ka pa vakariem brauksim tikpat kā ekskursijās, es palēcos uz 1 kājas. Vai un cik bieži es vispār kur tieku! Tā Ventspils, var teikt, drīzāk bija izņēmums. Parasti, kā no darba mājās, tā šuveklis vai gludeklis rokā. Plēš un smērē uz velna paraušanu. Izejamās dienās šiem sazin kur kuram gals. Es stājos pie veļas mašīnas. «*Prāčečnaja,*»** kā teica toreiz krievu makšķernieks. Jānuden prāčečnaja, bet saulīte ripo pa zemes virsu. Lietus laikā nemazgāsi. Nav kur žāvēt. Kamēr izžūst, jau atkal viss sasmērējies un sačammājies. Sevišķi baltā veļā. Lai šoreiz pagaida! Nekāda nelaime nenotiks. Arī dobes drusku pacietīsies. Lopus apkops vecmāma. Nav jau lielferma. Govs, bullēns, ducis vistu ar gaili un 2 gab. neproduktīvie mājdzīvnieki. Vai tikai pilsētniekiem pienākas atpūta un man nemaz? Arī manas tiesības ierakstītas *konstitūcijā*. Pasvītroju.

* Pīrādziņš ar ievārijumu (*krievu val.*).

** Veļas mazgātava (*krievu val.*).

Tikām apcerēju, kamēr galīgi sajūsminājos. It kā brauktu vismaz uz Rīgas Jūrmalu. 2–3 dieniņas nelauzišu galvu ne par ko!

Bet, kā zināms, cilvēks domā, Dievs dara. Tu ceri un gaidi, posies un taisies, bet te uzreiz šķiebjas – un tu tikai noplāti rokas. Tu vari sākt ritu dziedādama, bet, ja gadās ķibeles priekšpusdienā, tad esi droša, ka gadīsies arī pēcpusdienā, jo nelaime nenāk viena. Ja ir, tā teikt, zvaigznēs ierakstīts, ka diena būs nelaimīga, tad, vari izstiepties vai sarauties, tā arī paliks nelaimīga. Nevienam neies nevienā vietinā. Kļūme kļūmes galā. «*Zakon podlostji*,»* kā teica krievu maksšķernieks, kad viņam 3 reizes nospruka liela zivs un 4. reizē aizgāja ar visu zelta vizuli. Jau pusdienlaikā meitenes no pārtikas nodaļas žēlojas, ka atvestās prjaņiku kastes pa ceļam atplēstas un katrā trūkstot pa 500–700 gr. Arī kūpinātajām zivīm neesot svara. Nākušas cauri bāzei, nevis tieši no zvejnieku kolhoza. Veca lieta! Kā no bāzes, tā svars mūžīgi ar pavadzīmi nesaskan. Bet pieņemot nevar jau tik smalki pārsvērt un pārskaitīt. Ar rūpniecības precēm vēl lielāks risks. Atsūta veselu konteineru uzreiz. Ripinām veikalā iekšā. Ko citu lai iesāk? Preču lēvenis. Gribēsi šofera klātbūtnē visu izcilāt un pārbaudīt, darbs vairākām stundām. Kas tev ļaus tik ilgi mašīnu aizturēt? Iznāk paļauties uz šofera sirdsapziņu. Tas par piemēru. Ne jau par šoferi šoreiz runa. Nepatikšanas iznāca citādas. Ap kādiem 16.00 skatos, ka man apavu kārbā ir tikai 1 – kreisās kājas – vīriešu kurpe. Bija tādas feinas, 44. izm., pelēkā krāsā, dienvidslāvu vai čehu. Atceros, kā 1 ņēma un laikoja. Tāds solīds džentlmenis ar brūni lakotu portfeli. Ungāru vai poļu. Bet, vai kurpi atdeva, neatminos. Kaut nosit! Es – uz pārtikas nodaļu. Es – laukā. Izčibējis tas džentl. kā pērmais sniegs! Domāju, kam gan tam cilvēkam vajadzīga 1 tupele? Kur 1 liks? Pēc mērišanas droši vien kaut kur neuzkrītoši nolīcis. Bet nav – un viss. Importa kurpes, dārgas, 47 rbļ. Galīgi sakreņķējos. Pat asaras apbira. Kolēgas vēl mierināja. Sadalīšot zaudējumu līdzīgi uz galviņām. Bet, zināms, ne nu dalīs, nekā! Un 47 ne ar ko jau arī nedalās.

Braukdams uz autobusu manam brālim pretim, Reinis pa ceļam iegriezās pie manis. Izkratīju sirdi. Arī viņš sāka mani kušināt, ka 47 rbļ. dēļ mēs neizputēšot un lai tas vienkājis ar to kamašu aizrijas. Jau sāku nomierināties, kad te uzreiz pa durvīm iebrāžas 1 sievišķis un sāk man bakstīt degunā kaut kādu lupatu. Es – mēma! Toties viņai rikle līdz ausīm. Piebļāva pilnu veikalu ar epitētiem. Zagļi un blēži mēs esot un bez 5 kap. slepkavas. Viņa sūdzēšoties Tautas kontrolei un kaut līdz pašai Maskavai. Lai pārbauda tos mūsu šahermaherus! Vai šī skrandā

* Nelietības likums (*krievu val.*).

varot maksāt 142 rbļ.? Tad kāpēc mēs noplēsuši birku? Ne jau bez nolūka! Tā, ko viņa nosauca par skrandu, bija somu kleita, 50. izm., ļoti feina un jānudien maksāja 142 rbļ., bet, kas ir, tas ir, birkas klāt nebija. Ja skatāmies patiesībai acīs. Varbūt noplīsusi pielaiķojot un guļ uz grīdas? Ejam uz noliktavu, kur vietējos sieviešus ielaizām drēbes pamērit. Un, kad birkas uz grīdas nav arī noliktavā, šī pāriet, kā mamma man saka, uz do mažoru. Reinis ciešas, ciešas, bet do mažoru jau ilgi necietīs un pasaka pāris *pilnīgi recenzējamus* vārdus. Pasvītroju. Bet šī uzreiz, ka nolamāta par govi! Neviens šo par govi nenosauca. Reinis tikai teica, lai tik skaļi netaujot. Mēs neesot kurlī. Bet, kā iejaucās Reinis, tā šī pārsviežas uz Reini un sāk viņu lamāt par advokātu, kas vēl aizstāvat to zaglīgo žurku, t.i., mani. Un vai vispār ko citu varot gaidīt no bandīta, kas sēdējis cietumā par laupīšanu? Tāds tev gaišā dienas laikā un publ. vietā izraus no mutes pat zobu protēzi. Es iesaucos starpā, ka Reinis ir pāraudzis un tagad neskaitās sēdējis. Tikai neviens jau neklausījās. Galu galā sēdējis paliek sēdējis. Kaut 100 un 1 reizi skaitītos nesēdējis. Taisnība manam brālī, kad viņš saka: sava pagātne mums jānesot uz muguras kā gliemežim sava kaula māja. Bet Reinim seja uzreiz tik balta, tik balta. Krīta baltumā! Kā tovakar, kad stāstīja par savu 1. ligavu somu pirtī. Tūlīt, domāju, sagriļosies un novelsies bez samaņas. Bet ne sagriļojās, ne krita. Apcirtās un prom! Uzšita pa federī un aizdrāza kā viesulis ar vismaz saviem 100 km. st. Lēni braukt jau viņš nemāk. Dismās ne tik. Atgriezās vēlu naktī, kad biju jau stīva pārgaidījusies. Tūlīt jutu, ka dzēris. Taisni vai atkal jāapraudas. 3 mēnešus nebija laizījies. Pat vairāk nekā 3, kopš aprīļa, manas dzimšanas dienas. Un viņš jau nemāk pa piņģerotam. Kā liekas klāt, tā nevar mest mieru. Kā uzsēžas uz korķa, tā netiek nost. Atpakaļceļā pie jaunās lopkopju mājas pārķerts. Šie tur sapirkušies un saveduši tik modīgas lustras, ka paši nemācējuši pielikt. Lai esot cilvēks un palīdzot! Vai viņš varējis atsacīt? Un vai no savējiem naudu varējis ņemt? Tad nu atpogājuši pa pāritim alus un drusku aplacījuši tās jaunās armatūras.

Cik pretīga diena! Viss šķībi un greizi. Tagad varētu ezermalā sēdēt pie ugunskura. Bet arī ridzīnieki nav atbraukuši. Kāds saslimis, vai atkal steidzami jātvārsta mafija. Es tādā dzinējsuņa amatā neietu kaut mani apzeltītu. Skraidī ar izkārtu mēli un vēl uzmanies, lai nesadod pa ķobi un nedabū pa ribām. Tad jau veikalā 10 reizes labāk. Bet ko es muldu? Nav jau, ak dies, maizes bez garozas ne tur, ne šite. Kur nul! Tikai tam murmulim ne silts, ne auksts. Daudzās apkārt līdz melnai naktij. Lai tak viņi tur uzkaras ar savām lustrām! Vīrs skaitoties. Nolikās un šņāc. Bet galu galā labāk tā, vismaz miers. Augusts, tas jau

skaidrā prātā nevarēja pār lūpu pārspļaut, bet kā iedzer – uzreiz sāk noskaidrot attiecības. Rīdzinieki arī labie! Varēja vismaz piezvanīt. Zinājusi, pati būtu uz brāļa dzīvokli piegriezusi. Tagad daudz par vēlu. Pat ne tik daudz liktenis man nenovēlēja kā uz ezeru aizbraukt. Citas groza šķiņķus pie Melnās jūras, bet tu ej un plēsies no gaismas līdz tumsai un vēl lauži galvu pa nakti. Kas šim? Guļ. Virietim vieglāk. Ar rūgtu noskaloja rūgtumu un sūt. Bet mani grauza tikpat kā ķirmis. Šahermaheri! Kā nav kauna? Veikalvedis arī labais. Kas ar mani notiekot? Strādājot kā akla un bez nagiem. Manis dēļ visu kasi varētu aiznest un ne tikai tupeli. Laižot noliktavā nepiederošas personas. Mūžiģi laidām – un nekas. Nu viss ir slikti un nepareizi. Par mani 20 gados nebija nevienas ofic. sūdzības. Gribēja pielikt pat pie goda dēļa. Pati laikā nenofotografējos. Kur nu par tik augstām lietām kā braukt un bildēties, kad tolaik bērns vēl bija ar krūti jābaro? Domāju, iztikšu arī bez dēļa. Nenomiršu. Bet pietiek, ka 1 reizi kas nebūt sametas, lai visi nopelni uzreiz būtu vējā. Tutū, aidā – nekas neskaitās! Bet šis te, palūk, krāc! Arī man, goda vārds, gribējās ņemt un piedzerties. Krāktu abi uz balsīm. Būtu ideāla laulība. Dzīve likās nebeidzama miskaste. Guli te un mokies! Bet vīrs pūst. Miegš nenāca ne lūdzams. Bet, kad galu galā iesnaudos, murgi vien, murgi vien. It kā mēs ar brāli vēl bērni būtu un atkal dzīvotu dzirnavās. It kā es ūjinādama meklētu viņu gar upītes malu, bet viņa nekur nebūtu. Tikai griezās melni atvari. Uztrūkos, kā caur gaņģi izmalta, kā ar miesīgu māti izkāvusies. Sirds tā vien sit, tā vien lec pa krūtīm. Vēl ņemšu, domāju, un nomiršu ar miok. infarktu tāpat kā nabaga vectēvs. Pamodīsies laulis blakus sastingušam liķim. Tad gan laikam plēstu matus, ai, kā plēstu! Un tā viņam arī vajag! Miegā vēl smaida kā maijmēness. Nez par ko priedājas, velns tāds. Sieva mājās nervozē, bet šim, palūk, lustras svarīgākas. Lai tad arī guļ ar tām savām lustrām!

Bet rīts aust tik skaidrs un saulains, ka noskaidrojas arī prāts. It kā migla būtu nolijusi. Naktī jau bez 5 kap. mirt taisijos. Vēl drusku jāpadzīvo. Jāizaudzina un jāizskolo bērni. Un vai es varu to vilkamaltīti pamest? Bez manis noies no grauda. Atkal staigās kā šosejas bosiks. Raksturā vājš un viegli pavedams. Zvērēja un dievojās, un bez 5 kap. jau atturībniekos stājās, bet pietika pasvilpt no lopkopju mājas, un gatavs – sāk ne tikai lampas likt, bet arī pa lampu mest. Reinim vajag stingras pavadas, tad dzīve ar viņu ir gandrīz ciešama. Dažai iet vēl 10 reizes štruntīgāk. Galu galā arī veikalā viss vēl var nokārtoties. Iznāks pretim, par piemēru, tjoťja Dusja. Tur rokas aiz muguras. Nu, kurā rokā? Atpletis – un uz delnas kleitas birka. Uzkopjot telpas, atradusi.

Turpat pie letes mētājusies vai drusku aiz. Kur mums bijušas acis? Vai atbrauks džentl. ar portfeli. Viņš ļoti atvainojoties, pats nesaprotot, kā kurpe gadījusies portfeli. Galu galā atcerējies. Tā ar viņu reizēm gado- ties. Skleroze smagā formā. Lai es neņemot ļaunā! Viņš cerot, ka ne- esot man sagādājis pārāk lielas nepatīkšanas. Publ. nolieksies un no- bučos roku. Reinis jau ir tāds lempis, ka nemūžam neattapsies. Neesot suns, ka iešot roku laizīt. Augusts gan izretis nobučoja, tikai viņam tā jānūdien iznāca tāda laizīšana. Dāmai roku skūpstīt nevarot iemā- cīties, saka mana mamma, tas esot *iedzimts talants*. Pasvītroju. Tā es prātoju riņķī un apkārt, kamēr nozvana modinātājs un augšā slienas Reinis. Skābi rūtains, bet uz darbu, gribi vai ne, jābrauc. Ko nu tik miegains šorīt, ko tik kaunīgs, it kā pēc visiem tiem aliņiem gultu būtu piecūrajis? Pa 2 uz deguna! Melo kā klibs zirgs. Cik dučus iztempa, trekteri, un par cikiem? Atkal sailgojies pēc vecās čūlas kā pēc senas brūtes? Šis tikai skatās sāņus un griež valodas prom no alkoholiskiem tematiem. Te uzreiz – ne bārdu dzinis, ne brokasta ēdis – pa durvīm laukā, mocim seglos un prom. Jau nospriedu, apvainojies un lāpīties aizbizojis. Bet pēc laiciņa atdrāž ar vēsti, ka vakar vakarā 1 kompānija ar mugursomām un rudu kuci taujājusi ceļu uz liko vītolu un aizgā- jusi uz ezermalu pa taku. Kas cits kā šie! Manējie! Bāleliņš tomēr at- braucis! Un es naktī bez 5 kap. jau apbedīju. Tīci nu riebiģiem sap- ņiem! Prāts man paliek it gaišs. Velns nav tik melns, kā viņu mālē, kaut zināms, tjotja Dusja nebūt neiznāk pretim ar birku sauļā un ne- parādās arī tas ērms ar portfeli. Tā nu mēs šo redzēsīm gan. Kā savas pers. ausis. Vilks viņu rāvis! Gan izturēsīm. Par 47 rbļ. badā nenos- prāgsīm. Tur Reinim taisnība. Cik labi, ka bēdu var nomest kā pirti melno kreklu! Uzvelc baltu – un sāk jaunu dzīvi!

Tātad vakarā drāžam uz ezeru. Mantu gan sanāk vesels vezums. Grozies, kā gribi, viss vajadzīgs. Arī brīvā dabā nevar palikt par mežo- ņiem un ēst zupu ar pirkstiem, kā reiz jānūdien iznāca, kad biju aiz- mīrsusi karotes. Jākāš, par piemēru, buljons, bet kā izkāsīsi bez dur- šlāga? Sataisi veltnīšus, bet nav baltā spolišdiega, ar ko aptīt. Sodomā ko nebūt izklapēt, bet trūkst gan dēļa, gan daudzāmā āmura. Vāroties pašķīst kartupeļi, bet nav stampas, ar ko samīcīt biežputrā. Pagadās liela līdaka, bet negudro taisīt pildītu – maļamā mašīna mājās. Neesi atcerējusies trumuli, vāri tēju taukainā zupas katlā, kas ož pēc lauru lapām. Piparu vietā paķēries kanēlis. Nav paņemta rīve vai pavārnīca. Ja Reinis nepīpētu, arī sērkokociņi būtu jāatminas, nemaz nerunājot par pārējo. Šiem tikai āķi un idejas galvā. Ieraudzījis visu lērumu, Reinis sāka stenēt un pūst. Te esot vajadzīgs gruzovīks ar piekabi, nevis «Iž

Jupiter», kaut ar blakusvāģi. Nedz sakraušot, nedz sasēdīšot. Produktus vien esot saņēmusies, it kā grasītos pabarot veselu ielenktu bataljonu. Šitā ar viņu mūžīgi. Papriekš nokritizē, bet pēc tam ņaud, ka kaut kā trūkst. Kāpēc neesot līdzī? Es noprasīju, lai viņš man skaidri un gaiši pasaka, ko, viņaprāt, varam neņemt. Kartupeļi, burkāni, piens, krējums, olas, gurķi, speķis, tēja, maize, eļļa, milti, dilles, etiķis, tomātu mērce, sīpoli... Jau pusceļā viņš piekāpās. Labi jau, labi, un, zināms, i sakrāva, i sasēdināja. Kaut brīžiem taisa sirmus matus, šai ziņā viņš man ir liels *akrobāts*. Pasvitroju. Izžonglēja cauri džungļiem, ka neviens nenokrita un nekas neizbira. Nepaveicās tikai olām. No 30 dzivas palika 4 gab. Bet kas tas esot, ja salīdzinām ar mūžību, teica mans brālis. Atkal nokāviēs ar savām mafijām. Izdilis, ka baigi skatīties. Sametās tik žēl, ka publ. apkritu ap kaklu. Muļķīgi? Bet tas iznāca pats no sevis. Jau pārāk biju naktī dažādas šausmas sadomājusies un sasapņojusies. Papriekš laikam vajadzēja ar citiem sarokoties un sapazīties. Bet gan jau i sarokojāmies, i sapazināmies, kas vēl nebijām pazīstami. I ar brāļa draugu, arī dipl. jur., i svainienes brālēnu, dakteri, i abu sieviņām. Pa visiem kopā viņu te bija vesela varza, bet pa veselu diennakti nedz vīrieši bija zivtiņu noķēruši, nedz kundzītes sēniti salasījušas. Ko tad visu laiku sadarījuši? Esot baudījuši dabu. Kad tik ar savu dabas baudīšanu no saviem lielpilsētas labumiem tādā karstā laikā skrejamo vien nebūtu dabūjuši! Bez manis un Reiņa te atkal būtu 1 redzējiens līdz rupjmaizes šašļikiem. Reinis uzreiz i airus atrada, i vedināja vīriešus ezerā ūdas likt. Es atkal pieliku sievietes pie kartupeļiem un gurķiem. Uzreiz, kā nopriecājās mans brālis, attīstījās notikumi. Man esot, vēl viņš sacīja, no mātes iedzimts organizatorisks ķēriens. Es pretim neturējos. Ja viņam tā liekas, lai jau tā būtu. Bet kāds nu tur org. ķēriens? Ja ģimenē 4 vīrieši, groži rokās jātur. Un ar visu turēšanu, katrs raujas uz savu pusi kā 4 kopā sajūgti auni. Ar labu vai viltu, pa klusam vai skaļi – visi mēģina, kā arī saka mans brālis, dabūt cauri savu vīrišķīgo individualitāti. Un, ka man būtu kas iedzimts no mammas, arī stingri šaubos. Pie tā, ko daru es, viņa labprātīgi nav piedabūjama ne ar rungu. Dāma ar atvēzienu. Abonementi, ekskursijas un ikebanas. Bet es kužinos pa savu ģimenīti, stādu sīpolus, roku kartupeļus un lāpu saviem puisiešiem zeķes. Lai cik lāpu, visas tā arī nekad nepielāpu. Cik pielāpu, tik atkal klāt. Mūžīgais dancis. Kā teica tas krievu maksšķernieks: «*Šag v perjod, šag nazad, 3 šaga na lēvo, 3 šaga na prāvo.*»* Reiz iešāvās prātā, cik īsti esmu pielāpījusi? Žēl, ka savlaikus

* Solis uz priekšu, solis atpakaļ, trīs soļi pa kreisi, trīs soļi pa labi (*krievu val.*).

neienāca prātā skaitīt. Diez cik sanāktu? Vai 100, vai 1000? Un cik nav pielāpījusi vecmāma? Nav nemaz ko runāt! Tur arī aizgājis tas mūsu laiciņš, kamēr citi spēlējuši un dancojuši. Es ne tikai klavieres neesmu spēlējusi, bet pat skolas korī neesmu dziedājusi. Dziedāšanā man bija mūžīgs trulis. Godos, kad pārējie pilnām riklēm plēš, par piemēru, «Dzintara jūru», «Zaļo mežu» vai Raimonu Paulu, es tikai šūpojos līdz un plātu muti. Bet barā man patik, par piemēru, kaut pie uguns-kura. Pasēdēt, pacept desas vai šašlikus. Paklausīties, ko citi runā un visvisādās citās pasaules skaņās. Dūmi smaržīgi kā cieti žāvēta desa. Kā, par piemēru, toreiz pie ezera. Kaut cepām tikai saplēstās olas. Reiņa sāns tik silts. Es prasu: «Kas tur tarkšķina, vai zemesvēzis?» Viņš saka: «Dullā, tas tak ir lēlis! Vai nepazīsti?» Viņš pats jau pazīst bez 5 kap. visus putnus. Lēlis tarkšķina un tarkšķina. Drusku pieklost – un atkal! Man šausmīgi negribas uz māju. Bet, kaut izstiepies, jābrauc. Pastarītim arī negribas. Abi vecākie brāļi paliek. Šis sliktāks, vai? Un laiž vaļā bazūni. Bet laid vai nelaid, tikpat mājās jābrauc. Reinim arī negribas. Bet arī vajag. «Rīt,» Reinis saka, «atkal būsīm klāt kā naglas.» Tikai rīts tālu. Aiz trejdeviņiem kalniem. Rīt izgudrošu ko sevišķi garšīgu. Lai ir tādi kā mazi svētki! Jociģi? Bet es tā domāju.

Šoreiz arī šie nebija gurķojušies. Noķerti skaisti zandarti un 1 asaris, ap kg vai pat ar uzviju. Zandarti notīrīti, bet bez manas zivju rīves asaris tikai apčammāts. Vairāk spaidīts, nekā zvīņots. Ja skatāmies patiesībai acīs. Pamats tātad būtu. Tagad sēnēs! Šie brīnās. Kādās sēnēs? Negatavošot tak zivis kopā ar sēnēm. Taisni kopā gatavosim! «Vai tad zivis var kopā ar sēnēm?» iesaucās rīdzinieces. Lai nu vēl jauniņā, daktera kundzīte. Bet pārējās 2, var teikt, nebūt vairs nav 1. jaunībā. Viņas 1. reizi dzirdot, ka var arī tā. Še tev! Nu, zināms, ka var. Iznāk ļoti interesanti. Par piemēru, zivju zupa ar sēnēm. Vai zivju kotletes ar šampinjoniem. Vai vārīta zivs sēņu mērcē. Vai sēnēm pildīti zandarta veltnīši. Vai zivju filejs ar saknēm un sēnēm. Būtu plitskrāsns, varētu iztaisīt zandartu ar baravikām. Tas tik ir gardums! Visu pārkausa ar rīvētu sieru un sacep, kamēr rodas brūna, kraukšķoša garoziņa. Kopā ar grauzdiņiem mēli var norīt. Arī bez grauzdiņiem brāļa draugs bez 5 kap. norija mēli. Sāka smaidīt kā maijmēness un kasīt tuklās krūtīs. Toties mūsu resnīte, svainiene, sataisīja žēlīgu seju un ņēmās spaidīt viduci. Un jānudien spaidīt tur ir ko! Turpreti 3. rīdziniece kā bija, tā palika pa pusei no mākoņiem nokritis. Droši vien sacerēja kādu rakstu vai dzejoli, jo strādādot redakcijā. Moderni izplūktām uzacītēm – plānām plānitiņām. Arī pati – plāna plānitiņa. Kā franču manekene, kas tikai pirms 15 min. izlaista no koncentrācijas nometnes. Bet kas ir,

tas ir, no sēņošanas neatsacījās neviens. Un bija vērts! Salasijām veselu lērumu – i aunenes, i kundziņus, i sviesta bekas – un kā uz pasūtījumu atradām pat šampinjonus, kurus 1/2 no klātesošajiem uzskatīja par suņu sēnēm. Un vēl skaitās ar augstāko izglītību! Toties man bija izdevība parādīt *vecmāmas klasi*. Pasvītroju. Šie dabūja pielocīt vēderus ar to, ko dažs savā mūžā nebija i ne nogaršojis. Svainiene pūta un vaidēja, ka būšot pazaudējusi figūru. Kaut nevar pazaudēt to, kā nav. Ja skatāmies patiesībai acīs. Bet brālis vēl nākamajā dienā sacīja, ka kuņģi jūtot ne īsti akmeņus, ne īsti ežus.

Galīgi negāja jau tai nākamajā dienā, kā bija iecerēts. Pamodināja tik liela saule, ka Reinis uzreiz sāka didīties. Pikniks–plikniks! Un, kad šim pikniks–plikniks, arī es savicinu spārnus. Te vecmāma saka, vai tad mēs to sienu tā arī pametišot Dieva ziņā. Rīts bez rasas. Jau agrumā tveicīgs. Būšot brinums, ka līdz vakaram debesis nenobirdināšot asaru. Reinis uz rāvienta ieskābst. Tikpat labi kā vecmāma un es varbūt vēl labāk viņš zina, ka siens ir 2. maize. Pasvītroju. 2. maize, viņš saka, esot kartupeļi, nevis siens. Nu labi, saku es, 2. vai 3., bet pie siena jābrauc. Nevar govi ziemā pamest bez barības kādas nebūt stulbas maksķerēšanas dēļ. Reinis govslōpu nosauca nerecenz. vārdā. Nu, paga, es domāju, gan arī tā govs nosauks tevi nerecenz. vārdā, kad tev gribēsies pienu! Ja skatāmies patiesībai acīs, galu galā arī *man* labāk gribētos braukt uz ezeru un nevis pļavām. Pasvītroju. Viņš sapīka pavisam. Atradies! Viņaprāt, viņš brauks uz ezeru ar moci, es uz pļavām – ar blakusvāģi, jā? Iedarbināja. Lai dzimtskundze sēstoties. Mūsmājās jau neesot nedz vārda, nedz domu, nedz rīcības, nedz sirdsapziņas brīvības. Un ar tādu ģimi, ka mušas mirst. Lai nemaz nemuld! Atradies lielmocekļis. Pie krustcelēm, kur pa kreisi uz ezeru, pa labi uz pļavām, ātrumu nolaida tā, ka jau likās, tūlīt, tūlīt, tūlīt neizturēs un griezis tomēr uz ezeru. Pēdējā brīdī nogrieza uz pļavām. Tikai izdvesa nopūtu. Bet tādu, ka es sajutu pat cauri drānām. Ar visu augumu drebēt nodrebēja. Lai neapraudās vien! Šis pār plecu: «Ko? Ko?» Un profils tik nelaimīgs. Bet arī es esmu cilvēks. Arī man varbūt ir nelaimīgs profils. Varbūt vēl nelaimīgāks. Jūtu, ka palieku arvien negantāka. Vai tikai man jāzina un jāgādā par visu? Jāatbild par 3 puikām, vecmāmu, govi un vēl šo neapzinīgo stulbeni? Šo tačku, kas iztēlojas no sevis lidmašīnu! Abi kašam sienu, ka šņakst. Siens čagans, nesalis. Zaļš un smaržīgs kā Jāņuzāle. Paldens kā sniegs. Tādu dabūt zem jumta! Bet vai tas muļķis savlaicīgi sarunājis vedēju? Tagad – jā, tagad grābj un ceļ. Tagad būtu gatavs kārties vai augšā. Tagad govs svarīgāka par pers. sievu. Lai tikai neuzrauj bruku! Šis atkal: «Ko? Ko?» Bet sapratis

paņirdz preti baltus zobus. Dabūšot ordeni un invaliditātes grupu. Jāsmejas! Grūdis taksim taukus! Te uzreiz kaut kas glums un auksts noslīd man gar potīti. Odze ne odze. Vairāk tāds odzēns. Ja skatāties patiesībai acīs. Bet man sprūk vaļā ne tikai siena klēpis. Arī dažas, kā saka mans brālis, neartikulētas skaņas. Nevienu, pasdies, negribēju baidīt. Iznāca pats no sevis. Reinim izvēlās no rokām dakšas. Čūska? Kur? Iekoda? Stipri? Skatās izbailēs ieplestām acīm. Tādām jocīgām, violetām. Bet man rikle aizsprūdusi. Ne parunāt, ne paraudāt. Un ja būtu iekodusi? Vai es būtu nomirusi? Ja nu vismaz uzreiz. Uz rāvienu. Bet ja ilgi jāmokās? Kas pateiks, kā es nomiršu? Ja zinātu, varbūt par to vien domātu? Dienas gaišumu neredzētu, vislaik par miršanu domādama? Jocīga? Bet tā es jānuden domāju, fakts, kamēr Reinis ar sekumu kātu čamdija sienu, lai odzi nosistu. Galīgā nebrīdī ieraudzīju, ka viņam metas pļeša. Bet esmu tak 4 g. vecāka. Nekad i ne prātā nebija ienācis, ka viņš tā dreb par manu dzīvību. Ka es par viņējo – dabiski. Bet ka viņš par manu! Ja agrāk izretis parēgojās nāve, mūžīgi domāju, ka atraitņi ātri apprecas un ka, zināms, arī Reinis atkal drīz apprecēsies. Kaut puiku dēļ. Un drīz mani aizmirsīs. Ne jau pavisam, bet dzīve ir dzīve.

No pļāvām aizbraucām lielā saskaņā. Bet, ja dienai lemts būt greizai, tā nevar būt taisna. Pie ezera ieradusies mana mamma. Zili brīnumi! Droši vien uzodusi intelīģences tuvumu. Abas sabučojāmies. Ja skatāties patiesībai acīs, pavirši saskārāmies vaigiem. Higiēniskais skūpstis, kā saka mans brālis, ar tādu nevarot pārnest infekcijas slimības. Man vajadzētu būt priecīgai par mammu. Ienāca prātā, cik ilgi viņa nav bijusi pie mums ciemos. Pie manis, puikām, vecmāmas un tā, kas nokristīts par Bremšmitu. Mamma apmeklējusi telepātijas un pat nez kādus transcendentālus kursus, kur māca uzminēt domas. Uzminēja arī manējās. Ilgi, viņa sacīja, neesot pie mums bijusi. Laiciņu gudrojām, cik īsti ilgi, nešpetni jaukdamas dzimšanas dienas ar valsts svētkiem un pērno gadu ar aizpērno, bet ne pie kādas skaidrības netikām. Ilgi – un viss. «Jūs dzīvojat tik tālu no Rīgas,» mamma teica. – «Zināms,» teicu es, «veselus 19 km tālāk par ezeru!» Man esot asa mēle, mamma aizrādīja un piebilda, ka mums abiem ar brāli tas iedzimts no tēva. Zināms, nekas labs jau tas nevarēja būt, kas iedzimts no tēva. Tomēr man bija liels kompliments, ka ar brāli man ir kas kopīgs. Mamma saviem gadiem vēl pavisam priša. Viņa arvien pratusi nenodzīties līdz kloķim. Kleita no mazburzīgas drēbes. Pati šuvusi vai devusi ateljē? Arī pati viņa labi šuj. Slaida. Smuki iedegusi. Nekad balsi nepacels. Žargonu neizspļaus. Skaists rokraksts. Viņa piestāvētu

augstam čīnam. Tikai visi akadēmiķi ir jau aizņemti. Atskārtu, ka nemīlu savu mammu. Bet kas tur bija ko atskārst? Ko es tur nezināju? Zināju jau tad, kad no skolas muku uz dzirnavām, kaut tēvs varēja mani nosist. Tomēr tas nebija tik briesmīgi kā tad, kad viņš mūs pameta. Arī tēvu es laikam nemīlu. Esmu šausmīga pers.! Bet vai brālis mammu mīl? Nekad neesmu jautājusi. Arī Reinim nekad neesmu jautājusi, vai viņš mani mīl. Reiz pateica bez vaicāšanas. Šausmīgi sen. Varētu pasacīt vēl kādreiz. Vai grūti? Ja skatāties patiesībai acīs. Jocīgi? Bet tā es domāju, vēl nenojaušot, cik drīz tas notiks. Un vēl es domāju, ka man noriebies visus vadīt un valdīt pār visiem. Būt pulkvedim, ģenerālim un skaļrunim! Kā gribas, lai kāds pažēlo! Kā apnicis izlemt! Žmiegt, lai dara, ko negrib darīt, un nedara, ko darīt grib! Tie ir nervi, tie ir tikai nervi. Bet pat nervi man nedrīkst būt. Prof. specifika, kā teiktu mans brālis. Un svainiene nodziedātu ko nebūt pamācošu no kādas nebūt operetes vai filmas. Viņa redzējusi bez 5 kap. visas un no katras zina ko nebūt dziedamu. Bet es uz ķīniti tieku reti. Iznāk laiks, pasēžu pie televizora. Esmu iemācījusies pie televizora pat adīt. Tikai šūt un lāpīt pie televizora nemāku. Un redzēt visas filmas nemaz negribu. Arī ar dziedāšanu, kā zināms, man neveicas. Neesmu tādēļ nomirusi. Mīlu savu laupītāju, savus delverus, savu dipl. jur. un savu vecmāmu. Kaut viņa ļoti garšīgi gatavojusi arī vācu faš. okupantiem. Vai viņai nekad nevienu vienīgu reizīti neiegribējies piešaut žurkuzāles? Esot, viņa atzinās, 1 reizi esot gan. Un ar ko tas beidzās? «Ne ar ko,» viņa atbildēja. Un kāpēc? «Tad pasaulē droši vien nebūtu tevis,» viņa sacīja. To nu man bija grūti iztēloties. Pasauli bez sevis. Kaut pasaule neko lielu laikam nebūtu zaudējusi arī tad, ja es nebūtu piedzimis. Neesmu nekāda sevišķa pers., kaut tagad skaitos populāra. Bet, ja nopietni, kur es pašlaik atrastos, ja piedzimis nebūtu? Izdomāju pajautāt brālim. Kā tas ir no zinātn. viedokļa? Brālis sacīja, ka tas esot liels ričuračs. Kuram piedzimt un kuram ne. Tā viņš teica un smaidīja it kā viltīgi, it kā skumīgi. Tikai tas notika vēlāk. Citā reizē. Ne pie ezera, kur es mammu pielīku pie kartupeļiem. No sākuma viņa sacīja, ka neesot šurp braukusi mizot kartupeļus. Bet drīz vien samierinājās. Arī citas te mizoja lakotiem un vēl košākiem naģiem nekā viņai.

Kad mammai bija atrasts pielietojums, sāka mans Reinis aizdomīgi bieži braukalēt ezerā. Kā brīdis, tā jāpārbaudot ūdas. Kā aizbrauc, tā atgriežas sarkanām ausīm. Neesmu jau stulbenīca, lai nesaprastu, kas par lietu. Kas tās par ūdām, no kurām paliek sarkanas ausis. Nelaiimes sakne bija svainienes pusbrāļi, dviņi, rūdīti loderi, atlaidušies no

Siguldas stiept gumiju. Jau ieradās drusku, kā brālis sacīja, liriski, bet, ezerā vairākas reizes pabijuši, divatā sāka dziedāt uz 3 balsīm. Galīgi sabojāja omu. Un tālāk viss līdzīgā garā! Zivis apsvilst, kartupeļi izšķīst, pipari izbirst, piens ieskābis, sviests izkusis, cukurā salīdušas skudras. «Kaifs uz 5,» saka mana svainiene, kad es ar visu rakāšanos pa mantām nevaru atrast peldkostīmu un esmu spiesta izmesties bumbierenēs. Es atkožos, ka toties viņas kostīms ir 2 izm. par mazu un ka vispār tas apģērba gabals lejāk par viduci viņai nav bikšu cildenā vārda cienīgs. Par atbildi viņa sāk kaut ko dziedāt no kaut kādas filmas, un dziedāt viņa mūžīgi dzied ar zemtekstu. Viss vēsti negaisu. Te uzreiz nogrand arī. Virsū nāk zilmelna debesmala. Vai Dieviņ, vai Dieviņ, un mūsu siens! Bet arī Reinis jau krietni lirisks. «*More po koļeno,*»* kā teica tas makšķernieks. Vajagot spert govi gaisā – un reiz būšot miers. Piedevām govi atkal nesauc par govi, bet nerecenz. vārdā. Nu arī man pietiek! Duša uzvārijās. Diezgan muldēts! Žigli uz pļavu! Uzreiz pielēca. Uz rāvienu atžirba kā atskurbtuvē. Mocīm seglos – un laižam. Bet jau pusceļā redzams, ka par velti. Papriekš nokrita daži slinki pilieni. Tad debesis nostirkšķēja un pārplīsa. Sāka gāzt. Es piespiedos Reinim pie muguras un sāku kautk. Bija žēl it kā siena, it kā ne siena, it kā dzīves, it kā ne dzīves. Viņš apturēja, nolēca. Kas man kaišot? Bet es nedz varu pasacīt, nedz pati saprotu. Tikai kaucu. Viņš: «Kaķīt, pelīt, cālīt, trusīt!» Veselu zoodārzu man sarunāja, lai tikai neraudu. Bet es nekādi nespēju norimt. Visu nedz dzirdēju, nedz šodien vairs atminos. Viņš runāja kā pa murgiem. Ka mani milot, ka mani milēšot, kad es būšot mirusi, un, kad pats būšot miris, arī tad vēl turpināšot mani mīlēt. Pērkons grauj, ka briesmas. Zibeņo 1 gabalā. Citkārt būtu bail, ka nenosper. Bet tobrīd domāju – lai! Lai nosper! Sadegsim abi reizē zilās ugunīs. Mana dzīve ir tik parasta. Vismaz nāve man būs neparasta. Bet kā nu to ņem. Galu galā nāve ir un paliek nāve. Balsī, es, zināms, neko tādu neteicu. Balsī es sacīju: «Reini, tu esi pillā!» Viņš piekrita, ka laikam esot gan un, ja skatoties patiesībai acīs, šķiet, ka krietni vien, bet tā būšot, Dieva vārds, beidzamā reize. Līdz nākamajai, es sirdī nodomāju, vēl nezinādama, cik drīz šī pienāks. «Nu, kur tad ir tavs Dievavārds?» es viņam 2. rītā jautāju. Baigi pohains viņš atbildēja: «Es esmu ateists.» – «Trekteris tu esi, nevis ateists,» sacīju es. – «Iedod drusku salāpīties!» sacīja viņš. – «Pīga!» sacīju es.

Bet nu jau, kā saka mana svainiene, es aizsteidzos priekšā notikumiem, kas bija sekojoši. Vakarā, kad lietus uz brīdi atņēmu elpu,

* Jūra līdz ceļiem (*krievu val.*).

pagalmā iebrauc zapis. Izkāpj tā skandaliste, kas veikalā trokšņoja par birku. Es jau gudroju, vai neuzlaist Bobi. Bet nē, krietni plānāka sarāvusies, izlaidusi lieko gaisu. Izlīgt ieradusies. Jau 3. dienu jūtoties ne savā ādā. Pati nesaprotot, kas toreiz par mendeli uznācis. Savi tak cilvēki. Bez 5 kap. kaimiņi. Piedevām Reinis galīgi *ne pri čom**. Un lai mani viņa turētu par krāpnieci! Iepērkoties pie manis jau 20 g. un pazīstot manu mor. seju tikai no labākās puses. Kad šodien Cēsu unī redzējusi taisni tādu pašu somu kleitu, kas jānudien maksājusi taisni 142 rbļ. un ne kap. vairāk vai mazāk, uzreiz saskubinājusi vīrabrāli, lai apmet likumu un atved atvainoties. Šī lieta viņai jānodarot. Tā viņai esot tikpat kā suņanagla, kas neļauj ne sēdēt, ne gulēt. Un velk no somas «Stoļičnaju». «Ko es redzu, vai man misas!» iesaucās Reinis. Ja tādas tās lietiņas, turpmāk šī drikstēšot reizi pa reizei šo arī palamāt. Man i prieks, i dusmas. Vismīļāk būtu pudeli izludinājusi pa logu dālijās, bet jālūko glāzes un vēl pašai jāizdzer 1 uz izlīgšanu. Par Reini nemaz nav ko runāt. Palika sarkanās ne tikai ausis, bet arī deguns. Runāja arvien gudrāk un gudrāk, kamēr aizmuldējās līdz zinātn. tematiem. Sāka mums stāstīt par it kā biologu, it kā astronomu, kas rakstot disertāciju par odu sikšanu. Un tik stāsta un tik skaidro, cik liels sabiedrībai no tā būšot prakt. labums, ko mēs savā bābu aprobežotībā nespējot aptvert. Mēs jānudien ne velna tur nesapratām, bet vīrietim jāļauj izrunāties. Izrunājies viņš nomierinās, liekas uz auss un guļ kā nosists, kaut pērkons 1 gabalā grauļ tā, ka trīs logiem rūtis. Šis i nepakustas. Gribu redzēt, kādu dziesmiņu dziedās 2. rītā, es domāju ar, kā saka mans brālis, krietnu porciju sadisma, it kā tas nebūtu mans Reinis, bet kāds nebūt svešinieks. Dziedāšana 2. rītā viņam, zināms, nebija i ne prātā. Nošņurcis drebinājās kā apčurājies. Viņam esot *mor*. paģiras. Pasvītroju. Kādas tur *mor*.? Pašas parastākās! Paģiras vulgaris, kā saka brālis. Uz ko tad Reinis vakar cerēja, nezinādams mēra? Uz debesbraukšanu? Paškritiski skatās saldiskābām acīm. Lai nemaz neskatās! Atlikums noglabāts, ka neatrastu, kaut 3 dienas meklēdams. Arī laiks pēc negaisa galīgi paģirains. Ziemeļis tramda mākoņus. Tā arī nogulējām to sienu. Bet varējām dabūt zem jumta nesalijušu. Tāpat par puikām nemierīgs prāts. Abi vecākie telti pie ezera. Bet pa nakti tik briesmīgi gāza. Nebūs nosaluši? Prasi, vai šiem tur vispār ir līdzī kas nebūt adits. Mūžīgi jāatgādina: «Izdari to, neaizmirsti šito!» Reinis jau ļautu augt kā nezālēm. Visu sagāž man uz galvas. Es labāk zināšot, kas un kā. Pat to, no kā rodas bērni, puikām bija jāizstāsta

* Nav nekāda sakara (*krievu val.*).

man. Pasvītroju. «Tu esi vai neesi tēvs?» es teicu. Šim, palūk, esot kauns. Bērnus taisīt – tur viņam nez kāpēc nav kauns! Kur viņš tāds der? «Es jādūdiens laikam nekur nederu,» viņš piekrita. Paģirās tāds memmis, ka nobadāms ar pirkstu. Pat norm. izstrīdēties nav iespējams. Augusts bija galīgi pretējs. Taisni tad viņam sazin no kurienes uzradās, kā viņš sacīja, principi. Ar principiem viņam gāja, kā citam iet ap pumpām. Nav, nav – un piepeši uzmetas! Ja skatāmies patiesībai acīs. Nevis tāpēc, ka viņš ir mans šķirtenis. Arī ar Reini, zināms, neiet kā pa sviestu. Palaikam pat nolaižas rokas. Kā, par piemēru, to pašu vakaru. Braucam atkal uz ezeru – ņem un ieperas. Ne turp, ne atpakaļ. It kā 1. reizi mocim mugurā. Te nu bija žonglieris un iluzionists! Masieris un mūjābelis, vairāk nekas! Man kājām jābrien pēc palīdzības, kamēr šis jokerējas pa dūksti. Galu galā izkūlās gan, bet nojaucies dubļos kā velns un nekur liekams. Galva sāpot uz plīšanu. Lai pasāp! Veselīgi! Taisi tu te viņam visvisādas diētas, kad kuņģis čupā. Bet, kad vīrā, nekad nedomā ar galvgalu un tišuprāt beidz sevi kopā.

Kā laiks sadraņķojies, tā arī zaļumnieki pašķīduši. Nav diez kāds prieks zem klajām debesīm drebināties. Var saķert tikai iesnas. Pasdies, arī psihiskas kaites, smejas brālis. Viņam viegli zviegt. Bet man vidējais puika februārī izslimojis plaušu karsoni. Es saku: «Braucam uz mājām! Nosalsiet!» Šie ar kājām un rokām pret. Nemaz nesalstot. Bet pašiem kedas slapjas, zodi rudzpuķzili, deguni kā lāstekas. Neapzinīgie elementi! Negribu atkal lazareti kā pērnruđen, kad visi sagūla ar respiratoriem. Tikai mums ar vecmāmu respir. nedrīkstēja būt. Kādam tas slimnieku bars bija jākopj. Galu galā piespiedu – sāka vākt kopā panckas. Veselā saprāta triumfs, sacīja mans brālis, kaut pats ar svainieni paliek. Grib palikt – lai paliek! Pasaule man nav jālāpa. Bet savējiem muļķības darīt neatļaušu.

Mani puisieši nikni kā pūķi. I vakariņas neēda. Neesot izsalkuši. Negriboties. Iešot gulēt. Pie ezera būtu nikuši līdz rītam. Bet, ja ēst negribas, – lai neēd. Ja gulēt gribas – lai liekas un pampst! Reinis klimta apkārt, smēķēdams smēķi pēc smēķa, neatrazdams, kur dēties, kam pieķerties. Tas galīgi nav viņa garā. Ja skatāmies patiesībai acīs. Gandrīz visam šai mājā pieliktas viņa rokas. Nokurināšanai tā būda derēja, nevis dzīvošanai, kad nopirkām. Par sviestmaizi mums pārdeva, lai nebūtu jākrāmējas ar nostplēšanu. Tikvien telpu kā 1 šķūnīga istaba, milzu virtuve ar pussabrukusu maizes krāsni un neizbūvēta augša. Bet tagad ir pat centrāle un nav jāstaipa malka. No 1 istabas iztaisītas 2 – mums ar Reini un vecmāmai. Vidū siena no Lodes ķieģeļiem. Nekad mūžā nebija neko mūrējis, bet pieķērās un uzmūrēja. Esot gana

redzējis, kā citi mūrē. Pats izbūvēja arī augšu, puikām. Apakšā grīdas lakotas. Un tas, ka viņš staigāja, kā pats sevi pazaudējis, bija droša zīme, ka jūtas draņķīgi. Puikas it kā strīdas, it kā runājas paceltās balsīs. Bet, kad ieeju, pirmdzimtais atgriežas pret sienu. Redzams tikai pakausis un gaisā paslieta 1 auss. Viņam jau nu visvairāk gribējās palikt naktī pie ezera. Un nekas jau arī nebūtu noticis. Ja skatāties patiesībai acīs. Līdz Jaungadam staigā bez cimdiem un cepures. Bet nesākšu jau nu pakausim un ausij atvainoties. Nenomirs arī bez telts un ezera. Un gan būs i ezeri, i teltis, i viss cits. Bet arī to man neceļas mēle sacīt, ja viņš uz mani pat neskatās. Toties vidējais – gluži otrādi – skatās. Skatās kā vilcēns. Redzu, ka raudājis. Skaidrs arī, kāpēc, kaut nestāsta. Gandrīz neko viņš man vairs nestāsta, bet kādreiz stāstīja pat par savām brūtēm. Jau 1. klasē viņas viņam sabija vairākas. Bet tagad guļ apsarkušām acīm un rozīgu degunu un lūr. Izspļauts Reinis, tikai augumā pamazs. Mazākais klasē. Arī Reinis esot sācis stiepties pavēlu – pēc 15 g.v. Par vidējo man vislielākās bažas. Pabieži slimo. Bet ne tikai tāpēc. Nems un izspers kādus korķus vēl kādā transformatorā! Jau nākais tēlo aizmigušu. Vai neredzu, nesaprotu? Plakstiņi dreb un trīc. Te uzreiz acis atveras. Viņš ar mani vairs nerunāšot. Ak tu ute! Un tas buka pakausis un tās 2 vilcēna acis klusi atbalsta mazo nekaunu. Atradušies! Tu te viņu dēļ karies vai augšā, bet, tiklīdz nav pa spalvai, paskaties, dumpis! Liela vajadzība pēc viņu runāšanas! Lai nerunā! Sirdi i dusmas, i skumjas. Kā viņiem trūkst? Plivina spārnus kā zostēviņi – prom, prom... Vīrieši, vīrieši, kas jūs lai saprot? Un vai paši jūs sevi saprotat?

«Un kā trūkst tev?» naktī es vaicāju Reiņa mugurai. Bet viņš ir aizmidzis un neatbild. Vai viņš redz arī sapņus? Un ko viņš varētu sapnī redzēt? Nekad nestāsta. Arī es parasti nestāstu. Redzu visādas muļķības. Kā, par piemēru, tonakt. Ne īsti veikalā, ne īsti mūsu ar Reini istabā ienāk 1 cilvēks. Es viņu it kā nepazīstu, bet te uzreiz atpazīstu viņa portfeli. Brūni lakotu. Tā kā ungāru, kā poļu. «Ķeriet zagli!» iesaucos. Bet viņš nebēg. Attaisa portfeli un izvelk pelēku labās kājas kurpi. Viņš ļoti atvainojoties un cerot, ka neesot man sagādājis pārāk lielas nepatīkšanas. Kurpe viņam bijusi vajadzīga zinātniskiem nolūkiem. Viņš rakstot disertāciju par odu sīkšanu. Un sāk man skaidrot, cik liels no tā būšot prakt. labums. Es galīgi nekā nesaprotu, tikai smejos – priecīga, ka atradusies kurpe. Vai es esot burve, viņš saka, es smeļoties tik burvīgi. Satver manu roku un publ. nobučo. Dāmai roku skūpstīt nevarot iemācīties, viņš saka, tas esot iedzimts talants. Tas vai nu esot, vai arī tā neesot, viņš vēl saka un žilbina mani ar kabatas

bateriju. Taisni acīs! No gaismas es pamostos. Zināms, tā nav nekāda baterija, bet mēnesnīca. Taisni logā! Kas par stulbu sapni! To nelaimīgo kurpi biju jau gandrīz aizmirsusi. Tagad, gribi vai negribi, domā! Par 47 rbļ. es varētu nopirkt drānu labai kleitai. Jau nepašuvu neko jaunu vasarai. Nepašūšu arī rudenim. Un ziemai tas neilona kažokēlis man ir, kā sacīja krievu makšķernieks, *na ribjem mehū*.^{*} Jo vairāk domāju, jo īgnāks prāts. Bet tas āmeklis guļ. Šim ne silts, ne auksts. Atkal mokies te viena! Nevaru aizmigt – un cauri. Izgudroju ieņemt tableti. Bet, kā eju uz virtuvi pēc ūdens, vecmāmas durvis vaļā. Uz galda margrietīņas. Gultiņa neskarta. Gulēt, redzams, nemaz nav gājusi. Es šur, es tur. Nekur nav vecmāmas. Ienāca prātā, ka varbūt kūti. Bet, kā eju uz kūti, tā ieraugu. Sēž mājas galā zem plecu lakata un nekustas. Ķeru pie drēbēm – vēsas. Bet rokas siltas. Vai Dieviņ, ko viņa te dara? «Skatos pa debesu lodziņu,» viņa saka. «Kas ir tur – 2. pusē? Esmu jau tik veca, ka tagad tas man ir jāzina.» Arī es pacēlu acis uz debesu iluminatoru, kā mēnesi sauc mans brālis. Bet mēness bija kā jau mēness. «Un kas tad tur ir?» es jautāju. Jutu, ka man ceļas mati. – «Tur ir tie, kas jau miruši,» viņa saka, «un kas vēl nav piedzimuši.» Paskatos atkal. Nu, mēness kā mēness! Neko sevišķu es tur neredzēju. Vedināju vecmāmu uz māju. Lai nesaaukstējas. Viņa paklausīja un nāca līdzi. Iegāja istabiņā, aizvēra durvis. Vai aizmīga, nezinu. Es nevarēju ar visu tableti. Mēnesnīca kaut kā savādi pievilka. Būšu vēl kļuvusi mēnessērdzīga! Naktis staigāšu pa jumtiem, baidīdama pati savus bērnus. Kā iedomāju bērnus, tā ienāca prātā, vai vidējam neceļas t^o. Atkal cēlos un atkal kāpu augšā. Visa trijotne gulēja. Vecākais aizgriezies tāpat kā pirmīt, pret sienu un izslējis gaisā ausi. Noliecos un ausi nobučoju. Smēķējis! Ak tu pagāns! Gribēju vidējam pamērit t^o, bet nolēmu netraucēt. Tāpat lūpām sajutu, ka piere nosvidusi un pavēsa. Piegāju arī pie mazā. Guļ, uzbozis spalvu, ar mani jānudien nerunā-dams. Ak tu pastarītis, nerunītis, sazvērnieki mani!

Atgriezios gultā un atkal piespiedos Reinim pie muguras. Puspamiegam viņš sakustējās, pagriezās un apkampa mani abām rokām. Mēness spīdēja istabā tagad pa 2. logu. Reiņa 1 roka man spieda. Baidījos atkal neiemigt. Bet siltumā sāku snaust. Atminējos, kā Reinis solijās mani mīlēt vēl arī pēc nāves. Puspamiegam tas likās it kā bijis, it kā nebijis. «*Eto bilo davno i nepravda*,^{**} kā toreiz teica tas krievu makšķernieks. Esmu laimīga jeb vai nelaimīga? Bet izdomāt

* No zivs kažokādas (*krievu val.*).

** Tas bija sen un varbūt nemaz nebija (*krievu val.*).

nepaspēju. Tikai to vēl atceros, ka sapnī staigāju it kā pa kalniem, it kā pa jumtiem.

Tā tas viss notika. Ja skatāmies patiesībai acīs.

Par Mirdzu nokrustītā

Piezīme. Vēstuli pārļasot, atklāju, ka izgaisusi kājas kurpe ir, kā sacītu brālis, palikusi karājamies gaisā. Tāpēc teiktais jāpapildina ar sekojošo. Vēlāk noskaidrojās, ka tanī dienā, kad pie mums pazuda *labās* kājas kurpe, citā mūsu rajona veikalā 17 km attālumā tika noperta tāda paša čehu vai dienviēsl. pāra *kreisās* kājas kurpe. Pasvītroju. Recidivista rokraksts, kā vēlāk teica brālis.

DACES STĀSTS

Agrā rīta stunda, kurā tas notika, vedina uz domām, ka personiski neviens nevienu sastapt nebija vēlējies. Tad jau drīzāk no tikšanās vairījies, vai nu bīdamies no jautājumiem, uz kuriem negribēja atbildēt, vai kādu citu iemeslu dēļ. Lai būtu kā būdams, bet kaimiņš, nākdams no dežūras somu pirti, laikā starp pulksten pieciem un sešiem redzējies, kā pie vārtniņiem strauji nobremzējusi ķiršsarkana automašīna, ja viņš nemaldoties, žiguļi – luksus, minūti pastāvējusi, pie šķūņa apgriezusies un lielā ātrumā atkal aizdrāzusies šosejas virzienā. Daži citi kaimiņi, īsi pirms septiņiem dodamies uz pirmo autobusu, droši vien pamanīja uz vārtu stabiņa uzkarināto raibo plastmasas kulīti, bet aploksnē, kaut apjomā prāva, bija tik plakans priekšmets, ka maisiņš varbūt šķita tukšs. Šā vai tā, tukšu vai pilnu neviens to nebija iekārojis, un drīz vien sūtījums sasniedza adresātu, par kuru uzskatīju sevi, jo uz aploksnē ar zilu uz balta stāvēja mans vārds un uzvārds datīvā. Taču atplēsusī sāku šaubīties, vai nav izspēlēts joks. Diez vai pie manis kāds būtu griezies ar uzrunu – «Ardievu, dārgais». Biju noskaņota visu uzskatīt par pārpratumu. Tikai, izlasījusi apmēram līdz pusei, sapratu, ka vēl viens iestājies «klusu ūdeņu spēlē», ja vien vārdu «spēle» neuzskatām par zaimiem, kad ir darīšana ar cilvēka slepenākajām jūtām un ciešanām. Vēstulē nebija man personiski domātas piezīmes, norādes vai aizlieguma, tādēļ, pieļaujot, ka īpaši nenoziēģšos, ja atkal darišu to, ko biju jau darijusi ar likteņa nejauši piespēlētajiem Ivetas, Zitas, Bellas un Mirdzas stāstiem, nolēmu cienījamā lasītāja vērtējumam nodot arī Daces stāstu, lai gan viņa, saprotams, nesaucas «Dace», kā viņu iedēvēja Iveta.

Tātad:

Ardievu, dārgais!

Nezinu, vai Tev šī vēstule sagādās sarūgtinājumu vai atvieglinājumu. Ka viss beidzies. Pat par sevi nevaru droši pasacīt, ko izjūtu.

Atslogojumu? Vilšanas? Kā lai absolūti droši zinu par Tevi? Lai gan vajadzētu pazīt. Vismaz esmu centusies iepazīt. Pašā sākumā noteikti. Kad man bija Tevis žēl un kad Tevi apbrīnoju. Un kad likās tik nepieciešami katrā ziņā arī noskaidrot, kāds īstenībā esi. Izpētīt, kas zem maskas. Zem apvalka. Pat gultā Tu paliki kaut kur aiz savas miesas čaulas. Bet drīz vien es sāku baidīties ieiet Tevī pārāk dziļi. Un ja nu izdosies? Ieiešu – un arī tur meli. No savas puses Tu mani neesi centies izdibināt nekad. Aiz nevērības vai arī aiz bailēm? Ka iekšā būs zāģu skaidas, porolons vai vate? Ka arī manī būs meli? Par savējiem es daudzkārt domās taisnojos, ka neesmu Tev cilvēks, bet tikai narkotika. Ka Tu mani nevis mīli, bet ar mani apreibinies. Ka Tev vajadzīga tikai manas miesas čaumala. Arī Tu man biji tikai narkotika. Mēs turējāmieš vienā pavadienā, kuru bijām piespēlējuši viens otram. Tavs augstais sabiedriskais stāvoklis – mana jaunība. Divas vērtības. Kā prece un nauda. Par vienu var dabūt otru. Pēc tirgus likumiem. Bet es nedabūju Tavu dvēseli. Un sargāju savu. Vai otrādi? Nedabūjis manu, Tu sargāji savējo. Iekšēji mēs laikam bijām līdzinieki. Un ne tikai citus, arī mūs pašus maldināja uzkrītošā ārējā nesaderība. Mēs nebijām piemēroti viens otram. Nekādā ziņā un nozīmē. Tavi solidie gadi. Amati. Ģimeniskums. Personības spožums. Labā slava. Bet es! Visparastākā parādība. Vidējais medicīniskais personāls. Skaitāms tūkstošos. Pat ne skaista, pat ne asprātīga, pat ne labi ģērbusies. Ar zināmām iespējām apprecēties un apšaubāmām izredzēm izvīzīties. Pēc izskata ponijš. Pēc dabas vezumniece. Uz tādām kā es slimnieki izgāž garstāvokli. Un izrakstoties pasniedz puspārziēdējušas tulpes, pusapbirušas rozes vai no kārbām pusizgāzušās tortes. Un nākamajā dienā aizmirst. Dakteri – tieši pretēji! Pamana, kad piepeši neesam. Arī Tu pamanīji, kad piepeši nebiju.

Guļu, saseģusies trejām kārtām. Ienāk saimniece. Tu esot zvanījies. Vaicājis par mani. Viņa to sacīja bez aizdomām, ka Tev varētu būt cita interese kā vien ārstam par slimnieci un priekšniekam par padoto. Bet, iespējams, ar. Ar aizdomām. Lai gan vēlāk kādu laiku mums izdevās sekmīgi noslēpt, kas Tu esi. Izdomas mums pietika, lai sacerētu aizkustinošu pasaku. Mēs pat veikli apbedījām Tavu sievu un pataisījām Tevi par atraitni. Viņas dzīvību mūsu mazie meli neapdraudēja. Un, šķiet, pat ne veselību. Vismaz kaut cik jūtami. Bet toreiz, kad gulēju ar gripu un kad Tu man pirmoreiz piezvanījī? Kā es? Ko es? Arī bez aizdomām vai ar? Nevaru droši pasacīt. Atceros tikai, kā drebēju zem visām trim segām. Saimniece atnesa arī savu «saulīti». Bet es drebēju tik un tā. Lai gan temperatūra bija gandrīz normāla. Un esmu

pieradusi salt. Tu gan ne. Tu tā arī nevarēji pierast. Tu esi ērtību cilvēks. Ziemu Tu šausminājies, kā es vispār varu te dzīvot. Vīrs garāžas. Bez apkures. Toties šeit ir tik savrupi. Un ja ar mašīnu nebrauc līdz vārtiem, bet atstāj pie Bernātu vai Sudrabu Edžus ielas? Un ja vēl iedraudzējas ar Džeri? Publiski Tu skaities suņu ienaidnieks. Un varēja gandrīz domāt, ka to zināja arī viņš. Kad citi redzēja, rēja uz Tevi aizvilkdami. Nospruks no ķēdes – un Tev būs beigas! Bet, kad neredzēja neviens, riet viņam nenāca ne prātā. Un tikai pēc kāpņu čikstēšanas es uzminēju, ka Tu esi atbraucis. Kāpnes Tu čikstināji kaut kā īpaši. Kā īsti, nemāku pasacīt. Tikai vienmēr zināju, ka tas tieši esi Tu. Un nekad nekļūdijos. Pat ja skaidri nekas nebija norunāts un Tu ieradies negaidot.

Šķiet, jau pašā pirmajā reizē es pazinu, ka trepes čikst tieši zem Tevis. Saimniecei priekšā stādījies nebiji. Pieklauvēja. Pie manis atnācis viens kungs. Viņa ir veco laiku cilvēks. «Kungi» viņai ir gandrīz visi vīrieši ar kaklasaiti. Vispirms pārbijos. Domāju, ka atkal uzradies cilvēks, kuru Tu nepazīsti un kuru nosacīti saukšu par «Cēzaru». Tam nebija nekāda pamata. Kāpēc lai viņš piepeši būtu ieradies? Viss sen cauri. Un tad es izdzirdu uz kāpnēm soļus. Tie man izlikās pazīstami. Tas biji Tu. Ka tas varētu būt Tu, man bija vēl jo mazāks pamats domāt nekā par Cēzaru. Drīzāk sajutu, nekā nodomāju. Bet, iespējams, tikai vēlāk iztēlojos, kā īstenībā nemaz nebija. Kad Tu ienāci, es ļoti apjuku. Pa pusei slima, pa pusei vesela, pa pusei apģērbusies, pa pusei saklātā gultā. Starp logiem piena litrs un aknu desa. Zem gultas naktspods, ko es ar kāju mēģināju neuzkritoši pabīdīt dziļāk. Lai gan slimnīcā to visu Tu esi redzējis, cik uziat. Bet slimnīca ir slimnīca. Te bija nožēlojami, tomēr mani privātie apartamenti. Arī Tu izskatījies apjucis. Un tas nemaz nav Tev raksturīgi. Kā pietiekoši skaidri zini pats. To, cik samulsis biji, liecināja, ka atvesto puķi nevis pasniedzi man, bet iebāzi uz palodzes tukšā burkā. Pie tam Tu sacīji, ka pa manu logu esot skaists skats. Skats uz Ķīsi ir mana mitekļa vienīgais skaistums. Skaidrs, ka, raudzīdamies uz Ķīsi, Tu redzēji ne tikai to, bet arī piena pudeli un desu. Ja vien būtu varējusi, arī tos būtu pastūmusi pagultē. Kāda bērnišķība! Ne velti Tu mani bieži uzrunāji nevis vārdā, bet par «bērnu». Sākumā iztēlojos, ka manu gadu dēļ. Vēlāk vairs ne. Šajā vārdā visdrīzāk bija Tavas ilgas pēc kaut kā tīra, nesamaitāta. Un vispirms neīļus, bet pēc tam tīšām, nezinu, sekmīgi vai ne, es spēāju sevi tādu, kādu Tu gribēji mani redzēt. Vai es neapzināti baidījos Tevi pazaudēt? Sagraut Tavas ilūzijas? Vai man strauji iepatikās pašas loma? Savādī šādus jautājumus uzstādīt sev. Un vēl jo savādāk neatrast

atbildes. Taustos pa sevi kā pa tumsu. Vienreiz Tu atzinies, ka esot noguris no meliem un izlikšanās. Tad es ātrumā izlēmu, ka situsi stunda. Ka man Tev jāatzīstas – arī es esmu melojusi. Un kā vēl! Arī es esmu izlikusies. Bet, iekams paspruka pirmais vārds, es ievēroju, cik atsvešināti Tu raudzījies man garām. Nezinu, par ko Tu domāji. Bet, šķiet, ka tā bija vienīgā no nedaudzajām reizēm, kad Tu uzminēji manas domas. Piepeši sacīji, ka patiesība esot medikaments, kas lielās devās kaitīgs un pat nāvīgs. Tad es apķēros, ka taisni tagad nedrīkstu Tev neko stāstīt. Tieši šinī brīdī ne. Rīt, es domāju, rīt, es domāju, rīt. Šī rītdiena ir pienākusi. Rītdiena ir šodien.

Vienreiz Tu sacīji, ka jūtoties ar mani laimīgs. Vai es biju laimīga ar Tevi? Laimīgie stundas neskaitot. Laiks skrejot vēja spārniem. Tā vai apmēram tā. Nezinu, taisnība vai ne. Laiks ar Tevi man vilciet ilgi. Nevis pusotra gada, bet pusi mūža tas vilciet kopš vakara, kad biju tikko izveseļojusies un Tu negaidot atbrauci un ieliki puķi tukšajā burkā. Tu man kaut ko vaicāji. Bet ko – neatceros. Ko atbildēju – arī ne. Tad Tu pienāci pavisam klāt, satvēri manu seju plaukstās un noskūpstīji mani. Bailēs iesaucos, ka man ir gripa. Tu atbildēji, ka tā nemaz neesot gripa, un vēl kaut ko piebildi latīniski. Nesapratu. Diagnoze? Aforisms? Kautrējos pavaicāt. Vēlāk piemirsās, kā tas tur īsti bija, un noskaidrojusi tā arī neesmu. Tu nekā nestāstīji, ne par ko nesūdžējies, tikai neizskatījies kā parasti. Parasti Tu esi pašpārliecināts un pat valdonīgs. No Tevis bīstas, bet Tevi nemīl. Par ko Tu domāji tovakar, kad biji tik skumjš? Tu tvēries pie manis kā slicējs pie salmiņa. Tā taču saka – slicējs pie salmiņa. Lai gan es nezinu, kā slicējs tver salmiņu. Es Tevi apkampu, kā gribēdama glābt, nesaprazdama, vai un no kā varu Tevi paglābt. Līdz tam man bija licies, ka Tev ir viss. Bet Tev trūka. Trūka tik uzkrītoši, ka man gribējās aizpildīt šo tukšumu. Lai gan nezināju un vēl arvien nezinu, kas tas bija, kāpēc tā bija un vai vispār bija. Kaut arī ļoti skaidri atceros to vakaru. Ļoti. Acu krāsa Tev izplūda un notecēja pāri vaigiem. Un arī vaigus krāsoja caurspīdīgi zilus. Man likās, ka Tu esi tikpat bezgala vientuļš kā es. Un uzreiz nebija kauns ne par piena pudeli logā, ne par savandīto gultu, ne par samazgāto flaneļa halātu, kuram mēs sekmīgi izrāvām pogu. Es aizmirsu, ka Tu esi mans priekšnieks un esi precējies. Sajutu Tavu lūpu liekumu un domāju, ka tik maigas lūpas var būt tikai labam cilvēkam un nevar būt cietsirdīgam. Ka līdz šim neesmu Tevi pazinusi un ka gribu Tevi iepazīt, cik labi vien iespējams. Tad es apķēros, ka nevaru Tevi paturēt un ka Tu mani drīz pametīsi. Bet arī tas mani nebiedēja. Biju gatava mīlēt Tevi mūžīgi. Arī tad, kad Tu mani pametīsi. Nezinu,

ko domāji Tu, kad viens otru skūpstījām drebošām lūpām. Un pēc tam? Tāpat kā es – ka pametīsi mani? Bet droši vien – tāpat kā es – vismazāk Tu domāji, ka pienāks diena, kad Tevi pametišu es. Ka tā būšu es, kas rakstīs atvadu vēstuli. Un mēs bez trokšņa šķirsimies, neko īpašu nenodarījuši viens otram, bet arī nenoskaidrojuši, ko viens otram esam nozīmējuši un vai vispār esam. Vēlāk arvien biežāk man šķita, ka tas pirmais vakars nemaz nav īstenība. Ka visu to esmu redzējusi tikai sapnī. Vai pa televīziju. Vai kino. Logs uz Ķīšezeru kā ekrāns. Un uz ekrāna piena pudeles kakliņš, rozes zieds, Tavs pakausis un pleci. Bet tālu pāri pretīm Sužu jumti vakara saulē. Piepeši attopos, ka tā ir īstenība. Gandrīz nāvējošā devā. Vienu vakaru es laikam Tevi milēju. Tātad Tu esi manā dzīvē. Vai tas man patīk vai ne, vai es to vēlos vai ne, tādējādi Tu esi manas dzīves daļa. Noliegt Tevi būtu noliegt pašai sevi. Daudzi cilvēki redzējuši Tavu spēku un varēšanu. Iespējams, esmu viena no nedaudzajiem, kam bija lemts redzēt arī Tavu vājumu. Kāpēc tieši tas manī izraisīja labas jūtas? Un nevis noniecinājumu. Sievietēm taču patīk stipri vīrieši. Nesaprotu pati sevi. Kur tas viss pazuda? Un kāpēc? Ko mēs izdarījām aplam? Vai nemaz nebijām lemti viens otram? Vai arī mums bija dots tikai viens vakars? Un mēs kļūdijamies, cenzdamies atkārtot. Pēc tam bija tikai atkārtojumi. Atkārtošana esot zināšanu māte, kā mums mācīja skolā. Zināšanu. Pievērs uzmanību! Zināšanu, nevis laimes. Mēs nevis ļāvāmies viens otram, bet sākām viens otru pielāgot sev un savām vajadzībām. Lāpīties. Lāpīt sevi ar otru.

Man nav Tev ko pārnest. Labprātīgi kļuvu tāda, kādu Tu gribēji mani redzēt. Varēju to nedarīt. Neviens nespieda. Tev sakārojās «bērna». Lūdzu, šis «bērns» Tev bija! Vislabāk es atbilstu lomai, ja būtu bijusi nevainīga. Bet, kā jau dakteris, Tu viegli noriji šo «anatomisko krupi». Tev glaimoja mans «naivums». Tevi aizkustināja mana spēja sarkt. Un es ļāvu Tev baudīt, pēc kā Tu tikoji. Esmu dzirdējusi, ka tā darot arī prostitūtas. Skaidrs, ar daudz labākām sekmēm. Bet neesmu jau profesionāle.

Tu neesi klausītājs, Tu esi stāstītājs. Tev vajag kāda, kas Tevi klausās. Es to ātri uzminēju. Un vairs neuzķēros uz āķa – kopš reizes, kad Tu lūdzi, lai kaut ko pastāstu par sevi. Bet nebiju pasacījusi vēl ne trīs teikumus, kad Tavas domas jau lidinājās izplatījumā un skatiens pētīja debesis kā teleskops. Tu pat nepamanīji, ka esmu apklususi. Turpmāk es klausījos tikai Tevī. Kad stāstīji par saviem panākumiem un piedzīvojumiem. Lai gan Jurijs Senkevičs «Ceļotāju klubā» to dara nesalīdzināmi interesantāk, dārgais. Zinātniskās diskusijas, kurās Tu

piepalīdies, man bija diezgan miglaina padarīšana. Tieši tāpēc nemaz nebija grūti Tev piekrist un atzīt Tevi par nemaldīgu. Brižiem šķita, ka daudz kas tur izskatās pēc matu skaldīšanas un cikstēšanās nevis par principiem, bet amatiem, tituliem un grādiem. Bet kāpēc tas man jāsaka balsī? Vienmēr biju Tavā pusē. Un Tev nemaz arī nevajadzēja, lai es tur ko saprastu pēc būtības. Tu tikai gribēji, lai es būtu Tavā pusē. Lūdzu! Lai es klausītos pavērtu muti un skatītos uz Tevi kā uz Jaungada eglīti. Lūdzu! Es lidinājos apkārt taureņa spārniem, kamēr mana mute klausījās Tevī. Kā likumīgi laulātie mēs būtu gandrīz vai ideāls pāris. Es nekad neapšaubīju, ka Tu esi Dievs tas Kungs, kā reizēm atļāvās Tava zinātņu kandidāte. Vai tas Tev bija vajadzīgs? Uz ielas iziet zem rokas ar savu kandidāti, kuru klusībā uzskati par niecību un ar kuru atklātībā lepojies. Un, riskējot iekulties skandālā un dabūt partijas sodu, slepeni lavīties uz pažobelīti Ezermalas ielā, uz turieni, ko Tu nosauci par «oāzi garāžas augšā»? Lai tikai izjustu, ka esi pilnība. Un vēl sievietei, kas divreiz jaunāka par Tevi. Glāstīt čaumalu, kuru Tu sauci par samtainu ādu. Ar trim teikumiem es varēju sagraut tavu kāršu namiņu. Un tajos trīs Tu būtu klausījies gan. Vēl kā! Nevis domās ganījies pa Visumu. Bet man patika Tavi maldi. Ja runājam par naivumu, tad tas piemita drīzāk Tev nekā man. Un, ja vienam no mums gribējās, lai viņu māna, tad drīzāk Tev nekā man. Mēs spēlējamies viens ar otru kā kaķis ar peli. Pirmais – nedomājot par otra sāpēm. Otrais – nedomājot par pirmā izsalkumu. Laiku pa laikam mēs mainījāmies lomām. Un tas arī bija taisnīgi. Izlikdamās, ka klausos Tevī, izdomājos krustu un šķersu par dažādiem niekiem, kam nebija nekāda sakara ar Tavu izcilo personu. Bet citvakar vēroju Tavu seju. Un vienreiz skumu, ka Tu regulāri pārstrādājies un pārāk maz guli un ka arī es esmu drusku vainīga pie tā. Bet bija gadījumi, kad Tava novecošanās man sagādāja patiesu baudījumu. Ka Tev cauri matiem sāk spīdēt galvasskauss, ko Tu mēģini noslēpt cik centīgi, tik veltīgi. Ka izrauts zobs un Tu drusku šļupsti. Ka šo to profesorišķiski aizmirsti ar visu savu slaveno atmiņu. Ka saķibelējies ar autoinspekciju un izķepurojies tikai ar deputāta apliecību. Bet vēl nesen turējies pie pārliecības, ka mašīnu vadi kā jauns dievs. Tikai tagad ne kā jauns, bet kā vecs dievs. Un tur ir liela starpība, dārgais! Kad Tu paslepen, kā pašam šķita, septīto un astoto reizi meti aci pulkstenī, es domāju, ka arī Tev bail dabūt visbanālākās sukas no sievas. Un, iztēlojoties, kā Tu mājās melosi – te veikli, te neveikli, te ticami, te neticami –, es varēju nosmakt aiz smiekliem. Bet, aizrāviens ar savām liktenīgajām raizēm, Tu neievēroji neko. Vismaz nekad neesi apvaicājies, kāpēc man nāk smieklī vai ir

skumji. Un ne tikai Tu. To nav vaicājis ne tēvs, ne Līvija. Un Cēzars tikai izlicies, ka tas viņam svarīgi. Visiem vienmēr bijis vienalga. Bet piepeši pirms dažām dienām to pavaicāja Tava pusemā. Tur, pie Vidzemes zandartu ezera, ko viņa traki ironiski iesaukusi par «klusajiem ūdeņiem». Sēdēju krastmalā, skatījos pāri, kad viņa pienāca klāt un pajautāja. Ne gluži tādiem vārdiem, bet uz to pusi. Jēga bija apmēram tāda. Kāpēc man skumji? Tikai viņai es nevarēju stāstīt, par ko domāju tobrīd un par ko šajā vēstulē pastāstīšu Tev. Ar savu apskaužamo nemaldību Tu droši vien jau esi nospriedis, ka domāju, protams, par Tevi. Lai cik žēl arī nebūtu, ne par Tevi, dārgais. Par vienu citu būtni, par kuru pagaidām Tu tikai neko nezini.

Mūsu sakars bija bez skaļiem solījumiem spert tādus vai citādus praktiskus soļus. Bet arī bez tās klusās atbildības vienam par otru, ko uzliek dziļa pieķeršanās. Pat tās pāris kyslās reizītes, kad uzdrošinājos Tevi izaicināt uz mīlestības vārdu, valšķīgi sacīdama, ka Tev nemaz nepatiku, Tu nezaudēji dvēseles līdzsvaru un neiekriti. Tu neko neapzvērēji, tikai paskaidroji, ka es esot Tev vajadzīga. Tas bija lietišķi un patiesi. Ne reizi vien esmu domājusi, kas gan mūs saista. Kamēr izdomāju, ka varbūt vara pār otru. Varas apziņa. Nezinu, šķietama vai patiesa. Tev atkal un atkal gribējās izjust, ka esi debesskrāpis. Man atkal un atkal patika Tevi muļķot. Tieši tāpēc, ka skaities gudrs. Dumjo muļķot nav interesanti. Mūsu sakaram nebija ne nākotnes, ne pagātnes. Tāpēc es varēju un varētu neko arī nestāstīt par sevi. Vēl jo vairāk – atceroties Tavu neizmērojamo interesi! Bet, ja jau esmu uzdrošinājusies šajā vēstulē būt nežēlīgi atklāta pret Tevi, tad nav ko saudzēt arī sevi. Varu iztēloties, cik noskaities jau esi par manu apzīmējumu «sakars»! Šis vārds ikreiz darīja Tevi traku. Tev gribējās, lai mūsu attiecības saucu cildenāk. Bet vai tad vārds maina būtību? Un, ja jau esmu reizēm atļāvusies šo siko huligānismu, atļaušos arī uz atvadām. Ceru, ka norīsi šo krupi. Un ka tas neapdraudēs ne Tavu dzīvību un pat ne nervu sistēmu. Pie tam Tev paliek gandarījums, ka tas notiek pēdējo reizi. Iespējams, ka Tevi kaitinās arī vārdi «pēdējo reizi». Bet ne tāpēc, ka es būtu bijusi Tev kaut kas liktenīgs. Tu gluži vienkārši visu būvē ilglaičiai dzīvošanai. Arī savu «oāzi garāžas augšā» Tu gribēji uzcelt ilglaičiai dzīvošanai. Nezinu, vai tas labi vai slikti, bet Tu pieradinies. Pie darba, pie režīma, pie ērtībām, pie slavas, pie sievas, pie mīlākās. Laime, ka Tava narkotika biju tikai es. Iztēlojies, kas notiktu, ja tu būtu pieradinājies pie alkohola vai morfija kā dažs labs no Taviem pacientiem. Tu būtu beigts cilvēks! Pieradums ir stiprāks par Tevi. Kā citādi izskaidrot Tavu neprātīgo iedomu paņemt

mani līdzī atvaļinājuma braucienā? Tik daudzi cilvēki varēja Tevi pazīt. Un pie «klusajiem ūdeņiem» stāvoklis kļuva kritisks. Tu savedi mani kopā pat ar saviem radiem. Vai tiem tur bija kaut mazākās šaubas par mūsu sakaru? Vai Tev nemaz nebija bail? Vairāk nekā pie manis Tu esi pieradis pie savas labās reputācijas. Tev tikai šķiet, ka bez manis nevari dzīvot. Arī man pašlaik šķiet, ka nespēju dzīvot... Tu, protams, uzreiz nodomāji, ka bez Tevis. Man Tevi atkal jāsarūgtina. Ne bez Tevis. Bez tās citas būtnes, par kuru Tu joprojām vēl nekā nezini. Nespēju dzīvot! Bet laikam tomēr būs jādzīvo. Bez Tevis dzīvot es varu. Neņem pārāk tuvu pie sirds. Ceru, ka tas Tev sekmīgi izdosies. Tu pieradinies pie ceļošanas. Un nepieradinies ne pie vienas zemes. Tu pieradinies pie slimības. Un nepieradinies pie slimnieka. Tu pieradinies pie sievietes. Un nepieradinies pie cilvēka. Nezinu, esmu Tevi uzminējusi vai ne. Un vai tas nav tikai priekšstats par Tevi. Iztēlošanās, kāds Tu esi. Un kādu es Tevi redzu, saprotu un jūtu. Lai gan tagad laikam jārunā pagātnē. Redzēju, sapratu, jutu.

Reizumis esmu domājusi arī par to, ka baidītos būt Tava paciente. Un ne jau tāpēc, ka pēc banāliem priekšstatiem Tu ārstējot trakos. Es baidītos nokļūt Tavā varā pilnīgi. Bet, tāpat kā mīlestības vārdu, savās sarunās mēs nekad neesam lietojuši varas vārdu. Vai arī esmu jau aizmirsusi? Un, iespējams, arī Tu visu esi aizmirsis. Ja es Tev atgādinātu, kā tovakar skatījies uz Ķīsi, Tu varbūt pavaičātu, kas ir «Ķīsis». Un vai tie gadījumā nav ūdeņi, kuros sprāgst zuši. Tu sacītu tieši «sprāgst», es zinu. Nevis «mirst». Tev šķiet, ka zuši sprāgst un mirst cilvēki. Tā izteikties ir tik humāni! Agrāk es Tev neiebīdu. Tev vienmēr bija taisnība. Bet šķiroties pasacišu, ka dažkārt mirst zuši un sprāgst cilvēki. Un pārsteidzoši bieži nosprāgst cilvēciskas jūtas. Kad sāk smirdēt, sabrauc vīri no sanepidstacijas, ar dakšām samet kravas kastē, aizved un norok. Nav pat jāķēpājas pašam. Aprakšana ir darbietilpīga. Bet laiks rit. Tu gardi smējies ikreiz, kad es pieminēju aizrietošo laiku. Tev tas likās neizmērojami jautri, ka arī mans laiks varētu aizritēt. Salīdzinot ar Tevi, man ir milzīga laika priekšrocība. Ja ņemam vidēju cilvēka mūžu. Bet laiks dilst tik un tā. Tavējais. Un manējais tāpat. Vai citādi Tu būtu mani saucis vēl arī par «puķi?» Tu, kura vārds stāv enciklopēdijā un kurš, vēl dzīvs vai samērā dzīvs būdams, esi jau gandrīz ierakstīts mūžībā. Man vajadzēja būt glaimotai. Bet es katreiz nodrebēju. Puķe! Īslaicīga. Vīstoša. Ātri pārziedoša. Noļaujama ar vienu izkaptis vēzienu. Kādējādi varu palikt es? Siena stiebrā? Sēklā? Atmiņā par smaržu? Katrā ziņā ne enciklopēdijā. Varu palikt kādos «liktenīgos» vārdos. Piemēram: «Es tevi milu.» Esmu Tev

tik daudz melojusi, dārgais, ka tos pateikt man būtu vienkāršāk par vienkāršu. Lūdzu! Vārdi nemaksā neko. Varētu pārsmieties, iztēlojoties, kā lasīdams Tu glaimots sāktu trīties un didīties. Kā pēc tam izbītos, jo mīlestība uzliek pienākumus. Un kā brīdi vēlāk taisnotos savā priekšā, kāpēc nevari mani precēt. Nebīsties! Šos burvju vārdiņus es Tev nesacišu arī uz atvadām. Esi mierīgs! Nedīdies, netrinies, netaisnojies! Un kaut vai tikai spoguļa priekšā. Tu vienmēr biji džentlmenis. Gan pret mani, gan sievu. Tu nekad nesacīji neko sliktu par viņu. Atskaitot vienu reizi, kad Tev neviļus izspruka aizvainojums un noniecinājums. Šķiet, viņa bija Tevi par kaut ko kritizējusi. Bet tūlīt Tu pacenties visu aizlīdzināt, izlikdamies, ka nekas nav sacīts. Un, ja tomēr ir sacīts, tad nekas ļauns nav domāts. Atbilstoši lomai es arī no savas puses pacentos. Izlikties, ka nekas nav sacīts. Un, ja tomēr ir sacīts, nekas sliktas nav domāts. Ka nav nedz sacīts, nedz dzirdēts, nedz domāts, nedz saprasts. Bet vēlāk attapos, ka arī uzticīgs Tu esi gan viņai, gan man. Brīžiem vienai, brīžiem otrai. Ka Tu nevari iztikt ne bez manis, ne bez viņas. Gadījās, ka Tu man sarunāji pat viņai domātus komplimentus. Kad, piemēram, teici par ordeni. Tas esot arī mans nopelns, ka Tev piešķirts ordenis. Tu gan biji nedaudz noreibis no triumfa un šampanieša. Un ne pārāk valdīji pār sevi, tāpēc ka parasti nedzer. Tāpat kā suņu ienaidnieks, oficiāli Tu skaities alkohola pretinieks. Es tikai smējos, kārtējo reizi sekmīgi apliecinot, ko dažkārt esi man ļāvis caurspīdīgi nomanīt. Ka esmu muļķe. Izlikos, ka ticu Tev. Ka jūtos glaimota. Ka Tava «Goda zīme» pagodina arī mani. Kā nekā biju Tava mīļākā. Bet klusībā domāju, ka Tu būtu varējis pateikt man komplimentu, kas tik uzkrītošu nesmirdētu pēc meliem. Varēji uzslavēt, ka labi izskatos jaunajā kleitā. Vai iesaukties, ka pīrādziņi, ko izcepu saimnieces cepeškrāsnī, izdevušies ļoti garšīgi. Jaunajā kleitā es patiesi izskatījos labi. Un pīrādziņi tiešām bija izdevušies garšīgi. Ne Tava sieva, ne meita droši vien neprot tādus izcept. Nemaz nerunājot par Tevi pašu. Lai gan ir vīrieši, kas cep un vāra visai sekmīgi. Teiksim, mans tēvs. Bet tie bija īpaši apstākļi, par kuriem pagaidām Tu neko nezini. Praktiskais ķēriens man ir no viņa. Māku gandrīz visu, ko māc vidusmēra sievietē. Un pat mazliet vairāk. To man iemācīja tie paši sevišķie apstākļi. Tev pieder teorija, ka cilvēkam jāprotot tikai kas viens, toties jāprot izcili. Tu pats esi tam uzskatāms apliecinājums ierastā vidē. Bet kā tikpat uzskatāms piemērs Tu grauj savu teoriju sev neierastā vidē. Pie «klusajiem ūdeņiem» Tu, piedod, biji nevarīgs kā otrādi apgāzts kukainis. Skaidri iztēlojos, kā Tu salēcies sašutumā par manu apzīmējumu. Cilvēka salīdzināšanu ar dzīvniekiem Tu arvien esi

uzskatījis par piedauzību. Uzticīga savai lomai, es nekad neiedrošinājos Tev iebilst. Bet tagad, uz atvadām, kā redzi, atļaujos nesaudzēt Tavu patmīlu un piesaukt vienu otru «zooloģisku» salīdzinājumu. Gan, neņem ļaunā, ne ar zvēru karali! Ja Tu izskatījies kā uz muguras apvelts vabolis, tad vaina laikam nebūs meklējama manī. Lai gan, neslēpšu, uz Tava bezpalīdzīgā fona centos drusku paspīdēt. Un, šķiet, diezgan sekmīgi. Kaut gan no malas vienam otram likās, ka lienu no ādas, lai Tev izdabātu. Es noriju šo krupī. Lūdzu! Un, jo dusmīgāk Tu tirināji savas vaboļa kājas, skaizdamies, ka izskaties nožēlojams ar savu nemācēšanu nedz peldēt, nedz airēt, nedz noķert zivi, jo smieklīgāks izskatījies. Es tur būtu varējusi pārsprāgt kā pupa, ja vien man nebūtu bijis ļoti skumji.

Ne reizi esmu domājusi, ka mūs kopā saveda nejaušība vai likumsakarība. Un ja nu es nebūtu saslimusi un Tu piepeši nebūtu sajutis manu trūkumu? Un ja Tev būtu jābrauc kaut kur citur? Un ja saimniece nebūtu ielaidusi Tevi iekšā? Un ja Tu nebūtu bijis tik savāds, ka manī spēji pamodās, nezinu, letarģiskā miegā vai klīniskā nāvē guļošanas pusapzinātas jūtas? Vai nekad nekas tā arī nebūtu noticis? Vai nenovēršami būtu atgādijies citreiz, citur? Nezinu. Un tāpat nezinu, vai mūs izšķīra sagādīšanās vai likumsakarība. Vai man bija beidzot apnikusi tā, ko vēstulē esmu nosaukusi par «lomu», un, tāpat kā reizēm Tev, piepeši sakārojās pēc kaut kā absolūti tīra, kas neostu pēc izlikšanās un meliem? Vai arī Tu liktenīgi kļūdījies, atpakaļceļam no Igauņijas izraudzīdamies maršrutu? Un nekāda priekšnojauta Tev nepasacīja, ka Smiltēnē gan mums iegriezties nevajadzētu. Padzirdēji par Līviju. Un droši vien gribēji man sagādāt patikšanu. Ja mēs būtu varējuši palikt kopā viesnīcā! Mēs varējām kaut vai uzslīst telti pie Abulas vai Tepera. Tu ļāvi pie Līvijas man palikt pārāk ilgi. Bet iespējams, ka vainīgs nemaz neesi Tu. Ka es biju tā, kas gribēja tik ilgi palikt. Ka nevis Tev, bet man nojauta nepasacīja priekšā neko. Ka nedrīkst palikt, lai pēc tam nevajadzētu mocīties. Bet, iespējams, sacīja. Sacīja gan. Un es tikai vilcinājos. Tūlīt, es domāju, tūlīt, es domāju, tūlīt. Un paliku līdz rītam. Varēju aiziet vakarā. Arī apmesties viesnīcā. Citā numurā. Vai naktī pakļaiņot pa veco dzelzceļu dūmakā starp rudzu laukiem. Pasēdēt kapsētā. Bet lūdzu! Paliku. Tu arī neesot varējis aizmigt. Par ko domāji Tu, ka aizdomājies līdz blaktīm? Varbūt no letarģiskā miega vai klīniskās nāves Tevi uztrūkās brīdinājums, ka mūsu sakars bīstami ieildzis? Ka, par laimi vai nelaimi, nevar turpināties bezgalīgi? Ka steidzami jāizbeidz, iekams nav izgāzies ar skaļu troksni? Un tās nebija blaktis, bet vārdi, ar kuriem Tu bezmiega nokāvi un

kurus taisījies man pasacīt, kad atkal būsim Rīgā? Ja tā, esmu Tevi apsteigusi. Par ko, neslēpšu, jūtos gandarīta. Es tikai izskatos tik panesīga. Īstenībā es vāji panesu, ka mani pamet. Man šajā ziņā ir kompleksi. Tāpēc tik saldi ir vārdi, ko varu atļauties: es Tevi pametu! Uzelpo! Tava labā slava ir glābta. Sāc plūkt matus! Tikai pārāk neaizraujies. Tev to nav sevišķi daudz. Piedod par vaļširdību, dārgais!

Izlasījis vēstuli, Tu varbūt nospriedīsi, ka es Tev atmaksāju par citu pārestībām. Ka Tev jācieš par svešiem grēkiem. Ka Tu esi bez vainas vainīgs. Ka man asinīs vieglprātība un ka man nodevība jau iedzimta. Ja gribu būt nesaudzīgi atklāta ne tikai pret Tevi, bet arī pret sevi, kā esmu apņēmusies, tad uz atvadām jāatzīstas, ka visu to esmu vaicājusi arī pati sev un ne uz vienu jautājumu neesmu varējusi atbildēt ar noteiktu «jā» vai «nē». Katram «jā» piemaisīts mazliet nolieguma. Un katrs «nē» ir mazliet apšaubāms. Pēdējais vārds pieder Tev. Galīgais vērtējums Tavā ziņā. «Cilvēkam no malas», kā šķiroties iedrošinos Tevi apzīmēt. Kaut gan es to nekādi neuzzināšu. Un tagad tam nav nekādas nozīmes. Manās acīs. Bet, ja gadījumā Tev dažu manu nešpetnu dzēlienu var mikstināt apziņa, ka to rakstījusi izlaidīga un melīga persona, – lūdzu! Lai ko Tu par mani nedomātu, samierināšos ar visu. Man ir samierināšanās treniņš. Vai, pasarg Dievs, pašas loma jau būtu iegaršojusies? Visdrīzāk tie ir tikai vecās slimības recidīvi. Kad Tev gribējās iedzelt man, Tu sacīji, ka es esot gluži tāda pati kā visas sievietes. Attiecībā uz Tevi šo paņēmienu neesmu lietojusi, uzskatīdama to par negodīgu spēli. Nekad neesmu sacījusi un pat tagad nesaicīšu, ka Tu biji tāds pats kā citi vīrieši. Lai arī man ir zināms pamats to sacīt. Un, iespējams, lielāks nekā Tev. Tāpēc ka arī Cēzars bija dakteris un arī bija precējies. Un arī viņam es biju mīļākā. Viņa uzvārdu nenosaukšu. Sanatoriju tāpat. Kaut gan tā viegli noskaidrojama pēc manas kadru anketas. Bijām darba biedri. Vai pareizāk – viņš bija mans priekšnieks. Tāpat kā Tu, dārgais. Vārdu viņam esmu izdomājusi. Lai gan ne tāpēc, lai Tu neaizskrietu uz Majoriem nomest cimdu un izsaukt viņu uz divkauju. Atšķirībā no Tevis viņš bija virišķīgi valdzinošs. Ja nu viņam kas nedraudēja, tad plikgalvība jau nu noteikti ne. Spalvains un matains. Ja vajadzēja viņu sameklēt pludmalē, atradu ar apvaicāšanos, vai kaut kur nav manīts sevišķi spalvains indivīds. Viņu nevarēja nepamanīt! Atšķirībā no Tevis kā ārsts viņš bija viduvējība. Tipisks kūrorta dziednieks ar krietnu Melnās jūras pieredzi. Radis dakterēt lielākoties tos, kam nekas īpaši nekait. Visvairāk viņam manī patika blondie mati. Muļķīgas sagādīšanās dēļ arī viņš mani sauca par «bērnu». «Ditja», viņš sacīja, lai gan mūsu gadu starpība ne

tuvu nebija tik liela kā man ar Tevi. Kad Tu mani par «bērn» uzrunāji pirmoreiz, es nodrebēju. Bet Tu biji pārlietu aizņemts pats ar savām globālajām izjūtām, lai pievērstu tādiem sīkumiem uzmanību. Atšķirībā no Tevis viņš mani radīja ilūziju, ka galvenā persona vienmēr esmu es. Manas vēlēšanās. Mans garastāvoklis. Mani untumi. Atšķirībā no Tevis viņš ļāva man būt situācijas kundzei. Un arī atšķirībā no Tevis apzvērēja, ka šķiršoties no sievas, ja es gadījumā palikšot stāvoklī. Ka sieva viņam esot nulle. Ka ģimenē viņam svarīgi tikai bērni. Īpaši viņš bija pieķēries jaunākajam, melnmatainam sprogainītim kā pats. Kad piedzima Antra, es jau biju tālu prom no Majoriem. Un sen bija vienalga, vai Smiltenes slimnīcā piedzima melnsprogains zēniņš vai baltmataina meitenīte. Kaut gan iesākumā viņa nemaz nebija baltmataina. Tas tā, starp citu.

No Tevis es necerēju neko. Jau atzinos. Biju tādās domās, ka esmu Tev tikai rotaļlieta. Ka Tu no manis nekā neiztāisi un, bez šaubām, drīz pametīsi. Bet Cēzars bija mani tā dievinājis, cēlis augšup un lutinājis, ka, gāzdamās lejā, es diezgan pastipri sasītos. Visstiprāk es sasītu galvu. Apdauzījušies un apdauzīti cilvēki ir Tava specialitāte. Tas tā, atkal starp citu. Nevis lai iežēlinātu. Kur nu! Tu būsi līdz nāvei sašutis, ka biji gaužām banālas situācijas atkārtojums. Kaut kādas tur kūrorta viduvējības pēctecis. Tev ir pārāk svarīgi būt vienreizējam. Vienā eksemplārā, nevis kopijai vai variantam. To nu es zinu gan. Un vēl kā! Nekas Tev nav tik pazemojošs kā atkārtojuma loma. Nu redzi, atkal «loma»! Šoreiz tikai Tavējā. Tava loma. Un atkal vārds «atkārtojums». Par nožēlošanu – tas man jāsaka. Ja gribu būt vaļsirdīga, kā solijos. Kaut gan atkārtošanās nekad nav simtprocentīga. Vienmēr ir atkārtošanās paveids. Milzīga starpība, kā Cēzars pameta mani un kā es pametu Tevi, kā māte pameta mūs un kā Antru pametu es. Mani un daļēji arī Līviju praktiski uzaudzināja tēvs. Mātei pa galvu mūžam maisījies kaut kas cits. Viņa mainījusi frizūras, darba vietas un vīriešus. Aizrāvusies te ar to, te ar šito, te ar vienu, te ar otru. Cik talantīgi viņa visu uzsākusi, tik ģeniāli visu atkal nolaidusi. Viņa bijusi gan kluba vadītāja, gan kinoteātra direktore, gan ateljē fotogrāfe. Iemācījusies rakstīt ar mašīnu un kļuvusi par direktora sekretāri. Bet gadu vēlāk darbā rakstāmmašīnu nozagusi un mēģinājusi nodot komisijas veikalā. Tikusi cauri ar biedru tiesu. Tas bijis viņas vienīgais pārkāpums gada laikā. Turklāt viņa bijusi stāvoklī. Puisītis nāca pasaulē ar ķeizargriezienu un jau noslāpis. Viņa dzīvoja vētrains un ātri. Kā paredzēdama drīzu galu. Un patiesi beidza agrī un slikti. Ko viņa meklēja un kā nokļuva tur, kur viņa atrada? Vientuļā apvidū Krustpils–Jelgavas

dzelzceļa malā. Tā kā nebija klāt dokumentu, viņa diezgan ilgi nogulēja morgā. Šķitis neiespējami, ka māte varētu būt tā sieviete, kas sabraukta kaut kur starp Iecavas un Misas stacijām ar svešiem rudzupuķu ziliem gumijniekiem kājās. Tomēr tā bija viņa. Alkoholu viņai asinīs neatrada. Un viņa jau arī nedzēra. Sirga ar citu kaiti. Tu droši vien jau esi uzminējis, ka ar šizofrēniju. Kad māte gāja bojā, man bija trīssarpus gadu. Es viņu atceros kā pa miglu. Vairāk pēc fotogrāfijām un nostāstiem. Skaidrs, ka daudz kas bija piepušķots klāt. Ka fotogrāfijās viņa izskatījās skaistāka un nostāstos dranķīgāka, nekā īstenībā bija. Bet tam nav nozīmes. Atmiņā palicis kaut kas krāšņs, uzbudinošs un biedinošs. Kā eksotiska puķe. Kas smaržo tik stipri, ka smarža nonāvē tauriņus un putnus. Pusaudzes gados viņa man spokojās. Par viņas tuvumu arvien pavēstīja smarža. Nestāstīju nevienam. Sāks vēl domāt, ka arī man «nav visi mājās», kā sacīja par manu māti. Sada-būju 1924. gadā izdoto Budula «Psihiatriju». Bet šizofrēnija manam divpadsmitgadīgajam prātam izrādījās pārāk ciets rieksts. Radās iespāids, ka ar šizofrēniju vairāk vai mazāk slimo visi. Arī tēvs. Vecajā vietā māte spokojusies arī viņam. To viņš pastāstīja īsi pirms Līvijas kāzām, taisnodamies, kāpēc toreiz tādā triecientempā apmainījīs dzīvokli. Un vēl tik neizdevīgi. No Jelgavas, no kuras viegli varēja izbraukāt Rīgu, uz Smilteni. Ja nu vēl uz trim istabām! Nepadomājis, ka mēs ar Līviju – viena agrāk, otra vēlāk – būsīm pieaugušas. Ka varbūt gribēsīm studēt. Ka varam apprecēties. Kad mūsu ģimenē ienāca vēl arī Arvīds, divās pašaurajās istabiņās četriem pretējā dzimuma pārstāvjiem dzīve izvērtās diezgan sarežģīta. Tiklīdz izdevās pie attāliem radiem sarunāt gultasvietu, es netērēju laiku vidusskolai. Pabeigusi astoņas klases, tūlīt devos uz māsiņu skolu Rīgā. Un no turienes tālāk uz Majoriem. Medicīnai mani pievērsa droši vien atmiņas par mātes slimību. Slimības skartās dvēseles noslēpums un mūža drausmīgais, bet manā uztverē kaut kādā ziņā arī romantiskais noslēgums. Turpat tuvumā ir purvs, ko vietējie iedzīvotāji sauc par Velna jeb Raganu purvu. Tanī vietā uznākot baismas. Starp citu, biju aizbraukusi. Sajūta arī man bija baismīga. No vaivariņiem gaisā pacēlās divi lieli putni. Lielāki par kraukļiem. Tumšāki par stārķiem. Kā nelaimes vēstneši. Man gandrīz apstājās sirds. Un piepeši – dzērvju gaišie saucieni! Bet baigā sajūta nepārgāja. Trīcēju kā drudzī. Protams, arī es neesmu pierādījums nekam. Visu laiku domāju, ka šeit gājusi bojā mana māte. Bet tuvējās mājās sacīja, ka neomulīgi šeit bijis jau ilgi pirms tam, lai gan neviens nevarot pateikt, kāpēc. Esot kaut kādi strāvojumi. Bet kas tas ir «strāvojumi»? Ogotājas no Iecavas un Dzelzāmura uz šejieni

brūklenēs nekad nenākot vienatnē. Pa divām un trim. Kas šurp atvili-
nāja manu māti? Iespējams, ka Tu zināsi izskaidrojumu. Nosauksi
pāris latīņu vārdu, ko es nekad neuzzināšu. Un nekas neko jau arī
nevar izmainīt. Skaidrojums nekā negroza. Pat ja mūsu izirušo sakaru
nosauktu ar ļoti smalku terminu. Starp citu, ja Tevi tas interesē. Uz to
Velna jeb Raganu purvu biju savā beidzamajā atvaļinājuma dienā.
Aizvakar. Kad jau biju Tev sākusi rakstīt vēstuli. Un atjēdzos, ka mani
tur pārņēma tā pati biedinošā nedrošības sajūta kā attiecībās ar Tevi.
Ka pusstundā izdzīvoju to, ko biju izdzīvojusi pusotrā gadā. Sajutu, ka
jābēg, iekams ar mani nav noticis kas ļauns. Drošības pēc izvairijos
šķērsot dzelzceļa stigu. Nāca vilciens.

Kad Cēzars mani pameta, neprātā gandrīz izdarīju to pašu ko
māte. Starp Majoru un Dzintaru stacijām. Bet riteņi rībēja tik bries-
mīgi, ka pēdējā bridī pārbijos. Viņai bijis lielāks gribasspēks nekā man.
Vai lielāks neprāts. Vai lielāks izmisums. Kaut gan izmisumu grūti
izmērit. Pati augstākā bēdu virsotne. Un droši vien katram citāda. Vai
arī viņai varbūt nebija izejas, bet man tomēr bija? Tāpēc, ka iejaucās
Līvija. Viņiem ar Arvīdu nebija bērnu. Un manējais būšot tuvāks nekā
svešs pametenis no bāreņu nama. Var, protams, sacīt, ka arī Antra savā
ziņā ir pametenis. Ne uzvārdu un pat ne vārdu es viņai devusi ne-
esmu. Pliku dzīvību. Ja Līvija no Smiltenes aizies uz citurieni, nekad
neviens Antrai nepasacīs patiesību. Ka viņa adoptēta. Un man jāklusē.
Mans pienākums izlikties, ko es visā visumā, šķiet, pieprotu labi. Kā
Tev tagad zināms. Antrai pašlaik ir trīsarpus gadu. Pirms tiem trīsar-
pus es jau biju pieradusi pie domas, ka laidīšu pasaulē nevis savu, bet
Līvijas bērnu. Nezinu, pati pieradu. Vai mani pieradināja. Ka esmu
tikai mašīna, ierīce, kam jāveic viena noteikta funkcija. Un viss. Lūdzu!
Un, kad man slimnīcā bērnu parādīja pirmoreiz, es skatījos un nesa-
jutu neko. Tas tā, starp citu. Lai gan – kaut ko sajutu gan. Nepatiku,
jo šis «Līvijas bērns» izskatījās stipri neglīts. Tam bija krunkaina vecī-
tes sejiņa un tumši, plāni mati kā stiprā dzimuma pārstāvim ar slie-
cību uz plikgalvību. Smiltē nodzīvoju līdz dekrēta atvaļinājuma bei-
gām. Kad braucu atpakaļ uz Rīgu, man autobusā stipri tecēja piens.
Labi, ka ziemā. Satinos mētelī. Un piepeši izplūdu asarās. Tas tā, atkal
starp citu. Neuzskati par ieželošanas mēģinājumu. Pati nezinu, vai man
bija vai nebija žēl un kā isti.

Atgriezies Rīgā, bet atgriezies arī Majoru sanatorijā man trūka
vēlēšanās. Iesniedzu atlūgumu un sāku strādāt pie jums. Tā kā pasē
nekāda ieraksta nebija, neviens neuzzināja, ka man ir bērns. Un vai
tad viņš man bija? Caur pazišanos dabūju to, ko Tu vēlāk iesauci par

«oāzi garāžas augšā». Lai gan saimniecei nekad nav bijis nedz mašīnas, nedz garāžas un tā ir tikai jūmtistabiņa bez krāsns – Ezermalas ielas drebelīgi aukstais, bet savrupais kakts, kas tik labi pazistams Tev. Par divdesmit pieciem rubļiem mēnesī man bija Tevis apbrīnotais skats uz Ķīsezeru, pienākums saimniecei špricēt insulīnu, iespēja paretam izmantot cepeškrāsni, tiesības pēc vajadzības zvanīt pa telefonu un pieņemt mīļāko. Tu vienmēr tik cītīgi ievēroji dzelžainu konspirāciju. Nekad nebrauci ar sabiedrisko transportu. It kā Tev jau sejā būtu ierakstīts, ka dosies tādās pašās gaitās kā tā persona, kuru Tu esot skaļi nosodījis partijas birojā. Un mašīnu atstāji pie Sudrabu Edžus vai Bernātu ielas, reizumis pukodamies, ka tā ir tik sasodīti spilgta. Tev labāk būtu gribējies kaut ko pelēcīgu, kas saplūstu ar nakts tumsu vai Ķīša dūmaku. Nevis šo uzkrītoši sarkano «blakti». Tevi briesmīgi kaitināja mans apzīmējums. Tāpēc ka esi estēts. Bet es laiku pa laikam atļāvos arī šādu mīļu nekaunību, atstādama Tev pārliecību, ka manī runā tikai skaudība. Pašai jau man mašīnas nav – kur nu vēl tik lepnas «blakts»! – un droši vien nebūs nekad. Starp citu, Tavas automašīnas stāvvietas uzoda saimnieces mazmeitas. Bet vecā dāma visu uzņēma ļoti mīli. Viņai, protams, uzreiz kļuva skaidrs, ka Tu neesi nedz atraitnis, nedz arhitekts. Ka Tev ir sieva un ka mani precēt neietilpst Tavās nākotnes iecerēs. Viņa nav aizspriedumaina. Pašas pagātne bijusi stipri vētraina, kā caur puķēm lika noprast. Un nekad neatļāvās nosodījumu. Drīzāk pretēji. Viņai, šķiet, patika mūsu sakara satraucošā noslēpumainība. Rēgainā mašīna kaimiņielas tumsā. Kāpņu zaglīgā čikstoņa. Suņa sazvērnieciskā klusēšana. Iespējams, tas atgādināja kādu no viņas pašas jaunības romāniem. Ja viņa no kā baidījās, tad no atklāta skandāla. Ka piepeši ar taksi attrieksies likumīgā laulātā draudzene, nosauks viņas māju par prieka namu un izdauzīs verandai rūtis.

Bet Tu? Nebaidījies no skandāla? Kad paņēmi mani līdzī uz Igauniju un Ziemeļvidzemi. Vai es tik lielā mērā jau esmu Tev narkotika, ka tieksme kļuvusi stiprāka par veselo saprātu? Vai Tu juties pārguris no piesardzības, no izlikšanās, no bažām, ka nodaļā netišām nosaukšu Tevi vārdā? Vai arī Tev, mani uzrunājot, paspruks «tu»? Vai varbūt tas bija Tavs hroniskais riska bads, kas ik pa laikam sagrābj Tevi kā lēkme un rauj pie geizeriem un lauvām. Paflirtēt ar nejaušību. Paķircināt likteni. Izaicināt pierastību. Ar deviņdesmit deviņu procentu garantiju, ka ne mats nenokritis no galvas, uz kuras galu galā var uzkrīst arī puķupods no kaimiņnama balkona? Arī šoreiz viss izdevās gandrīz gludi. Ceļā neuzdūrāties nedz kopīgiem paziņām, nedz Tavas ģimenes draugiem. Bet pie «klusajiem ūdeņiem» pat Tavi radnieki

neuztvēra mūsu sakaru par kaut ko pārdabisku. Vismaz ārēji. Pārējiem es biju Tava sieva. Viena tante visā nopietnībā pat painteresējās, kur tad esot mana meitiņa. Tad gan! Es sarāvos tik uzkrītoši, ka Tev katrā ziņā vajadzēja ievērot. Un kā vēl! Bet Tu pats biji pārbijies kā diegs. Tevi pašu sagraba šausmas. Tev ienāca prātā, ka mums nevajadzēja braukt kopā. Un droši vien ne jau pirmoreiz. Bet ko gan es zinu, kas prātā ienāca Tev. Ja es nezinu pat par sevi. Arī gribējās noriskēt, pafliertēt, pārbaudīt likteni? Un, lūdzu, pārbaudīju! Nevajadzēja vismaz braukt uz Smilteni. Bet, kad pa Valkas ceļu tuvojāmies Smiltenei, biju kā spārnos. Tūlīt, tūlīt priekšā ieraudzīšu kaut ko nebeidzami un brīnišķīgi skaistu! Lai gan labi zinu, ko ieraudzīšu. Un kā vēl! Vispirms tehnikuma kopmītnes, kuras nemaz nav tik nebeidzami skaistas un ar kurām man nesaistās nekādas personiskas atmiņas. Pēc tam kādreizējo muižu. Pēkšņi attapos, ka muiža no ceļa nemaz nav redzama. Un, ja arī būtu, – nav jau nekāds arhitektūras piemineklis. Vismaz nekas tāds, kas varētu saistīt Tavu uzmanību, jo Tu esi redzējis pat Kolizeju. Tu sacīji, ka līdz šim Smilteni esot iztēlojies kalnā, bet drīzāk iznākot ielejā. Tavā balsī bija gandrīz vai nosodījums, ka šī pilsētele atļāvusies neatbilst Taviem priekšstatiem. Bet man vienmēr licies un šoreiz vēl jo vairāk likās burvīgi, ka Smiltene nav kalnā. Ka baznīcas tornis kaut kur apakšā, koku zaļumā. Nevis augstprātīgi izslējies pāri visam, bet tāds ļoti demokrātisks. Tu zobgalīgi painteresējies, vai šī ļoti demokrātiskā iestāde arī darbojoties. Un es atbildēju, ka jā. Ka pa dienu notiek dievkalpojumi. Bet vakaros baznīcas dārzā bučojas mīlētāji. Piepeši Tu iesmējies. Un sacīji, ka garīgais te labi sadzīvojot ar laicīgo. Tev uzreiz radās vēlēšanās zināt, kas vēl šeit ievērojams. Un es, ņemot palīgā pirkstus, uzskaitīju, sākot ar CRBP, pienotavu, Teperu un beidzot ar «Vējiņa» cīsiņiem un mūžīgajām aizvakardienas bulkām, Jāņukalna skaļajām zaļumballēm un ēdnīcu, kas vakaros uzdodas par restorānu. Beidzot man pietrūka pirkstu. Biju kā uzskrūvēta. Kā tuvas laimes gaidās. Arī Tev sāka pielipt mans noskaņojums. Tu iestarpināji jautras piezīmes un galu galā paziņoji, ka vairāk par slikoņu ezeru, slimnīcu, kapsētu un pat morgu Tevi pašlaik interesējot ēdnīca, kas uzdodas par restorānu. Un braucām turp. Jautri, skaļi. Tu mani atkal sauci par «bērnu». Un vienā gabalā! Pat aizmirsi, ka esi ievērojama persona. Ka restorānā sēdi nevis ar meitu, bet mīlāko. Ka mani šeit var pazīt un, pats galvenais, var pazīt arī Tevi. Pēc tam es sadomāju nopirkt lelli. Universālveikalā ieraudzīju arī plastmasas krelles. Noņēmu sudraba ķēditi un krelles apliku. Tu teici, ka es izskatoties kā sapucējusies uz zaļumballi Jāņukalnā. To var

pasacīt dažādi. Visu var pasacīt dažādi. Tava muļķīgā ķēdīte Tev likās svarīgāka par manu prieku. Tev piemīt apbrīnojamas spējas to sabojāt. Es nodomāju, cik ātri viss beidzas. Cik laimīgi iebraucām, cik priecīgi ēdām – un lūdzu! Izņēmuma kārtā vāji turējos lomā. Sekmīgi sabojāju arī Tavu garastāvokli. Tu sāki īgt, ka sāpot galva. Ka droši vien cēlies asinsspiediens. Ka vienam būs jāpavada nakts viesnīcā. Ka mēģināsi iekārtoties un tad pastaigāsi pa pilsētu kājām. Ja izdosies iekārtoties. Tā bija tukša runāšana. Pats Tu vislabāk zināji, ka Tev vienmēr viss izdodas. Pat cūciņas, dārgais. Bet es devos uz dzīvokli. Jo tuvāk, jo vairāk satraucos. Pasen nebiju bijusi. Kopš Jaungada. Pa gabalu, no Rīgas, likās, ka zinu visu. Ar Līviju regulāri sazvanāmies. Un reizēm ar tēvu. Bet kā jau tālsaruna. Labdien! Kā iet? Viss kārtībā? Normāli! Kas ir «normāli»? Ka neviens nav slim. Ka neviens nav miris. Ka vēl arvien tanī pašā darbā. Tanī pašā dzīvoklī. Tālsarunā neviens nesaka: «Kāpēc tev tik aukstas rokas? Un kā smaržo tavi mati! Ar kādu šampūnu tu tos mazgāji? Un vai tev nav skumji tur, tūlumā?» Tāpēc ka skumjas, skriedamas pa vadiem, izšķīst atstatumā. Mana telefoniskā informētība, protams, bija plika graša vērtā. Pat to Līvija, izrādās, nebija pastāstījusi, ka Antra slima. Tagad aizbildinājās, ka nesot katrs nieks visai pasaulei jāzina. Tas uzreiz atsēdināja mani vietā. Antras angīna uz mani neattiecās! Tā bija Līvijas darīšana un Līvijas īpašums. Kopā ar pašu Antru. Arī ar lelli biju izgāzusies. Antrai jau piederēja viens taisni tāds pats eksemplārs. Starpība tikai kleitās. Zila un sarkana. Līvija nopirkusi pirms trim dienām. No Arvida prēmijnaudas. Lai iepriecinātu slimnieci. Sēdējama gultā, Antra turēja katru lelli uz savas rokas. Un skatījās te uz vienu, te otru. «Māsiņas,» es sacīju. Un Antra atkārtoja: «Māsiņas!» Pavaicāju, kura skaistāka. «Tantes lelle,» Antra atbildēja. Uzreiz neapķēros, ka «tantes lelle» ir manējā. Bet šķita, ka esmu jau pieradusi. Piepeši «tante» iedūra sirdi. Augdama Antra kļūst līdzīgāka man. Lai gan tikpat labi var sacīt, ka Līvijai. Līvija ar to ļoti lepojas. Uz ielas esot sacīts, ka vienā acu uzmetienā varot sazīmēt māti ar meitu. Tātad arī Antras izskats ir nevis mans, bet Līvijas īpašums. No Cēzara Antrai ir tikai dzimumzīmīte uz kakla kreisajā pusē. Un, kad viņa sēdēja ar abām lellēm un dzimumzīmīte uz kakla bija tik labi redzama, ar zobgalīgām skumjām es nodomāju, ka tas ir vienīgais Antrā, kas pieder man personiski. Šī dzimumzīmīte. Un vēl es domāju, cik naiva biju agrāk, kad iztēlojos, ka būt pie Līvijas Antrai ir gandrīz tas pats, kas būt pie manis. Ka tikpat kā nav starpības. Pie viņas vai pie manis. Nevarēju iedomāties, cik starpība milzīga. Es nebiju nepieciešama. Bez manis varēja iztikt.

Antras dzīvē nekas nemainītos, ja es piepeši izgaistu. Ja piepeši nebūtu Livijas, Antras pasaulē uzreiz rastos tukša vieta. Kā ar zobiem izkots robs dvēselē. Bet bez manis – gluži nekas! Pasaulē vispār nav neviena, kas nevarētu bez manis iztikt. Pat tie, kam esmu skaitījusies vai skaitos tuva, būtībā ir varējuši un var bez manis iztikt. Arī tēvs, kā es tovakar Smiltēnē redzēju. Un tāpat Tu varēsi. Iespējams, sākumā Tev tikai būs abstinences sindroms. Gan Tu, gan es vienlīdz labi zinām, jo pietiekoši bieži esam redzējuši, cik mokošs stāvoklis tas ir. Taču nav nekā tāda, ko Tu nespētu pārvarēt, ja vien gribi. Un, bez šaubām, pārvarēsi arī to. Lai gan – arī iespējams – es Tev nemaz neesmu tik daudz nozīmējusi un tikai vientiesīgi pārvērtējusi savu lomu. Tas atkal tā, starp citu.

Tēvs neieslēdza radio un neklausījās nedz politiku, nedz sportu. Palīduši zem segām, runājāmieš. Īstenībā tas bija tēva monologs. Lai kam sen neviens nebija viņu uzklusījis. Bet man ir pusotra gada pieredze. Esmu pacietīga. Un kā vēl! Viņš stāstīja, ka dabūjis medaļu «Darba veterāns». Ka izvadīts pensijā un pat ar sarkanām nelķēm. Ka šoferis, vezdams no dārzniecības, pa ceļam vienai nolauzis galvu. Bet sekretārīte ar zaļu diegu atkal piešuvusi un tik sekmīgi, ka tikpat kā nebija redzams. Četras nevarot pasniegt. Pārskaitlis esot ļauna zīme. Pārskaitli – tikai miroņiem! Ka viņsvētdien bijuši uz bērēm. Ka nomirusi Kramiņa sieva. Ka es droši vien viņu atceroties. Ja ne sievu, tad pašu Kramiņu noteikti. Kad es vēl bijusi bērns, nācis pie mums pa sestdienu vakariem kārtis spēlēt. Bet es neatcerējos nedz Kramiņa sievu, nedz Kramiņu pašu, kaut gan, iespējams, viņš patiešām nāca pie mums spēlēt kārtis. Tēvs stāstīja par to, ka atkal iešot darbā. Jau runājis ar priekšniecību. Tāpēc ka galu galā esot galdnieks, nevis bērnuauklis. Viņš pieminēja gan man zināmus, gan nezināmus ikdienišķus notikumus, kas piederēja pie viņa dzīves un kam nebija nekādas nozīmes manējā. Viņam vajadzēja, lai es tikai laiku pa laikam atgādinu, ka klausos. Un es laiku pa laikam iesaucos – «Tiešām?» vai «Un tālāk?». Bija gandrīz tāpat kā ar Tevi, dārgais. Divas reizes viņš attapās un atcerējās, ka arī es esmu pasaulē. Ka man ir sava dzīve, par kuru viņš nezina neko. Apvaicājās, kā man klājoties. Un pats tūlīt atbildēja: «Nu, zināms, ka labi, vai ne?» Un otrreiz, kad painteresējās, vai netaisos studēt. Tas ir viņa jājamais zirdziņš. Bet arī uz šo savu jautājumu viņš atbildēja pats: «Zināms, kur nu vairs, vai ne?» No meistara sievas bērēm viņš pārbrauca uz manu studēšanu. Un no studēšanas uz Lielbritānijas premjerministri. Bet no lēdijas Tečeres uz kaut kādu vidējo distanču skrējēju, kas uzstādījis kaut kādu rekordu. Neatceros, kur.

Šķiet, Filipīnās. Bet varbūt ne. Iespējams, kur citur. Viņa runāšanu nevarētu pārtraukt pat mani krācieni. Bet piepeši izdzirdu viņējos. Tas nāca tik negaidīti. Viņš bija gāztin iegāzies miegā. Kā siltā vannā, smaržīgās putās. Un krāca apmēram stundas ceturksni. Ritmiski vilkdams dvašu. Kā skriedams vidējo distanci Filipīnās. Tad sagrozījās, pagriezās uz sāniem un nekrāca vairs. Tomēr aizmigt es nevarēju. Sveša vieta, es nodomāju. Manas kādreizējās mājas... Bija žēl, ka neuzslējām telti. Būtu paklausījušies griezes. Rīt aizbrauksim. Un ko Tu būsi redzējis no manas Smiltenes? Baznīcas torni. Restorānu. Univer-sālveikalu. Bija jāšaubās, vai Tev vakarā gribējās vēl staigāt kājām pa pilsētu. Meklēt iespaidus un piedzīvojumus. Biji noguris. Sāpēja galva. Droši vien tā arī neaizgāji nekur. Niki viesnīcā, neatrazdams sev pielietojumu un sarunu biedru. Pukodamies, ka esmu Tevi atvilkusi uz šo sasodīto mazpilsētiņu. Bet, ja vispār kāds kādu šurp atvilka, tad jau drīzāk Tu mani.

Nakts bija ārkārtīgi gaiša. Pilns mēness. Kāda izšķērdība, es domāju. Varēja pietaupties rudenim. Nevis tagad nevajadzīgi šķiest savus kilovatus. Pa logu atlidoja skaņas. Grieze? Ja grieze, tad ļoti tālu. Nevis aiz vecā dzelzceļa, bet kādā citā pasaulē.

*Mēness starus stīgo
Dzelmē dzidrajā,
It kā balsis mani
Turpu aicina.*

Un piepeši tiešām izdzirdu balsi. Klusu raudāšanu. Tikai nevis tur, tālumā, tanī otrajā pasaulē. Šepat blakusistabā. Par ko pusnakts vientulībā varēja raudāt Līvija? Nebija ne mazākās jausmas. Ar visu ārējo līdzību esam svešas. Kāpēc viņa neguļ spoku stundā, kad klīst tikai rēgi? Bet ne tikai. Garām padrāzās motocikls. Aiz vaļējā loga nobēra ložu kārtu. Raudas apklusā. Tomēr laiku pa laikam aiz durvīm varēja jaust kustību. Te nošvikstēja, te nočikstēja. Pataisīju durvis spraudziņā. Istaba bija pilna mēness. Antra sēdēja gultā un turēja uz rokām lelli. Mani ieraudzījusi, viņa čukstus iesaucās: «Mamma! Lellite nomira. Lellite nomira pavisam beigta.» Lellei nedarbojās plakstiņu mehānisms. Acis nevērās vaļā. Droši vien veikalā man bija patrāpijies brāķis. Es nodomāju, cik dziļi bērņā iespiedies pirmais priekšstats par nāvi. Bijuši uz bērēm – un lūdzu! Lellite nomira. «Tu esi dakteris,» Antra sacīja. «Izārstē!» Es neesmu dakteris. Kur nu! Un arī dakteris nevar izārstēt no nāves. Neviens nevar izārstēt no nāves. Un nevar pat no pagātnes.

Aiznesu Antru ar visu lelli uz virtuvi, kur varēja iedegt spuldzi. Un, kaut gan no nāves izārstēt nevar, ar sparīgu kratišanu man izdevās to izdarīt. Neilona skropstas nodrebēja. Plaksti noklikstēja. Un mūs uzlūkoja nesapratīgs gaišzils skatiens. Kā cilvēkam, kas pamodināts ne-laikā un pirmajā brīdī nesaprot, kur atrodas. Antra iesmējās. Nobučoja vispirms lelli, pēc tam mani. Seja viņai bija vēl slapja no asarām. Un es kā neprātā sāku skūpstīt viņu. Žņaugdama savos apkampienos un droši vien nodarīdama pāri. Tik tikko valdidamās, lai neiesauktos, ka viņas misēklis ir patiesība. Ka nevis Līvija ir viņas mamma, bet es. Es! Kā pastardienas soģe baltā kreklā parādījās Līvija. Ledaini sacīja, ka es viņai maitājos bērnu. Paņēma un aiznesa. Pēc tam ienāca vēl un jau pielaidīgāk teica, ka nevajagot sarežģīt to, kas jau tāpat pietiekoši sarežģīts. Ātrumā nodomāju, ka viņa nevar man aizliegt tikties ar manu bērnu. Bet laikus pierāvos. Tāpēc ka to viņa varēja gan. Un būtu mulķīgi gaidīt, līdz viņa to izdara. Sacīju, ka jau no rīta ap deviņiem braukšu projām. Ka turpmāk centīšos rādīties vēl retāk. Līvija mani nepierunāja nedz palikt ilgāk, nedz braukt biežāk. Tonakt tā arī neaizmigū. Otrajā istabā valdīja klusums. Bet es nojautu, ka neguļ arī Līvija. Viņa sargāja savu Antru. Antras mieru no manām sirds duļķēm.

Jau ap pieciem tēvu uzcēla modinātājs. Viņš bija taisījis uz makšķerēšanu. Un, protams, nemainīja savus nodomus tāda nieka dēļ kā brokastīm kopā mani. Nekur jau nepazudīšu. Gan jau piezvanīšu no Rīgas. Vai varēs piezvanīt man. Vajadzības gadījumā. Vajadzība viņam parasti ir praktiska. Lai paskatos to vai to Rīgas veikalos vai aptiekās. Pie viena viņš mēdz apvaicāties par manu veselību, bet nekādu atbildi negaida. Par veselību man nekad nav sūdzību. Ikreiz viņš apprasās arī, vai netaisos studēt. Tas tā, starp citu. Kā Tev jau zināms. Ap pusastoņiem uz darbu aizgāja Arvīds. Precīzi astoņos nulle nulle piezvanīji Tu. Līvija painteresējās, kas man zvanījis. Nesāku sacerēt pasaciņu. Neslēpu nedz Tavu amatu, nedz ģimenes stāvokli. Bet neuztraucies! Tavu uzvārdu neminēju. Kaut gan Līvijai nav pazīšanās atbilstošās aprindās, kur paspīdēt ar saistošo informāciju. Nesāku arī uzskaitīt Tavus nopelnus. Tā ka radās iespāids, ka runa ir par vienu no tiem vidusmēra eskulapiem, kas tvarsta jaunas māsiņas. Līvija pavīpsnāja un sacīja, ka man trūkstot iztēles. Arī es pavīpsnāju un atvaicāju, kā viņa to var sacīt, ja nav redzējusi Tevi. Tad viņa saausījās un gribēja zināt, vai Tu esot skaists. Es iesmējos. Viņa to uztvēra kā apstiprinājumu. Apprasījās, vai Tu mani mīli. Es paraustīju plecus. Un es Tevi? Es atkal paraustīju plecus. Viņa sacīja, ka tas man raksturīgi. «Un, proti, kas?» es painteresējos. Viņa tikai zīmīgi paskatījās. Kā redzi,

saruna iznāca cik atklāta, tik zobaina. Līvija nevarēja vien sagaidīt, kad aiz manis aizvērsies ārdurvis. Iespējams, viņa baidījās, ka vēl beidzamajā brīdī varu nostrādāt kādas neprātības. Bet es biju augstā līmenī. Uz šķiršanos Antru pat nenoskūpstīju. Uzsaucu: «Nu tad atā!» Izklausījās, ka aizskriešu tikai līdz Tavai mašīnai un pēc pusstundas būšu atpakaļ. Kad no ielas pametu acis uz logiem, neviens man pakaļ neskatījās. Ap sirdi bija neiedomājami draņķīgi. Gribējās raudāt balsī. Pa ceļam izdomāju, ka izstāstīšu Tev visu un atstāšu izvēli rīkoties ar mani pēc saviem ieskatiem. Apžēlot vai notiesāt. Man bija kādam jāizstāsta viss. Un pasaulē nebija neviena kā tikai Tu! Gandrīz skriešus skrēju pie Tevis. Bet Tu biji jau manāmi sarūdzis. Es esot nokavējusies par veselām trim minūtēm. Tev patik precizitāte. Ja deviņos nulle nulle, tad nulle nulle. Nevis trīs minūtes uz desmitiem. Sāki sūdzēties par viesnīcu. Un pat par mēnesnīcu. Ka naktī spidējusi tieši sejā. Bet es tikai smējos. Kad esi pārsteigts, Tev ir visai muļķīgs izskats. Kaut kāds pavisam neintelektuāls. Ielāgo uz priekšdienām, dārgais. Neļaujies pēkšņām emocijām. Seko savai sejas izteiksmei un pēc vajadzības to pienācīgi sakārto. Tas tā, starp citu. Galu galā vari darīt, kā gribi. Un neuzklausīt savas bijušās miļākās slidenos padomus. Iespējams, taisni tur, pie mašīnas, es nolēmu tevi pamest. Bet kā tad pa ceļam uz Cēsīm varēju tik bezrūpīgi aizmigt? Es pat esot balstījies pret Tavu plecu. Aiz noguruma pēc negulētās nakts? Vai no atvieglinājuma, ka beidzot viss ir cauri?

Tagad, kad pavelku mūsu attiecībām svītru, mani kāds kūdīt kūda izdibināt, kas tad īsti notika. Ja pieejam ar prātu, tam galu galā nav nozīmes. Svarīgs ir iznākums. Un tagad tas zināms abiem. Kāda gan nozīme procesam? Kādu mācību nākotnei varam gūt es vai Tu? Vai tad mēs jel vienu brīdi bijām iedomājušies, ka mūsu sakars turpināsies bezgalīgi? Ar visu lielo gadu starpību, ne tikai Tev, bet, kā redzi, arī man bija pietiekoši liela dzīves pieredze, lai nevienu acumirkli neiztēlotos neiespējamo. Un droši vien ne mirkli to arī nevēloties. Bet kā pēc gan es vēl uz atvadām, pie tam piesaucot atklātību, saku to, ko nedomāju? Ka svarīgs ir iznākums. Ne katrreiz. Un varbūt nepavisam. Iznākums nebūt nav svarīgākais. «Bet galvenais jau nav gals, galvenais tas, kas pa vidam...» Laikam citēju neprecīzi. Bet būtība ir tieši tāda. Kas bija pa vidam? Ko viens otram devām un ko nesniedzām? Un kāpēc? Šķiršanās vienmēr ir arī liela vilšanās. Ja vien nav nāve. Vai atvieglinājums. Pagājušas tikai dažas stundas, kopš rakstīju Tev gluži atšķirīgas rindas. Kad brīnījos, kāpēc Tu paņēmi mani līdzī atvaļinājumā. Un kas Tevi uz to pamudināja. Un brīnīdamās par sevi, kāpēc

Tev braucu līdzī un kas pamudināja mani. Piepeši ķēra kā zibens! Mēs abi sajūtām agonijas tuvumu. Un centāties paātrināt beigas. Īsti neiztēlojoties, kā viss noslēgsies. Nositisimies avārijā? Nosliksim ezerā? Uzdursimies Tavas sievas sirds draudzenei? Ja nebūtu iegriezušies Smiltēnē, droši vien notiktu citādi. Bet iegriezāties – un notika šādi. Galu galā vienalga. Kad tur, pie mašīnas, nokavējusi trīs minūtes, atļāvos izaicinoši smieties Tev acīs, es vairs nebiju tā, kas agrāk. Es jau biju cita. Bet Tu to nepamanīji. Tu nepamanīji, ne tad, ne vēlāk. Pusstotra gada laikā nepamanījis, ka es tēloju, Tu nepamanīji, ka es vairs netēloju. Ka uzdrīkstos bez saskaņošanas ar Tevi Cēsīs nopirkt pudeli vīna. Ka esmu atklāti uzjautrināta par Taviem aizkustinošajiem pūliņiem «klusajos ūdeņos» savaldīt airus. Ka zinu, kāpēc Tu neēd zivis, bet tikai klusēju kā zivs. Ļaudama domāt, ka simtprocentīgi ticu gastronomiskajiem iebildumiem, nevis nekaunīgi pieļauju asaku nesaskaņas ar zobu protēzi, par kuras esamību neesmu drīkstējusi zināt. Tev šķita, ka Tava protēze varētu mest ēnu uz Tavu potenci. Naivais! Par to tiek diskutēts jaunākā medicīniskā personāla līmenī. Un kā vēl! Ka Tu esot uzticīgs sievai ne jau aiz pārliecības. Tas, protams, nevar Tev glaimot kā vīrietim, toties apliecina Tevi kā izcilu konspiratoru. Tikko valdīdama smieklus, es vēroju, kā Tu mēģināji un nespēji iedarbināt mašīnu. No uztraukuma Tu kļuvi vispirms liķabāls, bet pēc tam vēžasarkans. Jau sāku baidīties, ka Tevi neķer trieka. Bet pat bailes bija uzjautrinošas. Kā cirkā. Kad žonglētājam sašķiebjas stikla glāziņu piramīda. Vai klaunam draud uzkrīst uz galvas jēla ola. Un es netēloju arī vēlāk. Kad negaisā nevarējām pabraukt. Visapkārt krāca lietus. Ar lielu skaidrību es sapratu, ka tās ir beigas. Ka šķiramies. Bet Tu sajūti tikai manas krūtis un nesajūti manas asaras. Tas ir beidzamo reizi, es domāju, paldies Dievam, beidzamo reizi. Biju galīgi izkritusi no lomas. Bet Tu to nepamanīji. Toties ātri iedzīvojies savējā. Bezrūpīgi izplivinājies apkārt vienpadsmit dienas, ik brīdi riskēdams ar labo slavu, Rīgā Tu uzreiz atcerējies konspirāciju. Aizvedi mani tikai līdz pieturai un aizbrauci, nesagaidījis tramvaju. Daudzkārt tiki šķendējies par savas mašīnas spilgto krāsu. Bet tagad es nodomāju, cik labi, ka tā ir sarkana. Vēl ilgi bija redzama lietū.

Šodien iesniedzu atlūgumu. Iespējams, ka, atgriezies no atvaļinājuma, Tu mani vairs nesastapsi. Gribu pamest savu «oāzi» un vispār braukt uz provinci. Uz citu vietu, kur mani neviens nepazīst un kur nebūtu melu. Sākšu vēlreiz. Pilnīgi no jauna. Un pavisam savādāk. Bez lomām. Atvaino, ja vēstule Tevi sāpinājusi. Aizskārusi jau nu noteikti. Un kā vēl! Ilgi svārstījos, vai aploksnē neielikt arī sudraba

ķēdīti. No vienas puses, es sarauju ar Tevi visas saites. No otras puses, tā dāvināta man uz visiem laikeim. Vēl neesmu izšķīrusies. Nezinu, ko pēdējā brīdī izdarišu.

Paliec sveiks, dārgais. Piedod!

D.

* * *

Aploksnē ķēdītes, saprotams, nebija. Un loģiski! Kāpēc lai būtu sūtīta man, pat ja galu galā tika ielikta? Jau pati vēstule bija liela mīkla. Kurš atvedis šorīt starp pieciem un sešiem? Ķiršsarkanais luksa žigulis, ko pie maniem vārtiem redzējis kaimiņš, vedināja uz domām, ka tas varētu būt nervu dakteris, kuru Iveta kādreiz iedēvēja par Arnoldu Kanti. Katrā ziņā tā bija persona, kas lasījusi par «klusajiem ūdeņiem» un kam pieticis kaut vai anonīmas drosmes sevi un savu ricību nodot vismaz viena cilvēka – ja ne plašākās sabiedrības – kritiskam vērtējumam. Roku uz sirds liekot, pēc Kantes tas neizskatījās. Viņš uz to nebūtu spējīgs! Bet ja nu bija? Vai biežāk, nekā citi iztēlojas un nekā mums pašiem gribētos, mēs neizdarām tieši to, uz ko nepavisam neesam spējīgi? Kāpēc lai Kante būtu izņēmums? Ko gan es varu par viņu galvot, ja triju sieviešu vērtējumos viņš iznācis tik atšķirīgs un ja tik pretrunīgas jūtas izraisījis pat būtņē, kas pusotra gada bijusi viņam ļoti tuva? Lasot vēstuli, pievērsu uzmanību minējumu pretišķībai. Cik daudzējādi izteikts kaut vai tikai viens vienīgs vārds – vārds «dārgais»! No izsmiekla līdz maigumam. Vēstule apliecināja visu ko, tikai ne vienaldzību. Tas tomēr būs bijis Kante! Mēģinājums vēlreiz pašapliecināties? Vai gluži otrādi, šķīstīties atvadu vēstules nežēlīgumā? Stop! Nebūsim naivi! Atvadu vēstule jau uzreiz nav šķīšanās fakts. Tikai aprakstītas papīra lapas, kur izteikti tie vai citi apsvērumi un nodomi. Tā vēl nenozīmē, ka Dace un Kante šķīrušies. Varbūt tā bija tieši Dace, kas izlēca no mašīnas un uzkāra uz vārtu stabiņa plastmasas kulīti ar Kantem kādreiz adresēto vēstuli? Pēc tam atkrita sēdeklis un ilgi smējās par izspēlēto joku. Jau atklājusi, ka nespēj iztikt bez narkotikas, kas saucas pašapmāns, jau samierinājusies, ka tik un tā nekad neaizbrauks uz zemi, kur nebūtu melu, jo šī zeme nav ģeogrāfiska vieta – ja vien par «ģeogrāfisku vietu» nesaucam cilvēka sirdi.

PŪĶA OLA

PILNĀTNES STĀSTI

KAUT KAS LĪDZĪGS MĒNESSGAISMAI

I

Pragmatīki par notikušo visu vainu uzveltu degvielas deficitam, kas novedis jau pie tik daudzām neparedzētām dramatiskām un pat traģiskām sekām, – un vai jābrīnās, ka tas izraisījis vēl vienu nelaimi? Loģiski. Ja beidzamais autobuss būtu gājis, visticamāk, neatgadītos nekas, jo Viņš ieradās pēdējā brīdī, un Viņa paspētu uz iepriekšējo vilcienu, tā ka varbūtība saruktu līdz minimumam.

Morālistu spriedums būtu cik īss, tik viennozīmīgs – ja grēkāzis kaut kāds šķidrums, tad nevis benzīns, bet degvīns.

Statistikai notikušais noderētu par vēl vienu faktu neatklāto noziegumu skaita pieaugumam ekonomiskās krīzes apstākļos, lai gan ekonomiskiem faktoriem šeit nav tiešas nozīmes un pats notikums diemžēl nepieder pie ārkārtējiem. Kopš franču inženieris Nikola Žozefs Kiņo 18. gadsimtā izgudroja trīsriteņu automobili ar tvaika dzinēju, šādu negadījumu bijis vai cik.

Astrologi atsauktos uz saviem pareģojumiem par 20. datumu kā sevišķi nelabvēlīgu Dviņiem, un Viņa bija «dvīnis». Turklāt dažādas dziņas, kaislības un neprātības kāpināja jau mēneša sākumā ģeofiziku prognozētās magnētiskās vētras.

Mistiķi Viņam piedēvētu melnu maģisku spēku, kas nāvējoši iedarbojas uz jaunām sievietēm, kuras nonāk ar Viņu saskarē. Bet, kad Viņš stāvēja pieturā un vējš plosīja Viņa drēbes, galvā viņam nenāca nekādas velnišķīgas domas. Visdrīzāk Viņam bija skumji. Nezinādams, kur sevi likt, Viņš domāja, kaut nebūtu nekur jābrauc. Un, ja vēlāk reizreizēm Viņš nevietā smējās, tas notika brīžos, kad skumjas gāja pāri malām un bija tik nesaderīgas ar visu, kas notika ar un ap Viņiem. Tāpēc nav brīnums, ka Viņa Viņu pārprata. Tā gadās, kā pasaulē noticis daudzkārt. Un nav nekāda nodrošinājuma, ka tas, kas atgadījās ar Viņiem, nevar notikt arī ar mums. Dzīvosim, kā dzīvoja

Viņi. Viņiem bija atvēlēts viens vakars, taču Viņi to nezināja. Bet nav arī izslēgts, ka sievietes nojauta Viņai jau kaut ko sacīja priekšā. Viņa vislaik drebēja. Bet iespējams, ka bija tikai ģērbusies pārlietu plāni oktobrim.

Daudz taisnības būtu arī romantiķu ieskatam, ka lielu lomu šeit nospēlēja mēness, šis lieliebnieks un šķelms, kurš tēlo spidēšanu, lai gan tikai atstaro sauli, kurš lepojas, par ko būtu jākaunas, – ka noslicinājis Atlantīdu, kurš iedomājas, ka bez viņa paisumiem un bēgumiem neviļņotos nedz jūras, nedz jūtas, un ka viņš ir tas, kurš liek staigāt pa jumtiem un sašķoba smadzenes un attiecības. Tā viņš darījis jau gadu tūkstošiem. Neviens viņam vairs lāgā netic. Un tomēr – uz viņu atsaucas tik daudzi. Un, iekams nebija uzlēcis vecais blēdis, Viņai sāmērā veiksmīgi izdevās noslēpt bailes, jo nepavisam nav omulīgi ilgstoši stāvēt autobusa pieturā divatā ar svešu vīrieti, kad visapkārt oktobra tumsā smagi un saldkaisli elso mežs, bet tuvākās mājas aizsedz paauga, un vēl tik blīvi, ka no turienes līdz šosejai neatspid ne guntiņa. Un dūša var noplakt kritiski zemu, ja nule oficiāli izziņots, ka no apcietinājuma Jēkabpilī izbēdzis bīstams noziedznieks. Tie daži desmiti kilometru, kas pieturas stabu šķīra no cietuma vārtiem, pusotrās diennaktīs viegli pieveicami arī enerģētiskās krīzes apstākļos.

Savukārt fatālisti apgalvotu, ka ir aplam notikušo nepastarpināti saistīt ar ekonomiku vai loģiku, astronomiju vai psiholoģiju, jo galvenais vaininieks ir Liktenis. Likteni bieži piesauc, bet tikai retais iedrošinās definēt. Vai Liktenis visu nosaka un var mainīt pats savus lēmumus jeb vai tikai zina un neko nespēj novērst? Šā vai tā, bet tikdaudz jau nu Liktenis zināja, ka beidzamā autobusa nebūs, un varēja abiem dot kādu mājienu, nevis likt ilgi šeit nikt. Bet varbūt Tam augstsirdīgi gribējās ļaut Viņiem ilgāk palikt kopā šai Viņu vienīgajā vakarā? Gan jau Liktenis zināja arī ko vairāk – ka Viņai šovakar jāmirst. Tagad mēs varam Liktenim pārmet, ka Tas Viņai to nepačukstēja. Bet, redzams, pat Liktenis nespēja neko vairs grozīt sen izplānotajā un kaut kur vēl augstāk saskaņotajā scenārijā, lai arī kā pēdējā brīdī Tam būtu kārojies, mēnessgaismā skatot Viņas ziedošo vaigu. Bet iespējams arī, ka Liktenis Viņu brīdināja un Viņa vienīgi nesaprata. Dzīvē bieži atgadās ačgārnības. Viņa, ja izretis ienāca prātā, ka jēkad būs jāmirst, iztēlējās savu vecvecmāmiņu, kas nodzīvoja ilgi, beidzamos gadus gulēja ar trieku un taisīja zem sevis. Šausmās Viņa lūdzās Liktenim, kaut nēnodzīvotu tik ilgi un kaut Liktenis apžēlotos par Viņu. Varbūt Liktenis sadzirdēja Viņas domas, un varbūt Tas pārprata Viņas lūgumu? Neticēsim, ka Liktenis ļaunprātīgi lēma Viņai tik drīzu nāvi! Tas tikai

piepildīja Viņas vēlēšanos. Viņa nenomira paralizēta – Viņa bija kā puķe.

Kaut ko pačukstēt arī Viņam Liktenim nebija vajadzības. Lielākoties sekmīgi vai puslidz sekmīgi izķepurojies no bīstamām situācijām, arī šoreiz rītu Viņš sagaidīja ne tikai dzīvs, bet pat sveiks un vesels, ja, saprotams, neskaita punu, kas nav pat pieminēšanas vērts, ja runa par jaunu, veselīgu vīrieti ar sportisku miesas uzbūvi. Kad bija jau puslidz skaidrs, ka autobusa nebūs, un divkārt Viņš cēla roku, lai apturētu garāmbraucošas mašīnas, varbūt tieši Viņa dēļ tās neapstājās. Meiteni paņemt, bet neviens nevēlējās iekļēpāties ar Viņas ceļabiedru, kas šosejas malā plātījās kā liels sikspārnis un, kazi, vai bija skaidrā.

Mugurā Viņam bija ar jostu neapņemts boloņas pusmētelis, vējā plandošs kā apmetnis, kādus vīrieši valkājuši renesanses laikā, kā Viņa pirmbrīd nosprieda, ne visai skaidri iztēlodamās, kas ir renesanse. Renesanse Viņai saistījās ar Mocartu, ko Viņa nesen redzēja televizorā. TV Mocartam bija apmetnis, augstpapēžu kurpes un gaiša matu pīne. Arī tagad tie, kas sacer vai dzied mūziku, valkā pakausi sasiētus matu pušķiņus un pat bizes, un zirgastes un bizes nēsā pat tie, kas nesacer un nedzied neko, bet šim, pie pieturas, bija tik īss ezītis kā galvenajam varonim filmā «Sarkanais irbenājs». Un, ja līdz šim kriminālvēsts par izbēgušo cietumnieku bija tikai bāli plaiksnījusies apziņas pamalē, tad tagad ieguva reālas aprises, kas tumsā plandīja Viņai tuvu līdzās. Viņa nodomāja, ka ļaunākajā gadījumā kliegs, lai gan Viņš nebija izdarījis vai pasacījis neko tādu, par ko mēdz kliegt. Nepilnās divdesmit minūtēs Viņš bija mēģinājis apturēt divas mašīnas un izsmēķējis divas cigaretes. Un, kas attiecas uz sacīšanu, tad vispār nebija teicis ne vārda, jo skaņas, ar kādām Viņš pavadīja aizbraucošās mašīnas, grūti nosaukt par vārdiem. Taču zināmos apstākļos tas var būt aizdomīgāk par runāšanu, no kuras vismaz aptuveni izlobāmi nolūki, turpretim aiz klusēšanas slēpjas viss.

Viņa pārlaida Viņam skatienu, pēc atmiņas salīdzinādama pazīmes. Augums – 186 centimetri. Kalsnējs. Mati tumši, īsi apgriezti. Acis – pelēkas. Mugurā – melna vējjaka. Kājās kirzas zābaki. Bez skaidra priekšstata, kas ir «kirza», Viņa pašķielēja uz apaviem. Kurpes? Šķiet, kurpes. Un nez no kā lienēto vai sazin nosperto melno paltraku tikpat labi varēja saukt par vējjaku, kā Mocarta apmetni. Starp citu, nebūtiski. Ja Viņš bija tas, tad, nebaudies, apģērbu varbūt jau nomainījis.

Viņas pārliecība, ka novērošanu izdara neuzkrītoši, bez šaubām, bija maldīga. Tas, ka Viņš nepretodamies ļāvās aplūkošanai, nepavisam nenozīmēja, ka ir akls. Gluži otrādi, Viņam izdevās savukārt

apvērtēt dažus Viņas parametrus un gabarītus. Vecums – līdz 20. Augums – virs 170. Barojums – zem vidēja. Mati – drīzāk gaiši nekā tumši. Acu krāsa – nenosakāma. Mugurā – dzeltens neilons, liekas, japāņu. Kājās – tumšas trenūzenes. Rokā – plastmasas maisiņš ar apaļumiem. Galvassega... Viņam paspruka nevilšs iespurciens, ko Viņš samērā prasmīgi nomaskēja ne īsti ar žagām, ne īsti ar žāvām, ne īsti ar šķavām, lai Viņai nebūtu pamata jautāt, par ko Viņš ņirdz, un Viņam nevajadzētu mulķīgi taisnoties, ka par vārdkopu «galvassega», kas Viņam šķita uzjautrinoša, vienalga, vai runa bija par vīrieša platmali, vai tādu zīdaina mīci kā Viņai.

Abu skatieni sadūrās. Un Viņa atkal nosprieda, ka ļaunākajā gadījumā kliegs, kaut visai miglaini iztēlojās, ko pati domā ar vārdiem «ļaunākajā gadījumā». Taču apziņa, ka Viņa kliegs, iedvesa Viņai drošības ilūziju. Viņa bija tipiska sieviete un uz kliegšanu paļāvās vairāk nekā uz loģiku.

Grūti pateikt, kādējādi izlādētos šis sasprindzinājuma mirklis, ja šosejas likumā neiegailējies atspulgs, pārāk plašs, lai nāktu no moskviča vai žiguļa, vai pat no «Latvijas». Gaismas vēdeklis lēni atvāzās un drebošiem atstariem sāka taustīties augstu debesīs.

– Autobuss! – Viņa iesaucās, uz rāvena aizmirsusi baismas.

Atšķirībā no Viņas ar lietpratēja aci Viņš tūlīt izsvēra gaismas avotu. Nekādā gadījumā akumulatori. Rožainais starojums pārvērta apkārtni. Ievizējās skujās un skropstās un pārmainīja arī Viņas seju. Viņas acis kā reflektorus satilpa ne tikai perlamutra blāzma, bet arī daļa no Piena Ceļa. Likās, ka Viņa redz kaut ko tādu, ko Viņam redzēt nav dots. Viņš sajuta ērmodu satraukumu – kā mājienu uz kaut ko vai atgādinājumu par kaut ko. Vai Viņi kādreiz nebija tikušies? Lai gan tie nebija Viņas vaibsti, ko Viņš atpazīna, bet sazin kas cits. Tikai – kas? It kā abi būtu sastapušies citā dzīvē vai varbūt sapnī, kur Viņa aukstām peles kājām klusi pārskrējusi Viņam pār sirdi. Viņu sagraba grūti izprotams draudošu briesmu tuvums, ko Viņš saoda, kā medību suns saoz tīģeri. «Paģiru sindroms», Viņš nežēlīgi novērtēja sevi, ne pārāk skaidri zinādams, kas ir «sindroms», bet pietiekoši, kas – «paģiras».

Virš galotnēm pacēlās oranža daiva, kā Viņš to jau bija paredzējis, un, kamēr apvārsnis izdēja kosmisko olu, Viņam atausa atmiņā, ka bērnībā mēnesi uzskatījis par balonu, jo nekas smags taču nespētu celties ar tik lielu vieglumu, ka vēlāk viņš Luīsu Ārmstrongu jautis ar Nilu Ārmstrongu, dziedonim un trompetistam piedēvējot arī astronauta karjeru, vēl pēc tam uzdūries datiem par mēness attālumu no zemes, diametru un masu. Viņš mēģināja atcerēties, cik īsti mēness

sver, bet bez panākumiem, un sevišķi arī nepulējās, par savu zēnību domādams kā par citu dzīvi vai par jaunāko brāli, kura Viņam nekad nebija bijis.

Un Viņa? Vai Viņa bija vilusies, ka tas ir tikai mēness? Vai jutās apmāta no Visuma mistērijas, ko bija redzējusi tik daudzkārt, bet šovakar skatīja pēdējoreiz? Viņas pleci bija uzrauti un augums saspriegts, it kā cauri meža šalkām Viņa uztvertu pašai vien dzirdamas skaņas, – kā, eņģēm čīkstot un važām žvadzot, debesis spīdekļis pārvarēja gravitāciju un, zemei radību mokās stenot, atrāvās no apvāršņa. Bet varbūt tā vienkārši bija riteņu rība, jo tieši tobrīd otrpus Daugavai no stacijas atgāja Viņas vilciens? Un varbūt viss bija vēl daudz parastāk, un Viņa saklausīja tikai suņa rejas, kas viesā vismaz drošības šķitumu? Mirkli vēlāk Viņa pati nevarētu to pasacīt. Kad Viņš nožāvājās, Viņa sarāvās, uzreiz visu aizmirsā, uzmeta Viņam strauju skatienu, un mēnessgaismā Viņš ieraudzīja to, ko iepriekš bija slēpusi tumsa, – bailes.

Pārsteigts Viņš nodomāja: par ko gan? Kādēļ? Kamēr Viņi divatā, nav taču pamata. Viņam bija vīrieša loģika.

Viņai bija sievietes loģika. Viņa nodomāja, cik labi, ka nav aplikusi ķēdīti, ka makā tikai ceļanauda, ka pulkstentiņš lēts, gredzens grūti novelkams un bez raudzes. Bet iztālēm var arī nesaprast – zelta vai nezelta. Un reizumis paņemot ar visu pirkstu, ja nevarot novilkt... Viņa pamēģināja: nekā! Gredzens griezās riņķī un pāri locītavai nemaucās. Viņai jānūdien nebija prāta, braucot bietēs ar gredzenu! Ne velti oma vienmēr skandina, ka Viņa neņemšot labu galu...

Ar jautru interesi Viņš vēroja Viņas veltīgos pūliņus, kas pašai, bez šaubām, atkal šķita neuzkritoši. Vēl nekad neviena sieviete Viņa klātbūtnē nebija mēģinājusi nomaukt gredzenu. Ja nu vēl laulības! Bet šitādu?! Tādus čigāni tunelī un tirgū iemelo par zeltu! Nomauks? Nenomauks? Nomauks? Neno... Atminējums ķēra Viņu kā sitiens. Viņš uzreiz pietvika, lai gan sarkšana galīgi nebija Viņa garā.

– Kādēļ?! – Viņš draudīgi vaicāja.

Kaut vairākkārt bija nolēmusi kliegt, Viņa nekliedza arī šoreiz, tikai sāka ātri bērt vārdus, kā pielūgdamās Viņam vai noburdama Viņu:

– Bet tas nav zelta... tas tikai apzeltīts... un rubīns... rubīns nemaz nav rubīns...

– Ir gan maita! – Viņš izgrūda ar tik spējām un svēlām dūsmām, ka Viņa instinktīvi aizsedzās ar roku, un gredzena aci akmens uzdzirkstīja kā asins piliens.

Viņš glūnēja kā uz knābšanu sataisījies plēsīgs putns melniem spārnu lēveriem, un pēdīgi Viņai pielēca, ko atgādina paltraks Viņam mugurā. Zem tāda viens tips vienā romānā nēsāja cilpā cirvi un beigās nosita divas vecenes. Nē, viņš nenosita beigās, – viņš nosita jau pa vidu un pēc tam ilgi un apnicīgi mocījās. Viņai nebija laika gaidīt notikumu attīstību un bija visviens, pēc tam mocīsies vai ne. Neizdvesusi ne skaņu, Viņa metās skriet. Visprātīgāk būtu bēgt cauri jaunaudzei uz tuvējām mājām. Taču vairāk par visu Viņu pašlaik biedēja šī biežņa. Un Viņa sāka skriet pa lielceļu. Viņa skrēja tieši pret kāpjošo mēnesi kā dzeltens neilona tauriņš uz lielu spuldzi. Nekas nebija vieglāk, kā Viņu panākt, – kustīgu, gaišu mērķi pret mēness stingo ripu un šosejas zilganumu. Bet viss nāca tik pēkšņi, ka Viņš palika, muļķīgi apjucis, kas nepavisam nebija Viņam raksturīgi. Kaut ko tik absurdu savā mūžā Viņš nebija piedzīvojis. Ne no šā, ne no tā sapsihojās līdz baltkvēlei! Nu labi, Viņš pateica «maita». Varbūt nevajadzēja teikt «maita»? Gaumes jautājums. Bet uzreiz sist pa federī?! It kā kāds šo žmiegtu! Gar Viņa ausīm šalca sekundes. Viņš domāja, ka tas ir vējš, bet tas bija Laiks.

Savukārt Viņa domāja tikai par to, kaut gadītos kāda mašīna. Apsturētu par jebkuru cenu! Bet šoseja pazuda likumā kā aizsalusi upe, kur dzīvība mita dziļi zem asfalta. Caur priēžu šalkām Viņa dzirdēja skrejošus soļus, bet nesaprata – sveši vai pašas? Un baidījās atskatīties. Atskatisies – un sastings kā stabs! Viņai iešāvās prātā, ka īsi pirms nāves cilvēks atceroties visu savu dzīvi. Bet Laiks bija apstājies. Un Viņas atmiņu zobrati griezās tukšgaitā. Viņa neatcerējās gluži nekā. Un nav arī brīnuma – Viņa bija dzīvojusi tik maz.

Panācis Viņš asi satvēra Viņu aiz augšdelma, droši vien nodarot sāpes, kuras Viņa nejuta. Viņa bija kā transā. Asara, kas lēni rāpās Viņai pār vaigu, bija vienīgā dzīvības zīme Viņas stingajā sejā. Atkal tas pats! Atkal! Viņš atkal grimta ērnotajā jutoņā, ka vienreiz tas ir jau bijis, – ka pazīst arī šo acīs un lūpās sasalušo kliedzienu.

– Ar nerviem slima? – Viņš pajautāja jau bezmaz ar līdzcietību, pret kuru Viņa dusmas bija bezspēcīgas un smieklīgas.

Asara nopilēja Viņai uz krūtīm un uz gaišās drānas atstāja mazu, tumšu aplīti sirds apvidū. Ar vēsu šalti Viņam no jauna pārlija arī briesmu tuvums. Viņa pirksti joprojām cieši turēja Viņas delmu, bet pusemeteļa mala vējā miksti piekļāvās Viņai un oda pēc tabakas un vēl kaut kā svešāda, ko viņa nepazīna, – ne īsti skāņa, ne īsti sūra, kā laikam ož cietumā.

– Nu, ko mēs tagad darīsim? – Viņš vaicāja.

Jautājums, saprotams, bija drusku retorisks. Kopā pavadītās desmit minūtes nedz vienam, nedz otram neuzlika nekādus pienākumus, jo galu galā Viņi nebija nokļuvuši uz mēness virsmas, kur tikai Nils Ārmstrongs ieminis vāru taciņu. Vaļā stāvēja visas četras debespuses – ja pieejam nedaudz dzejiski. Bet, ja lietišķāk, tad divas, jo trešajā bija Daugava, bet ceturtajā – līdz pat Vecumnieku pagriezienam stiepās viens vienīgs mežs, kura daudzbalzīgajās šalkās varēja noslikt ne sliktāk kā Daugavā.

– Uz kurienu tu vispār brauc? – Viņš painteresējās.

– Uz mājām, – Viņa bāli atteica.

– Un kur tas ir?

Viņa nenoteikti norādīja debespusi, kur lejā bija Daugava.

– Skaidrs, – Viņš sacīja, lai gan skaidrs, bez šaubām, Viņam nebija nekas. – Arī es uz mājām, – un nespodri iesmējās. Izklausījās gandrīz tā, it kā mājas abiem būtu kopīgas, – un varbūt tieši tas Viņam bija ienācis prātā?

– Un kur tas ir? – šoreiz vaicāja Viņa, – un varbūt mēteļa siltums, kaut oda pēc cietuma, Viņu iedrošināja?

Viņš nenoteikti pamāja uz spēkstacijas pusi, kur pāri apvārsnim trīsēja matēts gaismas pusloks, it kā arī tur grasītos uzlēkt kāds debesu spīdekļis, tikai nespētu pārvarēt zemes pievilkšanās spēku.

– Skaidrs, – Viņa teica, kaut arī Viņai, bez šaubām, skaidrs nebija nekas, atskaitot to, ka Viņu nogalināt Viņš acīmredzot negrasījās.

«Interesanti, par ko Viņš sēdējis?» Viņa nodomāja, kā jau normāla sieviete būdama diezgan ziņkārīga. Taču Viņai netrūka arī sievietes apķēribas, lai norītu jautājumu, iekams tas nospruka no mēles. Lasījusi Viņa bija ne tikai Dostojevski, bet arī Simenonu, Kristi un vēl citus kriminālistus un pietiekoši skaidri saprata, ka nejauši kļuvusi par liecinieci pati pret savu gribu, pasdies, varbūt par līdzzinātāju, bet, ja tuvumā ož pēc nozieguma, visdrošāk ir zināt, cik iespējams, maz. Lai saglabātu alibi. Viņa ne pārāk skaidri izprata, kas ir «alibi», taču neapstrīdami domāja pareizā virzienā. Pasacīt to, ko Viņa nezināja, neviens ne ar kādiem līdzekļiem nevarēja Viņu piespiest. Loģiski. Kriminālromānus Viņa nebija lasījusi veltīgi un pie sevis nošausminājās, ka Viņš tik lētticīgi dodas tieši uz mājām, kur Viņam šobrīd draud varbūt vislielākās briesmas.

«Ieskries kā circenis karstos pelnos,» Viņa nodomāja, kaut circeni nekad nebija redzējusi un visai aptuvenis iztēlojās, kā tas izskatās. Bet viena alga, vai circenis izskatās tā vai šitā, naivs Viņš patiesi bija kā circenis, tāds vientiesis, ka Viņai pārskrēja nevilšs žēlums. Nē, nevis

«pārskrēja», bet sakustējās Viņā, kā mātes miesās sakustas bērns. Un, šaubīdamās, vai dara pareizi, bāžot degunu tur, kur gudrāk nebāzt, Viņa uzvedinoši sacīja:

– Bet vai... vai jūs tur jau negaidīs?

– Baidos, neviens, – Viņš atņurdēja par izbrīnu Viņai. Būtu priecājies, ja tik pārlicināts. Bet nē! Vēl rūgst. «Acimredzami rūcējtips,» Viņa nodomāja.

Mēness bija jau pakāpies uz galotnēm un no oranža augļa pārtapis par plikpaurainu, gludi noskūtu ķīnieša galvu ar dažām bārdasnaža pēdām. Pulkstenis, ja mazliet nemeloja, rādīja divdesmit vienu astoņpadsmit. Tātad šajā brīdī no stacijas atgāja Viņa vilciens. Riteņu klanda līdz Viņiem neatplūda. Priedes bija par skaļu. Vai tas nevēstīja laika maiņu, ja koki tā ārdījās? Vai varbūt šādi izpaudās solītās magnētiskās vētras, kad saule vairs nevalda pār sevi? Saulei tas reizreizēm uznāk. Bet varbūt saule plosījās aiz bezspēcības, labi zinot, kas notiks, un nespējot neko aizkavēt? Kāpēc lai to nezinātu saule, ja jau to zināja mēness? Saule tikai visu ņēma pārāk karsti, turpretim mēness visam piegāja filozofiski un nesatricināmā mierā kāpa aizvien augstāk.

– Vilcienu saraksta tev nav? – Viņš gribēja zināt.

– Atceros no galvas, – Viņa paspīdēja. – Divdesmit divos divdesmit četrās. «Krustpiliētis».

– Bet uz Rīgu?

– Uz Rīgu – nezinu. Tikai savējos, – Viņa sacīja, aizķerdamās aiz domas, ka Viņš brauc uz Rīgu. Nu, bet Rīga ir pārāk plašs jēdziens, lai noderētu par pieturas punktu, ja vien ar vārdiem «pieturas punkts» šauri nesaprotam punktu, kur pietur vilciens. – Uz Rīgu jau te staigā bieži – katru stundu.

– Tā jau ir. Stunda agrāk, stunda vēlāk. Tur, kur man jānokļūst, es nevaru nokļūt par vēlu. – Izklausījās pēc citāta vai aforisma. Iespējams, ka to atskārta arī Viņš pats, jo, kā izlikās Viņai, atkal iesmējās. Taču tās bija tikai vēja pūtas.

Nopūtās arī Viņa, sapratusi, ka Viņam tomēr negribas uz mājām, un brīnīdamās par sevi, ka Viņai šā maitas ir žēl, bet vēl vairāk pārsteigta par savu apzīmējumu «maita», kurš bija iešāviens galvā droši vien tālab, ka pirmais to piesauca Viņš.

Viņa nekļūdījās. Uz mājām Viņam negribējās ne akls. Pietika iedomāties un uzreiz gribējās kaukt. Būtu laiks cik necik cilvēciskāks un jēlkāda galvassega, Viņš tagad nekratītos vispār nekur. Ielīstu mežā, uzliktu galvu uz «segas» un pārļaištu nakti šepat. Rīt – tad jau redzētu. Rīts gudrāks par vakaru. Un, ja nebūtu piesities šis te skuķis, Viņš

laikam gan ietu atpakaļ, no kurienes nācis. Gan jau kāds šķūnītis būtu vaļā. Sētsvidū bija ūdenspumpis. Viņam stipri slāpa.

Varam iztēloties, cik sašutusi Viņa būtu, ja mācētu lasīt domas. Pie-si-ties sku-ķis?! It kā Viņš, nevis Viņa gribēja aizbēgt! It kā Viņa, nevis Viņš dzinās pakaļ! Arī bezkaunībai ir robežas! Taču spēja lasīt domas Viņai, par laimi, nepiemita. Un Viņa palika burvīgā neziņā, kā meteoroloģisko apstākļu un it īpaši Viņas dēļ sabruka nodoms pār-gulēt brīvā vai puslīdz brīvā dabā, kas, ņemot vērā pilnatnes nakti, varētu būt pat romantiski. Bet, ja jau šis plāns putēja, neatlika nekas cits kā doties uz staciju. Ne velti Viņš bija sācis dzīvi interesēties par vilcieniem, kurus vismaz pagaidām vēl neskāra degvielas krīze. Viņam vieniģi bija, kā varētu apzīmēt, ideālistisks priekšstats par atstatumu līdz stacijai. Kaut apveltīts ar vīrieša loģiku, attālumu Viņš rēķināja pa gaisa līniju, neņemdam vērā tādu sīkumu kā Daugava, bet spēja staigāt pa ūdens virsu, cik zināms, piemītusi tikai pavisam nedaudzām vēsturiskām un mitoloģiskām personām, pie kurām Viņš, jādomā, nepiederēja. Viņa uz to Viņam aizrādīja, precizēdama atstatumu, ka nevis pusotra, bet drusku mazāk vai drusku vairāk par četriem kilometriem, jo jāiet taču pār tiltu. Lai būtu tā! Viņam nebija iebildumu. Gājuši!

«Citādi stāvēt var par mironi pārtapt,» kā Viņš drūmi novērtēja izredzes, jo rokas un ausis kļuva aizvien aukstākas. Rokas varēja sabāzt kabatās, bet ausis nebija kur likt. Viņam ienāca prātā, vai nevajadzētu no Viņas paņemt nesamo, taču Viņš laikus apvaldīja šo impulsu, atcerējies ķibeli ar gredzenu. Aizpluduroja pa šoseju kā vista! Lai stibī pati, ja ir tāda kaza! Viņam, bez šaubām, bija vīrieša loģika, taču iztēlei galīgi trūka konsekvences. Ja atceramies, vēl pirms nedaudzām minū-tēm Viņa Viņam atgādināja dzeltenu, uz spuldzi lidojošu tauriņu, un nu piepeši – «vista»! Un nu pēkšņi – «kaza»! Bet tā galu galā ir Viņa paša darīšana.

Tā kā domu lasīšanas dotības Viņai nepiemita, tad šie apzīmējumi Viņu gandrīz neskāra. Un Viņa tik tiešām dūšīgi stiepa tikliņu pati, necerēdama ne uz kādiem džentlmeniskiem pakalpojumiem, ar kuriem, starp citu, nebija lutināta. Piedevām tikliņš bija samērā viegls – pusotra desmita «Rudens svītrotu», tūtiņa cepumu un alus pudele ar kazas pienu, no kuras Viņa cik varonīgi, tik veltīgi bija mēģinājusi atkratīties. Bet vai nu Viņa nepazina tanti?! Ja tante veciškā tiepībā kaut ko ieņēma galvā, tad uz šīs galvas, kā saka, varēja cirvi tēst. Tāpēc meža mājās arī mitinās viena. Padzīvoja Rīgā, bet nesadzīvoja nedz ar dēla, nedz ar mazdēla sievu, atgriezās atpakaļ un tagad ir atkarīga no svešu vai puslīdz svešu cilvēku žēlastības.

Vakar vakarā Viņa nevarēja iemigt un ilgi grozijās uz tantes matrača, klausoties āra skaņās. Viņa domāja, ka tas ir vējš, bet tie bija vilki, kas šepat purviņā gaudojot uz mēnesi. «Kaut es nenodzīvotu tik ilgi!» valstīdamās no sāna uz sānu, Viņa domāja, lai gan tante nemaz nebija tik veca, – drusku pāri septiņdesmit, taču Viņai ar Viņas gadiem arī šie septiņdesmit divi vai četri, vai cik tur šķita kā nez kas aizvēsturisks. Un, iztēlojusies, ka vajadzētu pa naktīm vienatnē klausīties baisās gaudas, Viņa atkal nodomāja: «Tad jau labāk nāve!» Viņa nenojauta, cik drīz tas piepildīsies, – ka Liktenis žēlsirdīgi aiztaupīs Viņai vecuma paštaisnību un vecuma vientulību, vecuma bezpalīdzību un vecuma plānprātību, pretim paņemdams tikai Viņas ziedošo jaunību.

Pēc puskilometra Viņus panāca automašīna, bet atkal pašāvās garām, varbūt noturējusi par pāriti, kas dodas uz dejām, taču tikpat labi kā disenē kājas izlocīt, ha-ha-ha-ha, var arī uz šosejas asfalta. Braucēji bija īgni. Jau izsenis novērots, ka neviens nav tik nikns kā paēdis suns un izsalcis cilvēks, – un mašīnām izsalkuši bija benzīnkuņģi. Tur nemaz nav ko runāt! Un kur nu vēl plosīgais vējš! Še, mežā, vēl šā un tā, vairāk ārdijās pa galotnēm, bet uz dambja, tupi, kā saka, un turies – savi sešpadsmit vai pat astoņpadsmit metri sekundē. Vismaz! Autobraucēju problēmas uz Viņiem neattiecās. Viņu kājas bija garas un vingras, un līdz vilcienam laika gandrīz stunda. Viņi gāja klušēdami, sekodami savām ēnām. Par ko lai abi būtu runājuši? Viņa, kā zināms, bija nolēmusi Viņam neko nevaicāt. Un ko lai Viņš būtu vaicājis Viņai, un ko Viņa atbildējusi? Droši vien kādas bērnišķības. Viņa bija tik jauna, un rokā nesams tikai maisiņš ar āboliem un pienu. Bet Viņam uz muguras bija nesama pagātnes kaula māja kā gliemezim. Viņš centās par to nedomāt, jo mainīt tikpat nevarēja neko, taču laiku pa laikam tas ienāca prātā pats no sevis un visnepiemērotākajos brīžos kā, piemēram, pašlaik, ejot pakaļ savai ēnai uz asfalta. Skumjas pletās Viņam apkārt kā oreols un nejauši pieskāšanās arī Viņai, aplīpinādamas arī Viņu, un Viņa vienīgi domāja, ka tas ir vējš.

No mājām meža ielokā izspruka divi suņi, lieli kā lāči un plankumaini kā leopardi, un auļoja uz Viņu pusi, vankšķēdami slikti nostādītās balsīs. Domās Viņš minēja, skries klāt vai neskries, un kā izturēties, ja tomēr skries. Viņam nepatika suņi. Taisnību sakot, no suņiem Viņam bija bail. Viņš tikai baidījās kādam savās bailēs atzities. Galu galā Viņš bija vīrietis, kam bailes nepiestāvēja. Taču Viņa ar sievietes intuīciju tās uzminēja.

– Bet viņi tak ir pavisam lādīgi, – Viņa brīnīdamās sacīja.

– Mjā, – Viņš piekritoši atsaucās. – Tik lādzīgi, ka kož reti un vie-
nīgi aiz mīlestības.

– Ne nu kož, nekā! – Viņa pārlicināti teica un, pastiepusi roku, devās suņiem pretim, murrādama kaut kādas laipnas skaņas, kā ap-
vārdodama abus leopardlāčus. Kā jau zināms, Viņa bija tipiska sie-
vieta. Viņas rīcībai trūka visvienkāršākās loģikas. Viņš atkal atcerējās,
kāda panikā Viņa pirmīt muka pa šoseju, – turpretim tagad! «Cepuri
nost!» Viņš domāja, lai gan cepures Viņam nemaz nebija, jo suņus
Viņa patiesi bija nobūrusi. Tie piebremzēja skrējienu un visupēc ap-
stājās nokalnītē, gan joprojām vēl riedami, bet jau godbijīgā notonī.
Taču Viņai ar to vēl nebija gana. Viņa sāka tos saukt, droši vien visos
suņu vārdos, kādus tik zināja: gan par Neri un Džeri, gan Šari un Kari,
gan Argo un Margo, gan Reksi un Peksi, gan Ripsi un Miksi, gan Žuri
un Muri, gan Kranci un...

– Minci! – Viņš pateica priekšā, un Viņa uzmeta Viņam asu mirkli.
Mēnessgaismas luksi bija par vājiem, lai varētu uztvert, ko pauda
Viņas skatiens, – uzjautrinājumu vai nosodījumu.

– Jums vienkārši bail! – beidzot Viņa drosmīgi to pateica balsī.

Viņš neveikli iesmējās, bet sacīja gandrīz vai lepodamies; itin kā
runa būtu par kādiem sevišķi augstvērtīgiem gēniem:

– Iedzintiba! No personiskās mamma. Šī arī šos maitas nevarēja
ciest. Reiz vienā masu medijā izlasīja, ka lidsuņiem zooparkā piedzi-
muši mazuļi. Cemmei nebija gala! Ko?! Lidojošie suņi?! Vai tad neesot
gana nelaiimes ar parastajiem, kas apčurā visus pakšus?! Augsnē no-
nākot piecsimt tonnu urīna!

– Jums ir arī mamma? – Viņa iesaucās, protams, tādējādi atkal pār-
kāpdama apņemšanos.

– Johaidi! Kāpēc lai man nebūtu mamma?! – dziļi pārsteigts, savu-
kārt izsaucās Viņš. – Man tak nav vēl simts gadu!

– Un ko tagad teiks jūsu mamma, kad... kad piepeši nokritisiet no
plaukta? – Viņa prātīgi teica.

– Kāpēc tad no plau-cta?! – Viņš izmēdija. – Pa durvīm. Angļu
mierā. Paņemšu atslēgu – un solidi. Kā vakar te precizēja viens fredis:
«Novēmiēs, bet solids.» Bet, kas attiecas uz mammu... – Viņš atkal
iespurcās, tikai šoreiz ļauni. – Par mani būs tādā pat sajūsmā kā par
lidojošo suņu mazuļiem!

– Bet kāpēc tad jūs visu to esat ievārijis? – Viņa dedzīgi sacīja.

– Mazulīt, ko tu zini par dzīvi?! – Viņš noburkšķēja. – Gājuši!
Citādi nokavēsi savu «krustpiliēti» – un norausies no vecenes... Tevi
reizi pa reizei iekausta arī? Kārtibas labad. Lai nevazājies pa naktīm.

Viņa neatbildēja, un Viņam sametās žēl, ka to pasacījis. «Vārīga kā ola!» Viņš īgni nodomāja. Pēc visām «kazām» un «vistām», nemaz nerunājot par «maitu», šī «ola», protams, bija samērā maigs apzīmējums, turklāt Viņa par to neuzzināja un soļoja Viņam blakus, iegrimusi kaut kādās savās domās, par kurām savuties neuzzināja Viņš.

– Noskaidri? – galu galā Viņš apjautājās.

Beidzot Viņa kaut ko atteica, bet tik klusi, ka tas varēja būt tiklab «jā», kā «nē», un to pašu «jā» vai «nē» uzreiz aiznesa vējš. Taisnību sakot, to jau varēja saukt par vētru. Kādi tur vairs sešpadsmit vai pat astoņpadsmit metri sekundē! Te bija, mazākais, balles sešas. Ja ne septiņas. Ne no šā, ne no tā Viņš piepeši atcerējās, ka šādas rudens vētras saucot vēl arī par «putnu aukām». Viņam jau bija aizmirsies, kur un kad dzirdējis, tomēr savāda apzīmējums turējās atmiņā. Viņš pār-laida acis pāri Daugavai. Viļņojošajā klaidā skats neaizķērās ne aiz viena punkta. Viņu sagrāba bērnišķīgs azarts, nesaderīgs ar vīrietisko būtību. «Ja es ieraudzīšu putnu...» Viņš domāja, visai miglaini iztēlodamies, kas notiks, ja putnu patiesi ieraudzīs, tikai mānīcīgi cerēdams, ka tā būs laba zīme. Bet vēlā vakarstunda un vētra, kaut arī saucās par «putnu aukām», bija padzinusi visus putnus. Cik tālu vien sniedza Viņa skatiens, zvīļoja tikai mēness zibšņi. Ļirbošā kustība neveda nekurp.

– Nu, ko tu klusē? – Viņš atkal ieteicās, vērdamies projām, Daugavā, itin kā uzrunādams Daugavu, lai gan Daugava nebūt neklusēja. Gluži otrādi, Daugava bija skaļa. Ūdeņi čukstēja un šļupstēja, un skūpstīja betona apmali. – Neņem mani galvā! Esmu tikai patētisks lēkātājs dzīves ceļā malā.

Iespējams, sevi Viņš novērtēja precīzi, bet Viņa nezināja, ko domāt par šo pašraksturojumu. Vārds «patētisks» Viņai saistījās ar kaut ko cildenu un nesaderējās ar «lēkāšanu». Viņa tikai atminējās, kā Viņš plātījās pirmīt, pie pieturas, veltīgi cenšoties apturēt mašīnas. Tas bija pietiekami jocīgi, lai Viņai gandrīz paspruktu smējiens. Taču domas lasīt neprata arī Viņš. Ja mācētu, jāšaubās, vai Viņas smieklī iedvestu Viņam īpašu drosmi. Bet notika tieši tā, un Viņš pasteidzās un satvēra Viņas roku.

– Es kliegšu! – Viņa piedraudēja, taču nekliedza, lai gan kliegšanai šeit bija piemērota vieta ar labu akustiku un pavisam tuvu zivsaimniecības sūkņu staciju, kuras apgaismotais logs vēstīja, ka dežurants nomodā. Bet nav izslēgts, ka Viņa nekliedza tieši tāpēc, lai netraucētu dežurantu, kam nervozs darbs un materiālā atbildība par pusmiljonu lašu mazuļu. Šā vai tā, roku Viņa tomēr atbrīvoja, svinīgi piebīldama, ka esot precējusies.

– Es tak netaisos tevi precēt! – īsi iesmiedamies, Viņš sacīja un, tikai pateicis, apķērās, ka atkal iznācis rupji un, starp citu, tas nebija neiespējami. Apprecētos – un gulētu mežā zem krūma. Divatā siltāk. Tomēr Viņas nepārprotamais atraidījums Viņam drusku kremta, jo Viņš bija tipisks vīrietis. «Ir gan pūce!» Viņš aizskarts nosprieda. Var, saprotams, strīdēties, vai «pūce» ir labāk par «vistu», bet, tā kā Viņš bija gan domās, gan pusbalsī jau sarunājis ne mazumu Viņai tēmētu laipnību, tad arī šai «pūcei» varam nepievērst pārāk būtisku uzmanību.

Sūkņu stacijas dežurants, saprotams, bija nomodā, taču Viņu sarunu nedzirdēja un diez vai būtu dzirdējis arī Viņas kliegšanu, ja jau nedzirdēja vētras aurus, jo klausījās Stefāniju. Stefāniju viņš klausījās pie pirmās izdevības, bet, kopš aizvakar masu informācijas līdzekli izlasīja, ka Stefānija esot Monako princese, Stefānijas dziedāšana bija ieguvusi jaunu kvalitāti. Klausoties Stefāniju, dežurants lika pasjansu. «Ja pasjanss iznāks, tad...» jau kuroreiz dežurants zilēja, īsti neiztēlojamies, kas būs, ja iznāks, bet katrā ziņā tā solījās būt laba zīme. Taču pasjanss, sasodīts, atkal neiznāca! «Tāda ir dzīve,» dežurants apcerīgi domāja, tāpat kā domā francūži, tikai francūži, saprotams, domā franciski.

Tā kā tobrīd garām nepabrauca arī neviena mašīna, ar pilnu pārlicību var sacīt, ka mazā starpgadījuma aculiecinieks bija mēness, kurš gan, kā runā, esot vecpuišis, tomēr pasaulē redzējis ne to vien, katrā ziņā vairāk nekā jebkurš no mums. Un, ja tas izskatījās nedaudz nobālis, tad nebūt ne aiz sašutuma, bet tādēļ, ka bija pakāpies jau paugstu debesīs. Spīdeklis jau bija piedzīvojis pietiekoši daudz, lai ne par ko vairs nesatrauktos, jo galu galā piedzimis daudz agrāk nekā jebkurš no mums un droši vien staros vēl ilgi, ja vien neizrādīsies, ka Nīls Ārmstrongs tur, augšā, ir kaut ko neglābjami izbradājis. Visticamāk, ka tas atklāsies jau pēc mums.

Jau pasen Viņa bija izrāvusi savu roku Viņam no saujas, tomēr Viņš vēl aizvien sajuta Viņas plaukstas kaistošo siltumu, kas lika izdarīt secinājumus par paša delnas zvērīgo aukstumu. Nav skaidri zināms, vai Viņam atkal neiešāvās galvā diagnoze «paģiru sindroms», taču ūdeņu skalošanās pret krasta apmali no jauna atgādināja nežēlīgo patiesību, ka ļoti slāpst.

– Karaļvalsti par pudeli alus! – Viņš iesaucās ar ķēniņa cienīgu vērienu.

– Man ir tikai alus cepumi, – Viņa neturēja sveci zem pūra un, izvilksusi no maisiņa nelielu tūtu, piedāvāja Viņam pašrocīgo kulināriju.

– Gatavi piecpadsmīt minūtēs. Abas ar tanti izmēģinājām jaunāko recepti. Ņem piecas līdz septiņas olas, piecas līdz desmit ēdamkarotes alus...

– Tev ir arī tante?! – Viņš iesaucās tik lielā izbrīnā, it kā tante būtu kas pārdabisks.

– Tāda... pa pusei, – Viņa nenoteikti atbildēja.

– Vai arī tava tante necieš lidojošos suņus? – Viņš pazobojās.

– Tante necieš tikai vilkus, – Viņa skumīgi atbildēja.

Tūtiņā bija kaut kādi kraukšķoši smalkumi, kas uzdzina vēl trakākas slāpes.

– Johaidi! Šitā izķēpāt alu! – Viņš gremzās.

– Man ir arī āboli, – Viņa atminējās.

– Bet vai tu, mazulīt, zini, ar ko tas galu galā beidzās? – Viņš apprasījās, gariem zobiem kraukšķinādams cepumu.

– Kad tad?

– Kad Ieva ieēdināja Ādamu ar ābolu, – Viņš Viņai atgādināja. – Nesi dzirdējusi? Beidzies esot čābiski visai cilvēku ciltij. Lai gan – gaušes jautājums. Nebūtu ēdis, nebūtu ne tevis, ne manis. Ne govīs apteļotos, ne lakstīgalas pārotos. Ābols ir tikpat kā dinamīts, mazulīt! Nepiesoli uz šosejas svešiem čāļiem. Tu tak pat nezini, kā mani sauc.

– Nē, negribu! – Viņa izsaucās. – Nesakiet! Nevēlos zināt. Man nevajag.

– Esi gan tu jokains putns, – Viņš teica, šoreiz neprecizēdams – kāds.

Vienbrīd Viņam uznāca vēlēšanās pavaicāt pēc Viņas vārda, bet šo iedomu Viņš tūdaļ noraidīja, šaubīdamies par rezultātu. Tā jau nu sacis gan! Gaidi ar maisu! Ja jau negribēja dzirdēt, kāds vārds Viņam. Un galu galā vienalga. Liela vajadzība zināt, vai Viņa ir Everita vai Emerita, Anita vai Benita, Evita vai Elita, Rita vai Zita, Vita... Viņš aizķērās aiz vārda «Vita» un gandrīz paklupa. Atkal! Un vienmēr visnepiemērotākajos brīžos. Dzert Viņam sagribējās taisni neizturami.

Viņš pārkāpa pāri apžogam un noskrēja līdz ūdenim. Viņa nemaldīgi saprata, kas viņam padomā, arī pārcēla kājas pār tauvu, aizsteidzās priekšā un pacēla roku.

– Nedzeriet! – Viņa aizgūtnēm teica. – Nedrīkst! Ūdens ir indīgs.

Viņam ienāca prātā, ka nekad nevienam nebija daļas, vai Viņš dzēra indīgu vai neindīgu ūdeni un ka vispār Viņš dzēris vēl daudz indīgākus šķidrumus nekā Daugavas ūdens. Viņu brīdinot, Viņa izdarīja atvairošu kustību, ar roku nejauši aizšķērsojot mēnesi, kas joprojām kāpa. Viņam atkal sakārojās Viņas roku satvert, taču iekšējā balss sacīja, ka to nevajag darīt, un Viņš, paklausot balsij, to nedarīja. Daļēji

spēkstacijas, daļēji mēnesnīcas gaismā savā japāņu neilonā Viņa atgādināja bronzas skulptūru, kas ar biedinošu žestu brīdina no ekoloģiskas nelaimes. Aizkustinājums trāpīja Viņam, taču nenogalināja. Vēlāk Viņš vairākkārt redzēja sapnī, kā Viņa stāv mēnesnīcā ar paceltu roku, bet pamodies nekad neatcerējās. Kad Viņš pamodās, Viņam šķita, ka sapnī raudājis. Un tad Viņš ilgi smējās, jo raudāt nekad nemēdza.

Otrpus Daugavai semaforā iedegās zaļā gaisma. Savādi, Viņi nez kāpēc nebija ievērojuši sarkano, bet zaļo pamanīja uzreiz. Starp spožām un blāvām, baltām un zeltainām krasta ugunīm tā zviļoja kā ķirzakas acs. Un abi vienlaikus attapās, ka neatrodas ne Ēdenes dārzā, ne uz mēness virsmas, ka pasaulē ir ne tikai spēkstacijas aizsprosts un ūdenskrātuve ar indīgu ūdeni, sūkņu stacija ar dežurantu un pusotru miljonu lašu mazuļu, ka abiem ir mājas un ka tās nav kopīgas. Katrā ziņā vajadzēja prasies un pielikt soli, lai atkal neiznāktu «autobusa variants», kā Viņš domās nodēvēja, kaut salīdzinājums bija visai nosacīts, turklāt Viņš nekur nesteidzās. Taisnību sakot, braukt Viņam negribējās jo brīdis, jo vairāk. Viņa, gluži otrādi, strauji paraudzījās pulkstentiņā, vai semafora nav pavēris brīvceļu Viņas «krustpilietim», un atklāja, ka, paldies Dievam, vēl ne. Tilta pretējā pusē uznira nez kāds tālumnieks un kā spoku kuģis atkal izslidēja no redzes loka. Bangas un auri aprija visas citas skaņas. Satrakojušās gaisa masas draudēja noraut ne tikai cepures, bet kopā ar cepurēm arī galvas. Savu Viņš veltīgi lūkoja paslēpt apkaklē, apskauzdamas sieviešu dzimumu, kam vienmēr ir iespēja kritiskā brīdī uzstāt galvā kaut vai, sacīsim, trauku dvielī, kamēr vīrietis dabas stihijas priekšā ir neapbruņots. Savu «zīdaiņa mīci» Viņa patiesi bija uzmaukusi ne tikai pār ausīm, bet arī pār acīm un pilnīgi pārcēlusies uz dzīvi galvassegā, taču tas nenozīmēja, ka Viņai tālabad sala mazāk nekā Viņam. Aukstums līda azotēs un ledainiem pirkstiem grābstījās pēc dvēselēm. Un, kad jau likās, vēl brīdis un arī no abu rīklēm izlauzīsies gaudojošas skaņas, aizvējš piepeši slēdza Viņus savās maigajās skavās. Tas nāca tik negaidīti, ka Viņu lūpas izdvesa atvieglinājuma nopūtas un acis saskatījās gandrīz savērnieciski. Dzīvi? Dzīvi! Šajā mirklī pats būtiskākais bija būt dzīviem. Cilvēkam jau nemaz nevajag tik pārlieku daudz, lai justos laimīgs. Aizvējš laizīja Viņus kā liels zirgs ar siltu, mīkstu mēli. Ak Dievs, un tas būtu Viņiem gājis secen, ja pēdējais autobuss nebūtu atcelts! Dzīve tomēr ir viens trakoti liels paradokss.

Mirkli, jel apstājies!

Bet mirklis kopā ar ūdens megatonnām jau bija samalts spēkstacijas turbīnā, kas izspļāva to lejas bjefā kā virpuļojošu putu piciņu, kuru

straume aizrāva prom, tumsā. Šeit, aizvējā, Viņiem tika ļauts mazlietiņ atvilkt elpu, pirms doties tālāk pretim Liktenim, kurš, tāpat kā Viņu mājas, nebija Viņiem kopīgs. Viņš To samanija jau uz Liepu alejas kā sausajās lapās čaukstošus soļus, kas Viņiem sekoja. Pāris reizes Viņš atskatījās un redzēja pat Likteņa ēnu, bet noturēja to par laternas stabu. Savādi, vai ne, ka neko tādu nedz dzirdēja, nedz redzēja Viņa, kurai apkārt šalcot griezās dzeltens lapu putenis. Tas bija pārāk skaisti, lai Viņa lauzītu galvu vēl arī par ko citu. Viņa piederēja pie romantiķiem, kurus skaistums ķer kā zibens koku un noskūpsta kā saule puķi, kamēr realitāte tikai bāli spokojas gar pamali kā rūsa. «Tu nederi dzīvei!» allaž Viņu biedināja oma, kad Viņa bija izfantazējusi kārtējo muļķību. «Kam tad es deru?» Viņa vaicāja un smējās. To nu oma pasacīt nespēja – kam, vismaz ne pārāk skaidri, un, saprotams, par to skaitās, jo arīdzan bija tipiska sieviete.

Lai! Lai Viņa nederēja dzīvei! Bet Viņa nespēja būt cita. Arī uz Viņas, gluži tāpat kā uz tantes galvas varēja mietu tēst bez izredzēm Viņu uzlabot. Un, ja jau tas līdz šim nevienam nebija izdevies, ļoti jāšaubās, vai Viņu pārtaisīt iespētu Viņš, vēl piedevām ievērojot Viņiem atvēlēto īso laika sprīdi. Vienīgais, ko Viņš varēja darīt, bija atgādināt Viņai realitātes esamību. Vilciens?! Ak, kas bija vilciens pret šo rudens lapu spietošānu!

– Man ir turp-atpakaļ biļete, – Viņa pavēstīja ar tādu bezrūpību, it kā runa būtu nevis par sabiedrisko transportu, bet personisko helikopteru, kas paceļas un nolaižas atbilstoši Viņas vēlmēm un pavēlēm. Nav izslēgts, ka psihologi Viņas uzvedībā uzķertu iemilēšanās pirmo dīgstu, bet skeptiķiem, kam šāda notikumu attīstība varētu likties pārlietu strauja, lai izskatītos loģiska, atgādināsim vispārzināmo patiesību, ka jūtām nepiemīt loģika. Vai nu mums tas patīk, vai ne, «tāda ir dzīve», kā atkal sacītu francūži, lai gan viņi, bez šaubām, to sacītu franciski.

No Liepu alejas semafora saskatāms nebija, un helikopters Viņiem nepiederēja, tikai viena returbīlete un divi rokas pulksteņi, kas smalkjūtīgi atgādināja, ka laiks tik tiešām nav apstājies, lai gan gājiena atsevišķos posmos Viņi to tiši un netiši bija vilkuši garumā. Katrā gadījumā neliels spurts tagad nenāca par ļaunu, un Viņi, atkal saskatījušies un bez vārdiem sapratušies, sāka skriet.

«Ja to redzētu mamma!» pēkšņi Viņai iešāvās galvā.

Un, ja Viņam jau visu ceļu negribējās uz mājām, tad tikai tagad, pie stacijas, Viņa attapās, ka uz mājām diezko negribas arī Viņai. Nāksies taisnoties, kāpēc tik vēl. Nāksies skaidroties par autobusiem un vilcieniem. Viņa, dabiski, izvairīsies no detaļām, bet arī bez detaļām

mammais kaifs sitis augstu vilni. Ko, viena tumsā?! Ko, ar svešu vīrieti?! Ārprāts!

«Mamma no visa iztaisa ārprātu!» Viņa domāja, jau laimīgi aizmirsusi švakara dramatiskos sarežģījumus. Ak, līdz mājām Viņa vēl izgudros kaut ko nomierinošu! Ka uz šosejas, sacīsim, ķiršsarkanā «Mercedes Benz» Viņu paņēma, teiksim, pavecāks laulāts pāris un pat cienāja ar apelsīnu. Vai kaut ko tamlīdzīgu... Varbūt neķert tik augstu un aprobežoties, teiksim, ar bēškrāsas devīto žiguli un, sacīsim, āboliem? «Trebū», piemēram. Mammai «Trebū» jau ir ābolu ābols. Varam tikai minēt, ko vēl Viņa būtu sagudrojusi, bet stacija bija klāt, un, kamēr Viņš kasē pirka biļeti, Viņa izskrēja uz perona.

Visi pulksteņi, kas vien neatpalika un nesteidzās, rādīja divdesmit divi un divdesmit trīs minūtes, tātad «krustpiliēša» pienākšanas laiku. Taču Liktenis nespēja Viņus izšķirt bez atvadišanās, un «krustpiliētis» kavējās. Viņa nervozi stāvēja uz perona, pati nesaprazdama, vai satraucas tāpēc, ka sebo vilciens, vai tādēļ, ka kavējas Viņš. Viņas bungādiņās pulsēja sekundes. Viņa domāja, ka tās ir lāses no kāda piloša krāna, bet tas bija Laiks. Piepeši arī Viņu ķēra briesmu tuvums, ko pirmīt, pirmais no abiem, bija sajutis Viņš. Priekšnojauta krita kā ēna uz perona un sāka strauji augt garumā, kad gaisu pāršķēla divēļvilciena lāzers. Šajā brīdī no stacijas ēkas beidzot iznāca Viņš, un ciklopa acs uzlūkoja arī Viņu, nomērīdama no galvas līdz kājām, kurās, kā Viņa uzreiz redzēja, bija zābaki, nevis kurpes. Nežēlīgās gaismas palos Viņš apzīlbis stāvēja tik neaizsargāts, ka Viņai pāršalca šausmas. Viņš bija jāglāb! Par katru cenu! Viņa tikai nezināja – kā. Var jau sacīt, ka Viņai galīgi trūka principu. Bet, kā jau sievietei, impulss bija Viņas galvenais princips – un Viņa bija pārņemta no žēluma! Garām jau skrēja pirmie vagoni, kad Viņš ieraudzīja Viņu un strauji nāca klāt. Šķita, ka Viņš gribēja ko teikt, bet Viņa aizsteidzās priekšā.

– Es nevienam neko nesacišu! – Viņa aizgūtnēm čukstēja vairāk ar nobālušajām lūpām nekā ar balsi. – Es klusēšu kā zivs! Es zvēru!

Vagona durvis atvērās Viņiem pavisam līdzās. Viņš noliecās un noskūpstīja Viņas vaigu. Viņa uzmeta Viņam izbiedētu skatienu. Acis Viņai bija zaļas kā ķirzakai.

Bet vēlāk Viņš nezin kāpēc atcerējās tikai Viņas sejas bālgano ovālu aiz noputējušā stikla, kuram cauri Viņa raudzījās jau no citas pasaules. Bet Viņš lielā ātrumā drāzās pretim lielpilsētas plaši atvāztajai riklei. Starp Salaspili un Doli logā iznira mēness, ļoti pārvērties un vēl vairāk izbalojis. Tikai ar grūtībām Viņš atminējās, ko tas Viņam atgādina, – tā bija Viņa.

Starp Skrīveriem un Aizkraukli pa kupejas logu mēness ielūkojās arī pie Viņas, bet Viņa to neredzēja, jo bija iemigusī. Un varam Viņu saprast. Iepriekšējo nakti Viņa taču vairāk klausījās vilkus, nekā skatījās sapņus. Turklāt šis bija Viņas beidzamais sapnis. Viņa bija it kā ballē un dejoja it kā ar Mocartu. Viņas mazās kurpītes, šauras un vieglas kā bezdelīgas spārni, lidoja pāri grīdai kā mēness virsmai, tik tikko skarot parketu, mirdzoši gludu kā rudens ledus. Viņi dejoja it kā menuetu. Viņa vāji iztēlojās, kā dejo menuetu, taču sapnī skaidri zināja, ka tas ir menuets. Ar visu augumu Viņa sajuta savu grāciju. Tā vēl nekad nebija bijis, bet nekad mūžā Viņa arī nebija dejojusi menuetu – un vēl kopā ar Mocartu! «Bet Mocarts tak ir miris!» piepeši Viņa atcerējās. «Varbūt arī es esmu mirusi?» uzjautrināta Viņa domāja. Tas likās tik jocīgi, ka sapnī Viņa iesmējās.

Šai brīdī Viņai piebikstīja.

Varbūt vecais, kas sēdēja pretim, uzmodināja Viņu tieši tādēļ, ka Viņa sapnī smējās, bet varbūt tāpēc, ka tieši virs Viņas galvas no vagona griestiem smalkā pavedienā lejup laidās neliels zirneklis, kas varēja Viņu sabiedēt? Bet varbūt tas bija pats Liktenis, kas sāka bažīties par savu scenāriju, kas uzreiz nojuku, ja Viņa stacijā neizkāptu?

Šā vai tā, vecais norādīja uz zirneklīti.

– Tas uz laimi, – viņš vēlīgi sacīja.

Viņa nedz piekrita, nedz noliedza, tikai no sapņa vēl noreibušām acīm vēroja zirnekļa akrobātiku. Tāpat kā no suņiem, Viņai nebija bail arī no zirnekļiem. Viņa pastiepa roku un ļāva tam nolaisties sev uz plaukstu, pārsteigta par kukainiņa vieglumu. Tam gandrīz nebija svara – kā Viņai pirmīt, sapnī.

– Esmu jau tik vecs, ka drusku pamelot man ir ļauts, – vecais teica kā atvainodamies.

Arī šoreiz Viņa nedz piekrita, nedz apstrīdēja, un vecajam sejā pamazām apdzisa smaids. Varbūt viņš jau nožēloja, ka Viņu pamodinājis?

Izkāpusi Viņa uzreiz iekļuva brāzmās. Vējš joprojām nebija rimies, un galotnes vārijās. Viņa sāka lauzties cauri pretvējam un bija veikusi apmēram pusceļu, kad, brikšot kā krītošs koks, kaut kas ietricās Viņas mugurā. Viņa izslidēja Liktenim no saujas un aizripoja pa asfaltu, klusi izdvesdama ne īsti nopūtu, ne īsti vaidu, kas aizlidoja izplatījumā kā ultraskaņa.

Viss notika strauji un neloģiski, jo Nejausībai nepiemīt loģika. Bet tikpat neloģiska bija arī kriminālizmeklēšanai sniegtā informācija: viens apgalvoja, ka tas bijis ķiršsarkans «Mercedes Benz», otrs turpretim cieši pastāvēja uz savu, ka bēškrāsas žigulis, visticamāk, VAZ 2109.

II

«Kur es esmu to jau redzējis?» Viņš domāja. «Tas ir kaut kas līdzīgs mēnessgaismai.» Viņš brīnījās par mēnesi – par kaut ko tik parastu kā mēness, ja vien, saprotams, mēnesi var saukt par parastu, lai gan tas aug un dilst, izzūd un atkal parādās pēc sirmvecām, jau sensenis cilvēku atminētām likumbām. Viņu mulsināja melnais kvadrāts, kurā bija iesprostots maigais, no Visuma plūstošais starojums, ko krustu un šķersu bija savītrojusi liela roka, tīkodama gaismu aizkrāsot. Beidzot Viņu ķēra atskārta, ka tas ir aizrestots logs. Tad Viņš attapās, kur atrodas, un atcerējās, ka Viņam piespriests augstākais soda mērs.

Ienāca uzraugs.

– Beidz kaut! – uzraugs teica.

Viņš neapzinājās, ka būtu raudājis, un kur nu vēl balsi, taču, uzrauga brillu stiklā kā apaļā spogulī pamanījis savu stingo seju, no kuras bija iztvaikojušas visas kaislības, ievēroja meduskrāsas asaru, kas, zeltainajā gaismā uzvīzēdama, slidēja pār vaigu, līdz nopilēja uz svītrotās krūtežas sirds apvidū.

«Interesanti – šaus galvā vai sirdī?» Viņš atsvešināti domāja, it kā nedomātu par sevi.

– Beidz puņķoties! – uzraugs saviebies sacīja. – Pretīgi skatīties... Gan jau apžēlos. Atradīs vainu mīkstinošus apstākļus. Piemetīsies humānisma caureja – nolaidīs uz desmit gadiem un atmieksējusies nocirps pat līdz astoņi. Iznāksi kā briedis! Cik tev būs pēc astoņiem gadiem?

Viņš neatbildēja, tikai klausījās.

– Būtu mana teikšana, es jums, maitas, – vo, šito! – Ar strauju kustību uzraugs piebāza Viņam pie sejas dūri, jau iepriekš saldi izbaidot Viņa izbili.

Taču uzraugs alojās. No uzbrūkošā žesta Viņam nenodrebēja pat skropstas, un tas nesaderējās ar uzrauga priekšstatiem par nāves bailēm. Gan tiesa, uzraugs, kas nestrādāja šeit necik ilgi, pirmoreiz saskārās ar augstāko soda mēru, toties bija redzējis filmu, kuras saturu vairs neatcerējās, toties atminējās nosaukumu «Neviens negribēja mirt».

Bet Viņš? Vai Viņš gribēja vai negribēja mirt? Kādas bija Viņa attiecības ar nāvi? Viņš saprata, ka dzīvībai ir vairākas priekšrocības salīdzinājumā ar nāvi, bet ka vienā ziņā dzīvība nevar sacensties ar nāvi – nāve visu piedod un visus padara vienādus. Tikai dzīvība piekasīgi izdibina cēloņus – kurš slepkava un kurš upuris? Nāve visus žēlsirdīgi noskūpstsa sausām iznīcības lūpām un visus vienlīdz saberž pīšļos.

– Vo, paosti! – uzraugs atkārtoja, ar dūri gandrīz skardams Viņa degunu.

Taču Viņš, pārāk burtiski sapratis norādījumu, saoda, ka dūre ož pēc tabakas, un Viņam sagriebējās uzpipot.

– Iedod smēķi! – Viņš palūdza.

– Un pa purnu ne? – sacīja uzraugs, taču jau toni zemāk un, kaut bija solījis pa purnu, izvilka «Prīmas» paciņu, izkratīja divas cigaretes un iedeva arī Viņam. PAGRABINĀJA KASTĪTI – sērkociņš bija tikai viens. Un, kad, aizkūris savu tabaku, uzraugs uguni stiepa Viņam, sikā liesmiņa izdvesa dzīvību.

– Slikta zīme! – uzraugs nosmējās un ļāva piesmēķēt no savas cigaretes. Abu sejas bija tik tuvu, ka deguni gandrīz sadūrās. Uzrauga briļļu stiklos atstarojās mēnessgaisma, un tie gailēja kā divi iedegti lākturi.

«Vilka acis,» nodomāja Viņš, kamēr trahejā ieplūda dūmu saldaiss sūrumš.

– Tev ir vilka acis! – iesaucās uzraugs, pateikdams balsī to, par ko nule bija domājis Viņš. – Starp citu, kā visiem maitām. Esmu redzējis tos dučiem un kāliem. Vari man ticēt. – Aizrestotais lodziņš iegaismojās jo brīdis, jo vairāk. Uzraugs noklepojās. – Visiem, kas iet ar simt divdesmit pirmo pantu, es iešķiebtu augstāko. Paf! Bez kasācijas tiesībām. Dzirdi, draņķi? Visiem pa tiro – lai nesmirdina pasauli! – Roka patvaļīgi sniedzās uz gurna pusi pēc pistoles, bet pusceļā attapās.

– Cik tev ir patronu? – Viņš apvaicājās.

– Nav tava darišana, – uzraugs atburkšķēja.

Cigarešu guntiņas klusi samirkšķinājās.

– Sieviete ir kā baznīca, – uzraugs teica gandrīz vai sapņaini un pavērās uz gaismu logā. – Tu šo piesit zili melnu, bet šī uzplaukst kā sniegpulkstenīte un skatās uz tevi dievmātes acīm. Šitentādīgām! – Uzraugs parādīja, ar kādām, un Viņš neiebilda, lai gan tik lielas acis nebija nevienai būtnei pasaulē – un kur nu vēl sievietei. – Kāds brīnišķīgs vārds – «Maša», vai ne? Es zinu, latviešiem «Maša» nozīmējot ko citu. It kā tepiķi, it kā deķi. Klau, kas latviešiem ir «maša»?

Viņš neprata to ieskaidrot pietiekami īsi un tekoši, un uzraugs jau arī klausījās tikai ar pusausi, iegrimis sevī un savās atmiņās. Dūmi apduļķoja mēnessgaismu kā migla jūnija nakti.

– Sibīrijā esi bijis? – uzraugs apjautājās.

– Paldies Dievam, ne, – Viņš sacīja.

– Tad būsi daudz zaudējis, – ar nožēlu teica uzraugs. – Bet es, zini – tu neticēsi! – esmu bijis pat Francijā. Ar piecdesmit procentu atlaidi. Parīzē aizveda uz lielu muzeju. Saucoties «Luvra». Zirgodamies iedēvējām

par «Kurvu». Lepns gan, maita. Kā Kremlis. Un vēl pārāks par Kremli. Pudele kokakolas bufetē maksā... Uzmini, cik? Neuzminēsi. Bez maz tik, cik kurpju pāris. Un ne jau nu tādas kamašas kā man! Grīdās var spoguļoties. Bilde gar visām sienām. Meitiešu kā sieviešu pirti. Resnas un tievas. Vēsturiskas un aizvēsturiskas. Ar gūžām un bistēm. Plakanas un šitentādīgas. Plašā, kā saka, sortimentā. Dažai cukurzirnīši un citai arbūzi. Bet kā Mašai – nevienai! – Ar pirkstu sažņaugto smēķi uzraugs apvilka gaisā vairākus dažāda lieluma apļus, kas Viņam ne visai saistījās ar sievietes krūšu apmēriem un skaitu, taču Viņš neko neiebilda, zinādams, ka par cigareti jāmaksā un ka maksa tiek prasīta pārsteidzoši zema. Viņa skatienu, tāpat kā pirmīt uzrauga roku, vairāk pievilka pistole makstī uzraugam uz gurna, nevis jūsmīgās kustības, kas gaisā zīmēja ābolus un bumbierus, arbūzus un ananasus un vēl citus augļus un dārzeņus no Ēdenes dārza, no kura abi bija izdzīti un iesprostoti šajos mūros, gan, tiesa, katrs uz atšķirīgu laiku, un viens labprātīgi, bet otrs pret savu gribu.

Loga stūrī iznira mēness acs.

– Zini, ko es pašlaik gribētu par visu vairāk pasaulē? – uzraugs sacīja un pamirkšķināja mēnesim. – Es gribētu būt mājās, savā gultā, – un iesmiedamies tvīksmīgi izstaipījās tuvās, bet pašlaik neaizsniedzamās baudas priekšnojautās.

«Kas tas ir – mājās?» Viņš domāja.

– Un tu? – vaicāja uzraugs. – Ko visvairāk gribētu tu?

– Es gribētu būt... lidojošais suns, – padomājis Viņš sacīja, it kā nerunātu par sevi.

– Bet par lidojošo kaķi tu negribētu būt?! – uzraugs liksmi iezviedzās. – Tādu pūkainu kis-kis, kas staigā pa jumtiem un dzied kā saksofons. Reizēm noveļas, tomēr nenositas, jo oficiāli skaitās lidojošais. Mm, ko? – uzraugs jautāja un saspārņojies sāka stāstīt par kaimiņu suni, bokseri, – cik meistariski tas nogalinot kaķus: saķerot aiz skausta, vo tā, krietni sapurinot un nometot šitā, kā slapju lupatu. Par to, kā bokseris nonāvē kaķus, uzraugs stāstīja ar tādu pašu eiforiju kā pirmīt par Mašas krūtīm. Vēl vairāk, pat parādīja, kā bokseris piebeidz kaķus, izvēlējies Viņu kaķa lomai, kurai Viņš derēja visai nosacīti, jo bija neparocīgi liels, stiprs un smags, lai, krietni sakratītu, Viņu nosviestu kā slapju lupatu. Piedevām Viņš nemaz nepretojās, tikai pūlējās iztēloties, ko izjūt kaķi, kad tos nogalina, bet neko prātīgu neizdomāja, jo Viņam bija gandrīz nesāpīgi.

Uzraugs iedegās. Tāpat kā kaimiņu bokserim, tam bija iepatikusies kaķu nogalināšana. Ierējies augsti un spalgi, drīzāk foksterjera vai takša

nekā boksera balsī, ar buldoga kampienu tas atkal satvēra Viņu un iekrampējies sāka purināt. Šoreiz Viņš bija jau pavisam tuvu atmiņejumam, ko domā kaķi, kad tos nogalina, kad uzraugs negaidot izdvesa dīvainu skaņu, it kā tam aizžņaugtos rikle un aizrautos elpa. Roku tvēriens ap Viņa pleciem atslāba.

– Beidzot! – uzraugs čukstēja nobālušām lūpām. – Beidzot...

Pāri vaigam noritēja asara, laistīdamās divaini zilgā – nevis mēness, bet drīzāk zvaigžņu – gaismā, kas pulsēja arī acēņu stiklos.

«Kur es esmu to jau redzējis?» Viņš ierasti nodomāja, taču tūlīt apķērās, ka nekad un nekur, jo tā bija laimes asara. Uzrauga gluži kā noburtās brilles hipnotizēja režģoto logu, no kura jau bija pazudis mēnessvaigs un kurā griezīgi dzirksteļoja miklains debesu autogēns. Arī Viņš strauji paliecās uz priekšu, lai redzes lokā uztvertu gaismas avotu, un sajuta asas sāpes virs kreisās uzacs.

– Nošauts bēgot, – kāds sausi konstatēja. Ļoti iespējams, ka tas bija Viņš pats.

...Viņš pieri aptaustīja. Pasāpīgi. Bet asiņu uz pirkstu galiem nebija.

«Tātad būs bumbulis,» Viņš skābi secināja, lai gan principā bija vienalga – pušums vai puns. Gaumes jautājums. Šā vai tā, tomēr simtreiz labāk nekā zila acs. Tikai «vizbulītes» Viņam vēl trūka! Komplekts būtu pilns. Ej pēc tam un pierādi, ka neesi kāvies.

Vilciens stāvēja kaut kādā gala stacijā. Tikpat labi tie varēja būt Ķermeri, kā Saulkrasti, Zvejniekiems, kā Tukums. Tikai velns zina, cik ilgi viņš vizinājies un pa kādiem maršrutiem pārvietojies, iekams noenkurojies šeit, miklajā N. stacijā. Atspēlējās saunā nojāņotā nakts. Viņš tuvināja pulksteni vispirms acīm un pēc tam ausij – apstājies? Apstājies... Vagona durvis bija ciet. Ugunis apdzēstas. No āra iespīdēja tikai tukšā perona bālā gaisma.

Nekad pa istam Viņš nebija izpratis Einšteina laika relativitātes teoriju. Bet tagad, sēdot tumšajā vagonā, Viņš domāja, ka Laiks patiesi ir relatīvs un ka to var savāzt kā kabatas nazi, saritināt kā metramēru un izstiept kā ieveramo gumiju. Un var vienkārši ļaut, lai lidinās apkārt. Laiks tik tiešām lidinājās ap Viņu, nebēga no Viņa un reizreizēm nosēdās Viņam uz bezdarbīgi saņemtajām rokām. Ar lidojošo šķīvīti, kas sapnī dzirksteļoja uzrauga brillu stiklos, Viņš bija atgriezies no Visuma un atradis tukšus sēdekļus. Visi bija miruši. Viņš jutās ļoti viens un nezināja, ko ar sevi iesākt lielajā tukšumā, ko sauc par Laiku.

Viņš lūkoja patverties atpakaļ sapnī – šai gogelmogelī no iespējamā un neiespējamā –, lai gan bija izsprucis no tā ar punu virs kreisās uzacs. Taču miegs Viņu nepieņēma. Kāda atriebīga vara bija viņam

piespriedusi nomodu. Saprņi Viņam bija vismaz jocīgs uzraugs, kā izspļauts staršina *Belokons**, kurš uz sava dīvainā uzvārda jādēlēja kā Suverovs uz balta zirga, sirsnīgi nožēlodams visus, kas nav redzējuši Sibīriju, un kuram Maša, Šura vai Saša ar kareivjiem likusi ragus.

Pēkšņi Viņš saspringa, uztvēris dvašu. Vai tur neelpoja Visums? Viņš bija lasījis, ka Visums elpojot, lai gan jāšaubās, vai tas elpoja ar tik sekliem, biežiem un karstiem vilcieniem. Viņš atkal pārlaida skatienu pāri vagonam. Neviena! Bet dzirde taču nevarēja Viņu tik ļoti vilt. Viņš taču vairs nesapņoja! Viņš mēģināja uztvert skaņu avotu, kamēr aptvēra, ka tas ir zem sēdekļa. Palūkojās – un sastapās ar divām uzbudinājumā degošām acīm. Tas bija kārns suns izspūrušu spalvu, ar vienu stāvu un vienu noļukušu ausi, tiešā ceļā nācis no komiksa, un diviem sāpīgi savilkto uzacu trijstūriem kā skumjā klauna maskai. Viņam iešāvās prātā, ka to pašu par Viņu varētu nodomāt suns. Kā zināms, Viņš necieta suņus, un šis jau nu bija izcili pretīgs tips, taču dzīvnieks labprātīgi dalīja ar Viņu vientulību un savā ziņā pat gulēja pie Viņa kājām. Un Viņš sāka to saukt visos suņu vārdos, kādus vien zināja. Viņš dēvēja to par Neri un Džeri, Šari un Muri, Ripsi un Piksi, bet suns tikai vēroja Viņu ar kaistošu skatienu. Droši vien Viņš neuztrāpīja isto vārdu, bet varbūt suns uztvēra, ka Viņa laipnība nav patiesa. Varbūt tas bija izbadējies, bet varbūt slims? Šā vai tā, bet līdzēt viņš nespēja neko. Kabatās viņam nebija ne siera šķēlītes, ne cepuma un pat ne maizes gabaliņa, un ārstēt dzīvniekus Viņš neprata. Abas dzīvās būtnes, kuras Liktenis nejauši bija savedis kopā tukšajā vagonā, neatrada kopīgu valodu.

Viņš atcerējās, kā sapņi bija gribējis kļūt par lidojošo suni, un atminējies pusbalsī iesmējās nakts klusumā. Tukšajā vagonā bija savāda akustika. Izklausījās, ka iesmietos vēl kāda balss, un izslējies Viņš visam pārlaida acis, nebūdamas pārliecināts, ka bez Viņa un suņa šeit tomēr nav vēl kāds, bet pamanīja tikai aizmirstu laikrakstu, kas gulēja uz sēdekļa, kā nolikts tieši Viņam. Varbūt Liktenis bija tas, kas smējās? Viņš aizgāja pēc avīzes un pat pašķirstīja, taču lasīšanai bija par tumšu. Ar grūtībām izdevās saburtot lielākos virsrakstus.

No jauna Viņš varonīgi pūlējās aizmigt un atkal aizmirsties sapņā kišmišā no bijušā un nebijušā, bet izmisis saprata, ka tie ir veltīgi centieni, un, aizvēris acis, tikai klausījās klusumu, mēģinādams neko nedomāt, kaut gan arī tas, saprotams, neizdevās. Pelēko, rievoto masu, šo noslēpumaino substanci ar divdesmit miljardiem nervu šūnu, šo

* Baltzirgs (*krievu val.*).

pusotru kilogramu smago bioloģisko perpetuum mobile, ko sauc par smadzenēm, var apstādināt vienīgi nāve.

Sapnī Viņam bija piespriests augstākais soda mērs. Nomodā viņam bija piespriests mūža ieslodzījums sirdsapziņas cietumā. «Bez kasācijas tiesībām,» kā sapnī piedraudēja jancīgais uzraugs a la staršina Belokoņs, kura uzvārdu neviens neprata ločit nedz pēc krievu, nedz latviešu, nedz uzbeku, nedz kirgīzu gramatikas. «Belokoņ» – un cauri. Visos locījumos. Dienesta gadi Viņam šķita tāla jaunība, starp citu, kā tāla jaunība Viņam šķita viss, kas noticis pirms tam.

«Kaut drīzāk pienāktu rīts!» Viņš domās lūdzās, iestrēdzis starp pagātni un nākotni tanī isajā laika sprīdī, kuram cilvēka mūžā ir vislielākā vērtība un kuru Viņam nebija kur likt. Tik daudzi parasta un stingra režīma ieslodzījuma vietās šobrīd apskaustu Viņu! Vai tur Viņam pašlaik būtu pārliecība vai vismaz ilūzija, ka Viņš izpērk vainu? Vai Liktenis jēkad izlaidis Viņu arī no pašapsūdzības cietuma kā lokomotīves vadītājs no šī nejaušības slazda N. stacijā? Kāda ir cilvēka dzīvības cena? Un pēc kā to aprēķina augsti mācīti tieslietu vīri, sacerot kriminālkodeksus? Viņš nezināja atbildi.

Toties neviena Viņa vēlēšanās nebija piepildījusies tik ātri un precīzi: Viņš piesauca rītu – un rīts tapa! Vilciens pamodās kā Molohs. Iezalgotās plafonu redzokļi. Nepacietībā sāka drebēt metāla muskuļi. Vagons rūca kā izbadējies kuņģis. Taču plaši atvārtās durvju rikles vēltīgi gaidīja lielo laupījumu. Upurēšanas sastrēgumstunda vēl nebija sīsi. Joprojām Viņš bija tikai divatā ar suni.

Viņam ienāca prātā, ka jānopērk biļete. Kad Viņš piecēlās un devās uz durvīm, no sēdekļa apakšas izlida arī suns. Kad Viņš izkāpa, izkāpa arī suns un sekoja Viņam, un Viņš, nezinādams suņa turpmākos nodomus, nolēma biļeti nopirkt arī tam, jo būs grūti iestāstīt, ka tas nav Viņa suns, bet Viņa stāvoklī nav ieteicams uzsākt kašķi.

Rīts bija sastindzis pirmajā rudens salā. Tātad to vakar vēstīja vētra, kuras nolūkus Viņš neuzminēja. Asfalts zem kājām viegli dunēja. Gaiss dzirkstīja kā zelteris. Jumtu slīpnes un koku aprises grima palsenā klusumā. Kritušo lapu klājieni atgādināja iesirmas aītādas.

Stacijas pulkstenis rādīja divas minūtes pāri pieciem. Tātad Rīgā Viņš būs ap pusseptiņiem. Par agru – uz parku. Par vēlu – uz mājām. Nedz vienā, nedz otrā vietā, starp citu, neviens Viņu arī negaidīja. Savāda izjūta, kad neviens nekur negaida. Kā bezgaisa telpā vai bezsvara stāvoklī.

«Kā uz mēness virsmas, kur vienlīdz sasilst gan smaids, gan vaids,» no apziņas dzīlēm rēgaini uzpeldēja kaut kas līdzīgs dzejas rindai,

iztrūcinot Viņu ar miklaino izcelšanos. Pēc galvas traumas Viņš taču, pasdies, nebūs sācis domāt jau atskaņās! Gan no kaut kurienes kādreiz kaut kas iekrita smadzeņu šūplādē. Reizēm Viņš vedis arī dzejniekus.

Jau sen, droši vien sapnī, Viņam gribējās pīpot. Un, kabatā uzdūries tikai šķiltavām, Viņš nodomāja, ka labprāt atkal paciemotos tur, kur brillainais uzraugs pacienāja ar smēķi... Draiskā doma nesaldināja skābo omu.

«Kam es esmu vajadzīgs?» ierāvies apkaklē, Viņš vaicāja sev, judamies nožēlojams. To pašu sev vaicāt varētu arī suns, kas viņam sekoja un ko tāpat kā Viņu acimredzami negaidīja neviens, bet kam atšķirībā no Viņa bija vismaz pašam savs kažoks, nevis tikai nesajozts boloņas pusmētelis, kurš puslidz sargāja no lietus, bet salā stāvēja atšāvies un gurksteja kā nodirāta āda.

Uzgaidāmā telpa bija tukša, kase vēl ciet. Zināms, Viņš varēja arī pagaidīt, ja jau steigties nebija kur, taču nolēma braukt par zaķi, ko teicami pieprata suns. Galu galā, kas gan sevišķs varēja gadīties? Vienu izmetis – un tas atsāks klejojumus no citas stacijas. Otru...

– Proletariāts var zaudēt tikai savas važas, – Viņš teica un iesmējās.

Suns nepauda nedz piekrītošu, nedz noraidošu attieksmi, jo nebija lasījis Marksu. Taisnību sakot, arī Viņš Marksu lasījis nebija. Atziņa par proletariāta izredzēm nāca no tās pašas nejaušību lādes, no kuras pirmīt bija nākusi dzejas vai nedzejas rinda par sasalšanas procesiem uz mēness. Abi atgriezās tukšajā vagonā. Suns palīda zem sēdekļa. Braukuši! Arī šī Viņa vēlēšanās piepildījās gandrīz uz rāvienu. Tagad vajadzēja tvert mirkli un aši vēlēties vēl kaut ko, iekams Liktenis nav novērsis laipno vaigu. Taču sametās žēl trešo vēlēšanos notērēt par neko, bet to, ko viņš gribētu par visu vairāk, piepildīt nespēja neviens, jo tad vajadzētu pagriezt atpakaļ Laiku, kas zināja vienīgi kustību uz priekšu. Arī tik relativajam un demokrātiskajam Laikam bija savi nežēlīgi spēles noteikumi, kurus pārkāpt nebija dots nevienam un kuriem pakļāvās arī Viņš – tāpat kā vilciens kustībai, kas nesa garām miegainām rīta ugunīm kā dūmakas aizvilktiem debesu ķermeņiem. Tiem klausīja suns, zem sēdekļa akli braukdams pretim nezināmai nākotnei. Un tos pieņēma Viņa paša atspulgs loga rūtī, kurā Viņš neatpazīna sevi.

«Viss aizplūst un norimst – ir negaiss, ir gais», no apziņas vai zem-apziņas uznīra dzejas vai nedzejas rinda, kuras avotu noskaidrot Viņš vairs pat nepūlējās, no pārdomām grimdams jau snaudienā. Pievērto acu priekšā lidinājās rudens lapas, netraucējot Viņu ar saviem klusajiem čukstiem. Viņš satrūkās tikai, kad nokrita avīze, kaut arī

nočaukstēja tik tikko dzirdami, gluži tāpat kā atbilstoši gadalaikam otrpus vagona logam piezemējās kastaņu un kļavu lapas un kā lapas nule bija snigušas Viņa īsajā nomiedzī.

Laikraksts vairs nebija pirmā svaiguma un aplaimoja Viņu ar apvītušu informāciju. Viņš, piemēram, uzzināja, ka no Jēkabpils cietuma izbēdzis noziedznieks, un nevilšus izsacās: «Re, kā!», starp citu, taisni tāpat kā pirms Viņa vairāki desmiti lasītāju gan klusu, gan skaļi iesaukušies pāris iepriekšējās dienas. Ticis līdz iepazīšanās sludinājumiem, Viņš iesaucās vēlreiz: «Re, kā!», šoreiz no atklājuma, ka Viņam vēl ir beidzamā iespēja – Viņš varēja izdevīgi apprecēties, kā jau pirms Viņa vairākus gadsimtus to darijuši simtiem un tūkstošiem ieķibelējušos vīrišķārtas īpatņu. Viņu apņēma ne tikai tipogrāfijas krāsas, bet arī franču smaržu, vācu matu lakas, poļu krēma un anģļu skropstu tušas uzbudinošie smārdi. No visām pusēm Viņam raidīja SOS signālus dažādās frekvencēs. Slaidas un apaļīgas, vienkāršas un divkāršas, simpātiskas, saimnieciskas un pat paškritiskas būtnes māja viņam ar mutautiņiem un sūtīja gaisa skūpstus kā garāmslidošam kuģim. Taču pat paškritiskās nerakstīja: «Neizskatīga vecmeita meklē jebkura vecuma un auguma vīrieti», un pat pašas paškritiskākās neuzskaitīja savus kaitīgos paradumus, bet gaidīja, lai Viņš inventarizē sevi, lai gan Viņam bija grūti noteikt savu paradumu kaitīguma pakāpi. Nu labi, Viņš, piemēram, negrauza nagus, toties daudz smēķēja, un cigaretes trūkums varēja Viņu padarīt traku. Lūdzu, pietika iedomāties – un gatavs! Viņš jau kurbulējās. Nevienai nebija prasību pret Viņa sirdsapziņu, maitām!

Šai brīdī viņš uzdūrās vārdam «Vita». «Vita» latīniski esot «dzīve». Vai «dzīvība»? Vienalga. To viņš uzzināja jau pēc tam. Pēc tam? Pirms tam? Arī vienalga.

«Romantiska rakstura gaišmate (19, 173) meklē iepazīšanos ar lab-sirdīgu vīrieti (vecums līdz 30, augums virs 180), kas nemil alkoholu, bet mīl bērnus.

Zvanīt pēc plkst. 19.00
Vitai.»

Ka viņas vārds ir «Vita», Viņš uzzināja tikai iepriekšējās izmeklēšanas izolatorā. Arī uzvārds sākās ar burtu «V». «Vītola» ne «Vītola», «Vītiņa» ne «Vītiņa». Starp citu, arī vienalga. Smēķēt Viņam sagribējās gluži neciešami. Roka pati no sevis atkal sāka taustīties pēc cigaretes – tāpat kā uzrauga roka sapnī patvaļīgi bija taustījusies pa gurnu pēc pistoles.

«Romantiska gaišmate...» Gaišmate! Varbūt – jā, varbūt – nē. Viņš skaidri atcerējās pasažieres jaciņu, bet neatminējās nedz matus, nedz seju. Kā ģipša maska vaibstus klāja nolemtība, kurā dega ieplestās acis. Viņš precīzi neuztvēra mirkli, kad šausmu izteiksme apdzisa, jo acis palika plaši vaļā, un sastinga tikai skatiens.

Kopā ar autoinspekciju atbrauca arī viens, kā viņš to domās bezpersoniski iekristīja, «tips», kam komplektā ar sarkano jaciņu sevišķi fotogēniskas likās asinis uz Vitas sejas, lai gan tās bija nevis viņas, bet Viņa asinis, kas pilēja viņam no pārsistās galvas. Galva neciešami reiba. Pretrunīgās atbildes izslēdza cita citu. Par laimi, «Panorāmā» parādīja tikai sabuktēto mašīnu. Viņa apskādēto fasādi nepazītu pat miesīgā mamma. Toties mašīnas numuru uzreiz acīgi atpazīna parkā. Šā vai tā, Viņš bija kļuvis slavens – vismaz parkā. Gandrīz tikpat slavens kā «barikāžu Džeks», kas tagad kurina somu pirti un maksā parkam alimentus. Vakar puspajokam Viņš ieminējās, lai arī Viņam pagādā kaut ko nebūt līdzīgu, bet saņēma atbildi, ka šādi robi nemētājas. Deficīts. Par tukšo taru sanāk otra alga, un vispār – atbildība trīsreiz mazāka nekā agrāk, taksistam: nenodedzini tikai pirti un pieraugi, lai baseinā kāds onkulis vai kāda tjotja nenoiet par burbuli – visa māksla! Tā jau gan. Un kas mūsdienās nav deficīts?!

Viņš vēlreiz pārlaida acis sludinājumam, un pēkšņi atklājums ķēra Viņu kā strāva: Viņa! Viņas parametri! Jokainā skuķe, ko Viņš vakar uz šosejas nosauca, šķiet, par vistu – vai par zosi? – un kas vēlāk, uz dambja, sargāja Viņu no Daugavas indīgā ūdens. Ar nevilšu aizkustinājumu, kas pārsteidza viņu pašu, Viņš nodomāja, ka Viņas brīdinoši paceltā roka varbūt bija pats beidzamais, pie kā Viņam pieturēties, un uzbozās, aizvien vairāk saldams. Viņš taču nezināja nedz Viņas vārdu un pat ne staciju, līdz kurai Viņa brauca. Un spējā apņēmībā nosprieda pēc pulksten septiņiem vakarā piezvanīt uz sludinājumā norādīto numuru, kaut arī tas bija Rīgas numurs. Un mēs, kas jau labi zinām, cik Viņam tas bezcerīgi, – nesmiesimies! Laikam neviens no mums negribētu būt Viņa ādā...

Kā pērļaini sārta roze pāri Rīgai plauka rītausma. Izkāpis Viņš pastāvēja uz perona, ļaudams citiem steigties sev garām. Seši un trīsdesmit deviņas minūtes. Steigties nebija kur. Kāds viegli piedūrās Viņa stilbam. Viņš atskatījās, jau aizmirsis par suni. Arī sunim – ar visu kažoku – acīmredzot sala.

– Ak tu, suns! – Viņš izklaidīgi teica, juzdamies kā uz mēness. «Kā izgājis no miesas čaulas, tik viegls, kā iznācis no pirts...» Kur dzirdējies, noskaidrot Viņš nemēģināja, mokoši pūlēdamies atcerēties tikai

Viņas seju, bet arī tas Viņam neizdevās. Augumu – jā. Matus – jā. Mugurā Viņai bija dzeltens japāņu neilons... Bet vaibstus sedza ģipša maska. Kāpēc vakar Viņam likās, ka abi jau kaut kur tikušies? Viņš tā arī neuzminēja, lai gan cieši pagāja atminējumam garām, tik tuvu, ka tas uzvēdīja Viņam savu dvesmu, un Viņu pārņēma izaicinoša vēlēšanās pakaitināt Likteni, – aiziet, teiksim, uz Daugavu un pastaigāt pa plānu ledu. Ja vien, sa-so-dīts, varētu kaut kur izraut smēķi! Bet iet? Vai nebija vienalga, uz kurieni? Tikai ne uz mājām. Tur Viņu varbūt jau laimīgi apbedījuši un atkal būs sašauti, ieraugot dzīvu. Viņa esamība traucēja medusmēnesi. Mamma bija tik aizkustinoši satriekta, kad Viņu atbrīvoja...

Tuva saullēkta jausmās iedegās torņi un mūri, logi un miskastes.

«Kur lai es sevi lieku?» Viņš klusi vaicāja Liktenim, kas bija izspēlējis ar Viņu tik ļaunu joku, ka Viņš bija nogalinājis cilvēku. Juridiski, saprotams, ne. Juridiski tā bija nezināma – ļaundara vai jokdara – roka, kas apgāza brīdinājuma zīmi. Taču pie stūres bija Viņš. Ar septiņdesmit kilometriem stundā Viņš ietriecās ceļa remonta svaigajā rakumā. Neviens cits – Viņš! Viņš varēja braukt ar sešdesmit. Pie tādas redzamības Viņš varēja braukt pat tikai ar četrdesmit...

Viņam gribējās ierauties pavārtes ēnā un nedomāt ne par ko. Un pavārtu te bija vai cik. Tumšu ūķu ar smakām un dvakām – katrai gaumei un vajadzībai. No vienas atplūda arī tabakas saldā smarža un iekņudējās Viņam nāsīs. Viņa roka atkal līda uz kabatas pusi, mulķe roka.

«Karaļvalsti par vienu smēķi!» domās Viņš izmisis iesaucās ar tādu pašu ķēnišķu vērienu kā vakar uz dambja, kad taisījās mainīt valsti pret pudeli alus.

Nekad Viņš nebija ubagojis, ja neskaita vienīgo reizi sapnī, bet tagad neizturēja, piegāja pie neliela bariņa – trim puīšiem un zēna – un palūdza cigareti.

– Un pa purnu negribi? – draudīgi sacīja viens no puīšiem.

Viņam paspruka spurciens, jo taisni tāpat sapnī bija vaicājis uzraugs.

– Gaumes lieta. Bet, ja drikst izvēlēties, tad labāk smēķi, – Viņš sacīja.

Puiši nomērija Viņu no galvas līdz kājām. Grūti pateikt, ko tie novērtēja Viņā visaugstāk: no trosēm savīto miesasbūvi, ieradumu skatīties no augšas, jo parasti Viņš bija garāks par citiem, kantaino gangstera seju īso matēļu ietvarā, virs kreisās uzacs svaigi uzdīgušo punu, kas vēstīja par noslēpumainām un dramatiskām naktskaitām, nicīgo

smaidīņu, ar kādu Viņš domāja par sevi un šobrīd vēl arī par dzīvi, kas tik netalantīgi un pilnīgi bez iztēles atdarināja Viņa sapni, atklāto, savā ziņā pat nekautrīgo skatienu, jo Viņam nebija bail no nāves, bet no tādiem, kas nebīstas nāves, var sagaidīt visu.

Sabiedrība nolaida tvaiku.

– Uz kurienu tu stūrē? – pastiepdams «Elitas» paciņu, vaicāja tas, kas nule bija solijis pa purnu.

Ja Viņš pats to zinātu! Ar rokā sažņaugto smēķi Viņš tikai apvilka gaisā vairākus dažāda lieluma apļus – kā uzraugs sapnī, kas zīmēja sievietu krūtīs.

– Skaidrs, – teica otrs, lai gan jāšaubās, vai tam bija skaidrs, kā tas apgalvoja. Bet ej nu sažini? Šajā nakts pasaulē arī rīta pusē bija savi nerakstīti likumi, un aptuveni mājienu nereti radija vislielāko skaidrību.

Kopīgs dūms un kopīga pavārte visus vienoja kopīgā brālībā un noskaņoja uz mūžīgām tēmām par dzīvību un nāvi, noziegumu un sodu, cēloni un sekām, lai gan par visu to šeit nemēdza prātot filozofiskos jēdzienos, bet runāt kā par atrastiem liķiem, iesēdinātiem draugiem, nelegāliem abortiem un ielaistiem sifilisiem.

– Man gribas čurāt! – skaļi pavēstīja zēns.

– Atradis problēmu! – pārtraukts saistošā vietā, sapīcis iesaucās trešais, jo problēmas tik tiešām nebija, – ūķis jau oda pēc urina. Un visi iesmējās.

Arī Viņš pievērsās zēnam, uzlūkodams kā jaunāko brāli, kura Viņam nekad nebija bijis. Zēnā Viņš neredzēja arī savu bērību, jo aizvien bija vismaz pusgalvas tiesu garāks par vienaudžiem, bet šis – šauriem pleciņiem, meitenes skropstām un nozilējušām melleņu lūpām – iespējams, izskatījās pat jaunāks par saviem vienpadsmit, divpadsmit gadiem. Ar savējiem divdesmit četriem Viņš jutās iemaldījies no apvāršņa otras puses, liels un neveikls pret šo nosalušo radību kā istabā ievests zirgs. Zēns savukārt pavērās augšup uz Viņu ar dzidrām vizbulišu acīm. Viņš pasniedzās un satvēra zēnu aiz deguna. Deguns bija kā lāstekas.

– Au! – zēns koķeti iesaucās, saķerdams Viņa roku. Tievi pirkstiņi, salti kā krusas graudi, sāka maldīties pa Viņa sauju. Viņš atvilka delnu ar tādu pašu netiksmi, ar kādu vakar vakarā bija atvilksusi Viņa, gandrīz raušus izraudama no Viņa ledainās ķetnas.

– Tev nepatīk puikas? – zēns apjautājās.

– Kā to ņem, – Viņš nenoteikti atbildēja ar nevilšu pazemojuma sajūtu un noslaucīja roku pret pusmēteļa sānu, it kā tai būtu kāds uzspļāvis.

– Varbūt tu gribi manu mamma? – zēns taujāja. – Viņa māk visu.
– Tev ir arī mamma? – Viņš pārsteigts iesaucās ar tikpat naivu izbrīnu kā vakar Viņa.

– Mhm. Ek-strā klases! Tikai par valūtu, – zēns sacīja ar uzsvaru, droši vien lepodamies ar savu izcilo mamma, jo ne jau mamma bija vainīga, ka viņš tik ļoti nosalis nakts biznesā, bet drīzāk galvenā sinoptiķe Rasma Kleinberga, kas vakar pa televizoru sacēla vētru un uzlaida priekšlaicīgo aukstumu.

Daiļrunīgi Viņš izvērsa uz āru pusmēteļa kabatas, un visi atkal saskanīgi iesmējās.

– Un tomēr, – sacīja trešais, – uz kurieni tu stumies? Jau, johaidi, rīts.

– Man liekas, uz Daugavu, – beidzot Viņš atcerējās.

– Un ko tur – slīcināties? – Un visi ierēcās trešoreiz.

– Nu, čau, veči, – Viņš teica uz atvadām. – Varbūt vēl tiksimies? Parādā nepalikšu.

– Iekš vien kirš, – sacīja otrais un iedeva vēl vienu cigareti, šoreiz, kā šķita, pat «Marlboro». Tā bija iecietīga publika. Nekas taču nebija vieglāk kā trijātā Viņu piekaut. Pa trim Viņu varēja arī piebeigt. No tā gan nevienam nebūtu labuma, bet kāds labums bokserim no kaķu nogalināšanas? Viss šajā pasaulē relatīvs. «Tāpat kā Laiks, gaistošs kā tvaiks...» Pie velna! Trieciens pa galvu pamatīgi nošķobījis Viņa smadzenes. Beigsies, pasdies, ar Aptiekas ielu!

Viņš klīda gar senajiem mūriem kā izdēdējis rēgs, kuru šeit aizmirsuši iepriekšējie gadsimti un kurš laika gaitā izbalojis tiktāl, ka vairs nemeta ēnu. Apskaidrotās debesis kā izplatījumā atvērts logs ļāva Viņam ielūkoties ne vien pagātnē, bet mazlietiņ arī nākotnē, taču traucēja stāvie, senlaicīgie jumti. Aiz tiem Viņš redzēja tikai maigi sārtās visuma lauskas. Beidzot Viņš nosēdās ietves malā un raudzījās augšup, un rožainā gaisma lija Viņam pāri. Par laimi, nebija neviena, kas tik agrā stundā ietu garām. Viņš būtu noturēts par narkomānu vai ubagu, lai gan, par spīti nāves grēkiem, nebija nedz viens, nedz otrs un pat cigareti bija lūdzis tikai divas reizes mūžā, turklāt vienreiz sapnī, ko nevarēja ņemt par pilnu.

Kādēļ gan cilvēks nevar izzust, kā izzūd, piemēram, sniegs? Tagad Viņš viegli un nesāpīgi izkustu še, uz bruģa, un pēc tam izgarotu rīta saulē, neatstādams ne pēdu. Bet cilvēks visu piemēslo ar saviem kauliem. Pēc kauliem cilvēku saliek atkal kopā. Ar tukšiem acu dobuļiem tas uzlūko dzīvos un mēģina atkal iežēlināt – un reizēm tas izdodas un reizēm ne. Gaisa pūsma atnesa ērģeļu skaņas. Aiz atkritumu kontei-

nera klusi grāvējās kāda dzīvība. Viņš atcerējās par suni un ar pašam grūti izprotamu aizvainojumu saprata, ka suns Viņu pametis. «Vai tad es cerēju uz ko citu?» Viņš teica kā taisnodamies. «Suns ir bezprincipu radījums,» Viņš sev sacīja, brīnīdamies par savām skumjām. Miljonpilsēta apņēma Viņu ar saullēkta gaismu, no pagrobiem kāpjošu pelējumu un vitražu sārto un zeltaino vizmu, kas smaržoja pēc mežzemenēm un medus. Pašā Rīgas viducī Viņš bija iekritis vientulības akacī.

Pēkšņi Viņš sajuta svešu skatienu un pārlaida apkārtnei plašu loku. Šaurā ieliņā bija tukša. Nevienā logā nebaloja seja. Nenoklaudzēja durvis. Nenokustējās aizkars. Atkal! Skatiens lipa kā pieskāriens. Viņš meklēja cilvēku un tāpēc kļūdījās, jo tā bija – rau, kur, žurka!

Žurka tupēja uz konteīnera un, ar spožām acu krellitēm vērojot Viņu, klausījās Bahu. Šurp žurka nāca regulāri. Netālu bija restorāns, un atkritumos izmeta šo to garšīgu, bet rītos un vakaros aiz sarkanās ķieģeļu sienas te spēlēja Bahu. Bahs veicināja gremošanu, jo tas, ko izsvieda konteīnerā, ne vienmēr bija viegli sagremoājams, lai gan žurkas sagrauz pat dzelzsbetonu.

– Ak tu, žurka! – Viņš teica klusi un laipni, kā nemēdz uzrunāt žurkas, pat ja tās klausās Bahu. Arī Viņš laikam saprata, ka tie nav īstie vārdi, ar kādiem uzrunāt žurku, taču ātrumā neatrada citus. Žurka maigi vērās viņā. Ne pārāk skaidri Viņš apzinājās, vai jēkad mūžā kāds uzlūkojis Viņu ar tādu maigumu, un ģeķīgi nodomāja, ka lielā tempā slīd lejup: vakar pielīpa Viņa, naktī pieklīda suns, no rīta flirtēja ielas zēns, un tagad, rau, Viņš sēdēja ietves malā ne īsti lotosa, ne īsti ubaga pozā un kā iemilējusies Viņā raudzījās vienīgi žurka. Vai Viņam bija vēl zemāk kur kāpt? Hā, un vēl kā! Vēl zemāk iespējams vienmēr. Uz leju iet ātri un ripeniski, Viņš varēja, piemēram, atņemt žurkai to tur, kā šķita, vēl ēdamo apelsīnu, jo Viņam joprojām slāpa. Viņš piecēlās, un, kaut arī nebija ņēmis uz grauda apelsīnu, žurka nolēca no miskastes vāka un pārskrēja pāri ieliņai, izaicinoši tuvu Viņa purngaliem. Viņš, saprotams, zināja, ka tā skaitoties ļauna zīme, ja pār ceļu pārskrienot kaķis. Bet žurka? Ja pārskrien žurka? Par žurkām Viņš zināja vienīgi to, ka tās ēdot visu, kas ēdams, un visu, kas neēdams.

Vai varēja būt ļaunāk nekā Viņam šobrīd? Gan jau varēja, gan jau, gan... Liktenis ir liels akrobāts. Šorīt savā ziņā bija pat skaisti. Viņu, piemēram, nepiekāva, bet pacienāja ar «Elitu» un pat ar «Marlboro». Kāds spēlēja Bahu – diviem ar žurku, jo jāšaubās, vai tik agrā stundā aiz sienas vēl kāds klausījās. Ne pārāk skaidri Viņš zināja, kas ir Bahs, bet Nejausībai labpatika, lai skaņu ritms sakristu ar Viņa sirds sistoli

un diastoli. Un Viņš ar roku strauji ķēra krūškurvja kreisajā pusē, kaut nekad nebija sirdzis ar stenokardiju. Mūzika trāpīja Viņam kā saule puķei un zibens kokam. Sarkano ķieģeļu vienlaidus siena kāpa un kāpa, līdz, iekliedzoties kaiju balsīs, ar torni iedūrās debesīs. Augumā Viņš pārspēja lielāko daļu no saviem sugas brāļiem, taču tam nebija nozīmes. Dzīļi augšā pār Viņu klaigāja un Viņu aprunāja kaijas, kā viņi dreifēdamas iesārtajā debesu upē.

Prātā Viņam atkal atausa Daugava. Vai tad ne uz Daugavu Viņu vislaik nesa kājas?

Upe nīrbēja kā liela zivs ar perlamutra zvīnām. Viņš bija naiviķis, ja kaut uz brīdi iztēlojās, ka Daugava aizsalusi. Tādi varoņdarbi nebija rudens nakts spēkos. Kustīgais ūdens sāns vizēja saullēktā. Upe dzivoja savu savrupo upes dzīvi, kurai nebija nekāda sakara ar Viņējo. Daugavai Viņš bija tikai epizode – kā vakar Viņai, kā naktī – sunim, kā pirmīt – zēnam un nule – žurkai. Viņš nokāpa līdz pašai malai un noliecās pār ūdeni. Nīrba dzēsa Viņa atspīdumu. Viņam nebija atspulga, tāpat kā pirmīt ēnas.

«Bet varbūt es esmu jau miris?» Viņš klusi vaicāja sev un pat apstautīja sevi. Viņš bija kā bērns. Kā bērnam Viņam vajadzēja aukli, kas brīdinātu, ka ūdens ir indīgs. Palicis bez uzraudzības, Viņš pasmēla riekšavu un iedzēra malku. Ūdens neremdēja slāpes. Arī rīta dzestrumā ūdens bija pretīgi silts un eļļaini zvārojās saulē. Gaisa pūsma skāra Viņa ausi kā spārns. Viņš atminējās, ka sapnī bija gribējis kļūt par lidsuni. Un tagad, nomodā, attapās, ka nezina pat, vai lidsuņiem ir spārni. Bet tas jau arī nebija lidsuns. Cieši garām pašāvās kaija, šķielējama uz Viņa sauju, kurā bija tikai upes ūdens.

Tālu Pārdaugavā, varbūt pat Bolderājā, ritmiski sēca un šļupstēja pāldzinis. «Kā Visuma elpa, kā zemes dvaša, kā Maša, kā Saša – kā iedoma paša...» Viņš iesmējās, jo Daugava viņu nepieņēma, tāpat kā naktī, vagonā, nebija pieņēmis miegs.

Pāri apvārsnim cēlās saule. Raudzīdamies turp, saulē, Viņš neviļus notrina pret melno boloņas sānu delnu, ar kuru vakar bija saņēmis Viņas roku un kuru šorīt bija satvēris zēns, kurš gribēja nopelnīt. Saule kāpa un kāpa – kā vakar bija kāpis mēness. Saule zināja savu maģisko varu un atkal piešķīra visam aprises, ko bija spokaini izšķīdinājusi mēnessgaisma. Nakts noslēpumi, kas bija noburti mūžīgai klusēšanai, negaidot atvēra naivi dzeltenos knābjus un izdvesa «ak!». Un tas aizviļņoja izplatījumā, kas noslēpumam it kā nebūtu atļauts. Noslēpumam it kā vajadzētu būt noslēpumainam līdz galam. Bet piepeši noslēpums nespēja savaldīties un, norāvies no klusēšanas, aizauļoja

Visumā. «Ak!» sauca balsis un atbalsis, vilcieni un tvaikoņi, atraitnes, kas joprojām milēja sen mirušos vīrus, un sievas, kas šonakt bija gulējušas ar vīriem bez mīlestības. «Ak!» sauca mūķenes, paceļot acis pret krucifiksu, un ielenes, kam nebija samaksāts.

Šajā brīdī Viņa dzirdi liegi skāra arī Viņas izdvestais «ak!». Nav brīnums, ka tikai tagad tas bija atlidojis līdz Viņam. Skaņa taču pārvietojas lēnāk par gaismu, vai ne?

DVĒSEĻU CEĻOŠANA

Pēkšņi Vecais sajuta Nāves tuvumu. Un, ja gribam precizēt, ar kuru no maņām Viņš to uztvēra, tad pēc nelielas šaubīšanās izšķiramies par darbības vārdu «saoda», lai gan Vecais bija cilvēks, nevis suns, kas viscaur paļaujas uz degunu. Taču, šā vai tā, apzīmējumu «nāves smaka», šķiet, tomēr būs izgudrojis cilvēks, nevis suns, iespējams, tāds pats gandrīz neredzīgs vīrs tikpat trokšņainā pilnatnes naktī kā šī, piepeši uztvēris badaina vilka klātbūtni. Vecais noprata, ka šovakar kādam jāmirst, un sirmgalvja lēnprātībā nosprieda, ka, visticamāk, Viņam, jo Viņš bija vecāks par visu šeit apkārt, atskaitot, saprotams, Zemi, kas ar četrarpus miljardiem gadu bija vēl daudzkārt vecāka par Viņu, un mēnesi, kurš lūsinājās pār patērētāju biedrības veikala jumtu un kuru Viņš savīdēja kā blāvu opāla plankumu cauri atsveķotajām, tātad «Huskvarnu» un «Družbu» asajiem zobiem lemtajām priedēm, kas, uzminējušas savu Likteni, plosījās rudens brāzmās. Vismazāk Viņš domāja par Piku, kurš bija jaunāks par visu šeit apkārt, izņemot kļavas bērnu robainām lapām kā dzeltenām putnu mazuļu mutēm, kas vējā virinājās pret Viņu, bet ko Viņš arīdzan neredzēja.

Viņa iekšējais pulkstenis rādīja, ka autobuss kavējas vismaz par divdesmit, ja ne pat visām divdesmit piecām minūtēm, un, lai gan kustības grafiks sabiedriskajam transportam izsenis ir vājš punkts, nosebota jau gandrīz pusstunda ir pietiekami liela apgrēcība, lai tai pievērstu uzmanību pat tik pacietīgs gaidītājs kā Vecais. Starp citu, «iekšējais pulkstenis» bija Viņa paša izgudrojums, gana trāpīgs, vai ne, tai sestajai vai septītajai maņai, ar kuru Viņš noteica laiku ar pareizību līdz plusminus piecām vai, augstākais, septiņām minūtēm, kopš rokas pulksteni nenēsāja, jo visupirms nesaskatīja rādītājus, bet pēc tam arī ciparnīcu.

Beidzot mēness atrāvās no jumta, jo uz jumtiem dzīvo tikai Karlsoni un riestojoši runči, bet debesu spīdekļi ilgi nekavējas. Gaisma sāka lit aumaļām. Un nu, kad Vecais aplūkojams detaļās, varbūt jau drusku nožēlojam, ka esam Viņu iedēvējuši tik necili un gandrīz vai

noniecinoši – par «Veco». Šķiet, vairāk Viņam piederētos apzīmējums «Vecs kungs». Laika gaitā Viņa stāvs gan bija sarucis tiklab garumā, kā platumā, taču nebija zaudējis zināmu iznesību un, lejā sākdamies ar brūnām četrdesmit ceturta izmēra korpēm, septiņdesmit septiņa vai, augstākais, astotā gada modeli, augšgalā noslēdzās ar pretrunīgu galvassegu, kuru, tiecoties pēc precizitātes, varētu nosaukt par šaurmalu platmali, kas izklausās ironiski, vai ne, ko abi – cepure un jo vairāk Viņš – nebija pelnījuši, tāpēc izlīdzēsīties ar vācisko «hūti», un lai mums par attaisnojumu kalpo fakts, ka Vecais bija pa pusei vācietis, daudzējādi arī atbildzams priekšstatam par tipisku vācieti: kārtīgs un darbīgs, savaldīgs un apdomīgs, tīrīgs un taupīgs – un tā tālāk. Neaizņemās ne rubli un ne kapeiku nedeva dzeramnaudas. Gludi skuvās un pats sev apgriezta matus. Ekonomiskās krīzes apstākļos oda pēc vēja, nevis sasmakušā eļļa ceptas zivs, kā nereti ož vecļaužu miesa. Ciešami spēlēja vijoli un teicami spēlēja šahu. Jutās īstens kristietis, taču ticēja dvēseļu ceļošanai. Oriģinālā bija lasījis Šopenhaueru, Nīči un Freidu un cienīja Berlīnes šniceli, švābu ķiļķēnus un no cūku kauliņiem vārītu vērsastes zupu. Aizrāvās ar «Jaunā Vertera ciešanām», taču spārnoto saukli: «Bet vai valdībai te nekas nav sakāms?!» bija aizguvis no Oskara Vailda. Un, ja līdz šim to vēl nebija pasacījis nedz balsī, nedz domās, tad tāpēc, ka bija noskaņots miermīlīgi.

Viņš bija pazaudējis zobus, taču ne manieres. Pat spieķi zemei Vecais piedūra drīzāk švitīgi, nekā taustīgi – kā parasti aklie. Viscaur Viņā viedās laba skola jeb, kā dažs irgojās, «dresūra». Lai būtu dresūra! Formulējumi Viņu maz skāra, tāpat kā mājienu uz Viņa piecām sievām, pie tam ar tādu zemtekstu, it kā visas piecas būtu vienlaikus un runa būtu par harēmu, tautu draudzību vai pilsoņu karu. Par kuru tik netrin mēles, vai ne? Gan jau arī par mums. Un, ņemot vērā Viņa garo mūžu, piecas sievas galu galā varbūt nemaz nebija tik daudz. Ja Liktenis būtu ļāvis izvēlēties, Viņam būtu pieticis ar Oliviju. Jau viņas vārds iemiesoja veselas piecas sievietes: Oliviju, Līviju, Īviju, Viju un Iju. Taču Liktenis Viņam nekā nevaicāja – augstsirdīgi piešķīra un nez kāpēc atkal atņēma. Liktenis izdarījās ar Viņu tāpat kā ar citiem un kā izrikojas ar mums. Kaut ko izlūgties Liktenim ir gandrīz neiespējami. Nelolosim ilūzijas! Mācīsimies no Vecā, kas Likteni pieņēma, kāds tas bija, nešaubīdamies, ka tam labāk zināms, kas viņam vajadzīgs un kas ne. Savos gados Viņš vairs neiztēlojās citu dzīvi, kā vien to, kuru, taisnību sakot, bija jau nodzīvojis. Atlikušais laika strupulis būtiski vairs nespēja izmainīt Viņa mūžu, kuru kā gatavu gleznu Liktenis varēja vēl vienīgi iezīmēt ar savu faksimilu, iekams ielika septiņu pēdu ietvarā.

«Was könnte mir das Schicksal noch bringen? Am wahrscheinlichsten nichts...»* apcerīgi domāja Vecais. Starp citu, dažlabu reizi Viņš domāja vāciski, ko, zinot Viņa izcelšanos, varētu saprast. Taču pārsteidza tas, ka Viņš to darīja bez redzama iemesla, itin kā būstoties no svešas auss. Jocīgi, vai ne? Tas bija iesācies ne īsti no plakāta ar milzīgu ausi un uzrakstu «Der Feind hört mit!»**, ne īsti no nepatīkšanām ar šaha uzdevumu, ko Viņš ar nosaukumu «Baltie sāk un uzvar» bija iesūtījis vienā žurnālā. Bet kas gan varēja noklausīties Viņa domas, piemēram, šeit, kur blakus bija tikai pieturas stabs un tukšs sols, iepretim veikals apdzēstām vitrinām, augšā – zaros sapīnies mēness un lejā – gaismēnu saplankumotais Pika? Varbūt vienīgi Nāve. Bet, ja domājam loģiski, – diezi vai. Nāve ir pārāk augstsirdīga, lai nolaistos tik zemu.

Gaismēnas slidēja arī pāri Vecajam, vecās sejas bāļajam ovālam, burnija kā papīru un rullēja kā asfaltu, ievilka iztvaikojušu kaislibu rievās un filozofisku pārdomu pēdas, brīžam iegreba, brīžam dzēsa rētu, kuru Liktenis netāl no deniņiem bija uzspiedis Viņa vaigam kā maģiskas vīrišķības zīmogu, bet kura nebija cēlusies no arbaleta vai vismaz floretes, ak, nepavisam, pat neērti stāstīt, – no bufetes stikliem, kuros Viņš ieskrēja, kad Viņu vēl sauca «Būbe». Šad tad Viņš nez kāpēc domās paklupa, šaubīdamies, vai tas vispār ir bijis, un, ja samierinājās, ka bijis, tad, iespējams, citā dzīvē, no kuras palikusi, rau, tikai šī rēta starp vaigu un deniņiem un senās mājas smarža Viņa ožas atmiņā. Arī «ožas atmiņa» bija Viņa izgudrojums. Tā nerunā cilvēki, bet varbūt domā veci suņi, kad atceras kucēnību?

Vairākkārt no galvas līdz kājām Veco apšļāca arī starmešu gaisma, un garām kā strazdu bars aizšalca, kā mercenes aizšvikstēja, kā zvirbuli aizčivināja riepās. Nevienas nepiederēja autobusam. Autobusa skaņu nevar sajaukt ar citām. Vecajam ienāca prātā, ka autobuss nāk ar ērgļa svelpoņu un ka spēkrati ir kā putni. Tā prātoja Vecais, jau trīsdesmit ceturto minūti gaidot savu piekto sievu, bet notikumi neatīstījās. Autobusa nebija. Te, jānūdien, beidzot ir pamats izsaukties, pat ja neesam lasījuši Oskaru Vaildu: «Bet vai valdībai te nekas nav sakāms?!» Tomēr Vecais joprojām klusēja. Savā ziņā to varētu saukt par «klusumu pirms vētras», ja teicienu neņem pārāk burtiski, jo vismaz pāris stundas plosījās septiņas balles stiprs vēja pūtiens, pēc Boforta skalas jau gandrīz vētra, un ceļmalas priedes ārdijās tā, ka pārkliedza visu, – ne tikai vilciena ribu viņpus Daugavai, bet pat

* «Ko gan Liktenis varētu man vēl sniegt? Visticamāk, neko.» (vācu val.)

** «Klausās arī ienaidnieks!» (vācu val.)

divriteņa dzinkstoņu šepat uz šosejas. Taču negaidot cauri trokšņu jūklim, ko līdz šim nosacīti saucām par klusumu, izlauzās īss, bet pasāpīgs iekliedziens.

Un, ja vēl nule, pirms minūtēm, Vecais samiernieciski prātuļoja, ka no Likteņa negaida vairs neko, tad tas bija mazdrusku pārsteidzīgi. Liktenis ir liels jokdaris, un Vecais to labi zināja. Liktenis to vien dara kā izgudro pārsteigumus, ieķibelējot mūs muļķīgās situācijās. Uz Likteni galīgi nevar paļauties. Pat vispēdējā brīdī, teiksim, ceļā uz kapsētu, vēl nevaram būt pilnīgi droši, ka neapgāzīsies katafalks vai, zārkam jau ieslīdot kapa bedrē, pēkšņi nenosļuks vāks. Tas tā, starp citu, piemēra pēc, jo pagaidām, spalgi uz asfalta nošķindot, apgāzās tikai velosipēds. Mēs apmulsuši saskatāmies, vēl tikai minēdami, kas ēnu un trokšņu haosā atgadījies, taču Vecais no pieredzes tūlīt zināja, ka vainīgs ir Pika, šis vilkamaltite Pika!

– Ko?! Vai stipri?! – satraukts Viņš uzrunāja tumsu, kurā kā izplūdis traips balsnija mēness un skanēja it kā kalēja plēšu, it kā blumizera elsas ar asarainu pieskaņu. Nekāda atbilde nesekoja. Tumsas aizsegā kāds joprojām mēģināja ne īsti iedarbināt pneimatisku ierīci, ne īsti uzskaņot mūzikas instrumentu. Pēkšņi vecajam pielēca, ka tās ir raudas.

– Bet vai valdībai te nekas nav sakāms?! – Viņš izgrūda, nedomādam, ko saka. Iemīļotā frāze izspruka pati no sevis, pasdies, bez ļauna nolūka mest ēnu uz tik daudz kritizētajiem un bezmaz jau nokritizētajiem valstsvīriem. Iznāca muļķīgi un varbūt pat izaicinoši. Taču Viņa apjukumam nebija robežu un sašutumam pietrūka vārdu. Neredzēdams neko, izņemot mēnesi, Viņš jutās nožēlojams un bezpalīdzīgs. Izdilušais drapa mēteliis plīvoja uz Viņa izdēdējušajiem kauliem, kas čīkstēja un grabēja brāzmās. Pār acīm uzmaukto un tomēr pārāk vaļīgo hūti vējš grasījās teju teju noraut un aiznest pa pieskari, it kā novājējusi būtu arī Viņa galva. Ne no šā, ne no tā Viņš atcerējās, ka spieķa bruņurupuča kaula rokturis ir viltojums, veikls atdarinājums no govs raga, un Viņam iešāvās prātā, ka arī Viņš pats ir atdarinājums, cilvēka imitācija no govs raga, ēna, kas eksistē tikām, kamēr pastāv gaismas avots, kā šovakar, piemēram, mēness, kuru vētra izsmērējusi pa debesjumu kā sašķaidītu olu.

Un notika negaidītais – arī no Viņa pusaklajām acīm sāka plūst asaras. Viņš stāvēja aukā kā apbiris krūms, tumsas un skaņu jucekli raudzīdamies uz vienīgo, ko vēl saredzēja, – uz mēnesi, kura gaismā pāri Viņa ledusaukstajai sejai asaras rāpās kā vizošas metāla skudras nokaitētām kājām.

Par Piku runāja, ka viņā iemiesojusies Velgas dvēsele. To varēja neņemt galvā, jo cilvēki, kuri mēloja, vāji pārzināja dvēseļu pārceļošanas mehānismu, un dažs vāji izšķīra, piemēram, pat tādus jēdzienus kā «formālisms» un «formalīns», «pediatrs» un «pederasts» vai «demokratizācija» un «deratizācija», nemaz nerunājot, par, velns zina, kādu tur «reinkarnāciju». Tomēr Pikas līdzība leģendārajai Velgai nebija apstrīdama. Kas bija Velga? Pirmkārt, Pika agrākā saimniece, otrkārt, apvidū plaši pazīstama persona ar slidenu biogrāfiju, treškārt... ak, ko tur slēpt? Taisnu valodu runājot, viņa bija mauka. Šmigā viņa sievietes aprēja par «sūdu mušām», bet vīriešus sauca par... Nu, lai tas paliek! Un Pikam piemita Velgas pamatīpašības: pārdrošība un nekaunība, blēdība un zaglība, bļaurība un maucība. Pika vienīgi nedzēra šņabi, ko viņam var piedot. Galu galā viņš bija tikai suns, četrkāju būtne ar samudžinātu ciltskoku, jenota noģīmi un terjera kampienu, dēkaiņa dabu un mednieka dziņu. Pika bija nevaldāms un nevadāms, ar spalgu rikli un žulgu skatu, kur aiz apspalvojuma džungļiem ne katrreiz izdevās savlaikus uztvert sātaniskumu, kas uzšķīlās īsi pirms starta.

Pika varonīgi stājās pretim kamaziem, krazīem un pat autofurģoniem, tomēr pret četriem riteņiem vēl juta mazumu cieņas. Galvenā vājība, varētu sacīt, pat sūtība viņam bija tas, kas pārvietoja uz diviem. Tad viņš šāvās kā mangusts un cirta kā kobra, no asinīm reibdams kā sesks. Ar sekmēm Pika medīja zaķus, bet negrieza ceļu arī aļņiem. No kaimiņu būriem izcēla trušus un cāļus. Nesa mājās atslēgu saišķus un ziepju traukus, bērnu dūraiņus un dāmu krūšturus, cigaretes ar un bez filtriem, lietotus prezervatīvus, briļļu makus un pat kabatas portfeļus ar brīvi konvertējamu valūtu, citiem vārdiem, Pika darīja apmēram to, ko smalki dēvē par humāno un pat humanitāro palīdzību, tā ka Vecajam suns bija zelta bedre, ko Viņš vienīgi neprata novērtēt, mūžīgi sūkstīdamies, ka šī bandīta dēļ dabūšot sirmus matus, ko nevajadzētu uztvert pārāk burtiski, jo tas, ko skatienam apslēpa hūte, tikai nosacīti bija saucams par matiem. No Pikas zemiskajām dziņām Veco dažlabu reizi ķēra pilnīga bezpalīdzība, kā, piemēram, tagad, kad Viņš, stāvēdams lielceļa malā, raudāja. Te nu bija «savaldīgs»! Taču asaras nodeva, cik nogaidījies Viņš bija, cik nobažījies par Āriju un cik vīrišķīgi līdz pēdējam mirklim slēpis augošo nemieru, tā ka to nemanījām pat mēs, vai ne? Pika agresijas akts bija beidzamais piliens, kas pārpludināja pacietības mēru, kā atgadīties var ikvienam no mums.

– Kas noticis? – no tumsas Viņu uzrunāja arīdzan asaru nedaudz aizlauzta sievietes balss. – Vai sāp?

Likteņa ironija! Viņam jautāja to un tā, ko un kā drīzāk varēja vaicāt Viņš. Kas noticis un vai sāp, viņa zināja labāk nekā Viņš, jo pa viņas, nevis Viņa stilbu sūcās asinis, un ievainojums, kaut neliels, bija stipri sāpīgs, – kā jau kodums. Un pēkšņi Viņš sajuta svešu pieskārienu. Siltas delnas slaucīja Viņa asaras. Viss bija nereāli kā sapnī.

«*Vielleicht bin ich schon gestorben?*»* Vecais domās vaicāja arī kā pa sapņiem un grasījās sev pat iekniebt, lai pārlicinātos, vai dzīvs, taču traucēja viņas elkonis. Rokas pieskārās arī Viņa ausīm, ne īsti glaudīdamas, ne īsti taustīdamas mikstām plaukstām, kas bija no citas pasaules, kur nepazīna ravēšanu un pazina tikai glāstus. «*Du hast die Ohre der Ringelnatter!*»** Vecais nodomāja, uzreiz stipri satraucies, vēl vairāk, pat ar izbīli, it kā tās nebūtu Viņa domas, bet garāmejošā vēja Viņam ausī iečukstēti buramvārdi, kas Viņu nopesteļoja. Viņa vaigu skāra viņas matu šķipsniņa. Vai tas bija tikai šķitums? Viņas seja bija tik tuvu, ka Viņš sajuta viņas dvašu. Vai arī tā bija tikai šķietamība? Viņš pūlējās saskatīt viņas seju, kas garoja siltumu, bet vīrs viņas galvas redzēja tikai mēnesi, kas blāvi nīrbēja kā lāsmenis debesu melnajā ledū.

– Cik jums aukstas ausis! – viņa iesaucās. – Dievadēļ, neapsaldējiet!

Un, kaut arī kopš jaunības ausis Viņam bija vājš punkts, tās apsaldēt šovakar Viņam nebija iespēju, jo temperatūra turējās ap nulli, ja nu par nieka pāris grādiem bija noslidējusi zem, un vienīgi vējš, kas laikam jau saucās vētra, radīja iespaidu, ka notiek kas liktenīgs. Bet neuzķersimies uz vētras makšķeres – vētra ir histēriķe un nevalda pār sevi, vētra nekad nedomā par sekām un nepanes, ja tai atgādina, ka tā ir tikai gaisa plūsma, tik un tik metru sekundē vai tik un tik balles pēc Boforta skalas.

– Es esmu Līvija, skolotāj! – viņa teica, un tumsā viņas balss smaidīja. Tūlīt Viņam vajadzēja viņu atpazīt, taču Viņš viņu neatcerējās. Kaut kur apziņas pamalē iegaismojās blāvs atspīds, paplaiksnījās tāla rūsa un atkal apdzisa, neaizķērusies ne aiz kā vieliska. Bet Viņu var arī saprast – garajā mūžā Viņam bija bijušas daudzas audzēknes. Tostarp viņai beidzot pielēca, kāpēc Viņš te ceļmalā stāv. Viņa to atskārta, kā redzam, ar novēlošanos. Bet nepārmetīsim arī viņai. Kā cilvēkam, kurš zināja par autobusa atcelšanu, viņai bija grūti uz rāvienu aptvert, ka viņas acu priekšā kāds gaida ko tādu, ko sagaidīt nav ne mazāko izredžu, – kaut ko tik ireālu kā atcelts autobuss. Viņa bija vēl jauna un

* «Varbūt es esmu jau miris?» (vācu val.)

** «Tev ir zalkša ausis!» (vācu val.)

ne pārāk skaidri apzinājās, cik bieži dzīvē nākas gaidīt to, ko sagaidīt nav ne mazāko cerību.

– Autobusa taču nebūs! – viņa pavēstija.

– Kā nebūs? Jābūt! – karsti iebilda Viņš, tādējādi pauzdams ne tik daudz vācisko pedantismu, cik vispārcilvēcisko apstulbumu: ko iesāks Ārija? Kā Ārija atklūs tos piecpadsmit vai, pasdies, visus septiņpadsmit kilometrus no N., no sava baptistu, adventistu vai metodistu saieta? Viņš bezdievīgi putroja šīs konfesijas, taču kā tipisks vīrietis nekad neatzinās nezināšanā, toties kā priekšzīmīgs laulenis sievas ticības lietās necentās ieviest savu kārtību.

– Ejiet mājās, skolotāj! Nesaldējieties! – viņa skubināja, jau kāpdama uz divriteņa, un piepeši bailīgi sadurstījās: – Bet kur suns?

Pikas nekur nebija. Nedomādams par sekām, Pika azartiski jau bija ieniris oktobra vakara šalčošajā stihijā, kas nesa viņu pretim viņa suņa Liktenim.

Tikpat nesaprātīgi rikojās Vecais. Arī nedomādams par sekām, Viņš nevis griezās uz māju pusi, bet, reizreizēm piedurdams spieķīti ceļa malai, sāka iet pa šoseju, kas veda uz N. Te nu bija «apdomīgs»! Bet vai paši ikreiz rikojamies pietiekami loģiski? Kur nu! Nereti, īpaši satraukumā, izdarāmies, kā saspieduši galvas, tā ka pēcāk jāplūc mati, ja, saprotams, ir ko plūkt. Un, kaut no vecā puses tā, jānudien, nebija gudra rīcība, nesteigsimies ar diagnozi «vecuma marasms» vai tamlīdzīgi, jo jau Valija, Viņa trešā sieva, bija atklājusi, ka šad tad Viņam uznākot, kā tēlaini izteicās, bzdings, – ja Viņš kaut jelko varot uzsākt, tad Viņš nespējot novaldīties, nedarijis vispār neko. Turklāt, ja turamies pie šī termina, «bzdings» Viņam laikam bija iedzimts, jo grūti izskaidrojams, teiksim, ar dziļa vecuma neatgriezeniskajiem procesiem, tāpēc ka toreiz Vecajam nebija vēl ne piecdesmit, tātad līdz mūža galam vēl gana laika, lai mācītos no kļūdām. Un, ja Vecais tā arī nebija neko mācījies, vai mēs Viņu par to lai nosodām, ja rikojamies taisni tāpat?

Tikai izkļuvis no veikala aizsega un pēc tam arī meža pavēņa klajumā, Vecais manija, ka vējš pieņēmis, – ka īstenībā vējš ir daudz stiprāks, nekā Viņš pie pieturas bija iztēlojies. Tomēr atpakaļ Vecais negriezās. Ne veltī Sofija, Viņa ceturrtā sieva, apgalvoja, ka Viņam piemītot āža tiepība. Var vaicāt: kāpēc «āža», nevis «ēzeļa»? Iespējams, tāpēc, ka toreiz Viņš nēsāja mazu bārdiņu, taču tikpat iespējams arī, ka... Galu galā nav mūsu darīšana.

Vējš uzklupa Viņa mētelim un Viņa galvas segai, un Viņš, sargādamies no agresijas, ķēra pēc hūtes un uzmauca līdz acīm un daļēji pat

pāri ausīm, kam aukstums ķērās klāt visupirms. Ak, šis ausis! Ja citiem no sala, pārbīļa vai kauna tās uzplauka purpursārti kā rozes, tad Viņam uzreiz novīta kā salnas ķertas ģeorgīnes. Nellija, Viņa otrā sieva, šai sakarībā ironizēja: tas esot tādēļ, ka Vecais skolas gados maz aiz ausīm plēsts! Viņa, saprotams, neteica «Vecais», jo tad Viņam nebija vēl ne trīsdesmit. Bet nebūsim sīkumaini! Kas no tā mainītos, ja mēs sauktu Viņu, teiksim, par «Bruno» vai «Gvido», «Hugo» vai «Oto», vai vēl kaut kā citādi? Taču skolas gados aiz ausīm Viņš patiešām nebija plēsts.

Visapkārt čaukstēja un brikšķēja. Plosījās gadskārtējais oktobra auris. Rets rudens iztieks, neizālējies kā no pudeles izsprucis džins, iekams iztrakojas, samierinās un visupēc klusi apsnieg. Bridi pa bridim Vecais sadurstījās: uz kuriem Viņš tesās? Bet, mazliet padomājis, lēnprātīgi nosprieda, ka, visticamāk, pretim Nāvei, kas ir stiprāka par mums un varbūt pat mūsu sapņiem. Kritošās lapas vērpās ap Viņu, švikstot kā zīda šlepes un gurkstot kā krinolīni. Kaut kas liegi skāra arī Viņa vaigu. Viņš izdarīja neveiklu kustību ar roku, kā tvarstot mušu, bet nenokāra neko, ir kā būtu tvēris dvašu. Tikai uz mirkli Viņš bija zaudējis modrību – un, lūdzu, gatavs! Brāzma norāva Viņam hūti. Un vējš uzreiz metās šķirstīt un plosīt to, ko pirmīt nosaucām par matiem. Jāšaubās, vai cepure bija aizpūsta nez cik tālu. Gan jau mētājās šepat tuvumā. Taču Vecais bezpalīdzīgiem pirkstiem veltīgi grābstījās apkārt un neatrada.

– Bet vai valdībai te nekas...? – Viņš ierasti iesāka, nedomādams, ko saka, tikai sajuzdamies jo brīdis, jo smieklīgāks. Vēl vairāk, Viņam likās, ka Viņu novēro. Viņš strauji izslējās un paraudzījās visriņķi. Bet apkārt bija tikai skaņas. Tad Vecais palūkojās debesīs, un dziļi augšā vētras sabangotajā Visumā rēni šūpojās gaismas atspulgs, vieglītēm skarot arī Viņa veco seju. Vecais nodrebēja un tvēra pēc savām ledusaukstajām ausīm, tiekdami pieturēties vismaz pie tām. Ausis bija kā vaska puķes.

...Ūdenī virmoja saules atspulgs, un zaļā krastmalas zālē sudraba zalktis ierīja vardi, neveikli satvēris aiz pakalķājām. Varde bija daudz par lielu pat tik plaši un pretīgi atvāztām knipstangām un zalkša rīklē zuda mokoši un lēni, milimetru pa milimetram. Viņš bija lasījis, ka čūskas savus upurus hipnotizējot, taču īstenībā nebija tā. Varde nebija hipnotizēta. Tā airējās ar priekšējām un klīdza. Nevis vardiski kurkstēja, kā vardei pieklātos, bet nē – varde blēja kā aita. Arī tuvumā neviens un nekas nebija hipnotizēts. Nedz taurenis novīta lidojumā, nedz upe paklupa skrējienā, nedz ļauķa balsenē iestrēga augstais do, nedz apreiba vējš. Hipnotizēts bija vienīgi Viņš. Viņa acis bija izspiedušās no dobuļiem. Viņa mēle bija sasalusi un ausis notirpušas. Un

vienīgais, ko Viņš vēl spēja, bija nodomāt: «*Vielleicht bin ich schon in der Hölle?!*»*, lai gan vasaras krāsu un gaismu feerija izslēdza priekšstatu par elles sātaniskajām mocībām. Vecais bija vēl jauns un nenojauta, kādu elli Viņa paaudzei gatavoja nākotne... Kad no vārdes bija palikusi vairs vienīgi galva un kreisais plecs, kāds pagrūda Viņa elkoni un ar Viņa roku izvilka vardi no zalkša rīkles. Viņam nebija ne žēluma, ne riebuma, ne varas, ne gribas. Joprojām Viņš bija kā sasalis un atsvešināti nolūkojās, kā zem jūlija saules atkal uzdziedēja vasaras idille. Varde, gan nedaudz pieklibodama, ievilkās grīšu cerā. Zalktis sudrabaini aizvījās līdz krastam un aizpeldēja, atstājot mirdzošu ūdens sliedi un saulē spīdinot dzeltenās ausis kā divas purenes.

Siltas rokas satvēra Viņējās, glaudīdamas un taustīdamas maigām delnām, kas nepazīna ravēšanu un pazina vienīgi glāstus... *Du hast die Ohre der Ringelnatter*... Smejoša mute gandrīz skāra Viņa lūpas... Viņa vaigam piedūrās matu šķipsniņa... seja garoja siltumu... Olivija... Līviņa... Īviņa... Vija... Ija... Viņš runāja kā pa sapņiem, moķi atgūdamies no hipnozes.

Vienatnē ar spoguļi dažlabu reizi Viņš ar interesi un bažām pētīja savu ārieni, meklējot zalkša pazīmes. Nu labi – garais, lokanais stāvs ar šauru kaulu uzbūvi. Nu labi – sliekme guļot saritināties. Nu labi – pelēcīgie mati ar spoži metālisku atvīzmu. Bet citādi? Gastronomiskās gaumes galīgi nesakrita. Aukstasiņu dzīvniekus Viņš vispār neēda – nedz vēžus, nedz nēģus un pat ne zivis. Par vardēm jau nemaz nerunājot! Un dzeltenīgās ausis par zalkša dzirdes orgāniem varēja nodēvēt tikai tāds zooloģijas fantasts kā, piemēram, Olivija un viņai līdzīgi minhauzeni, jo bālganie pūsmēneši uz zalkša pakauša nemaz neesot ausis, bet... Kā lai to sauc? Galvas rota? Augstas kastas zīme – kā valdniekam, sacīsim, diadēma, vai karalim, teiksim, kronis? Pa mātes līniju cēlies no baltvāciem, Viņš gadsimtu miglā ar vienu spurgaliņu gan iesniedzās slavenā barona dzimtā... Bet valdnieks?! Bet diadēma?! Pat Viņa izdaudzinātais bzdings tik augstu neķēra, lai Viņš no sevis iztēlotos kaut vai Ernsta Johana Bīrona pēcteci! Un, atceroties zalkti, Viņš domāja ne tikai par sevi un ne tik daudz par sevi un pat ne par zalkšiem, cik par Oliviju. Vai nepastiepsies kāda roka un arī Viņu neizraus no drīzās nāves atvāztajiem žokļiem?

Viņa nomira nākamajā rudenī. Jau gadu mijā par to brīdināja maza svecīte uz galda pie viņas šķīvja, ne no šā ne no tā uzplīvodama un apdzisdama. Īsi uzplīvoja arī Olivijas seja un arī nogrima ēnā.

* «Varbūt es esmu jau ellē?» (*vācu val.*)

Mezdams Liktenim izaicinājumu, Viņš iesmējās un viņas sveci apmainīja pret savējo, bet tūlīt noslāpa arī Viņējā, it kā ap Oliviju vērtos caurvējš, kas uzbudināja liesmas. Uzreiz satraucās arī pārējās, sāka raustīties un rauties projām no degļiem, lai aizlidotu Visumā. Olivija pazemīgi vēroja, kā dakts izdvesa smaržīgu nopūtu un vēl dažas sekundes kūpēja viņas priekšā kā ziedoša naktsvijole. Kopā ar sīkās guntiņas dzīvību izdzisa arī viņas acu izteiksme, un tās iegāzās dobuļos kā divos bezdibeņos. Lielais ozolkoka stundenis sāka sist pusnakti. Un visi balsi skaitīja dobjos sitienus. Viens, divi, trīs, šampanietis jau laužās no stikla cietuma, četri, pieci, seši, aiz logiem uzšvirkstēja raķete un sabirza dzirkstīs, septiņi, astoņi, korķim neizturēja nervi, deviņi, korķis trāpīja pa lustras kupolu, tas uz laimi, uz laimi, lauskas bira uz dāmu pleciem un kungu pļeškām, uz laimi, šķembas krita cepešu šķīvjos un rosola bļodās, desmit, vien-pad-smit... Divpadsmit! Putas aumaļām gāzās pāri kristāla pokālu malām. Pag? Nevar būt! Kas par muļķībām?! Es nevaru – šausmas! Kāpēc «šausmas» – fokuss! Gadsimta tehnikas brīnums! Nu, labi, nu, labi, nu, labi, bija jau visi maķenīt iereibuši, bet... Bet lai visi dzirdētu vienlaikus?! Ka pulkstenis nositis trīspadsmit. Dāmu atkailinātie pleci un kungu spīdigie pakauši gaidīja arī vēl četrpadsmito, piecpadsmito... un tā tālāk... reizi. Un «gadsimta brīnums» patiesi sadūšojās un ievilka elpu, bet apkaunējies vecišķi ieklepojās, nokaunējās un apklusā.

Kā **to** uzminēja svece? Kas **to** pačukstēja pulkstenim?

Ziemas vidū dārzā pie barotavas starp ziļukiem un dzilnīšiem uzradās svešāds putniņš, mazāks un biklāks par citiem un uzkrītoši spilgtāks – ar zilu pakausīti un tādiem pašiem spārniem un astīti. Ornitoloģijā Viņam bija vājas zināšanas, bet no grāmatas Viņš izdibināja, ka tā saucoties «zilzilīte». Viņa laidelējās kopā ar savām māsīcām un pusmāsīcām, taču aizvien turējās drusku savrup un nekad neēda no Viņa sauļas, arī izsalkumā nezemojās Viņam. Pēc liela puteņa Viņš to atrada apsnigušu. Kad Viņš ienesa ziliti iekšā un sniegs nokusa, maigās spalviņas pārklājās ar dzidrām lāsēm, bet neko nezaudēja no sava košuma. Putniņš padevīgi gulēja Viņa delnā, uz kuras nekad nenolaidās, kamēr bija dzīvs. Pēkšņi Viņš nodomāja, ka Olivija mirusi vēlreiz, un brīnījās par sevi, ka nebija atpazinis dzīvu.

Bet, kad naktī, īsi pēc Jāņiem, Viņš bezmērķīgi klaiņoja apkārt, piepeši... Klau, vai Viņu neuzrunāja? Viņš apstājās un pavērs apkārt: nekur neviena! Nakts bija grimusi rītsvīda snaudā. Taču, paspēris nedaudzus soļus, Viņš... Atkal! Dzirdēja – vai tikai sajuta? Balsi – vai

tikai skatienu? Skatienu – vai tikai dvašu? Viņš atkal aplaida riņķi acis un ieraudzīja naktsvijoli. Piegāja, šaubīdamies – plūkt vai neplūkt, bet iežēlojās un noliecies tikai ieelpoja viņas smaržu, kas nobūra Viņu līdz mūža galam, kā nosprieda Vecais, stūrgalvīgi soļodams uz N. Tādā vējā?! Un kailu galvu?! Viņš taču varēja saslimt, vēl vairāk, pasdies, Viņš varēja pat... Tikai nesāksim Viņu zāgēt! Gan jau to izdarīs Ārija. Jo, galu galā, priekš kam gan cilvēkam sieva, vai ne? Un viena alga, vai tas bija dabiski vai pārdabiski, bet Viņš nebaidījās no Nāves. Viņš bija jau tik vecs, ka stāvēja pāri tādām sikumam kā Laiks. Un ne tikai vējš, pat vētra tur varēja list vai no ādas, alkdamā Viņu iebiedēt. Viņš tiecās vienīgi izdibināt, kas būs pēc tam. Vai Viņš sabirzīs pišļos, sajuks ar zemi un baros koku saknes, vai pārvērtīsies par putnu vai puķi, – vai sērskābā gudrona ezeru, kurš iznīdēs putnus un puķes? Vai pacelsies gaisā par radioaktīvu mākonī, lai cilvēci apraudātu krokodila asarām? Tā kā Viņš bieži mazgājās, Viņam nekad neniezēja mugura lāpstiņu apvidū, kur parasti digst spārni, Vecais neloloja ilūzijas pēc Nāves tapt par eņģeli.

No saviem augstumiem Viņam viltīgi pamirkšķināja mēness, droši vien zinādams par Viņa nākotni vairāk, nekā šobrīd nojauta Viņš, un par Viņa pagātni atminēdamies to, ko atcerēties Viņam pašam nemaz tik pārmērīgi negribējās, piemēram, pazemojošo epizodi, kad Viņš neveikli grābstījās pa zemi, taustīdamies pēc hūtes. Viņš?! Uz kuru vēl tik nesen, vēl tikai pirms dažiem Mūžības acumirkļiem, sievietes atskatījās un, stāvot pēc kūkām pie «Lunas», «Nicas» vai «Vecrīgas», dažlabu reizi piebikstīja vienotrai, kad Viņš gāja garām. Vēl vairāk, reizumis Viņu pat sveicināja, un Viņš, skaidrāk par skaidru saprazdams, ka tiek jaukts ar kaut kādu sabiedrības spīdekli, pie kuriem diemžēl nepiederēja, ar smaidu atņēma pašam nepiederošos un citam adresētos sveicienus, kamēr Viņa krūtis plēsa grūti izskaidrojama smeldze.

Arī tas notika Rīgā uz... Ak, vienalga, uz kuras ielas, starp citu, tā pārdēvēta! Valdija jūlija svelme. Oficiāli +28° pēc Celsija, bet nokaitētajos mūros, jādombā, visi 30°. Kad Viņš nonāca pie nama, kur norisinājās turpmākie notikumi, logi, sākot ar beletāžu un beidzot ar mansardu, stāvēja atrauti tik plaši, ka laukā gāzās viss nama saturs, atskaitot, protams, mēbeles. Pēkšņi Viņš palika iemiets: «Mende!» ar roku neapzināti tverdamš sejā, kur starp vaiga kaulu un kreisajiem deniņiem asi aizsvilās rēta. Vēlāk Viņam bija grūti atķert secību: vai pirmo Viņš sajuta rētu, vai izdzirda bungas? Bet arī vienalga! Dārdoņa vēlās no augšas, iesveļot Viņā ienaidu. Rēta sāka pulsēt un sāpīgi

atvērās. Viņš mierināja brūci pirkstu galiem, tos notraipot sarkanus. Viņi, eraves cilts, piekrastes vīri, «sāļo ūdeņu cilvēki», lokani kā zuši, stāvēja Kagua ielejas vienā nogāzē, sarkanos priekšautos un gliemežvāku diadēmās, ap viņu galvām plīvoja kakažu spalvas. Un viņiem iepretim, bungām griezīgi rībot, ielejas otrajā pusē parādījās un apstājās mende, kalniešu cilts, «džungļu ļaudis» ar sodrējiem nozīstiem ķermeņiem un sarkani krāsotiem deguniem, baltām lentēm uz melnajiem pleciem.

Cilts pulcējās uz singsingu. Viņi bija ilgi karojuši un lējuši cits cita asinis, vēl vairāk, viņi bija cits citu pat ēduši un labi zināja, ka visgardākās ir bērnu rociņas, vīru mēles un sieviešu krūtis. Viņi bija jau gandrīz iznīcinājuši cits citu. Lai pastāvētu, viņiem atlika tikai viens – salabt. Taču nekad Viņš nebija nojautis, ka izligšana būs tik grūta, – ka izligt ir tikpat kā nomirt un varbūt vēl vairāk nekā nomirt. Pie deņiem Viņam dega brūce no mendes bultas. Un, domājot par izligšanu, Viņu sagrāba trakums. Viņa žokļus sarāva krampji no alkām nokost mendēm sarkanos degunus kā uzbudinātus fallus! Bungas dārdēja arvien skaļāk. Pēkšņi Vecais uzminēja, ka tūlīt ieskanēsies maigi melodiskie svilpieni, ko no kazuāru stilbiem izbūra vienīgi eraves. Un, izdzirdis eraves flautas, uzreiz atmaiga, iegāja namā un pa trepēm devās augšup, piektajā stāvā beidzot atrazdamas dzīvokli, no kura plūda troksnis, līdzīgs klinšu nogrūvumam vai reaktīvo dzinēju eksplozijai, jo tieši tobrīd beidzot sastapās visi – erave, mende un kagua – un haustambaranā vilni uzsita svētki, ko bungu tremolo iedārdināja kā dēmonu saietu.

Vecais ilgi spaidīja zvana pogu un pēc tam arī kludzināja, priekš ar pirkstu kauliņiem, tad ar dūri un visbeidzot – ar «diplomātu». Neviens nerādījās. Decibelu lavīna bija aprakusi visu dzīvo. Beidzot Viņš atklāja, ka dzīvoklis vaļā, un, bez šķēršļiem iekļuvis garā gaitenī, bez pūlēm atrada arī istabu, kur singsings bija sasniedzis apogeju. Nešķiezdams laiku klauvēšanai, rokām aiz nepacietības drebot, Viņš atvēra durvis un iegāja. Ko Viņš bija gaidījis? Uz ko cerējis? Ka no īres nama piektā stāva komunālā dzīvokļa gaitenā iekļūs liānām apjūmtā haustambaranā un, kakažu spalvām ap galvu plīvojot, kritīs ap kaklu ciltsbrālim no eraves? Vai uzdursies, teiksim, Eiropas mēroga spīdeklīm, kurš gremdējas no šīs pasaules atsvešinātās kakofonijas un dodekafonijas meditācijās? Bet uzdūrās gadus sešpadsmit vecam čalim tumšzilās futbolenēs, kurš nemaz neizbrīnījās, ka ne no šā, ne no tā istabā iegāzies Vecais, un, kā šķita, pat patiesi nopriecājās, ka ne no izpildkomitejas un pat ne no DZER, vēl vairāk, uztvēris dvēseļu

radniecību, uzplāja viņam pa plecu un, pārkliedgams magnetofonu, ekstāzē izsaucās:

– *Etim ja razvļekaju svojih sošedok!**

Zēnam bija safirkrāsas acis kā jūras ūdenim Okeānijā. Vecais ne-spēja atgūties. Kura no tām bija reālā un kura ireālā pasaule? Kura tiešamība un kura šķietamība?

Šoreiz gaitenī Viņam garām paslidēja divas bāli eņģeliskas būtnes ar vāju piesaisti grēcīgajai zemei. Viņas bija caurspīdīgas kā migla vai stikls, un aiz neuzmanības Viņš izgāja viņām cauri kā miglai un, būdams labi audzināts, sāka mulsi atvainoties, bet viņas raudzījās kā no viņpasaules.

Par šo notikumu Vecais nestāstīja nevienam, tā ka teorētiski arī mēs it kā nedrīkstētu zināt... Nu, labi – galu galā nav krimināllieta! Un, ja negribam Veco pārcildināt, tad skaidri un gaiši jāpasaka – ģeogrāfs Viņš bija uz zaķa. Viņš jauca, piemēram, Polinēziju ar Melanēziju, Botniju ar Bosniju, un pat Bēringa salu ar Barenca jūru, taču kritiskā brīdī izlocījās un meistariski pārslidēja uz tēmām, kur jutās stiprs, piemēram, no Horezmas uz Homēru vai no Bolīvijas uz Ovidiju. Bet pēc aprakstītā atgadījuma Viņš ar sev raksturīgo pamatīgumu ieinteresējās arī par ģeogrāfiju, īpaši pievērsdamies Okeānijai. Būdams Rīgā, Vecais ikreiz iegriezās kādā no lielajām bibliotēkām, līdz fundamentālajai vai «misiņos» uzdūrās eraves un mendes vārdam un pēc tam arī Kagua ielejai, kura nogāzes kā pāri pārņemts ērmots tilts savienoja haustambarans. Vecais neapzināti pieskārs sejai, jo sāka pulsēt rēta. Viņš pat aplūkoja pirkstu galus un atsvešināti nobriņijās, ka nav notraipījis asinīm.

Viņu pārsteidza, vēl vairāk, Viņu satrieca tas, kas pārsteidz un varbūt pat satriec mūs, – ka Viņš zināja to, ko īstenībā zināt nevarēja, vēl vairāk, ko Viņam bija neiespējami zināt. Vai pagātnē Viņš bijis papuass no eraves cilts? Vai Viņš bijis pat zalktis – kā nejauši atklāja jauna sieviete, vārdā Olivija, iemaldijusies no asteroīda, kurš tai brīdī lidoja garām Zemei un nākamreiz Zemes tuvumā it kā būšot pēc vienpadsmit vai pat divpadsmit miljoniem gaismas gadu? Bet kas gan ir gaismas gadi, vai ne? Tie ir gandrīz kā mūsu sapņi. Un kurš to var pasacīt, vai mēs sev pieradinām sapņus vai sapņi piejaucē mūs kā savvaļas zvērus?

Arī Vecais bija par to domājis, un ne reizi vien, taču diemžēl nebija neko galīgi izdomājis, lai gan mūžs Viņam bija gana garš, lai pagūtu

* Ar to es izklaidēju savas kaimiņienes! (*krievu val.*)

izdomāt visu ko. Un varbūt taisni šoreiz tas būtu izdevies, kad Viņš nez kāpēc gāja sazin kurp. Bet atkal nekā! Jo tāpat kā tad, uz tagad jau pārdēvētās ielas, Viņa dzirdi sasniedza ne īsti pērkona dārdi, ne īsti lielgabalu salūts, ne īsti... velns zina kas. Bet, ja toreiz, jūlija svelmē pie daudzstāvu iresnama, troksnis gruva kā ūdenskritums, tad tagad vēlās kā krāčaina straume. Vētras šalkās, švikstos un plikšķos ne uzreiz izdevās ar pilnu skaidrību apjēgt, ka trokšņa avots ir graboša-klaboša kravas automašīna, kas drāzās pa šoseju ne īsti apokaliptiskās šausmās no neizbēgamās bojāejas, ne īsti zvēriskās asinsalkās pēc panikā bēgoša upura. Vecais parāvēs nost, tik tikko neieveldamies grāvī, kas, vai tad nu ne, būtu vēl muļķīgāk un pat daudz smieklīgāk nekā jezgā ar hūti, taču vispēdējā brīdī Liktenim sametās Viņa žēl. Un Viņam izkrita tikai spieķis, kad Viņš, atvairot starmešus, pastiepa rokas, un mašīna, strauji bremzējot, apdvesa Viņu ar smaržu kokteili, kurā varēja uztvert gan konjaku, gan amonjaku, gan... velns zina ko.

Atsprāga durtiņas, un Ārijas balss... Ko gan citu varēja pasacīt Ārija?

– Tādā vējā?! Bez cepures?! – nošausminājās Ārija. Un Viņš, kaut skaidrāk par skaidru sen senis zināja, ka ir bez cepures, neapzināti cēla rokas un sniedzās pēc galvas, ap kuru plīvoja, ak, nebūt ne kakadū burvīgās spalvas, bet gan sniegbaltas, stāvus saslējušās pūciņas, tik līdzīgas gulbja dūnām, ka mēness un starmešu gaismā ap Vecā pakausi laistījās nimbs.

– Kāp iekšā! – uzsauca šoferis. – Brīnās kā stabs! Saspiedīsimies.

Spēkrats salēcās kā mustangs.

– Likvidējamies! – ar pašnāvniecisku aizrautību iekliedzās šoferis, arī iezviēdamies kā zirgs: – SIA-Ā-ā-ā... – un sāka dziedāt:

*SIA, auzas, tautu meita,
Dod manam(i) kumeļami(i),*

taču iesprūda jau pēc divrindes, jo darbības vārds «dod» izraisīja kaut kādas emocijas, asociācijas vai aliterācijas un noskaņoja uz citu meldiņu:

*Godman, Godman,
Dod man, dod man!
Godman, Godman,
Kod man, kod man!*

šoferis dziedāja, tā ka Vecais un Ārija kļuva par acu- vai, pareizāk, ausulieciniekiem, kā top tas, ko zinātniskā terminoloģija varētu dēvēt par «politiski-erotisku folkloru».

Braukdams pretējā virzienā, šoferis, kazi, būtu pārvarējis Zemes pievilksanas spēku un aiztesies, pasdies, tiešā ceļā uz mēnesi. Bet nekā – tik daudz viņam nebija ļauts: krīzeslaiks!

– Krīzeslaiks, – bāli piekrita Ārija.

Vecais pat nobrīnījās, cik vecišķi Viņai tas iznāca, – kur viņa taču bija gandrīz divdesmit piecus gadus jaunāka nekā Viņš!

«*Die Zeit der Krise – das ist doch so schön! Vielleicht wird es so nie mehr sein...*»* nodomāja Vecais, jo bija jau tik vecs, ka sagaidīt citus, vēl labākus, laikus Viņam gandrīz nebija izredžu.

Atstatumu, ko Viņš vienatnē bija kātojis gandrīz pusotras stundas, trijatā viņi noauļoja nepilnās vienpadsmit minūtēs, un, tikai izkāpis, Vecais atcerējās Piku, – bet kur tad Pika? Pika! Pika-ā-ā! Pika nedz rādījās, nedz atsaucās, jo tad tam vajadzētu atsaukties no viņpasauls.

Nav izslēgts, ka cauri aukainā vakara uzkurbulētajām kaislibām arī Ārijai uzdvesa nebūtības stingums, vai varbūt uz nolemtības noti bija noskaņojis dievkalpojums? Ko gan mēs zinām par otra dvēseli – pat paši labākie teologi? Jo piepeši viņa sapņaini šacīja:

– «Dzīvot man ir Kristus, un mirt man ir ieguvums.»

– Kur tu to rāvi? – pabrīnījās Vecais.

– Tā sacījis Pāvils, – Ārija teica, un viņas sejā ielija mēness un atmiņu gaisma.

Turpretim Viņš pat ne pie pašas labākās gribas nespēja atcerēties nevienu Pāvilu. Skleroze, vai? Un savukārt Ārija bez pašas mazākās īgnuma ēnas par Viņa neattapību, vēl vairāk, ar īstenas kristietes nesa-duļķoto mieru paskaidroja, ka «apustulis Pāvils».

– Ak tā-ā-ā... – Viņš izklaidīgi atsaucās, joprojām domādams par kaut ko citu, – šis cits, kā esam jau nojautuši, bija Pika, vilkamaltīte Pika. Vecais sacīja sev, ka gan jau pārņāks, taču sazin kāpēc bez īstas pārlicības, kaut Pika bija kā uzburts ne tikai uz svešām mantām, bet arī uz svešām kucēm. Nelabojamais, ja uzdrikstamies tā sacīt par suni, «meitu mednieks» varēja piepeši izgaist bez pēdām kā pērmais sniegs, lai nedēļu vēlāk atkal nokristu kā no gaisa.

Tomēr šajā reizē tas Pikam nebija lemts. Viņš, kas no, sacīsim, saskares ar ritošām metāla tonnām tik daudzkārt bija izkļuvis ja ne nu gluži kā uzvarētājs, tad vismaz bez kaut cik jūtamas morālas sagrāves, bija zaudējis niecīgai svina lodītei, četrarpus milimetru skrotij. Un cilvēks ar vēl neatdzisušu bisi nekādi nespēja aptvert notikušo. Ne reizi mūžā viņš nebija pārskatījis. Viņš?! Kura medību trofejas savulaik

*«Krīzeslaiks – tas taču ir tik skaisti! Varbūt tā nebūs vairs nekad...» (vācu val.)

izstādītas un pat medaļas guvušas Tallinā, Viļņā un Plovdivā. Kā pieķerts zaglis viņš palūrēja visapkārt un pat pacēla acis augšup, uz galotnēm. Vai kāds, dievadēļ, nebija redzējis, ka viņš – v i ņ š kļūdījies, ka viņam – v i ņ a m izgājis kā vissūdīgākajam pūdelmanim un varbūt pat vēl sūdīgāk, – ka jenota vietā viņš nokniebis kaut kādu pūdeli! Ne no kurienes viņam neuzglūnēja neviens, un no augšas, no galotnēm, raudzījās vienīgi mēness, it kā pats, spokodamies ar ēnām, nebūtu visu šo putru ievārijis.

Taču cilvēks nespēja norimties. Nu, labi, ja būtu vismaz normāls suns, bet tas bija... velns zina kas. Tam bija jenota galva un jenota spalva, vēl vairāk, tam bija jenota «vaigu bārda» un pat jenota «sejas maska», tomēr tas, sasodīts, nebija jenots!

Abpus smailajam purnam kuplajā spalvā brāzma iededza divas svecītes, kas blāvi lipinājās gaisa strāvās. Cilvēks izdvesa: «Jēzus!» un pārmeta krustu, tāpēc ka bija katolis. Taču Pikas acis joprojām dega ar iekšēju uguni. Cilvēks stāvēja un gaidīja. Nenotika nekas. Un, kādu brīdi vēl vilcinājies, viņš saņēmas, jo bija ne tikai katolis, bet arī mednieks, vēl vairāk, viņš bija vīrietis. Ar asu kustību viņš satvēra Piku un enerģiski apsvieda apkārt, tai pašā brīdī sajuzdams griezīgas sāpes ikšķī, kur ieķērās slavenie kobras zobī, iekozdamies, kā šķita, līdz sirdij. Pika palika Pika! Vai gan mēs bijām gaidījuši ko citu? Ka, nepretodamies ļaunumam, Pika izlaidīs garu kā miesnieka aizkauts jērs! Tas nu reiz nebija Pikas garā.

Cilvēks ilgi nomocijās, iekams atbrīvoja roku no suņa zobiem, sēcoši vilkdams dvašu caur savējiem. No svelošām sāpēm un dzelošā vēja viņa acs kaktiņā sariesās asara. Viņš skaitījās varen eņģīgs vīrs, kas lepojās, ka nekad neviens viņa acis nav redzējis kaut jel asaru. Un, taisnību sakot, arī šajā reizē to neredzēja neviens, atskaitot, protams, mēnesi, kurš pilnatnes naktīs redzējis ne tikai to.

Cilvēks paņēma bisi un nolēma atstaigāt rīta pusē, ar lāpstu. Taču no rīta Piku atrada jau pēc kraukļu kārcieniem un loģiski nosprieda, ka tālāk te iztiks arī bez viņa. Mežs bija tik rožaini balts, apkārt viss dvesa tik dziļu rīmtu, ka cilvēks brīnījās pats par sevi: tad nu atradis pasaules problēmu – nošāvis suni! Viņš no jauna bija tas miera tanks, kādu pazina visi, – kurš šaujot, piemēram, nekļūdiņās, kurš neraudāja, piemēram, mātes bērēs, kurš, piemēram... un tā tālāk.

Turpretim sili kraukļi izbiedēja gan – un ne pa jokam! Bet vai nu mēs nepazīstam sili, šo mūžīgo bļauri ar labilo nervu sistēmu? Kolīdz kas, tā «rrēk-rrēk» – un vispārēja panika! Ne lāga saskatījis, ne īsti noskaidrojais, kas un kā, ka, piemēram, melnais ņudzeklis rīta baltumā

ir tikai kraukļu spīdīgās muguras, silis ievervelējās «rrrē-rrē-ēk!» un pazaudēja mežrozes paaugliti, kuru tieši tobrīd turēja knābī. Šī apaļā oga, šī sārtenā poga bija pilna dzeltenu spalvainu sēkliņu.

Pavasari sēklas darija to, kas ir sēklu sūtība, – tās uzdīga. Un dīgsti savukārt darija to, kas dīgstu aicinājums, – tie zaļoja un zaroja, un ceroja, līdz izauga rožukrūms, tautā saukts «suņuroze». Krūms bija cik jauks, tik nejauks. Skaists, ka bail, un ērkšķains, ka bail. Uz krūma, ja drikstam tēlaini izteikties, «sirdsapziņas» bija daudz miesas un manufaktūras bojājumu. Bet, ja gribam lietot zinātniskus apzīmējumus, tad krūms bija «floras recidivists», kuram par upuri krita arī Līvija, ar divriteni atbraukusi pasēnot. Pret ērkšķi viņa uzrāva zeķi. Pušums bija tik prāvs, ka tam cauri vidēja laika un iedeguma jau gandrīz izlīdzināta rētiņa, kas bija palikusi pēc starpgadījuma uz šosejas, kad vētrainā oktobra vakarā pie autobusa pieturas viņu sakoda vecā skolotāja suns.

«Križslaiks – tas ir tik skaisti... Varbūt tā nebūs vairs nekad?» paskumīgi nodomāja Līvija un piepeši sarāvās. Kas par «nodomāja»? Kāds viņai to iečukstēja ausī! Nevilšus viņa pat atskatījās, lai gan zināja, ka neviena nav, un neviena, saprotams, arī nebija. Un kas lai būtu to iečukstējis viņas maigajā auss gliemežnīcā! Ja nu vienīgi Vecais.

Bet Vecais jau bija miris. Uz Viņa kapakmeņa iekalti stāvēja vārdi, jādāmā, no evaņģēlija, lai gan nebija norādes, no kura, – no Jāņa vai Pāvila, Marka vai Lūkasa. «Svētīgi tie mirušie,» vēstīja uzraksts, «jo tiem pieder dusēšana». Ārija, kā jau īstena kristiete, droši vien ticēja vēlējumam, kuru bija likusi iekalt. Bet varbūt viņa zināja vai vismaz nojauta par Vecā grēcīgo tieksmi uz dvēseļu ceļošanu un ar epitāfiju pelēkā granītā centās pie akmens pieburt vismaz Vecā miesas, ja jau vairs nebija varas pār Viņa dvēseli, kas aizlaidās tauriņa spārniem? Varbūt arī Vecais pārtapis par taureni? Diezi vai. Un, ja mēness nebūtu radies jau tik ļoti sen pirms Viņa, mēs varbūt sliektos uz domām, ka Vecais pārtapis par mēnesi. Mēness ir tikpat pastāvīgs un tikpat mainīgs, kāds bija Vecais. Un gluži tāpat nedaudz vientuļš kā Viņš.

...Tas viss tikai vēl būs un notiks, lai gan pavisam drīz, jau pēc dažiem Mūžības acumirkļiem. Vēl nav atlaidies silis ar sārta paaugli knābī, vēl nav pārbīli iebvēcies salnas rīta baltajā zaigā, vēl nav izdzinies pirmais dīgsts, vēl nav uzplaukusi suņuroze, vēl Līvija nav izplēsusi caurumu zeķē, bet ar plāksteri lāpa tikai brūci stilbā, vēl nav galīgi apdzisis Pikas skatiens, vēl nav norietējis pat mēness un zied augstu augšā kā debesu puķe, kaisot lejup mirdzošus putekšņus, kas

garajā ceļā izsijājas un oktobra vētrā izvējojas, un nonāk uz Zemes viegli kā skumjas un vieliski kā sniegs, vēl Vecais stāv mēnessgaismā, dzīvāks par dzīvu, un pat vēl vairāk, Viņam gavilē sirds. Loģiski spriežot, – par ko gan? Nebūtu it kā iemesla... Bet ko mēs zinām par otra sirdi – pat paši labākie kardiologi? Jo brīdis, jo vairāk Viņā aug sajūta, ka vienreiz tas ir jau bijis. Un tik tiešām tas tā varētu būt. Jo galu galā Viņš ir jau tik ļoti vecs, ka Viņa dzīvē jau bijis viss.

ODA MĒNESIM UN KRĪTOŠĀM LAPĀM

Pēc apmēram pusotra kilometra sāpe karsti iedūra krūšu kurvja kreisajā pusē, kur teorētiski, kā Viņa zināja no māsiņskolas, atrodas sirds. Kopš četriem gadiem Viņa to zināja arī gluži praktiski. Diafragma kļuva arvien smagāka un pretēji gravitācijas likumiem nevis slīga uz leju, bet cēlās augšup un sakampa sirdi pieciem ciešiem pirkstiem, kādu cilvēka ribu velvē nemaz nebija. No auss līpiņas krita izkausētas darvas pilieni un sūcās gar atslēgas kaulu uz plecu. Ar mokām sirds lauzās no svešās ķetnas, taču veltīgi, un, kā arvien, kad uznāca spazmas, Viņu pārņēma nāves tuvums.

«Kāpēc?» Viņa klusi un mulķīgi jautāja meža ēnām, kas vējā locījās Viņai apkārt.

Četros gados tas bija atkārtojies varbūt deviņpadsmit, varbūt divdesmit trīs reizes. Viņa nebija skaitījusi, bet zināja, ka viena – visviens, astoņpadsmitā vai divdesmit ceturkā – būs pēdējā. Viņas piecdesmit seši gadi oficiāli gan neskaitās mirstamais vecums. Citi to sauc par «pelnītu atpūtu», vēl citi tikai par «pusmūžu». Taču Nāvei nav daļas par mūsu prātuļošanu. Nāvei ir pašai savi priekšstati un rēķini. Ko gan mēs zinām? Varbūt tai bija svarīgi laiku pa laikam atgādināt Viņai par savu esamību? Nepavisam nav izslēgts. Un vispār – ja vien neesam nelabojami glēvuļi, atzīsim, ka Nāves pastāvīgā klātbūtne piešķir Dzīvībai īsto smaržu.

Ar nožēlu Viņai ienāca prātā, ka nav līdzī nitroglicerīna vai vismaz validola, bet no mājas Viņa bija, kā sacītu Večella, «startējusi tādā fūgā», ka gandrīz aizmirsusi maku ar ceļanaudu. Uzbudinājumā Viņa kļuva fantastiski aizmāršīga. Taču nevajag no tā izdarīt pārsteidzīgus secinājumus Večellas garā, ka Viņa būtu, piemēram, «sklerotisks grausts» vai tamlīdzīgi. Nebūt ne! Ar visu savu stenokardiju un divpadsmit liekajiem svara kilogramiem Viņa bija pusotru kilometru veikusi nepilnās divpadsmit minūtēs. Pats velns Viņā vēl mita iekšā. Īsti polisks temperaments, kuplas krūtis, maza kājiņa, aristokrātisks profils, lai

gan cēlusies nebūt nebija no poļu grāfiem, bet tikai no poļu laukstrādniekiem un poliski lūdza vienīgi Dievu, starp citu, ne pārāk bieži, bet tā nu ir Viņas pašas darišana. Gan tiesa, beidzamajā laikā Viņai vairākkārt bija nācies griezties pie ārstiem, taču arī tur Viņa nespēja nociesties, nepaspīdēdama ar savu, kā zobojās tā pati Večella, «medicīnisko pagātņi» un pie gadījuma valodu iespeļojusi ar kādu poētisku terminu, piemēram, «paipalas ritms» vai «kaķīša dzirnaviņas», «suņa bedre» vai «locītavas pelīte», «vistas aklums» vai «ziloņa slimība». Nespeciālistam var šķist, ka runa par veterināriju, tomēr neviens dakteris nevienā gadījumā neiekrita, un visi uzvedās apbrinojami vienveidīgi: pacēla acis no tā, ko rakstīja – slimības vēstures vai receptes –, un painteresējās, vai Viņa studējusi medicīnu, uz ko Viņa pavirši attrauca, ak, ko nu, aizgājusi pēc otrā kursa, neprecizējot, ka runa tikai par māsiņskolu. Taču kurš no mums ir bez grēka, vai ne? Pie tam šie mazie, kā arī apzīmētu Večella, «medicīniskie meli» neapdraudēja veselību un vēl jo mazāk dzīvību nevienai būtnei pasaulē.

Iespējams, ka nebija īsti smalkjūtīgi visu to izklāstīt, kamēr Viņa mocījās, bet... Šķiet, pārgāja. Beidzot Viņa atguvās, kā parasti gluži slapja no miroņsviedriem, un ilgi slaucījās, gandarīta, ka vismaz mutautiņu nav aizmirsusi. Arī kā parasti pēc lēkmes, Viņai stipri gribējās čurāt. Vieta bija vientuļa, un stunda – vismaz oktobrim – gana vēla, lai puslīdz droši varētu nodoties savām vēlmēm, taču Viņa, kā jau tipiska sieviete, nespēja uzsākt neko liktenīgu, nepārlicinājusies, vai kāds neuzglūn, it sevišķi tāpēc, ka sajuta svešu skatienu. Viņa aplaida apkārt mirkli un beidzot saprata, ka tas ir mēness – bija uzlēcis mēness! Oficiāli mēness bija uzlēcis jau kopš trīspadsmit minūtēm, tikai, nodevusies savām izjūtām, Viņa to nebija pamanījusi. Viņa vērās tam pretim – un skatieni sastapās.

Abu sejas bija līdzīgas, it kā viņi būtu brālis un māsa. Arī Viņas vaigs blāvoja apaļš un gaišs kā pilnmēness ar nedaudz izplūdušiem vaibstiem tāpat kā viņam, kam tas bija vēl izteiktāk, ko var arī saprast, jo galu galā viņš bija ievērojami vecāks nekā Viņa, un mēs jau zinām, ko ar sejām izdara laiks. Tur nemaz nav ko runāt! Cauri lapotnei viņš Viņai pāris reizītes pamirkšķināja: «Dzīva?» Un Viņa, joprojām judamās salauzta, bāli pasmaidīja pretim: «Dzīva!», tomēr drošības pēc sevi aptaustīja. Plosīgais vējš drānas bija galīgi izsaldējis, bet zem tām jautās miesas siltums. Ledusauksts bija tikai deguns, bet no tā, kā zināms, nemirst.

Viņa pastiepa roku, ļāva mēnessgaismai nosēsties uz plaukstu un sauju aizvēra, bet gaisma izsūcās pa pirkstu starpām un, klusi sanot,

aizbēga. «Un vai tā nav gluži ar visu?» Viņa domāja, stāvot krācošajā rudens stihijā, pamazām samierinādamās, ka uz autobusu netiks un tātad uz Rīgu nebrauks, un jau brīnīdamās par sevi, ka gribējusi noturēt mēness starus, kas izlocijās no riekšas kā zuši un aizbēga atpakaļ uz Saragosas jūru, lai radītu jaunas gaismas un vairs neatgrieztos. Vai tikpat bezcerīgi nebija noturēt arī Večellu?

Šai brīdī mēnesi ieraudzīja arī Večella. Tas gulēja uz pretējā nama jumta kā liels dienvīdus auglis un pat mazlietiņ smaržoja ne īsti pēc apelsīna, ne īsti pēc ananasa. Starp citu, smaržoja arī pati Večella – pēc franču «*Miss of Paris*»* vācu «*Luxus – Parfum – Seife*»** amerikāņu «*Marlboro*» un vēl pēc tā vārdos grūti izsakāmā, gandrīz netveramā un, pretēji franču parfimam, ātri gaistošā, pēc kā smaržo jaunība.

Kad mēnesi skāra Večellas olīvacu zibeņi, debesu vecpūsis nedaudz apduļķojās un tikai pēc mirkļa atgīdās, ka ir apdzisusi matērija, kā jau sen atklājusi astronomija. Mēness nevarēja pieļaut, ka viņā vilto augsti mācīti vīri. Viņam negribējās sacelt ķnādu, un pārpārēm pietika ar pretrunīgajām leģendām par viņa izcelšanos un neslavu, kas par viņu sacelta, – ka viņš, piemēram, nemaz nespīdot, bet zogot svešu gaismu, ka viņš, piemēram, cilvēkiem neļaujot gulēt un liekot staigāt pa jumtiem, un tamlīdzīgi. Lai paliek jumti! Bet nepavisam nav izslēgts, ka laukā, uz lodžijas, Večellu bija izvilinājis mēness lēkts, jo izsmēķēt cigareti viņa galu galā varēja arī iekšā, numurā, vēl vairāk tādēļ, ka pa ielām zēģelēja zvērīgs vējš. Taču viņa nejaudāja no spīdekļa novērst acis.

Starp citu, vēlāk astronomi atklāja uz mēness jaunu, dīvainu planckumu, kura pirms tam nebija bijis. Lai izdibinātu jaunveidojuma cēloni, tika iztērēts daudz laika un papīra un sasaukts pat simpozījs, kurā strīdnieki ar terminiem ne vien no kosmoloģijas, bet pat no parapsiholoģijas pierādīja ticamas, pusticamas un pilnīgi neticamas hipotēzes, piemēram, ka tas esot mēness virsmai pielīpis sievietes ska-tiens.

– *Hey, Puppy!**** – Večellai no istabas uzsauca, kā viņa to ātrumā iekristīja, «balss aiz kadra», jo nezināja vārdu vīrietim, kurš eksistēs viņas dzīvē tikai līdz rītam, pārmeta smēķi pāri margām, kur tas apdzīsa tik strauji, it kā nebūtu iekritis vējā, bet ūdenī, savilka gleznos alabastra plecus un notricēja, droši vien aiz aukstuma, un, izrāvusies

* «Parīzes jaunkundze» (*angļu val.*)

** «Aromātiskās luksuszīpes» (*vācu val.*)

*** *Suņuk!* (*angļu val.*)

no mēness magnētisma, pazuda no lodžijas tik spēji, it kā nebūtu pār-
kāpusi pāri sliekšnim, bet margām.

Mēness apdulkošanos ievēroja arī Viņa. Likās, ka spožajam diskam
dažās sekundēs pārslidējusi vēja nesta lapa vai putna spārns. Vai tā
nebija kādreiz jau bijis? Vai taisni tāpat mēness ripai nepārslidēja
mākoņa plīvs vai eņģeļa spārns? Tikai kur? Un kad? Viņai apkārt viss
šalca un briksķēja – vai dieniņ, jau gandrīz vētra! Mežs bija pilns
gaismēmām, kas sazin kurp skrēja un nez no kā bēga. Laika apstākļi,
kā viegli noprotams, nepavisam nenoskaņoja uz meditāciju, taču Viņa
stāvēja, pavērsusi augšup aristokrātisko profilu, un gaidīja. Bet mē-
ness gaisma lija mirdzoša un lidzena un pa ceļam uz zemi nekur nes-
saminstinājās. Viņa prātoja, cik kilometru līdz mēnesim. Kopš skolas
gadiem prātā bija aizķēries gaismas pārvietošanās ārpātīgais ātrums,
kas Viņu vienmēr pārsteidza un šausmināja un kam, starp citu, sirds
dziļumos Viņa pa istam neticēja. «Vai tad gaisma nemaz nenogurst?»
Viņa naivi brīnījās, varbūt tāpēc, ka ļoti nogurusi bija pati. Viņa bija
nogurusi kā suns, taču jau drīzāk gandarīta, nekā sarūgtināta, ka Rīgas
brauciens izčibējis. Kā saka, Liktenis! Nu, ko Viņa sacītu aizbraukusi?
Ja nojauta vila, tad būtu tikai izgāzusies. Bet, ja nevila... tad Večella
jau mita citā pasaulē – varbūt vēl tālākā nekā Verners, no kuras diez
vai bija atpakaļ atsaucama, tāpat kā no savējās atpakaļ atsaucams vairs
nebija Verners.

Viņa vēl arvien lūkojās augšup un gaidīja. Un mēness lūkojās Viņai
pretim. Kāpēc tā, pirmīt, nevarēja būt dvēsele? Dvēseles taču nepaliek
apraktas, bet pārceļas uz citurieni. Piedevām ir oktobris, veļu laiks –
dvēseļu lielā staigāšana. Un Labreņča dienā mirušie ilgi spokojoties.
Viņai nepatika vārds «spokojoties». Tas bija cik baismīgs, tik smiek-
līgs un galīgi nesaderējās ar Vernera rāmo nopietnību. Viņa saprastu,
ja spokotos Večella. Tas būtu taisni Večellas garā – satīties, piemēram,
palagā un pusnaktī kādam piebiedēt infarktu! Viņa satrūkās, attapu-
sies, ka aizfantazējusies, – Večella taču ir dzīva!

Vēl vairāk, Večella bija dzīvāka par dzīvu. Večella atkal bija izgājusi
uz lodžijas un smēķēja, kā mēdza darīt pēc katra, kā pati apzīmēja,
«raunda», juzdama vājību pret boksu. Brīžam silta dvaša, brīžam auk-
sta brāzma karsti aizkūra cigaretes tabaku, un tad pustumsā iekvēlo-
jās vilka acs, pāri margām vērojot pilsētas naksnīgo ainavu. Vējš gan-
drīz acumirkli izgaiņāja dūmu aromātu, toties no restorāna virtuves
nesa citas smaržas. Sieviešu kārtai kopumā jau tāpat piemītošā smalkā
oža Večellai piemita vispārākajā pakāpē. Gaisā viņa nekļūdīgi atšķīra
karbonādi no šniceles, gulašu no strogonova un čahohbili no čanahi.

Iespējams, neapmierināts viņā rūga versmains degustētājas talants vai ģeniālas pavāres dotības, bet tikpat iespējams, ka savā iepriekšējā dzīvē viņa bija bijusi suns. Un varbūt daudz nemaldijās, ja lietojam Večellas apzīmējumu, «balsis aiz kadra», kad pirmīt nosauca viņu par suņuku?

Taču Večella bija apveltīta ne tikai ar ekstrāklases ožu, bet arī teicamu eksterjeru. Starptautiskam ideālam atbilstoši parametri – 90-62-90, žilbinošs reklāmsmaids, krāšņi mati ar dabisku vara notoni un ieslīpas olīvacis ar fascinējošu raganīgumu – arī dabisku. Konkursā, kā pati zobojās, «Mis Universum» ar saviem dotumiem Večella jau bija aizkļuvusi gandrīz līdz finālam, kad piecas minūtes pirms divpadsmitiem tika atklāta viņas ārienes galvenā un varbūt vienīgā novirze no standarta – satraukumā ar kreiso aci viņa nedaudz šķielēja. Likteņa ironija! Brāķis skaitījās tieši tas, kas piešķīra viņai neatvairāmo burvību un atšķīra no citām meitenēm, kas bija līdzīgas kā šprotes. Ne velti vēlāk viens no Večellas, kā viņa tos kopumā dēvēja, «klientiem» apzvērēja, ka viņas skatienu nevarējis nokasīt no sevis veselas divas nedēļas. Un ko tur runāt par parastu mirstīgo, ja atceramies, kā izgāja pat augstajam debesu spīdeklim!

Iekļuvusi finālā, viņa... Bet *c'est la vie**, kā teica viens francūzis, kas, cita starpā, iemācīja viņai ne tikai šo izteicienu. Neiekļuvusi finālā, Večella stāvēja šeit, viesnīcā uz lodžijas, līdz kurai atplūda ne tikai smaržas, bet arī skaņas. Dzirde viņai piemita tikpat spoža kā āriene un oža. Nav izslēgts, ka savā iepriekšējā dzīvē viņa bijusi kaķe. Cauri saksofona sinkopētajiem smiekliem viņas auss uztvēra zoļu švīkstoņu, riepu gurkstoņu, trauku šķindoņu un antenu dzindzināšanu. Sasniedzis orgasmu, saksofons spalgi iekliedzās un aizelsās pustakti, vairs nevaldīdams pār sevi. «Seks – *eto uglekislīg gaz v teplovatom limonade žizni*»,** kā bija sacījis tas... Tikai kurš? Šķiet, tas, kas atvadoties ar viņas lūpu krāsu uzrakstīja uz durvju stikla: «*Tschuss!*»*** Bet vai tas nebija vācietis? Nē, liekas, tomēr krieviņš, tas ģermānists, kas rakstīja disertāciju par Šilleru vai Gēti un vienā laidā skaitīja vācu dzeju.

Kad restorānā aplūsa pašķidrie aplausi, Večella saklausīja strēbšanu un čāpstināšanu, ar kādu starp bālasinīgām un jutekliskām lūpām pazuda borščī un soļankas, antrekoti un bifšteki, kupati un sacivi, «Stoļičnaja» un «Argavi», «Edelkirsch» un «Amaretto» un citi latviski

* Tāda ir dzīve (*franču val.*).

** Sekss ir ogļskābā gāze dzīves remdenajā limonādē (*krievu val.*).

*** Čau! (*vācu val.*)

un nelatviski ēdieni un dzērieni. Bet, iespējams, viņa šāva pār strīpu. Brāzmainais vakars bija pilns tik daudziem ērmiem trokšņiem, ka tajos varēja saklausīt visu, pat pārlietu nepiepūlot iztēli. Piemēram, nākot no nezin kurienes, viņas dzirdi sasniedza arī melodiska, augsta skaņa, kas nelidzinājās nevienai no tām, kuras atplūda no restorāna un ielas. Viņa bija dzirdējusi par Eola arfu, bet momentā neattapa, kas tas par instrumentu. Skaņa nāca no Visuma un lija pār zemi kopā ar mēness gaismu.

– *Hey, Pussy!** – Večellai uzsauca «balss aiz kadra» – ja turpinām lietot šo apzīmējumu, nemulstot no pretrunas starp sievieškārtas iesauku un vīrieškārtas īpatni. – *What are you doing ever there?***

– Vējš... – Večella izklaidīgi atbildēja, un garāmskrējiēnā tas kā puķi aiznesa arī pats savu vārdu.

Vējš, jānudien, bija šaušalīgs. Tādēļ fantastiska var šķist Viņas piepešā iedoma – Viņai sagribējās uz kapiem! Ārprāts, vai ne? Bet nemērisim Viņu ar savu olekti! Lai taču Viņa iet. Ļoti jāšaubās, vai tik vēlū tur varētu būt kāda dzīvība, bet no miroņiem Viņa nebaidījās. Kapsēta tuvu mājām. Pie kapsētas Viņa bija pieradusi un kopš Venera bērēm aizstaigāja dažādās diennakts stundās. Maijā un jūnijā atnāca klausīties lakstīgalu. Bija jau arī citur.

Viņa varēja doties uz Daugavu, tomēr labprātāk nāca šurp. Laika gaitā Viņa pat atklāja, kur perēklītis, – košumkrūmā pie ģipša eņģeļa ar atdauzītiem apakšdelmiem. Taču Viņa zināja ne tikai par perēklīti, bet arī tās kapavietas, kur nelaiķiem uz viņpasauli līdzī iedots pustops vai vismaz kortelītis. Vēl vairāk, Viņa zināja pat šo to tādu, ko bez Viņas nezināja neviens. Ja, Veneram dzīvam esot, Viņa bija cik vētraini, tik, velns lai parauj, veltīgi cīkstējusies pret nebeidzamo kvēpināšanu, kas darīja traku, tad pēc Venera nāves pārsteidzošā lēnprātībā uzreiz samierinājās ar tabakas esamību un zārka stūri paslepen ielika oranžu pleksistikla iemuti un paciņu «Astras».

Kapsētas vārti bija vaļā. Rudens lapas no kokiem krita tik blīvi, ka ik vēja elpā pār kapu nolaidās šalcošs priekšgars kā pēc izrādes, kad nospēlēta drāma vai traģēdija, komēdija vai operete, ko dēvē par dzīvi. Mēness vienlaikus apgaismoja un pārveidoja apkārtni. Taču nomaldīties nebija kur. Visriņķī žogs. Un pašā viducī kā brīdinošs Dieva pirksts slējās zvāna tornis, valgi vizēdams nakts gaismā, kas no debesu tesmeņa lija kā mirdzošs piens. Šaudīgu ēnu reanimētie krusti kā jau

* Kaķēn! (*angļu val.*)

** Ko tu tur kūko? (*angļu val.*)

labai paziņai māja Viņai sveicienus. Kustība dzēsa šķirtni starp gaismu un tumsu, Dzīvību un Nāvi, un Viņa, vēl būdama dzīvības pusē, jutās piederīga arī šai Nāves valstībai. Vējš maigi čabinājās kritušajās lapās. Bet varbūt čabošās lapu pastalās skraidīja veļi? Viņai pieejot klātāk, arī ģipša eņģelis savēcināja kroplo roku stumbeņus.

«Diez, kur tagad lakstīgala?» Viņa nodomāja ar skumjām un pārsteigta attapās, ka Vernera kapam pagājusi garām.

Viņa aplaida apkārt skatienu, dziļā izbrīnā, cik ļoti, taisni neticami apkārtni pārvērtis mēness flirts ar ēnām. Lapkritis kā zempūtis bija aizvilcis ciet kapu kopiņas un piemiņas plāksnes, cik demokrātiski, tik makiavelliski nolīdzinādams visu, it kā Verners pasaulē nekad nebūtu dzīvojis un Viņa to būtu tikai izdomājusi – tāpat kā bija izdomājusi Stellu. Viņa pacēla acis arī uz zvanu torni, un ātrāk nekā atminējums Viņu ķēra baismas.

*«Zdrowas, Maryja, laski pelna, pan s tobo, blogoslawiona miedzy niewiastami...»**

Starp torņa balstiem laistījās mēness. Bet zvans?! Zvana nebija! Augšā viss bija naksnīgas gaismas spoži pieliets. Viņa saredzēja pat auklu, kurā līdz šim bija karājies zvans un kura tagad svārstījās vējā kā saļauta čūska. Kamēr Viņa joprojām ar augošām šausmām lūkojās uz torni, pāri mēness diskam, kas bija iesprūdis starp balstiem, aizvērpās kļavas lapa. Pret gaismu pagriezdama te vienu, te otru pusi un ikreiz uzvizzmodama, tā atgādināja drīzāk zvaigzni nekā lapu.

Viņa atsāka ne īsti nosalušām, ne īsti notirpušām lūpām:

– *«Swieta Maryja, matka Boska...»*** lūgdamās svēto dievmāti, kura, arīdzan būdama māte, varbūt varēja Viņu saprast un Viņai piedot, ja pati sev nepiedeva Viņa. Katru gadu, nepamirkšķinot ne aci, miljoniem sieviešu izdarīja miljoniem abortu. Taču Viņa... Viņa bija netipiska sieviete. Pietika ar nejaušu atgādinājumu, kā, piemēram, pirmīt – mēness vieglās apduļķošanās vai nule – pāri spīdeklim virpuļojās lapas, lai krūšu kurvja kreisajā pusē starp sesto un septīto ribu Viņa sajustu iestrēgušo bausli: *Nie zabijaj!**** Vēl vairāk, savam bērnam Viņa bija izdomājusi vārdu, iesaukdama par Stellu. Viņa lauzīja galvu par to, par ko citas nemežģīja smadzenes: kur paliek nedzimušo

* «Esi sveicināta, Marija, žēlastības pilna, kungs lai ir ar tevi, tu esi svētīta starp sievietēm...» (*poļu val.*)

** «Svētā Marija, Dieva māte...» (*poļu val.*)

*** Tev nebūs nokaut! (*poļu val.*)

bērnu dvēselītes? Vai pilnatnes naktīs tās nozog no torņiem kā vara zvanus? Vai kā putnu perēkliši tās slēpjas zem ģipša eņģeļu kroplajām rokām? Vai kā kritošas lapas pārtop zvaigznēs?

Rudens vētrā un vēl kapos Viņa, jānudien, varēja izgudrot kaut ko aktuālāku, no kā sabīties, bet Viņa, lūdzu, iztrūkās no vecām domām, uzrāva plecus, metās uz vārtiem un atelsās tikai pusceļā uz mājām.

Gods kam gods, savulaik Viņa bija varonīgi nozvērējusies tūlīt pēc kāzām visu izstāstīt Verneram, bet tomēr vilcinājās un atlika, līdz, sev par pārsteigumu, uzlika viņam ragus. Tas iznāca neviļus un bez iepriekšēja nodoma, bet... bet... Ja stāstīja par jaunības grēkiem, tad, loģiski, vajadzēja stāstīt arī par Venera rāgiem – un tas gāja pāri Viņas spēkiem. Viegļāk Viņai bija panest Dieva sodu nekā sagraut vīrieša ilūzijas. Viņa tomēr bija tipiska sieviete!

«Bet tas tak bija tik nevainīgi!» Viņa sev taisnojās, skaidrāk par skaidru saprazdama, ka, ak, tik nevainīgi nemaz nebija.

Un, ja vēsture un mitoloģija pazīst atsevišķus gadījumus, kad sievietes nevainīgi kļuvušas grūtas, tad Viņa pie tām nepiederēja.

Vai Večella bija Dieva dāvana vai Dieva sods? Šis glāsmainais kaķēns un bezbēdīgais kucēns, šis paradīzes putns un elles kruķis Večella...

Mājas gala logā spīdēja gaisma. Bet tā bija tikai nenodzēsta lampa, kas ar simtvalu spuldzes nežēlību visās detaļās apspīdēja istabā valdošo nekārtību. Vai tiešām Viņa pati promskrejot atstājusi šo te haosu, vai viens Viņas prombūtnē vandījies?! Protams, ka pati, protams, ka neviens. Viņa iebāza roku skapī zem palāgiem un pirksti uzreiz atdūrās pret banknošu paciņu. Ja jau kāds būtu okšķerējies, pirmām kārtām paņemtu naudu. Viņa bija pārskaitījusi un ne vienreiz vien – trīs tūkstoši. No kurienes Večellai šitāda nauda?! Un no Rīgas bija atbraukusi ar taksometru... Uz autobusiem jau nevarot paļauties. Tā jau ir, bet... bet... Cik tad liela tā stipendija? Večella iesmējās. Stipendija?! Smieklī viņai piestāvēja. Sniegbalti un līdzieni atsedzās, kā viņa pati apzīmēja, «visi trīsdesmit divi zobi». Esot pārgājusi uz neklātieni. Strādājot firmā. Un ko tad dara tā tava firma? Visu ko – pērkot, pārdodot. Un tu – tu pērc vai pārdod? Večellas lielajās lūpās ievijās smiņš. Kreisā acs sāka šķielēt. Ap Večellu staroja svešāda, saldi noslēpumaina aura, kā ap ziedošu orhideju, taču nabaga actiņa šķielēja tik pazīstami aizkustinoši, ka Viņā savērpās žēlums. Viņa gribēja Večellu apskaut, bet, paslīdējusi uz banāna mizas, tik tikko noturējās kājās. Jānudien, kā zoss uz ledus...

Atcerējusies, ka nauda nesmird, Viņa piebāza to pie deguna un apostija. Nauda tik tiešām nesmirdēja, bet drīzāk smaržoja – ne īsti pēc dūmdesas, ne īsti pēc baldriāņiem, ne īsti pēc olu šampūna.

«Būs bērēm,» Viņa nodomāja un atlika naudu atpakaļ, taču ķērās nevis pie istabas kārtošanas, bet sāka cilāt, staipīt un visupēc laikot kleitas, izraudzīdamās sev mirstamo kārtu, un nevarēja izvēlēties – te par košu, te par raibu, taču, galvenais, visās Viņa jutās pārlieku dzīva un, vējā sasārtusi, izskatījās pārsteidzoši, taisni vai nepieklājīgi, svaiga – Viņa bija kā ābols. Tas ieliksmoja Viņas sirdi, kurā zem krāšņās bistes sadzīvoja ne tikai Dzīvība un Nāve, bet pat vēl trakākas pretišķības. Viņa sazvērnieciski pamirkšķināja savam spoguļattēlam, ar visiem jutekļiem skaidrāk par skaidru nomanīdama, ka mirt – mirt nemaz tik zvērīgi negribas! Stāvot pie spoguļa, Viņai aizvien vairāk šķita, ka Viņu kāds novēro. Tas, protams, atkal bija mēness. Viņa neviļus notrīsēja, un Viņas redzokļos atspulgojās veseli divi mēneši – katrs savā acī. Pasdies, šitā nav liela māksla saķert arī lunātismu, vai ne? Par laimi, mēness nespēja ilgstoši noturēties loga ailē. Ar lielu vieglumu, kā ar hēliju piesūknēts balons, tas izslidēja no Viņas redzes lauka, un gaisma uzreiz izbaloja un kļuva rēna kā skumjas.

Sapnī gaisma bija sarkana. Tā sijājās uz Viņas krūtīm, vēdera un gūžām, saldi kņudinot, skraidīja pa nervu galiem, pāri aristokrātiski baltajām miesām leja ķirškrāsas laku, un Viņa kā vijole ar vieglām vibrācijām atbalsoja gaismas pieskārienus. No apzeltītā divāna, kādi ir tikai miljardieru namos, arābu filmās un pa retam arī sapņos, Viņa nespēja saredzēt gaismas avotu, kas varēja būt tiklab saulriets, kā ugunsgrēks, tiklab kamīna rikle, kā degošs lukturis, un, vienīgi paslējusies uz elkoņa, pārsteigta ieraudzīja, ka tas ir mēness. Mēness bija asinskrāsā kā saldkaisli atplesta bezzobu mute. Viņai pārskrēja tīrpas. Lūpās sastinga ne īsti kliedziens, ne īsti vaids. Roka pastiepās atvairošai kustībai, bet bezspēcīgi atslīga uz acīm, sargājot no griezīgā starojuma, kas pulsējot plūda no mēness krāteriem. Piere sausi noskrapstēja zem nagiem. Viņa pārlaida pirkstu galus pār seju. Ķīļveida kauls. Asaru kauls. Sietiņkauls. Lemeškauls. Deguna kauls. Suņa bedre...

«Vai esmu mirusi?» Viņa jautāja sev, ar klusu padevību Liktenim samierinādamās ar visu.

Ar gaiļa balsi Viņas sapnī ieguva nomods. Ak tu, zupaskauls, atvēris lūciņu! Bet ko nu gaili lamāt, ja pati vainīga? Vakar aizmirsusi aizkrampēt, caurā galva. Jānudien, skleroze! Rīts ausa pārļaini sārts. Vējš bija nostājis. Viss balti nosarmojis. Sals tvēra pēc Viņas rokām un

ausīm. Vai tiešām ziema? Pārsteigta Viņa apstājās. Tāpat kā naktī prātā iekrita lakstīgalas. Ziemeļojot it kā Āfrikā. Viņai grūti bija iztēloties lakstīgalas palmās starp pērtiķiem. Tā varēja būt tikai miljardieru dārzos, indiešu filmās un varbūt vēl vienīgi sapņos. Gailis dziedāja neatņemdamies. Kas tad nu? Kas tad šodien par dziesmu svētkiem? Taču rīts ausa tik brīnumains, ka spēja saviļņot sirdi ne tikai gailim. Un, kaut arī pirmīt bija to nodēvējusi gauži nesmukā, var sacīt, pat asinskārīgā vārdā, Viņa atgriezās priekšnamā un iznesa visam harēmam miežus. «Dzīve tomēr nav slikts izgudrojums,» Viņa domāja.

Sapni Viņa vairs neatminējās.

Turpretim Večella atcerējās tik spilgti, ka vēl aizvien sajuta virpuļus spārnu padusēs. Gaiss bija ļoti dzidrs un maigi rožains kā rudens rītos pēc stipras salnas vai pavasaros pēc pirmā pērkona. Viņa dzirdēja savu spārnu švikstoņu. Lidspalvas murrāja kā kaķiņa dzirnaviņas. Pludlīniju ķermenī vibrēja atraisīts vieglums. Nesajuzdama gravitāciju, Viņa lidoja pāri pieminekļa trim zvaigznēm, Pēterbaznīcas gailim, Preses nama jumtam un televīzijas tornim. Vēl augstāk par viņu bija tikai starojošas debesis. Dziļi lejā starp torņiem un jumtiem viņa ieraudzīja sevi. Viņa stāvēja ar rozā lentītēm matos un, smeļot ar baltzobainu muti, sauca augšup: «Dzēves! Dzēves! Dzē-ēr-ves...»

No lodžijas rīts izskatījās gandrīz tāds pats kā sapnī. Varbūt pat rožaināks nekā sapnī. Večellas augumā vēl vibrēja lidojuma sajūta. Varbūt iepriekšējā dzīvē viņa bija bijusi dzērve?

– *What are you looking at, my pretty little slut?** – sacīja «balss aiz kadra» un beidzot pilnā augumā parādījās kadrā. Kaut ietērpts bezdzimuma halātā, tas nepārprotami bija vīrietis, taču velti netērēsim laiku viņa ārienes aprakstam, ja jau viņš eksistēs Večellas dzīvē tikai līdz rītam. Ak, pareizi, rīts jau ir pienācis!

No apmēram duča sinonīmu, kas apzīmē mūžsenās profesijas dāmas, visvairāk Večellai patika šikais «kurtizāne» un vismazāk prashtais «mauka». Un, lai gan «mauciņa» ne tuvu nav tas, kas «mauka», turklāt ar mikstinošo miļvārdiņu «mazā», viņai negaidot uznāca raudiens. Viņa jutās nogurusi – viņa bija nogurusi kā suns vai, pareizāk, «kuce», kā viņa nežēlīgi novērtēja pati sevi.

Vīrietis pazuda istabā un atgriezās ar glāzi.

– *In vino veritas!*** – viņš sacīja, kā esot teikuši senie romieši.

* Uz ko tu te ķiķerē, mana mazā, jaukā mauciņa? (*angļu val.*)

** Vinā mīt patiesība (*lat. val.*).

Večellai ļoti gribējās maķenīt iedzert, bet viņa zināja, ka darba laikā nav ieteicams dzert, un pretrunu atrisināja gluži sievišķīgi, raudādama vēl stiprāk. Raudāšana viņai nepiestāvēja. Ar izsmērētu skropstu tušu, sarkstošu degunu un šķielējošu aci viņa izskatījās neglīta. Vīrietis pat nobrīnījās, ko viņā atradis. Kaut kādam gnīdam varētu ielīst prātā doma, ka pārmaksājis, taču viņš stāvēja tam pāri, glāzi izdzēra pats un noskurinājās. Nez kāpēc viņam bija skumji, it kā Večella ar savām asarām būtu aplipinājusi arī viņu.

SĀTANISKS STĀSTS

Viss sākās ar to, ka diktors pieteica koncertu «Vienīgi jums». Šķiet, tas bija Dzintris Kolāts, kuru, dievadēļ, nedrīkst tālabad vainot par turpmāko, jo viņš pildīja tikai savu profesionālo pienākumu, par ko saņēma algu. Ne jau diktora vaina, ka pēc vairākām kopbūtnes stundām, kurās abi bija gan drusku pakašķējušies, gan nedaudz pamīļējušies, šis mirklis kļuva par pirmo sliekšni, pret kuru paklupa tiklab Viņš, kā Viņa, ar lielu skaidrību attapušies, ka jāšķiras un ka tas notiks jau ļoti drīz. Viņš uzmeta Viņai zīmīgu mirkli, un Viņa atbildēja ar ciešu skatienu.

– Dzirdēji? – Viņš puspajokam sacīja. – Vienīgi mums, vo! Pēc pusotra gada beidzot kaut kas būs vienīgi mums... Mirdza!

Pārsteigta Viņa pacēla uzacis.

– Kāpēc Mirdza?! – Viņa jautāja.

– Tāpat, – nevēriģi atteica Viņš. – Vai mēs vienreiz nevaram izlikties par tiem, kas neesam? Ko?

– Man liekas, – Viņa sacīja ne īsti ar ironiju, ne īsti skumjām, – ka mēs vienmēr to vien esam darijuši, kā izlikušies.

– Paskat, fi-lo-zo-fē! – Viņš izsaucās pa pusei ar nosodījumu, pa pusei apbrīnu un sniedzās pēc pudeles, un Viņa klusēdama vēroja, kā aiz stikla zvārojas mazliet duļķains šķidrums.

– Un kā lai es saucu tevi? – Viņa neizdibināmi vaicāja.

– Mani? – Viņš pārjautāja. – Nu, sauc mani... Sauc mani, teiksim, par Jāni. Ko? Latviešiem visi ir Jāni. Pat svētki, ko domājies, Jāni. Tauta bez fantāzijas. *Daļše nekuda*.*

– Labi, – piekrita tā, ko Viņš nez kāpēc bija nokristījis par Mirdzu. – Saukšu tevi par Jāni.

Lai notiek Viņu griba! Ja jau Viņš tā vēlas un Viņa neiebilst, reiz-reizēm arī mēs sauksim Viņus par «Mirdzu» un «Jāni», tomēr lietojot pēdiņas, lai atgādinātu, ka tā bija tikai rotaļa, starp citu, kā viss tonakt.

* Tālāk vairs nav kur iet (*krievu val.*).

Tostarp diktors labi nostādītā balsī skaitīja atkal savu pantiņu:

– ... deviņdesmitajā dzimšanas dienā mīļi sveic vienpadsmit bērni, divdesmit pieci mazbērni un trīsdesmit astoņi mazmazbērni...

– Dzirdēji? Trīsdesmit astoņi! Vairojas kā truši. Nemaz nevar pievaldities. Un tad vēl žēlojas, ka izmirstot. – Pudele Viņa rokā sastinga, taču jau pirmās taktis Viņu ieliksmoja, un «Jānis» ielēja «Mirdzai», dungodams līdzī brāļiem Ziemeļiem, tā ka no dueta iznāca trio. – Nu, prozīt! – Viņš sacīja, tverdams mēriņu aiz trauslās stikla kājas. – Vienu jau var pa visu dienu.

Manāmi drebošā roka un krietnais noplakums gan vedināja uz aizdomām, ka runa drīzāk par stilu, nevis būtību, bet nebūsim sīkumaini! Un galu galā, ja atceramies, šovakar Viņi bija nolēmuši izlikties par tiem, kas Viņi nebija.

Iedzēris Viņš tiksmīgi nosēcās.

– Un tu? Ko tu nedzer? «...ja tevi nemīl neviens, tev taču ir ko mīlēt...» Nu, dāvai, dāvai!

Bet Viņa, pielikusi glāzīti pie mutes, tikai skatījās.

– Ak, jā, – Viņš atcerējās, – viens Jānis tev laikam jau bija. Kas viņš tev tur īsti bija? Kaut kāds supermens... Ne īsti akadēmiķis, ne īsti gruščiks, ne īsti ekspeditors, ne īsti ekskavators, ne īsti restaurators, ne īsti refrīžerators.

– Kādu laiku viņš bija mans vīrs, – «Mirdza» sacīja.

– Hā! – lauvas basā ierēcās «Jānis». – Un tam tu pieej tik... Nu, kā to saka?... *snishoditelno?** «Kā-ādu laiku» un «gan-andrīz vīrs»... Bet, ja es saku «gandrīz vīrs» un «kādu laiku», tad tu sprāgsti gaisā kā fugasa bumba un lūri kā giljotīna. No manis tu pieprasi mūžību, – Viņš teica, jau kurbulēdamies un krietni vien šaudams pār strīpu, jo Viņa nevis uzbrūkoši, bet drīzāk maigi raudzījās pāri galdam, kur sēdēja Viņš.

Viņš bija vīrietis, ko nevar nepamanīt, – liels kā autofurgons, plātīgs kā torņaceltnis, spēcīgs kā buldozers, neatlaidīgs kā pāldzinis un skaļš kā gateris. Viņam piemita īpašības, kas varēja arī kaitināt. Bet tas kā aizvien caurcaurēm ir gaumes jautājums, jo pasaulē mīta sievietes – un ne viena vien – kam Viņš patika, kā, piemēram, tai rau, pāri pre-tim, kura dievinot vērās uz Viņu kā uz ikonu un kuru Viņš šovakar atkal pametīs, lai varbūt neparādītos vairs nekad, kā Viņš klusībā apcerēja, un gandrīz vai tāds kā salds spēlmaņa azarts izšāvās Viņam pa nerviem un iekņudējās saules pinumā. Bet pagaidām netraucēsīm

* Iecietīgi (*krievu val.*).

Viņa Viņa maldos. Lai vēl nedaudzas stundas Viņš paliek pie savām domām.

Beidzot arī Viņa izdzēra glāzīti, kurā, kā esam jau uzminējuši, bija tas, ko dēvē ne tikai robusti – par «ļergu», bet arī botāniski – par «rudzīti» un pat patriotiski – par «dzimtenīti». Un Viņš pāri galdam pastiepa Viņai uz dakšiņas uzdurtu desas ripuli, ko Viņa paņēma nevis ar pirkstiem, bet, paliekusies pretim, satvēra zobiem, kā būtu darijis suns.

– Uz kod, citādi rīt būs pohmeļas!

Viņa dzirdi atkal sasniedza diktora tikami tembrētā balss:

– «... četrdesmitajā dzimšanas dienā māti sveic dēls Uvis un meita Ginta...»

Viņš salēcās.

– Johaidi, tie taču tavējie! Ko?

Starp citu, Viņš gan nesacīja «johaidi», bet aiz pārsteiguma arī pie-minēja māti.

Viņa klusēdama palocīja galvu, lai gan arī bija kā no plaukta nokritusi. Neparko Viņa nebija gaidījusi, ka no skopajām tehnikumiešu stipendijām Uvis ar Gintu sakasis kaut ko tik lepnu kā apsveikumu pa radio, kas noskanēs pa visu valsti. Daudz ja telegrammu! Gan jau Uvim būs gadijusies haltūra – puikam nags uz dzelžiem un elektrībām.

Rudens roze, rudens roze,

Rudens roze pēdējā.

Cik tā krāšņa, cik tā jauka...

– Ienācis priekšlikums iedzert! – Viņš skubināja, atkal sniegdamies pēc pudeles, bet roka palika pusceļā.

Viņa sēdēja ar tik svētsvinīgu un apgarotu seju kā baznīcā.

– Vai tiešām četrdesmit?! – Viņš nolaida decibelus un pretēji paradumam sāka runāt pusbalsī, it kā patiesi sēdētu baznīcā.

Tas, ka Viņai četrdesmit, Viņam nevarēja būt pārsteigums. Savus gadus Viņa nekad netika slēpusi un, starp citu, arī neizskatījās jaunāka, tad jau drīzāk otrādi. Devīnpadsmit gadi fermā... Pat ja neesam uz savas ādas izbaudījuši, varam iztēloties, kā ir, ja modinātājs no rītiem zvana trijos. Un, pat ja nespējam iztēloties, varam vismaz miglaini apjaust, kā klājas atraitnei ar dažus mēnešus veciem dvīņiem. Jau pasen Viņa sirsniģi sveicināja tiklab frizieris, kā zobārsts. Un parfimērijas veikalā Viņa pēdējoreiz bija iegriezusies... Pag, kad? Vai kad

brauca uz Augstāko Padomi vai vēl agrāk? Retajām sapucēšanās reizēm vēl kopš «Jāņa laikiem» Viņai glabājās drusciņa smaržu. Ne īsti «Rīgas ceriņi», ne īsti «Krasnaja Moskva». Tas bija tik sen, ka pat etiķete nolupusi. Un prasi, vai tā atlikusi lāse vispār vēl pēc jekā oda...

Nē, jaunāka Viņa neizskatījās.

Un tagad, kad izbalojis vasaras iedegums, āda atsita pat tādu kā pelēcīgu notoni kā rūdītai pīpmanišai, lai gan savu mūžu Viņa nebija niekojusies ar smēķiem un tabakas dūmu bija tik vien ostījusi kā no svešām cigaretēm.

Pāri gadam Viņš lūkojās ar tik aizkustinošu izbrīnu, itin kā tikai tagad ieraudzījis, cik stipri Viņa pārvērtusies. Bet vēl pavisam nesen nū-ū-nū! Nagi tā vien niezēja iekniebt! Un, nebaidies, kniesa ne tikai Viņam. Ne viens vien Viņu apskauda. Pupīga un izdarīga, kā saka, *maļenkaja, no udaļenkaja*,* savā reizē gan iedzer, gan uzdzied, la-la-lā un tra-la-lā, bet nemaz nelaiž ne tuvumā! Tur tu vari klanīties un locīties, bet: la-la-lā un tra-la-lā! Un tu paliec ar pīgu un garu degunu! Un cik tad to gadu vispār pagājis? Tur nebija nekādi garie rēķini: trīs gadus nodzīvoja kopā, tagad pusotra, kamēr prom!... Matemātika vienkārša. Bet ne velti saka: *sorok let – babje vek!*** Svēti vārdi! Tauta ir ievērīga un nemaldīga.

Bet tostarp tā, kuru Viņš novēroja un novērtēja – un, atzīsim, ne pārāk saudzīgi, – ar nekā neredzošu skatienu sēdēja Viņam iepretim, dziļi iegrimusi krēslā, un Viņas valgās acis staroja un bija plašas un gaišas kā divi spoguļi, kuros varēja ieiet un neatgriezties.

«Tik vien palicis kā tie prožektorī,» raupjajos pirkstos grozīdams glāzes kājiņu, domāja Viņš, un Viņā pret paša gribu saviļņojās pagātne.

Jānozied un jāmirst klusi – Viņa domās dziedāja,

*Rudens rozei pēdējai,
Rudens rozei, rudens rozei,
Rudens rozei pēdējai...*

Viņa nedz elsoja, nedz šņukstēja. Dziļā klusumā pāri nekustīgajam vaigam noritēja vispirms viena un pēc tam otra asara.

– Nemaz nezināju, ka tev šodien dzimšanas diena, – Viņš apķērās.

– Šodien nemaz jau arī nav, – Viņa teica, kā pamozdamās. – Tikai aizparīt.

* Maziņa, bet izdarīga (*krievu val.*).

** Četrdesmit gadi sievietes mūžs (*krievu val.*).

– Nu, *zlotce**, aizparīt es jau sen būšu tur! – Viņš izsaucās un ar rādītājpirkstu enerģiski sagrieza gaisā vairākus aplūšus, ātrumā neattapdams rietumu virzienu, līdz nenoteikti norādīja ne tikdaudz uz priekšu, cik uz augšu. – Vienalga. *Nado otmetitj!*** Viņš paskalināja dzēriena paliekas, kurā savērpās duļķes, un nožēlā saviebās. – Nav vēl kāds polšiņš? *Eh, čort,**** varētu tak tas maita iet kādu stundiņu vēlāk!

Šis «maita», kā esam jau uzminējuši, bija autobuss. Un, lai gan Viņš, to pieminēdams, atkal piesauca un pat trīskāršoja māti, diez vai pat miesīgā māte kaut ko būtisku spētu izmainīt sabiedriskā transporta kustībā, kas bija kā Liktenis, kura likloči ne katreiz iepriekš paredzami.

Viņa noslaucīja vaigu ar delnas virspusi, un Viņas seja atguva ikdienišķu izteiksmi, it kā kopā ar asarām Viņa būtu noslaucījusi vēl kaut ko, par ko Viņam nebija ne jausmas. Pēc tam iegāja istabā, lai atnestu vēl vienu no dzimšanas dienai gādātajām pudelēm. Starp citu, kāds pusstops Viņai vienmēr turējās mājās. Bez šīs «brīvi konvertējamās valūtas» bija neiespējamas visas tās aršanas, vagošanas, zāģēšanas un tā tālāk, kur vajadzīga vīrieša galva un sievišķi ir kā bez rokām, it īpaši, kopš vēl Uvis Smiltēnē.

Savukārt Viņš, jau nemaldīgi uzminējis, kurp un pēc kā aizgājusi Viņa, atkal laimīgi dziedāja «vefiņam» līdz ar patiesu aizrautību un iedvesmu:

*Tu biji mana pirmā mīlestība
Un būsi mana visupēdējā.*

un veselas pusotras bezgalīgas minūtes Viņam likās, ka tā ir balta patiesība un ka Viņš nekad nav mīlējis nevienu citu. Tas, kā viegli sprotams, bija blefs. Taču Liktenim labpatika, lai Viņam tiek vismaz puspatiesība – kaut arī Viņa Viņam nebija pirmā sieviete, tomēr kļuva vispēdējā.

Kad Viņa atnesa jaunu pudeli, Viņš piepildīja abas glāzītes, piecēlās un apgāja apkārt galdam.

– Nu, tad – uz nākamajiem četrdesmit! – Viņš sacīja, kā jau līdzīgos gadījumos to sacīt mēdz, un strauji pasvieda peku gaisā. – Apsveicu! – Viņa lūpas uzmeklēja Viņējās, kas maigas un valgas atbildēja Viņa skūpstam. – No sirds apsveicu!

* Zelta gabaliņ (krievu val.).

** Jāatzīmē (krievu val.).

*** Velns! (krievu val.)

Apsveikt sagudroja arī Viņa roka un sāka taustīties pēc Viņas krūtīm. Šai brīdī... Ak, nē, nebūt! Mēs neesam uzminējuši. Atskanēja nevis svešs klauvējiens pie mājas durvīm, bet vaļā atsprāga pavisam citam durtiņas – sienas pulkstenim. Izlēca dzeguze un sāka kūkot. Tas bija Viņas mammas pūra pulkstenis, kopā ar citām mantām laikmetu jukās atceļojis no Latgales. Nevieni mēs neesam pasargāts no laika zoba. Un vecais stundenis jau stipri sirga ar vecuma marasmu. Bet, kamēr dzeguze kūkoja – kaut vārda vistiešākajā nozīmē bija izkūkojusi prātu –, tas izklausījās tik mājīgi, naivi, miļi un pierasti, ka vecais putns atkal un atkal tika amnestēts, par spīti jau sen senis pilnajam grēku maisam, pareizāk, katlam, jo regulāri ievārija pārpratumus.

Kūkošana bija drīzāk dobja nekā spalga, taču Viņš, lai gan labi pazina pulksteņa iedabu, burtiski, sarāvās kā no pastardienas bazūnes; jo muļķa putns ar savām izdarībām varēja izsist no sliedēm cilvēku ar visstiprāko nervu sistēmu, pie kuriem ir zināms pamats pieskaitīt arī viņu.

– Ko?! Deviņi?!

Stundeņa durtiņas mīksti aizkrita, un vecā mele atkal nozuda no Likteņa skatuves. Un, kaut tai nebija izdevies pasteidzināt laiku, tā bija atgādinājusi par laika esamību.

– Čort!* – Viņš izdvesa un, pat pēc rokas pulksteņa pārliecinājies, ka ir tikai pusdeviņi, precīzāk, divdesmit un divdesmit deviņas minūtes, uzreiz nespēja samierināties. Sūda būšana! Uz galda knapi aizsākta pudele – un še tev, jākratās uz pieturu! Tas varēja izraut sirdi no krūtīm pat lauvam un nolikt uz lāpstiņām nīlzirgu.

Bet Viņa sēdēja, nedaudz novērsusies, un Viņas lūpās bija ne īsti smaids, ne īsti smīns, ak, sterva!

– Par ko tu uzjautrinies? – Viņš Viņai uzklupa.

– Es atcerējos savu vakardienas sapni, – Viņa sacīja.

– Sapni?!

Lai nu ko Viņš bija gaidījis, bet – «sapni»?!...

– Mhm, – Viņa pamāja. – Un zini, sapnī bija šitāds pats pulkstenis kā šis, mamminējais. Tikai milzīgs, milzīgs. Kā trīsdurvju skapis. Un, kad atvērās durtiņas, nevis dzeguze izlēca, bet es iegāju pulkstenī, un durvis aiz manis aizvērās. Iekšā bija tumšs un smacīgs. Klauvēju, lai izlaiž, bet neviens neatvēra. Klauvēju arvien stiprāk. «Varbūt es esmu jau mirusi?» sapnī piepeši nodomāju. Bet zini, baigi man nebija. It nemaz.

* Velns! (krievu val.)

Ar visu sareibumu toties šķērmīgi sametās Viņam.

– Sagudro te visu ko! – Viņš noburkšķēja, cīnīdamies ar nevilšo «bābismu», kā domās sauca savu vājumu, jo slepenībā stipri baidījās no nāves, par kuru atklātībā ņirdza, – tas izklausījās vīrišķīgi un Viņam pietāvēja. – Un tas ir viss, ko tu redzēji? – Viņš izaicinoši pavaicāja.

Viņa palūkojās atsvešināti – drīzāk Viņam plecā nekā sejā.

– Jā... it kā jā... it kā vēl kaut ko, bet lāgā vairs neatceros. – Viņa padomāja, taču arī padomājusi nespēja atminēties. Sapnī Viņa staigāja kaut kur lielā augstumā un no šīs kaut kurienes nogāzās. Pamo dusies Viņa pat iedzēra nervu zāles, papriekš vienu zirnīti un pēc tam vēl otru, bet pakrūtē tik un tā kņudēja kritiena sajūta.

– Varētu domāt, ka tu to vien dari kā guli un skaties sapņus, – ka tev tas ir tikpat kā televīzija! – Viņš uzrūca, lai gan ir muļķīgi otram pārmetest sapni, vai ne? Un Viņa īgnums arī palidoja Viņai garām kā ods, gandrīz neskarot ausi.

– Es biju ļoti augstu, – Viņa izklaidīgi sacīja, klausīdamās nevis Viņā, bet sevī, – un pēc tam sāku krist. Es kritu, kritu... kritu...

– ...kritu... kritu... – Viņš izsmejoši atkātoja. – Varētu domāt, ka tu naktis staigā pa debesskrāpju jumtiem.

– Tu esi gaišrēģis! – Viņa aiz pārsteiguma izsaucās. – Patiešām – debesskrāpji! Tagad atceros. Starp diviem jumtiem bija nostiepta virve... Nē, drīzāk groži vai pavada. Un man vajadzēja tur pāriet pāri. Sapratu, ka nedrīkst skatīties uz leju, citādi apreibs galva un novelšos, tomēr nenocietos un paskatījos. Apakšā nebija nekā briesmīga. Brauca mašīnas, un laistījās ugunis... Bet tas viss bija tik ļoti dziļi lejā, ka es saļodzījos, nenoturējos un...

– ...kriti... kriti... kriti... kriti... – Viņš ķildīgi iesāka. – Jau dzirdēju. Uz to jāiedzer!

Viņš samanija, ka tosts nav izdevies, un steidzīgi to noskaloja ar glāzītes saturu, kas bija nevis dedzinošs, bet nez kāpēc likās glums.

– Un ja nu tu nebrauktu? – Viņa piepeši sacīja.

– Kā – nebrauktu?! – Jautājums Viņu tik ļoti izbrīnīja, ka ātrumā Viņam pat nepielēca lietas būtība. – Vai tu gribi, lai es eju kājām?

– Un ja nu tu paliktu šeit? – Viņa lūdzoši teica.

– Šeit? – Viņš pavērsa rādītājpirkstu uz leju un ar nagu ieurbās vaskadrānā. – Līdz rīta autobusam?

Kādu brīdi Viņa tikai klusēdama skatījās ar saviem starojošajiem, kā domās tos bija nosaucis Viņš, «prožektoriem».

– Pavisam, – beidzot Viņa teica gandrīz bez balss. – Uz visiem laikiem.

– Vai tu ko teici, vai tev tikai ribas grabēja? – Viņš sacīja un iesmējās. – Ko es te iesāktu? Tur, *miļočka**, man ir vismaz darbs.

– Skatlogus tīrīt...

– Labāk nekā utis kaut! Saki, kuram no traktoristiem te ir ko darīt? Vakar pie Koļas...

– Viena firma meklējot – pie meža darbiem.

– Bet kāpēc? Kāda velna pēc? Tur ir vismaz pilsēta. Kas mani te tur?! – Viņš sirsnīgi brīnījās.

– Es, – Viņa atbildēja.

– Tu?!

– Es tevi milu, – Viņa sacīja.

– Kāda tam nozīme? – Viņš paraustīja plecus. – Atradusi iemeslu. Mī-ī-ilu... Nu, ceļakāju!

Viņa atkal domīgi tuvināja glāzīti lūpām, nodzēra mazu malku, un Viņš no jauna pastiepa Viņai dakšīņu ar uz kodu, šoreiz skābēta gurķa ripuli.

– Še! Citādi rīt sāpēs galva, – Viņš gādīgi sacīja, kad Viņa ēsmu atkal satvērusi nevis ar pirkstiem, bet ar muti – kā suns. Un Viņa nodomāja, ka arī ir suns. Kuce, kas laiza saimniekam roku, gatava spērienam krūtīs. Un sirds Viņai paklupa pret neredzamu šķērslī.

Enerģiski uzsitis plaukstām pret galda malu, Viņš piecēlās: laiks! Viņa nelūdza vairs neko un neapelēja ne pie kā, arīdzan uzslējās un uzvilka mēteli, lai paietos līdzī.

Laukā pūta spēcīgs vējš. Viņi gāja ļoti tuvu viens otram. Saskārās ne tikai Viņu drānas, bet reizreizēm pat elkoņi, taču Viņi nerunāja neko. Varbūt bija paguvuši jau visu izrunāt, varbūt tikai ieklausījās šalkās. Brīdī pa brīdim Viņu dzirdi aizsniedza gaudas, un tad Viņš ikreiz saausījās: kas tās par skaņām? Bet, kad abi nonāca līdz fermai, kļuva saprotams arī šī trokšņa cēlonis – gaudoja tukšās logu ailes, pa kurām brīvi iekšā un ārā staigāja brāzmas. Viņš uzrāva plecus un beidzot pateica pirmo frāzi:

– Prihvatizācija jums te sit augstu vilni!

– Māliņos gandrīz ik nedēļu nozog pa sivēnmātei, – Viņa pastāstīja. – Par sargu bijis atstāts suns. Nodūruši arī suni.

Viņš neteica neko, tikai atkal savilka plecus, un nebija grūti uzminēt Viņa domas – ka vairāk par visu Viņam kārojās sēdēt siltā un gaišā satiksmes autobusā. Vēl pāris reizītes Viņš atskatījās uz fermu, sašprietī ieklausīdamies vēja vaimanās. Nervu atspere bija uzskrūvēta

* Mīļumiņ (*krievu val.*).

tiktāl, ka Viņš manāmi satrūkās, kad priekšā iznira cilvēka stāvs, lai gan izbilis, kā viegli saprotams, Viņam nepiestāvēja. Taču tas bija stiprāks par Viņu. Kāda roka parāva Viņā trauksmes zvaniņu, un Viņš nodrebēja. Bet te jau arī nebija neviena, kas varētu to redzēt. Vienīgi Viņa, taču Viņu varēja neņemt vērā, – Viņa bija lieta, no kuras nekaunas par savu kailumu.

– Ko tu spokojies un tumsā baidi cilvēkus? – nācējam uzsauca Viņa, un tad to sazīmēja arī Viņš. Tas bija Viņas un vēl samērā nesenā pagātnē arī Viņa tuvākais kaimiņš, kuru ērtības labad dēvēja, protams, par «Jāni», lai gan pēc pases tas bija Druvvaldis Kārklīšs. Kārtejšais «Pseidojānis» no tumsas priecīgi Viņam uzsēca:

– Ko es redzu? Sveiks! Atkal mūspusē? – Un, ja līdz šim vēl varēja būt kaut teorētisks pieļāvums, ka tas tomēr nav Kārklīšs, balss izgaisināja jebkuras šaubas, jo tāda visā rajonā bija tikai vienā eksemplārā – Kārklīšs sirga ar hronisku laringītu. – Vai uz ilgu palikšanu?

– Eju uz pieturu, – Viņš izsmeloši atbildēja.

– Un ko tur? – painteresējās Kārklīšs.

– Tikai tavs Džeka skrien uz pieturu pie staba pacelt kāju, – Viņš paspīdēja ar asprātību. – Cilvēks dodas uz autobusu.

– Un uz kurieni tu stūrē? – miermīlīgi aprasījās Kārklīšs.

– Avīzes nelasi? «Mājup uz Krieviju!» – Viņš patriotiski izsaucās, lai gan stūrēja tikai uz Jelgavu pie Meldras, kuras botānisko vārdu arī bija vienkāršojis par «Mirdzu».

– Tad tev ilgi vajadzēs gaidīt, brāl, – Kārklīšs sacīja. – Vakara autobuss atcelts.

– *Vežjot kak utopļeņņiku!** Kārtības nekādas! – Viņš sašuta. Gaišā diennakts laikā un skaidrā prātā vēl varētu uz lielceļa kādu nobalsot. Bet pašlaik... Un, lai cik augstās domās Viņš arī nebija par savu neatvairāmību, nedaudzie paškritikas procenti Viņam pačukstēja, ka šobrīd Viņš izskatās kā izvilkts no miskastes.

– *Stop, mašina, ņet benzina!*** – gandrīz vai jautri piekrita Kārklīšs, kuram Viņa ķibeles, kā šķita, neķērās pie sirds: neaizbrauks šodien, aizbrauks rīt, loģiski, vai tur Krievija vai Nekrievija, Mirdza vai Velta, vai Ņina – nav zaķis, neaizbēgs. Kā īstens lauķis Kārklīšs bija nesteidzīgs vīrs un savu nesatricināmo mieru pat Viņam pielipināja kā pastmarku.

* Veicas kā sliķonim! (krievu val.)

** Stop, mašina, nav benzina! (krievu val.)

«Sudjba igrajet s človekom...»* – Viņš teica, balsi jau nolaidis līdz apcerīgā tonim, neveiksmi pārcietis vieglāk, nekā bijām gaidījuši. Varbūt Viņu labdabīgi ietekmēja atziņa, ka nav ko spārdīties pret dzeļoņiem, varbūt uz virtuves galda palikušais polšs, kas ir apbrīnojami labs dvēseles ciešanu amortizators?

Neliels ceļa sprīdis visiem bija kopīgs, un Viņi apmainījās nesteidzīgām valodām, piemēram, kā gājis kuros gados un kurš kuram krāvis pa purnu, pie kura – Andropova vai Čerņenko – nodega kalte, kurš kurās medībās gandrīz nošāva mežsarga zirgu, kurš kuru pieķēra ar kura sievu – un tamlīdzīgi. Nekā globāla jau nebija šajās atmiņās. Vēl īpaši ievērojot, cik daudzās zemēs kāvās un šāvās, un nevarēja sadalīt ne tikai sievas un zuteņus, vēsturi un nākotni, bet pat kontinentus un planētas, kā bijis aizvien, kopš pastāv cilvēce. Kopīgās atmiņas tikai saldsūri nosmaržoja kā veca pirts, jo Viņa vēl turklāt bija vairākus gadus kopā ar Kārkliņu Laimu nostrādājusi vienā fermā, kas tagad iznira priekšā tik rēgaina, ka nevilus pārskrēja šermuļi. Pirmajā brīdī viņi pat neaptvēra, ka vainīgs mēness, – ka ir uzlēcis mēness. Logu ailēs spīdēja spocīga gaisma kā Bāskervilas suņa acis. Ēka atgādināja Kolizeju, kur kā senajos gladiatoru laikos tagad oda vairs vienīgi pēc lauvu urīna nevis pēc siltiem govju tesmeņiem.

– Tas ir mēness! – pirmais atpazina Kārkliņš.

Tad arī abi pārējie ieraudzīja mazu spožu maliņu, kas ziņkārīgi un pat drusku blēdīgi glūnēja gar stūri, kā uzjautrinādamās, ka apvedusi Viņus ap stūri, – un vēja brāzma nopūta baismas no Viņu dvēselēm kā putekļus.

Lai kur dvēseles un kur miesas, bet pa Viņu īso prombūtnes laiku virtuve bija jau stipri izpūsta. Nav brīnums – laukā bezmaz vētra. Māja, veca un šķirbaina, neturēja siltumu. Priekšsēdētājs bija solījis remontu. No gada uz gadu. Bet kāds nu vairs tur priekšsēdētājs? Un kāds nu vairs tur remonts? Pat šai caurajai būdai uzradusies īpašniece...

«Viss sagriezies ar kājām gaisā,» Viņa domāja, piemiedzama plīti malku. Varbūt iekuras. Daža ogle vēl gailēja. Viņš atkal ķērās pie... Esam jau uzminējuši – pie kā. Un uzminēt jau nemaz nebija grūti. Viņš pamāja arī Viņai, bet Viņa papurināja galvu – brīžam vēroja, kā dūmo pagales, un brīžam, kā uzdarbojas Viņš: iedzēris uzkož un sāk griezt desas strupuli pabiezās šķēlēs. Tas izskatījās mierīgi un mājīgi.

«Vai nav Liktenis?» Viņa klusi brīnījās, jo pašlaik Viņam vajadzēja sēdēt autobusā nevis Viņas virtuvē. Ne ar kādām lūgšanām Viņš nebija pielūdzams, un še tev – Viņš bija šeit!

* Liktenis spēlēja ar cilvēku (*krievu val.*).

Uguns negribēja kurties. Ar cirvi Viņa noplēsa vairākus skalus un visupēc pielika arī dažas tāstiņas. Ar piepešu karstu iedomu: ja degs, Viņš paliks! Tāsis ilgi gruzdēja, tīdamās un vistīdamās dūmu kokonā. Beidzot uzspurdza liesma, un taureņu spārniem sāka plīvot atspidumi, skardami arī Viņas seju, un Viņa notrīsēja: tātad Viņš neaizies! Viņš paliks pie Viņas uz visiem laikiem! Pats Liktenis nevēlas, lai Viņš aiziet, bet Liktenis ir stiprāks par visiem un visu.

Tostarp Viņš iedzēra vēl.

Viņa atklāja, ka spaiņos nav ūdens, un vienubrīd gribēja pateikt Viņam, lai ienes. Tomēr cēlās un devās pati, varbūt ar pusapzinātām bailēm, ka izgājis Viņš neatgrieziesies. Nu, kur gan Viņš varētu tā izgaist? Ak, daudz kur! Vai trūka pažiņu? Kaut vai pie tā paša Koļas... Un prasi, vai Viņš vispār būtu atnācis pie Viņas, ja šie tur pēc kristībām nebūtu izlaizījuši visbeidzamo pilienu.

Nelikās vis, ka vējš uz nakti taisītos rimt. Drīzāk jau otrādi, kā varēja spriest pēc kļavas šalkām un pēc žēlabām, kas atplūda no fermas. Varbūt gaudo Kārkliņu Džeka? Nē, tomēr ferma... Viņa nolika spaiņus pie akas un iegriezās kūti pie Gaujas. Teliņš bija gaidāms tikai uz aizparītu, bet lops šovakar nemierīgs. Uz vētru, vai? Pa radio teica, ka šodien esot kaut kāda tur nelabvēlīgā diena... Gauja uzlūkoja Viņu ar violetu skatienu. Un Viņa nogļaudīja silto purnu, kas skābeni oda pēc gremokļa, un pabužināja starp ragiem, kas saldi smaržoja pēc mēsliem.

– Nu, pelīt, kā tev iet? – pusbalsī Viņa uzrunāja govi, nez kāpēc saukdama par «peliti» – tikpat neloģiski, kā pati bija iesaukta par «Mirdzu». Taču, īsti nedomādama par to, ko saka, Viņa ieklausījās āra skaņās. Vienbrīd izlikās, ka laukā kāds sauc palīgā, bet tie bija tikai griezīgā vēja auri, kā Viņa labi saprata, tomēr neviļus nodrebēja kā no neizbēgamas nelaiimes tuvuma. Viņa samanija to gaisā, kā smaržu vai smaku saodis suns. Un vai tad Viņa nebija suns? Kas ēdamo jau tvēra ar muti... Un piepeši Viņa apskāva Gauju un piespieda vaigu govs gludajam, samtainajam kaklam, kā tiekdamās aizsargāt vai pati lūgdamās aizstāvību. Nervi, nervi... Pēdējā laikā galīgi uzdod. Klimak-sam vēl tā kā par agru. Bet ko tur var zināt? Dažai sākoties jau ap četrdesmit. Un pēc tam – cauri? Viss? Vairs nekad nekā? Uvim ar Gintu jaunmēnes septiņpadsmit. Vēl nedaudz, un Viņa būs tikai vecmāmiņa. Līdz pat nāvei. Jo no vecuma neizveseļojas. Šā vai tā, skais-tākais jau aiz muguras. Tagad liekas pat neticami, ka reiz Viņa, piemēram, karājusies pie rajona izpildkomitejas Goda plāksnē. Foto-grāfam sevišķi labi bija izdevušās Viņas acis. Tie, kas gāja Viņai garām

un uzmeta paviršu vai vienaldzīgu, ņievīgu vai pat naidīgu skatienu, nemaz tik viegli netika garām, it kā pats sātans būtu tos paklupinājis. Cits aiz sazin kā aizķērās, cits uz nez kā paslidēja un vēl cits, būdams visnotaļ skaidrā prātā, neattapa, kur likt personiskās kājas, – ar savu skatienu Viņa visus ievilka divainā burvju lokā.

Un reižreizēm dziļā klusumā un neatzīdamās nevienam, Viņa atminējās, kā brauca uz Rīgu pēc Goda raksta. Arī tagad tas Viņai ienāca prātā, un varbūt tieši tāpēc, ka pašlaik apskautu Viņa turēja govskaklu. Gandrīz viss labākais Viņas dzīvē bija nācis caur govi... Nu, kas Viņa būtu, kas Viņu pazītu bez Viņas ragainēm? Nemaz nav ko runāt...

Nieks tur bija no tā papīriša, ko varēja ne tikai piespraust pie sienas, bet vajadzības gadījumā uzspraust uz naglas. Bet kā Viņa posās un taisījās! Viņa pat nebrauca kopā ar apsveicējiem un uz Rīgu devās ar satiksmes autobusu, lai iznāktu laiks ieiet frizētavā, izmazgāt galvu ar smaržīgu šampūnu un ieveidot matus, lai, pasdies, neostu pēc fermas, kā nereti oda Viņas biedrenes, pat brangi sapucējušās uz svētkiem. Viņa iztaisīja arī manikīru, taču nagus, vai dieniņ, Viņai nomālēja tik sarkanus, ka, izvelkot rokas no cimdiem, Viņu katrreiz sagrāba šausmas.

Tik un tā Jēkaba ielā Viņa nokļuva stundu par agru un, isinot laiku, nesteidzīgi staigāja pa mazām mazmazītiņām vecpilsētas ieliņām, no kurām dvesa pelējums, senatne un tik liels miers, kādu Viņa bija sen aizmirsusi. To atceroties, Viņa katrreiz mazdrusku šaubījās, vai tas vispār ir bijis un vai visu Viņa nav tikai izdomājusi. Trokšņu un Šķūņu ielā Viņa iegriezās vārtu telpā, novilka zābakus un masēja kājas, jo neievalkātie apavi briesmīgi spieda. Bet Augstākajā Padomē Viņa taču nevarēja rādīties ar kaut kādām čabatām kā visbeidzamā govju meita. Tur sēdēja, vai dieniņ, tādi glauni kungi, uz kuriem varēja skatīties tikai televizorā. Viņu biedēja pat doma, kā būs, ja Viņai, iespējams, pados mīkstu un laipnu roku un Viņa pastieps pretim savu sarepējušo ķetnu ar asiņainajiem nagiem! Tomēr viss iznāca uz to labāko. No kolhoza Viņai pasniedza deviņas kallas, veselu pušķi. Ziedi dvesmoja pavēsi un rūgteni, kā atkusnī smaržo sniegs. Viņai iešāvās galvā, ka kallas esot kapliču puķe, un, atvainodamās par savām nejaukajām domām, vienu no tām Viņa noskūpstīja. Mēs tagad nezinām, vai šī kalla vāzē nodzīvoja ilgāk par savām māsām – un, iespējams, mums nemaz tas nav jāzina, jo ietilpa tikai Viņas dzīvē un atspoguļojās Viņas sejā, – un arī šo mirkli iemūžināja fotogrāfs un Laiks.

Govs pagrieza galvu un sāka laizīt Viņas piedurkni. Pasniedzās arī Viņa un notrausa asaru. Nervi, nervi... nolādētie.

Kamēr ūdeni uzvilka, kamēr ienesa, uguns plīti jau raiti kurējās, un Viņš atkal bija pielējis abiem.

«Tikai mieru!» Viņa domāja, neskaidri apjaušot, ka tieši to atkal bija pazaudējusi tur, ārā, taisni mieru un pārliecību, ka viss beigsies labi.

– Ko tu tik skāba? – Viņš pavaicāja, jo Viņam patika jautras sievietes, – jautras un, ja iespējams, jaunas. Vismaz jautra Viņa taču varēja būt, ja jau kļuvusi aitas ģimī.

Ar sievietes nojautu Viņa uzminēja «Jāņa» domas un, ar plaukstu nošķūrējusi no sejas ēnas, uzsmaidīja Viņam, ko, starp citu, labāk nevajadzēja darīt, tāpēc ka tādējādi atsedzās trūkstošais priekšzobs, pareizāk, tukšā vieta, kur zobs bija bijis, un smaids iznāca nedaudz raganīgs. Un Viņam piepeši iesitās prātā, ko Viņa atgādina, – fermu, kurai pirmīt Viņi bija gājuši garām.

– Nu tad! – Viņš izlāpījās ar visizsmeļošāko tostu, kāds jebkad izgudrots.

Viņa strauji izdzēra līdz beidzamajam pilienam, pati pasniedzās pēc uzkodas un pastiepa arī Viņam, kurš to satvēra pēc Viņas parauga – arī ar muti kā suns. Viņas rosmē jautās augošs uzbudinājums. Un, kaut vēl nule bija vēlējies, lai Viņa nesēž ar piepes fizionomiju, ar karstām ilgām Viņš nodomāja par rīta autobusu kā par atpestīšanu, aizvien vairāk juzdamies šajā mājā kā aizvākotā mucā, kur dvakoja pēc alkohola un spundes caurumā kauca rudens vētra. Vajadzēja, *čort,** taisni šodien tam vakara busam neiet! Viņš tagad būtu jau gabalā. Ārpus Viņas bezzobainā smaida un apnicīgās mīlestības, kas Viņam bija pie vienas vietas.

Pie sienas nograbēja-nošķindēja. Atsprāga durtiņas. Atkal izlēca dzeguze un sāka kūkot. Viņš neskaitīja līdzī un pat neklausījās, bet pameta aci pats savā pulkstenī. Joprojām pusdeviņi? Ak, *svoloč,*** vakar pie Koļas aizmirsies uzvilkt... Abi pulksteņi bija itin kā ārpus Laika. Vai arī Viņi abi nebija ārpus Laika? Un vai ārpus Laika varēja pienākt rīts, kas ir Laika sastāvdaļa?

No vētras brāzmām laiku pa laikam knikšķēja rāmjos jau izlozējušās rūtis, kas ilgojās pēc tepes, un tad ikreiz likās, ka no āra, cieši piespiezdams seju stiklam, viens ielūkojas pie Viņiem virtuvē. Un, ja patiesi kāds arī skatījās, tad, visticamāk, mēness. Bet ko gan tik sevišķu tas varētu ieraudzīt? Divus sareibušus un nelaimīgus, un varbūt jau

* Velns (*krievu val.*).

** Maita (*krievu val.*).

izmisušus cilvēkus, kādus tas šonakt varēja redzēt vēl daudzos citos logos, ja vien tos nesedza aizkari.

Brāziens iesita arī skurstenī, un no vaļējām plīts durtiņām izšāvās balts dūmu mutulis. Gaisā izplūda sūri saldens malkas smārds. Smarža iecirta arī Viņam nāsīs un garoja pa Viņa traheju un Viņa bronhiem, piepildot Viņu kā kvēpināmo trauku. Un piepeši Viņu sagrāba grūt-sirdība – tik sveša Viņa būtībai. Viņā uzbangoja ilgas pēc Krievijas, uzgrūdamas tik negaidīti, ka bija stiprākas par Viņu.

– «*Oh, vi koņi moji voroniņe,*»* Viņš iedziedājās gluži ciešamā sulīgā basā.

Protams, Viņš nedziedāja kā Šaļapins. Bet kādu operu Viņa varēja gribēt, kas operu bija redzējusi un dzirdējusi tikai vienu vienīgu reizi. No kolhoza bija kultmasu pasākums, un arī Viņa aizbrauca līdz. Lie-nētā samta kleitā Viņa klusi virzījās gar samta sēdekļiem, par visu vairāk bīdamās, vai nesmird pēc kūts un vai nenomis kādam kājas, tomēr vienai dāmai nomina un pēc tam ilgi un pazemīgi atvainojās, lai gan dāma apgalvoja, ka tas bijis nesāpīgi un gandrīz patikami, – un operas smarža abām pāri gāzās stāveniski kā lietus. Savādi, ka no operas Viņai atmiņā iespiedās nevis skaņas, krāsas un gaismas, bet smarža – tas bija kaut kas vidējs starp nakstvijolēm un galdnieka limi. Vai tas viss bija bijis? Vai arī to Viņa bija tikai izdomājusi?

Un Viņš? Vai Viņam jekad bija piederējuši meļņi, glāsmaini spīdi-giem kraukļu sāniem? Kur nu! Vienīgi kolhoza «Beloruss», tik debes-zils, ka Viņš to sauca puķes vārdā – «*ņezabutka*»**, milēja kā sievieti un joprojām nebija aizmirsis, lai gan tagad Viņam nepiederēja vairs arī tas. Meļņus Viņš vienreiz bija redzējis sapnī, bet cilvēks neatbild par saviem sapņiem. Sapnis, tāpat kā Dievs, ir augstāks par mums. Kas zina, varbūt Dievs mums uzsūta mūsu sapņus, lai atgādinātu... Bet ko gan? Vai brīdinātu? No kā gan? Sapnī Viņa staigāja pa debesskrāpjiem un iedrošinājās paskatīties lejup, lai redzētu mirdzošas ugunis dziļi apakšā. Un Viņš sapnī redzēja Krieviju, pa kuru nebija skaistākas zemes, jo sevišķi, kad palienēs tarkšķēja griezes, saldūri dūmoja uguns-kuri un silti kūpēja Volga. «*Ah tik Volga, matuška.*»*** Ar Viņu notika kas savāds. Viņš strauji piecēlās, lai līdz zemei paklanītos Viņai un izlūgtos piedošanu Volgai, kura tāpat kā Viņa bija sieviešu dzimuma un kuru Viņš bija nodevis un atstājis kā visas «Mirdzas», kuras bija jau

* Ak jūs meļņi, kumeļi mani (*krievu val.*).

** Neaizmirstule (*krievu val.*).

*** Ak, Volga, māmulīt (*krievu val.*).

pametis un kuras vēl tikai grasījās pamest. Vispēdējā brīdī Viņš attapās, ka tam var būt nepārredzamas sekas, un atkal apsēdās. Taču bija kāds spēks, stiprāks par Viņu, – asara, kas noritēja Viņam pār vaigu un pārsteidza Viņu pašu. Varbūt Liktenis Viņam pačukstēja, ka Viņš nekad neredzēs Krieviju? Ko gan mēs zinām par Likteni – ko tas pasaka un ko, gluži otrādi, noklusē, lai pasargātu no izmisuma?

Uguns vēdas no plīts kurtuves stipri pārvērta arī Viņas seju un darīja ļoti svešu, itin kā tā vairs nepiederētu Viņai vai arī Viņa pati vairs nepiederētu pie šīs pasaules. Varbūt tie nebija uguns, bet Viņas dvēseles atspulgi sejā?

– Liktenis negrib, lai tu aizbrauc, – beidzot Viņa ieteicās.

– Un ko tu sauc par Likteni? – no aizkustinājuma Viņš strauji pārgāja uzbrukumā, kā jau tipisks vīrietis, nespēdams Viņai piedot savu vājuma brīdi. – Sevi?!

– Es tevi ļoti milu, – Viņa sacīja, apburta no uguns maģiskās spēles, kas bija kā iznīcība un kā cerība. Sievišķais instinkts brīdināja, ka Viņa slikt pati savas apmātības medū, bet tā bija stiprāka par Viņu. Ar savu nastu Viņa grima kā samirkusi bite, jo milas vārdiem jābūt viegliem kā mākoņiem un smaržīgiem kā ziediem, bet Viņai tie bija kā laukakmeņi.

– Kā man apnicis! – Viņš iesaucās. – Apnicis līdz nāvei! Zāgē un zāgē. Kā ar sirpi pa pautiem! – Viņš jau gandrīz kļiedza. – Esi gan tu viena briesmīga bāba! Tevi vajadzētu peklē iecelt par elles prorabu, lai tu tur visus varētu bakstīt ar nokaitētām dakšām...

Viņa neiebilda arī pret to, uzmeta Viņam ilgu skatienu, iegāja istabā un sameklēja... Nē, šoreiz neesam uzminējuši! Nevis pudeli, kurā ieskundēti ugunīgie šķidrums, kas cilvēkus dara dullus, bet nelielu stikla flakoniņu jeb stobriņu ar nervu pilulām. Izkratīja sauļā vispirms vienu un pēc tam vēl otru. Rīkles gals bija sauss kā izplaucēts, un Viņa krietni nopūlējās, iekams zirnišus dabūja lejā. Mutē izplūda miecējoša garša, un Viņa iedomājās, cik labprāt to noskalotu ar dažiem malkiem, piemēram, bērzu sulas. Kopš pavasara Viņai pagrabā vēl turējās pāris trīslitru burkas. Bet tad vajadzēja iet laukā un kāpt lejā. Taču bez tā tikpat neiztikt – par Gauju nemierīgs prāts. Un gan jau no rīta arī Viņam gribēsies palāpīties... Vai nu bez tā. Sulas vēl labu labās – mēreni skāņas un pat maķenit putojošas – gandrīz vai šampanietis...

– Vai kur iesi? – Viņš apprasījās, jau mazlietiņ nolaidis tvaiku. Nav ko kaifoties – jāiztur tikai līdz rītam...

– Uznesišu no pagraba sulas.

– Vo! – Viņš atdzīvojās. – Derēs kā kulaks uz acs.

Mēness jau bija uzkāpis augstu. Zvaigznāji zvīloja kā uztrīti naži, pēc saviem mūžības likumiem pārvietodamies izplatījumā, bet Viņa pēc tiem nemācēja noteikt laiku. Varbūt pusnakts, varbūt sen pusnaktij pāri? Katrā ziņā līdz rītam tālu. Viņa iegāja pie govīs, apglāstīja kaklu un aptaustīja tesmeni. Jā, stipri pierietējis. Parītdienu jau nesa-gaidīs. Visdrīzāk – rītausmas pusē, kad govīs apteļojas visbiežāk.

Kāds briesmīgs vējš! Pagalmā staigāja ēnas, taustīgas un grīlīgas – arī kā sareibušas. Vienbrīd Viņai atkal parēģojās... Dzi, vai nekliedza? Viņa ieklausījās: nē, tikai vējš! Svilpa un gaudoja dobumos un sprau-gās, šalca un krāca kokos. Ja kaut kur kāds arī sauktu palīgā, nakts elle apslāpētu balsi. Un no saviem lielajiem augstumiem spoži un vien-aldzīgi visu apspīdēja pilnmēness, kas bija mūžīgs vai gandrīz mūžīgs un kam arī citus vajadzēja apdvest ar savu nesatricināmo mieru. To-mēr tas nenotika. Nelaiimes jausma aizņņaudza Viņas rikli, it kā arī Viņa gribētu saukt palīgā, bet nespētu pakliegt. Un pusceļā starp kūti un pagrabu Viņa pacēla pret debesīm rokas, izlūgdamās žēlastību, taču baismu sajūta nepārgāja. Vēl vairāk, tā kļuva jo brīdis, jo stiprāka. Un, kad pagrabā Viņa ieraudzīja žurku, Viņu ķēra kā zibens. Tā tupēja, lūkojās uz Viņu un nebēga. Vāajā atgaismā žurkas acis atgādināja divus lakotus pipargraudus. Abas raudzījās viena uz otru. Viņa nezināja, ko domāja žurka. Bet Viņa? Ko domāja Viņa? Viņa tikai brīnījās, kāpēc žurka nebēg, it kā abas nebūtu ienaidnieces, bet sugasmāsas.

Ā, tad tāpēc! Slazda atspere bija iecirtusi abas pakalķājas. Žurkas ciešanas tik asi ķēra Viņu, ka Viņa, īsi iesaukdamās, atsprāga nost. Savukārt žurka – varbūt no Viņas kustības, varbūt balss – izdarīja dažus krampjainus un veltīgus mēģinājumus izrauties no slazda, bet tūlīt aprīma, kā samierinājusies ar Likteni, un tikai nogaidoši rau-dzījās uz Viņu, itin kā abas nebūtu pretinieces, bet Likteņa māsas.

Viņa iemetās virtuvē un, balsij aiztrūkstot, izdvesa:

– Žurka slazdā!

Viņš to uztvēra bez īpašām emocijām, kā, starp citu, to būtu uzņē-musi šīs pasaules lielākā daļa.

– Vo, tad it labi! – Viņš sacīja.

– Bet žurka ir dzīva! – Viņa iekliedzās.

– Tad ņem un nosīt! – Viņš ļoti loģiski teica.

– Bet žurka skatās... žurka skatās... gandrīz kā cilvēks... Šitā! – Viņa gribēja parādīt, kā skatījusies žurka, taču vai nu Viņai, vai Viņam trūka pienācīgās fantāzijas, jo Viņš tā arī netika gudrs, kā žurka ska-tījusies.

– Nu, nositišu es, – Viņš piedāvāja. – Un lai nemaz tik daudz nelūr!
Atradusies...

No plitspriekšas Viņa pasniedza Viņam cirvi, taču Viņš aprobežojās ar nelielu pagali – neesot jau krokodils!

Viņa varēja neiet līdzī, tomēr gāja. Viņa taču zināja, ka tas nebūs nekāds tikamais skats, gluži otrādi... Tomēr gāja. Divatā Viņi nokāpa pagrabā. Smalkais žurkas deguns nāvi uzreiz saoda nemaldīgi. Atnācējus tā vairs neuzlūkoja rāmi un vērīgi ar spoži lakotajiem pipargraudiem, kā bija raudzījusies pirmīt, pretim Viņai, bet, griezīgi iespiegdamās, sāka slazdā haotiski svaidīties, kam, protams, nebija nekādas nozīmes. Viņa nespēja noskatīties žurkas izmisumā un aizgriezās. Savukārt Viņš, sevi iedrošinādams, iedziedājās savā, jānudien, gandrīz Fjodora Šaļapina balsi:

– «Eh, dubinuška, uhņem...»*

Un Viņa izdzirda mikstu un žļarkstošu skaņu, it kā uz klona būtu saplīsusi zaptas burciņa. Viņš ievēroja, ka Viņa viscaur trīcēja, – Viņa kratījās kā drudzī.

– Ko drebinies kā apčurājusies? – Viņš īgni uzrūca, ar tipiska vīrieša loģiku savu jutoņu uzgrūzdams Viņai, jo pašam, kaut arī Viņš nedrebēja, metās slikta dūša, kas Viņu pazemoja paša acīs. Ko domājiēs?! Liela muiža: nositis žurku! – Un ko tu dari, ja tev jānokauj vista?

– Eju pie Kārkliņu Laimas, – Viņa atzinās. – Es nevaru panest asinis.

– Pati tu esi vista, – Viņš novērtēja, bet jau ar atslābušām dūsmām, visā visumā juzdamies apmierināts ar sevi. Nostrādāts bija tīri – ja, protams, izteicienu nepārspilēja un neņēma pārlietu burtiski, jo uz kreisā vaiga Viņam bija asins piliens, ko pamanījusi Viņa saudzīgi noslaucīja vēl aizvien stipri drebošiem pirkstiem. Viņai gribējās aplikt Viņam ap kaklu arī rokas, taču Viņa apvaldīja sevi – varbūt bīdamās Viņu sanīknot, bet varbūt vēl vairāk Viņa baidījās iztrūcināt ātri aizplūstošo acumirkli.

Žurka slazdā vēl mazliet raustījās.

Atgriezušies Viņi atkal iedzēra. – Uz to! – kā Viņš dziļdomīgi uzsvēra. Un Viņa uzreiz aptvēra – uz ko. Viņi sapratās necerēti labi. Cik savādi, ka nevis milas vārdi, bet žurkas nāve bija Viņus tuvinājusi!

– Drausmīgi zēvelē, – Viņš sacīja, ieklausīdamies āra skaņās, un Viņa tam varēja tikai piekrist, jo tas bija pārlietu skaidri dzirdams. – Vētra vēstījot laika maiņu.

– Droši vien iet uz salu, – Viņa atkal bija vienisprātis.

* Eh, vāle-vālite, gāzīsim – bliezīsim...» (krievu val.)

– Tev ziemei malkas pietiks? – Viņš apvaicājās tikpat gādīgi, kā bija sniedzis uzkodas.

– Varbūt... – Viņa nenoteikti atbildēja.

– Ko nozīmē «varbūt»? – Viņš piesējās. – Par to jābūt skaidrībā.

– Man ir tāda sajūta, – Viņa mīklaini sacīja, – ka nekādu malku ziemei man nevajadzēs. Esot pieteikusies viena kundzīte uz šo māju. Var mani vispār izmest no šejienes.

– Izmest?! – Viņš sašuta. – Uz kurieni?!

Viņa norādīja nenoteiktu virzienu – ne īsti uz priekšu, ne īsti uz augšu.

– Bet tu taču esi šeit nodzīvojusi garus gadus! – Viņš iekarsa. – Tu esi te strādājusi fermā. Tu pat karājies uz Goda plāksnes! Ej un sūdzies! Aizej, uzsit ar kulaku uz galda un saki, ka...

– Kur un ko? – Viņa jautāja un paskumīgi smējās. – Kāda kuram daļa, kas ar mani notiek? Kāda kuram bēda, kur es karājos? Kam es esmu vajadzīga? Nu pasaki – kam?!

Viņas acis tuvojās Viņam kā divi magnēti, vilkdami savā burvju lokā. Ar izbrīnu Viņš nodomāja, ka šo sievieti bija mīlējis. Tagad tas šķita neticami, un tomēr tas bija bijis. Vai tiešām viss, itin viss izgaist bez viņas un pat bez rētas? Pat pēc nāves paliek taču vismaz kauli. Vai cilvēks cilvēkā neatstāj nekādas pēdas?

Tagad Viņam vajadzēja pateikt tikai vienu īsu vārdu: «Man!» Šis žēlsirdīgais vārds jau lidinājās ap Viņa lūpām kā bite un bija jau tik bistami tuvu, ka vispēdējā brīdī Viņš pārbijās no šī tuvuma. Nu labi – pasacīs. Un pēc tam? Pateiks... Un ko tad? Un Viņš nesacīja un tikai skatījās, jo šonakt jau tāpat bija pārāk daudz skaņu un trokšņu.

– Tu tik savādi skaties, – Viņa teica. – Tu skaties gandrīz kā cilvēks.

Viņa to sacīja apcerīgi – drīzāk brīnīdamās nekā pārmezdama, bet Viņš uzreiz saausījās:

– Kas ar tevi ir? Tev gadījumā nav mēnešreizes? – Viņš vaicāja, kaut pats zināja, ka ne. – Tikai, dievadēļ, nesāc atkal veco plati! Zini, par ko Kains nosita Ābelu? Zini? Tāpēc ka Ābels tāpat kā tu mala vienu un to pašu: milu un milu, un milu... Kamēr Kainam tas beidzot bija šitā – līdz kaklam. Kains cietās, cietās. Bet arī Kains bija tikai cilvēks! – un Viņš iesmējās, apmierināts ar savu spico joku un Viņas apjukumu.

– Vai tu domā, ka Ābels bija tas... nu tas? – Viņai ļoti nepatika vārds «mīkstais», bet ko citu, to smalko, to grieķiski-latinisko Viņa nespēja atcerēties.

– Nu, zināms! – Viņš jautri atsaucās. – Bābu tak tur nebija! Fakts?

Smiekli Viņam piestāvēja. Viņam bija divas rindas brīnišķīgu zobu. Kad Viņš tik gardi smējās kā pašlaik, izskatījās, ka Viņam to ir veseli četrdesmit divi – kā sunim vai vilkam. Un, kamēr Viņš ar smejošu muti raudzījās augšup, kur spuldzē nomirgoja kvēldiegs, no Viņa aumaļam plūda tik pirmatnīgs plēsoņas spēks, ka Viņai pārskrēja uguns.

– Bet ko es varu ar sevi padarīt, ja milu tevi vairāk par savu dzīvību?! – Viņa iekliedzās. – Ka manā dzīvē esi bijis tikai tu! Ka tu esi mans Liktenis! Man vajadzētu tevi padzīt pie velna, bet es... bet es... es...

Sašutums izsprāga no Viņa kā šampanieša korķis.

– Mani?! Pie velna?! *Brediš?!** – tagad iekliedzās arī Viņš. – Vai tu vispār apjēdz, ko muldi? Vai tev ir visi desmit mājās? Mani?! Pie velna?! Kura priekšā sievietes lūdzas uz ceļiem!

Tur nu Viņš krietni pārspilēja. Sievietes Viņu patiesi bija milējušas, un kāda joprojām milēja Viņu vairāk par savu dzīvību, taču neviena Viņa priekšā uz ceļiem gan stāvējusi nebija, vēl vairāk, sirds dziļumos Viņš arī neticēja, ka tas jebkad varētu notikt. Un pēkšņi tas notika. Viņa nosliģa Viņam pie kājām un apskāva celgalus.

– Nepamet mani! – Viņa runāja kā nemaņa. – Es aiziešu bojā! – Viņa čukstēja kā pa miegam.

Viss iznāca tik negaidīti, ka Viņš galīgi apstulba, kas, starp citu, nebija Viņam raksturīgi. Taisni pretēji, no visām situācijām Viņš prata izslidēt kā izejot, bet tagad nesaprata, ko uzsākt ar rokām, kas bija apkampušas Viņa kājas. Viņš jutās kā slazdā.

– Kāpēc tu mani sameņģēji? – Viņa lūdzoši pārmeta.

– Es?! Tevi?! – Viņš sirsnīgi brīnījās, ne pārāk skaidri iztēlojoties, kas tas ir «sameņģēji». – Vai es tev uztaisīju bērnu? Vai pielaidu slimību? Un solījis es nekad neko neesmu. Tur mani papīri ir tīri.

– Tu mani pieradināji... – Viņa žēlabaini teica.

Vārds «pieradināji» bija vēl neizprotamāks nekā vārds «sameņģēji», un Viņš, roku uz sirds liekot, pie pašas labākās gribas nespēja aptvert, ko Viņam piesien.

– Ar varu tak es tevi gultā negāzu, – Viņš taisnojās, atklāti sakot, visai miglaini atcerēdamies, kā tur, tai pirmajā reizē, notika.

– Tu biji kā sadedzis, kad es tevi negribēju! Bet, kolīdz sajuti, ka milu, tu...

Tad redz kā! Viņam uznāca nirdziens! Neesot gribējusi... Ak, nevainīgā avītiņa! Klausies un brīnies!

* Murgo?! (krievu val.)

– Ir tāda varen trāpīga tautas gudrība, – Viņš jautri sacīja. – «*Koļ suka ņezahočet, kobeļ ņevskočet.*»* Neesi dzirdējusi? Turpmāk liec aiz auss!

Viņas augšup pavērstajā skatienā uzšķīlās kaut kas melns. Un Viņš ar visu noreibumu apķērās, ka pasacījās ko tādu, ko nedrīkst teikt sievietei, kuru milējis, – kaut arī tas ir bijis tikai īstu brīdi un jau tik sen, ka šķiet neticami un pat neiespējami.

– Nu, nestrīdēsimies! – Viņš izlīdzinoši teica. – Nu, davai! – Un, satvēris Viņas elkoņus, piecēla Viņu kājās. Pāri Viņas saspriegtajam augumam vēlās drebuļu viļņi. Cauri drēbēm un miesām Viņš samanija Viņas kaulus. Un īsu mirkli Viņam paspokojās, ka apskautu Viņš tur skeletu.

Viņa atsvešināti lūkojās Viņam garām kaut kur sienā vai varbūt logā. Sienā nebija ko redzēt. Logā ne tik – no mēnessnakts Viņus šķīra sendienās puķains katūna aizkars. Viņa bija kā uzvelkama lelle, kurā tikai mehāniska atspere vēl darbināja fizioloģiskās norises.

Viņš sapurināja Viņas plecus.

– Mosties! Neguli! «Uz cīņu mostiet, darbaļaudis...» ... Nu, davai, davai!

Atkrita durtiņas. Izlēca dzeguze. Un Viņa patiesi uzreiz pamodās un saldi ļāvās kūkošanas meliem. Turpretim Viņš izbīli izgrūda vārdu, kuru neatkārtosim. Vai, johaidi, neiet jau uz rīta pusi? Un īsi pirms septiņiem autobuss. Bet Viņi te kumurojas kā vēži pa ķeseli.

– Klau, – Viņš iesaucās. – Tev nav kāda sakarīga pulksteņa, kas rāda arī laiku, ne tikai kluks uz perēšanu?

Istabā Viņai bija pavecs, jau trīsreiz labots, bet vēl žirgts modinātājs, kas agrāk bija Viņu cēlis uz darbu fermā. Telpu tik spoži apspīdēja mēness, ka nevajadzēja pat lampu, lai saskatītu ciparnīcu un rādītājus. Tāpat redzams: vienpadsmit minūtes uz četriem. Un arī Viņa iedomājās to pašu, kas bija ienācis prātā Viņam, – autobusu septiņos. Tātad vēl trīs stundas Viņš piederēja Viņai...

Tāpat, joprojām bez elektrības, Viņa sameklēja stikla flakoniņu ar pilulām, uz labu laimi iekratīja vairākas sauļā un sabēra mutē. Sausajā rīkles galā zāles atkal iestrēga. Viņa mokoši pūlējās norīt, bet krājās tikai miecējošas siekalas. Ar nožēlu Viņa iztēlojās bērza sulas, ka no pagraba tā arī nebija uznesusi. Tad izvilka pēdējo no dzimšanas dienai glabātajām pudelēm, ar zobiem izvilka aizbāzni un iedzēra. Dzēriena sīvums nebija tikamāks par zāļu garšu, toties ātri un veiksmīgi to aizskaloja. Locekļos izplūda siltums. Ausis iešalcās lidojuma sajūta.

* Ja kuce negribēs, suns neuzlēks (*krievu val.*).

Un, kamēr Viņa tā stāvēja ar pudeli rokā, Viņai negaidot izlikās, ka Viņu novēro. Viņa atskatījās uz vaļējām durvīm, bet Viņš tas nebija. Ar simtvatu spuldzi virtuve bija apgaismota spožāk nekā ar mēnesnīcu istaba. Bet mēness virs kūtiņas debesis staroja pārlieku augstu, lai spētu ielūkoties pie Viņas.

Ļoti ļoti sen, sazin kur un nezin kad vēl bērnībā Viņa bija pie sienas redzējusi aizstiklotu bildīti, kurā mazs mazītiņš un baltin balts zēniņš gāja pār grīlīgu laipiņu, zem kuras putoja ūdens, gāzdamies aizā, un zēniņam sekoja eņģelis tik lieliem un krāšņiem spārniem, it kā viss notiktu operā, kurā viena trakulīga čigāniete nomira tāpēc, ka nespēja milēt to, kas milēja viņu vairāk par savu dzīvību. Kāpēc pasaulē viss notiek ačgārnīgi? Ne velti zemeslode ir apaļa – lai puse cilvēces dzīvotu ar kājām gaisā.

Varbūt Viņas sargeņģelis bija tas, kas Viņu novēroja? Un kur paliek eņģelis, kad cilvēks nomirst? Vai no Dieva tas saņem jaunu uzdevumu sargāt citu cilvēku? Vai nelaimīgs siro bez mērķa un jēgas kā noklidis suns bez mājas un saimnieka? Pasaule ir pilna klejojošiem eņģeļiem, kurus ļaudis aiz nezināšanas sauc par ēnām. Visvairāk tie droši vien klimst tādās skaidrās un vējainās pilnatnes naktīs kā, piemēram, šī. Pulcējas uz eņģeliskiem saietiem, gremdējas eņģeliski bezgrēcīgās atmiņās, ieskā spārnus un sildās mēnessnīcas staros. Tas bija cik jocīgi, tik skumji – un iesmiedamās Viņa norausa asaru.

– Sargeņģeli mīlais, – Viņa pazemīgi sacīja, – ja tu esi man tuvumā... Varbūt es tevi varu pat sataustīt?... tad pasargā mani no ļauna, – Viņa lūdzās un pastiepa roku, bet sataustīja tikai mēnessgaismu. Mēness Viņai pat pamirkšķināja, izšķērdīgi sudrabodams apkārtni. Un vai mēnesim tas bija grūti? Šonakt viņš pat isti nezināja, kur sevi likt. Viņa paša starojums gāzās viņam pāri, un viņš peldēja tajā kā liels debesu auglis. Atēnu izrakstīts, vecās kūtiņas jumts izskatījās pēc lidojošā paklāja, kas teju teju grasījās pacelties. Viņa nodomāja, cik labi būtu aizlidot līdzī. Viņi lidotu augstu un tālu un bezsvara stāvoklī. Viņa ne pārāk skaidri iztēlojās, kas ir «bezsvara stāvoklis». Viņai tas šķita kā šalkoņa ausis, kā kņudoņa pakrūtē – kā sapnis, kā šūpoles...

– Cik tad tas pulkstenis isti rāda? – Viņš sauca Viņai no virtuves.

Pag? Cik? Viņa bija jau aizmirsusi. Pavērās vēlreiz – ā, jau turpat pusčetri.

«Tātad tikai vēl trīs stundas,» Viņš nodomāja, tāpat kā bija domājis Viņa. *Bože moi*,* kad septiņos Viņš iekāps autobusā! Viņš apkamps

* Mans Dievs (krievu val.).

un nobučos kasierīti. Un, ja kasieres nebūs, Viņš noskūpstīs šoferi – uz lūpām kā brāli. Šoferīt, dārgais, Viņš sacīs, vai tu kādreiz dzīvē esi redzējis laimīgu cilvēku? Tad, lūdzu, skaties, tavā priekšā! Pilnā augumā – metrs deviņdesmit! Svārs... kilogramiem nav nozīmes... Laimi mērī tonnās, vēl vairāk, megatonnās! Kad Viņš, izbievēdams visus, iekāps autobusā, nobrikšķēs šasiņa, it kā visa planēta būtu nošķiebusies no orbītas. Aiz laimes Viņš... Ja tikai, eh, jau nebūs paģiras. Paģirās Viņš kļūva skābs un indīgs kā etiķa esence... Jau tik ļoti tuvās nākotnes jausmās šādi mediteja tas, kas bija latviskojis sevi par «Jāni».

Bet tostarp tā, ko Viņš bija dēvējis par «Mirdzu», devās uz kūtiņu pie Gaujas. Taču līdz govij Viņa netika, jo sētsvidū ieraudzīja putnu, kas sakļautiem spārniem nekustīgi gulēja zālē un izstaroja sudrabotu gaismu. Viņa satvēra to saujās, lai sasildītu, taču arī Viņas rokās tas palika nekustīgs un vēss, kaut joprojām vizmoja kā fosforizēts, varbūt pat zviļāk nekā zemē, zālē. Saudzīgi Viņa to ienesa virtuvē.

– Redzi, ko es atradu, – Viņa iesāka un ieraudzīja, ka sauja bija tukša.

– Putns nomira, – Viņa teica bez izbrīna un nožēlas un tikpat bezkaislīgi piebilda: – Tā ir zīme, ka mīrsim arī mēs...

– Nesāc nu atkal muldēt! – Viņš izsaucās un drausmīgi saviebās, jo necieta runāšanu par miršanu, nāvi, bērēm un tā tālāk. – Kāpēc lai mēs mirtu? Ne no šā, ne no tā. Es, piemēram, esmu vesels kā bullis. Un tu esi vesela kā... kā govsl – Viņš apķērās, ka kompliments neizdevies, kā saka, «*ņe v zub nogoj*»* un sašķobīja tik žēlīgu ģīmi kā svētais lielmoceklis.

Kad Viņš pieminēja govi, Viņa atkal atcerējās Gauju, taču kūtiņa Viņai likās kā sveša planēta. Tā bija jau tālu un jau aiz apvāršņa. Un Viņa iegāja tikai istabā un atnesa pēdējo pudeli, kuru pirmīt bija atkorķējusi un no kuras bija pat dzērusi.

Viņš sagaidīja viņu ar urravām.

– Tāda tu man patīc! – Viņš izsaucās. – Pat acis, o-o-o, tev ir melnas. «*Oči čornije, oči krasnije...*»** – Viņš iedziedājās gandrīz kā Fjodors Šaļapins, trūka jau pavisam nedaudz.

Viņa klusi un svinīgi ielēja abiem, kā izpildīdama noslēpumainu rituālu. Īsi un asi nošķinda tikai pudeles kakliņš pret glāzes maliņu, nozvanīdams kā zvārgulis pie kamanu ilkss spoži baltā ziemas dienā.

* Galīgi greizi (*krievu val.*).

** Acis melnās, acis kaislās (*krievu val.*).

– Iedzēsim... Jāni! – Viņa uzaicināja, beidzot tik tiešām uzrunā-dama Viņu par «Jāni», kā Viņš bija gribējis, tā ka Viņam piepildījās arī šī vēlēšanās. Šonakt viss notika, kā gribēja un vēlējās Viņš, un arī rīts, kuru Viņš nepacietīgi gaidīja, bija jau tik ļoti tuvu, ka trīsēja šepat aiz horizonta.

Kad Viņš Viņai pieskandināja, no Viņa virda vulkāns, ar ugunīgu lavu piepildot virtuvi. Mutē balti smējās visi četrdesmit divi vilka zobi, no kuriem desmit Viņš mierīgi varēja atdot Viņai.

Abi cieši saskatījās. Čort, kas par acīm! Viņas redzokļi, tumši un dziļi kā divi akači, uzspieda Viņam tik maģisku varu, ka Viņš grimta tajos, pretodamies tik vārgi, ka tas Viņam pat nepiestāvēja.

– Bēt tu taču esi īsta vellata! – Viņš iesaucās ar sajūsmu un baisām. – Man no tevis pat bail... – Viņš sagrāba Viņas plecus ar savām lāča ķetnām. – Ko tu pašlaik vēlētos par visu vairāk? – Viņš sacīja, iedegdamies aizvien kaislāk.

– Ja tu tik strikti gribi zināt, – atbildēja Viņa un smējās. – Par visu vairāk es pašlaik gribētu skābu kāpostu zupu...

– Man no tevis ir bail, – Viņš atkārtoja, manīdams, ka tā ir patie-sība...

Uz kūtiņu neviens tā arī neaizgāja, taču tas neapturēja Mūžības norises. No rīta Gauja atnesās un ilgi laizīja melnraibu telīti, ko vēroja rietošs mēness, pats jau nopalsis saules gaismā, bāls kā tuberkuloz-nieks. Viņš, kas tika daudzīnāts par nakts superdetektīvu un bija augstās domās par sevi, jo vienmēr redzēja visu, šoreiz nebija redzējis pašu būtiskāko – ja par būtiskāko uzskatām jaunas dzīvības piedzimšanu. Mēness neko nevarēja pastāstīt nedz mediķiem, nedz juristiem un pilnatnes naktis neko nespēj pavēstīt arī mums, tā ka mēs drikstam domāt visu, ko vēlamies un ko atļauj mūsu fantāzija.

Pēc ārsta atzinuma, nāve iestājusies no rīta, visticamāk, starp pulksten četriem un sešiem, kas atbilda arī izmeklētāja novērojumiem, jo, piemēram, virtuvē dega spuldze, tātad tas noticis vēl pirms gaismas svīduma. Izmeklētājs nopratināja tuvākos kaimiņus, pirmāmkārtām Kārkliņus, jo Druvvaldis bija pēdējais, kas redzējis Viņus dzīvus, un Laima bija pirmā, kas atradusi Viņus beigtus. Druvvaldis Kārkliņš varēja darīt zināmu tikai to, kas lielos vilcienos jau zināms arī mums, ka, piemēram, uzzinājuši par autobusa atcelšanu, abi griezušies atpa-kaļ, un vēl šādus tādus, taisnību sakot, izmeklēšanai nesvarīgus sīku-mus. Vai bijusi ķilda? N-n-nē... Runājuši vairāk par meteoroloģis-kiem apstākļiem, jo vētra zēģelējusi, ka vai traks, kā arī izmeklētāja

kungs droši vien būšot ievērojis. Ak jā, Viņš pieminējis Krieviju – ka taisoties braukt uz Krieviju.

Plašāk, sakarīgāk un detalizētāk pastāstīja Laima Kārkliņa, vēl vairāk, tik tēlaini, ka pat apmāja daudz pieredzējušo izmeklētāju, kurš lepojās, ka pasaulē neesot nekā tāda, ar ko viņu varētu pārsteigt, jo mūžā dzirdējis, kā pats apzīmēja, «visus beletristikas žanus, sākot ar zinātnisko fantastiku un beidzot ar šizofrēniķu memuāriem». Taču, klausoties Laimu, izmeklētāju brīdi pa brīdim pārņēma divaina ireāla sajūta, ka šī mazizglītotā sieviete, kura nekad nav karājusies pat rajona Goda plāksnē, ar skatienu noburdama garāmgājējus, un kurai piederēja pēc pašreizējām cenām nerentabli sešpadsmit rukši un gandrīz tikpat nerentabls vīrs, ar savu fantāziju kā ar kleitas jostu sien viņu pie krēsla atzveltnes.

«Visi mēs esam tikai cilvēki,» taisnodamies domāja izmeklētājs, kā darba laikā droši vien nemaz nedrīkstēja domāt. Savukārt Laima ar vienu apziņas maliņu domāja par cūkām, kuras vēl nebija pabarojusi, tā ka izsalkušie sivēni varbūt jau pārgājuši uz *bel canto*.

Jā, taisni par cūkām viņa domājusi arī starp pulksten trim un četriem, nākdama no veikala. Pavakares saule spīdējusi taisni pretim, tā ka virtuvē degošo spuldzi viņa pirmbrīd neievērojusi, lai gan iešana gandrīz gar pašu logu. Ausis un acis arvien vairāk spicējusi uz kūtiņu, vienā gabalā brīnīdamās, kāpēc tik stipri mauj gov. Govs māvusi un māvusi neatņemdamās, kamēr Laima likusi nesamos nost un gājusi lūkot: par velti jau nebauros! Ap govi staigājusi melnraiba mīlīga telīte. Bet govij – nedz redelēs, nedz silē ne stiebriņa, nedz miltumiņa. Viss grauztin nograuzts, laizin izlaizīts, ar mēli slaucin izslaucīts un pat noēvelēts. Toties vistām kombikorma kastē Leiputrija un komunisms.

Laima atnesusi no šķūņa govij klēpi siena un gājusi uz aku pēc ūdens – padzirdīt, kad pusceļā beidzot ieraudzījusi – virtuvē deg spuldze! Tik spožā dienā drusku pajocīgi, bet no elektrības nekad nevarot neko zināt. Elektriņa tikpat kā mēnesnīca: grib spīdēt – spīd, negrib spīdēt – nespīd, un tu vari šai iepūst! Un vēl tā linija, kā par nelaimi, iet caur mežu. Kolidz pastīprāks vējš, tā – pļukt! Un tumsā tu karotī iebāz ausī... Tas starp citu. Neba izmeklētāja kungs no Latvenergo!

Taču, kad mājas durvis atradusi no iekšpuses aizbultētas un neviens nenācis uz klauvēšanu, tad gan pār muguru pārskrējis pirmais drebulītis. Kaut kas nav un nav riktīgi! Piedauzījusi stiprāk: atkal nekā! Nu zvetējusi ar dūri, tā ka sācis riet ne tikai Džeka, bet pat ceļa meistara suns otrpus šosejas. Bet iekšā – ne skaņas. Tad nojauta ķērusi

jau pa istam. Ak, ko «nojauta»! Viņu sagrābusi pārlicība, ka... Un viņas intuīcija nekad neviļot. Nesākšot viņa te izmeklētāja kungam gari un plaši izklāstīt tos atgadījumus, kad visu noredzējusi tikpat kā kafijas biežumos. Varot ticēt, varot neticēt, personiska darišana... Bet vai, piemēram, šodien – tas neesot pierādījums, ko?!

Vārdu sakot, Laimu sagrābusi jušana, ka notikusi nelaime. Viņa apgājusi ap mājas stūri, pie virtuves loga, bet gar aizkara malu tik vien redzējusi kā to pašu degošo spuldzi. Piegrabinājusi pie rūts. Kādu minūti, varbūt divas – ne dzīvības zīmes. Un te aizkars sakustējies. Viņa, dabiski, domājusi, ka parādīsies roka vai seja, bet starp stiklu un drānu izlīdusi žurka un tipinājusi gar palodzes malu, nedz kur steigdamās, nedz no kā bēgdama. Vienā, kā saka, angļu mierā. Knapi Laima kaut cik atjēgusies, kad ieraudzījusi vēl otru, lielāku par pirmo, nū-ū-ū, šitādu, iesirmu makānu, kas arī sācis staigalēt šurpu un turpu tikpat kā pa bulvāri.

Ar žurkām te tiešām esot mēris un sērga. Kopš vienpavasār kolhozs turējis sēklas graudus – tā gatavs! Ui, dieniņ, nav pat ko runāt! Viņa negribot izmeklētāja kungu biedēt... Ne lamatām izķert, ne zālēm nozāļot. No visas tās ķīmijas papriekš atstiepies runcis, pēc tam nobeidzies gailis, bet – žurkas – žurkas tik skraidelē svilpodamas! Apbērnojušās ne tikai drēbju skapī, bet pat sienas pulkstenī un dzeguzei sabojājušās kūkošanu, saēdušās ne tikai zīda blūzi, bet pat Biblii, sevišķi Mozus pirmo grāmatu un Lūkasa evaņģēliju.

Un, kamēr Laima tā vērojusi, nezinādama, ko domāt, ko ne, parādījusies vēl trešā, divreiz mazāka, toties sākusi ne īsti lēkāt, ne īsti deļot. Laima nebūt nepiederot pie zaķpastalām, bet, Kungs un Dievs, viņai sacēlušies mati. Ši-tā! Starp citu, to pašu par sevi varēja sacīt arī izmeklētājs, gan, tiesa, zināmā mērā nosacīti, jo bija gandrīz plikgalvis. Grūti pateikt, cik ilgi turpinājusies visa šī «promenāde», «orģija», «diskotēka» vai kā mēs to svešvārdā varētu smalki nosaukt, kad galu galā žurkas cita pēc citas atkal nozudušās, un aizkars vairs nekustējies. Mierīgi degusi tikai spuldze. Likās, ka nekas nav bijis un nekas nav noticis un ka viņa neko nav redzējusi – ja nu vienīgi sapnī. Viņa pat iekniebusi sev gurnā. Bet caur mēteļa vadmalu neko neesot sajutusi.

Metusies pēc vīra. Bet Druvvaldis, kā jau tipisks vīrietis, – vārdu sakot čamma. Kad varbūt svarīga katra minūte, viņš... Nosaucis Laimu par «histēriķi» un pat vēl nesmukāk. Vīriešiem vienmēr liekas, ka visu zina par visiem labāk. Nevajagot strēbt karstu putru un taisīt stresu... un varbūt aizbraukuši ar rīta autobusu... un tā tālāk un tādā

garā. Kā tad, kā tad! Vispirms iekrampējušies – un tad pa skursteni uz slotaskāta tiešā ceļā uz Krieviju! Te tikai jāmūķē vaļā durvis! Druvvaldis: traka, traka, traka... Bez policijas?! Bez milicijas?! Piesiešot vēl bumbas! Bet kamēr Druvvaldis ticis līdz telefonam, kamēr sasēcis to savu policiju un miliciju, viņa durvis sen atmakarējusi. Tas esot pavisam vienkārši. Fui, nekādu mūķizeri! Pietiek ar kalto un pat vienkāršu skrūvgriezi. Un lai izmeklētāja kungs nemaz neskatās tādām acīm! Abas astoņus gadus nostrādājušas kopā, un nedz vienai, nedz otrai nekad nepazuda ne adata, ne kapeika...

Laima, kā zināms, nojauta, pat vairāk, bija svēti pārliecināta, ka atgadījusies nelaime, tomēr pirmajā brīdī pārskatījās. Vispirms viņai likās, ka tā ir liela ēna, kas krīt no griestiem, un pēc tam, ka tas ir uz āķa pakārts garš, tumšs mētelis. Un piepeši viņa aptvēra, ka tas ir sievietes ķermenis. Šausmās viņa atsprāga nost un ar muguru uzgrūdās krēslam, uz kura sagumis sēdēja vīrietis, ar kleitas jostu piesiets pie atzveltnes. Pleci bija noplūduši asinīm. Pie galda mētājās sarkani apķēpis cirvis.

Izņemot strangulācijas šviku, ko uz Viņas kakla bija atstājusi pavada vai groži, Viņai nebija nekādu miesas bojājumu, kuri liecinātu par vardarbību. Un neloģisks likās pieņēmums, ka šis gandrīz divmetrīgais, spēcīgais vīrietis labprātīgi ļāvis, lai ar kleitas jostu Viņu piesien pie krēsla atzveltnes.

Visticamāk, tā bija spēle.

Laima un izmeklētājs raudzījās viens otrā. Viņu acis bija kā māsai un brālim. Varbūt tās līdzīgas darīja mēmais jautājums «kāpēc?», varbūt nojausma, ka viņi nekad neuzzinās patiesību. Laimai tas ķērās pie sirds, jo apšaubīja leģendu par viņas nemaldīgo intuīciju, un izmeklētājs errojās uz sevi, jo tas grāva viņa profesijas prestižu.

Arī citi cilvēki, cik necik atguvušies no šoka, cits citam vaicāja to pašu, ko viens otram bija jautājuši izmeklētājs un Laima, – lielo un neatbildamo «kāpēc?». Abiem nepiederēja nekāda manta, ko Viņi nebūtu varējuši sadalīt. Kopā dzīvojot, Viņi kāvušies nebija un izšķīrušies bez skandāla.

Tad – kāpēc?!

Kapsētas piekalnītē zem vecas gobas atradās neliela skaista vietiņa, kā radīta diviem. Un Viņus nolēma apbedīt šeit. Bija uznākusi priekšlaicīga ziema. Kapu racējiem šausmīgi sala. Un vai nu aukstuma, vai kāda mums nezināma misēkļa dēļ, vīriem, kas nebija profesionāļi, iznāca nevis divas, bet viena kapbedre, toties pamatīga, cik gara, tik plata, tā ka abi zārki sāns pie sāna pavisam ērti sagāja viens otram

līdzās. Tā Viņus arī apraka. Tagad grūti pateikt, vai Viņš būtu to gri-
bējis un vai labāk nebūtu vēlēties gulēt Krievzemē, pēc kuras ilgojās.
Toties Viņa gan! Par to varam likt galvu ķīlā. Visticamāk, tas bija pat
Viņas karstāko ilgu piepildījums – uz laiku laikiem dusēt blakus
Viņam, kurš tagad mūžīgi piederēja Viņai un nevarēja no Viņas vairs
aizbraukt nedz ar rīta, nedz vakara autobusu, kas pieturēja pavisam
netālu, tikai nepilna kilometra atstatumā, – ja vien kārtējo reizi nebija
atcelts.

Notikums izraisīja tik plašas atskaņas, ka uz kapsētu sagāzās ļaužu
masas. Saradās gan latvieši, gan nelatvieši, gan krievi, gan nekrievi, tai
skaitā astoņi gučuļi, trīs čigāni un pat viens turkmēnis, tā ka bēres iz-
vērtās par internacionālu pasākumu. Tā bija īsta tautu draudzība, kas
verda pie mielasta galda, kā palajoša upe kāpdama no krastiem un,
pieņemdamās spēkā un skaļumā, sāka gāzties kā ūdenskritums, kurā
tradiccionālais «*za upokoj*»* noslika skanīgā krievvalodīgā daiņošānā:

*Za upokoj, za upokoj!
Čelovek bil ne plohoj:
Ļubil vipitj, zakusitj
I pod litku sapustitj!****

Un, kad notikuma attīstība uzņēma jau tik draisku pagrieziena, arī
meitieši, kas iesākumā bija tikai pabailīgi sabikstījušies un čukstējušies
par noslēpumainajām balsīm un mīklainajām skaņām, kuras dzirdējuši tai
liktenīgajā vētras naktī, vairs nespēja norimt savā ādā un
spēra vaļā latviešu valodā:

*Alu daru kannā, desu cepu pannā –
Nevaru puisīti pielabināt.
Paceļu bruncīti, parādu ezīti –
Nu varu puisīti pielabināt.*

Un viss beidzās ar to, ka daudznacionālā sabiedrība solidarizējās
azartiskā nojausmā, ka «pie manas krūts tu velnu redzēsi».

* Vieglas smiltis! (*krievu val.*)

** Cilvēks nebija viņš slikts:

Uzkoda, ja dzēra šņabi,
Drātēt meitas prata labi!

Vieglas smiltis viņam tiks! (*krievu val.*)

Var jau aizspriedumaini gremzties par repertuāra izvēli, taču visi jutās gluži kā apdulluši no pasaules lielākā brīnuma – ka ir dzīvi. Laiku pa laikam viņi pat aptaustīja cits citu, lai par to pārliecinātos. Un, ja sevišķi neiedziļināmiem lietas būtībā un pārlieku nelauzām smadzenes, ko īsti viņi šodien bija apbedījuši, ar pilnu pārliecību var sacīt, ka bēres izdevās uz goda. Tās noskanēja pa trim pagastiem, diemžēl neaprobežodamās ar tiem.

Jau nākamajā rītā parādījās pirmās, kā medicīnā to smalki dēvē, «paģiru sindroma» pazīmes, vissmagāk ķerot tieši to iedzīvotāju daļu, kas nebija nedz šņabi dzēruši, nedz pat bērēs bijuši. Bet arī tas pieder pie pasaules paradoksiem – un nebūsim sīkumaini! Sākās ar baumu, ka «uz augšu nosūtīta sūdzība», un pat ja ar vārdu «augša» saprotam nevis debesis, bet tikai Augstāko Padomi, kur Viņai kādreiz bija pasniegts Goda raksts, nevalodas, kaut nepārbaudītas, viesā nemieru. Bet, kad notikums iekļuva populārā dienas laikraksta rubrikā «kriminālvēstis», turklāt ar neizdibināmu un, kazi, ļaunu vēstījošu piebildi, ka «abi guldīti vienā kapā», dažs labs jau ķērās pie korvalola un elēniuma. Un visam kroni uzlika oficiāla vēsts, ka uz tikšanos ar vēlētājiem no Rīgas braucot deputāts. Sāka ost pēc... Nu, mēs jau saprotam, pēc kā.

Steidzīgi sapulcējās pašvaldība, lai izlemtu, ko darīt. Ienāca pat priekšlikums rakt ārā un pārāpbedīt, bet, saprotams, ne nu raka, ne bedija, tikai iztaisīja divas kapu kopiņas, iespējami tālāk vienu no otras un abas vēl atdalīja ar izmargotu dekoratīvu žodziņu, kuru jau pirmajā naktī kāds draņķis nospēra, tomēr arī bez žodziņa izskatījās pietiekami nevainojami un rudens saulē pat skaisti.

Tiklab izbīlis, kā pūliņi izrādījās veltīgi, jo deputāts neatbrauca. No Rīgas atnāca telegramma, ka diplomātiskā misijā steidzami aizlidojis uz Zambiju, Zimbabvi vai Mozambiku. Kaut vai uz citu galaktiku! Un, lai gan nav taktiski tik atklāti izrādīt atvieglinājumu, ja runa par tik augstu personu kā deputāts, gluži cilvēciski varam saprast, cik akmeņu novēlās no sirdīm. Tā bija vesela akmeņu lavīna.

Tomēr atradās līdz šim nenoskaidrota dzimuma maita, kas, slēpjoties zem pseidonīma – Kati vai Mati Adata, nepalaida garām izdevību iedurt un piezvanīja uz televīziju, kad tur žurnālistam interviju deva augsta ranga prokurors, un jautāja, kā viņš no juridiskā viedokļa vērtējot populāro teicienu «*de mortuis aut bene, aut nihil*»*

* Par mirušajiem tikai labu vai neko (*lat. val.*).

un vai nāve nolīdzinot slepkavu un upuri līdz kopīgai kapa bedrei. Mēs jau nojaušam, ka zvanītājam aiz ādas bija Viņš un Viņa. To uzreiz saprata arī prokurors. Pēkšņi viņš sajuta savas rokas, kurās nereti turēja cilvēku likteņus un dažkārt pat cilvēka dzīvību un cilvēka nāvi. Viņš apskāva vienu ar otru un gaidīja, ka rokas sarunāsies viena ar otru. Bet rokas tikai gulēja viņa klēpī apskāvušās, it kā žēlodamas viena otru.

Viņš sēdēja ļoti viens «jupiteru» gaismā, lūkodamies pretim dzīvājo acīm un mirušo acu dobumiem.

«Tās ir tikai parastas zvērīgas skumjas,» – viņš sevi mierināja. «Nāve ietilpst manā darbā,» viņš domāja, miglaini atcerēdamies, ka taisni tāpat viens jau domājis pirms viņa, un ātrumā neatminēdamies, ka tas bija prokurors Vorens Selvijs Henrija Slezara stāstā «Soda izpildīšanas diena».

Un, kad žurnālists iekāsējās, jo klusums ieilga, prokurors sacīja, ka nāve ir augstākais sods, par kuru vēl augstāka ir tikai nožēla.

Kad intervija beidzās, stunda jau bija vēla, tomēr no Zaķusalas prokurors nedeīvās tieši uz mājām, bet pa ceļam iegriezās savā kabinetā.

No loga stipri vilka vēsums. Apkopēja bija aizmirsusi to aizvērt, un prokurors piegāja, lai aiztaisītu. Ārs mirdzēja žilbinoši balts no nesen uzkrītušā sniega, kam jau ļoti drīz bija lemts atkal nokust, jo sniega dzīvība ir isa kā cilvēka dzīvība.

Lēca mēness. Un gaisma tik spalgi iesitās viņa redzokļos, ka iesūrstējās plaksti, kurus viņš noslaucīja delnā un apmulsis brīnījās par divaino slapjumu. No televīzijas mēs zinām, ka raudot arī bagātie, bet līdz šim nezinājām, ka dažreiz raud arī prokurori. Tāpat kā mēness, arī prokurors bija redzējis tik daudzko, ka asaras viņam nepiestāvēja. Bet, izņemot mēnesi, neviens tās arī neredzēja. Ak, pareizi, vēl vienīgi mēs. Bet, par ko klusē, par to taču neuzzina neviens, vai ne?

Gaisma pletās aizvien plašāk, Visums pielīja ar drebošu astrālu starojumu – kā sapnī, un namu jumti izaigojās kā kalnu galotnes.

– «Kā sniegi kalnu galotnēs...» – atcerējās prokurors.

Un tad notika pats divainākais – iepletis rokas, viņš izlidoja pa vaļējo logu un sāka lidināties mēnesstaros kā liels naktstaurenis, lai gan taureņiem sen par vēlu, – jau sniegs. Brīžam viņš tuvojās mēnesim, brīžam attālinājās, vienreiz gandrīz sapinās satelīntenā un vairākkārt izkusa torņu ēnās, lai no jauna paceltos augšup un uzmirdzētu vizošiem spārniem, taču lielpilsēta bija tā pārņemta pati ar sevi, tik pārpilna blāzmām un zibšņiem, ugunīm un reklāmām, ka neviens

nepamanīja, kā mēnessgaismā lidinājās prokurors. Izņemot, protams, pašu mēnesi. Un vēl vienīgi mūs. Taču prokurors piederēja pie tik augsta ranga, ka oficiāli mēs neko nedrīkstam zināt. Tad kādēļ mums ir tik zvērīgi skumji?

Post scriptum

Pēc kapakmeņiem, kas vēlāk Viņiem tika uzstādīti, mēs beidzot varam noskaidrot arī Viņu vārdus. «Jānis», protams, nebija nekāds Jānis, bet Apolons Alelujevs. Un «Mirdza» saucās Ieva Lakstīgala. Skaisti, vai ne? Bet tagad tam nav nekādas nozīmes.

VIŅA DZĪVES SKAISTĀKĀ LOMA

Lai gan jau pati dzīve, kā sen zināms, ir liels teātris, vārds «loma» tomēr uzreiz dara uzmanīgus, ka runa varētu būt par skatuves mākslu. Un, tā domājot, necik nekļūdāmies, jo agrāk viņš bija aktieris, lai gan jau daudzus gadus vairs nespēlēja, krietni apsteigdams savus kādreizējos kolēģus, kuri tagad aizgūtnēm nervozi pārkvalificējās, turpretī viņš jau paspējis iegūt augstu kategoriju pieprasītā un labi apmaksātā profesijā.

Cerams, lasītājam nav pārāk interesanti zināt, kas bijuši un kad miruši viņa vecāki un kuros kapos apbedīti. Šai izrādē, ja tā atļaujamies nosaukt nelielo stāstu, svarīgākas ir divas citas personas, un viena no tām ir Viņa sieva un otra ir Viņa svainiene. Visnotaļ parasta un varbūt pat banāla situācija? Hm, kā nu to ņem. Ne tikai detektīvliteratūra, kuras liels cienītājs viņš bija, bet arī kriminālistika ir pilna piemēru, kad vīrieša dēļ viena otru nogalinājušas pat māsas. Jau antīkajās traģēdijās klasiskie trijstūri radījuši ne mazums liktenīgu samezģojumu – kur nu vēl tagad, kopš legāli var iegādāties dāmu brauniņu, kuram, kā apgalvo lietpratēji, apakšpusē esot tāds maziņš verķītis, kas tikai jānospiežot ar pirkstu, lai panāktu vēlamo efektu... Bet nu jau mēs esam aizrunājušies par tālu un sabiezinājuši krāsas, jo Samanta un Kamila ne vienu pašu brīdi negrasījās viena otru nogalināt, vēl vairāk, visu triju galveno personu savstarpējās attiecības neplosīja nekādas dramatiskas kaislības un attieksmes bija ja nu ne idilliskas, tad vismaz ģimeniskas. Mājojot cieši līdzās, viņi cits par citu zināja pietiekoši maz – kā jau tas cilvēkiem parasti mēdz būt, kas maz zina pat paši par sevi. Tāpat kā mēs visi, viņi dzīvoja savos priekšstatos, sapņos un maldos.

Ir vēl trešā sieviete, vārdā Rasa, bet, tā kā viņiem nav lemts nekad satikties, nekādi nevar būt runa par jēlkādu viņas nozīmi Viņa mūžā. Pat Viņa iepriekšējās sievas jau bija kā apdzisušas zvaigznes, no kurām retumis atplūda gaismas māns, vai aizgājušas «električkas», kuras

pamalē reizēm uzšķīla tikai pa īsai dzirkstij un tādēļ ietilpināmas vienīgi retardāciju ailē.

Tie tad laikam beidzot ir visi, kas piedalās mūsu šīs nakts izrādē. Ak, mēs taču aizmirsām Renuāru! Un, lai gan Renuārs gandrīz visu darbības laiku nogulēs, vai mums tālab pamats teikt, ka cilvēks nedzīvo, kamēr gul? Gluži otrādi, par bērniem saka – viņi augot tieši miegā. Varbūt sapņos viņi redz garo pupu, kāpj pa to augšā un pamodušies ieraudas, izbijušies no lielā augstuma?

Kuru katru brīdi lēks mēness un sāksies mūsu izrāde. Nošalca priekšskars. Nē, tikai vējš, ja ar vārdu «vējš» var apzīmēt šīs plēsonīgās skaņas, kad nevar saprast, kas ir auduma un kas lapu šalkas, kas gaisa švīgas un kas riepju švīksti.

Bet istabā valdīja silta omulība. Ne īsti šņāca, ne īsti murrāja «agave», kā viņš asprātīgi bija iesaucis gāzes sildītāju «AGV», kuram pat valodnieki, šķiet, nav atraduši īsti trāpīgu latvisku nosaukumu. Viņš zvilnēja uz tahtas ar kārtējo amerikāņu trilleri – Harolda Robina «*Iskatēji priekļučēņij*»*. Vai arī tas bija Ross Makdonalds «*Človek iz mogili*»**. Ak, nav būtiski! Un rudens vētra uz ielas, piedzīvojumu meklētāju sirdi tirpinošās šaušalas, Kamilas brīžam iekliedzieni, brīžam iesmējieni aiz vaļējām durvīm, jo pa televizoru rādīja kārtējo Mariju, Annu vai Mariannu, miksta tahta, pūkains pleds. Renuāra ne īsti murrāšana, ne īsti šņākšana cieši Viņa padusē – viss kopā radīja to neatvairāmo gaisotni, ko sauc par mājām, kurā viņš gremdējās kā putainā vannā.

Vienpadsmit mēnešus vecais Renuārs bija Viņa vienīgais un ar Viņa piecdesmit četriem gadiem, jādomā, arī pēdējais dēls, lai gan par Viņa virišķīgajām potencēm un nākotnes iecerēm mums ir aptuvens priekšstats. Piecdesmit četri gadi var nozīmēt tiklab bravūru, kā izmišumu. Tāpat «Renuārs» īstenībā nav nekāds Renuārs, – bet Renārs. Žila Renāra «rudais» viņa rokās nonāca jau pēc tam, kad dēls bija dabūjis oficiālu vārdu un nekas vairs nebija grozāms. Rudā franču zēna Likteņa traģisms Viņam nepatika un šķita pat ļauna zīme, bet Viņš izķepurojās no situācijas, sadzīvē saukdams mazo par «Renuāru», un tam bija pat poētisks pamats, jo bērna ādai piemita maigi pārļainais sārtums, kāds ir Ogista Renuāra pasauleslaveniem plikņiem.

Kamila blakusistabā atkal apslāpēti iekliedzās, taču Viņa mieru tas nesatricināja ne pašā mazākajā mērā. Pārāk labi Viņš zināja, ka sievai nenokritis no galvas ne mats. Kolīdz beigsies kārtējā sērija, saviņņojumu

* «Piedzīvojumu meklētāji» (*krievu val.*).

** «Cilvēks no kapa» (*krievu val.*).

viņa noģērbs kā neilona kombineju un lidis pie ledusskapja pēc kaut kā garšīga, Kamilai patika «kaifs», asi pārdzīvojumi, kas ātri izkūpēja. Ja viņiem kādreiz būs automašīna, tad to vadīs, saprotams, viņa, turklāt ar riskantām situācijām. Reizēm viņu iejūsmināja, bet citkārt atkal biedēja, ka arī gultā Kamila bija ļoti drosmīga, un sirds dziļumos Viņš cieta, ka tas notika uz banāli rūtainas un jau drusku čikstošas standarttahtas, nevis guļamistabā, kuras garnitūra maksā vismaz septiņsimt dolāru, kuru viņam nebija un, visticamāk, nebūs nekad.

Kamilai patika mercedesi. Arī Viņam patika mercedess, ar kādu braukāja, piemēram, viņa pašreizējais šefs, kā Viņš sauca savu darba devēju, kam restaurēja māju Mežaparkā. Viņš necieta vārdu «priekšnieks», kurā bija kaut kas padomisks, un vēl jo mazāk Viņš panesa vārdu «saimnieks», jo tad pavidēja pat kaut kas sunisks. «Šefs» – tāpat kā «ofiss» – izklausījās mūsdienīgi un šiki.

Kamila samierinātos ar audi. Arī viņš samierinātos ar audi, bet pat tik daudz naudas Viņam nebija, un abi joprojām žmiedzās pa sabiedrisko transportu. Bet visu jau nevar gribēt, vai ne? Viņam gan nepiederēja nedz mercedess, nedz audi un pat ne zaporožecs, toties bija divdesmit trīs gadus jaunāka sieva, kas izskatījās vēl jaunāka, nekā istenībā bija, un cēla Viņa vīrišķīgo pašapziņu, un it īpaši tāpēc, ka divas no Viņa iepriekšējām sievietēm – ārste un aktrise – bija bijušas ievērojami vecākas par Viņu. Viņam piederēja nepilnu gadu vecs dēlēns, kas silti čučēja Viņa padusē ar Viņa bedrīti zodā, divas labiekārtotas istabas un, tā kā Samanta tik daudz prom, praktiski gandrīz viss dzīvoklis tikpat kā centrā. Viņam bija piektā kategorija, un, ja vien no Viņa neatkarīgu apstākļu dēļ finansiāli kaut kas kaut kur nesametās, Viņš varēja atļauties mazu luksusu, protams, ne jau nu azartspēles uz augstām likmēm, bet nopirkt Kamilai franču smaržas vai kopā pasēdēt kafējnicā, reizēm pat paņemot līdzī Samantu. Nē, par dzīvi žēloties Viņam būtu grēks.

Ar Kamilu Viņu saveda neviens cits kā pats Liktenis. Abu darbības sfēras bija tik atšķirīgas, ka bez Likteņa iejaukšanās viņi nemaz nespazītos. Droši vien Viņš nebūtu pievērsis uzmanību tramvajā pāri pretim sēdošajam «skuķim», kā novērtēja minibruncīti ģērbusošos, galīgi nobadējušos un bālo Kamilu, ja piepeši nepamanītu, ka, pagriezusies pret logu, viņa skatās laukā un klusitēm raud.

– Vai kāds miris? – Viņš pajautāja, mulsumā neattapdamies pajautāt neko citu.

– Viss, – viņa atbildēja, un, izpludinot skropstu tušu, asaras sāka gāzties aumaļām, it kā būtu pārplisušas blīves.

– Nu, nu, nu... nu... Jūs droši vien pārspilējat, – Viņš teica mierinoši un tēvišķīgi, un Viņam bija taisnība, jo miris tik tiešām nebija neviens, ja, zināms, par «mirušu» nesaucam tieši todien likvidēto komiteju, kurā Kamila līdz šim bija strādājusi par sīku ierēdni. Vai nepietika, ka jau Samanta no kultūras nodaļas inspektore nobraukusi par saunas pirtnieci, bet jaunībā drukāja pat dzejoļus?

Tālāk notikumi attīstījās triecientempā. Viņš nespēja Kamilu pamest noraudājušos, jo sirds Viņam bija cēla un lūza aiz žēluma. Viņš izkāpa viņas pieturā un pavadīja līdz mājām, vēl vairāk, viņš iegāja arī mājā, kur sapazinās ar Samantu un visu vakaru nosēdēja pie abu māsu beidzamās kafijas. Pusotru diennakti viņš pārdzīvoja, ka izdzēris tām beidzamo kafiju, kamēr neizturēja un sestdienas vakarā ieradās ne tikai ar bundziņu brazīliešu šķistekļa, bet arī pudeli spāņu vīna. Vai arī tas bija portugāļu? Ak, vienalga... Samantas saunā tika svinētas kārtējās godības, bet arī divatā viņiem nekas nekaitēja. Pēc desmit dienām Viņš pārcēlās pie Kamilas pavisam, pēc trīssarpus mēnešiem šķīrās no iepriekšējās sievas, vēl pēc trim apprecējās ceturto reizi, un pēc septiņiem Kamilai piedzima Renuārs. Viņš vairs nebija tik jauns, lai vilktu garumā. Savukārt Kamila varēja uzskatīt, ka ir glābta, un pašlaik vētrai nasekoja telefilmā darbībai, kamēr virs padusē auklēja abu pēcteci.

Turpretim Samanta bija drīzāk nelaimes putns nekā laimes bērns. Lai gan – kā to ņem. Dzīvē viss stipri nosacīts. Savos trīsdesmit sešos gados viņa gan ne reizi vēl nebija precējusies un ar visu savu augstāko filoloģisko izglītību strādāja nevis redakcijā vai izdevniecībā, vai kauču skolā, bet tikai saunā, toties šobrīd viņa redzēja to, ko, aizrāvusies ar seriālu, neredzēja Kamila, – kā lēca mēness. Majestātiskajā mierā, ar kādu tas cēlās debesis starp krāsošajiem kokiem, kas locījās vētrā, bija kaut kas debešķīgs un apmājošs, un viņa nejaudāja novērst lielās, aiz dziļā noguruma ciešanu pārpilnās acis. Pagājušajā naktī viņa nebij pat lāgā apsēdusies, par gulēšanu nemaz nerunājot. Tikai nupatās uz Rīgu aizbrauca beidzamā mašīna ar kāziniekiem.

Iekšā bija gatavais «cūku stallis», ja atļaujames šādu apzīmējumu, pārlietu neapvainojot mājdzīvniekus, – šķīvju, glāžu un izsmēķu blāķi. Kaktā izgāzts rasols. Vai arī tur bija dīrāts āzis? Baseinā kaut kāds pūslis, kas tikpat labi varēja būt ziepju burbulis, kā pārplis balons vai lietots prezervatīvs. Bet arī valdīja mazliet baisma un pirmatnīga burvība, kurā viņa kā avota ūdeni noskaloja satvikušo miesu. Gan jau līdz rītam visu maz pamazām sakops. Un, ja nepagūs, paliks, paliks, cik ilgi vajadzēs. Neviens viņu negaidīja un nemeklēs. Un nekur viņa

arī nevarēja pazust. Sliktākajā gadījumā piezvanīs uz Rīgu Kamilai. Viņa pati ne pārāk skaidri iztēlojās, ko nozīmē «sliktākajā gadījumā», bet ausis iedzinkstējās paskumja nots.

*Vējam draugos
Tikai vien mēness.*

Debesis, viņa nodomāja, nesaprazdama, vai tie ir viņas pašas vai noklausīti, citam nolaupīti vārdi, jo senāk rakstīja dzeju. Tagad tas likās neticami, it kā būtu noticis nevis šajā, bet kādā no viņas iepriekšējam dzīvēm. Pēdējā laikā viņa lasīja tikai krimiņus un arī šoreiz uz saunu bija paņēmusi Džeimsa Hedija Čeiza grāmatu «*Bez ģeņeg – ti mertv*»*. Vai arī tas bija Dešela Hemmeta «*Hudoj mužčina*»**. Galu galā vienalga, – bet, protams, no viņa krājumiem. Līdz šim viņa nebija paguvusi pat atšķirt vāku. Kur nu!

Piepeši Samantas dzirdi sasniedza dīvaina skaņa. Vakarū plosīja tik dažādi spokaini trokšņi, ka bija grūti pateikt, vai tas ir zvēra vaids, cilvēka balss vai atrautas stieples šķindoņa pret pirts noteku. Atkal! Nē, tomēr balss. Visdrīzāk tā bija stenēšana. Tuvākās mājas atradās gan drīz divu kilometru atstatumā. Visi kāzinieki aizbraukuši. Autobuss aizgājis. Samanta bija pavisam viena. Viņa bija pieradusi būt viena, un, ja neuznāca kaut kāda muļķīga depresija, savā vienatnē viņa skalojās kā debesu dušā, kas viņu nomazgāja ļoti baltu. Taču tagad viņai sametās baigi. Viņa atgriezās pirtī un ieslēdzās. Pēc tam, it kā pirmoreiz mūžā redzētu, ieraudzīja, cik zemi ir logi un bez aizvirtņiem, un no kurtuves atnesa krukli. Saspringtiem jutekļiem viņa kareivīgi sēdēja gatava uz visu un gaidīja. Laukā aizgūdamies tikai gaudoja vējš. Vienbrīd viņa iedomājās piezvanīt uz 02, bet pietiekoši ātri aptvēra, ka viņai nav ko policijai sacīt. Nebija taču noticis un nenotika nekas. Viņa te tupēja, iekrampējusies savā cietoksnī ar nožēlojamo biguli rokā, kamēr tur, laukā, varbūt kādu žmiedza vai izvaroja un tas vaidēja pēc palīdzības. Un, joprojām neatteikusies no krukļa varbūtējiem pakalpojumiem, Samanta noskaitīja līdz desmit, pusminūti pavilcinājās un pagriezta ārdurvju atslēgu.

Laukā nemanīja nekādas pārmaiņas, varbūt vienīgi mēness bija pakāpies augstāk pār kokiem, kuru zari plandīja kā skrandas. Apkārtne dzīvoja savu dabisko dzīvi. Nekādu citu skaņu nebija. Un, jau pilnīgi

* «Bez naudas tu esi miris» (*krievu val.*).

** «Kalsnais vīrietis» (*krievu val.*).

sadūšojusies, Samanta uzsauca simtprocentīgā pārliecībā, ka bijis vienīgi dzirdes māns, tik viegli iespējams tik skaņā vakarā kā šis:

– Vai šeit kāds ir?

Un sarāvās, kad izdzirda atbalsi:

– Es!

Pēc tiesas un taisnības kaut cik nopietnam izbīlim trūka pamata. Tas nebija nopīpēts bass ar kriminālu ievirzi, bet elsu vai iesnu nedaudz aizlauzts soprāns.

– Bet kas jūs esat? – Samanta vaicāja, gaismu haotiskajā spēlē nespēdama izšķirt stāva aprises.

– Es esmu Rasa, – balss sacīja.

Vārds «Rasa» Samantai neizteica neko – ja vien runa nebija par dabas parādību, kas šajā gadījumā, saprotams, atkrita.

– Un ko jūs šeit darāt? – viņa jautāja, brīnīdamās aizvien vairāk.

– Es sēžu, – tā, kas sevi bija nosaukusi par Rasu, visai loģiski atbildēja, tāpēc, ka tiešām sēdēja, – zem koka uz sola, kā Samanta beidzot saskatīja, jo tumšajā mētelī tērpto augumu mēnesnīcā bija noturējusi par kāda kāzinieka aizmirstu apģērba gabalu.

– Bet, cilvēk miļais! – viņa iesaucās. – Te taču neviena vairs nav. Visi sen ir prom. Pirms pusstundas aizbrauca pēdējā mašīna.

– Es nevaru paiet, – Rasa žēli sacīja.

– Vai kas atgadījies? Kāja? Kritāt? Ļoti sāpīgi?

Rasa ne īsti ievaidējās, ne īsti ieraudājās.

– Es biju domājusi, ka pagūšu... – viņa juceklīgi stāstīja. – ...ka paspēšu, bet autobusa nebija... es baidījos palikt mežā ar bērnu un nācu šurp, uz gaismu...

Tai, kas sevi dēvēja par Rasu, bija tikai vidēja izmēra soma, daudz par mazu, lai tur varētu iebāzt visistāko bērnu.

– Bet kur tad ir tas jūsu bērns? – Samanta brīnījās.

Par atbildi Rasa sāka smagi vaidēt, un Samantai ar novēlošanos pielēca, ka notiek pats parastākais, kas atgadās šai pasaulē, – ka sākušās dzemdības. Un neparasts varbūt bija vienīgi tas, ka viss notika laukā, vētras naktī pie saunas, aiz kuras reizreizēm mēnesnīcā pavizēja sabangotā Daugava.

Samanta ieveda Rasu pirtī, palīdzēja novilkt mētelī, bet tālāk nesaprata, kā labāk, – sēdināt vai apguldīt, kamēr izsauks «ātros».

– Man jau tur, ārā, nogāja ūdens, – Rasa sacīja un piepeši spalgi iekliedzās.

Drebošiem ceļgaliem Samanta metās pie telefona, uzgriezta 03 un tikai tad apķērās, ka nav signāla. Mēģināja vēlreiz – joprojām klušums. Vainīga droši vien vētra...

Iespējams, tā ir mūsu izrādes kulminācija, taču visticamāk ne, ja atceramies, ka galvenais varonis ir Viņš, bet tas, kas tobrīd norisinājās ar Rasu, bija nevis Viņa, bet cita precēta vīra varoņdarbs.

Samanta mēģināja vēlreiz – tālrunis neizrādīja dzīvības zīmes. Situācija kļuva dramatiskā. Būtībā tā bija vēl dramatiskāka, nekā šķita panikas pārņemtajai Samantai un nekā tas šobrīd varētu likties arī mums. Atceltais autobuss bija sajaucis visu Rasas rūpīgi izstrādāto rīcības plānu – viņa būtu paguvusi! Viņa būtu tikusi līdz rajona slimnīcai, dzemdējusi un tur atteikusies no bērna, ar kuru viņai nebija kur iet. No vienām mājām viņa bija padzīta, no otrām – aizgājusi pati, drosmīgi noslēpjot pirmās sāpes. Un tagad – tagad viņa bija šeit.

Samanta nekad nebija dzemdējusi. Dzemdības viņai likās kaut kas abstrakts. Pat Kamilas prakse te neko daudz nelīdzēja. Kamila aizbrauca ar vēderu un atgriezās ar Renuāru. Vienreiz Samanta bija redzējusi, kā dzemdē kaķe. Bet arī šī pieredze maz noderēja. Kaķe pāris reizītes ieņaudējās – un no kaut kādas nekurienes atskanēja pikstiens. Neviens nepaguva ne attapties, kad pasaulē jau bija nākuši veseli četri minkas, un kaķe aiz laimes apskurbušām acīm lepnī skatījās pretim cilvēkiem. Tiklab vienā – kaķes, kā otrā – Kamilas gadījumā viss šķita tik bezsāpīgi un vienkārši, it kā dzīvā radība tiktu pirktā pašapkalpošanās veikalos vai atrasta kāpostos. Bet te, brīžam iestēdamās kā cilvēks, brīžam ieidēdamās kā dzīvnieks, Rasa mocījās Samantas acu priekšā, un kaut ko uzsākt vajadzēja tieši viņai, un kaut ko darīt varēja tikai viņa, un neviens viņu nepestīja no šīm šausmām.

«Neesi nu lupata!» Samanta sev sacīja.

Un, lai gan pirtis bija dzimušas neskaitāmas paaudzes, neko Samanta nespēja ar sevi padarīt – viņa bija un palika lupata, viņa lida aptieciņā pēc baldriāna! Sāka skaitīt pilienus, bet neviļus pārgāja uz tēvreizi.

Aptieciņā bija gandrīz viss, kas nerezē noderīgs, pat žņaugš, Samanta piepeši atcerējās, ka reizumis vajagot stangas, taču stangu, sa-protams, nebija.

«Bet tā taču ir lielinkvizīcija!» viņa izbailēs nodomāja. Un, kā apstiprinot baismīgo vārdu, Rasa sāka kliegt dīvaini pārvērstā balsī.

– Dievs, stāvi man klāt! – Samanta lūdzās un pacēla acis pret debesīm, taču skatiens atdūrās griestos, uz kuriem bija izplūdis ērmīgs plankums. Un galīgi nesaderīgi ar notiekošo Samantai ienāca prātā, ka saunai steidzīgi vajadzīgs remonts...

Ļoti iespējams, ka no diplomētās dzemdniecības viedokļa daudz kas neatbilda, kā tagad mēdz sacīt, Eiropas standartam, tomēr šā vai

tā pēc pusotras stundas atskanēja bērna pirmais kļiedziens. Pasaulē bija nākusi maza dzīvība, uzlēkdama pie mūžības debesīm kā maza zvaigzne. Tā bija meitenīte, un, kā jau daiļā dzimuma pārstāvei, nabas saite tai tika pārgriezta ar odekolonā dezinficētām šķērītēm, jo spirts no aptiecinās bija nosperts.

Samanta bērnu apkopa un no palagiem izgatavoja autiņus, bet no salvetes izmeistaroja apģērba gabalu, ko pati nosauca par krekliņu, bet kas drīzāk bija kaut kas vidējs starp grieķu hitonu un romiešu tuniku. Viņa tam pieskārs tik maigām rokām, ar kādām no auklas noņem tīru, pēc svaiga vēja smaržojošu veļu, sargādama no savas elpas kā pie-
nenes izpletnīti, kas no gaisa plūsmas varēja aizlidot atpakaļ izplati-
tījumā.

Bet, kad viņa ar vīstokli iegāja pie Rasas, tā sēdēja uz divāna malas, iemiegusi kājstarpī asiņainu palagu, un mirka asarās.

– Vēl arvien ļoti sāp? – Samanta līdzcietīgi apvaicājās.

Rasa pakratīja galvu, taču raudāja joprojām.

– Tad kāpēc? – nesaprata Samanta. – Neraudi! Varbūt vajadzētu viņu pabarot?

– Man no viņa ir jātiek vaļā, – Rasa caur elsām izdvesa.

– No kā?! – Samanta iekļiedzās, kaut labi saprata, no kā, jo sāka pat stostīties. – Prātu esi zaudējusi...

Un, kaut arī Rasa tikai raudāja un raudāja, tomēr ar visu raudāšanu pamazām izmocija savu bēdu stāstu, tik līdzīgu daudzu citu meiteņu drāmām, ka to varētu drukāt uz veidlapām ar norādi «vajadzīgo pasvītrot!». Viens vīrietis, kas nožēlā atgriezās pie savas ģimenes. Viena komunālā istaba, kuru patēvs negrasījās pārvērst par trako nama filiāli. Viena tante, pie kuras varēja padzīvot dažus mēnešus meža mājās, bet kura būtu mēma, uzzinot, ka Rasai nav nekāda vīra nedz dienestā, nedz ekspedīcijā. Tante, protams, bija eņģelis salīdzinājumā ar patēvu, kuram trūka vienīgi ragu, toties tantei piemita klikšķis uz morāles tēmām: no patiesības tanti ķertu trieka!

Un Rasa raudāja vēl stiprāk – ja raudāt vēl stiprāk vispār iespējams.

– Tad atdod viņu man! – spēji sacīja Samanta, ar vārdu «viņu», protams, nedomādama ne patēvu, ne tanti un, starp citu, vispār nedomādama gandrīz neko, tikai ļaudamās ekstāzei, kas nesa pa viņiem kā delfīna mugura.

– Jums?

– Un kāpēc ne? – Samanta karsti teica, aizraudamās arvien stiprāk, ja aizrauties vēl stiprāk iespējams. – Es viņu ļoti milēju. Man liekas... Zini, man šķiet, ka jau tagad es viņu milu! Tiklīdz salabos telefonu,

zvanīšu uz policiju un sacīšu, ka... ka esmu viņu atradusi, piemēram, ceļmalā! Ko?

– Ceļmalā... – kā atbalss bāli atsaucās Rasa, domādama kaut ko savu vai varbūt nedomādama neko – kā neko nedomā krītoša lapa un tikai ļaujas vējam.

– Kā atradējai man droši vien būs pirtiesības, – Samanta minēja. – Tas taču būtu taisnīgi, vai ne? Kā tev liekas?

– Zināt, ko man pašlaik gribētos par visu vairāk? – piepeši jautāja Rasa.

– Nu?

– Nomirt, – Rasa klusi teica, un smagie plakstiņi nolaidās pāri izmocītajam skatienam.

Turpretī Samanta bija spārnos.

«Cik labi, ka meitenīte!» Samanta jūsmīgi domāja. «Ar zēnu es netiktu galā. Puika viens divi uzsēstos man uz kakla. Esmu šausmīga *пуууу*,» kā viņa sevi paškritiski novērtēja un, nespēdama rimties, mēģināja šo to piekopt, taču tas bija bezcerīgs pasākums – kājas, burtiski, svila!

– Lai viss iet ellē! – Viņa strauji izlēma ar īsti globālu vērienu un ielida gultā ar Džeimsu Hediju Čeizu – vai arī tas tomēr bija Dešels Hemmets. Nemaz necerēdama aizmigt, viņa pat neizģērbās, bet, kolīdz atvēra grāmatu, uz galvas iegāzās... Nē, nevis kriminālintrīgā, bet miegā.

Sapnī viņa sajuta, kā kustējās bērns. Tas bija tik tuvu un cieši, ka viņa skaidri samanīja rociņas un kājiņas, bet pasniegusies sataustīja vienīgi segas kroku. Tad viņai atausa, ka bērns ir kaut kur vēl tuvāk. Vaicājoši viņa pielika plaukstu sev pie vēdera un ar pirkstu galiem uztvēra signālus, kas nāca no Visuma, – no tālas zvaigznes citā galaktikā. Viņa saprata, ka ir stāvoklī. Vēl vairāk, sapnī viņa zināja, kas ir bērna tēvs. Tas bija Viņš.

«Bet viņš tak ir mans svainis!» Samanta pārsteigta nodomāja, taču sapnī viņai nebija ne sirdsapziņas pārmetumu, nedz nožēlas. Pāri visam kā mirdzoša debesu velve jumās liela laimes sajūta. Arī sapnī viņa saprata, ka tas ir sapnis, kur iespējams neiespējamais un no kura jāpamostas.

Bet arī pamodusies viņa peldēja sapņā bezsvara stāvoklī. Svīda bāla rītausma. Samanta gulēja vaļējām acīm, kamēr gaisma iekrāsos perlamutra notonī. Brīdi pa brīdim viņa atkal sajuta noslēpumainos signālus un pielika roku pie vēdera, bet tas bija kaut kur augstāk, – tā bija viņas sirds. Sapnis bija uzticējies viņai to, ko vēl nenojauta nomods. Un

viņa gulēja un necēlās, baiļodamās, ka uzreiz satrūks vieglie tīmekļi, kas viņu vēl turēja pie sapņa. Viņa nemaz negribēja izkļūt no šī zīda tīkla.

Rīts ausa ļoti mierīgs. Vētra, pilmēness – vai tas vispār bija bijis, vai arī to viņa nosapņojusi? Bet aiz sienas iešvikstējās soļi, ieraudājās bērns, un vieglās skaņas, liegas kā šis saullēkta vēl neiedegtais oktobra rīts, atgādināja, ka viss patiesi ir noticis un neko viņa nav izdomājusi. Soļi pārvietojās. Varbūt Rasa jau devās prom. Aizies neatvadījusies? Lai iet! Kam vajadzīgas kaut kādas muļķīgas atvadas? Ko uz atvadām abas lai vienotrai sacītu?

Soļi vairs nešvikstēja. Pirts klusumā skrapstinājās tikai pele, un Samanta nodomāja, ka būs jāuzvelk un jānoliek slazds. Pele skribinājās aizvien tuvāk. Un piepeši Samantu ķēra atskārta, ka abas ar peli viņas pirti ir tikai divatā. Viņa pielēca kājās un vienās zeķēs metās izlūkos. Uz dīvāna gulēja zīmīte. Uz pazīstama papīra bija rakstīts ar svešu roku:

«Dodos atpakaļ pie tantes. Segu atsūtišu. Paldies par visu.

Rasa.»

Samanta saģērbās un izgāja laukā. Nakti bija uzkritusi ļoti stipra salna, varbūt saucama jau par salu. Viss mirdzēja baltrozainā gaismā. Viņa bija tik pārpilna milestības, ka nezināja, kur savu milestību likt šajā pretrunīgajā pasaulē, tāpat kā lēcošā saule nezināja, kur likt savu kvēli šajā starojošā rītā, kurā kārtējo reizi piedzimusi. Vienīgi saulei tas bija daudz vienkāršāk. Viņa paskatījās astronomu kalendāros un astrologu prognozēs un uzreiz aptvēra, kas darāms. Uz mazu brīdi saule gan saīga, jo bija to jau darijusi miljoniem un miljardiem reižu. Viņai tas bija pat drusku apnicis: katru rītu lēkt un katru vakaru rietēt! Šis vienmuļais grafiks brīžam varēja darīt traku. Un dažkārt viņu sagrāba izmisums: ņemt un apdzist! Bet laikam tur, augšā, bija kāda vēl augstāka vara, kas viņai pačukstēja par šādas rīcības sekām. Un viņa saspēkojās un atkal lēca, un atkal rietēja – un tikai rets pamanīja viņas ciešanas un vēlāk sacīja, ka «saulīte raud».

Kad saule kāpa, dažas saules asaras nokrita uz plaukstu arī Samantai. Viņa pat nobrinājās, cik aukstas bija saules asaras. Tās nemaz nededzināja, kā varētu gaidīt. Vienbrīd Samanta nošaubījās, vai tās vispār ir asaras un nav vienīgi rasa, bet, piešāvusi klāt mēli, sajuta sāļumu, kas nepiemīt rasai, kuras vārdu nesa meitene, kas izbrāzās cauri viņas dzīvei un izgausa ar viņas bērnu.

«Kāpēc sāļas ir asaras?» domāja Samanta. «Kāpēc sāļas ir asinis? Kāpēc sāļas ir jūra?»

Tas likās tik neloģiski, ka sāļas bija pat laimes asaras. Un viņa ar mēli vēlreiz pieskārs plaukstai. Bet arī šajā reizē rasa bija sāļa.

Pasaulē tostarp notika arī citi procesi. Bija, piemēram, pamodies Renuārs. Perlamutrīgi sārts kā gliemežnīca, ar katru miesas audu vibrējošs kā viņa diženā vārdabrāļa nemirstīgie plikņi, viņš atšķirībā no vārdabrāļa plikņiem, kuriem viss dots uz mūžīgiem laikiem, saviļņoja tieši ar vārā skaistuma īslaicību. Uzmodies Renuārs tūlīt uzcēla arī vecākus. Kamila, kas pēc tipa piederēja pie klasiskajām «pūcēm», uzreiz sāka vaidēt tik žēli, it kā viņai kaut kas neciešami sāpētu, jo celšanās no rītiem vienmēr izvērtās par drausmīgu problēmu. Un, ja vēl pieskaitām klāt skropstu obligāto krāsošanu, bez kuras viņa neizkustējās no mājas pat līdz maizes veikalam blakus namā, tad nav brīnums, ka vienmēr visu nokavēja, – vilcienus un tramvajus, lekcijas un apspriedes. Nekad neviens nav varējis viņu pārtaisīt, un Kamilas laime nelaimē bija tā, ka Viņš turpretim piederēja pie «cīruļiem», kuru Liktenis piezmidza tikai, kā viņš to apzīmēja «teātra gados», ar varu piejaucējot «pūcēm» un tādējādi, kā ļoti iespējams, kaut ko salauzot Viņā. Un nepavisam nav izslēgts, ka tas bija galvenais iemesls, kādēļ Viņam, it sevišķi vakara izrādēs, trūka tā, ko Anitra apzīmēja par «uguni». Un nebūt nav svarīgi, vai ar šo vārdu tika mērķēts uz Viņu kā aktieri vai Viņu kā mīlnieku. Vienādi vai otrādi tas izklausījās vienlīdz aizvainojoši. Kamila visu uztvēra bez sakāpināta dramatisma. Un nekā īpaši dramatiska pašreizējā situācijā arī nebija. Te varēja mierīgi iztikt bez Sofijas vai Šekspīra – puikam tikai gribējās čurāt. Un Viņš cēlās un gāja pēc podiņa, darīdams to bez mazākā īgnuma. Kopš Renuārs no kokona stadijas bija pārgājis abinieku klasē, Viņš ļoti labprāt ņēmās ar zēnu.

Ne no Ainas, ne Anitras bērnu Viņam nebija, no Žeņas bija Tatjana, taču, kā jebkuram normālam vīrietim, Viņa ilgu piepildījums un iemiesojums, saprotams, bija dēls. Un, lai gan pēc gadiem Renuārs iznāca Viņam drīzāk mazdēls, – nebūsim sikumaini! Galu galā ne jau vecums izšķir paternitāti. Viņa autortiesības vēl neviens nebija apstrīdējis.

Reizumis, stumjot pa ielu ratiņus, Viņam kārojās sastapties ar Ainu vai Anitru, vai vislabāk abām uzreiz – šim jau neglābjami novītušajām slavenībām, kuras oficiāli skaitījās pametis, bet kuras, kā Viņš apzinājās, tiklab viena, kā otra bija nicīgi raudzījušās uz Viņu no saviem augstumiem. Uz Viņu! Ar izcilu skaistumu apveltītu jaunu skatuves mākslas censoni, pret kuru klupa sieviešu skatieni!

«Ainas nagos», kā domās Viņš apzīmēja laulību ar pirmo sievu, Viņu noveda tuberkuloze, kad Viņš vēl bija zaļš studentīņš, bet Aina

jau zinātņu kandidāte! Ja visu cilvēci mehāniski dalām «fiziķos» un «liriķos», tad Aina piederēja pie tipiskām «fiziķēm», turklāt kareivīgām, kas visas daiļās mākslas ieskaitīja plānā galdiņa urbšanas kategorijā. Un, ja – nu labi, kaut sakostiem zobiem – viņa vēl samierinātos ar spīdekli, tad gleznais muļķa zēniņš, kura vārdu neviens nebija pat dzirdējis, Aina ātri pārtapa tikai par audzināšanas objektu. Pāri plūstošajā, neapmierinātajā mātišķībā viņa nejaudāja bezspēcīgi noskatīties, kā Viņš noiet no ceļa. Ar saviem divdesmit gadiņiem Viņam vēl bija iespēja attapties, studēt ko jēdzīgāku un kļūt par cilvēku, nevis māzoties ar bleķa zobeniem un sintētiskām bārdām, uzspēlējot neesošas kaislības un pēc klīniskās nāves nokļūt nevis reanimācijā, bet augšāmcelties no miroņiem, lai klanītos publikas šķidrajiem aplausiem. Taču viņš labāk vēlējas to iluzoro dzīvi, ko sauc par teātri. Pēc dažiem nelieliem, ne pārāk skaļiem, savā ziņā pat inteliģentiem tračiem, ko varēja dēvēt tikai par vētrainām diskusijām, kur necieta neviena sintētiskā bārda un saplīsa tikai viena kafijas kanna – un arī tikpat kā netišām, Viņš aizgāja no Ainas ar dzelžainu pārlicību, ka par dzīvi zina visu. Naivā dvēsele! Vēl viņš nepazīna Anitru.

Teātra primadonnas laulība ar desmit gadus jaunāko aktierīti, kas pabāli spēlēja otrā un trešā plāna lomiņas, izvērtās par sensāciju, protams, īslaicīgu – kā viss teātri. Viņam glaimoja sievas slava un izcilie tituli. Savukārt Anitra jaunā vīra klātbūtnē kļuva vēl spožāka, gluži kā mēness apstarota debess – lai gan viņas spožumam arī līdz šim trūka robežu. Pasaulē nebija lomas, ko viņa nespētu nospēlēt, sākot ar Žannu D'Arku un lēdiju Makbetu un beidzot ar Pindacišu un Joski. Anitras ēteriskā stāvā bija kaut kas no putna spārna un ziedošas tulpes. Gleznās kājas ar marmorkurpītēm viņu nesa no romantiskā noslēpumā tītas pagātnes. Klusināti glāsmainā, nedaudz aizlauztā balss bija kā radīta, lai tēlotu dižciltīgas, traģiskam Liktenim nolemtas sievietes. Bet jau nākamajā vakarā viņa uz skatuves iznāca, plati likdama kājas nošķukušās bomelenēs, un uzrunāja partnerus un skatītājus ne īsti aizsaldētā, ne īsti nodzertā baritonā. Tomēr pats neizdibināmākais Anitrā bija viņas deguns, kas cilvēka sejā mēdza būt pats stabilākais anatomiskais elements. Taču Anitrai atkarībā no lomas tas mainīja izmērus un apveidus. Vienvakar skaistumā mirdzēdama kā dārgakmens, citvakar Anitra kļuva pārsteidzoši neglīta, bet ar izcilas aktrises azartu izaicinoši izspēlēja savu neglītumu. Viņai par to bija nospļauties – ja vien vārdu «nospļauties» uzdrikstamies lietot, runājot par trauslajiem jaunrades procesiem, kur viss tīts valdzinošu noslēpumu miglā. Antitras metamorfozēm piemita kaut kas ģeniāls un pat pārda-

bisks, un Viņš, kaut viduvējība, tomēr bija aktieris, kuru sievas velnišķi dievišķās spējas apbūra varbūt pat vairāk nekā viņas goda nosaukumi.

Abu medusmēnesis ilga tikai apmēram mēnesi, vai, precīzāk, piec-arpus nedēļas. Jau ap otra mēneša vidu satriekts Viņš atklāja, ka Anitra liek Viņam ragus. Ņemot vērā vecuma starpību, nesalīdzināmi loģiskāks būtu pavisam pretējs variants. Bet tur nu mēs neko nevaram grozīt. Notika tieši tā – vairāk nekā divdomīgā situācijā Viņš pieķēra Anitru ar vecu režisoru. Ģērbtuvē Viņš piestreipuloja pie spoguļa un ilgi raudzījās savā attēlā. Viņš pat pastiepa roku, lai aptaustītu savu seju, bet pirksti atdūrās pret slidenu virsmu. Pazemojuma spazmas žņaudza Viņam rīkli. Un apkaunots, bezpalīdzīgi sēžot, Viņš vīrišķīgi mēģināja vismaz vienu – neraudāt, tomēr neizturēja. Un vai mēs viņu pat to lai nosodām? Vai arī mums ikreiz izdodas tas, ko esam vīrišķīgi apņēmušies? Kur nu! Kāpēc mēs lai brīnāmies, ja tas neizdevās Viņam? Viņš sēdēja ar cieši sakļautiem ceļgaliem kā meitene, bīstoties no izvarošanas, un raudāja. Tad, itin kā cenzdamies izkļūt ārā un tikt prom no sevis, pielīmēja bārdu un mainīja parūkas, līdz kļuva arvien svešāks, kamēr vairs galīgi nelīdzinājās sev, taču Viņa asaras Viņu nodeva...

Ap to pašu laiku Viņš atklāja vēl citu Anitras vājību – gandrīz katru dienu viņa iemeta pa lielākam vai mazākam graķītim, savus pudeles brāļus jeb, pareizāk, māsas, izraudzījusies tikpat paradoksāli kā veco režisoru. Ja augstākajās pieņemšanās Anitra bija lepna sabiedrības dāma, kurai sinhroni ar starojošām acīm dzirkstis meta briljanta gredzens, ko viņa novilka, tikai iedama vannā vai tēlodama lauku meitas, un kuras perlamutra lūpas par godu Brežņevam vai Vosam tik tikko skāra šampanieša glāzes pašu maliņu, tad savā reālajā dzīvē viņa bija – kā Viņš to nicīgi apzīmēja vispirms domās, bet pēc tam arī vārdos – «saostījusies» ar sievietēm no Centrāltirgus puķu kioskiem, kur tika mīlēta, gaidīta, slavēta un dēvēta par «velna pulveri, kas jaudā pagaldē nodzert vizitūrigāko tēviņu». Tas Viņam sagādāja nepanesamas mokas – nekad nezināt, kur Anitra noplaukusi: vai kapu vainagu aizsegā sēž pie savām tirgus sievietēm, vai aizbraukusi uz «Jūras pērli» ar īstu tēviņu.

Ņemot vērā Anitras sabiedrisko stāvokli un lielo popularitāti, bija naivi domāt, ka tas vienreiz nebeigsies ar kolosālu skandālu, kurā arī Viņam kristu ne pārāk cildena un, ja runājam atklāti, pat diezgan pazemojoša loma. Tādēļ Viņš sakoda zobus un gāja uz tirgu, lai Anitru sameklētu un pārvestu mājās. Teātri būdams gandrīz nulle, tirgū Viņš

kļuva gandrīz populāra persona. Acīgās sievas ikreiz apbrīnojami ātri Viņu pamanīja un veikli noslēpa Anitru aiz kapu vainagiem. Viņš lēni slāja gar būdām ar nopērta suņa sajūtu. Brižam starp ziediem kaut kas žilbinoši uzdzirkstīja. Iespējams, tā bija gredzena briljanta acs, bet varbūt asara vai pat tikai rasa...

Pret Anitru atkodās pat visdrakoniskākie pasākumi. Kad Viņš, piemēram, noslēpa viņas apavus un ieslēdza kleitas, viņa pa telefonu izsauca taksometru, uz naktskrekla uzmeta kažoku un ar briljanta gredzenu un vienās čībās tik un tā aizbrauca uz tirgu.

– Tev nekas nav svēts! – izmisis Viņš pārmeta, labi zinādams, ka Viņam nav taisnība un ka bija gan Anitrai kaut kas svēts – teātris.

Un tāpat kā viena vienīga lāse pēkšņi liek ūdenim gāzties pār malām, tā Viņa kopdzīvei ar Anitru punktu pielika galīgs sākums. Viņš uzzināja, ka tirgus aprindās Viņam dota cik gara, tik jancīga iesauka – «slīcēju palīgs glābšanai no biedrības uz ūdeņiem». Kaut kas skaudri iedūrās paribē, tikai nevis kreisajā pusē, kur sirds, bet labajā, kur aknas, kuru kompetencē ir nevis emocijas, bet fizioloģija. Viņš, kā šķiet, no sāpēm pat iekliedzās, taču nedzirdēja savu balsi. Skaņa kurli atdūrās pret Viņa paša bungādiņām. Viņš aizgāja tiklab no Anitras, kā teātra un pārkvalificējās par krāsotāju.

Šķirdamies no Anitras, Viņš bija dzelžaini izlēmis: viss! Viņa mūžam diezgan! Un pat ar uzvījām. Taču ļoti ātri un pilnīgi bezsāpīgi pārkāpa savu apņemšanos, apprecēdams darbabiedreni Žeņu. Žeņa nebija ne jauna, ne veca, ne skaista, ne neskaista, ne gudra, ne negudra – viņa bija tāda, kādai jābūt sievietei, ar kuru var normāli dzīvot un kura negrasās ne pārtaisīt, ne krāpt savu vīru. Gluži pretēji, Žeņa vīru dievināja. Fakts, ka viņa precējusies ar aktieri – nu labi, nu labi, ne pirmā lieluma zvaigzni, nu labi, jau izbijušu, un tomēr, un tomēr, un tomēr –, neizsakāmi pacilāja Žeņas viegli iejūsmināmo dvēseli. Pret savām priekštecēm viņa nesajuta ne pašu mazāko greizsirdību. Drīzāk otrādi. Fakts, ka viena bijusi zinātņu kandidāte, bet otra pat Tautas skatuves māksliniece, lēja Viņam pāri noslēpumainu kosmisku gaismu, no kuras daži stariņi tika arī viņai, Žeņai, kas līdz šim bija redzējusi tikai fabriku kopmītnes un kam, taisnību sakot, nekas nepiederēja arī pašlaik, atskaitot izcilo vīru un miglainu cerību uz necilu dzīvoklīti rūpnīcas jaunceļamajā kazarmā. Kad pasaulē nāca Tatjana, viņi pie dzīvokļa arī tika, un par abiem skabūzišiem, kas drusku atgādināja vieninieku kameras, Žeņas sajūsmai nebija gala.

Žeņa nebija šejieni, bet atbrauca no Piemaskavas, kaut kādas Zagorskas, ko Viņš vienmēr jauca, aizbildinādamies, ka «nav jau kri-

minālieta». Un, tā kā patiesi nav kriminālieta, samierināsimies arī mēs, precīzi nenoskaidrojuši ģeogrāfisko punktu, no kuras, avīzē izlasījušas sludinājumu, Latvijā savulaik ieradās divas māsas, un jaunākā bija Žeņa jeb, precīzāk, Jevgeņija Oņegina, kas kadru daļās un pasu galdos vienmēr izpelņijās dzīvu interesi ne tik daudz ar savu personu, cik pasaulslaveno vārdu un uzvārdu, kuru pēc laulībām pārmainīja pret mazāk ievērojamu, toties ļoti latvisku, taču latviešu valodu Žeņai nevajadzēja.

Drīz vien atklājās, ka latviešu valodu nevajadzēja viņiem abiem. Viņi sekmīgi sapratās arī bez tās. Pamazām Viņš sāka klausīties vairāk «Majaku» nekā Rīgu un pat «Rīgas Balsi» pirka lielākoties krievisko. Pirmajā reizē tas gadījās nejauši – latviešu eksemplāri kioskā bija beigušies. Vēlāk Viņš nosprieda: vai nav vienalga? Varbūt savajagas Žeņai? Žeņai avīzes parasti nevajadzēja – ja nu vienīgi tur, kur reizumis savajagas ikvienam no mums.

Viņi bija ļoti saskanīga ģimene, kuru negaidot ķēra liela nelaime, ko vēlāk iedēvēja par trešo Tautas atmodu. Kaut kas neizprotams pamodās arī Viņa dvēselē. Gandrīz ar tādu kā izbrīnu Viņš atcerējās, ka ir latvietis. Viņu sāka ērcināt un visupēc tracināt viss, ar ko Viņš līdz šim bija samierinājies, nejudzams ne mazāko diskomfortu, piemēram, ka Žeņa nerunā latviski un savu valodu uzspiedusi arī Viņam, ka viņa, piemēram, klausījās tikai «Majaku» un «Majaks» gribot negribot jāklusās arī Viņam. Viņš sāka vainot Žeņu pat par to, pie kā viņa nekādi nebija vainīga, – ka Viņš, piemēram, ne tikai «Rīgas Balsi», bet pat krimiķus lasīja galvenokārt krieviski, jo Žeņa, kā mums jau zināms, nelasīja nedz avīzes, nedz grāmatas un nelasīja vispār neko. Viņš sakarsa tiktāl, ka sāka neieredzēt meitas vārdu – «Tatjana», lai gan šis «Tatjana» savulaik bija Viņa paša, nevis Žeņas izgudrojums. No vārdu savienojuma «Jevgeņija Oņegina» un «Tatjana» dvesa tik romantiska smarža, ka Viņš galīgi noreiba, jo, par spīti skatuviskajām neveiksmēm, krūtīs nēsāja liela mākslinieka sirdi, spējīgu uz vulkāniskiem izvirdumiem, kas reizumis pārsteidza Viņu pašu.

Bet nu viņš brīžam vairs nepazina arī lēnīgsnējo Žeņu, kurā atklājās dedzīga patriote. Planētas degošajos punktos plosījās tik asiņainas nacionālas sadursmes, ka nebija jābrīnās par nacionālo karu, kas izcēlās arī Viņa ģimenē, kur katra puse aizstāvēja savas tautas pārkumu un nedomāja piekāpties. Kad atklājās, ka Žeņa, kas līdz šim, paldies Dievam, nebija sirgusi ar politiku, ne tikai piedalījusies, bet pat uzstājusies interfrontes saietā, gaisotne sasniedza vārišanās temperatūru un atgadijās kaut kas neiedomājams – pirmoreiz mūžā abi

sakāvās. Nedz viens, nedz otrs vēlāk nespēja pateikt, kurš sitis pirmais. Bet varbūt tam arī nav būtiskas nozīmes, jo galu galā sitis bija gan viens, gan otrs. Nedz vienam, nedz otram netika nodarīti smagi un pat vidēji miesas bojājumi. Žeņai asiņoja deguns. Daži skrāpējumi viņa sejā un zila acs bija vairāk kosmētiskas dabas defekts, kas neapdraudēja veselību un vēl jo mazāk dzīvību, taču iesvēla Viņā mazvērtības kompleksu, ko varam arī saprast, tāpēc ka Viņš, kaut gados, joprojām bija izskatīgs vīrietis, vēl vairāk, vītums viņa skaistumu bija darījis caurspīdīgu un apgarotu. Švikas viņš aizšpakteleja ar īsti profesionālu ķērienu, taču «vizbulīte» spīdēja kā iedegts luksofors. Bez apsēja Viņš izskatījās pēc ziliša, ar apsēju – pēc pirāta no lētas šausmenes. Viņš jutās izmisis. Starp citu, pārsēju Viņam uzlika neviens cits kā Žeņa, jau izlādējusies un aprimusi un mierinoši dziedādama Viņa ausi:

*Vsjo proidjot
Kak s belih jabloņ dim...**

Viņš pacietīgi ļāvās medicīniskajai aprūpei, taču Žeņa kļūdiņās, domādama, ka tas izgaisīs un pāries. **Tas** nepārgāja. **Tas** nepārgāja arī tad, kad acs kļuva zaļgana un vēlāk dzeltena. Vēl vairāk, tas nebūt neizgaisa kā dūmaka pat tad, kad Viņš jau bija atguvis pavisam normālu izskatu un nekas viņa sejā vairs neliecināja par pazemojošo starpgadījumu. Taču apdzisušajā dvēselē bija palikuši grumbuļaini rētaudi, gar kuriem skrāpējās dvaša, kad Viņš elpoja.

No darba uz mājām Viņš brauca kā uz cietumu, vēl vairāk – uz ešafotu. Vienā no tādiem mājupbraucieniem tramvajā viņš ieraudzīja Kamilu, un tālākais lielos vilcienos mums jau zināms. No divu gadu atstatuma un piecu stāvu augstuma tas likās tālu un dziļi, tik sen, ka nejausās tikšanās dienai priekšā jau bija aizrāvušies citi notikumi, iespaidi un pienākumi, kā, piemēram, šobrīd nepieciešamība doties uz virtuvi, lai sasildītu Renuāram mannu, ko Viņš mīļuprāt darīja ar klusu prieku, ka nekur nav jāsteidzas un var palutināt Kamilu. Kārtējais dzīves pavērsiens bija Viņu ķēris tik negaidīts un straujš, ka dažlabu reizi, atguvies kā no narkozes, Viņš vāji sevi apzinājās apkārtējā vidē. Kur Viņš atradās? Un vai tas bija Viņš, kas gāja uz virtuvi sildīt mannu?

Savukārt Kamila zemsegas mājīgajā siltumā tvīksmīgi pagriezās uz otriem sāniem ar pārākuma apziņu pār to, agrāko, Kamilu, kurai bez

* Viss izgaisīs kā dūmaka
No baltām ābelēm. (*krievu val.*)

kafijas un dažreiz pat bez skropstu tušas vajadzēja auļot uz tramvaju, lai, pasdies, nenokavētu kādu stulbu apspriedi nevienam nevajadzīgā komitejā, kur katrs muļķis, ja oficiāli skaitījās viņas priekšnieks, nedrīcelētu par dažām nokavētām minūtēm, no kurām pasaulē nemainījās nekas. Tagad viņa bija... Nu labi, ne jau diez kāda smalko aprindu dāma, ne jau deputāte vai bankas prezidente un pat ne ministra kundze, bet vismaz normāla sievieškārtas būtne, kurai nevajadzēja lēkt kājās kā dežurējošam pašarniekam uz jumta dzēšanu. Tagad no rītiem viņa atļāvās pavingrot, paiet, ja bija ūdens, zem dušas, pie gadījuma uzlikt uz sejas barojošu masku un ar gandarijumu aplūkot sevi spogulī. Vai kā pašlaik – pagriezies uz otriem sāniem, lai noskatītos vēl beidzamo sapni. Sapnī viņa redzēja pilnmēnesi, taču vēlāk nejutās pārliecināta, ka redzējusi sapnī. Nav izslēgts, ka viņa bija to redzējusi nomodā, – vakar vakarā, kad tas pilnā spožumā zvēroja virs namu jumtiem. Starp citu, nav būtiski – un Kamila saldi un laiski izstaiņājās, ar piemiegtām zaļganām kaķes acīm klusi vērodama vīru, kas, mazo jau pabarojis un ielaidis, kā pats apzīmēja, «aplokā paganīties», vilka mugurā mētelī un ķērās pie kulītes un tīkliņa hibrīda, ko abi ar Žeņu gadu gaitā bija sekmīgi dēvējuši par «avosjku». Izmantojot izdevību, ka flīzes atvedīšot tikai ap pusdienslaiku, Viņš taisījās izbraukāt tirgu.

– Ja pērc buljonam gaļu, paņem arī zaļumus! – atgādināja Kamila.

Kad dzīvokļa durvis aizcirtās, viņa ieslēdza magnetofonu un sāka nodoties ne īsti aerobikai, ne īsti šei pingam. Pamazām viņa piesārta un mazdrusku par aizsās, toties ar tīksmi sajuta, ka mūzikas ritmā saspringst un atslābst vingrie muskuļi. Renuārs atkārtoja viņas kustības, turklāt ar tādu uzcītību, ka drīz vien rāpuļa kājstarpī kūlājās aizdomīgs svešķermenis, un Kamila bija spiesta ritarosmi pārtraukt.

Tīri nomazgāta un divielī nosusināta, Renuāra miesiņa kļuva vēl rožaināka un vēl vairāk atgādināja slavenā vārdabrāļa neaizmirstamos plikņus. Vēderiņš mirdzēja kā lēcošs mēness un izskatījās tik kārdinošs, ka Kamilai sagribējās viņu ēst. Vārds «ēst», bez šaubām, izklausās kanibāliski, un, kaut arī vēsture pazīst sievietes, kas ēdušas savus bērnus, Renuārs par to vēl nebija dzirdējis un allaž drosmīgi un jūsmīgi ļāvās apēšanai, atšķirībā no pieaugušajiem, kas skaišas, ja viņus ēd. Var jau būt, ka no Zigmunda Freida mēs iegūtu informāciju, ka šis rituāls izraisīja zēnā arī kādas agrīnas erotiskas jūtas, kad Kamilas baltie zobīņi košļāja viņa puncī... taču necentīsimies būt nīgri analītiķi un vēl jo mazāk cinīķi, par varēm lūkojot saskatīt arī ko tādu, kas «varēja būt, bet nebij!»

No fiziskās un garīgās pārslodzes Renuārs nolūza kā dzērājs no kritiskas alkohola devas. Skatiens atvēsināti sāka ganīties pa miega pļavu un plūkt margrietīņas. Vaļējām acīm viņš jau gulēja.

Arī ap Kamilu strauji saslēdzās liels miers, ko mūzikas ritmi pātagoja kā krusas graudi. Viņa piegāja un magnetofonu izslēdza. Nedz ar aerobiku, nedz šeiplingu nodarboties viņai vairs negribējās. Pa atvērtajām balkona durvīm iestrāvoja vēl negatava, vēl tikai topoša, vēl maigi sārtena rudens diena. Arī ielas troksnis līdz piektajam stāvam uzkāpa, maigi surdinēts. Kamila paraudzījās pār margām. Dziļi lejā aizligoja tramvaja stanga, pagriezienā uzšķildama dzirksteli. Rīta saulē valgi vizot, daudzkrāsaini un spīdīgi kā vaboļu muguras, slidēja automašīnu jumti. Pēkšņi Kamila ieraudzīja Viņa platmali, kas peldēja pa asfaltu. Tūlīt Viņš iegriezīsies namā un.. Bet viņa, ui, nav pat uzvārījusi kafijkannu! Taču durvīs Viņš neiegāja un nekāpa augšup, bet, par izbrīnu Kamilai, devās tālāk. Vai varbūt uz maizes veikalu? Tomēr arī veikalā viņš neiegriezās un, brīdī pastāvējis pie luksofora, šķērsoja ielu. Tad Kamilai pielēca, ka tas nav Viņš, bet, kā viņa piepeši nodomāja, «cits vecis». Tas bija pirmais gadījums, kad viņa, kaut tikai domās, vīru nosauca par «veci». Bet retu reizi savos trīsdesmit gados Kamila bija jutusies tik jauna, kā jutās pašlaik. Un to visnotaļ apliecināja arī spogulis. Pat ar neuzkrāsotām skropstām Kamila sev patika. Viņu pārsteidza pašas svaigā āriene. Vai tiešām pēc nieka pieciem gadiem viņa lidzināsies Samantai?!

– Nu, moins! – Kamila huligāniski teica savam valdzinošajam spoguļattēlam un sazvērnieciski pameta tam ar aci. Samanta ir Samanta... Samanta pat nemāk staigāt ar augstpapēžu kurpēm. Samanta bija bezcerīgs gadījums. Kamila viegli varēja iztēloties, ka Samantu nespēja milēt neviens vīrietis. Vēl vairāk, ka Samanta varētu milēt kādu vīrieti. Ja nu vienīgi žēlot kropli, kas vilktos ar kruķiem.

Hm, interesanti, ko sacītu un darītu Kamila, ja mēs, kas zinām patiesību, to pačukstētu arī viņai? Taču nebūsim nodevēji, vai ne? Lai taču viņa paliek savā burvīgajā neziņā, ja tā dara viņu laimīgu, jo būt laimīgai nemaz nav tik viegli šajos grūtajos krīzes laikos.

Starp citu, Kamilai galīgi trūka laika izjūtas, ja viņa pieļāva, ka Viņš jau pārrodas no tirgus. Tai brīdī, kad dziļi lejā zem balkona izpeldēja Viņa platmales dubultniece, Viņš gāja vēl tikai tirgū iekšā. Cilvēka dvēsele ir tik tumšs un miklains ūķis, ka varam vienīgi minēt, kāpēc Viņam tā patika braukāt uz tirgu. Varbūt ap puķu kioskiem vēl aizvien kā rūsā plaiksnija Anitras velnišķi dievišķā aura, kas Viņu kādreiz tik stipri apmāja? Bet varbūt, tieši pretēji, Viņš atkal un atkal no jauna

alka izbaudīt brīvību un neatkarību, kam «Anitras laikā» bija uzlikti iemaukti un roku dzelži? Beidzot! Nevis pazemojoši ošņāt pēdas, bet kā cilvēkam, kas apzinās savu vietu un vērtību, iekuģot tirgus burzmā, krūšu apvidū sajūtot kabatas portfeļa apveidus un pasi ar Latvijas Republikas pilsoņa reģistrācijas zīmogu.

Kad viņš gāja garām puķēm un kapu vainagiem, starp tiem brīdi pa brīdim kaut kas iedzirkstijās kā gredzena briljanta acs. Un, kaut tā varēja būt arī asara un pat tikai rasa, sātaniska roka pasvieda Viņam zem kājām banāna mizu, lai viņš paslidētu, un gludais asfalts makjavelliski uzmeta kūkumu, lai Viņš pakluptu. Gandrīz astoņas minūtes īdzis, ka gaļas paviljonā sanitārā diena, Viņš pēkšņi nolēma Kamilai nopirkt ziedus. Tirgone bija pārāk jauna, lai Viņu atcerētos kā Anitras vīru, un karsti iegalvoja viņam vienreizēju kaktusu, kas ziedot tikai reizi pa simts gadiem. Var, protams, būt dažādi ieskatī, vai kaktuss ir piemērotākais floras pārstāvis, ar ko iepriecināt jauniņo sievu, taču neko Viņš nespēja ar sevi padarīt. Kā virpuļviesulis Viņu, burtiski, sagrāba kaktusa noslēpumainais brīnums. Kaktuss, kas ziedēja reizi simts gados, bija pats mūžības iemiesojums, jo sagaidīt ziedēšanu nebija lemts nedz viņam, nedz Kamilai un droši vien pat ne Renuāram. Jūtu uzplūdumā Viņš noliecās, lai to noskūpstītu, taču tas, kauču mazs, Viņam neļāvās un sāpīgi iedūra apakšlūpā. Kaktusā mājāja Anitras gars. Un Viņš samierinājās un vārīgi bīdīja podiņu tiklīnā, par visu vairāk bīdamies nolauzt. Par nožēlošanu, kaktusam nebija lemts uz-ziedēt ne pēc simt, ne divsimt gadiem. Kamilas kopšanā kaktuss strauji un sekmīgi nonīka četros mēnešos. Tas tā, starp citu, jau ārpus stās-tiņa jeb, kā sākumā iedēvējām, izrādes ietvariem.

Viņš atcerējās par zaļumiem un aizgāja līdz nojumei, zem kuras salā sasārtušas sievas andelējās ar mārrotkiem, dzērvenēm, selerijām un zāļu tējām. Ar drogām tirgoties bija kategoriski aizliegts, starp citu, tāpat kā ar spirtu, zeķturiem, patvāriem un tā tālāk. Bet kas būtu aiz-liegumi, ja tos nepārkāptu?! Kas būtu tirgus bez kaulēšanās, blēdībām un riska?! Tā būtu kapsēta, nevis tirgus – šis mūžam urkšķošais lielais vēders. Tādēļ, lūdzami, neizbīsimies, stikla burkā ieraudzījuši stirnu un zaķu spiras! Mieru – tas ir propoliss! Tālāk, sāniņus kopā saspie-dušas, stāvēja arī vairākas kulītes, par kuru saturu vēstīja cik ķeburaini, tik vaļsirdīgi uzraksti: «Pret tūsku», «Pret saaukstēšanos», «Pret aiz-cietējumiem», «Pret urīna nesaturēšanu», «Pret impotenci». Viņa acs vispirms paklupa pret «aizcietējumiem», un Viņš citīgi ieklausījās sevī, ar brīvo roku pat neuzkritoši aptaustīdams vēderu, bet cauri mē-teleja vadmalai neko nespēja saprast. Vai tas bija šorīt vai jau vakarīt?

Iekrampējies Viņš dziļā vienatnē izlasīja veselu nodaļu no Čestera Heimsa romāna «*Begi, negr, begi!*»*, tomēr iedvesma neradās...

Viņa skatiens aizmaldījās arī līdz «impotencei». Īsu brīdi šķita, ka Viņš gribēja kaut ko pavaicāt, tomēr atsacījās no sava nodoma un devās prom, iesākumā vēl vilcinādamies, bet maz pamazām pielikdams soli, līdz visupēc gandrīz skrēja.

Viņš atgīdās tikai tunelī un nesaprata pats sevi: kāpēc skrējis un no kā bēdzis? Ar novēlošanos Viņam prātā iešāvās medus, – Kamilai ļoti garšoja medus, sevišķi ar šūnām, – bet griezties atpakaļ negribējās. Pa ceļam varēja nopirkt arī konfektes – Kamilai ļoti garšoja arī konfektes, piemēram, «Dienvidu nakts» vai, sacīsim, «Serenāde». Saņēmis naudu, arī sev Viņš parasti atļāvās nelielu našķi – mazu konjaciņu, teiksim, «Aragvi» un, saprotams, kārtējo krimiķi. Viņš lēni virzījās gar stendiem un galdiem, nolūkodams lasāmvielu, un bija jau izvēlējis Kazimeža Korkozoviča «*Beloje paļto v kļetku*»**, kad ieraudzīja Eduardu Pāvulu. Bārdas rugājiem noaudzis, Pāvuls stāvēja aiz pornožurnāliem netālu no kāpnēm un ar cietu skatienu pavadīja garāmgājējus. Pie kājām tam gulēja jau apvazāta, otrādi apvērsta baltrūtaina žokejcepure.

Jau nolūkotā grāmata Viņam izkrita no rokas.

– Eidi! – pārsteigumā Viņš iesaucās, neticēdams acīm.

Pāvuls turpināja lūdzoši vērot cilvēkus, kas steidzās garām. Kāds pieliecās un kaut ko iemeta cepurē. Tad attapās arī Viņš un līda mēteļa kabatā, kur bija iebāzis atlikumu no tirgū samainītā piecnieka. Pirkstiem atdūries pret kaut ko čaukstošu, Viņš ieraudzīja, ka tas ir tikai rublis, un akli vandījās tālāk, līdz izvilka divus rubļus un no jauna iegumzīja atpakaļ. Skaidrāk par skaidru Viņš atcerējās, ka jābūt vienam desmitniekam, taču arī trešajā reizē nokļūdījās un no kabatas dzilēm izmakšķerēja piecdesmitnieku.

Neviens un nekas Viņam, saprotams, neliedza naudu apmainīt vēlreiz, taču Viņš bija jau karsti iekvēlojies, vēl vairāk – Viņš dega spožām ugunīm kā Danko sirds. Viņš atcerējās nez kur lasītu atziņu, ka būt labam nozīmējot būt laimīgam. Un, tuvojoties ubagam ar pirkstos sažņaugto naudaszīmi, Viņš nodomāja, cik patiesīgi gan ir šie vārdi, kas līdz šim bija likušies pārāk patētiski un varbūt pat mazdrusku lēti. Viņš jutās labs. Vēl vairāk, Viņš bija laimīgs kā vēl nekad, itin kā visu līdzšinējo mūžu būtu gājis augšup uz šo iso mirkli. Nu Viņš bija pašā augšā, kalngalā, un saules pinumā Viņam trīsēja virsotnes sajūta.

* «Bēdz, nēģeri, bēdz!» (krievu val.)

** «Baltrūtais mētelis» (krievu val.).

Tikai aci pret aci ar ubagu Viņš beidzot ieraudzīja, ka tas nebija Pāvuls. Ar šausmām Viņš uzlūkoja ubagu. Vai gaišā dienas laikā Viņam jau nespokojās? Ar Eidi Pāvulu ubagam nebija pat līdzības. Sarūgtināts Viņš nodomāja, ka laikam būs jānēsā brilles. Tāpat kā vairums skaistu vīriešu, Viņš smagi pārdzīvoja, ja jēlka bojāja ārieni, un brilles Viņam nepiestāvēja.

Baltrūtainajā žokejnicā līdzās vien- un divrubļu papīrišiem bija pieslieta neliela svētbildīte ar Dievmātes veidolu, droši vien kopiju no ikonas. Un, kad Viņš cepurē meta savu Žēlsatības dāvanu, tuneļa caurvējam labpatika to uznest Dievmātes attēlam virsū, tā ka pāri naudaszīmei kā rieta apvārsnim staroja vienīgi svētās Marijas nimbs. Viņam kļuva vēl draņķīgāk. Nenoklausījies pateicības vārdus, ātriem soļiem Viņš devās prom un pa trepēm kāpa virszemē.

Ubags noskatījās, kā Viņš aizgāja un kā Viņš kāpa, un kā rīta saule Viņu apgaismoja kā rentgens, līdz viņš kļuva caurspīdīgs kā astrāla būtne, kas nejauši iemaldījusies ne tikai stacijas tunelī, bet pat Galaktikā.

– *Kto on bil?!** – neizpratnē ubags vaicāja sev tāpat kā gruzīnu cāriene Tamara pēc tikšanās ar Dēmonu – *Svjatoj ili satana?!*** – un bijīgi pārkrustījās.

Bet viņš kāpa un kāpa, līdz zviļais rīts maz pamazām nolaida aiz Viņa savu mirdzošo brokāta priekškaru.

* Kas viņš bija?! (*krievu val.*)

** Svētais vai sātans?! (*krievu val.*)

PŪKA OLA

*Guli, guli, Minka,
Baltā spilvenā.
Ārā lietus, vējš,
Bet tev no tā nekā.*

Tas nu ir mazlietiņ pārspilēts, kā mākslā nereti mēdz būt, jo ārā ir tikai vējš. Pamatīgs, bet tikai. Pēc nedaudzām minūtēm tam piebiedrosies pilnmēness, taču pagaidām valda vienīgi vējš.

Nosacīti, arī kā jau mākslā, par balto Minku mēs varam nosaukt Artu. Spilvens zem Viņas galvas patiesi ir ļoti balts, un gandrīz balti ir Viņas mati. Šimbrīžam tas ir gandrīz viss, ko par Viņu zinām, tā ka pārējo varam iztēloties. Mēs, piemēram, drīkstam izteikt pieņēmumus par matu tēmu. Sievietēm atļauts minēt, vai efektīgā linukrāsa ir simtprocentīgi dabiska, vai arī Viņa tos prasmīgi balina. Turpretim vīrieši, lieki nelauzot galvas, var mierīgi ļauties Viņas platinblondajai burvībai drošā paļāvībā, ka Viņa tos nepametīs viskritiskākajos un pat gluži traģiskos brīžos, jo ir žēlsirdīgā māsiņa slimnīcā, kur mirst ar «gadsimta mēri», kā žurnālisti iedēvējuši kaiti, no kuras neatveseļojas, starp citu, tāpat kā no Dzīves.

*Guli, guli, Minka,
Nemosties,
Marta vējš
Tev vēl nav pieskāries.*

Līdz martam vēl ļoti tālu. Ir oktobris, gan stingri otrajā pusē, tomēr tālu. Taču Arta ir pamodusies. Viņa pati nevarētu pasacīt – kāpēc? No sapņa? Viņa vairs neatceras, ko īsti redzējusi, kaut nav vēl atguvusies no sapņa gūsta. Vēl sapnis plīvinās Viņai apkārt kā sikspārnis, ķeras dvēselē ūpja nagiem, skrien pār seju zirnekļa kājām. Sirds daudzās

krūtīs dobji un bieži, nē, nevis krūtīs, bet sprīdi augstāk, visdrīzāk, kaklā, itin kā sapnī Viņa pati būtu bēgusi no kāda vai kaut kā. No kā gan? Taču atmiņas izgaisušas uz neatgriešanos, un tikai sapņa ēnas vēl lidinās kā tauriņi.

Bet viss var būt, ka Viņu pamodinājis nevis sapnis, bet vējš? Vai jau tik tuvais mēness lēkts, ar maģiski drebošu starojumu iedzeļot pusmiegā pavērtu aci zīlītēs?

Šā vai tā, taču jābrīnās nevis par to, ka Arta pamodusies, bet drīzāk, ka spējusi piemigt trakajā trobelī, kas vārās aiz sienas, sizdams devīto un desmito un, sazin, ak, varbūt jau ento vilni, kopš kompānija atgriezusies no pieturas. Cik skaļi aizgāja, tik jautri atgriezās, nepavisam nesarūgtināti par autobusa atcelšanu. Liktenis! Un Liktenis, kā sacijis kāds gudrs vīrs, labāk zinot, kas mums vajadzīgs. Saprotams, žēl, ka «Džins ar Moniku jau ir piebeigti», kā par spirtotajiem dzērieniem izteicās Ludis, un sasniegts tas stāvoklis, kad – un vēlreiz Ludis:

*Cits tik tikko kājās turas,
Cits ap šņabi gardi buras.*

Neaizbrauca šovakar, aizbrauks no rīta, kur tie ātrie tikuši? Loģiski! Nav jau ne sprints, ne maratons – tikai visparastākā Dzīve. Pat Žoržam nebija iedvesmas likt lietā «lupatvāģi», kā viņš pieticīgi dēvē savu, tiesa, jau pamīcīto volvo. Visi atkal sagruva vējtverī kā kavalērijas zirgi. Un lustes uzšķīla jaunus decibelus. *Crescendo... fortissimo...*

Vecā mirusi, hei, aiz sienas gavilē skurbas balsis, par godu vecmāmiņai grīdu dimdina ne īsti krakovjaks, ne īsti flamenko, saduras elkoņi un pirkstgali, saskaras elpas un lūpas, krūtīs plēš Dzīvības sulas, jo ir attauvojusies vecmāmiņa – un prātīgi darījusi! Nedaudz saspīcējot dzirdi, it skaidri saklausāms: skrapst it kā nagi, švikst it kā spārni, tikai, lūdzu, neizbīsimies, jo tā nav elle un nav arī debesis – tā ir tikai dabas parādība. Laukā trako vējš. Katru gadu oktobrim uznāk šis mendelis. Turpat visas lapas jau noplēsis, gandarīts varētu norimties – bet nekā! Vēl nav gana. Tūlīt lēks mēness. Pret austošo blāzmu loga rāmis maz pamazām iznirst kā tumšs koka krusts.

«Grandma ir mirusi,» klusi domā Arta, kas viņu nekad nav redzējusi un reizreizēm, taču ne pārāk sekmīgi mēģinājusi iztēloties pēc fotogrāfijām, no kurām vērtējoši kā žūrijas komisija Viņā nolūkojās vēsa dāma, ar pelēko acu skatieniem urbdamās Viņai cauri kā ar rentgena stariem, tā ka viņa skaidri sajuta savas ribas, plaušas un pat liesu. Domās Arta viņu allaž dēvēja nevis par «vecmāmiņu», bet «grandma»,

kā tālumniece parasti beidza savas vēstules, jo daļēji jau bija aizmirsusi rakstīt latviski. «Grandma» – aristokrātiski smalki un sveši...

Arta saprot, ka ir netaisna un nepateicīga, bet arī Viņai, Artai, ienāk prātā, ka grandma gudri darījusi nomirdama, jo Viņa zina, kas ir vēzis. «Tagad viņai nekas vairs nesāp,» līdzcietīgi domā Arta, «un viss ir vienalga,» Arta domā, šai ziņā, iespējams, arī kļūdidamās, jo ko gan par mirušajiem zinām mēs, dzīvājie? Vai mums uzminēt, kā jūtas, piemēram, grandma sārtā marmora kastītē, gatava atceļam uz Latviju, pēc kuras ilgojās, bet par kuru nerunāja? Vai tādā pašā vējainā oktobra naktī, kāpjot uz kuģa eksportostā, viņai varēja ienākt prātā, ka atgriezīsies marmora kastītē? Vai viņa iedomājās, ka savu divarpus mēnešus veco puisīti turpmāk redzēs vienīgi sapņos un, pats divainākais, nekad nespēs iztēloties pieaugušu, itin kā Laiks būtu sasalis? Bet Laiks ir relatīvs – un ne vien Einšteinam. Kā Molohs Laiks sadedzina mūžus un kā stāzvaigne staro pie Mūžības debesīm. Vai viņa bija laimes bērns, jo kļuva bagāta, vai viņai bija pārāk daudz ko vēlēties?

Un tagad – vai tagad viņa gandarīta, vai viņai visviens? Vai Nāve sekmīgi atrisinājusi problēmas, kā darījusi jau tūkstoš- un miljon-, un entās reizes? Nāvei uz to esot iekāriens. Bet varbūt tie ir tikai mūsu naīvie priekšstati par mirušajiem, šie mūsu, dzīvājo, maldi? Varbūt grandma vēl staigā? Varbūt grandma nemaz nedus rožaina marmora kastītē, jo viņai ir sākums pārbrist tādu nieku kā okeānu un pārvarēt pusgadsimtu, lai noskatītos savas dvēseles – nu, labi, nu, labi, pieļausim, drusku trakulīgajā – aizlūgumā?

Kad Artis uzzināja, ka mantojis gandrīz divus miljonus, Viņš nevis palēcās un vairākas minūtes uzkavējās gaisā nepiezemēdamies, bet, tieši otrādi, ilgi sēdēja nodurtu galvu, saņemtam rokām un uz mestu kūkumu, aprakts zem dolāru kaudzes, it kā nevis laime, bet nelaime būtu Viņu ķērusi, jo baidījās no lielas naudas, būdams tipisks socprodukts, kaut studiju laikā bija atļāvis dažus antiizlēcienus vai, ja grībam būt precīzi, izteicienus, kas Viņam deva disidentisku slavu, piemēram, «Ja jūs nezināt, ko darīt, – izlasiet Ļeņina «Ko darīt?», ja jūs nezināt, ar ko sākt, izlasiet Ļeņina «Ar ko sākt?».» Izklusās nevainīgi un, jānūdien, pat idejiski. Protams, atkarībā no situācijas, proti, ko sākt un ko darīt... Un, ja vēl to visu ar palielināmo stiklu aplūko uz, tēlaini izsakoties, «Čikāgas vecmāmiņas fona», kura Amerikā ieprecējusies miljonāros, tad Arta morālā seja ir kā uz delnas.

Starp citu, Viņš vēl joprojām atrodas pusšoka stāvoklī un nav izšķīries, ko ar mantojumu uzsākt, kaut Viņam visur seko un nemitīgi

dod padomus lietpratēju bars, kuru Viņš iedēvējis par «svītu», bet Arta iesaukusi par «varzu». Kontingents ir plašs un daudzveidīgs: talanti un diletanti, jaunuļi bez principiem un jaunavas bez kompleksiem, darboņi ar ierobežotu atbildību un neierobežotu bezatbildību, nacionālās un seksuālās minoritātes, garmatāini zeļļi un baltmatainas zeltenes, melomāni un grafomāni, un pat fani un fanenes, jo Artis ansamblītī ar ornitoloģisku nosaukumu «Dziedošie putni» kādreiz pūtis tenorsaksofonu. Un, lai gan ar simtprocentīgi visiem Viņš ir uz «tu» un uz «čau», no šīs svītas – ja lietojam Arta, nevis Artas apzīmējumu, – kaut cik tuvāk Viņš pazīst pavisam nedaudzus. Piemēram, dienvidniecisko skaistuli Vahtangu ar visnotaļ latvisku uzvārdu «Staburadze», kurš turpat «Dziedošajos putnos» ar iedvesmu dauzija bungas. Vai, piemēram, jau iepriekš pieminēto Žoržu ar palamu «Mikstais», jo «Pareksa» punktā mīksto valūtu maina pret cieto un otrādi. Vai arī, piemēram, Magoni ar iesauku «Narkotika», kas savlaik mēģinājās par solisti, taču tagad strādājot ne īsti lombardā, ne īsti intīmklubā, bet visticamāk, ka amatu apvienošanas kārtībā vienlaikus abās vietās. Bet tikpat iespējams, ka baumas, jo Magones skaistums ir pārāk izaicinošs, lai aiz tā neaizķertos skatieni un mēles. Un arī redzespunkti var būt pilnīgi pretēji – kas vienam prostitūcija, otram demokrātija, vai ne?

Starp citu, «Dziedošo putnu» laikos Viņš bija Magonē traki un, kā toreiz šķita, pat liktenīgi iekēries – gan staigāja apkārt kā kaķis ap putru, gan izaicinoši lecās kā pusauga gailis, gan aplidoja kā kanāriņš, gan luncinājās kā suns, citiem vārdiem, izmēģinājās tiklab visus cilvēciskos, kā zooloģiskos ieročus, taču tikpat dabūja vienīgi to, ko Ludis sauc par «triju pirkstu kombināciju», jo Magone mērķēja augstāk, vēl vairāk, Arti sauca par «klarnetistu». Un, lai gan «klarnetists» ne ar ko nav sliktāks par «saksofonistu», būtiska nevis jēga, bet intonācija, un, ja vārdu «klarnetists» izrunā ar vismaz trim un pat četriem «r», tas uzreiz iegūst tik zīmīgu zemtekstu, ka Artis, aizvainojumā uzkurbulējies, svēti nozvērējās nākotnē savukārt Magonei parādīt pigu un kļūt par «kaut ko», vāji iztēlodamies, par ko īsti, un sirds dziļumos ne pārāk ticēdams, ka tas ir iespējams. Un, lūdzu, – neiespējamais kļuvis iespējams: Magone sēž galda pretējā pusē un nenovērš no viņa starojošās acis!

Tie tad laikam ir visi no vistuvāko paziņu loka, un pārējie... Ak, – un Ludis?! «Pēc šķiriskās piederības – simtprocentīgs proletārietis. Vienīgais īpašums – blusa kreklā! Pēc reliģiski politiskās pārliecības ateists – klozetists, kā viņš sevi paškritiski raksturo, jāatzīst, precīzāk,

nekā tas būtu mūsu iespējās, neslēpdamies aiz dzejiskiem zemtekstiem un filozofiskām tēzēm, lai gan esot lasījis Niči, Šopenhaueru, Kantu un ko tur vēl un drusku mākot pat ķīniski – ko neviens no klātesošajiem, saprotams, nespēj pārbaudīt. Ar Arti studējot vienā kursā, abi vienlaicīgi un varonīgi studijas pameta, sajūtot alkas pēc «kaut kā cēla, nezināma». Artim gan nekas īpaši cēls neiznāca. Iesākumā arī Viņš sadomāja mācīties ķīniski, bet tur nu Viņam galīgi nebija iekšā. Tad viņš pārsviedās uz japāņu valodu, bet, kā saka, mārnutks nav saldāks par rutku. Un galu galā sāka brauklēt ar pikapiņu, kura sānu rotāja cik košs, tik labskanīgs uzraksts «*Himčistka*»*. Bez šaubām, «*Himčistku*» nevar salīdzināt nedz ar ķīniešu, nedz japāņu valodu, taču nenoliegsim, ka tas ir visnotaļ derīgs civilizācijas izgudrojums, bez kura mēs staigātu apkaunojoši noskretuši un ieietu Eiropā varbūt tikai 22., 23. vai pat entajā gadsimtā, kad tur būtu palikuši, pasdies, tikai nedaudzi sintētiskos gurnautos tērpti eiroaborigēni, no kuriem atlēti pašizliedzīgi mēģinātu iztaisīt demogrāfisku sprādzienu, kamēr intelektuāļi, plūkdami radiācijas saēstos šķetros matus, kur pa istam nemaz nebūtu ko plūkt, diskutētu par tēmu, vai nevajadzētu izgudrot alfabētu un no kura burta sākt, taču nekādi nespētu vienoties. Un tā tas turpinātos bezgalīgi, varbūt gadiem, varbūt gadsimtiem, jo Laiks būtu zaudējis laika jēdzienu. Beidzot Laiks patiesi būtu relatīvs – kā sen senis jau apgalvoja Alberts Einšteins.

Tā domā Artis, ar pikapiņu šaudīdamies pa Rīgas ielām no prospektiem uz šķērsielām un no bulvāriem uz pavārtēm, droši laizdamies iekšā vistrakākajās biežnās un tikdams sveikā cauri, pat ja sprauga nav platāka par metru. «Ne pielikt, ne atņemt – virtozaurs», kā apzīmē Ludis.

Un tomēr, un tomēr, un tomēr... Viņu pastāvīgi urda apziņa, ka Viņš vadā kankarus, nevis premjerministrus. Lai uzveiktu mazvērtības kompleksu, kādu laiku Viņš nēsāja mazu, pikantu bārdiņu, kas atgādināja pārbiedētu ezi un Viņam neatvairāmi piestāvēja, bet ko Viņš atkal nodzina, kolīdž cilvēki uz ielas Viņu noturēja par Edvīnu Inkēnu, jo Viņam ķērās pie sirds, ka Viņš atgādina kādu citu un nevis pats sevi. Artis ir Artis.

Turpretim Ludis ir Ludis. Ludis visam pieiet ludiski. Četrarpus mēnešos pašmācības ceļā ielauzījies čehu mēlē, nākamajos četrarpus viņš iemācītos arī, piemēram, arābiski vai pat sanskritu, ja tostarp literārajā sabiedrībā jau nebūtu kļuvis slavens kā «*Utubize*», kas nav ne uzvārds un pat ne pseidonīms, bet atriebīga iesauka, ar kādu viņu

* Ķīmiskā tīrīšana (*krievu val.*).

aplaimojuši viņa parodiju augsti titulētie upuri, kaut Luda bizei – vismaz no parazitoloģiskā viedokļa – fui, nav nekādas vainas. Bize savā ziņā pat skaista, turklāt atšķirībā no Mocarta bizes ir dabiska. Bet viņa parodijas ir kā košļenes – saldi lipīgas ķeras pie zobiem un mēles un vedina uz zelēšanu. Tādēļ vajag saprast arī cietušos. Nu, kuram no mums par savu daiļradi gribētos lasīt, piemēram, kaut ko tādu kā «Baleta zvaigžņu koncerts pa radio» vai «saodis pa vējam laiku, strinkšķināt sāk balalaiku», vai «padomju pļavā padomju bullis padomju zāli ēd» un līdzīgā garā. Žēl, ka nav agrākie laiki – par tik smukiem pantiem arī iegrieztu smuku pantu...

Tā kā Luda dzejai baltajā pantā redakcijās nav lielas piekrišanas, bet ar parodijām maizīti nopelnīt nevar – un kur nu vēl maksāt alimentus, Ludis piestrādā, kā viņš to apzīmē, «birojā», neprecizēdams, ka «apbedīšanas» un ka īstenībā izvadā zārkus, un dēvē sevi par «ekspeditoru», kas izklausās tik smalki, it kā runa būtu vismaz par «inspektoru» vai «instruktoru». Sasveicinādamies viņš bikli sniedz lirisku dzejnieka plaukstiņu, bet pretim pastiepto roku satver ar inkvizitora stangām. «Esamība nosaka apziņu», kā teicis viens slavens vīrs jeb, citiem vārdiem, zārki Ludim tomēr uzspieduši savu zīmogu. Un Dievs vien zina, vai arī viņu paslepen netirda kādi mazi kompleksiņi, tomēr atšķirībā no Arta bārdū viņš neaudzē un nekad nav audzējis, savā dzēlīgajā vizē apzīmēdams par «zodam pielīmētu saziepētu mačalku». Turpretim bize?! Bize esot kā roze!

– Ja bārda ir proza, tad bize ir poēzija! – kā viņš raksturo apspalvojuma izvēli, bioloģiskiem aksešuāriem pielāgodams literārus apzīmējumus.

Tāds reiz nu ir Ludis – «pagātnes palieka», kā viņš par sevi izsakās ar ietilpīgu saturu – ne īsti nožēlu, ne īsti lepnumu, tā ka drīkstam domāt visu, jo pagātnes un tātad arī paliekas mums ir dažādas.

Pārējie?

Kā lai zinām mēs, kas viņi ir, ja to lāgā nezina pat Artis? Kopumā ņemot, – kā jau minēts – tā ir visai raiba sabiedrība, kas uzreiz sāk blīvi spietot, kolīdiz tuvumā ož pēc naudas. Un īsais darbības vārdiņš «ož» nepavisam nav tikai tēlaina hiperbola, jo pagaidām Artis pēc naudas patiesi vēl tikai «ož». No saviem miljoniem Viņš sauja nav turējis vēl ne centa. Nu, protams, nu, trakoti žēl, ka viss ievelkas, toties arī te joprojām turpinās tās saspriegtās, burvīgās gaidas kā īsi pirms saules lēkta. Tūlīt būs, tūlīt notiks, vēl tikai nedaudz pacietības, vēl kripatiņu izturības, bet saules pinumā mežģiņu spārniem jau trisuļo brīnuma tuvums...

Mēness apsteidz miljonus. Lūdzu, jau kļuvis par realitāti. Aiz pamales spokojies, pret apvārsni berzējies, itin kā šaubīdamies – lēkt vai nelēkt, tas negaidot uzmirdz ar tik griezīgu, gandrīz zvērisku spožmi, ka Arta pusapzināti pastiepj rokas, mānīcīgi sargādama sevi no šī ne īsti dievišķā, ne īsti sātāniskā debesu lāzera. Pēdējā laikā Viņa tik nervoja. Un mēs jau nojaušam, kālabad, kaut šmaugais viduklis vēl nav zaudējis lunkanumu. No straujās kustības asu dzirksti uzšķiļ gredzens, un dīvaina baisma iedzeļ sirdī. Kāpēc? Un jāpaiet veselai garai minūtei un varbūt pat divām, līdz apziņu ķer atskārta, kas Viņu izbiedējis, – laulības gredzens nez kāpēc mirdz uz kreisās rokas zeltneša. Kopš kāzām Viņa ne reizi nav to novilkusi, pat pirtī – un nu piepeši! Viņai pāri kā zirneklis atkal lipīgi pārskrien sapnis, ko Viņa neatceras un, kā nojaušam, neatminēsies nekad. Bet kaut kur ļoti blakus trauksmaini sitas neskaidru briesmu sajūta.

Tur, aiz sienas, pirmais mēnesi pamana Vahtangs, kas nebūtu nekāds kalnietis, ja nebūtu arī mazdrusku romantiķis. Degošais ska-tiens pielīp pie spīdekļa spožuma, pielīmējas kā ar BF līmi, un vēl tik cieši, ka mēģinājums atraut beidzas ar divām asarām brūno acu kak-tiņos, lai gan, ak, mūžs, kas tad tik sevišķs ir atgadījies – ir uzlēcis tikai mēness!

*Ko raudi tu,
Tu daiļlais Staburadze?
Slēp savas skumjas,
Daiļlais bikšaini!*

Bez šaubām, tas ir nešpetnais Ludis, šis literārais sadists un morā-lais kanibāls, kas pārtiek no citu kļūdām un ciešanām.

– Ej tu... zini kur. Utubize! – no aizkustinājuma uzreiz pārgājis uzbrukumā, uzliesmo Vahtangs, gan neprecizēdams, uz kuriem, bet mēs jau saprotam arī tāpat, un to saprot visa kompānija – uz sirsnī-būdu aiz kūtiņas, kur visu noklausās tikai kaza.

– Biedri... nu, biedri! – samierinoši izsaucas Artis, taču, atgīdis, ka šī uzruna vairs nepiestāv laikmetam un kur nu vēl miljonnāram, izlabo par «kungiem».

Abi karstmaņi, strauji atjēgušies, ka ir «kungi», nevis kaut kādi, sacīsim, «šinderi» vai «miskastnieki», uzreiz manāmi atdziest. Vār-dam tomēr ir fantastisks spēks, fakts! Lūdzu, nedz aiz kūtiņas kādam jāiet, nedz kaza jātraucē, un strīdus ābols, ja šādējādi atļaujamiem no-saukt mēnesi, var mierīgi karāties debesis, nevis novelties atpakaļ aiz apvāršņa kā giljotīnas nocirsta galva.

«Kaut kāds makjaveļisms,» domā Artis, nespēdams novērst skatienu no spīdekļa spožuma, kas vienlaikus biedē un pievelk ar pārda-bisku magnētismu.

Kad Viņi abi sapazinās un, it sevišķi, kad galu galā saprecējās, vārdu dubultspēle radīja ne mazumu zobgalību un pārpratumu. Ar-tis. Ar-ta. Galu galā Viņi, vismaz viens vai otrs, būtu varējuši izraudzīties citu vārdu. Vārdu pilns kalendārs! Un labu labos var nolūkot pat no veciem kapakmeņiem – ja vien pārlietu šauri neuztveram aizliegumu no kapsētas nenest mājās neko, pat vārdus no pieminekļiem. Bet, kad Viņi varēja vēl ko izvēlēties, neko izvēlēties nebija Viņu fiziskajās iespējās, un Viņus iekristīja tieši tā, protams, nenojaušot, ka abu ceļi jēlkad krustosies. Tiklab «Artis», kā «Arta» ir labskanīgi, lokani un pietiekami īsi, lai būtu lietojami bez varmācīgiem strupinājumiem. Tomēr tuvāki draugi abus iedēvējuši par «Viņš» un «Viņa», šos per-sonu vietniekvārdus izrunājot ar tik nepārprotami saklausāmiem lie-lajiem sākumburtiem, ko stāstā, starp citu, esam ievērojuši arī mēs, lai negrēkotu pret dzīves patiesību.

Tiklab «Artis», kā «Arta» cēlušies no latīniskā «ars», kas nozīmē «māksla». Viņai ar mākslu nav un nekad nav bijis ne mazākā sakara.

– Arta mums ir mediķis – un vēl ar vērienu: iešīnē lauztas sirdis un pediņiem taisa abortus, – kā Viņu raksturo, saprotams, Ludis, taču drīzāk ar apbrīnu nekā zobgalību, jo, tiesa, nebistas no miroņiem, to-ties mazdūšīgi baidās no zobu urbšanas, injekcijām, klistīriem un tamlīdzīgi, un, skaidru valodu runājot, iespējams, taisni viņš ir tas, kam derētu mazliet iešīnēt sirdi.

Turpretim Artis pēc aicinājuma ir mākslas cilvēks. Pret saksofonu Viņš izjūt savādu maigumu kā pret dzīvu būtni, ko nodevīgi iespros-tojis futrāļa tumsā. Reizreizēm Viņš nenociešas, izņem, pirkstiem maigi noglāsta instrumenta likumu, vēsu, bet ļoti dzīvu kā putna kakls, piekļauj lūpas iemutim – un gaisā ietrīsas skumja skaņa, līdzīga gulbja balsij. Taču ar dažām taktīm nereti gana, lai pret sienu jau dimdētu dūre: *Prekrati viņi!**, un Viņš padevīgi liek saksi atpakaļ.

*Es, tas raibais bezpajumtnieks,
Tumšā patrepē,
Man ir lietus, vējš
Un pilna miskaste.*

* Beidz gaudot! (krievu val.)

Nu, nu, nū, ne nu bezpajumtnieks, nekā! Abiem ar Artu «komunalkā» – kā tautiski apzīmē šo kultūrvidi – Viņiem ir veseli pieci kvadrātmetri, precīzāk, pieci komats trīs. Viņi tur iedabūjuši pat divguļamo tahtu, vēl vairāk, Viņi uz tās uztaisījuši bērnu.

– Tikai neraudi! – mierina Artas mamma. – Gultiņu ieliksīm savā istabā.

Bet ne nu Arta raud, nekā. Katrā ziņā netipiski...

Biedri! Kungi! Par ko gan runa?! Tā taču pagātne! Tā tak visdziļākā pagātne, kopš Artis... Nu, zinām jau, zinām, līdz apnikumam zinām – mantojis un tā tālāk. Jaunā dzīve gāžas kā Niagara, šļakatās uzšķīlot varavīksni!

«Kāpēc man ir skumji?» domā Artis, nesaprazdams pats sevi. Ne īsti skumji, ne īsti žēl?! Jāsmejas! Komunalkas? Divguļamās tahtas par nelielu blatu? Mākoņos iedurtā televīzijas snuķa? Ķīmiskās tīrīšanas pikapiņa? Baložu uz iresgrausta palodzes? Viņš gribēja tos padzīt, bet nenovērsdamies lūkojās, kā tie silda nosalušās kājas uz Artas bieziņa plāceņa, ko nosacīti varēja saukt par torti. Ar nevilšām izbailēm Viņš atcerējās ornitozi, tomēr kā hipnotizēts vēroja putnu kordebaletu. Ornito-maestozo-mafiozo... Vai tas vispār bijis? *Prekratitj vopli!** Kāpēc Viņam ir tik divaini skumji, kad šī nožēlojamā pagātne nu ir laimīgi aizgājusi uz neatgriešanos?

Bez šaubām, arī mēs varam brīnīties un sacīt – ko Viņš tur atradis savā pagātnē, kad viduvējā džeza ansamblīti pūtīs tenorsaksofonu un bezcerīgi lencis Magoni? Un vai Viņš nav saspiedis galvu, ja to lauza par kaut kādām tur nosalušām baložu kājām uz Artas pseidotortes, kas dzisa uz palodzes, jo nebija ledusskapja? Kad pavisam nesen Viņam piesūtīja katalogu ar jaunākajiem automašīnu modeļiem, Viņu sagrāba smejamais no iedomas, kā būtu, ja ar šo... nē, šito te mēģinātu izbraukt pa metru platu spraugu. Varbūt baložu kājas ir vienīgais, ko neviens negrasās Viņam atņemt? Citu acīs vērtība ir tikai Viņa nākotnes taukajam valim, kuram jau uzglūn dažāda kalibra plēsoņas, lai izrautu mīkstu kumosīņu. Bet varbūt Viņam vienkārši ir vēl mazdūšīgi bail no šīs neizdibināmās un neapbrēķināmās nākotnes, kuras modeli Viņš līdz šim redzējis tikai filmās?

Mēness viņam pamirkšķināja. Taču uz veco blēdi nevar paļauties. Te viņš aug, te dilst, te nozūd, te parādās – augstākā mērā neprincipiāli, ja šādi drikst izteikties par šo apdzīsušo matēriju, kas joprojām mīklaini ietekmē ne tikai planētas okeānus, bet arī cilvēku Likteņus.

* Izbeigt vaimanas! (*krievu val.*)

Cik daudzi bez viņa nebūtu banāli samilējušies?! Tur nemaz nav ko runāt... Cik nav to, kas staigājuši pa jumtiem un mīksti piezemējušies, kad atbilstoši gravitācijas likumiem vajadzēja nosisties ar simtprocentīgu garantiju? Cik daudzus noslicinājuši paisumi, turpretim bēgumi pametuši kalstošām, mēmi kliezsošām mutēm? Un tikai dažam izdevies pa mēnesstaru uzrāpties stāveniski debesīs, pārējos atstājot jaņos...

Un šajā gandrīz vai filozofiskajā noskaņā piepeši visnotaļ sadzīvīgs: plikt! Kas atgadījies? Visparastākais, kas atgadās tik plosīgās naktīs, – ir izputējusi elektrība! Bez magnetofona pavadījuma kompānijas daudzskaitlīgās balsis uzreiz izklausās vientulīgi un žēli kā kazas blējieni pēc āža. Jūsmas paisums negribīgi pāriet bēgumā. Veselu garu minūti un pat veselas divas valda klusums – ja ar vārdu «klusums» apzīmējam pilnatnes apspīdētu laika sprīdi, ko piepilda šmiksti un žviksti, un brāzmas aizelsdamās gulst spārēs un vērbaļķos ar tādu skaņu, itin kā lūztu sirdis.

– Tagad romantiski būtu ar lukturi! – ienāk prātā Magonei. – Vēlams, sarkanu, – papildina Ludis.

– Bet tev?! – Magone uzliesmo. – Tev sveci – un ar visu zārku! Utubize!

– Nu, Magone... nu, Ludi, – atkal samierinoši iesaucas Artis. – Jums vienkārši nesader biostrāvas...

Luktura, protams, nav – ne zaļa, ne sarkana. Bet sveces ir gan – vecmamma istabā. Tikai neļauj ņemt – tabu! Esot tira vaska un dārgas, un mirstamās – un kas tur vēl. Nu, labi – vaska! Nu, labi – mirstamās! Bet nevar tak tupēt melnā tumsā... Šī «melnā tumsa» gan ir drusku retoriska dabas parādība. Kopš apdzisušas spuldzes, mēness pa istam sev atradis pielietojumu un gandrīz vai aumaļām gāžas pa logu. Bet viņi – čigāni, vai, ka vakarēs mēnesnīcā? Vecmamma ir nelabojama. Kad viņi abi ar Artu atbrauc ciemos, tad nezina, kur sēdināt un kā guldināt, ar ko ēdināt, un uz Rīgu atdotu visbeidzamo olu, itin kā tur valdītu totāls bads. Bet nieka sveces – žēl! Dabūjis naudu, Viņš vecmammai sapirksies sveces veselām gubām. Vaska un nevaska. Mirstamās un nemirstamās. Viņš nopirks kaut ko tik kolosālu, ka viņai izkritis zobu protēze. Maz pamazām Viņš uzkarst tiktāl, ka gatavs ņemt vecmammu uz Rīgu. Bet zināms jau – atsacīsies. Kazas dēļ! Viņa gribētu dzīvot pie operas un ganīt kazu pa Bastejkalnu... Tad varbūt jā. Bet kazas vietā Viņš vecmammai uzdāvinās suni. Prestiža! Afgāņu kurtu, sacīsim. Vai dobermanpinčeru... Vai bārdainu rīzenšnauceru... Ar fantastiskiem ciltsrakstiem. Tēvs – Eiropas čempions,

māte – *excellent*... Un pat vēl vairāk, viņš aizvedis vecmammu pie «Laimas Vaikules» un iztaisīs no viņas Sofiju Lorēnu! Kad vecmamma augstpapēžu korpēs ar savu šnauceru cēli peldēs pa bulvāri, uz viņu atskatīsies masas...

Piepeši Artim pārskrien jutoņa, ka uz Viņu skatās. Tas ir sāpju pilnais un mēness atgaismā valgais Jēzus Kristus skatiens, kas raugās Viņā no vecmamma svētbildes. Abi klusi lūkojas viens otrā. Mirkliis saldi lip pie sirds kā medus piliens, tver pakrūtē ledus pirkstiem. Tūlīt: blim-blim-blim-blim – un Viņš pamodīsies! Aši noraus bārdū – un prom, uz «Himčistku»...

Bet tas nav pulkstenis – tas ir Ludis!

– Redz, kur šis ir! Pazuda kā žids pa Miķeļiem! O-o-o-o! Te taču ir vesels altāris. Es ģībstu!

Bet ne nu ģībst, nekā. Taisni otrādi, spēcīgas izjūtas kā aizvien Ludim aizgūtnēm izlist vārsnās:

*Ja es pamanītu Listu,
Tūlīt tam ap kaklu kristu.
Ja es ieraudzītu Kristu,
Tūdaļ tam pie kājām kristu.*

Bet ne nu krīt, nekā. Gluži pretēji, izgrūdis dīvainu skaņu – kaut ko vidēju starp žagām un šķavām, enerģiski ķeras pie svecēm niķeļa turekļos.

– Beidz ākstīties! Man ir skumji... – saka Artis.

Bet Ludis paliek Ludis. Pasaulē nav nekā tāda, kas nespētu viņā izraisīt daiļrades impulsu, ko viņš pats reizreizēm nežēlīgi apzīmē par «jaunrades caureju».

– Sku-ū-ūmji... Man gribas aprīt sirdi, – viņš iedziedas skaisti tembrētā liriskajā tenorā. Tunelī viņš ar labiem panākumiem varētu izpildīt romances. – Divi miljoni – un skumji... Ja man būtu divi miljoni: o-o-o-o!

– Nu, nu, nu, ko tu iesāktu?

– Skumt jau nu neskumtu! Vispirms – uz Kanāriju salām, viens! Uz sava rēķina izdotu ģeniālu dzejas krājumu, kur abstrakcionisms pārīet sirreālismā un sirreālisms atpakaļ abstrakcionismā, – un kā humāno palīdzību izsūtītu visām psihiatriskajām slimnīcām, – divi. Un vēl pēc tam... Hm. Laikam sāktu dzert. Kā citādi pa godam tikt vaļā no tik zvērīgas naudas?! Tev nav sērkokki?

Atrodas arī sērkokki. Aizdeģšanas vaina! Un aizdedz.

Bet labāk nevajadzēja. Sveču plīvas ir tik bezpalīdzīgas pret pilnmēness starojumu kā cilvēks pret Likteni. Dvašu caurvējā liesmiņas drebinās – līpinās, ne īsti baiļojas, ne īsti bēg no daktīm, spokojas gaismēnām, pilina dvēselēs nolemtību.

Pirmā to sajūt Magone, kaut ar iznīcību nav nekā nesaderīgāka kā tieši viņas ziedošā jaunība.

– Mīļie, kā kapličā! Es nevaru...

– Tikai neģibsti! Un netaisi operu! Ka nejauši neizsprūk augstais «do»...

– Tu esi – zini kas?

– Varu iedomāties. Droši vien kāds dzīvnieku valsts pārstāvis.

– Nu, Magone... nu, Ludi... – atkal ieteicas Artis. – Par ko šis kaifs? Kas tad ir noticis?

Patiesi! Kālab šis kašķis? Jānudian, kas gan tāds noticis? Tā taču tikai Nāve. Tikai visparastākā Nāve pēkšņi nolaižija dvēseles sveču mēlēm. Tikai Tuonelas gulbis pieskārs ar pašu spārna galu.

Gulbi izdzird arī vecmamma. Putna atvadu kļiedziens izpleš pār zemi savus baltos spārnus, un jau pēc mazmazītiņa brīža gaisā ir vienīgi dīvaini kraukšķošas skaņas, itin kā lūztu sirdis. Un, raugi, uz ceļa vecmamma atkal viena. Gulbju aizlidošana vēstījot salu. Un tik nešpetni auri, šī gandrīz vai vētra – tā jau, domājams, arīdzan. Grūti pat pasacīt, vai sāk kaut cik pierimt, vai vēl pieņemas. Vējš ir tik neapreķināms. Vējš ir gandrīz kā cilvēks.

Atceltais autobuss vecmammu nekrietni saķībelējis. Bija tik labi izdomājusi – gan pati nedaudz pacīmosies, gan jaunie tostarp izālēsies, nebīstoties no kaulainas acs. Gan jau dzers arīdzan – vai tad nu bez, un vecmammai netik, ja dzer. Iedzer un top par vepriem! Gan kāda glāze būs saplēsta, gan kāds šķīvis beigts. Tas ar to mašīnu, tas žīdiņš, gan piedāvāja, ka ieradišoties paši ar saviem traukiem... Bet lai tak kaut ko saplēš arī! Pasaule tāpēc bojā neaizies. Kad pāri gāja meliorācija un māju ar buldozeriem grūda čupā – tad gan! Likās, ka grūst nevis māja, bet pasaule. Viņai šausmīgi reiba galva. Viņa laikam bija uzkrītoši bāla, jo viņai teica, lai nestāvot un neskatoties. Bet, ar vienu roku apskāvusi Laumiņu, viņa stāvēja un skatījās – viņa gribēja, lai pārsāp. Kā ar smeldzošu zobu: sāp un sāp, un sāp, un vairs nekur dēties un jārāpjas pa sienu uz augšu – un piepeši! Piepeši pārsāpējis. Ierādīja «Sibēriju», pamestu lauku sētu vistālākajā kolhoza kaktā, jau gandrīz pie MRS. Iedeva cūkas – lai kopjot. Viņa prasīja «kroņa bisi». Ja kaut kas, kurš par cūkām atbildēs?! Nakts melnumā pēkšņi: «Rokas augšā!» – un ar mietu tu tur nebūsi pretiniece. Kantorī zviedza nenozviegdamies: vai

pašai ar savējo – ar rudzu bisi – nepietiekot? Un palika baltām mēlēm, kad atklājās, ka vecmamma patiesi prot šaut. Taigā iemācījusies. Vēlāk izcīnīja pat diplomu – 3. vietu šaušanā «pa skrejošo meža cūku». Gan tikai kolhoza mērogā, nav diezi kas, vai ne, tomēr apdzina dažu labu bikšainu plātizeri.

Vai dienīņ, kas tik mūžā nav darīts? Tagad pat grūti ticēt. Jaunībā gan baznīcas korī dziedāja, gan klavieres spēlēja. Tas viss it kā pieder pie citas pasaules, pie iepriekšējās un gandrīz neiespējamās dzīves, kurā viņa uz īsu brīdi bija nejauši iemaldījusies. Diez, ja ņemtu un piesēstos, vai izdotos vēl ko nebūt uzklimperēt? Kādu Šopēna mazurku. Vai varbūt Šopēns aizspiestu ausis un aizbēgtu neatskatādamies? Palūkojusies debesis, viņa nodomā, ka drīzāk derētu noktirne. Taču noktirnei vajag slaidus, jutīgus pirkstus, no kuriem pil mēnessgaisma. Bet viņējie... Nav pat ko runāt! Tomēr ļaunākais – kājas. Tās vēnas, tās sasodītās... Dakteris grasījās pat slimnīcā bāzt. Viņa – un slimnīcā?! Bet vistas?! Bet kaza?! Arī slimnīcā? Visas vienā maisā un uz vienu palātu! Dakteris sarauca uzacis: kaza viņai svarīgāka par veselību?! Dakterim daktera domāšana. Sarakstīja gubu recepšu – un lai ievērojot režīmu! Tikpat kā cietumā. Tur arī visvisādi režīmi. Un pat, nebaudies, karceri! Dakteris paskatījās tā, it kā grasītos sūtīt pie psihiatra. Vecmamma tikko valdīja smieklus. Nav jau, nav vēl vispēdīgākā grabaža! Sasmaržotos, uzpucētos, arī uztaisītu divas plastiskās operācijas, nokrāsotu matus un saslietu stāvus, uzliktu uz galvas puķu grozu, pleciem uzkārtu lapsu, oho, iznāktu dāma, ka bail! Ne sliktāka par to, kas nekad nenolaidās no saviem Čikāgas augstumiem, lai atsūtītu sveicienu kolhoza cūkkopei...

Asa sāpe ieduras krūšu kaulā. Vecmamma nodreb, pieķērusi sevi, vai dienīņ, ka itin kā apskauž, itin kā nosoda to, lielās mokās mirušo. Bet ir tikai viens, kam dota sodīšana un apžēlošana, – Dievs. Viņai gribas lūgt piedošanu, viņa tikai nezina – kam, un vienīgi mēness lūkojas uz viņu no debesu augstumiem kā liela, redzīga acs.

Nav jau vecmamma diezko prātīgi darījusi, griezdamās no lielceļa uz dambi. Taisnība, pārtiešām ejot, ietaupās kilometri trīs un varbūt pat trīsarpus, un pa dienu te dūšīgi rullē kokvedēji, taču naktī tu vari šeit desmit un simtkārt izlaist garu un nobeigties, iekams tevi atradīs, – ja nu vienīgi pelēcis sārtā rītausmā nolaižīs seju ar siltu mēli...

Uz šosejas varbūt kāds tomēr būtu apžēlojies un paņēmis, kaut tik negantā laikā visi nervozi, ka bail: garām, garām, garām... garām. Kam tur prātā viena divkāju ēna, kas spokojas gar šosejas malu? Nav ko vazāties pa naktīm!

Toties iešus ienāk galvā viskautkas, kas neienāktu, braucot ar mašīnu, piemēram, telepātija. Ja par kādu jo stipri piedomājot, tas sajūtot, ka par viņu domā. Un par ko gan vecmamma varētu tik cieši domāt? Hm? Nav grūti izminēt – par Žoržu un volvo. Kas tur būtu tie astoņpadsmit kilometri ar tādu žiglu mašīnīti, viens redzējiens, kamēr kājām tu velcies kā sprīžmetis. Un, jo spilgtāk vecmamma iztēlojas, ka siltā salonā, ak, slābani atslīgtu mikstā sēdekli, jo karstāks smagums ielist ikros, it kā zem kājām sviltu zemdegas.

Nez vai jēlkad Žorža mūžā jelviena sieviete tvīkusi pēc viņa ar tādu kvēli, kā ilgojās vecmamma... To nevarēja nejust. Un Žoržs, kaut tiek uzskatīts par biezādainu tipu, tik tiešām sajuta. Trauksmainas bažas, pašam nezinot, par ko, piepeši savērpās viņā. Vai viņš aizslēdza mašīnu? Katru nakti dučiem tiek nospertas... Viņa volvo, gan tiesa, nav pirmā svaiguma fišīņa – bet vol-vo! Un nakts kā radīta aizdzīšanai. Kompānija zem grādiem. Vējš nožāvējis dubļus. Un mēnesnīca tik spoža, ka nebūtu jādedz pat starmeši...

Bet jau no sliekšņa viņš ierauga mašīnas jumtu, matēti vizošu kā lāsmeni. Piegājis parausta rokturi – ciet! Viss labākajā kārtībā. Taču nez kāpēc viņš taustās pa kabatu pēc atslēdziņām un, izvilcis saišķīti, mašīnu atver. Vēl vairāk, apsēstas pie stūres un pat piesprādžējas... Dullais, uz kurieni?! Tomēr viņu urda neskaidra jutoņa, ka ir kaut kur jābrauc. Vienīgi – kurp? Viņš pagriež aizdedzes atslēdziņu un, klausīdamies, kā murrā motors, pūlas atcerēties, vai kādam nav kaut ko apsolījis. Bet nespēj atminēties neko. Motors dūc līdzieni kā liela kamene.

«*Prosto perebor...*»* Žoržs nospriež ar riebumu pret sevi un aizdedzi izslēdz. Uzreiz iestājas klusums, ja ar vārdu «klusums» nosacīti apzīmējam nakts satrauktos trokšņus. Mašīnu atkal aizdarījis, viņš iebāž atslēdziņas atpakaļ kabatā, kur tās noskan kā viņņi. Žoržs pašķindina vēlreiz, kā agrā bērnībā dzinkstinājis iemiļotu rotaļlietu, naivi lepodamies, ka «taisa mūziku». Viņš tiecas atcerēties, kā tas toreiz tur īsti bija, – ko vajadzēja darīt, lai no mēmās bundžiņas izmānītu «mūziku». Aizvien vairāk viņam liekas, ka «mūzikas noslēpums» dos atmiņjumu arī citām miklām. Taču tas neizdodas. Vairākas minūtes viņš vēl stāv, atsvešināti ieklausīdamies vējā. Žorž, Žorž, Žorž... Bet viņa vārdā ir tikdaudz šņāceņu, ka tas pilnīgi sakūst ar dabas skaņām.

Tostarp vecmāmiņa, nicīgi nospriedusi, ka telepātija ir tikai sātana izgudrojums, ir jau izšķīrusies par dambi. No kā gan te jābīstas – un vēl tādai kā viņa?! Kas gan taigā padzīvojusi, gan, arī, rau, tagad «Sibērijā»

* «Vienkārši par daudz iedzerts...» (krievu val.)

mitinās – un, protams, bez bises. Vairākkārt viņai ieteica turēt suni un labi niknu. Bet viņa pārlika un atlika, spārnojās un šaubījās, jo viņu biedēja suņa Liktenis. Nu, labi, paņems – un ko pēc tam? Un ja gadās, piemēram, nomirt? Kas notiks ar nabaga suni? Cik nav tādu bēdubrāļu, vai dienīņ! Tup pie kapa ar asiņojošu dvēselīti, ierāvis astīti, neēd neko, kamēr arīdzan nobeidzas. Nē, nevajag viņai suni! Nāves tāpat jau bijis diezgan. Bedījusi un bedijusi. Un nu tikai Artis viņai vairs palicis. Vai Mīlestība stiprāka par Nāvi – vai otrādi? Cik daudzi par to laužījuši savas gudrās galvas – un vienam licies tā un otram otrādāk. Neviens nav varējis likt roku ugunī, ka zina nemaldīgu patiesību. Ar Nāvi ir skaidrāk nekā ar Mīlestību. Nāvē nokrīt un satrūd miesas čaula, un gars brīvi aizlido izplatījumā. Bet kur paliek Mīlestība, kad nomirst?

Tā domā vecmāmiņa – kā atzīsim, pavisam nevecmammīgas domas – uz dambja, abpus krastam šalc priēžu galotnes, toties mēness caur skuju zariem lūkojas ne īsti bikli, ne īsti vainīgi, ka šonakt tik izaicinoši un pat biedējoši spožs, taču nekā, gluži nekā nespēj ar sevi padarīt, tieši tāpat, kā neko, gluži neko nespējam ar sevi padarīt mēs un varam būt tikai tādi, kādi esam. Mēness vienīgi ir ilglaicīgāks par mums un augs un dīls vēl pēc tam, kad iznīcības dzirnavas sen būs samalušas mūs visus – gan vecmammu uz dambja, gan kazu kūtiņā un pat suni, kura nekad nav bijis. Sītis noliktā pilnatnes stunda, un mēness atkal rāpsies pār apvārsni, mirdzot kā milzonīgs prožektors, tikai apspīdēs citus. Vai kāds kādreiz apdzēsīs arī mēnesi? Un kurš tas būs – vai Dievs, kurš pats mēnesi radījis, vai cilvēki, kas jau sākuši pa mēnesi staigāt? Senāk domāja, ka uz mēness var nolaisties tikai ar eņģeļu spārnēm. Dzīvoja alās, ar akmens cirvjiem šķaidīja galvas. Tagad pārstāda svešas sirdis un iešuj mākslīgas locītavas. Viens atklāj, ka Laiks nemaz nav tas, par ko uzdodas, un otrs maisa gēnus kā pavārs klimpas un taisa jaunas būtnes kā Dievs Tas Kungs pasaules radīšanas piektajā dienā... Bet vai kaut jel viens spēj apturēt Nāvi? Pietiek ieslēgt, piemēram, televizoru. Asinis un liķi. Spridzināšanas un dedzināšanas. Kari un badi. Kam nav, tas grib. Kam ir, arī tas grib. Un, tāpat kā agrāk, cits citam šķaida galvas – tikai mākslīgas vēl nav izgudrotas...

Mežā kāds iesmejas sātana smiekliem. Un smeļ un rej. Un rej un smeļ. Bucīņš, stirnas vīrs. Pati stirniņa klusa sievelīte.

Nomaldijies vēja strāvās un apmetis gaisā vairākus lokus, kaut kas viegli nolaižas uz vecmammās pleca. Viņai gribētos, lai būtu spalva, vislabāk, sacīsim, gulbja, bet tā ir tikai lapa. Saņēmusi pirkstos, viņa to pēti un brīnās mēnessgaismā – ne īsti liepas, ne īsti gobas, kaut apkārt

priedes vien un tiklab liepas, kā gobas jau gandrīz apbirušas. Un vispēdējo izdarīs šī vējinā naktis. Jau pavisam drīz balti uzziedēs ziema, kas ir vēl baltāka par pavasara ziedēšanu.

«Ziema ir kā dvēsele,» domā vecmamma, šai ziņā varbūt arī kļūdamās, jo vai mēs zinām, kādā krāsā ir dvēseles? Mēs pa tām tikai aklī maldāmies, brīžam satverdami svešu. Vai tā nav kazas dvēsele, kas piepeši skaudri ieblējas vecmamma krūšu kurvī? Nepabarotās, neizslauktās kazas nabaga, dvēselīte... Vai ballēdamies maz atcerējušies? Uz Artu jau nav cerību. Pilsētņiece... Pat slaukt nav iemanījusies. Artis... Tas atkal pasācis slaukt kaut kā ačgārni – no mugurpuses.

– Priekš kam tev šis sekss?! – viņa baras.

Tas neesot sekss – tā slaucot Beļģijā. Pat vecmamma kaza, raugi, jau ieiet Eiropā!

Ka-za! Lūdzu, iešāvās galvā, un filozofija–politika uzreiz vējā, un prātā tikai kaza, kaza un kaza! Ar visiem jutekļiem vecmamma jau ir mājās, pat vairāk, garā viņa jau slauc, bet, kā teicis viens gudrs vīrs: «Tas gars ir stiprs, tikai miesa vāja.»

Bet, kad vecmamma tik gauži sadomājās par kazu, par kazu, ak, piepeši iedomā arī Artis: ka neslaukta! Atceras gan, tomēr nekur neiet, un ne tāpēc, ka mājdzīvnieku slaukšana vairs neatbilst Viņai, tā teikt, miljonāra statusam. Nebūt! Viņš ir kā transā. Viņš raugās pār galdu, nespēdams izrauties no Magones skatienu valgiem. Viņa vārgie mēģinājumi atbrīvoties tikai vēl vairāk sapin Viņu saldā skurbulī. Un, ja Viņam kādreiz jau nācies izbaudīt, kā jūtas kaķis gailis, kanāriņš un suns, tad tagad ir izdevība izjust arī mušu emocijas zirnekļa tiklā. Sveču liesmas plaiksnās Magones ieplesto acu plašajās zilītēs, itin kā tur, dziļi iekšā, kurētos maģiska uguns. Nekas viņai tā nepiedien kā viņas spilgtais vārds. Viņai piestāv pat banālā iesauka. Svētlaipe un paģiras...

*Un Viņš sajūt karstu dziņu
Noņemt viņai vainadzīņu.*

Tas, protams, ir Ludis, šis bižainais velns, šis ģeķis ar saviem poētismiem, šis modinātājpulkstenis, kas allaž nozvana nelaikā, šis ķir-mis, kurš lien otram dvēselē, šis...

– Ej tu – zini kur? – Artis noburkšķ, ar pūlēm atcerēdamies, kurp un kāpēc taisijies doties pats, līdz attopas – kur, smagi pieceļas, apdullis kā pēc smadzeņu satricinājuma, iziet laukā un kārtējo reizi ne īsti sajūsmināts, ne īsti šausmināts atduras pret debesu zvērīgo starojumu: va vella, kas šonakt par mēnesi! Atblāzmā kazas acis uzzied kā

vizbulītes. Ar astoņpadsmit – deviņpadsmit metriem sekundē vējš aizmēzis visus amonjakus, un kūtiņa smaržo pēc siena, pēc piena. Nu, Bicīt, nu, ragainīt. Šādējādi gan drusku grēkots pret dzīves patiesību, jo kaza ir tola. Bet arī par meliem tos nevar nosaukt, jo Artis nedomā, ko runā. Kā drudzis Viņu krata priekšnojauta. Tā ir kā atmiņa par nākotni, kuru Viņš zina pat detaļās un kļūdās pavisam nebūtiski. Piemēram, nenočikst viras. Rūsaino eņģu vecišķais krekšķis iekrīt un izšķīst nakts kakofonijā, un kazas acis īsi uzdzirkst kā autogens. Kurā dienā Dievs radīja kazu? Vai arī viņa pati mokoši izbadījās no pūka olas?

Nakts ir par trokšņainu, lai būtu dzirdami arī šoļi. Bet arī neatskaoties Artis tos sajūt ar pakauša ādu kā siks pārņa vēdas. Un tikai ap kaklu straujā skāvienā saslēgtās rokas ir ļoti vieliskas – siltām delnām, vēsiem pirkstu galiem. Viņš samana pat plaukstu likteņlinijas, kas rāpjas augšup un ved lejup kā skudru ceļi. Vai tas ir Viņa vai Viņas pulss? Ak, vienalga! Viņš neattopas pat aizkrampēt durvis – Viņš it kā bez prāta. It kā pasaulē abi būtu divi vien. Ja, saprotams, neskaita vēl divus: kazu, kas nevienam neko nestāsta, un mēnesi, kurš redzējis ne tikai to.

– Vai zini, cik es tagad maksāju? – Magone iečukst Viņam ausī ne īsti ar elsu, ne īsti ar smieklu.

Vēlāk Artis domās, kāpēc tas vispār noticis. Vai Viņš bija apreibis no apziņas, ka tagad spēj nopirkt visu? Vai cerējis pagriezt atpakaļ Laiku? Taču pagriezt Laiku atpakaļ neizdevās pat Einšteinam. Kur nu vēl viņiem ar Magoni?! Nedz viens, nedz otrs viņi nav vairs «dziedošie putni». Tagad Viņš – iesācējs biznesmenis, un Viņa – visnotaļ burvīga mauka. Tā vēlāk domās Artis. Bet šobrīd Viņš nedomā gluži neko, Magones maigajā austiņā čukstēdams «es tevi milu» vai kaut ko tam līdzīgu, līdz iedvesma pārtop dvesmā un vārdi izdziest skaņā, kurai nav nozīmes un kura iejūk starp citām nakts skaņām.

Pa tam Laiks pilina Mūžības sekundes. Un mēness iet savu ceļu, un zeme – savu, un gājputni – savu, un vecmamma atkal savējo. Iet un iet, un iet kā pulkstenis, un brīžam jau rādās, ka dambim nekad nebūs gala un ka, debesu gaismas apmirdzēts, tas ved uz noslēpumainu nekurienu. Labi būtu uz britiņu kaut kur piesēst un atpūsties. Pāris stundās vecmamma tīkojumi ir visai manāmi noplakuši. Sen viņa vairs neķer tik augstu kā Žorža volvo atsperīgais sēdeklis. Pietiktu ar baļķēnu dambja malā, prāvāku akmeni vai, teiksim, to pašu «lēnkrēslu», kā vecmamma iedēvējusi kroplu kļavu ar vētras nolauztu žuburu. Kad ar fuksi līdzeni noņēma lūzumu, iznāca celms ne celms, ķebelis ne ķebelis, vienalga, bet sēžamais uz goda. Un, ja pret otru žuburu atzveļ muguru, pat, jānudien, lēnkrēsls – ja, saprotams, ir mazliet iztēles, taču

vecmammai, kā mums liekas, tās netrūkst. Bet Ludis, kam šīs mantas vēl vairāk, – tas jau krita galīgā ekstāzē: baigi romantiski un forši – un aiz sajūsmas sāka runāt pat ķīniski! Uzklupa nabaga kokam ar fotoaparātu, tupstīdamies un knipsēdams, lēca apkārt gandrīz vai kazačoku un attēlu iedabūja pat žurnālā – ar nosaukumu «Sibērija».

Taču vecmammai tas ir un paliek «lēnkrēsls». Par nožēlošanu, nav jau laika ne no šā, ne no tā šurp atnākt un pasēdēt. Pa ceļam no veikala, ar nesamajiem, tad gan taisa šeit beidzamo pieturu: noliek somas, uzsviež uz celma pēcpusi, atspiežas pret stumbru un, skatīdamās uz māju, vēl pēdējo reizīti atņem elpu! Pēc tiesas un taisnības, nebūtu jau nedz ko sēdēt, nedz lūrēt, kad «Sibērija» degungalā! Tomēr tik tvīksmiģi drusku pasēdēt, kad esi nostiepusies kā slieka un galu galā gods godam atvilkusies. Ap sirdi gandrīz vai laimīgi. Par ko laimīgi? Muļķa sirds...

Arī Artai, kad atbrauc, dikti patīk uz turieni aizstaigāt, sevišķi pavēlu vakaros. Sēž tumsā, un deguns gaisā. Ko tu viena tur vari sadarīt? Skatoties, kā krīt zvaigznes. Kad krīt zvaigzne, kaut kas jāvēlas, tad noteikti piepildoties. Vecmamma nevaicā, ko vēlas Arta, kad krīt zvaigzne. Savukārt Arta nejautā, vai vecmamma tāpat kādreiz nav kaut ko vēlējusies un vai ir arī piepildījies. Gan jau, gan: i skatījusies, i vēlējusies, tikai vairs neatceras – ko un vai piepildījās. Visticamāk, ne... Taču tagad, starp citu, vienalga. Būtu, vai dieniņ, vesela traģēdija, ja zinātu iepriekš, ka ne! Bet varbūt dzīvē pats skaistākais ir tieši maldi? Īstenība ir kā uzvilks slazds. Mazliet neuzmanības – un! Turpretim maldi saldi skurbst paši no savas smaržas. Maldi ir gandrīz vienīgais, kas mums pieder un ko neviens negrasās atņemt.

Tieši tagad, kad būtu pamats ciešanām, Arta beidzot ir nomierinājusies, laulības riņķi uzmaukusi uz pareizā pirksta un no jauna ie-snaudusies. Saprņi Viņa ir apkampusi bērnu. Arī miegā Viņa apzinās, ka bērns vēl nav dzimis, taču siltie apaļumi ir ļoti vieliski, un asinsvadi ir kā skudru ceļi. Arī sapnī Arta saprot, ka tas ir tikai sapnis. Bet sirds gurst saldi un laimīgi. Muļķa sirds...

Turpretim Vahtangam, taisni pretēji, tā sitas kā mežonīgs mustangs, laužoties laukā no krūšu aploka – sapnis, vai? Jo nomodā tas nav iespējams. Viņš stāv mājas galā, un cigarete jau dziest, bet virs priēžu vainagiem vēl aizvien mirdz sniegoti kalngali, itin kā viņam, Vah-tangam, piepeši būtu atvēlēts, kas nav dzīvajiem ļauts, – redzēt, kas ir aiz apvāršņa. Skaisti būtu uzrāpties kādā smailē, kur visriņķi vieni vienīgi ledi un sniegi, sniegi un ledi un vairāk nekas, un viss tik bezgrēcīgi un žilbīgi balts, ka nav kur nelabai domai aizķerties.

*Kā sniegi kalnu galotnēs,
Lai mūžam balti būtu mēs...*

To esot uzrakstījis viens latviešu dzejnieks, ar tik garumgaru un āķīgu uzvārdu, ka ne izrunāt un ne atcerēties. Vienīgi to Vahtangs atminas, ka uzvārdā bija cēlmetāls, – sudrabs vai zelts. Kā sniegi kalnu galotnēs... Kalni jau ir tik augstu, ka vēl augstāk nav vairs kur kāpt, tomēr tie dzenas un tiecas augšup kā mirāžā noreibuši viņi. Un piepeši Vahtangs pamostas, ka tie tikai bērzi, – ka tā taču ir nodzeltējusi un bezmaz jau apbirusi birtala, kas tur spokojas pilnatnes gaismā. Tfu, nelabojamais romantiķis! Te nu bija slavenā «kalnu ērgļa acs», par ko viņu apskauda armijā, sacerot pat nešpetnu rīmi ludisma garā:

*Kak gornij orjol
Na veršine Kavkaza
Sižu ja odin
Na kraju užitaza.**

Apcelt Vahtangu aizvien bīstami – viņš ātri nolūko parocīgu viepli! Taču šeit, atskaitot savējo, ir tikai tas, tur augšā, tas spožais mūlis neaizsniedzamā augstumā, kurš šķelmīgi glūn lejup, uz viņu, un, šķiet, pat mirkšķina viņam. Un Vahtangs, nespodri iesmējies, aizsviež smēķi un atgriežas mājā. Bet tur – sveces gandrīz izdegušas, šņabis gandrīz izdzerts... Ko darīt-sadarīt, kā laiku isināt? Ak, nebūsim naivi! Vai Vahtangam problēma?! Dažs skuķēns tik gardi pupīgs, ka nagī kņud: iekniebt!

Kalnā bīzīti vizam ierauga arī vecmamma. Ko nu vairs – jau tikpat kā mājās. Bet pa ceļam jau likās – nemūžam neatvilksies! Vai slaukta, vai neslaukta, kā priecāsies kaza! Arī lopiņš būs laimīgs, ka bail. Taču gājusi laikam ilgi. Gan mēness jau pārlīdis debesu pretējā pusē, gan vējš pierimies. Cik pulkstenis? Ne-kā! Bez brillēm nekā... Bet vai prombraucot paredzēja, ka... Ja jelko uz priekšu varētu zināt, kas viss notiktu un kas viss, taisni otrādi, nenotiktu? Nākotne apgriezto ačgārniski. Taču nav dots un lemts. Vienīgi tam – tur augšā. Un viņa paveras augšup, kur tāli un rāmi staro zvaigznāji.

* Tik lepni
Kā ērglis uz Kaukāza smailes
Uz naktspoda sēžu
Un nejūtu bailes. (*krievu val.*)

Ja salīdzina ar cilvēka mūžu, zvaigznes mūžs izliekas bezgalīgs. Spīdot miljoniem un miljardiem gadu. Un tomēr – galu galā nomirst arī zvaigzne, kad ir nogurusi spīdēt. Miljoniem un miljardiem gadu lodā pa debesjumu kā jāņtārpiņš – un pēkšņi! Bet varbūt nemaz ne tik «pēkšņi»? Zvaigznei sit Dieva nolemtā stunda, un zvaigzne sabirst un Visumā izsēj mirdzošas zvaigžņu sēklas...

Kāds liels miers! Un vienīgi... Rau, rau, mājas logos! Dreb, raustās un plīvo divainas blāzmas. Mēma gaisma ķēmīgi dejo ar ēnām. Vai krāsns būtu aizkurta un durtiņas neaiztaisītas, vai... Spējš izbīlis iedur krūšu kaulā ar sirseņa dzeloni, drebošiem spārnieniem sāk sisties pret saules pinumu, asiem nagiem skrāpēties pa traheju. Svecēs! Viņas mirstamās svecēs! Tverot ar roku pie sirds – savas «muļķa sirds», kā viņa to sauca, – vecmamma atkal paveras augšup un ierauga zvaigzni krītam. Tagad steidzami kaut kas jāvēlas! Un šausmās no mokām, ko pārcietusi tā, otrā, viņa kaismīgi lūdz, lai Nāve ir žēlsirdīga, lai viņas Nāve ir viegla! Un varbūt tā ir vienīgā vēlēšanās, ko viņas mūžā piepilda krītoša zvaigzne?

Bet iekams vairs tik tikko degošā svecēs liesma ir galīgi noslāpusi, Liktenis piepilda arī Vahtanga vēlmi, un viņš jau paguvis iekniebt gurnā, kā noprotam, ne jau savējā. Turpretim Ludis, uzbāzīš galvā ne īsti puķupodu, ne īsti salātblodu, svētbildes priekšā izpilda kaut ko vidēju starp Marsela Marso pantonīmu un Austrālijas aborigēnu dejām, un, dabiski, nebūtu nekāds Ludis, ja aprobežotos ar horeogrāfiju un nepiepītu poēziju un pat vokālo mākslu:

*Kam ir galvā tikai salmi,
Jādzied korāļi un psalmi.*

Nav izslēgts, ka sekotu turpinājums, taču liesmiņa strauji dziest. Vēl vairākkārt trīsoši uzplīvo, vēlreiz, vēlreiz, vēlreiz, izmisīgi tverdamās pie Dzīvības, un šajā svecēs agonijā no ciešanu pārpilnajām Jēzus acīm norit divas asaras. Īstenība vai ilūzija? Atklāsme vai mirāža? Ludis stāv tumsā kā uz bezdibeņa malas, bīdamies paspert soli, iekams sadūšojas, paiet klāt, pastiepj roku un pieskaras. Svētbilde neatbild ne ar ko. Samanāmi tikai vēsi krāsas grumbuļi. Ar pirkstgaliem viņš aptausta arī savu seju, trulī brīnīdamies, ka silta. Būtu nu attāpies un vismaz noņēmis to podu vai blodu, tik nesaderīgu ar raudām, kas žņaudz dižā parodista rikli. Par laimi, to neredz neviens. Un zinām vienīgi mēs ar jums... Zinām varbūt pat vairāk, nekā zināt drikstētu par citu kļūdām un skumjām, ilgām un ciešanām. Taču visviens, vai Liktenis

kā ģeniāls režisors visu jau paredzējis šīs pilnatnes nakts izrādē, vai nejaušība spēlmaņa azartā vislaik visus apceļ un nerro, jaucot kā kārtis kāršu kavā, mēs neko, jā, diemžēl neko nevaram grozīt vai aizkavēt. Mēs nespējam novērst pat sikumus, piemēram, Žorža uzgrūšanos Artim priekšnama tumsā. Vai pie volvo? Nē, pie kazas! Un, kad Žoržs atzīstas, ka «pie kazas», kas ir, kā nav noslēpums, tikai intīma rakstura būdiņa, kur, ja lietojam Luda teicienu, «nokārto dabiskās un pārdabiskās vajadzības», Artis piepeši atceras, ka par «Kazu» sauc arī bohēmisku Rīgas ūķīti, kas pulcina jauno dumpīgo inteliģenci. Un Viņu ķer strāvas trieciens, ka bezmaz nosit. Nedēļām ilgi veltīgi mežģijis smadzenes, kur un kā ieguldīt mantojumu, Viņš piepeši zina, «ko darīt» un «ar ko sākt», – Viņš atvērs restorānu! Viņš nolīgs Rīgas labāko saksofonistu un noalgos superpavāru. Jau firmas ēdienu un dzērienu nosaukumi būs kā nekur: vienlaikus eksotiski un erotiski, ar gastronomiskas noslēpumainības smaržu un garšu, kas kairina ēstgribu un tracina iztēli. Teiksim, kokteilis «Smeldzošā kaisle». Vai, sacīsim, «Eņģeļu spārni» – un visviens, vai no putukrējuma vai no vistu ciskām. Galvenais – klase! Piemēram, «Marķīze konkubīne baltvīnā»... Tas nekas, ka drusciņ kanibāliski! Starp citu, Viņš pieņems Ludi par literāro konsultantu. Un pavāram jābūt ekstrāklases! Ar zeltkaļa rokām un tēlnieka fantāziju. Pasaulē labākie esot ķīniešu. Lai būtu ķīnietis! Ludis pārtulkos, ja kas un kā. Un pavāram nav arī jāmurkšķ – ne ķīniski, ne citādiski. Pavāram jāpelna maize ar svešas mēles garšas kārpiņām! Un vajadzīgs virtuozs bārmenis. Ar kontrabandista stāju un vijolnieka rokām. Ne jau nu Arta stāvēs pie letes. Arta būs dāma, ģērbsies pie «Beātes»... Vecmammai, dabiski, tas būs tikai «krogs»! Lai būtu «krogs»! Vecmammu Viņš aizvedis uz operu. Tikai vienreiz bijusi, bet vienmēr atceras. Vēl vairāk, nodzīvotais laiks viņai it kā sadalījies divās daļās: «pirms operas» un «pēc operas». Viņš aizvedis uz atklāšanu! Lai paskatās ministrus un deputātus. Tā ir mana grandma – operas fane, politiski represētā... Ja laimēsies, varbūt ieraudzīs Raimondu Paulu, un Laiks viņai atkal sadalīsies divās daļās: «pirms Paula» un «pēc Paula»...

Tostarp Žoržs ir iznācis laukā, lai dotos turp, kur iecerējis. Taču pusceļā pārdomā, ka tik mazu darīšanu nav ko celt tik principiālos augstumos, lai traucētu kazu, ja rudens nakts paver dažnedažādas iespējas. Taču mēs – citreiz par laimi, citreiz ne – esam civilizētas būtnes un nespējam drosmīgi uzsākt neko, nepārlicinājušies, vai tuvumā nav nepiederošas acs. Un Žoržs nav izņēmums – viņš paveras apkārt. Nebūtu vajadzība tik spiedīga, varbūt paceltu skatienu augšup un,

ieraudzījis meteorītu, arī varētu kaut ko vēlēties, vai tā kā Vahtangs koku galotnes noturētu par kalngaliem, vai kaut kas mīklains viņu parautu un rikli aizžņaugtu elsas kā Ludim, bet, kā jau sacīts, Žoržs tikai aplaiž visriņķī skatienu. Un lejā uz celma, kas šeit iesaukts par «lēnkrēslu», ne īsti stāv drēbju vīstoklis, ne īsti sēž nekustīgs cilvēks. Žoržs uzsauc. Neviens neatbild. Un tomēr cilvēks! Piegājis klāt, Žoržs ierauga, ka tā ir vecmamma – sēž, atzvēlusies pret kļavas stumbru, un raugās uz māju. Vai nav auksti tā sēdēt? Bez atbilde atkal neseko. Un uz māju... Uz māju, nē, uz māju viņa nemaz arī neskatās. Plaši ieplestajās acīs zalgo tikai divi stingi mēness atspīdumi.

Žoržs satver viņas roku. Tā ir ledaini auksta. Viņš dziras kaut ko sacīt, tikai nezina, ko, turot viņas delnu, cietu kā pagale un saltu kā galoda savā dzīvajā, siltajā, mikstajā sauļā, kas ir pieradinājusi vienīgi naudu.

Un ko sacīt? Vai jēlkādiem vārdiem ir jēlkāda nozīme?

Pag, kas tā par skaņu? Žoržs nekad nav dzirdējis gulbjus, un skaņa viņam izliekas rēgaini astrāla, ar kādu pa mēnesstaru dvēsele varētu celties debesis. Tad kāpēc tik skumji? Miris gandrīz svešs, mūžu nodzīvojis cilvēks. Kādēļ... Kālabad ir tik neizturami skumji? Tālumā iedegas ugunis. Un, rau, iegaismojušies arī logi! Un vecmamma acīs tagad nekustīgi blāv logu atspulgi. No mājas plūst mūzikas atbalsis. Žoržs stāv un klausās – tāpat kā pirmīt gulbjus. Basanova? Ča-ča-ča? Cauri ābeļu gaismēnām aizvien skaidrāk viņš atpazīst ča-ča-ča. Nav gandrīz šaubu, ka ča, ča, ča... Viņš attaisa durvis, iztaustās cauri vējverim un apžilbst no gaismas, kas asi ieduras redzokļos.

– Vecā ir mirusi! – Žoržs saka.

Vecā mirusi, hei, atsaucas skurbas balsis, par godu vecmāmiņai grīdu dimdina, nē, tomēr ne ča-ča-ča, drīzāk samba vai rumba, saduras elkoņi un pirkstu gali, saskaras elpas un lūpas, krūtis plēš Dzīvības sulas...

– Pavisam nopietni! Dzirdiet – mi-ru-si! – Žoržs pūlas pārkliegt magnetofonu, bet balss izšķīst līksmībā kā sērskābē.

Un vienīgi ārā liels klusums, atkal iet gulbji un nez kāpēc skumji. Kas ar mums šonakt ir noticis? Mēness jau ir tik zemu, ka arī mēs pa kādu staru varētu uzrāpties debesis, lai noskaidrotu, kas ir tur, augšā, un vai debesis nav izdomātas. Tad kāpēc mēs vilcināmies? Kāpēc mēs tikai stiegam skumjās? Varbūt, tāpat kā maldi, vienīgi skumjas mums simtprocentīgi pieder, jo par tām neapskauž mūs neviens un neviens negrasās mums tās atņemt?

Epilogs

Hā, zināt, vakar es beidzot biju «Pūķa olā»! Jums vēl nav gadījies? Ak, neņemiet to tik ļoti pie sirds un nejūties tālabad vanckars! Kaut neslēpšu, pāris reizi arī mani ķēra mazvērtības komplekss, kad kāds no paziņām publiski jautāja, esmu vai neesmu bijusi, un, skaizdamās pati uz sevi, es uzreiz apmulsu, kā liekas, pat nosarku un sāku nesakarīgi stostīties par sabiedriskā transporta grūtībām, kriminogēno situāciju, atceltiem autobusiem un tā tālāk, neatzīdamās, ka tik lepnam, kā sacītu vecmamma, «krogam» kā «Pūķa ola» man nav gluži vienkārši naudas. Daudzi veltīgi laužijušies ap problēmu un slēguši derības, kāpēc restorāns iedēvēts tieši šādējādi – un ko varētu nozīmēt «Pūķa ola». Taču tas ir Arta firmas noslēpums. Kāpēc graut ilūzijas ar banālu atzišanos, ka tā ir visparastākā mēnesnīca vispilnākajā spīdēšanas fāzē. Un Dievs vien zina, vai Viņš cieš klusu izgudrēm, jo neliela migliņa biznesam nekad nāv par nāvi, vai arī sirds dziļumos Viņam negribas atcerēties to gaišo un vējaino nakti – vismaz ne detaļās. Pastāvīgie apmeklētāji samērā vienprātīgi nosprieduši, ka nosaukums raksturo restorāna orientālo ievirzi, jo pavārs ķīnietis un ēdienkartē pat slavenā «Drakona cīņa ar pūķi». Palielīšos, ar to mani uzcienāja – gan, protams, ne jau pats īpašnieks. Starp citu, man šķita, ka zupa ir nedaudz latviskota, jo pēc klasiskās ķīniešu receptes tanī jābūt čūskas gaļai, taču virā peldēja zuša vai varbūt nēģu gabaliņi. Saksofonists spēlēja kā debesu eņģelis, taču nebūt ne garīgo mūziku. Un bārmenis piederēja pie tiem burvju māksliniekiem, kas, nebīstoties no valsts kontroles, pie labas gribas ūdeni spētu pārvērst par vīnu.

Diemžēl ne ar vienu no «Sibērijas» varoņiem personiski nesatikos, tā ka varu atsaukties vienīgi uz baumām, par kuru atbilstību realitātei negalvoju. Piemēram, ka Artis šķīries no Artas un atkal apprecējies, un nebūt ne ar, kā varētu domāt, Magoni, bet ar trimdas tautieti Martu, par kuras esamību tonakt pat nenojauta, ka Ludis izdodot žurnālu ar daudznozīmīgu nosaukumu – «Augšāmcelšanās», kuram gan neesot sakara nedz ar Ļeva Tolstoja pasauleslavenu romānu, nedz apbedīšanas biroja specifiku, daudz tiekot kritizēts gan par elitārismu, gan erotismu un vislaik laipojot uz bankrota robežas, tā ka, iespējams, ar spārnotu saukli «proletariāts var zaudēt tikai savas važas» galu galā atgriezīšoties «Pūķa olā» par literāro konsultantu vai atkal metīšoties uz dzeju, sāksot parodēt valstsvīru runas un kārtējo reizi kritīšot nežēlastībā; ka Vahtangs aizbraucis uz Aizkaukāzu, taču nav zināms, vai ir gruzīnu, vai abhāzu pusē, jo tēvs ir gruzīns, bet māte abhāziete; ka

Žoržs visai mīklainos apstākļos noslepkavots savā asfaltkrāsas volvo, saceļot mietpilsonisku kņadu ap homoseksuālistiem, lai gan līdz šim nekas neesot pierādīts; ka Artas meitiņai «Cāļa» konkursā atklāta absolūtā muzikālā dzirde, bet kādreizējo «Dziedošo putnu» pirmā skais-tule Magone esot tā pirmā Latvijas sieviete, kas saslimusi ar *Aids*.

Bet ko visu tik nesarunā arī par ikvienu no mums, vai ne?

Ak, jā, atzišos, vakariņas «Pūķa olā» nebija pilnīgi bezalkoholiskas, mēs dzērām, kā toreiz sacīja Ludis, «Džinu ar Moniku» un vēlāk pat dziedājām, protams, ne jau «korāļus un psalmus». Un saksofonists no debesu augstumiem nolaidās eņģeļa spārnien un pavadīja mūs uz instrumenta, kas atgādināja gulbja kaklu:

*Varbūt kādreiz
Sastapsimies mēs,
Nevis spilvenos,
Bet miskastēs.*

KĀDAS LAULĪBAS DZĪVES AINA
KĀDAS BLUSAS VĒTRAINĀ DZĪVE

KÄRÄS LAULTEAS OYVIES AINA
KADAS BLOZAS VETRAINÄ OIYVE

KĀDAS LAULĪBAS DZĪVES AINA

Monologs*

Moto:

*Vai tas vulkāna izvirdums bija?
Vai tur zvaigznes no debesīm lija?
Vai tikai pāri pārgāja naktspods?*

Tā, te nu mēs esam. Simt desmit kilometrus kūlušies – pērušies pa ceļu putekļiem, lai (eurēka!) atjēgtos pie šī grausta. Bez šaubām, Hara ideja. Vai tad nu citādi? Jūs tikai vēl nepazīstat Hari. Nu, Hari, nu, Hari, nu, Ha-ari, paliksim, lūdzu, te, es dīcu, kad mēs braucām garām simpātiskam piparkūku namiņam, uzsliesim telti, rau, tur, tai jaukajā meža ielocītē, vismaz nosacītā civilizācijas tuvumā. Viņš uzreiz kā ar cirvi: pret! Civilizācija viņam jau šitiktentāl – un ar plaukstas malu novilka starp pazodi un krūšu kaulu, kur anatomiski ir rīkle. Viņam griboties iegrimt pilnīgā klusumā un galīgā aizmirstībā. Viņš nevēloties, lai jau puspiecos no rīta viņu kājās uzrautu muļķīgs gailis, kas noilgojies pēc tuteņa. Gai-lis... Kas ir viens normāls gailis salīdzinājumā ar šo brūceni?! Izskatās kā Vollesa romānā (aizmirsu nosaukumu!), nu, kur piebeidz to veceni, kas ir jau tik veca, ka viņu nožmiegt nav nekāds noziegums. Tev trūkst humānisma, Māra! Taisnība, mīļais, šis netikums man patiesi nepiemīt – esmu reāliste.

Vislabāk Hara vēlmēm atbilstu īstas pilsdrupas, kur pusnaktī mēmi spokotos daiļa grāfiene, kas pirms divarpus gadsimtiem traģiski gājusi bojā no slepkavas rokas. (Haris kārs uz memuāriem un krimiķiem. Brīnums, ka nestudēja nedz vēsturi, nedz jurisprudenci!) Bet viņš bija gatavs samierināties arī ar šo veco, iemītnieku sen pamesto vraku ar izdauzītām acīm un salauztu mugurkaulu, šim, kā tēlaini varētu apzīmēt, kādreizējās viensētas mirstīgajām atliekām. Viņam griboties pilnīgu aizmirstību un galīgu pirmatnību. Pietiekot, ka visu nedēļu

* Pēc Ingmāra Bergmaņa motīviem.

bizness-trizness, vai kā viņš ne īsti angļiski, ne īsti arābiski nosauca savu uzņēmējdarbību.

Viņam vajagot klusumu... Klu-su-mu! Smieklī nāk. Viņš kāro taisni pēc tā, ko pats tagad sekmīgi noārda ar savu neciešamo krākšanu. Klusumu viņš uzar tik dziļi, ka es pat sacītu, talantīgi, ja vien mācētu formulēt, ar ko atšķiras talantīga krākšana no netalantīgas. Vai atkarīgs no tembra vai decibeliem. Ja no decibeliem, tad, saprotams, jā-ā-ā! Ar Hara vokālo mākslu varētu piepildīt ne tikai divvietīgo telti, bet pat Vāgnera zāli. Vai viņam, kas visu nedēļu maisot un taisot naudu, «tagad, demokrātiskā valstī», neesot tiesības uz... Vairs neatceros – uz ko. Taču šis izteiciens viņam ir jājamzirdziņš, ko zināmā mērā pat privatizējis, jo uzreiz saļec, ja arī es reizreizumis atļaujos viņa spārnoto saukli. Un pēc tam ilgi un sāpīgi vaicstās kā neizturamās jaunā Vertera ciešanās un mēģina man aizbāzt muti ar (labākajā gadījumā) naudu. Piemēram, nesen iedeva čaukstošu žūksnīti. Lai kaut kur pasūtīt kaut ko efektīgu. Būšot pieņemšana pie prezidenta. Ne jau nu, saprotams, valsts un pat ne ministru. Asociācijas, firmas vai koncerna ar gandrīz neizrunājamu un pilnīgi neizprotamu nosaukumu. Pie «Beātes» izpelnījos komplimentu. Ar tādu figūru kā manējā mugurā varētu uzvilkt pat kartupeļu maisu un arī tad es vēl spīdētu šai firmas vai koncerna, vai asociācijas pieņemšanā. Bet man skumji. Varēja taču līdzī braukt arī Mundis. Vismaz dzīva radība, kas nekrāc. Bet Mundim liktenīgākas darišanas. Droši vien disene un randene, vai, kā Haris to apzīmē, «trobēlis», kad dēls sarīko pieņemšanu mūsu Rīgas dzīvokli vai Asaru vasarnīcā.

*Tas ir dumji, ja ir skumji,
Kad visapkārt versmo prieks,
Rīklēs guldz kā asinis.*

«Parole, parole, parole»*, kā reiz dziedāja viena slavena franču gaišmate (aizmirsu uzvārdu), neticēdama Alena Delona (vai arī tas nebija Delons?) karstajiem mīlestības apliecinājumiem. Vārdi... Cik viegli nāk pār lūpām un cik ātri nodeldējas! Bet galu galā nolietojas pat luksuvsāģi, no modes iziet brokāta vakarkleitas, no devalvācijas nav pasargātas pasaules valūtas, un dilst ne tikai zelta gredzeni, bet pat debesu spīdekļi, kā, piemēram, kaut vai mēness. Jo nekāds prieks visapkārt te neversmo. Drīzāk pretēji – šeit ir mazlietiņ baigi. Kā kapsētā

* Vārds (franču val.).

vai vismaz tās tuvumā. Tikai manī nez no kurienes un sazin kāpēc vēl ik pa laikam uzverd tas, ko es domās ironiski saucu par «jaunības atraugām». Ticiet vai ne, bet pirms sešpadsmit gadiem man iznāca pat viena dzejas grāmatiņa jeb, Hara vārdiem, brošūra. Un, kaut gan pat «Svešvārdu vārdnīca» ar šķirkļa «brošūra» skaidrojumu (plāna, neliela grāmatiņa mīkstos vākos) ir Hara pusē, es neko, gluži neko nejaudāju ar sevi padarīt. Vārdi «tava brošūra» man iedur kā ar nazi, sirds kambari uzreiz samainās vietām ar priekškambariem, un trīs līdz piecas minūtes ar lielu apskaidribu saprotu sievas, kas nogalinājušas savus vīrus. Pēc tam tas mazpamazām pāriet, un es viņam kārtējo reizi piedodu, jo Haris jāņem tāds, kāds viņš ir, kaut pēdējā laikā aizvien biežāk uzsit man asini, kad, piemēram, ar apmatojuma daļu no Ojāra Rubeņa sasukas mēģina izveidot frizūru a la Anatolijs Gorbunovs. Nebūt, nebūt un vēlreiz nebūt viņš nav tas, ar ko es pirms astoņpadsmit gadiem apprecējos. Bet nebūsim netaisnas, tagadējo salīdzinot ar toreizējo tikai no vienas puses. Ja ņemsim no otras puses, laulības ostā es iestūrēju ar beidzamā kursa studentīņu, kas dzīvoja kopmītnē, trūcīgu censoni, plānu kā presētu nēģi. Un tagad tas, kas mani uzlūko blāvām stikla acīm... Pasarg Dievs, kas jums nāk prātā?! Nevis Haris, nē, bet mūsu, tā sauktais, «Brālītis». Ja piepeši sagribētos, varētu sēsties pie stūres. Esmu laba braucēja. Tikai kurp?

*Un es nebraucu nekur.
Tikai augusts nakti kur,
Visvisādi izmēģinās –
Šķiļ un šķiļ, bet neaizdegas.
Man ir viņa gandrīz žēl,
Kad viņš ļoti bāli kvēl,
Karstos negaisos spēlēdams Listu,
Sagrāvis fliģeli, nabadziņš.
No rudens tuvuma izbijies viņš
Gandrīz kā tu un gandrīz kā es,
Un kā mūsu apdzēstām ugunīm
Stāvošais mersedess.*

Ja pieļaujam, ka hromēti niķelēts metāla ķermenis spēj izstrāvēt arī jūtas, tad tās (tāpat kā man) visdrīzāk ir skumjas. Būs paslepen noklausījies, ka Haris gudro par «citu modeli» (kā uzmedojies uz volvo!), bet tieši viņš savulaik bija tas, kas mašīnu iesauca par «Brālīti». Varbūt tam, baisā klusumā stāvot, gribas izdarīt kaut ko neprātīgu? Un, kaut

mani, cik spriežu, Haris negrasās mainīt pret «citu modeli», arī mani brīžam uzvandās trakulība. Valdos, lai neizdarītu ko nebūt negudru, piemēram, uzvilkt mugurā maisu un ierasties pieņemšanā ne tikai pie firmas, asociācijas vai koncerna, bet kaut vai pie paša valsts prezidenta! Varbūt viņa tuvumā bez miesassargiem katram gadījumam dežurē arī psihiatrs? Uzmauktu trakokreklu? Vai uzskatītu, ka darīšana ar nepieradināto modi? Ar visu maisu un saviem četrdesmit diviem gadiem (ak, diemžēl jau tūlīt četrdesmit trim!) es tur pārspētu visas ministru kundzes.

*Varētu kaut vai ar vellu
Uzsākt karstu tarantellu.
Un ne vien ar Jēzu Kristu,
Bet ar pašu Zigeristu
Šeiku nodejot vai tvīstu,
Šampi dzert un uzkost vistu.*

Ar šādām un līdzīgām dulburībām man patīk pašausmināt Hari (varbūt neapzināti atriebjoties par «brošūru»?). Kā viņš iztrūkstas un kā tas mani uzjautrina! Kopā ar apsviedību un pat azartu ne tikai biznesā, bet pavaļas brīžos arī šahā (it sevišķi tā sauktajā «blicā») viņā draudzīgi sadzīvo kaut kāda aprobežotība, «baiļu sindroms», kā to varētu apzīmēt, – viņš slimīgi bistas no pašas mazākās publiskās kļūmītes, bet, kā jebkurš mirstīgais, nav simtprocentīgi pasargāts ne no kā. Jūs teiksiet, sikums, taču mani joprojām amizē, piemēram, viņa apzīmējums «reanimācijas filmas». Tomēr viņš apbrīnojami ātri aptvēra, ka nošāvis greizi, un, iekams paguva izgrūst «gravitācijas» vai vēl kaut ko līdzīgā garā, izķepurojās ar veiklu gājienu, ka ar vārdu «reanimācijas» nemaz nedomājis «reanimācijas», bet... Un uzmeta man lūdzošu skatienu. «Animācijas,» es pačukstēju. Viņš uzreiz pieķērās pie salmiņa un sacīja, ka vārdu «reanimācijas», kā visi to saprotot, protams, domājis pārnestā nozīmē, kā tas izrietot no zemteksta. Un, lai gan nekāda zemteksta, bez šaubām, tur nebija, Hara «gājiens ar zirzīņu» izdevās tik meistariski, ka tuvāko triju līdz piecu minūšu laikā pat rūdīti, kā viņi paši sevi lepni dēvē, «kinošņiki» to uztvēra nevis kā kļūdu, bet tēlainu mājienu uz pašreizējo kinokrīzi. Un, gods kam gods, pat no tik muļķīgā atgadījuma Haris prata izdarīt gudru secinājumu un kritiskās situācijās tagad tikai dziļdomīgi groza galvu. Un, lai gan tādos brīžos viņš atgādina Sokrātu, kas pārdomā cilvēka esamības jēgu, vai Platonu, kurš apcer platonisko milestību, es gardi smejos, ka viņš

«atgremo tekstu kā pārnadzis», taču, bez šaubām, smejos domās, jo nedrīkst satriekt vīrieša ilūzijas, – vēl jo sevišķi, ja viņš pats ir sajūsmināts par sevi! Ar klusēšanu varot izgāzties tikai eksāmenā, viņš uzjautrināts saka. Viens cilvēks taču nevarot zināt visu, viņš pacilāts saka. Svēta patiesība, ja vien... Nu, ko tur slēpt! Mājas kārtībā šad un tad viņš tomēr pārkāpj savus cildenos principus. Ņemsim, piemēram, trešdienu. Labi, es biju nervoza. Viņš bija nervozs. Bet lai atļautos ko tādu! Pēc pavisam nelielas vārdu pārmaiņas pēkšņi ņēma un uzstādīja man diagnozi: klimakss! Četrdesmit divu gadu vecumā?! Četrdesmit trīs, Māra! Un mēdzot būt arī «agrīnais». Tu apbrīnojami labi orientējies medicīnā, miļlais. Skolā mēs to saucām par «oriententerēšanos»! Vai tu neko neesi dzirdējis arī par «agrīno impotenci»? Es strādāju sešpadsmit stundas dienā, Māra! Un es?! Es, tavuprāt, nedaru nekā! Bez šaubām, es neesmu nekas! Tikai piedeva tev un tava ēna. Kaklasaites adata un pavārnīca, skuveklis un prezervatīvs. Sadzīves priekšmets un higiēnas piederums. Nu, Māra, nu, Māra, nu, Mā-āra... Mēs gluži vienkārši esam pārāk noguruši no šīs jezgas. Ko tu saproti ar vārdu «jezga»? Visu šo nolāpīto Dzīvi, Māra. Nu, lai gan Haris to nodēvēja par «jezgu», vēl piekabīnot apzīmējumu «nolāpītā», vārdu «Dzīve» kā aizvien viņš izrunāja ar lielo burtu. Bez šaubām, šajā «nolāpītajā jezgā», ja šādējādi saucam dzīvi (un vienalga, vai ar lielo vai mazo burtu), viņam ir savs mērķis un sava vieta, kurai blakus man ir godpilnais atvāžamais krēslīšs, no kura es noskatos, kā mēmās filmas kadros garām aizslid Dzīve (un visviens, vai ar lielo vai mazo burtu).

Starp citu, mammai mana karjera liktos tuvu viņas ideālam... Cik atšķirīgi un divaini ir cilvēku priekšstati par laimi! Vai vārds «laime» jāizrunā ar lielo vai ar mazo burtu, Hari? Tu pārāk filozofē, Māra. Brīžam aizfilozofējies greizi un mežģī smadzenes. Bet varbūt manas smadzenes jau sen ir izmežģītas, Hari? Kā tu domā, miļlais? Kolīdz mums būs volvo, Māra, mēs... Beidzot būsīm cilvēki, jā? Pēc kā ož nodevība, Hari? Pēc asinīm vai siera, urīna vai lilijām? Pēc kā? Saki! Tu mūžīgi visu pārspilē, Māra. Tu runā kā par dzīvu būtņi. Ne sliktāk par mani tu zini, ka «Brālītis» ir lūznis. Tik vien kā lepnaiss nosaukums – mercedess. Vienreiz ņemsim un nosītīsimies. Bet varbūt tieši to es gribu, Hari, – nosisties? Ar simtpiecdesmit kilometriem stundā iejāties taisni ellē!

Nu, Māra, nu, Māra, nu, Mā-ā-āra, ievaidējās Haris. Tomēr «klimakss» mani aizskāra tik dziļi, ka es laikam sāku raudāt, kas man, starp citu, nemaz nav raksturīgi. Harim, kā šķiet, ne pārāk pielēca lietas būtība, bet, tā kā viņš ir darbības cilvēks, tad ielēja man glāzīti konjaka.

Taču no konjaka es raudāju vēl stiprāk. Galu galā konjaks izlija ne tikai asarās, bet arī juceklīgās vārsnās.

*Aijā žūžū, aijā žūžū,
Visu lācenītes mūžu
Ziemas miegā gulējusi
Tā kā zvērene un tā kā oga,
Beidzot – esmu pamodusies!
Izbīstos: vai nav par vēlu?
Migla miglas vālus veļ,
Grasās-lavās noslicinās.
Un es lēnprātīgi padodos
Tik izmisīgi un tik saldi
Kā tik...*

Nu, Mā-āra... nu, Mā-āriņ... Un viņš ielēja man vēl vienu glāzi. Bet es gribu redzēt uguni, ko var apdzēst ar benzīnu!

*Kā šahiene šahu spēlēju,
Kā akrobātiene eju pa matu.
Pastiepj roku un sevi neatpazīstu –
Savu svešo un pārvērsto seju.
Es labprāt barotu pasauli,
Bet varbūt vēl labprātāk zistu,
Jo mans laidnis ir aizlaidies,
Mana pasaule izpostīta.
Mans tornis ir sašķiebies
Tā kā Pizā, kā kukainis ielīdis koka mizā.
Bet visvarbūt, ka viss izrunāts
Un ka tās ir vienīgi baumas,
Ko pasaulē izplata pūķi un laumas
Dziļā dvēseles nevainībā
Kā embriji Visuma vēderā,
Karādamies ačgārni, sikspārniski,
Un ķērkdami krauklieņu soprānos
Uz nelaimi – krā!*

Haris paraudzījās uz mani ar šausmām un tagad konjaku ielēja sev. Un lai gan, kā zināms, ir pieklājīgs šahists, manā asaraini juceklīgajā penterējumā par, tā teikt, «izmisuma tēmu» nevis paklupa pret šaha aplamībām, bet aizķērās aiz vārdkopas par miglas velšanos, kas pēc virtenes

diezgan miglainu asociāciju izšķīla ideju par pikniku: ņemsim un vienreiz aizbrauksim nevis uz Asariem, bet aizbēgsim uz kādu vientuļu, mežonīgu un romantisku vietni! Atpūtīsimies... Labi, Māra?

Vietiņa (ne pielikt, ne atņemt) patiesi vientuļa un pat mežonīga. Viens guļ, otra sēž. Atpūšamies. Nu, ļo-o-oti, nu, taisni aizraujoši, nu, gluži velnišķīgi romantiski! Vai tas nu beidzot būtu tas satricinājums, ko viņnedēļ pieminēja Haris, izmezdams, ka «mums vajadzīgs satricinājums». Runāja drusku aplinkus, it kā par Mundi, kas bezsvara stāvoklī plivinās starp debesīm un zemi. Bet es jau tūlīt uzķēru, ka viņš nemērķē uz Edmundu. Un arī ne pats uz sevi, ka, piemēram, varētu nokļūt ķurķī, uz kuriem es nestu viņam sausiņus. Stobrs bija vērsts pret mani! Un lai vēl būtu par ko! Ka nevainīgi paflirtēju ar, ja nemaldos, satiksmes ministra vietnieku (vai arī tas bija finansu?). Taču pat šī vārgā greizsirdībaņa apbrīnojami ātri izčakstēja, kā man pie kājām izplēn ugunskuriņš, kuram neesmu savlaikus piemetusi jaunu žagaru porciju. Satricinājumu?! Bet lūdzu! Varu dabūt divreiz jaunāku mīļāko un aizlaisties uz Montekarlo vai Rivjēru, Kanāriju salām vai... vai kaut uz Preiļiem. Taču skaidrāk par skaidru saprotu, ka galu galā, visviens, vai no Montekarlo vai Rivjēras, Kanāriju salām vai Preiļiem būtu jāatgriežas ar kājstarpī ierautu asti... Nav ilūziju! Esam uzrāpušies par augstu, lai mūs piekasīgi un salti nevērotu ne viens vien acu pāris. Maza šmuce – un novelsimies! Viss notiks rotaļīgi kā Disnejlendā, tikai mēs lauzīsim sprandus. Mūs uzskata par saskanīgu pāri, un tiklab biznesā, kā politikā tam liela nozīme. Neesam no Lielbritānijas karaļnama, kur var villoties pasaules acu priekšā, neko nezauddējot pat ar publisku atzišanos laulības pārkāpšanā. Bet es pat laulību neesmu pārkāpusi. Nu, labi, vienreiz, bet pat to vienīgo reizi tikai sapnī. Taču sapnis neskaitās, vai ne? Par to nedraud ne tikai augstākais, bet pat administratīvais soda mērs, vai ne? Un es varonīgi paciešu, kā Haris krāc un vēl (sasodīts!) tik izaicinoši, it kā tišuprāt gribētu kaitināt, tā ka brīdī pa brīdim man uznāk azarts – ielauzties teltī un bliezt viņam pa vienu vietu! Starp citu, interesanti, pie kuras vietas es esmu viņam pēc astoņpadsmit kopdzīves gadiem? Baidos, ka ne pie Havaju salām...

Droši vien arī jūs būsi lasījuši psihologu atziņas, ka laulībā laiku pa laikam esot kritiski posmi. Neatceros, kritisks vai nekritisks ir īsi pirms divdesmit gadiem. Bet Harim, es atvainojos, tas ir pie dē. Vismaz patlaban. Rītrītā pats brīnīsies: vai tad viņš krācis? Nē, mīļais, dziedāji Kavaradosi īsi pirms nāves ainas. Ceru, nesāks brīnīties, kas tas par putnu, – šis vēl pirms nāves dziedošais Kavaradosi... Par operām

viņš sajēdz vēl mazāk nekā par «reanimācijas filmām» un, starp citu, operu nevar ciest. Mūsu valodas dažkārt risinās apmēram šādējādi. «Smetana» – vai tas krieviski neesot «skābs krējums»? Nē, mīlais «Smetana» nav vis krievu krējums, bet čehu komponists. MASNĒ-Bezē... No malas varētu likties, ka tērzējam nevis par mūziku, bet kūkām. Dramatisko teātri viņš vēl piecieš, uzskatīdams par prestiža lietu (un izrādēs pat neguļ!), bet daudz labāk viņam patīk operete. Francis Lehārs! Imre Kālmāns! Johans Štrauss! O, «Monmartras vijolīte!» O, «Jautrā atraitne!» O, «Čigānu barons» un «Čigāna mīla!» Taču vēl labāk viņam patīkot pati Dzīve, kā viņš reiz publiski pavēstīja. Izklusās gandrīz filozofiski, vai ne, ja vien vārdu «Dzīve» neattiecinām uz bezmērķīgu nikšanu pie arhitektūras šedevra ar izsistām rūtīm un iegruvušu jumtu, lai pēc nobrauktajiem kilometriem neapsmadzeņoti krāktu. Protams, zināmā mērā arī tā ir dzīve (tikai nevajadzētu to izrunāt ar lielo burtu!).

Kad Haris krāc, viņa gāmurs kustas augšup-lejup. Izskatās, ka zem ādas lodātu pele. Reizēm man sagribas pieskarties pirkstu galiem un sajūst gāmura kustību. Bet iznākums iepriekš zināms. Viņš sazin ko noburkšķēs ne īsti angļu, ne īsti arābu mēlē un atkal bezcerīgi ieslēgs miegā. Piedevām man bail no pelēm. Šajā ziņā esmu tipiska sieviete. Pie stūres man patīk pārsniegt ātrumu. Un es nepavisam neesmu nobijusies, taisni otrādi, nonāku ekstāzē, kad pakaļ sāk dzities ceļu policija. Bet attiecībā uz pelēm – padodos! Kaut tas ir tikai mana personiskā vīra personiskais gāmurs.

Tik ritmiski, kā viņš pa naktīm krāc, no rītiem viņam vajadzētu izdarīt dziļos pietupienus. Bet galu galā ne brīdi neiztēlojos, ka esmu apprecējusies ar Žanu Polu Belmondo vai Silvestru Stalloni. Nu, labi, piekritu, – svaru nodzīt grūti. Taču, lai nodzītu bārdu, nepavisam nav vajadzīga ideāla figūra – vienīgi skuveklis. Bez šaubām, man patīk bārdaini vīrieši, tikai ne šajā – ežu – stadijā. Ak, lai taču es ļaujot vismaz vienu vakaru izjust viņa pirmatnējos senčus! Vai viņam nedēļas nogalē neesot tiesību... Vairs īsti neatminos – uz ko un vai piekabināja vai ne arī piedziedājumu «tagad, demokrātiskā valstī». Es atturējos no piezīmēm, ka, pieminot savus vēl tālākos senčus, viņam vēl derīgāk būtu uzrāpties kokā. Bet neprasisim neiespējamo (lai arī kā viņš godātu savus senčus!).

Arī man demokrātiskā valstī ir savas tiesības – viēnatnē nikt pie uguntiņas, kuru viņš aizkustinoši iededza tik tiešām kā viņa tāltālais priekštecis, kas vēl staigāja zvērādās un nepazīna ne tikai šlipsi, bet pat bikses. Pustumsā likņādamies, viņš pats personiski un nevis viņa per-

soniskā sekretāre salasīja krietnu kaudzīti kurināmā. Viņš locījās un mocījās, elsa un stiepa – viņš ar savu jau dīgstošo vēderiņu un augsto sabiedrisko stāvokli, kuru tuvāk neprecizēšu. Uzodis dzeltenā prese, sacels kārtējo sensāciju, ka, piemēram, biznesa aprindās labi pazīstamais N. (nez, vai piebildīs arī «kungs»?) Z. pagastā (alkohola reibumā?) gandrīz nodedzinājis lauku māju, uz kuru jau pieteikušies Austrālijas mantinieki. Ej pēc tam un pierādi, ka neesi kamielis! Iekursana Harim veicās taisni apbrīnojami. Pat gāzi mūsu virtuvē viņš aizdedz ar daudz lielāku risku un mūžīgi pamanās apsvilināt pirkstus. Bet šeit iedegās pirmajā piegājienā – un bez miesas bojājumiem! Nu, vai neesot romantiski? Ro-man-tis-ki... No termosā iedzēra kafiju un gul. Viss viņam iznāk ačgārniski. No pupiņu kafijas gul kā no radedorma. Starp citu, arī es pašlaik labprāt iedzertu... Ne jau nu, saprotams, radedormu un pat ne kafiju, bet arī bez šeika un tvista, piemēram, šampānieti. Un uzkostu prasmīgi grilētu vistu. Bagāžniekā ir aizsākts bren-dijs, bet... Negribas nodoties vientuļai žūpībai. Tas neved pie laba! Piedevām vēlū ēst, Haraprāt, esot neveselīgi. Un vēlreiz starp citu, viņam pašam ēst drusku mazāk būtu veselīgi ne tikai pa vakariem. Nav mana darišana! Nākamajam uzvalkam skroderis piemētis pāris centimetru – un problēma atrisināta. Prasmīgs drēbnieks pārvērš līdz nepazīšanai!

Dziļi ielejā kaut kas maigi irdz. Droši vien upelīte. Un, jādomā, pasekla. Dziļās tek lēni un klusi. Kamēr vēl nebija galīgi satumsis, varējām nokāpt. Droši vien tek pāri akmeņiem, ja jau irdz. Divatā, pieturot vienam otru, varētu aizstaigāt arī tagad. Tad jā – tad nudien būtu romantiski. Katrā ziņā romantiskāk, nekā sust. Bet vienai pa tumsu un svešā vietā... Un, lai gan vēl nule, trešdien, solījos nosisties ar volvo, nejūtu aicinājumu lauzt kaklu kādā muļķīgā svešā bedrē. Neesmu zaķpastala – un tomēr! Un ja jau tā, nu, tad nekā! Tad neatliek nekas cits kā kvernēt pie dziestošās uguntiņas un klausīties, kā leja guldz upīte un telti krāc Haris.

Nujorkas Metropolitena operā vai Milānas la Scalā viņš pārspētu dažlabu varoņtenoru. Laiku pa laikam kā Lučiāno Pavaroti viņš mēģina paņemt pat augsto do. Un, kad viņam jau gandrīz gandrīz gandrīz tas izdodas, vispēdējā acumirkli sazin kas nolūst un sašķīst, kā saplist burka, ja ielej par karstu. Viņš it kā aizrijas, tomēr ar lielu neatlaidību atsāk stīvēšanos ap maģisko do. Viņa centība jau vispār ir apbrīnojama. Augstskolu pabeidzis ar sarkano diplomu, uzreiz sāka rāpties pār klintīm un lēkt pār aizām kā alpinists. Un kur nu vēl «tagad, demokrātiskā valstī!» «Visu iespēju laikā», kā viņš vēl to apzīmē. Tur nemaz nav ko runāt. Viņš varēja vienīgi nebūt tik šausmīgi garlaicīgs...

Interesanti, kas notiktu, ja augsto do paņemtu tagad, piemēram, es? Droši vien nekas sevišķs. Varbūt pie piparkūku namiņa sāktu riet suns? Kad braucām garām, izskrēja simpātisks krancēlis.

Ūdens guldz un guldz. Upīte pusbalsī runājas ar sevi. Un laiku pa laikam divainu, gari stieptu skaņu izdveš naktsputns. Vai būtu pūce? Vai varbūt grieze? Bet vai augustā grieze vēl griež? Ornitoloģijā esmu stulba. Savā mūžā redzējusi tikai pūces izbāzeni. Un par griezi zinu vienīgi to, ka no dienvidiem pārskrienot kājām.

Un grieze nakti griež – kā pārdevēja sieru...

Efektīgi, bet baidos, ka tomēr nav grieze. (Izrādīsies, ka no zoodārza izbēdzis Dienvidamerikas papagailis.)

Divatā varētu ieslēgt un paklausīties maģi. Vienalga ko: Džeksonu vai Dasēnu, Bahu vai Ofenbahu, Vivaldi vai Skarlati. Taču tāpat kā viena nedzeršu brendiju, vienatnē nesākšu klausīties arī Vivaldi – vēl, pasdies, ne no šā, ne no tā appinkšķēšos.

Kaut kur mašīnā jābūt «Vakara Ziņām», ko nopirkām pa ceļam. Bet iekšā smacīgi, un ārā par tumšu, lai lasītu. Pat kārtējo «Vakara meiteni» varētu saskatīt tikai vispārējos vilcienos, vāji atšķirot, kur beidzas krūšturis un sākas zeķtūris, un kur beidzas zeķtūris un sākas tas, kam anatomiski jāsākas, kad beidzas manufaktūra. Vienreiz ar iedvesmu par šo tēmu uzskricelēju pat dažas nerātnas rindiņas:

*Kaut ir viņa tikai briska,
Eksotiski-erotiska
Ir pat tikai kreisā ciska.
Publiski rādot plikumus-smukumus,
Saprātos izraisa neprāta jukumus,
Ļenganus locekļus uzstata stateniski –
Glēvuļus dara par varoņiem!*

Haris ļoti smējās, bet izsmējies, protams, pārbijās un piekodināja, lai es dievadēļ, tikai nesadomājot drukāt. Viņa stāvokli – un tā tālāk. Tipiski hariski! Jau gribējās indīgi iedzelt: ko, vai tad tu esi stāvokli, miļlais?! Bet atmetu ar roku. Ak, nē jau nē, nedrukāšu. Vismaz tik ilgi, kamēr būšu tava sieva. Un tie nav tikai vārdi. Neko nedz drukāt, nedz izdot netaisos. Nozvērējos – kopš tās reizes, kad viņš tik ļoti satraucās par gluži nevainīgām rindām, ka visai manāmi nobāla un tvēra ne īsti pie kuņģa, ne īsti sirds.

*Kā zvans, kam izrauta ir mēle,
Kā gans, kam pazudušas aitas,*

*Un pretim auļo aunu bars
Ar maigi sprogainajām pierēm,
Pēc kura katrs varen kārs:
Cits – viņu kājām izvirpotām,
Cits – vēl jo vairāk – smadzenēm.*

Kas tur bija, ko celt tādos principiālos augstumos?! Kādu zemtekstu Haris tur saskatīja? Mājienu? Bet uz ko? Tikmēr sirsnīgi brīnījos, kamēr sāpīgi pielēca. Haraprāt, viņa rangs ir par augstu, lai sieva publiski blēņotos ar viduvējām peršām. Viņam droši vien nekas nebūtu pretim sabiedrībā stādīt mani priekšā ar vārdiem «mana dzejniece», kā tagad saka «mana kundze». Bet tad man vajadzētu būt vismaz Aspazijai...

Bet «Vakara meitenes» vienmēr aplūkoju bez aizspriedumiem un bez skaudības, taisni pretēji, ar zināmu triumfu, ka, būdama divreiz vecāka, neizskatos divreiz sliktāk. Aerobika, baseins, masāža un tā tālāk. Un, saprotams, arī veiksmīga iedzimtība, kaut paškritiski atzīstu, ka tik skaista neesmu, kāda bija mamma. Toties es esot «klasiska Balzaka sieviete», kā teica tas satiksmes (vai finansu?) ministra vietnieks. Glaimojoši, bet virs noguris un guļ. Un tikai ūdens lejā čalo, un ik pa brīdim iekliezdas noslēpumains putns, aicinādams un saukdams. Varbūt mani? Bet uz kurieni?

*Izpeldēties augustā
Kā melleņu sulā
Un palikt sniegbaltām krūtīm,
Aiz kurām aizķēries saldumiņš.
Cik ļoti mani mulsina viņš...*

Kāds «viņš»? Ministra vietnieks? Vai tas ne īsti tauriņš, ne īsti putniņš, kas sitas saules pinumā? Bet varbūt tā ir mana dzīvība, kas tur dauzās? Un varbūt tā ir nāve, kas mani uzlūko pāri apvārsnim ar tik starainu gaismu, ka apņem pusdebesis? Nez kāpēc agrāk allaž domāju, ka nāve ir tumsa, bet izrādās, nāve ir gaisma. Tā piepildījusi viensētas vaku, kas tagad vēro mani ar saviem tumšajiem acu dobuļiem – kā galvaskauss.

Satrupējušās sienas mazpamazām kļūst caurspīdīgas kā muslins. Vai neesmu mūžības akas dibenā? Vai, logu ailēs iekvēlodamās gaišāk un gaišāk, iznīcība arī mani sprīdi pa sprīdim neierij savā plaši atplestajā rīklē? Māra, attopies, es sev saku. Kāda dzīvība? Kāda nāve? Kāda iznīcība? Tas ir mēness! Gluži vienkārši – ir uzlēcis mēness!

Putns vēl aizvien brīdi pa brīdim iekliedzas, it kā būtu šis mājas gars, jo apmetušies mēs esam nepieļaujami tuvu tam, ko zina un drikst zināt vienīgi viņš. Ja jau mājai esot mājas gars, kur gan tas paliek un par ko pārtop, kad visi māju ir pametuši? Varbūt visbeidzamajā brīdī pamanās ielist vispēdējā čemodānā un turpmāk, kad citi iemieg, čabīnās tur kā prusaks? Vai arī paliek ar māju līdz galam un naktis klaigā putna balsi, kad izmisums iet pāri malām?

Beidzot uzdrošinos atsaukties, cenšoties atdarināt viņa balsi. Bet iznāk tāpat kā Hariņ ar Lučiāno Pavaroti augsto do. Naktī patiesi no tā neizmainās nekas. Nedz nojūk krācieņi, nedz apklust čalas. Neat-skan pat suņa rejas. Pār ielikušo jumtu izlien vienīgi mēness, un manu noreibušo acu priekšā saskaras ne tikai tumsa ar gaismu, bet sajaucas mūžīgais ar īslaicīgo. Mēnesstaru Niagāra demokrātiski gāžas pāri visam, nešķirojot graustus un limuzīnus. Atblāzmā iegailas «Brāliša» prožektorī un vaicājoši uzlūko mani: ko es letarģiski sēžu? Vai nesa-kustējās riteņi? Pagaidām vēl ar šaubām – darīt vai ne, bet tūlīt tūlīt tūlīt sāks griezties neprātīgā ātrumā, līdz, brikškinādams un lauздams krūmus, «Brālītis» metīsies lejup pa nogāzi. Debesis uzšausies ugunīgs viesulis – un Visumā uzliesmos nova. Sirdi žņaudz sāpīgi salda roka, kā droši vien ir, pa virvi ejot, ko spēju vienīgi iztēloties, jo pa virvi nekad neesmu staigājusi.

*Apnicīgi vēnās spiež,
Artērijas pušu griež
Tā kā nazis.
Un es kārpos augšā – lejā
Tā kā kurmiene.
Dejā – dzejā – apogejā,
Himalaju augšupejā –
Gaismā izlaužos un pasaulē.
Kaut tik vien kā īsu mirkli,
Kas ir mana mūžība –
Citam neizteic nekā.
Samirkst rasā,
Atvasarā,
Izšķīst asarā.*

Visapkārt ir tik pārsteidzoši gaišs, ka liekas, nē, vēl gaišāk nakti vairs nevar kļūt. Un tomēr kļūst. Mēnessgaisma ir nesaudzīga un žēlsirdīga. Atkailinot postažu, to arī apzeltī. Klau, Hari, paskaties! Gandrīz kā

pilsdrupas. Trūkst vienīgi grāfienes. Bet viņš krāc. Un lai! No miega uzrauts, tikmēr brīnīsies (kur? kas? kāda pils? kas par grāfieni?), kamēr es, jau īgdama ne īsti uz viņu, ne īsti uz sevi, izmetīšu ko indīgu – un gatavs! Vēl sakasīsīmies. Bet to mēs sekmīgi varam darīt arī mājās. Tiklab nebija jādzenas šurp, kur mēness augšā nenoguris dara savu darāmo, jo viņam nakts maiņa. Un ar diennakts režīmu lejā guldz upīte. Augšup ceļas balti garaiņi, it kā tur vāritos piens. Ņemšu un nokāpšu – un kā Parīzes pirmā skaistule ieiešu piena vannā. Nomazgāšos. Nomazgāšu no sevis... Ko? Sviedrus? Putekļus? Grēkus? Vai esmu grēcīga vai negrēcīga – pēc statistikas uz vienu Latvijas iedzīvotāju? Un kur robeža starp grēku un negrēku? Neko neesmu zagusi. Nevienam neesmu parādā. Un pat laulību esmu pārkāpusi tikai sapnī. Tu esi gatavais eņģelis, Māra!

*Lidinos galotnēs...
Nav nekā tāda,
Kas nebūtu manos spēkos,
Manos svētumos un manos grēkos –
Vien atkailināta āda.
Ai, kā gribētos pagrēkot,
Pajaukties dubļos kā cūkai,
Iežauties žampā līdz ūkai!
Kaut zīnu, ka neizrāpšos,
Un sāks dzist mana guns
Kā pārskrējies zilonis
Un pārrējies suns.
Ka noslikšu, ka ... ha-ha-ha-ha!*

Bet arī no maniem smiekliem apkārtņē neizmainās nekas (tāpat kā pirmīt no mana ornitoloģiskā sauciena!).

Un tomēr nokāpšu. Ja te dzīvojuši cilvēki, kaut kur tuvumā jābūt taciņai. Loģiski? Taču nogāze kā ar vienlaidu mežģinēm aizvilka ar gaismēnām. Naivā dvēs'le! Ja taciņa arī bijusi, sen aizaugusi. Tikai kaut kādi grāvji un pat, ui, nez kādas dzeloņstieples. (Turiet par mani ikšķi!) Ko viņi te sarakņājuši? Aploki ne aploki? Pielēca – ierakumi! Harim uzreiz būtu skaidrs, ka tranšejas. Varbūt Haris pat uzminētu, no kura kara. Bet man vienalga. Un lai gan tanīs, Haraprāt, labi aug baravikas, man nepatīk vecas tranšejas. Vēl vairāk nekā pussabrukušas ēkas. Ja ap pamestu māju plivinās tikai mājas gars, tad ierakumos spokojas kritušo dvēselītes. Kā tu domā, Hari? Es pārlieku fantazējot. Bet

kur, tavuprāt, paliek smadzeņu enerģija? Vai tad enerģijas nezūdamības likums nav vairs spēkā, Hari? Nespēju ēst tranšejās lasītas baravikas... Bet gulēt pēc nāves šeit būtu poētiski. Varbūt kādreiz viss atkārtosies? Augusta vakarā kaut kur šepat augšā atkal pietās kāds laulībā jau apguris pāris. Sieva iedzērs no termosā kafiju, lai uzpurinātos pēc tālā ceļa, bet, gluži otrādi, negaidot apmiegosies, ielidīs telti un liksies uz auss. Toties vīrs paliks pie uguns, laiku pa laikam to iebarodams kā suni un apcerēdams, vai neiedzert kādu stiprāku malku, klausīsies nakts skaņās un izdzirdēs putnu. Vispirms nodomās – grieze, jo būs neprašā ornitoloģijā. Bet, arī nezinis būdams, beidzot sapratis, ka griezei par vēlu. Ka varbūt pūce? Līdz piepeši uzminēs, ka mājas gars skumīgi kliež ap nātrēs ieaugušiem pamatiem. Pēc tam pāri grāvjiem, kuros ar vīrieša aci uzreiz atpazīs tranšejas, nokāps līdz upītei un kūpošos dūmakas vālos pamanīs naktsgaismā balti vizošu stāvu.

Tā būšu es.

Taču pagaidām nevis viņš, bet es esmu tā, kas laužas uz kūpošo upīti, un sausi zari reizreizēm nobrikšķ zem kājām kā stilbu kauli. Toties ūdens irdz rāmi un gaiši, plūst pāri radzēm, kā biju iztēlojusies, kaut šeit ir vēl skaistāk, nekā biju iedomājusies pirms. Bet kā izmērīt skaistumu: vairāk – mazāk? Vai kā gaismu? Vai enerģiju? Vai kā spēku? Vai frekvenci? Kāda ir skaistuma mērvienība? Var, piemēram, noteikt mēness parametrus. Bet kā izmērīt mēness atspulgu skrejošā – ņirbošā ūdenī?

Nometu apģērba gabalus, lēni izlobos no civilizācijas čaumalas. Mēness bezkaislīgi vēro manu striptīzu, nesaceļot paisuma vilņus. Un, kad pastiepu rokas, guļ manās plaukstās kā gatavs, smaržīgs, vēl neaizkopts auglis. Peles zobiem ūdens skribina tikai atspulgu. Tikmēr graužīs, kamēr izēdīs robu ne tikai viņa atspīdā, bet arī viņa tuklajā vaigā, kas no nakts uz nakti sakritisies kā diloņslimniekam. Taču tas nenotiks šonakt. Šonakt viņš ir vēl ļoti apaļš un ļoti apmierināts ar sevi.

Cauri upītes čalām kaut kas īsi noklikst kā knābis pret akmeni. Vai tas nav gulbī pārvērties Zevs? Vai radzi neskāra daiļās grāfienes smalkais papēdis? Bet skaņa atkārtojas – un nu jau dobjāka. Visdrīzāk tas ir zābaks. Kāpēc biju iztēlojusies, ka karā kauto dvēseles spokojas gaismēnās, čab koku lapotnēs, trīsuļo ūdens ņirbā, plivinās maldugunis un tamlīdzīgos poētiskos štampos? Varbūt staigā apkārt nodrāztos zaldāta stulmaņos? Ko es zinu par šo cik tuvo, tik noslēpumaino pasauli, ko dēvē par Nekurieni, šo mīklaino ceturto dimensiju, kas saucas Nāve? Mazliet nelīdzenā, itin kā klibojošā gaitā svešais tuvojas. Tagad vajadzētu bēgt vai kliegt... vai vismaz ar diviļi aizsegt nabu un tās

tuvāko apvidu. Galu galā esmu nevis Leonardo da Vinči vai Tintoreto mitoloģiskā «Mūžīgā Lēda», bet mirstīga sieviete. Taču mans klients rīklē ir sasalis.

Cauri bālganiem dūmakas vāliem jau savīdams kustīgs kentaura siluets. Vai tad rēgi nav imateriāli? Vai tad rēgiem ir apveidi? No pēkšņās tikšanās iztrūkstas arī viņš – droši vien no mana naktsgaismā spokaini vizošā kailuma, strauji paceļ galvu un isi iesprauslojas, bet atgūstas ātrāk par mani, jo laikam ne pirmo nakti nācis šurp dzert un tikai pirmoreiz uzdūries nepazīstamiem dīvaiņiem, kas izvēlējušies šo iznīcībai atstāto, ar aizmirstību apzīmogoto, šo tranšējām sagrumboto vecās zemes vaigu.

Tam jābūt rāmam lopam, ja palaists pieguļā viens, kaut sapītām kājām. Bet vai mēs visi galu galā neesam sapīti? Atšķirīgi tikai pinekļi. Vienam pienākums, otram ilūzija, vēl citam... un tā tālāk. Kad es pēdējoreiz redzēju dzīvu zirgu? Viņš mani uzlūko mazlietiņ piesardzīgi, un es uzrunāju viņu visos zirgu vārdos, kādus atceros, un, kad šī leksika izsīkst, saucu viņu par «Brālīti», lai gan tas nav zirga, bet automobiļa vārds. Beidzot es viņam pat pieduros, iekšēji sarāvusies no aukstuma priekšnojautas. Tomēr vēsas ir tikai viņa lūpas – samtainas un no ūdens valgas, bet kakls gludens kā zīds, un muskuļi vieglītēm trīs no mana pieskāriena. Kad es pēdējoreiz esmu piedūrusies dzīvam zirgam? Kaut kad kaut kur... Un kā toreiz sauca šo kautkurieni? Neatceros. Ja nekas neaizmirstos, mēs būtu vesela datu banka un viena vienīga kapsēta, kā dziļdomīgi saka Haris. Nu, Brālīt, nu... Bet viņš aiziet, un es neprotu nedz atsaukt, nedz noturēt. Viņš ienirst dūmakā, no jauna pārtapdams par kentaura siluetu. Nodun zābaks, noklikst papēdītis, akmenim piesit ar knābi gulbis... Un atkal ar sevi un mani runājas tikai upīte.

Kāpēc man ir tik ļoti, tik neizturami skumji?

*Bēda tik droša,
Tik viegli pieradinās
Un knābā no rokas
Saulpuķu sēklas
Un cilvēku mokas.
Un, skarot sirdi ar spārnu vēdām,
Apdveš ar skumjām
Un izgaist bez pēdām,
Bet nenociešas un atgriežas –
Recidīviste.*

Tā ir tikai tava mākslinieciskā iztēle, sacīs Haris, kā mēdz izteikties, ja neizprot lietas būtību (un tas arī izklausās ievērojami labāk, nekā, piemēram, «dulla«!). Kāds zirgs?! Te taču tuvumā nav pat māju! Droši vien tev taisnība, Hari, es laikam esmu viņu izgudrojusi, bet viņš bija tik dzīvs, Hari, no viņa lūpām man uz rokas uzkrīta ūdens lāsīte. Kā tev liekas, vai mirušie naktīs nāk pie upēm dzert, Hari? To tu pavaicā viņiem pašiem, Māra! Neskaisties, mīļais! Ja tu būtu viņu redzējis un arī tev no viņa lūpām uzkrītu ūdens pilīte, Hari... Bet burvība būs jau izgaisusi. Burvība ir tik trausla – kā ūdens lāsīte zirga lūpās. Nopil no mazākā satricinājuma...

Un pārlicināts, ka īsts zirgs tas nevar būt bijis, un spoki – spoki, saprotams, naktīs nenāk pie upēm dzert un tātad viss kārtībā (izņemot manu «māksliniecisko iztēli» – ja ar to saprotam saspīestu galvu!), Haris līdīs atpakaļ teltī, lai turpinātu krākšanu. Bet es atkal sēdēju pie dziestošā uguns kuriņa, ja vien nav galīgi apdzisis. Bet varbūt Haris tostarp ir reanimējis? Iznāks pašiem sava «reanimācijas filma» vienas nakts garumā...

Bet augšā strāvo tikai dūmi un klusums. Haris, saprotams, krāc. Tā es ierasti nodomāju un attopos, ka taisni to viņš nedara, – tieši nekrāc. Ielūkojos teltī. Man pakaļ pa spraugu ielavās arī mēness un aiztaustās līdz Harim. Viņš guļ uz krūtīm saņemtam rokām. Viņa seja ir sakritusies, un deguns kā šķēps spīci iedūries naktī. Līdz šim nebiju ievērojusi, ka Harim tik smaļš deguns. Hari! Ha-ari... Tā guļ cilvēki zārkā – saņemtam rokām, dzeltenām sejām un asi pret debesīm izslietiem deguniem. Reizītes divas viņš ieminējās par sirdi un puspaslepen dzēra kaut kādas pilulas... Viņš ir... viņš bija pārāk vīrišķīgs, lai žēlotos. Pat savai sievai. Vai tas, kas klaiņoja gar upīti un izgaisa dūmakā, nebija viņa dvēsele? Es tikai to neatpazīnu. Te tas ir – piesauktais un pat vēlamais: satricinājums!

Hā-ā-āri!

Viņš sakustas. Viņa deguns noapaļojas. Viņa roka tver gaisā, kā ķerdama taurenī. Māra? Mani uzlūko viņa acis – noreibušas no miega un miglainas no asarām. Cik labi, ka tu mani pamodināji, Māra! Es redzēju briesmīgu sapni: tu biji mirusi! Tu gulēji uz katafalka, un tev apkārt dega sveces. Tu izskatījies gandrīz kā dzīva, tikai deguns tev bija svešs. Kad sveces apdzēsa un gribēja šķirstam uzlikt vāku, es... Un tad tu mani pamodināji. Pieskaries, lai es sajūtu, ka esi dzīva! Cik tev aukstas rokas, Māra! Ko tu dariji, kamēr es gulēju? Biju nokāpusi pie upītes, mīļais. Bet es sūtu kā āpsis, kamēr tu klīsti apkārt, un... Un sapnī skaties riebigas šausmenes, mīļais, turpretim es redzēju zirgu. Bija atnācis

padzerties. Viens?! Jā, pavisam – padzērās un atkal aizgāja. Tā ir tikai tava mākslinieciskā iztēle, Māra. Kāds te var būt zirgs?! Kur tuvumā nav pat māju. Bet es viņu patiesi redzēju, Hari. No viņa lūpām man uz rokas uzkrita ūdens piliens. Vai mirušie naktīs iet pie upēm dzert? Kā tu domā, mīļais? Neesi nu mistiķe, Māra! Neskaisties, mīļais... Tas bija pārāk skaisti, lai nebūtu patiesība. Lai gan iesākumā es izbijos un gribēju jau saukt tevi. Un turpmāk tā arī dari, Māra. Kolīdz kas – sauc mani! Un tu atskriesi ar revolveri, jā? Paf! – un no pastorāles iztaisīsi krimstiķi! Un izgaros burvība – nopilēs kā ūdens no zirga lūpām... Kāpēc tu to saki tik skumji, Māra? Ja jau tas bija tikai ūdens...

Nu, toties mums ir kāds cits šķidrums – brendijs.

*Un es truli acis bolu,
Noraugoties uz alkoholu –
Par ūdeni izliekas,
Lielais viltnieks,
Gandrīz kā tu
Un gandrīz kā es,
Un kā mūsu izdzēstiem starmešiem
Kvernošais mersedess –
Par volvo uzdodas.*

Nu, Māra, ja tev «Merkurs» atgādina ūdeni, tad man kaut ko gluži pretēju. Ko nozīmē vārds «pretēju», Hari – un vai ar lielo vai mazo burtu? Tev gluži vienkārši ir maitāta fantāzija, mīļais... Tomēr iedzeram un pat sabučojamies (idille!), vēl aizvien nespēdami atgūties, ka abi esam dzīvi. Par saviem maldiem es Harim, saprotams, nestāstu. Nav ko bojāt garastāvokli. Un vīrietim viss arī nav jāzina... Tomēr uzbudinājums kā nereti atkal izlaužas manā iemīļotajā žanrā – pseidodzejā:

*Uzdedzu – uzšķīļu varavīksni,
Kad tā vēl šaubās par mani:
«Vai tu vispār driksti?
Vai galgalā nenopelnīsi riksti?
Vai saeima trešajā lasījumā
Ir pieņēmusi kārtējo lēmumu,
Kas un kad, un kurobrīd
Drikst aizdedzināt varavīksni?»
Bet es – pavisam bez lēmuma –
Ņemu un uzdrikstos.
Ņemu – un lūdzu!*

*Un septiņgaisma aplīp
Ap volvo un mercedesiem,
Un dreboši lūdzošām ubagu rokām.
Es visu varu, jo esmu es!
Es vienīgi nespēju ilgi
Šo gaismu noturēt debesīs.
Tā sazin kur gaist.
Un tikai pamale sārti kaist,
Ritdienai vēstijot vēju.*

Kāpēc tu nekā nesaki, Hari? Bet ko lai es saku, Māra? Nu, noskaiti savukārt savu pantiņu: «Tikai Dievadēļ...» un tā tālāk. Nebaidies – nedrukāšu! Vismaz kamēr būšu tava sieva. Vai tas ir drauds, Māra? Drauds ar miļāko aizbēgt uz Kannām vai Rivjēru, Montekarlo vai... vai kaut uz Preiļiem? Nē, Hari. Tikai pazemīgs lūgums, lai tu atļauj man šad un tad šo un to sacerēt. Tas ir tāpat kā pārkāpt laulību – sapnī. Par to taču nedraud ne tikai augstākais, bet pat administratīvais soda mērs, vai ne, miļais? Un vēl jo vairāk «tagad, demokrātiskā valstī»... Vai ne tā? «Visu iespēju laikā...» Un, lūdzams, nesāc pretīgi viebties! Var rasties iespaids, ka tev pret demokrātiju ir iebildumi. Un «visu iespēju laiku»...

*Kas mēs esam –
Aitas vai maitas,
Vai skūpstu pēdas,
Kas rejas un ēdas
Un novadējas
Vakara vējos?
Un mēs Visumā iztvaikojam,
Pārtopot par neko.*

Dzirdat? Viņš atkal krāc! Viņš ir aplicis man siltu roku, bet krāc. Nu, tagad jau jūs pazīstat Hari...

Vienu vakaru, Hari, vismaz vienu vakaru būsim tie, kas mēs neesam, – vienu vakaru, labi, miļais? Nebūt mēs taču varam tik dažādās formās – vēl dažādējīgāki nekā būt. Mūs biedē tikai pārtapšana par nebūt. Kas notiks ar mūsu pārstāipītajām cīpslām, kā sabruks mūsu šūnas un kā pārstiepsies asinsvadi – kā veca ieveramā gumija. Bet tu to noguli, Hari. Pārtapšanu. Varbūt tu to dari izgudrēm? Jo aizkavēt neko nespējam – nedz viena, nedz otrs. Vienīgi nomodā un tikai miegā izdvešam slāpekli ar dažu citu vielu nebūtiskiem piejaukumiem, kas saucas izelpa. Vai vārds «izelpa» jāizrunā ar lielo vai ar mazo burtu?

Hari? Kamēr tu guli, izrunāšu ar lielo. Iz-el-pa. Redzi, cik skaisti tas man izdodas! Izelpa uzskrien debesis, tvarsta planētas un izposta civilizācijas. Bet pēc tam taisnojas. Esot tikai iz- un nevis ieelpa. Nevis elpas ieņemšana, bet elpas nāve. Elpa ir kā mēness. Saceļ paisumus, bet viegli iekļūst svešā gravitācijā. Redzi, tava elpa ir jau iekļuvusi manas auss gravitācijā...

...un tikai sapnī viss nostājas savās vietās – es esmu mirusi. Apkārt ir neizturami vēss, un vienīgi pieduras zirgs – siltām un samtainām lūpām, ļoti īsi kā šūpām, kā pirkstu galiem. Pār plaukstu man pārslid ūdens. Un neatkārtojas vairs. Vienīgi urdz un skalojas. Kaut kur ļoti lejā.

*Es pieskaros Tev un ļoti viegli,
Bet ilgi nespēju tikt vaļā no Tavas ādas,
Tu mani esi pielipinājis pie sevis,
Un es plēšu Tevi nost no Tevis
Kopā ar asinīm,
Un tas man jau gandrīz gandrīz gandrīz izdodas
Un gandrīz nesāpīgi.*

KĀDAS BLUSAS VĒTRAINĀ DZĪVE

Viņa nepiederēja pie tiem, ko dēvē par Homo sapiens. Bet tāpat kā mēs, kas šādi saucamies, dažubrīd vairāk cienām svešvārdus, arī **viņa** vairāk milēja savu latīnisko nosaukumu, proti, **Pulex irritans**, īsi sakot, **viņa** bija blusa.

Nu, labi, dažs no Jums pusnicīgi – pusizbrīnīti var izsaukties:

– Blu-sa?! Vai tad **viņai** ir spārni?! Vai vērts piegriezt tik daudz uzmanības tādām, kam nav pat spārnu?

Taču būsīm taisnīgi – vai mums ir spārni? Un vai tomēr mēs nepievēršam sev milzumdaudz uzmanības? Nu, paši redzat! Starp citu, zināmā savā vētrainā mūža posmā **viņa** iztēlojās, ka **viņai** tik tiešām ir spārni, tikai reducējušies – tāpat kā sienāzīm, bet arī ar to, kas no spārnēm vēl atlicis, **viņa** varētu taisīt mūziku – tāpat kā sienāzis, «ja vien gribētu», kā **viņa** īpaši uzsvēra, (tādējādi pietiekami skaidri likdama saprast, ka vienīgi nevēlas). Vārdu sakot, nereti **viņa** izturējās tik augstprātīgi, itin kā cēlusies tiešā ceļā būtu no 17. vai 18. gadsimta Francijas galma blusām, kad dižciltīgām dāmām par īpašu šiku skaitījās zelta ķēditē nēsāt greznam medaljonam līdzīgas «blusu lamatas», kurās blusas iekļuva pa īpašu atveri.

Un arī dažā citā ziņā **viņa** bija līdzīga daudziem no mums (un kas tāpat vienu otru pazudina!).

Pirmkārt, **viņa** ne vienmēr paredzēja savas rīcības sekas.

Otrkārt, **viņu** urdīja pastāvīgas alkas «pēc kaut kā cēla, nezināma», proti, dzīves pārmaiņām un galgalā sagribējās taisīt karjeru, ko varētu pieticīgi dēvēt arī par **tieksmi mainīt saimnieku** – iedzimtu noslieci, kas lielā mērā bija **viņas** bojāejas cēlonis. Bet kā nu to ņem. Galu galā dzīvība nav nekāds pašmērķis. Pat ja tā ir tikai blusas dzīvība. Un, iespējams, dažs no mums būtu gatavs ar **viņu** mainīties, ja paspīdētu izredzes beigt šīs zemes gaitas premjerministra apartamentos.

Bet arī tie, kas nesirgstam ar alkām pēc karjeras, varam saprast blusu. Visu mūžu nodzīvot pie bezšķirnes kranča, kur netālu no

būdas smiltis nākusi pasaulē, kā viegli iztēloties, jānūdien nebūtu pats saistošākais piedzīvojums zem šīs saules. Pat ja tas ir tikai blusas mūžs. Un arī tad, ja ķēdes galā piesietais Džeris pilnībā un pat bagātīgi apgādātu ar proviantu, kā tas tik tiešām notika. Es tišuprāt lietoju drusku miglains svešvārdu «proviantis», kas skan smalki, un izvairo no vārda «asinis», kas izklausās plēsonīgi (jo dzīvē nereti svarīgāk par to, kas īstenībā tas ir, ir tas, kā mēs to nodēvējam). Nav izslēgts, ka jau pašā iesākumā pie visa bija vainojams pilnmēness, kurš pasaulē jau izraisījis neskaitāmas kataklizmas, kaut gan tā diezīn vai uzskatāma par kataklizmu, kas tanī pilnatnes naktī norisinājās ar **mūsu** blusu (ja šādējādi atļaujāties apzīmēt, blusu jau bezmaz piesavinājušies). Tobrīd blusa tupēja uz Džera galvas. Kad uzlēca mēness, suns pacēla purnu un ilgi skatījās. Kas zina, kādas suniskas skumjas iestrāvoja viņā kopā ar spokaino nakts gaismu, ko viņš atcerējās un pēc kā ilgojās. Lai varētu simtprocentīgi iedomāties, droši vien jāpavada mūžs ķēdes galā. Tikai piepeši suns iesāka gaudot. Pāri visam viņa ķermenim skrēja sīki drebuļi. Un tad tas notika. Kā divas antenas suņa trīsas uztvēra vispirms blusas ūsas un ievibrējās ar to pašu frekvenci. Un blusā ieplūda suņa smeldze. Var, protams, sacīt, ka suņiem viņu suniskās skumjas daudzējādi savādākas, nekā tās ir blusām viņu blusiskās (kas nav noliedzams). Tomēr vienā ziņā tām piemīt līdzība (kā jau skumjām) – ilgās pēc kaut kā nepiepildīta. Un, ja Džerim visā visumā bija sēras pēc brīvības (eh, izskrieties – un tad mirt!), tad blusā iedzēlās gēnos ieprogrammētā dziņa **mainīt saimnieku**. Zināms, var būt atšķirīgas domas, kurš saucams par **saimnieku** un kurš taisni pretēji tai divdomīgajā stāvoklī, kad viens pārtiek no otra. Taču, ļoti iespējams, šis vairāk ir valodniecisks jautājums. Jo dzīves īstenībā blusas dzenulis kaut ko pārgrozīt savā blusas dzīvē izpaudās tādējādi, ka jau tanī pašā naktī pie pirmās izdevības viņa pameta Džeri, pārlēkdama uz garāmskrejošu lauku peli. Tas, zināms, pēc karjeras neizskatās nu nekādīgi, pat ja darīšana ar bezšķirnes kranci un runa par izcilu peli, kā ir **mūsu** gadījumā. Ja iesākumā **mūsu** blusa jelko izjuta, tad visprecīzāk to varētu apzīmēt ar vārdu «svētlaipe», lai gan tā, protams, bija blusas svētlaipe un nelīdzinās mūsu svētlaimēm, un turpinājās pārsteidzoši ilgi, ja runa par blusu ar **viņas** īso blusas mužu. Tomēr, panākumu reibonim cik necik noplokot, maz pamazām **viņu** sāka kremst neapmierinātība. Un šoreiz tas patiesi notika pamazām un neķēra **viņu** spēji, kā pilnatnes naktī, kuru pieminējām, kad **viņa** pameta rūsgano Džeri. Vispirms **viņai** likās, ka, dzīvojot tik mitros apstākļos, kādī valdīja peles alā, būs saķērusi reimatismu. Nu, labi, kaut arī tikai blusas

reimatismu – un kādu gan citu? Bet vēlāk **viņa** sāka šaubīties. Un nolēma, ka **viņai** «krit uz nerviem» (kā **viņa** apzīmēja) peles pārlicīgais vaislīgums. Savā ziņā jau **viņai** taisnība. Jo 17. maijā pele dzemdēja sešus bērnus, 6. jūnijā – vēl sešus un 3. jūlijā – astoņus. **Mūsu** blusa ar pietiekamu skaidrību tobrīd vēl neapjēdza, ka **viņu** urda parastā blusiskā **dziņa mainīt saimnieku**. Beidzot **viņa** to atskārta – pēc vilšanās, kas **viņu** ķēra, kad vienunakt pelei tikai vispēdējā brīdī izdevās izsprukt no pūces. Pele iemuka alā un līdz rītam trīsēja, nespējama atgūties no nāves tuvuma. Turpretim blusas iztēle uzbūra visfantastiskākās ainas, **viņa** izsapņoja visvilinošākās iespējas, un **viņu** māca skumjas. Var jau sacīt, ka tā bija tikai blusas blusiskā fantāzija, tie bija tikai blusas blusiskie sapņi un tās bija tikai blusas blusiskās skumjas. Bet kāpēc mēs iztēlojamies, ka vērtīga ir tikai mūsu iztēle, mūsu sapņi un mūsu skumjas? Loģiski.

Es nezīnu, vai Dievs ievēro arī blusu vēlmes – vai uzklausā vienīgi mūsējās, kas saucamies Homo sapiens. Vai Viņš respektē lūgumus, ja viena papildījums ir otra nāvē, kā tas bija (vai vismaz no malas var izskatīties) šīnī gadījumā? Lai būtu kā būdams, bet jau trešajā dienā uzšķīlās izredze blusai piepildīt savu kluso blusas vēlēšanos. Kas aizvakar neiznāca tai, kura smalki saucas **Surnia ulula** (bet latviski vienkārši ir **strīpainā pūce**), palaimējās svītrainam kaķim (latīniski dēvētam par **Felis catus** jeb pavisam familiāri vēl arī par Inku). **Mūsu** Inka noķēra **mūsu** peli ar **mūsu** blusu, ja atļaujames tā saukt. Bet tā kā **mūsu** pele viņam bija tovakar, šķiet, jau vismaz kāda septītā (nomedī ne tik daudz bada, cik sporta pēc), viņš, t. i., **mūsu** kaķis nebūt nesteidzās ar ēšanu un samērā ilgi burzīja un mocīja. Atkarībā no pieejas mēs, protams, varam nodarbi uztvert tiklab par rotaļu kā spīdzināšanu, atsevišķus paņēmienus vērtējot pat par sadistiskiem. Bet fakts viens: iekams peles, tā teikt, **mirstīgās atliekas** galgalā pazuda Inkas kuņģi, blusai radās lieliska iespēja pārcelties pie kaķa, tādējādi piepildot savu viskarstāko, savu vis-vis-visblusiskāko vēlēšanos, kas nekatrreiz izdodas pat mums, kas saucamies Homo sapiens (kaut arī mēs tā saucamies). Peli apēdis, Inka apsēdās, vispirms aplaizīja ķepiņas un, laimē miegdams zaļganās acis, sāka mazgāties, jo bija, kā jau kaķis, tīrīgs. Arī **mūsu** blusa izbaudīja kaut ko līdzīgu eiforijai. Nu, labi, var jau sacīt, ka tā bija tikai blusas lieglaime. Un tomēr. Pat vairāk. Nav izslēgts, ka taisni tobrīd **viņa** beidzot aptvēra, ka tas, ko mēs līdz šim saudzīgi apzīmējam ar vārdiem «tieksme mainīt saimnieku», piedevām vēl ar kautru atrunu, ka tā iedzimta, īstenībā ir vienkārši sliecība uz karjeru. Ar lielu skaidrību tas atklājās runču rieta kaujās, kad

mūsu blusa nepārceļoja ne uz vienu citu kaķi, instinktīvi (bet varbūt apzināti?) gaidīdama, kad «sitis **viņas** stunda», kā varētu izteikties poētiski – un varbūt pat maķenīt filozofiski (kaut arī tā būtu tikai blusas filozofija).

Un **viņas** stunda sita, var sacīt, samērā drīz, jo sākās medību sezona. Pie meža ezeriņa, kur mēdza nakšņot mercenes, ar bēškrāsas «Volvo» un smilškrāsas kucīti Koko atbrauca... Ērtības labad dēvēsim viņu mazdrusciņ vaļīgi – sauksim viņu vienkārši par Jāni, kā Latvijā saucas trešdaļa vīriešu. Tanī vakarā gadījās Jāņa medību praksē neparasts notikums. Ar putnu suņa sunisko degunu Koko gan nekļūdīgi saoda medījumu (kā parasti), gan labi uzcēla pili pa šāvienam (arī kā parasti), bet uz Jāņa pavēli aizpeldēt un atnest reaģēja pavisam savādi, proti, nevis iepeldēja ūdenī un nošauto putnu iznesa, satvērusi ar spaniela miksto sakodienu, bet startēja pavisam pretējā virzienā.

«Milestība ir stiprāka par mums,» kā reiz sacīja kāds gudrs vīrs. Kaut arī **mūsu** gadījumā ir grūti pateikt, kas šeit milestība un kas ne, ja runa par putnu suni, jo Koko krūmos saoda Inku, kurš bija šurp ieradies ar to pašu nolūku, ar kādu Jānis ar savu kokerspanielu, proti, pamedīt. Grišļu un kalmju, kārklu un vilkavāļu audzē Inkam nebija kur uzrāpties. Klajumā suns viegli viņu panāca un apgāza. Taču apvēlis nezināja, ko uzsākt. Kokerspaniela glāsmainā iedaba nepieļāva nekādas cūcības vai rupjības un vēl jo mazāk sadistiskus paņēmienus. Tā ka var sacīt, kucītei simtprocentīgi tas bija tikai un vienīgi sports. Bet var arī teikt, ka tas simtprocentīgi arī rāda, ko nozīmē Liktenis, – pat ja tas ir tikai blusas liktenis! Ja liktenis ir mums, kāpēc lai tas nebūtu blusai?! Loģiski. Nu, labi, lai arī kādi būtu jautājuma filozofiskie un morālie aspekti, pietika ar dažām minūtēm, kurās Koko kaitējās ar Inku, nenodarot tam miesas bojājumus, lai blusa pārceļotu pie suņa, nojaušot viņā sabiedriskajā hierarhijā augstāku stāvokli, it īpaši, ja runa par tīršķirnes suni ar izciliem ciltsrakstiem, jo, piemēram, starptautiskajā medību suņu izstādē Briselē Koko māte Kerija... Bet nenovīrsimies no tēmas, proti, blusas ar **viņas** blusas likteni, kas varbūt kautkādi ir atšķirīgs no mūsējiem, kuri saucamies, kā iepriekš jau noskaidrojām, par Homo sapiens, proti, saprātīgais cilvēks, kā paši esam sevi iedēvējuši, lai nebūtu līdzīgi citiem, kaut vai, piemēram, blusām. Un mēs, kas, šķiet, jau esam cik necik iejutušies **mūsu** blusas liktenī, brižam sākam domāt, ka Dievam, kurš visu radījis un visu paredzējis, bijuši taču savi nolūki, kad Viņš radīja arī blusu. Varbūt Viņš ilgi gudroja un apsvēra, radīt blusu vai ne? Vajadzīga pasaulē blusa vai ne? Ja jau no Viņa bija atkarīgs – nē vai jā? Būs pasaulē blusa vai nebūs?

Nu, labi, turēsimies pie tēmas, proti, **mūsu** blusas. Tagad grūti pateikt, vai **viņai** tas atkal bija vienīgi sports jeb vai **viņa** jau nekļūdīgi sajuta augstāku sabiedrisko stāvokli, taču, bešķrāsas automašīnā braukdama no ezera uz Rīgu, **viņa** no pakalējā sēdekļa, kur saritinājusies gulēja smilškrāsas Koko, pārceļoja uz priekšējo, kur pie stūres sēdēja tas, kuru nokristijām par Jāni, tādējādi ērti un ātri **mainidama saimnieku** un šādējādi nokļūdamā pie paša premjerministra preses sekretāra. Ceļā uz galvaspilsētu **viņa** pirmoreiz mūžā padzērās cilvēka asinis. O, tas bija pavisam kas cits, nekā nožēlojama (kaut arī vaislīga) pele! **Mūsu** blusa pat nedaudz noreiba. Un varbūt taisni tur, entajā kilometrā, **viņa** pēkšņi ar lielu skaidrību atskārta, ka, tikušai jau pie preses sekretāra, nokļūt arī pie paša premjera **viņai** ir ne vien augsts principa, bet arī plīks izdevības jautājums (kā tas tik tiešām arī bija). Galgalā viss bija atkarīgs no iedvesmas. Ar iedvesmu tā bija spīčka!

«Tāpēc vien ir vērts dzīvot pasaulē!» karsti nodomāja **mūsu** blusa, tikai, saprotams, mazdrusku citādi, tā teikt, blusiski.

Tagad jau mēs varam būt ļoti gudri un pat pārgudri, apcerēdami atgadījuma higiēniskos aspektus un sacīdami, ka neviens cits kā tikai pats Jānis vainīgs pie tā, ka blusa, sākusi karjeru lauku suņa būdā, galgalā nokļuva Ministru kabinetā, proti, pa nakti viņš aizmirsa savas medību drēbes vannas istabā. Un **mūsu** blusa, bez šaubām, nebija slinka. Kad no rīta Jānis skuva bārdu, tā pārlēca uz viņa tīro apakškreklu. Viņš gan samanija vieglu kustību, bet ļoti cilvēciski nosprieda: «Tie ir nervi, tie ir tikai nervi... Tās ir muļķīgas ilgas...», kaut pats īsti nesa-prata – ilgas pēc kā? Viņš tuvināja pusskūto seju spogulim un nosprieda, ka izkrities. Novājējis, viņš nodomāja, lai nebūtu jādāmā, ka novecojis un ka vajag uzaudzēt mazas ūsiņas. Viņam ienāca prātā, vai ir piepildījies tas, pēc kā savlaik bija ilgojies, un nespēja pasacīt – jā vai nē, un uz rāvienu nespēja atcerēties, pēc kā savlaik alcis, līdz atminējās, ka vispirms gribējās būt Einšteinam un pēc tam kļūt Eizenšteinam. Toreiz tas likās tik vienkārši: sagribējās – un, bah, kļuva! «*C'est la vie**», Jānis nodomāja, kā šarmanti mēdz domāt franči, un tanī brīdī blusas kustību sajuta atkal, tak nolēma, ka **tas** (kā viņš domās apzīmēja) pāries, kolīdz viņš iekļausies ierastajā dienas ritmā, kā arī patiesi notika. Darbā viņu sauca par Prātnieku. («Gandrīz kā «Mērnieceku laikos»,» par viņu teica un smējās.) Nekādu dzīvību savā veļā Jānis vairs nemanīja, tāpēc ka tai mirkli, kad viņš sarokojās ar premjerministru, blusa pārlēca uz premjeru. Tāpat kā ģēnijs nespēj nomākt

* «Tāda ir dzīve» (*franču val.*)

savu talantu, **viņa** nespēja novaldīt savu **tieksmi mainīt saimnieku**, ja atļaujамies ar prozaisku vārdu «tieksme» nosaukt šo uguni.

Brīdi pa brīdim premjers gan sajuta tādu kā vieglu kustību – te krūšu kaula apvidū, te pie lāpstiņām, te pakaklē, taču nodomāja tikpat cilvēciski, kā bija domājis preses sekretārs: «Nervi... tie ir nervi... tas ir neirozes sindroms», jo latīniski – tas vienmēr izklausās zinātniski un noslēpumaini (un nereti mazlietiņ baidīti). Premjeram kļuva sevis nedaudz pat žēl. Arī premjers galu galā ir cilvēks. Loģiski.

Savukārt blusa varēja uzskatīt, ka sasniegusi karjeras augstāko punktu. Augstāk vairs nebija kur kāpt. Vēl augstāk bija vienīgi prezidents un Dievs, bet aizskart prezidentu liedza Satversme. Diemžēl visas svētlaimes lielākoties nevelkas ilgi. Arī blusas eiforija neturpinājās gari. Kaut gan par to var būt dalītas domas: trīspadsmit stundas ir daudz vai maz – ja runa par tik trauslu vielu kā laime? Pat ja pa virsu piemetam vēl, piemēram, pusstundu, pat trīsdesmit piecas minūtes, kā tas notika **mūsu** gadījumā, iekams premjers atskārta, ka tā, ko viņš samana kā vieglu kņudināšanos dažādās ķermeņa vietās, ir dzīvība jeb, kā viņš nicīgi apzīmēja – «svešķermenis», itin kā runa būtu par priekšmetu, nevis blusu, kura bija dzīvāka par dzīvu. Un, lai gan viņš domās to, t. i., **mūsu** blusu apzīmēja šai visnotaļ bezpersoniskajā vārdā, viņam uzreiz pielēca: blusa! Viņš nebija naivs, ne velti bija kļuvis par premjeru, diezgan sekmīgi vadīja Ministru kabinetu un politiķu aprindās tika uzskatīts par mērķtiecīgu darboni.

– Tā man ir principa lieta! – viņam patika izsacīties, un viņš rīkojās atbilstoši saviem vārdiem.

Arī todien, zem krekla gan še, gan tur sajuzdams blusas maigo kustību, viņš apņēmīgi nodomāja: «Tā man ir principa lieta!» Un, kaut nekādīgi neizpaudiva savu apņēmšanos skaļi un detaļās, **mūsu** blusai bija pamats nodrebēt ļaunās priekšnojautās, kā parasti darām mēs, Homo sapiens, nezin kāpēc muļķīgi bīstoties no nāves. Blusa bija pietiekami vieglprātīga (kā jau blusa). Un savā ziņā liktenis arī bija **mūsu** blusai labvēlīgs. Ne katram laimējas nomirt tik skaistā naktī, kādā nomira **viņa**. Spidēja pilnmēness. Un kāds arī lidinājās – plivinājās. Ne īsti putniņš, ne īsti tauriņš, ne īsti naktsvabole, ne īsti kosmisks puteklis. Kaut arī tas nebija likteņa, bet tikai premjerministra pirksts, ko nāve uzlika **mūsu** blusai, vēl stingri piespiežot ar nagu.

– Ai, tu viņu nogalināji! – izsauca premjera sieva, kas bija bioloģe. – Viņa izskatījās tik jauka, – sieva papildināja ar dabzinātnieces jūsmu par visu dzīvo.

– Kā tu zini? – teica ministru prezidents ar demagoģijas piešprici, kas nebija prezidenta cienīgi un vēl jo vairāk, runājot ar premjera sievu.

– Pēc fluīdiem, – viņa iesaucās reiz.

– Ej tu – zini kur? – prezidents vaicāja otrreiz.

– Kur tad?! – sieva iesaucās trešoreiz, baidoties, ka sūtīs uz vienu vietu.

– Pa gaisu, – teica ministru prezidents.

– Ak tā... – sacīja sieva, jo tā nebija pati ļaunākā vieta, uz kuriem varēja iet. Fui, nepavisam! Štrunts. Štrunts tas bija. Spička. Varēja aiziet smiedamās.

– Blusām nav spārnu! – premjers teica ar ministra loģiku.

– Nu, un tad? – sacīja sieva ar bioloģes loģiku. – Viņai taču varēja izaugt. Zini, vairākām sienāžu sugām ir izauguši spārni! – viņa dedzīgi piebilda, šādējādi gan drusku grēkodama pret dzīves patiesību, jo spārni sienāžiem ir nevis izauguši, bet reducējušies. – Nāve – tas ir tik briesmīgi!

– Nāve nav pats briesmīgākais, kas dzīvē var atgadīties, – sacīja premjers, tādējādi izteikdams pašu ģeniālāko no visām atziņām savā valdīšanas laikā.

– Kā tu domā, – atsvešināti jautāja sieva, – vai blusām ir dvēsele?

Premjerministrs iesmējās, tik jocīgi tas izklausījās, ja blusām būtu dvēsele. Bet sirdi viņam nezin kāpēc sametās mazlietiņ skumji. Visticamāk, vainīga bija rēgainā pilnatnes gaisma, kas ne no šā, ne no tā bieži vien dara grūtsirdīgus pat ministrus. Bet varbūt premjeram gluži vienkārši kļuva žēl blusu? Kaut kur apziņas pamalē negaidot paplaiksnījās tādas kā vārsmas:

Nodziest prieks kā vējlukturis –

Īss ir acumirkļa mūžs.

Noslāpst, līdzko uzpūš vēji...

Viņš gribēja atcerēties, no kurienes to piepeši grābis (atminējums plīvinājās naktis gaismā kā blusas dvēsele), līdz atminējās, kā tiņa gados pats bija sacerējis ko tādu. Ar savu tagadējo, t. i., premjerministra loģiku viņš nosprieda, ka šajās rindās ir kaut kāds absurds, taču viegli ļāvās grūti izskaidrojamai burvībai, apmēram tā, kā vannā ļāvās putām, kad bija grūti pateikt, kur beidzas viela un sākas ilūzija.

Ak, jā, vēl par blusu. Nezin kāpēc mēs, kas saucamies Homo sapiens, naivi iztēlojamies, ka mirstot ir baisi un, kazi, pat skumji, tad

blusai, kas saucas *Pulex irritans*, tas ir citādi. Vismaz **mūsu** blusai tas bija drīzāk pretēji – mirstot **viņai** bija jautri. Domās **viņa** ilgi rotēja ap savu asi (ja, protams, pieļaujam, ka blusām ir ass), līdz galīgi noreiba, it kā būtu iedzērusi šņabi – tīrasiņu «Moskovskuju vodku».

Liktenis, blusa domāja, tas ir liktenis, viņa domāja mirdama un no Nāves aizvien vairāk skurbdama.

Bez šaubām, mēs varam **viņu** apstrīdēt. Vēl vairāk, mēs varam par **viņu** pat ironizēt, taču būsīm taisnīgi: ja Liktenis ir mums, kāpēc lai tas nebūtu arī blusai? Loģiski.

G. BERELIS

REGĪNAS EZERAS GRĀMATAS. CEĻVEDIS

Un ceļš vēl kūp. Stāsti.

R., LVI, 1961.

Regīnas Ezeras pirmā īsprozas grāmata, kurā apkopoti vienpadsmit stāsti, tostarp arī «Sāpes» (1958), kuru autore uzskata par savu pirmo īsti gatavo prozas darbu. Krājumā lasāmi kara stāsti (ar padomju prozai klasisko pretstatījumu: ļaunie mežabrāļi – labie komunisti, stāstā «Dēls»), šur tur pavīd kāda autobiogrāfiska epizode (stāstu «Pirmais solis ir pats grūtākais» inspirējis diezgan bīstams autores brauciens palu laikā pāri Daugavai), dažu stāstu darbība noris Latgalē, kas vēlāk pa-
gaist no R. Ezeras darbiem. Patlaban «Un ceļš vēl kūp» varētu piesaistīt vienīgi literatūrvēsturnieku uzmanību – kā tipiska sešdesmito gadu sākuma īsprozas grāmata.

Zem pavasara debesīm. Romāns.

Almanahs «Jauno vārds». R., LVI, 1961.

Arī par «Zem pavasara debesīm» jāteic, ka tas ir tipisks sešdesmito gadus sākuma romāns, par kuru mūsdienās grūti teikt kādu sliktu vārdu. Ko cildinošu arī ne. Romāns ir apjomā plašs, bez spilgti izteikta sižeta, bet ar daudzām paralēlām sižeta līnijām, ieturēts latviešu sociālpsiholoģiskās prozas tradīciju garā (dažas paralēles varētu atrast arī Ēvalda Vilka prozā). Sociālpsiholoģiskās – ar uzsvaru uz «psiholoģiskās», jo jau tolaik Ezeras prozā centieni ielūkoties darbojošos personu apziņā dominēja pār pieskaņotos marksisma un partijas sludinātajai realitātei. Virsraksts – arī tipisks šā laikposma tekstiem: ir pavasaris, sākas jauna dzīve, priekšā gaišs cerību lauks, un tamlīdzīgi. Romānā aprakstīts aptuveni gads kolhozā «Jaunā dzīve». Ierodas jauns priekšsēdētājs, viņa vadībā viss virzās augšup, kolhoznieki rāmā garā dzīvo un

strādā, dažs iemīlas, cits cieš nelaimes gadījumā utt. – līdz pat beigām, kas nemaz nav beigas, jo romāna izskaņa paliek atvērta: viss ir labi un būs vēl labāk.

Viņas bija trīs. Romāns.

R., LVI, 1963.

Apjoma ziņā pats lielākais Ezeras darbs (395 lpp.). Nomaļajās «Mežakaktu» mājās pēc vecmāmiņas nāves ierodas septiņpadsmitgadīgā Gundega; vēl «Mežakaktos» mīt Ilma un viņas māte Liene. It kā viss būtu labākajā kārtībā: vienkāršie lauku darbi, pieticīgā ikdiena – aina pat zināmā mērā pastorāla, vien ļauži tādi drusku divaini. Sevī noslēgušies, pilni ar neizskaidrojamu ļaunumu – it kā uz pasauli, it kā paši uz sevi. Katram ir kāds «liķis skapi», t. i., kādas drūmas un nomācošas pagātnes atmiņas, ar kurām cilvēks spiests sadzīvot. Personības apziņa ir kā slēgta telpa; vidi ap sevi cilvēks veido saskaņā ar savu apziņu – no šejienes izriet noslēgšanās motīvi Ezeras prozā. Taču, jo tuvāk nāk romāna beigu gals, jo plakanāks tas paliek. Pirmajā pusē pavērtā spraudziņa uz esamības bezdibenīgajām dziļēm drīz aizveras pavisam ciet. Jo, izrādās, visa ļaunuma sakne ir nevis kādas eksistenciālas būšanas vai nebūšanas, bet gan Ilmas nevēlēšanās godīgi strādāt kolhozā un grēcīgā tieksme individuālā manierē vairot savu mantu. Ir arī obligātais kroņa optimisms, ir gaišā nākamības vīzija stipri infantilo, toties neganti aktīvo komjauņiešu skatā, kuriem pēc laiciņa pievienojas arī Gundega. Veca patiesība: ja personību rāda kā sociāli aktīvu radījumu, romāns nenovēršami pārtop propagandas instrumentā.

Romānam «Viņas bija trīs» vērts pievērst uzmanību divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, tajā Ezera definē savu teritoriju: nomaļu meža kaktu, kurā ērti var modelēt nedaudzo tajā mītošo ļaužu savstarpējās attiecības; jo šaurāka pasaule, jo asāk izjūtams tajā valdošais spriegums. Otrkārt – vajājjošās pagātnes motīvs, kas visdažādākajās variācijās atkārtosies gan drīz visos Ezeras romānos, savu kulmināciju sasniedzot «Varmācībā».

Daugavas stāsti.

R., LVI, 1965.

Četri stāsti, kas sarakstīti no 1960. līdz 1964. gadam. Reģinas Ezeras pirmais mēģinājums apvienot stāstus ciklā. Tos saista vide (autore kādu laiku dzīvojusi Jaunjelgavā, kuras aprises samanāmas stāstos aprakstītajā Jaunbielavā) un dažas personas, tomēr veselumu tie neveido.

Mežābele. Klāva Mazputniņa atvaļinājuma piezīmes.

R., LVI, 1966.

Ne īsti romāns, ne īsti garstāsts, bet noteikti – profesionāli darināts lasāmgabals, kurā nojaušamas attālas paralēles ar Visvalža Lāma sešdesmito gadu prozu. Klāvs Mazputniņš kopā ar savu tīņa vecuma dēlu Induli ierodas nomaļā lauku nostūrī, lai tur pavadītu atvaļinājuma nedēļas (līdzīgi «Akas» «Tomariņu» mājās savu atvaļinājumu vadīs dakteris Rūdofls), bet galvenokārt – lai noskaidrotu patiesību par notikumiem, kuros viņš piedalījies kara laikā, būdams partizāns. Paralēli risinās vairākas sižeta līnijas: Klāva Mazputniņa meklējumu detektīvintrīga, kuras gaitā viņam laimējas sastapt neparasti kolorītus tipus, kādi vēlāk bieži apdzīvos Ezeras darbus; atdzīvinātā pagātne – atmiņas par kara gadiem; Mazputniņa visai sarežģītās attiecības ar Induli.

Dzilnas sila balāde.

R., LVI, 1967.

Kara laika drāma. Renāte, jauna rīdziniece, grūtajos laikos apmetusies laukos pie mežsarga Kārļa, kurš sadarbojas ar vāciešiem, un viņa sievas Sabīnes, kura nevarīgi peld pa straumi; papildu kolorītu piešķir Kārļa māsa Alīda, skaistā un nelaimīgā dzīves baudītāja (citā laikā un citā vietā viņa parādīsies ar Vijas vārdu romānā «Aka»). Romāns veidots, pamīšus mijoties Sabīnes un Renātes iekšējiem monologiem. Viņas abas skata vienus un tos pašus notikumus, bet viņu redzējumi ir atšķirīgi (paņēmiens, kuru autore izmantos arī daudzās citās grāmatās). Gala iznākumā Sabīne, nespējama izturēt nemitīgo strupceļa izjūtu, noslicinās – cietēji allaž ir nevainīgie.

Aiztek Gaujas ūdeņi, aiztek. Stāsti.

R., LVI, 1968.

Septiņi stāsti, kas sarakstīti no 1962. līdz 1967. gadam. Visos darbība notiek pie Gaujas; titulstāstā upe iegūst mazliet simboliskas aprises, iemiesodama domu par aizplūstošo laiku. Ir vērts pievērst uzmanību visumā nepretenciozajam stāstam «Nocirst ir viegli». Tas veidots kā jaunas žurnālistes iekšējais monologs. Žurnāliste gan ir diezgan bāla un bezpersoniska būtne, tomēr viņā jau nojaušamas dzimstošās Autores aprises: viņa pati notikumos neiesaistās, toties pieraksta to, ko stāsta citi. Stāsta būtība gan ir pagalam triviāla un izsakāma ar vienu vienīgu frāzi: «Vai tādēļ, lai kaut ko uzceltu, par varēm kaut kas noteikti jānoposta?»

Saules atspulgs. Stāsts ar laimīgām beigām.

R., «Liesma», 1969.

Regīna Ezera ir spērusi izšķirošo soli: turpmāk viņa atteiksies no sociālo konfliktu apcerēšanas (kas allaž ir tikai vairāk vai mazāk veiksmīgas ilustrācijas kādai ideoloģiskai konstrukcijai) un pievērsīsies mūžīgajām vērtībām. Proti, tai milzīgajai pasaulei, kas apslēpta jebkura cilvēka apziņā (skat. tuvāk 1. sējuma priekšvārdu).

Grieze, trakais putns. Stāsti.

R., «Liesma», 1970.

Četri stāsti. Varbūt visliriskākā un minorīgākā no visām Regīnas Ezeras grāmatām. Izspīlētie sociālie konflikti, kas raksturīgi viņas sešdesmito gadu pirmās puses prozai, palikuši pagātnē, «dullie stāsti» vēl nav sākti rakstīt.

Nakts bez mēnesnīcas. Mozaīka.

R., «Liesma», 1971.

Citkārt «Nakts bez mēnesnīcas» varētu būt apjomīgs romāns (kādā intervijā autore izteicās, ka sākotnēji «Nakts bez mēnesnīcas» iecerēta vairāk nekā 300 lappušu gara). Ir – kompakta mozaīka. Laika un telpas sablīvētību neliela apjoma darbā Ezera panākusi, izmantojot iekšējā monologa formu. Proti, tekstā mijas četru personu iekšējie monologi. Par sevi un par pasauli prāto viduvējs mākslinieks, vientuļa māmiņa, kāds pasaules klaidonis un – Autore. Atšķirībā no «Dzilnas sila balādes» tie nav skatījumi uz vienu un to pašu situāciju, bet gan skatījumi no vienas nejaušas situācijas (nakts mazā dzelzceļa stacijā, kur sastapušies cits ar citu nepazīstami cilvēki) uz dažādām pusēm – gan telpā, gan laikā. Autorens loma ir ļoti būtiska: viņa visur ir klāt, visu redz un zina, taču pati paliek neitrāla un bezpersoniska. Autore ir tas spēks, kas atsevišķos monologus vieno veselumā, – bez viņas gādīgās klātbūtnes «Nakts bez mēnesnīcas» sairtu nesaistītu stāstu ciklā.

Aka. Romāns.

R., «Liesma», 1972.

Nu ir skaidrs, kālab Ezera rakstīja romānu «Viņas bija trīs» – lai iemēģinātu roku «Akai». Tagad viņa beidzot spēj adekvāti atveidot šo bezdibenīgi bezcerīgo gaisotni, kāda valda «Tomariņu» mājās, kuru

apdzīvo trīs vientulīgas sievietes – Laura, kuras vīrs sēž cietumā, viņas vīramāte Alvīna un allaž izmisīgi uzspriegotā Vija. Starp Lauru un dakteri Rūdolfu, kurš atbraucis atvaļinājumā pamakšķerēt zivis, it kā veidojas mīlas stāsts, it kā ne – bet īstenībā viss virzās preti mazliet sirreālajam mēness lēktam romāna beidzamajā lappusē, kas pārvērš visu ainavu un līdz ar Lauras šķietami naīvo jautājumu – «Kāpēc mēs visi esam nelaimīgi?» – paceļ no pirmā acu uzmetiena tik nepretenciozo romānu pavisam citā kvalitātē. Lauras jautājums, protams, paliek neatbildēts. Būt nelaimīgam – tā laikam viena no viscilvēciskākajām īpašībām. Iespējams, «Aka» ir vispopulārākais Ezeras romāns – un ne jau tikai pateicoties tā ekranizācijai filmā «Ezera sonāte». Un – līdz ar garstāstu «Vasara bija tikai vienu dienu» šis romāns ir autorei atvadišanās no tradicionālās prozas. Turpmāk viņa rakstīs pavisam ko citu.

Pavasara pārkons. *Noveles un stāsti.*

R., «Liesma», 1973.

Regīnas Ezeras daiļradē nav krasu lūzumpunktu. Ir tikai teksti, kas aptuveni iezīmē gaidāmo pavērsienu. Šāds mājiens atrodams krājumā «Pavasara pārkons» lasāmajā diptihā «Dziļos sniegos», ko veido stāsti «Hermana Vēja pārnākšana» un «Nostalģija». Parasti gan Ezeras stāstu ciklos ietilpst pieci vai seši stāsti (vēl viens izņēmums – «Divi stāsti par ūdeņiem un sapņiem» grāmatā «Varbūt tā nebūs vairs nekad»); abu «Dziļo sniegu» stāstu saistība ir ļoti nosacīta – tos vieno tikai tas, ka to darbība notiek ziemā. Netverami rēgainais iespaids, kādu rada «Hermana Vēja pārnākšana» – Hermanis Vējš atgriežas mājā pēc nāves bezmiesīgas būtnes skatā –, vēlāk atbalsosies «Zemdegās». Savukārt «Nostalģiju» – stāstu par suni, kurš, norāviens no ķēdes, piepeši atceras savas istās mājas – var uzskatīt par aizmetni, no kura pavisam drīz izšķilsies «Zooloģiskās noveles».

Vasara bija tikai vienu dienu. *Garais stāsts.*

R., «Liesma», 1974.

Astoņpadsmitgadīgā Vizma – no viņas skatpunkta rādīti notikumi – uzreiz pēc vidusskolas apprecas ar krietni padzīvojušo meža tehniķi Valteru un apmetas uz dzīvi nomaļās meža mājās «Silapūpēžos». Skarba vide, skarbi ļauži, nopietnas un patiesas jūtas, cilvēks un daba, cilvēka sūtība – apmēram šādi varētu raksturot garstāsta ievirzi. Ir arī simboliskā dimensija, ko reprezentē intermēdijas par gulbi Guāru (vēl viens

mājiens uz jau topošo «Zooloģisko noveļu» pusi). Diemžēl gulbis tik balts un viņa liktenis tik bēdīgs, ka «Vasara bija tikai vienu dienu» šās nenoliedzami jaukās ieceres dēļ bīstami balansē uz banalitātes robežas. Regīna Ezera: «Cilvēks var nesaprātīgi nogalināt dabu, taču arī daba var «nesaprātīgi» nogalināt cilvēku. Tas risināts ar Guāra un Valtera tēliem.» (Citēts no B. Tabūna grāmatas «Regīna Ezera».) Kopumā – atslodzes darbs starp «Aku» un «Zemdegām».

Cilvēkam vajag suni. Stāsti un noveles.

R., «Liesma», 1975.

Grāmatā lasāmi pieci stāsti, par kuriem varētu teikt, ka tā ir «tā pati» Ezera. Un – stāsti, kuros allaž tik liriskā un labi ja uz maigu ironiju noskaņotā Ezera kļuvusi neganti ekspresīva. Tas ir «Zooloģisko noveļu» cikls, kurā darbojas cilvēciskojušies dzīvnieki un dzīvnieciskojušies cilvēki. Un – piecu stāstu cikls «Cilvēkam vajag suni».

Zemdegas. Fantasmagorija.

R., «Liesma», 1977.

Romāns, sarakstīts 1974. un 1975. gadā. Regīna Ezera: «...pašu ieceri (un pēc tam savā ziņā arī kompozīciju) laikam gan radīja noskaņa, kādā dzīvoju pēc Ineses (autores vecākā meita, mirusi 1974. gadā. – G. B.) nāves. Diezgan daudz staigāju pa kapsētu, lasīju uzrakstus uz kapakmeņiem. Visvairāk uzmanības saistīja, protams, tie nomirēji, kas vēl ne tuvu nebija sasnieguši «mirstamo vecumu». Kādēļ viņi miruši? Kādas liktenīgas kļūdas viņus novedušas tur, no kurienes nav atgriešanās? Kādas kaislības viņus plosījušas? Tur nav daudz ko stāstīt. Tas izlasāms «Zemdegu» ievaddaļā.» (Citēts no B. Tabūna grāmatas «Regīna Ezera».)

«Zemdegas» varētu uzskatīt par noveļu romānu. Tajā lasāmas piecas noveles, kurās radīts mazās pilsētiņas Mūrgales mikrokosms un kuras variē «netiešās slepkavības» tēmu. Autore izseko nejaušību virknējumu, kas katrā novelē attiecīgo personu aizvada līdz kapu kalniņam. Nu jau to var uzskatīt par regīnezzeriski klasisku metodi: ar ikdienišķām norisēm maskēt nepavisam ne ikdienišķas dzīves. Ir arī sestā novele, kurā Autore stāsta pati par sevi, precīzāk par to, kā līdz infarktā tiek aizvedināta arī viņa. Taču tad Ezera izspēlēja savu meistarstiķi, kas paceļ «Zemdegas» pavisam metafiziskos augstumos. Proti, izrādās, visas šīs sešas vairāk vai mazāk traģiski intonētās noveles ir vīzija, kuru Autore skatījusi, mirkli pabūdamā miklajā teritorijā starp dzīvību un nāvi. Īstenībā nekas

nav noticis; visi par mirušiem uzskatītie joprojām ir dzīvi. Paradoksāli, bet no šīs nekā nenotikšanas Ezera ir dabūjusi gatavu vienu no izcilākajiem mūslaiku latviešu romāniem.

Baraviku laika dullums. Stāsti.

R., «Liesma», 1978.

11 stāstu cikls, kas sarakstīts 1976. un 1977. gadā. Lai arī virsrakstā pieminēts vārds «dullums», stāsti ieturēti drīzāk minorīgā tonkārtā, kas tikai vietumis atsvaidzināta ar sirsniģi ironisku vīpsnu (pretstatā šai pašā laikā tapušajiem patiešām dullajiem stāstiem, kas gadu vēlāk tiks apkopoti «Slazdā»). Ciklu veselumā saista provinces autobusa šoferis Sproģis. Šoferis šādiem nolūkiem ir ļoti pateicīga persona: sēdēdams pie autobusa stūres, viņš pats darbībā neiesaistās, bet katru dienu ir daudzu lielākoties traģikomiskā tonkārtā ieturētu notikumu aculiecinieks. Piemēram, «Rudajā teroristā» Sproģim jātiek galā ar odzi, kas sacēlusi paniku pārpildītajā autobusā; izrādās, odze pasprukusi brīvībā no pudeles, kas piederīga kādam rudam puīselim, kurš ar neradījuma palīdzību iecerējis aizgādāt uz viņsauli savas māmiņas miļāko. Vārdu sakot, autore seko «Zemdegās» izstrādātajai receptei, zīmēdama sarežģīto un smalki niansēto esamības ornamentu, kādu veido no pirmā acu uzmetiena gluži sadzīviski starpgadījumi. Starp citu, «Baraviku laika dulluma» darbība noris «Zemdeģu» teritorijā – stāstos vairākkārt pieminēta Mūrgale.

Slazds. Noveles un stāsti.

R., «Liesma», 1979.

Ļoti ekstravaganta grāmata, kas liecina, ka īsprozā ar Regīnu Ezeru var konkurēt vien retais rakstnieks. «Slazdā» iekritušas 14 «Zooloģiskās noveles», kas sarakstītas no 1976. līdz 1978. gadam (izņēmums – «Cilvēks ar suņa ožu», kas tapis jau 1974. gadā). Lielākoties «Zooloģiskās noveles» veidotas kā vairāk vai mazāk elegantas līdzības, kurās autore pierāda savu profesionālo varēšanu – «Savvaļas suņi», «Tīģeris», «Slazds», «Atpakaļceļš» u. c., bet starp tām atrodams arī dažs Ezeras meistardarbs, tostarp, piemēram, «Neizprotamais Ferdinands jeb leģenda par meža kuili» un «Cilvēks ar suņa ožu». Vēl grāmatā lasāmi «Desmit dulli stāsti divos ciklos». Ciklu virsraksti ir pietiekoši daiļrunīgi: «Pieci vīri pirtī jeb stāsti par miokarda infarktu» (1978) un «Viss par sievieti un šis tas arī par vīrieti jeb pieci stāsti par suģestiju» (1976).

Varmācība.

R., «Liesma», 1982.

Tetraloģijas «Pati ar savu vēju» pirmā grāmata. Uzmanības centrā – Autore, kas beidzot uzskatāmi apliecina savu vampīrisko iedabu. Proti, viņa gadu gadiem klejo par mežiem un laukiem (sākotnēji tetraloģijai bija iecerēts cits nosaukums – «Desmittūkstoš kilometru divatā ar suni»), vēro cilvēkus, bet viņu drāmas un traģēdijas izmanto par izejmateriālu saviem romāniem. Pareizāk sakot, iecerētos romānus viņa tā arī neuzraksta – gan «Varmācība», gan «Nodevība» ir stāstījumi par to, kā risinās nekādi nepabeidzamais darbs pie šiem romāniem. Grāmatas ievaddaļā, kas aizņem turpat trešo daļu no teksta, Autore raksturo tetraloģijas ideju, stāsta par prototipiem un par to, kas piemelots klāt, apraksta savu ceļabiedru – aitu suni Azazello; cita starpā atrodami mājiēni arī par to, kas būs lasāms trešajā grāmatā, kura joprojām vēl nav uzrakstīta. «Varmācībā» Autore upuris ir padzīvojusi lauku sieva Elīza – un viņas baissais noslēpums, kas tiek sargāts no visas pasaules, bet no glūnīgās Autore to tomēr nosargāt nav iespējams. Kopumā «Varmācība» liecina, ka esamības strupceļos Ezera jūtas kā zivs ūdenī, bet filozofu klupšanas akmeņus viņa izmanto par sava romāna atspēriena punktiem.

Nodevība. Kāda stāsta anatomija.

R., «Liesma», 1984.

Tetraloģijas «Pati ar savu vēju» otrā grāmata. To veido fragmenti no Autore dienagrāmatām un viņas vēstules Irēnai, jaunai sievietei, kura arī mēģina nodarboties ar rakstniecību un kurai – līdzīgi kā gandrīz visām Ezeras darbos sastopamajām sievietēm – neveicas ģimenes dzīvē. Taču Irēnas ģimenes drāma tiek atbidīta kaut kur fonā. Priekšplānā iznāk Autore, kas aizrautīgi spoguļo pašas radītajā tekstā. Jo – viņas vēstules būtībā ir elegantas un pašironiskas esejas, kurās Autore noskaidro savas personiskās attiecības ar literatūru, apstāsta dažādas «daiļrades virtuves» niansas, runā par kritiku un kritiķiem. Īstenībā «Nodevība» tomēr ir mīlestības romāns – tas stāsta par Autore mīlestību uz literatūru.

Dzīvot uz savas zemes. Esejas, intervijas, recenzijas.

R., «Liesma», 1984.

Regīnas Ezeras esejas, intervijas un recenzijas, kas tapušas no 1959. līdz 1983. gadam. Īpaši interesantas ir intervijas, no kurām dažas var

uzskatīt par programmatiskām. Katrā ziņā – nekur cituviet Ezera nav tik plaši izklāstījusi savus uzskatus par rakstniecību un stāstījusi par to, kā top viņas darbi.

Princeses fenomēns. Raibi stāsti.

R., «Liesma», 1985.

«Slazds», «Princeses fenomēns» un «Pūķa ola» – trīs spožākās Ezeras īsprozas grāmatas. «Princeses fenomenā» lasāmas trīs «Zooloģiskās noveles», «Pirmā uzstāšanās televīzijā» – cik noprotams, daļēji autobiogrāfiski iespaidi, apcerēti Ezeraī tipiskajā pašironiskajā manierē. Ir minorīgs stāsts «Augusts, ābolu mēnesis», kas atsauc atmiņā Ezeras septiņdesmito gadu pirmās puses prozu. Ir cikls «Mazi portreti» – četras līdzības. Ir trešais «dullo stāstu» cikls «Sākās ar lapsas kāju» (1978): pieci vīri medībās stāsta stāstus, kas nepavisam nav medību stāsti.

Pie klusiem ūdeņiem. Stāsti par nomodu un sapņiem.

R., «Liesma», 1987.

Piecu stāstu cikls, kas sarakstīts no 1985. līdz 1987. gadam un balansē kaut kur starp stāstu ciklu un pilnvērtīgu romānu. Stāstītājas – piecas sievietes, kas satiekas izbraukumā pie kāda Vidzemes ezeriņa. Sievietes atšķirīgas, dažādi ir arī viņu vērtējumi par notikumiem un citai par citu; neuzkrītoši klātesoša ir Autore, kas šoreiz uzņēmusies tikai vēstījumu apkopotājas lomā. Ikdienišķo klusumu un pieticību lāgiem pārtrauc tādas kā mazliet apokaliptiskas (fantasmagorisks mēness lēkts, kas saucas ar «Akas» noslēguma epizodi) vai bezmaz sirreālas ainas (piemēram, viena no sievietēm, skatot svešu kāzu mūzikai, dejo valsi ar savu kādreizējo iecerēto, nu jau septiņdesmitgadīgu vīru). Saprotams, izrādās, ka klusie ūdeņi var slēpt romāna cienīgus dziļumus.

Virtuvē bez pavārgrāmatas. Recenziju krājums.

R., «Liesma», 1989.

Padomju laika grāmatizdošanas praksē pastāvēja tā sauktās iekšējās recenzijas: pēc tam, kad autors bija iesniedzis manuskriptu izdevniecībai, to recenzēja pāris atzītu rakstnieku. Reģina Ezera vairāk nekā divdesmit gadus rakstīja iekšējās recenzijas izdevniecībai «Liesma», šai laikā apcerējama aptuveni 100 prozas manuskriptus. 49 no šīm recenzijām, kas sarakstītas no 1966. līdz 1987. gadam, apkopotas grāmatā «Virtuvē

bez pavārgrāmatas». Daudzi no recenzētajiem autoriem jau sen pačibējuši no literatūras, bet ir arī recenzijas par V. Lāma, E. Līva, I. Ziedoņa, Z. Skujiņa un citu autoru darbiem, kas varētu izraisīt interesi joprojām. Cita starpā «Virtuvē bez pavārgrāmatas» varētu ieteikt iesācējiem rakstniecības mākslā, jo Reģinas Ezeras attieksme pret recenzējamo tekstu ir kā jau praktiķei. Proti, viņa precīzi fiksē, kas darīts aplami, pamato, kāpēc tas ir aplami, un arī iesaka, kas būtu jādara, lai turpmāk šādas aplamības nerakstītos. Profesionāļa padomi nenoveco.

Visticamāk, ka ne... Stundu kalendārs.

R., «Liesma», 1993.

No pirmā acu uzmetiena grāmata liekas Ezeras dienasgrāmata, kurā viņa rūpīgi fiksējusi katru ikdienas mirkli. Taču paradoksālākais ir tas, ka mirkli gan fiksēti, turklāt ar apbrīnojamu precizitāti (ir atzīmēta katra ieraksta stunda un pat minūte), bet nav norādīts pats svarīgākais – nav ne datuma, ne gada. Tikai retumis ieraksta tapšanas laiku var noteikt pēc atsevišķu ārpasaules notikumu atbalsīm tekstā. Būtībā «Visticamāk, ka ne...» ir mēģinājumi fiksēt apziņas iekšējo laiku – tos atspulgus, atbalsis, uzdzirkstījumus, kādus pasaule ik mirkli rada cilvēkā vēl pirms tam, kad pēcāka analīze tos saklasificējusi pēc lielākas vai mazākas nozīmīguma pakāpes. Šādā aspektā tik ļoti nepretenciozā grāmata ietver unikālu pieredzi.

Zvaigžņu lietus. Miniaturas.

R., «Preses nams», 1994.

Grāmatā apkopotas 12 dažbrīd liriskas, dažbrīd mazliet pašironiskas apceres (katram mēnesim sava), kas zināmā mērā sasaucas ar «Stundu kalendāru». Vēl – cikls «Mazi portreti» no krājuma «Princeses fenomens»; cikls «Gaismas zibšņi» – pārdomas par svarīgiem jēdzieniem (dzīvību, nāvi, likteni, skumjām utt.); divas sarunas (precīzāk, mazliet eksaltēti monologi) – ar Ligonakti un ar Daugavu.

Pūķa ola. Pilnatnes stāsti.

R., «Preses nams», 1995.

Meistardarbs – liekams visaugstākajos plauktos, bet tā, lai viegli varētu tikt klāt un pārlasīt no jauna. «Pūķa ola» apkopoti seši stāsti, sakrāstīti no 1992. līdz 1995. gadam. Darbība norisinās pilnmēness naktī;

to inspirē atcelts autobusa reiss – starp citu, gluži tāpat kā ciklā «Viss par sievieti...». Un tā nu stāstos mītošās personas šajā naktī nonāk saskarsmē ar Likteni, Nāvi, Laiku un Mūžību. Mēnesnīca tik iespaidīga, ka autore šos jēdzienus atļaujas rakstīt ar lielajiem burtiem, kas nepavisam neliekas banāli.

Varbūt tā nebūs vairs nekad. Proza un nedzeja.

R., «Preses nams», 1997.

Stipri eklektiska grāmata. «Divi stāsti par ūdeņiem un sapņiem» piederīgi «tīrai» prozai, bet viss pārējais ir «netīra», t. i., autobiogrāfiska proza – «Četri suniski stāsti» (Ezeras suņi stāsta par savu saimnieci), fragmenti no autores dienasgrāmatas, kuros izlasāma patiesība, kā 1984. gadā tapa dokumentālā filma «Sieviete starp diviem romāniem», un stundu kalendārs «Visticamāk, ka jā...». Vēl – izrādās, Ezera lāgiem nododas arī rīmēšanas grēkam; šis nodarbības gala iznākumā radušies teksti, ko autore klasificējusi kā «nedzeju».

Mazliet patiesības. Nedaudz melu... Ekscentriskas piezīmes.

R., «Likteņstāsti», 1997.

Regīnas Ezeras autobiogrāfija, kas izdota apgāda «Likteņstāsti» rakstnieku autobiogrāfisko mazgrāmatiņu sērijā «Dzīvesstāsts un...». Ezera atceras savu ģimeni, bērnību, braucienu uz Vāciju 1944. gadā un atgriešanos mājās, pirmos rakstījumus. Par turpmākajiem gadiem – klusums (lai nesamelotu?), vien atsevišķas epizodes un pārdomas par visai abstraktām tēmām.

SATURS

VISS PAR SIEVIETI UN ŠIS TAS ARĪ PAR VĪRIETI	
JEB PIECI STĀSTI PAR SUĢESTIJU	5
Dubultniece jeb Pirmās sievietes stāsts	8
Dzīvotgriba jeb Otrās sievietes stāsts	16
Liktenis jeb Pirmā vīrieša stāsts	22
Tefteli jeb Otrā vīrieša stāsts	38
Vēders jeb Trešā vīrieša stāsts	49
PIECI VĪRI PIRTĪ	
JEB STĀSTI PAR MIOKARDA INFARKTU	57
Sieviete – velns un eņģelis	
jeb ko pastāstīja vīrietis ar platmali	63
Teātris jeb ko pastāstīja vīrietis ar žokejcepuri	71
Atmaksas stunda jeb ko pastāstīja vīrietis ar naģeni	80
Fridolīns un viņa pudeles brālis	
jeb ko pastāstīja vīrietis ar bereti	89
Mācītāja Blūmentāla krusts	
jeb ko pastāstīja vīrietis ar ausaini	97
SĀKĀS AR LAPSAS KĀJU	
PIECI DULLI STĀSTI	105
Upuris jeb Apses stāsts	109
Pudele jeb Bramberģa stāsts	113

Savedējs jeb Ciliša stāsts	122
Diēta jeb Dembovica stāsts	129
Svece jeb Eizengrauda stāsts	138

PIE KLUSIEM ŪDENIEM

STĀSTI PAR NOMODU UN SAPŅIEM	151
------------------------------------	-----

Ivetas stāsts	153
---------------------	-----

Zitas stāsts	179
--------------------	-----

Bellas stāsts	201
---------------------	-----

Mirdzas stāsts	225
----------------------	-----

Daces stāsts	253
--------------------	-----

PŪĶA OLA

PILNATNES STĀSTI	277
------------------------	-----

Kaut kas līdzīgs mēnessgaismai	279
--------------------------------------	-----

Dvēseļu ceļošana	312
------------------------	-----

Oda mēnesim un krītošām lapām	330
-------------------------------------	-----

Sātanisks stāsts	341
------------------------	-----

Viņa dzīves skaistākā loma	371
----------------------------------	-----

Pūķa ola	392
----------------	-----

Kādas laulības dzīves aina	419
----------------------------------	-----

Kādas blusas vētrainā dzīve	438
-----------------------------------	-----

G. Berelis. Regīnas Ezeras grāmatas. Ceļvedis	447
---	-----

Izdevniecība Nordik iesaka:

nordik

Regīna Ezera

"Raksti"

3 sējumos

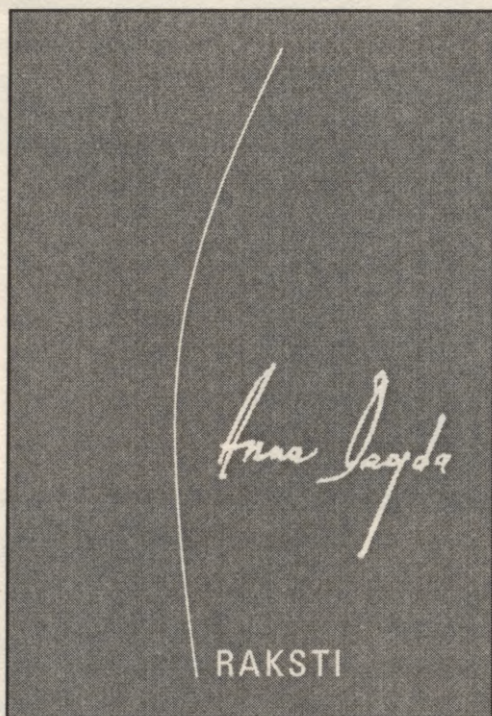
1. sējumā:
romāni **Aka** un **Zemdegas**

2. sējumā:
Nakts bez mēnesnīcas,
Saules atspulgs,
Varmācība un Nodevība

Grāmatu pārdošanas daļa – Rīgā, Jēzusbaznīcas ielā 7a (tālr. 7225669).

Izdevniecība **Nordik** iesaka:

Trimdas dzejnieces Annas Dagdas
"Rakstu" 1. sējumā lasāma viņas dzeja,
proza, atmiņas, kritikas un atceres.
Rakstu sastādītāja, ievada un komentāru
autore – Anda Kubuliņa.

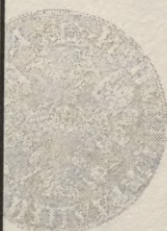
Vaicājiet grāmatnīcās!

Grāmatu pārdošanas daļa – Rīgā, Jēzusbaznīcas ielā 7a (tālr. 7225669).

nordik

Izdevniecībā Nordik – grāmata

"Rīga maksā"

Grāmatas autore – žurnāliste **Biruta Eglīte** piedāvā aizraujošu faktu sakopojumu par cenām, naudas vērtību, svaru un mēru daudzveidību, tirgiem, sadzīves pakalpojumiem un amatniecību Rīgā dažādos laikos.

Vaicājiet grāmatnīcās!

Grāmatu pārdošanas daļa – Rīgā, Jēzusbaznīcas ielā 7a (tāl. 7225669).

Izdevniecība **Nordik** piedāvā

Andris Jakubāns un 33 stāsti!

Šie 33 stāsti ir tie, kurus savā 60. gadskārtā pazīstamais rakstnieks un publicists pats atzinis par laika pārbaudi izturējušiem un lasāmiem šodien – vienā grāmatā!

Vaicājiet grāmatnīcās!

Grāmatu pārdošanas daļa – Rīgā, Jēzusbaznīcas ielā 7a (tāl. 7225669).

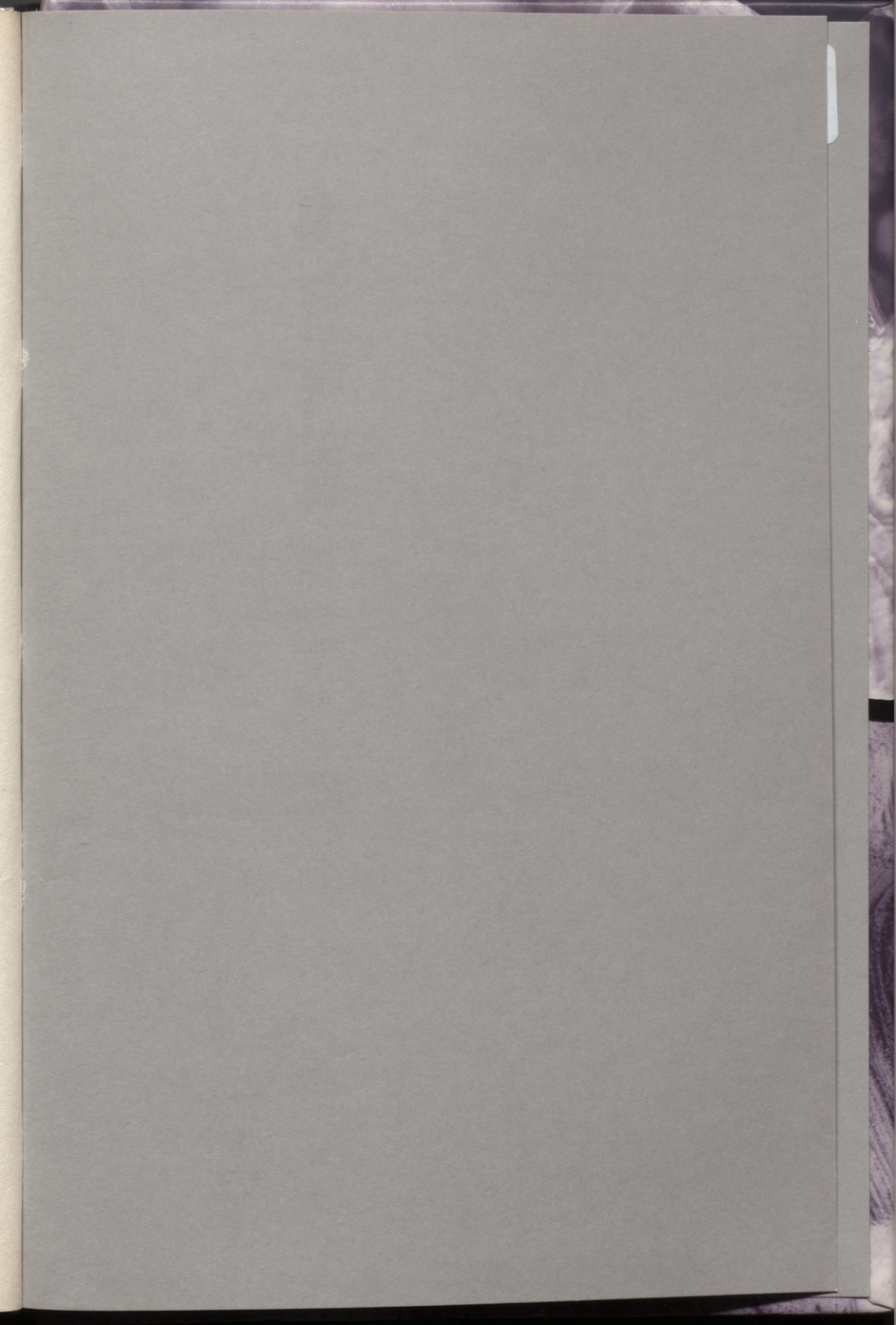
Sagatavota iespiešanai SIA «Nordik». Reģ. apl. Nr. 2-0792.

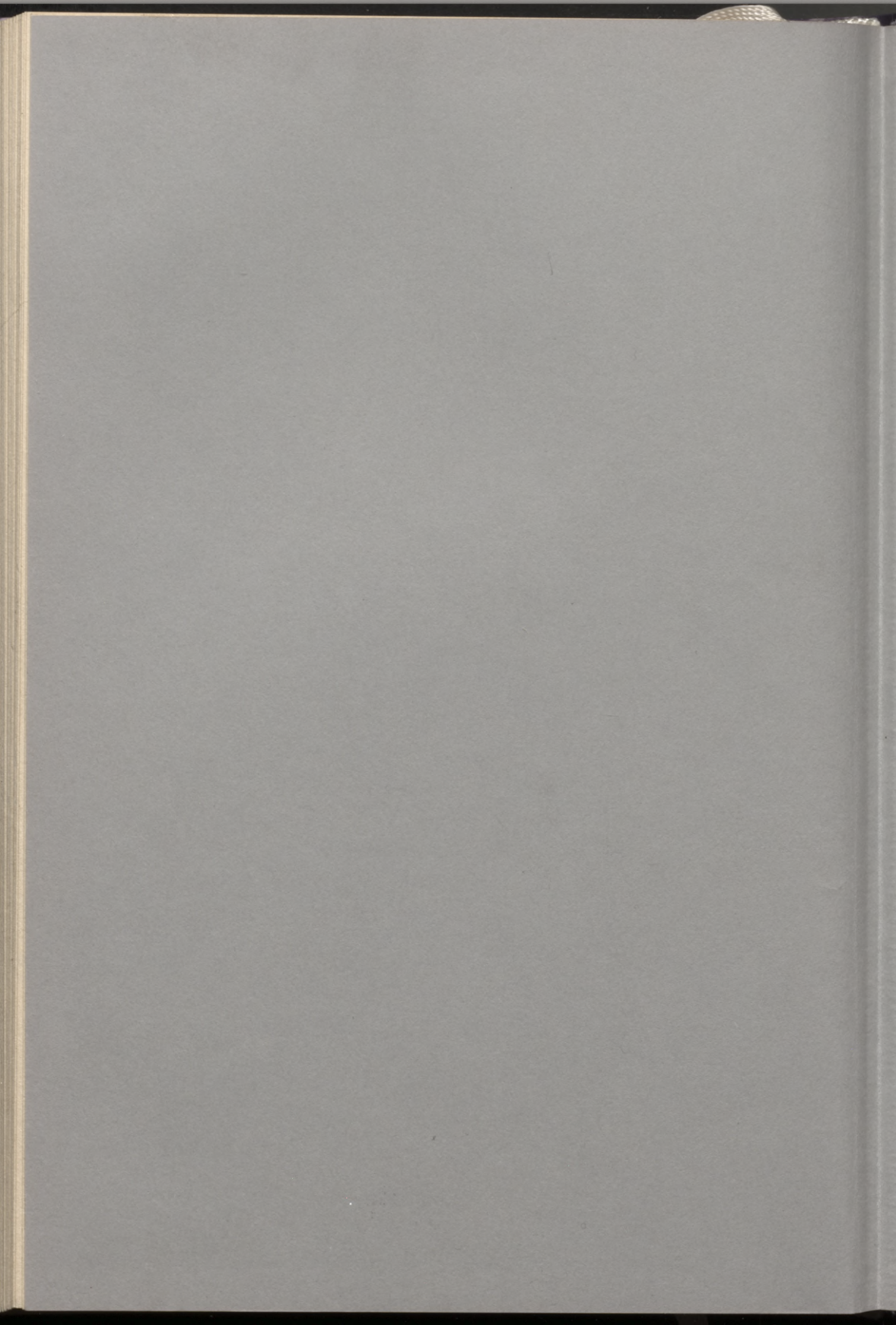
Adrese – Daugavgrīvas ielā 36-9, Rīgā, LV-1007, tālr. 7602672.

Noliktavas adrese – Jēzusbaznīcas ielā 7a,

Rīgā, LV-1050, tālr. 7225669.

Iespiesta un iesieta a/s «Preses nams» poligrāfijas grupā «Jāņa sēta».

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302008878

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS**

5.—

2001-4

L50

ISBN 9984-675-48-3

9 789984 675480